Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e

Contents

MACË 1
MÀRK 31
LUUG 49
YOWAANA 80
JËF YA 104
ROOM 133
1 KORENT 147
2 KORENT 160
GALASI 168
EFES 173
FILIB 178
KOLOS 181
1 TESALONIG 184
2 TESALONIG 187
1 TIMOTE 189
2 TIMOTE 193
TIT 196
FILEMON 198
YAWUT YA 199
SAAG 209
1 PIYEER 212
2 PIYEER 216
1 YOWAANA 218
2 YOWAANA 222
3 YOWAANA 223
YUDD 224
PEEÑU MA 225

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MACË

Cosaanu Yeesu Kirist

1 Lii mooy cosaanu Yeesu Kirist, sëtu
Daawuda, sëtu Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i doomi baayam;
3 Yuda, Peres ak Sara ci Tamar;
Peres Esron, miy baayu Aram;
4 Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;
5 Salmon jur ci Raxab doom ju tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi,
6 miy baayu buur bi Daawuda.
Daawuda moo jur Suleymaan ci ki
nekkoon soxnas Uri;
7 Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;
Abiya Asaf;
8 Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu Osiyas;
9 Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu Esekiya;
10 Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;
11 Yosiyas jur Yekoñas ak i doomi baayam
ca jamono, ja ñu defe Yawut ya
jaam, yóbbu leen Babilon.
12 Ba ñu leen yóbboo ca Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel,
13 miy baayu Abiyudd;
Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
14 Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;
15 Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru
Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy wax
Kirist, juddoo.
17 Mboolem giir googu nag, la dale ca
Ibraayma ba ca Daawuda, fukk lañu ak
ñeent; la dale ca Daawuda ba ca njaam
ga ca Babilon, fukk lañu ak ñeent; la dale
njaam ga ca Babilon ba ci Kirist, fukk lañu
ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

18 Nii la Yeesu Kirist juddoo. Bi ñu mayee
Maryaama ndeyam Yuusufa, waaye laata
ñoo ànd, gis nañu ne dafa ëmb ci kàttanu
Xel mu Sell mi.
19 Yuusufa jëkkëram nag, nekkoon na nit
ku jub te bëggu ko woona weer. Mu nara
xàccook moom ci sutura.
20 Waaye bi muy xalaat ci loolu, benn
malaakam Boroom bi daldi ko feeñu ci
gént ne ko: «Yaw Yuusufa, sëtu Daawuda,
bul ragala yeggali Maryaama sa jabar,
ndaxte doom ji mu ëmb, ci Xel mu Sell mi
la jóge.
21 Dina jur doom ju góor; nanga ko tudde
Yeesu, ndaxte moo di kiy musal xeetam ci
seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp xewoon na, ngir amal li
Boroom bi wax, jaarale ko cib yonent, bi
mu naan:
23 «Janq bi dina ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na nu.»
24 Noonu Yuusufa yewwu, yeggali sox-
naam, na ko ko malaakam Boroom bi sante
woon.
25 Waaye àndul ak moom, ba kera mu
mucc, jur doom ju góor; mu tudde ko
Yeesu.

2

Ay boroom xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu juddu na ci
Betleyem ci diiwaanu Yude, amoon na ay
boroom xam-xam, ñu jóge penku, ñëw
Yerusalem. Booba, ci jamonoy buur bi
Erodd la woon.
2 Ñu ne: «Ana buur bi juddul Yawut yi?
Ndaxte gis nanu biddiiwam ci penku te
ñëw nanu ngir màggal ko.»
3 Bi ko Erodd buur ba déggee, mu daldi
jaaxle, moom ak waa Yerusalem gépp.
4 Mu woolu nag sarxalkat yu mag yépp
ak xutbakati xeet wa, laaj leen fu Almasi
bi, maanaam Kirist, wara juddoo.
5 Ñu ne ko: «Ca Betleyem ci diiwaanu
Yude, ndaxte lii lañu bind jaarale ko cib
yonent:
6 "Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne,
kiy sàmm Israyil sama xeet."»
7 Ci kaw loolu Erodd woolu ci kumpa
boroom xam-xam ya, di leen ceddowu,
ngir xam bu wóor kañ la biddiiw bi feq.
8 Noonu mu yebal leen Betleyem naan:
«Demleen fa, seet bu wóor mbirum xale
ba. Bu ngeen ci amee lu wóor nag, ngeen
xamal ma ko, ngir man itam ma dem
màggal ko.»

9 Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu dem. Te
biddiiw, ba ñu gisoon ca penku ba, ne tëll
jiite leen, ba àgg, tiim fa xale ba nekk.
10 Ba ñu gisee biddiiw ba nag, ñu am
mbég mu réya réy.
11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale ba ak
Maryaama ndeyam, ñu daldi sukk, di ko
màggal. Ñu ubbi seeni boyetu alal, may
ko wurus ak cuuraay ak ndàbb lu xeeñ lu
ñuy wax miir.
12 Bi ñu ko defee Yàlla artu na leen ci
biir gént, ñu baña dellu ca Erodd. Noonu
ñu jaar weneen yoon, ñibbi seen réew.

Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misra

13 Bi nga xamee ne boroom xam-xam ya
ñibbi nañu, benn malaakam Boroom bi
feeñu Yuusufa ci gént ne ko: «Erodd mu
ngi ci tànki wut xale bi, ngir rey ko; jógal
nag, jël xale bi ak ndeyam te nga daw jëm
Misra, toog fa, ba kera ma koy wax.»
14 Yuusufa nag jóg, jël xale ba ak
ndeyam, làquji Misra ca guddi ga.
15 Mu toog fa, ba Erodd faatu. Noonu am
li Boroom bi waxoon jaarale ko cib yonent,
bi mu naan:
«Woo naa sama doom, mu génn Misra.»
16 Bi Erodd gisee nag, ne boroom xam-
xam ya nax nañu ko, mu daldi mer lool.
Mu santaane ñu dugg ca Betleyem ak la ko
wër, rey xale yu góor ya fa am ñaari at
jëm suuf, méngook jamono, ja ko boroom
xam-xam ya waxoon.
17 Booba am la ñu waxoon jaarale ko ci
yonent Yàlla Yeremi, bi mu naan:
18 «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Ñibsi nañu réewu Israyil

19 Bi nga xamee ne Erodd faatu na, benn
malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci
gént ca Misra,
20 ne ko: «Ñi doon wuta rey xale ba dee
nañu; jógal nag, jël xale bi ak ndeyam te
nga dellu Israyil.»
21 Yuusufa jóg nag, jël xale ba ak
ndeyam, dellu Israyil.
22 Waaye bi mu déggee ne Arkelawus
moo donn Erodd baayam ca nguuru Yude,
mu ragal faa dem. Yàlla artu ko nag ci
gént, mu daldi dem diiwaanu Galile.
23 Mu ñëw nag dëkk ci dëkk bu ñuy wax
Nasaret. Noonu am la ñu waxoon ca xale
ba, jaarale ko ca yonent ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasareen.»

3

Waareb Yaxya

1 Ca jamono jooja Yaxya feeñoon na, di
waare ca màndiŋu Yude.
2 Nii la doon waaree: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji
jege na.»
3 Yaxya mooy ki ñu doon wax jaarale ko
ci yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»
4 Yaxya nag mu ngi soloon mbubb mu
ñu ràbbe kawaru giléem, takk geñog der
ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak
lem.
5 Noonu ñépp génn jëm ci moom, ñi
dëkk Yerusalem ak diiwaanu Yude, ak waa
dexu Yurdan.
6 Ñu nangu seeni bàkkaar, Yaxya sóob
leen ca dexu Yurdan.
7 Noonu ay Farisen ak ay Sadusen yu
bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob leen
ñoom itam ca dex ga. Waaye bi leen Yaxya
gisee, mu ne leen: «Yéen ñi fees ak daŋar
mel ni ay co, ku leen artu, ngeen daw
merum Yàlla mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar,
9 te buleen wax ci seen xel naan: “Nun
daal doomi Ibraayma lanu,” ndaxte maa
ngi leen koy wax, Yàlla man na sàkkal
Ibraayma ay doom ci doj yii.
10 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi.
Garab nag gu meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara si.
11 Man maa ngi leen di sóob ci ndox, ci
lu ànd ak tuub seeni bàkkaar. Waaye kiy
ñëw sama gannaaw moo ma ëpp kàttan,
ba yeyoowuma koo yóbbul sax ay dàllam.
Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak
sawara.
12 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri
dàgga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def
ca sàq ma, waaye xatax ba dina ko lakk ci
sawara su dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba Yeesu jóge Galile, ñëw ngir
Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.
14 Waaye Yaxya gàntu ko ne: «Man maa
soxla, nga sóob ma ci ndox, te yaa ngi ñëw
ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Bàyyil noonu, ndaxte
war nanoo mottali lépp lu jub.» Noonu
Yaxya nangu.
16 Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga, Yeesu
génn. Ca saa sa asamaan yi daldi ubbiku,
te Yaxya gis Xelum Yàlla wàcc ci melow
pitax, ñëw ci kaw Yeesu.
17 Te baat bu jóge asamaan dégtu ne:
«Kii mooy sama Doom ji ma bëgg; ci
moom laa ame bànneex.»

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Bi loolu amee Xelum Yàlla yóbbu Yeesu
ca màndiŋ ma, ngir mu jànkoonte ak fiiri
Seytaane.
2 Yeesu nekk fa te lekkul ñeent fukki
bëccëg ak ñeent fukki guddi, doora xiif.
3 Noonu fiirkat bi ñëw ci moom ne ko:
«Boo dee Doomu Yàlla, santal doj yii, ñu
nekk mburu.»
4 Waaye Yeesu ne ko: «Mbind mi nee
na: “Nit du dunde mburu rekk, waaye
itam gépp kàddu gu génne ci gémmiñug
Yàlla.”»
5 Bi mu waxee loolu, Seytaane yóbbu ko
ca dëkk bu sell ba, teg ko ca njobbaxtalu
kër Yàlla ga.
6 Mu ne ko: «Boo dee Doomu Yàlla, tëbal
ci suuf, ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
7 Yeesu ne ko: «Bind nañu it ne: “Bul
diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
8 Gannaaw loolu Seytaane yóbbu ko ci
kaw tund wu kawe lool, won ko réewi
àddina yépp ak seeni ndam.
9 Mu ne ko: «Lii lépp dinaa la ko may,
boo sukkee màggal ma.»
10 Waaye Yeesu ne ko: «Sore ma Sey-
taane, ndaxte Mbind mi nee na: “Nanga
màggal Yàlla sa Boroom, te jaamu ko
moom rekk.”»
11 Noonu Seytaane bàyyi ko. Te ay
malaaka daldi ñëw fi Yeesu, di ko topptoo.

Yeesu dëkk na Kapernawum ci diiwaanu Galile

12 Am bés Yeesu dégg ne jàpp nañu
Yaxya; mu jóg nag, jëm Galile.
13 Gannaaw gi, mu toxoo dëkku Nasaret,
dem dëkk Kapernawum, bi féeteek dex ga
ci diiwaani Sabulon ak Neftali.
14 Noonu am la ñu waxoon, jaarale ko ci
yonent Yàlla Esayi, bi mu naan:
15 «Yaw réewum Sabulon ak réewum Nef-
tali,
di yoonu géej gannaaw dexu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut—
16 xeet wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee tiim,
leer fenkal na leen.»
17 Booba Yeesu tàmbali di waare naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ndaxte nguuru
Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Gannaaw loolu Yeesu doon dox ca
tefesu dexu Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk
ndey ak baay, mooy Simoŋ mi ñuy wax
Piyeer, ak Andare. Fekk ñuy sànni seen
caax ca dex ga, ndaxte ay nappkat lañu
woon.
19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ci man,
ma def leen nappkati nit.»
20 Ca saa sa ñu daldi bàyyi seeni mbaal,
topp ci moom.
21 Ba Yeesu demee ba ca kanam, mu gis
yeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, ñuy
Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam.
Ñu nekk ci seen biir gaal ak Sebede seen
baay, di defar seeni mbaal. Noonu Yeesu
woo leen.
22 Ca saa sa ñu daldi bàyyi gaal ga ak
seen baay, topp ci moom.
23 Ba loolu amee Yeesu doon wër Galile
gépp, di jàngle ci seeni jàngu tey yégle
xibaaru jàmm bi ci nguuru Yàlla; muy faj
jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña,
24 ba tax turam siiw ba ci biir réewu Siri
mépp. Ñu di ko indil ñi wopp ñépp, ñi
sonn ndax ay jàngoro ak metit yu bare, ñi
rab jàpp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj leen.
25 Noonu mbooloo mu bare topp ci
moom, jóge ci wàlli Galile ak diiwaan
bi ñuy wax Fukki dëkk yi, ci dëkku
Yerusalem ak ci diiwaanu Yude, ba ci
gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

1 Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu
yéeg ca tund wa, toog; taalibeem ya ñëw
ci moom.
2 Mu daldi leen jàngal naan:
3 «Yéen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex
Yàlla, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko
yelloo.
4 Yéen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen,
ndax dees na dëfal seen xol.
5 Yéen ñi lewet, barkeel ngeen,
ndax dingeen moomi àddina.
6 Yéen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
7 Yéen ñi am yërmande, barkeel ngeen,
ndax dees na leen yërëm.
8 Yéen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen,
ndax dingeen gis Yàlla.
9 Yéen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen,
ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.
10 Yéen ñi ñu fitnaal ndax seen njub,
barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko
yelloo.
11 «Barkeel ngeen, bu ñu leen di saaga,
di leen fitnaal, di leen sosal lépp lu bon
ngir man.
12 Bégleen te bànneexu, ndax seen yool
dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu lañu
daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xoromus àddina ak leeram

13 «Yéena di xoromus àddina. Bu xorom
sàppee, nan lañu koy delloo cafkaam? Du
jariñati dara, lu dul ñu sànni ko ci biti, nit
ñi dox ci kawam.
14 Yéena di leeru àddina. Dëkk, bu nekk
ci kaw tund du mana nëbbu.
15 Te it duñu taal làmp, dëpp cig leget,
waaye dañu koy wékk, ba muy leeral ñi
nekk ci kër gi ñépp.
16 Na seen leer leere noonu ci kanam nit
ñi, ngir ñu gis seeni jëf yu rafet, te màggal
seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

17 «Buleen defe ne ñëw naa ngir dindi
yoonu Musaa ak waxi yonent yi. Ñëwuma
ngir dindi leen, waaye ngir ñu am ci man.
18 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax,
li feek asamaan ak suuf wéyul, benn tomb
walla benn rëddu araf du wéy mukk ci
yoonu Musaa, ba kera yépp di am.
19 Ku tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal
yii, te ngay jàngal nit ñi noonu, dees na
la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen
digle, dees na la tudde ku mag ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji.
20 Ndaxte maa ngi leen koy wax, bu
seen njubte ëppul njubteg xutbakat ya ak
Farisen ya, dungeen tàbbi mukk ci nguuru
Yàlla Aji Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla

21 «Dégg ngeen ne waxoon nañu maam
ya ne leen: “Bul rey nit; ku rey nit, yoon
dina la dab.”
22 Waaye man maa ngi leen di wax ne
képp ku mere sa mbokk, dinañu la àtte.
Ku wax sa mbokk: “Amoo bopp,” dinañu
la àtte ca kureelu àttekat ya. Ku ko wax:
“Alku nga,” dinañu la àtte ci sawara.
23 Booy yóbbu nag sa sarax ca sarx-
alukaay ba, te nga fàttaliku foofa ne, sa
mbokk am na lu mu la meree,
24 nanga fa bàyyi sa sarax ca kanam
sarxalukaay ba, nga jëkka dem, juboo ak
sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa sarax.
25 «Gaawala juboo ak ki lay yóbbu,
ngeen layooji, bala ngeena egg; ngir bañ
ki ngay layool jébbal la àttekat ba, kooka
jox la alkaati ba, ñu tëj la.
26 Ci dëgg maa ngi la koy wax, doo génn
foofa mukk te feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

27 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu:
“Bul njaaloo.”
28 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
képp ku xool jigéen, xédd ko, njaaloo nga
ak moom ci sa xel.
29 Bu la sa bëtu ndijoor bëggee yóbbe
bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore.
30 Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo
gën ci yaw, ñu sànni sa yaram wépp ci
sawara. Bu la sa loxol ndijoor bëggee
yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore.
Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci
yaw ñu sànni sa yaram wépp ci sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

31 «Waxoon nañu ne: “Ku fase sa soxna,
nga bindal ko kayitu pase.”
32 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
ku fase sa soxna te du ci njaaloo, yaa koy
tegtal yoonu njaaloo. Te it ku takk jigéen
ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ

33 «Dégg ngeen itam ne waxoon nañu
maam ya ne leen: “Bul weddi sa ngiñ,
waaye li nga giñ def ko ngir Boroom bi.”
34 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
buleen giñ dara; bumu doon ci asamaan,
ndaxte moo di jalu Buur Yàlla;
35 bumu doon ci àddina, ndax moo
di tegukaayu tànkam; bumu doon it ci
Yerusalem, ndax moo di dëkku Buur bu
mag bi.
36 Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte manuloo
weexal mbaa ñuulal benn ci say kawar.
37 Sa waaw na nekk waaw, sa déedéet na
nekk déedéet. Loo ci teg, ci Ibliis la jóge.

Bul feyu

38 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu:
“Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey.”
39 Waaye man maa ngi leen di wax ne
buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku
la pes ci sa lexu ndijoor, jox ko ba ca des.
40 Ku la bëgga kalaame, ngir jël sa turki,
nga boole ca it sa mbubb mu mag.
41 Ku la ga, nga yenul ko doxub benn
kilomet, àndal ak moom ñaar.
42 Mayal ku lay ñaan, te bul jox gannaaw
ku lay leb.
43 «Dégg ngeen ne waxoon nañu: “Sop-
pal sa moroom te sib sa bañaale.”
44 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
soppleen seeni bañaale te ñaanal ñi leen
di fitnaal,
45 ngir wone ne yéenay doomi seen Baay
bi nekk ci kaw. Ndaxte mu ngi fenkal
jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu baax ñi,
te muy tawal ñi jub ak ñi jubadi.
46 Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban yool
ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu def
noonu it?
47 Su ngeen nuyoo seeni bokk rekk, lu
ngeen def lu doy waar? Xanaa ñi xamul
Yàlla duñu def noonu it?
48 Nangeen mat nag, ni seen Baay bi ci
kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

1 «Wottuleena def seeni jëf yu jub ci
kanam nit ñi, muy ngistal. Lu ko moy,
dungeen am yool ci seen Baay bi nekk ci
kaw.
2 Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa
kanam, ñu yéene la. Moom la naaféq yi
di def ca jàngu ya ak ca mbedd ya, ngir nit
ñi màggal leen. Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, jot nañu seen pey gépp.
3 Waaye booy sàkk sarax, bu sa loxob
càmmoñ xam li sa loxob ndijoor di def,
4 ngir sa sarax nekk kumpa. Noonu sa
Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni
naaféq yi, ñoom ñi bëgg di ñaan, taxaw
ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir nit
ñi gis leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
jot nañu seen pey gépp.
6 Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg,
tëj bunt bi, te nga ñaan sa Baay bi bët
manta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul,
dina la ko delloo.
7 «Te it bu ngeen di ñaan, buleen bareel
wax yu amul njariñ, mel ni ñi xamul Yàlla;
ñoom defe nañu ne, Yàlla dina leen nangul
ndax seen wax ju bare.
8 Buleen nirook ñoom, ndaxte seen Baay
xam na seeni soxla, laata ngeen ko koy
wax.
9 Yéen nag nii ngeen wara ñaane:
"Sunu Baay bi nekk ci kaw,
yal na sa tur di lu ñu sellal,
10 yal na sa nguur ñëw,
yal na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.
11 Yal nanga nu may tey li nu dunde;
12 te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi nu
tooñ;
13 Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu,
waaye yal nanga nu musal ci lu bon.
Ndaxte yaw yaa yelloo nguur ak kàttan ak
màggaay, ba fàww. Amiin."
14 «Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen
Baay bi ci kaw dina leen baal seeni tooñ
yéen itam.
15 Waaye su ngeen baalul ñi leen tooñ,
seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore

16 «Su ngeen di woor, buleen mel ni
naaféq yi, ñoom ñi yoggoorlu, di ñaawal
seeni kanam, ngir seen koor feeñu nit ñi.
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu
seen pey gépp.
17 Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp
te nga sëlmu,
18 ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye
mu feeñu sa Baay bi bët manta gis. Noonu
sa Baay, bi dara umpul, dina la ko delloo.

Alali laaxira

19 «Buleen dajale alal ci àddina, fu ko
max ak xomaag di yàqe, ak fu sàcc di
dugg, jot ko.
20 Waaye dajaleleen alal ci laaxira, fu ko
max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul
dugg, jot ko.
21 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol
nekk itam.
22 «Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët
wéree, kon sa yaram wépp leer,
23 waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram
wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw, bu
nekkee lëndëm, naka la lëndëm googu di
këruuse!
24 «Kenn manula jaamoondoo ñaari
sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci des,
walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des.
Manuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu
Alal.

Wóolul Yàlla

25 «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax,
buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen
wara lekk, walla lu ngeen wara naan.
Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci lu
ngeen wara sol. Xanaa bakkan gënul lekk,
te yaram gënul koddaay?
26 Seetleen picci asamaan: duñu ji, duñu
góob, duñu denc ci sàq; teewul seen Baay
bi ci kaw moo leen di dundal. Ndax
ëppuleen maana picc yi ci lu bare?
27 Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem moo
mana yokk waxtu ci àppam?
28 «Te lu tax ngeen di jaaxle ngir kod-
daay? Seetleen bu baax, ni tóor-tóori ñax
mi di saxe ci tool yi. Duñu liggéey, duñu
ëcc,
29 waaye maa ngi leen di wax ne Su-
leymaan sax ci ndamam soluwul woon ni
benn ci ñoom.
30 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee
nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna
wodd?
31 Buleen jaaxle nag, di wax ne: "Lu nu
wara lekk? Lu nu wara naan?" walla: "Lu
nu wara sol?"
32 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo
koy wut. Te seen Baay, bi nekk ci kaw, xam
na ne am ngeen soxla ci loolu lépp.
33 Waaye jëkkleena wut nguuram ak
njubteem, te loolu lépp dina leen ko ci
dollil.
34 Buleen jaaxle nag ngir ëllëg, ndaxte
ëllëg dina topptoo boppam. Bés bu nekk,
coonoom doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

1 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw
njort, ngir bañ ñu àtte leen yéen itam.

2 Ndaxte dees na leen àtte ak ni ngeen di àttee, nattal leen ak li ngeen di nattale.
3 Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw?
4 Walla nan ngay waxe sa mbokk: “May ma, ma dindil la ñax gi ci sa bët,” fekk gànj a ngii ci sa bët yaw?
5 Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci sa bët, te noonu dinga mana gis bu leer, ngir dindi ñax gi ci sa bëtu mbokk.
6 «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni seeni per ci kanam mbaam-xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te walbatiku, xotti leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen te dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen.
8 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
9 Kan ci yéen, bu la sa doom ñaanee mburu, nga jox ko doj?
10 Walla mu ñaan la jën, nga jox ko jaan?
11 Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox seeni gone lu baax, astamaak seen Baay bi nekk ci kaw dina jox lu baax ñi ko koy ñaan!
12 «Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit ñi defal leen ko, yéen itam nangeen leen ko defal; ndaxte loolu moo ëmb yoonu Musaa ak waxi yonent yi.

Bunt bu xat bi

13 «Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi jëm sànku yaatu nañu, te ñi ciy jaar bare.
14 Waaye buntu dund gu wóor xat na, te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi ko gis barewul.

Garab ak meññeefam

15 «Moytuleen ñi mbubboo turu yonent. Dañuy ñëw ci yéen, yor melow xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu.
16 Dingeen leen xàmmee ci seeni jëf. Ndax dees na witte reseñ ci dédd, walla figg ci xaaxaam?
17 Noonu garab gu baax gu nekk dina meññ doom yu neex, waaye garab gu bon dina meññ doom yu bon.
18 Garab gu baax manula meññ doom yu bon, naka itam garab gu bon manula meññ doom yu neex.
19 Garab gu nekk gu dul meññ doom yu neex, dees na ko gor, sànni ko ca sawara sa.
20 Ci seeni jëf nag ngeen leen di xàmmee.
21 «Du képp ku may wax: “Boroom bi, Boroom bi,” mooy dugg ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def sama coobarey Baay, bi nekk ci kaw.
22 Bu bés baa, ñu bare dinañu ma wax: “Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci saw tur lanu daa defe ay kéemaan yu bare?”
23 Ci kaw loolu dinaa leen wax dëgg ne leen: “Masuma leena xam; soreleen ma, yéen ñiy def bàkkaar.”

Léebu ñaari tabaxkat yi

24 «Képp ku dégg nag lii ma leen wax, te di ko jëfe, dinga mel ni nit ku am xel, ku tabax këram, samp ko ciw doj.
25 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; waaye màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa.
26 Waaye képp ku dégg lii ma leen wax te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk xel, ku tabax këram ci gannuus bi.
27 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; mu màbb, ba ne tasar.»
28 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daldi waaru ca njàngleem,
29 ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni xutbakat amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Bi loolu amee Yeesu wàcc ca tund wa, te mbooloo mu bare topp ko.
2 Noonu ku gaana ñëw, sukk ci kanamam ne ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa faj.»
3 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa ngaanaam daldi deñ.
4 Yeesu ne ko: «Déglul, bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa santaane, ngir mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiitu xare bi

5 Gannaaw loolu Yeesu duggoon na Kapernawum. Bi mu fa duggee nag, ab njiitu xare fekksi ko. Mu ñaan ko,
6 ne ko: «Sang bi, sama surga dafa làggi, tëdd ca kër ga te sonn lool.»
7 Yeesu ne ko: «Dinaa ñëw faj ko.»
8 Waaye njiit la ne ko: «Sang bi, yey-oowuma nga dugg ci sama kër; waxal genn kàddu rekk, te sama surga dina wér.
9 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem. Mbaa ma ne keneen ki: “Ñëwal,” mu ñëw. Te su ma nee sama jaam: “Defal lii,” mu def ko.»
10 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru, ne ña topp ci moom: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, masumaa gis ci bànni Israyil ku gëme ni kii.

11 Maa ngi leen koy wax, ñu bare dinañu
ñëw, jóge ci penku ak sowu, bokk lekk
ak Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
12 Waaye ñi waroona bokk ca nguur ga,
dees na leen sànni ci biti ci lëndëm gi.
Foofa dees na fa jooy tey yéyu.»
13 Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la ne ko:
«Ñibbil, na ame, ni nga ko gëme.» Noonu
ca waxtu woowa sax surga ba daldi wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër Piyeer.
Ba mu eggee, mu fekk gorob Piyeer bu
jigéen tëdd ak yaram wu tàng.
15 Bi mu ko gisee, Yeesu laal loxoom,
tàngoor wa daldi wàcc; soxna sa jóg, di
ko topptoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu rab
jàpp. Yeesu dàq rab ya ak kàddoom te faj
ñi wopp ñépp.
17 Loolu mu def, def na ko, ngir la ñu
waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi
am, bi mu naan:
«Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy
jàngoro.»
18 Bi Yeesu gisee mbooloo ma ko wër nag,
mu sant taalibe ya, ñu jàll dex ga.
19 Laata ñuy jàll, benn xutbakat daldi
ñëw ci moom ne ko: «Kilifa gi, dinaa la
topp fépp foo jëm.»
20 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu
seeni kàmb, te picci asamaan am nañu
ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu
noppal boppam.»
21 Noonu keneen ca taalibe ya ne ko:
«Sang bi, may ma, ma jëkka dem suuli
sama baay.»
22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te bàyyi
ñi dee, ñu suul seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

23 Bi mu ko waxee, Yeesu dugg ca gaal
ga, ay taalibeem topp ko.
24 Ca saa sa ngelaw lu bare daldi yëngal
dex ga, ba duus ya sàng gaal ga. Fekk
booba Yeesu nelaw.
25 Noonu taalibe ya daldi jegesi, yee ko
naan: «Sang bi, musal nu, nu ngiy dee!»
26 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen ñi néew
ngëm, lu tax ngeen tiit?» Ci kaw loolu mu
jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi. Lépp
dal, ba ne nemm.
27 Bi ko nit ña gisee, ñu waaru naan: «Kii
kan la ci biir nit ñi, ba ngelaw li ak dex gi
di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Bi Yeesu jàllee nag, ba teer ca di-
iwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab jàpp
daldi génn ca sëg ya, ñëw kar ko. Ñaar
ñooñu nag, ñu soxor lañu woon, ba kenn
ñemewul woona jaar foofa.
29 Ña rab jàpp daldi xaacu naan: «Yaw
Doomu Yàlla ji, loo nuy fexeel? Ndax
danga noo bëgga mbugal, bala waxtu way
jot?»
30 Fekk amoon na ca wet ya géttu
mbaam-xuux yu bare yuy for.
31 Rab ya nag ñaan ko ne: «Boo nu
dàqee, sànni nu ca géttu mbaam-xuux
ya.»
32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab ya
nag daldi génn, dugg ca mbaam-xuux ya,
ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab ca
ndox ma.
33 Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw, dem
dëkk ba, nettaliji lépp ak la xewoon ca ña
rab jàpp.
34 Noonu dëkk ba bépp génn seeti Yeesu.
Ba ñu ko gisee nag, ñu ñaan ko, mu génn
seen réew.

9

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi loolu amee Yeesu dugg cig gaal, jàll
dex ga, dellu dëkkam.
2 Foofa ñu indil ko ku tëdd ci basaŋ, fekk
yaramam wépp làggi. Bi Yeesu gisee seen
ngëm, mu ne ku làggi ka: «Na sa xel dal,
sama waay, baal nañu la say bàkkaar.»
3 Bi mu waxee loolu, ay xutbakat daldi
ne ci seen biir: «Nit kii mu ngi sosal Yàlla.»
4 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Lu tax ngeen am xalaat yu bon ci seen
xol?
5 Ma wax ne: “Baal nañu la say
bàkkaar,” walla ma ne: “Jógal te dox,” lan
moo ci gëna yomb?
6 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am
na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.»
Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ka: «Jógal,
jël sa basaŋ te nga ñibbi.»
7 Noonu làggi ba daldi jóg, ñibbi.
8 Ba mbooloo ma gisee loolu, ñu daldi
ragal te màggal Yàlla, mi dénk sañ-sañ bu
tollu noonu doom Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

9 Bi Yeesu jógee foofa, mu gis nit ku tudd
Macë, toog ca juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay
topp ma.» Noonu Macë jóg, daldi ko topp.
10 Gannaaw ga Yeesu doon lekk ca kër
ga, te ay juutikat ak i boroom bàkkaar yu
bare dikk, bokk lekk ak Yeesu ak taalibeem
ya.
11 Bi ko Farisen ya gisee nag, ñu ne
taalibe ya: «Lu tax seen kilifa di lekkandoo
ak ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?»
12 Waaye bi ko Yeesu déggee, mu ne: «Ñi
wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko
soxla.
13 Mbind mi nee na: “Yërmande laa
bëgg, waaye du rendi saraxi mala.” Dem-
leen nag te seet lu wax joojuy tekki.

Ndaxte ñëwuma, ngir woo ñi jub, waaye bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya ñëw ci
Yeesu ne ko: «Lu tax nuy woor, nun ak
Farisen yi, te say taalibe duñu woor?»
15 Yeesu ne leen: «Ndax gan yi ñëw ci
céet dinañu naqarlu dara, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom? Waaye bés yaa
ngi ñëw yu ñuy jële boroom céet gi ci seen
biir; booba nag dinañu woor.
16 Xam ngeen ne, kenn du daax mbubb
mu màggat ak sekkit wu bees; ndaxte
sekkit wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku
bi gëna yaatu.
17 Te it duñu def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, mbuus yi
dañuy toj, biiñ bi tuuru te mbuus yi yàqu.
Waaye biiñ bu bees, dees na ko def ci
mbuus yu bees. Noonu ñoom ñaar duñu
yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiitu jàngu ba te faj jigéen

18 Bi leen Yeesu di wax loolu, benn njiitu
jàngu daldi ñëw, sukk ci kanamam ne ko:
«Sama doom ju jigéen dafa faatu léegi,
waaye ñëwal, teg ko say loxo, te dina
dundaat.»
19 Noonu Yeesu jóg, topp ko, moom ak
ay taalibeem.
20-21 Bi ñuy dem nag, amoon na ca
mbooloo ma jigéen juy xëpp deret diirub
fukki at ak ñaar. Mu defe ne su laalee
mbubbam rekk, dina wér. Mu jegeñsi
Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu
mbubbam.
22 Bi mu ko defee Yeesu waññiku ne ko:
«Na sa xel dal, soxna si, sa ngëm faj na la.»
Noonu jigéen ja daldi wér ca saa sa.
23 Bi Yeesu eggee kër njiit la, mu gis ñiy
liit ak toxoro, ak mbooloo may def coow lu
bare.
24 Mu ne leen: «Génnleen, janq bi
deewul, day nelaw rekk.» Bi ko mbooloo
ma déggee, ñu daldi ko ñaawal.
25 Waaye ñu génne leen, Yeesu dugg,
jàpp loxob janq ba, mu daldi jóg.
26 Noonu xibaaru li mu def daldi siiw ca
réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Bi Yeesu jógee foofa, ñaari gumba
topp ko, di wax ca kaw naan: «Yërëm nu,
yaw Sëtu Daawuda bi!»
28 Noonu Yeesu dugg ca kër ga, gumba
ya toppsi ko. Yeesu ne leen: «Ndax gëm
ngeen ne man naa def li ngeen ma laaj?»
Ñu ne ko: «Waaw, Sang bi.»
29 Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne leen:
«Na am, ni ngeen ko gëme.»
30 Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku. Yeesu
dénk leen bu wér ne leen: «Moytuleen
kenn xam ko.»
31 Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu
nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

32 Bi ñu fa jógee nag, amoon na ñeneen
ñu ñëw fi moom, indil ko ku rab jàpp, mu
luu.
33 Yeesu dàq rab wa, luu ba daldi wax.
Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne:
«Lu mel nii, masuñu koo gis ci Israyil.»
34 Waaye Farisen ya ne: «Ci kàttanu
buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Noonu Yeesu wër dëkk yu mag ya
yépp ak yu ndaw ya, di leen jàngal ci
seeni jàngu, tey yégle xibaaru jàmm bi
jëm ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp
ak wéradi yépp.
36 Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu yërëm
leen, ndaxte dañoo sonn ba ne yogg, mel
ni xar yu amul sàmm.
37 Noonu mu ne taalibeem ya: «Ngóob
mi yaatu na, waaye liggéeykat yi
barewuñu.
38 Ñaanleen nag Boroom ngóob mi, mu
yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Noonu Yeesu woo ca moom fukki taal-
ibeem ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq
rab yi, tey faj jàngoro yépp ak wéradi
yépp.
2 Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni
woon nag, nii lañu tuddoon:
ku jëkk ki mooy Simoŋ mi ñuy wax
Piyeer,
ak Andare mi bokk ak moom ndey ak
baay;
Saag doomu Sebede, ak Yowaana
rakkam;
3 Filib ak Bartelemi;
Tomaa ak Macë, juutikat ba woon;
Saag doomu Alfe, ak Tade;
4 Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma ñu
tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor Yeesu.
5 Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox
leen ndigal ne leen: «Buleen dem ci ñi
dul Yawut mbaa dugg ci benn dëkku waa
Samari.
6 Waaye demleen ci bànni Israyil, ñoom
ñi réer niy xar.
7 Bu ngeen demee nag, yégleleen naan:
“Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.”
8 Fajleen ñi wopp, dekkal ñi dee, fajleen
gaana yi te dàq rab yi. Cig neen ngeen
ame, mayeleen cig neen.

9 Buleen dajale wurus, xaalis mbaa
xànjar ci seeni maxtume.
10 Buleen wut it mbuus ngir tukki mbaa
ñaari turki, ay dàll mbaa aw yet, ndaxte
liggéeykat yeyoo na dundam.
11 «Bu fekkee ne agsi ngeen ci dëkk bu
mag mbaa bu ndaw, nangeen fa seet ku
fa am faayda, dal ca moom ba kera ngeen
jóge dëkk ba.
12 Bu ngeen di dugg ci kër nag, nuy-
ooleen.
13 Bu fekkee ne kër ga yeyoo na ko, na
seen jàmm wàcc ci ñoom, waaye bu ko
yeyoowul, na seen yéene délsi ci yéen.
14 Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu
tanqamlu seeni wax, génnleen ca kër ga
mbaa ca dëkk ba, yëlëb seen pëndu tànk.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, keroog
bésub àtte ba, waa réewu Sodom ak
Gomor ñooy tane dëkk boobu.
16 «Dégluleen, maa ngi leen di yónni,
mel ni ay xar ci biir ay bukki. Muusleen
nag niy jaan, te lewet niy pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte di-
nañu leen jébbal àttekat yi te dóor leen
ay yar ci seeni jàngu.
18 Dees na leen yóbbu ngir man ci kanam
i boroom réew ak i buur, ngir ngeen seede
ma ci ñoom ak ci ñi dul Yawut.
19 Boo xamee ne nag jébbale nañu leen,
buleen am xel ñaar ci li ngeen di wax,
mbaa ni ngeen koy waxe. Ndaxte ca waxtu
woowa sax dingeen jot li ngeen wara wax;
20 du yéenay wax, waaye Xelum seen
Baay mooy wax ci yéen.
21 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay
joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, bañ
seeni waajur, di leen reylu.
22 Te yéen nag, ñépp dinañu leen bañ
ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga,
mucc.
23 Boo xamee ne fitnaal nañu leen ci
dëkk bii, demleen ca ba ca kanam. Ci dëgg
maa ngi leen koy wax, dungeen mana wër
dëkki Israyil yépp, te Doomu nit ki ñëwul.»
24 Yeesu teg ca ne: «Taalibe gënul kili-
faam, te jaam gënul sangam.
25 Bu taalibe yemee ak kilifaam demin,
doy na; jaam it ni sangam. Ndegam tudde
nañu boroom kër gi Beelsebul, astamaak
waa kër gi.
26 Kon nag buleen leen ragal, ndaxte
amul dara lu nëbbu, lu ñu warula biral,
mbaa luy kumpa lu ñu warula siiwal.
27 Li ma leen wax ci biir lëndëm,
waxleen ko ci leer; li ma leen déey,
yégleleen ko ci kaw taax yi.
28 Te buleen ragal ñu mana rey yaram,
te manuñoo rey ruu, waaye ragal-leen ki
mana sànk yaram ak ruu ci sawara.
29 Ñaari picci ramatu, ndax duñu ko jaay
ci dërëm? Waaye benn ci ñoom du daanu
ci suuf te soobul seen Baay.
30 Seen kawari bopp sax, waññees na
leen.
31 Kon buleen ragal dara, yéena gën
ndiiraanu ramatu.
32 «Koo xam ne nangu nga ma ci kanam
nit ñi, man itam dinaa la nangu ci sama
kanam Baay, bi nekk ci kaw.
33 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi,
man itam dinaa la gàntu ci sama kanam
Baay, bi nekk ci kaw.
34 «Te it buleen defe ne damaa ñëw ngir
indi jàmm ci àddina; ñëwuma ngir indi
jàmm, waaye jaasi laa indaale.
35 Ndaxte ñëw naa ngir féewale doom ak
baayam, doom ju jigéen ak ndeyam, jabar
ak goroom;
36 te nooni nit ñooy waa këram.
37 Ku ma gënalul sa ndey walla sa baay,
yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju
góor walla ju jigéen, yeyoowuloo ma.
38 Koo xam ne kii nanguwuloo ñàkk sa
bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te
nga topp ma, yeyoowuloo ma.
39 Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko, te ku
ñàkk sa bakkan ndax man, jotaat ko.
40 «Te lii itam am na, ku leen nangu,
nangu na ma, te ku ma nangu, nangu na
ki ma yónni.
41 Ku nangu yonent ndax yónnentam,
dina jot ci peyu yonent; te ku nangu ku jub
ndax njubteem, dina jot ci peyu ku jub.
42 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo
xam ne kii may na kaasu ndox mu sedd
rekk kenn ci ñi gëna ndaw, ndax sama
taalibe la, kooku du ñàkk yoolam mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee fukki taalibeem ya ak
ñaar ndigal yooyu, mu jóge fa, ngir dem
jàngleji ak a waare ci seeni dëkk.

Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya dégg ca kaso ba
jëfi Almasi bi. Mu yónni ci moom nag ay
taalibeem,
3 ne ko: «Ndax yaa di Ki wara ñëw, walla
danoo wara xaar keneen?»
4 Yeesu ne leen: «Demleen nettali Yaxya
li ngeen dégg te gis ko.
5 Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox, gaana
yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee di dekki, te
néew doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm
bi.
6 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man,
barkeel nga.»
7 Bi nga xamee ne taalibe ya Yaxya yónni
woon ci Yeesu dem nañu, Yeesu daldi wax
ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne leen:

«Lu ngeen seeti woon ca màndiŋ ma?
Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li?
8 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku
sol yére yu rafet? Waaye ñi sol yére yu
rafet ñu ngi dëkk ci këri buur.
9 Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis ab
yonent? Waaw, wax naa leen ne ëpp na
yonent.
10 Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci
Mbind mi naan:
"Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam."
11 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ci li jigéen
jur, ku sut Yaxya masula feeñ. Waaye ba
tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji moo ko sut.
12 Ci li dale ci jamonoy Yaxya ba léegi, nit
ñaa ngi góor-góorlu ngir dugg ci nguuru
Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am wàll.
13 Ndaxte li yonent yi wax ak li yoonu
Musaa tëral ñu ngi doon dox, ba kera
Yaxya di feeñ.
14 Te Yaxya moomu, su ngeen bëggee
nangu lii, mooy Ilyaas bi waroona ñëw.
15 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.
16 «Niti jamono jii nag, lan laa leen mana
méngaleel? Ñu ngi nirook xale yu toog ca
pénc ma, di woo seeni xarit,
17 ne leen:
"Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen."
18 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul, naanul,
ngeen daldi ne: "Dafa ànd ak rab."
19 Gannaaw gi nag, Doomu nit ki ñëw na,
lekk, naan, ngeen daldi ne: "Kii daal bëgg
na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar." Waaye
li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel ne
dëgg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

20 Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd dëkk,
ya mu defe woon la ëpp cay kéemaanam,
ndaxte tuubuñu seeni bàkkaar.
21 Mu ne: «Dingeen torox, yéen waa
Korasin ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan
yi ma def ci yéen, bu ñu leen defoon ci
dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon réccu
nañu bu yàgg, xëppoo dóom, sol saaku.
22 Waaye maa ngi leen koy wax, keroog
bés pénc ma Tir ak Sidon ñoo leen di tane.
23 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax
dees na la yékkati bu kawe? Déedéet, dees
na la daane bu suufe. Ndaxte kéemaan yi
ma def ci yaw, bu ñu leen defoon ci dëkku
Sodom, kon mu nekk ba tey.
24 Waaye maa ngi leen koy wax, keroog
bés pénc ma Sodom moo lay tane.»

Woote bu mag bi

25 Ca jamono joojale Yeesu wax na lii:
«Yaw Baay, Boroom asamaan ak suuf, maa
ngi lay sant ci li nga nëbb yëf yii ñi am
xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gone
yi.
26 Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.»
27 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal
na ma lépp, te kenn manu maa xam, man
Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it manula
xam Baay bi, ku dul man Doom ji, ak ku
ma ko bëgga xamal.
28 «Ñëwleen ci man, yéen ñépp ñi sonn
te diis, dinaa leen may noflaay.
29 Jébbaluleen ci man te jàng ci man,
ndaxte lewet naa te woyof, te dingeen am
noflaay ci seen xol.
30 Ndaxte sama kilifteef lewet na te sama
yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu
jaar ci ay tool yu ñor, fekk ay taalibeem
xiif; ñu daldi fàq ay gub nag, di lekk.
2 Farisen ya nag gis ko, ne Yeesu: «Gisal,
say taalibe ñu ngi def lu jaaduwul ci bésub
noflaay bi.»
3 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax
jànguleen la Daawuda defoon, ba mu
xiifee, moom ak ña mu àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon ca
kër Yàlla ga, gis fa mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, mu daldi ko lekk. Fekk
jaaduwul mu lekk ca, moom walla ña mu
àndaloon; sarxalkat rekk a ko sañoona
lekk.
5 Te it ndax jànguleen ci yoonu Musaa,
ne sarxalkat ya ca kër Yàlla ga teraluñu
bésub noflaay bi, te tooñuñu?
6 Waaye maa ngi leen koy wax, am na ci
seen biir ku sut kër Yàlla ga.
7 Mbind mi nee na: "Yërmande laa bëgg,
waaye du rendi saraxi mala." Su ngeen
xamoon lu wax joojuy tekki, kon dungeen
teg tooñ ñi tooñul.
8 Ndaxte Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, dugg ci
seen jàngu,
10 te amoon na fa nit ku loxoom làggi.
Noonu Farisen ya laaj ko: «Faj ci bésub
noflaay bi, ndax loolu jaadu na?» Fekk ñuy
wut buntu tuumaal ko.
11 Yeesu ne leen: «Ku fi amoon xar, mu
daanu ci kàmb ci bésub noflaay bi, ndax
doo ko jàpp, génne ko?
12 Nit nag, ndax ëppul maana xar? Kon
def lu baax ci bésub noflaay bi jaadu na.»
13 Noonu Yeesu ne nit ka: «Tàllalal sa
loxo!» Mu tàllal ko nag, loxoom daldi wér,
mel ni ba ca des.

14 Farisen ya génn nag, daldi gise, ngir
fexee reylu Yeesu.
15 Waaye bi ko Yeesu yégee, mu sore
foofa; te ñu bare topp ko, mu wéral leen
ñoom ñépp.
16 Te mu dénk leen bu wóor, ñu bañ koo
siiwal.
17 Def na noonu, ngir amal la ñu waxoon
jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu
naan:
18 «Kii mooy sama Ndaw li ma tànn,
di sama Soppe bi neex sama xol.
Dinaa def sama Xel ci moom,
muy yégal xeet yi yoonu njub.
19 Du xëccoo mbaa muy wax ci kaw,
te kenn du dégg baatam ci mbedd yi.
20 Du dammte barax bu banku,
te mees guy saxar, du ko fey,
ba kera mu yégal njub, ba daan.
21 Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

22 Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu
gumba te luu. Yeesu faj ko, ba ku luu ki
di wax tey gis.
23 Noonu mbooloo mépp yéemu naan:
«Ndax kii du Sëtu Daawuda bi?»
24 Bi Farisen ya déggee loolu nag, ñu ne:
«Kii ci kàttanu Beelsebul, buuru rab yi, lay
dàqe rab yi.»
25 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Réew mu xeex boppam tas, te dëkk mbaa
kër guy xeex boppam du mana yàgg.
26 Bu Seytaane dàqee Seytaane nag, xeex
na boppam; kon naka la nguuram di mana
yàgge?
27 Te it bu fekkee ne man damay dàq ay
rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag,
ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo
leen di àtte.
28 Waaye bu fekkee ne ci Xelum Yàlla
laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na
ba ci yéen.
29 «Su fi amee nit ku bare doole, te nit
bëgga dugg ci këram, nangu alalam, naka
la koy defe? Xanaa dafay jëkka yeew ku
bare doole ka, ba noppi doora toj këram
gépp.
30 Noonu ku farul ak man, yaa ngi
may xeex, ku dajalewul ak man, yaa ngi
tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

31 Yeesu teg ca ne: «Loolu moo tax maa
ngi leen koy wax, bàkkaar walla sos wu
mu mana doon, dinañu ko baale, waaye
ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal.
32 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu ko baal,
waaye ku sosal Xel mu Sell mi, duñu ko
baal mukk, du ci àddina si, du ci àllaaxira.
33 Neeleen garab gi baax na, moom ak
meññeefam, walla ngeen ne garab gi bon
na, moom ak meññeefam; ndaxte garab,
meññeefam lañu koy xàmmee.
34 Yéen ñi fees ak daŋar ni ay co, naka
ngeen mana waxe lu baax, fekk dangeen
bon? Ndaxte gémmiñ, la fees xol lay wax.
35 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax,
jële ko ca fa mu denc lu baax, te nit ku
bon, lu bon lay wax, jële ko ca fa mu denc
lu bon.
36 Maa ngi leen di wax ne keroog bés
pénc, nit ñi dinañu làyyi ndax wax ju nekk
ju amul njariñ, ju ñu masa wax.
37 Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say
wax, walla ñu daan la ci say wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

38 Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay Farisen
wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi, danoo
bëggoon, nga won nu kéemaan guy firn-
deel sag yónnent.»
39 Yeesu ne leen: «Yéenay laaj firnde,
yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci
seen kóllëre ak Yàlla, waaye dungeen jot
jenn firnde ju dul firndey yonent Yàlla
Yunus.
40 Ndaxte ni Yunus nekke woon ñetti
guddi ak ñetti bëccëg ci biir rabu géej wu
mag, noonu la Doomu nit ki di nekke ñetti
guddi ak ñetti bëccëg ci biir suuf.
41 Keroog bés pénc waa dëkku Niniw
dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey
leen; ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub
nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi
fi.
42 Te it ca bés pénc buur bu jigéen,
ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak
niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge
ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu
Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.
43 «Boo xamee ne rab wa jàppoon nit
génn na ci moom, day wër ay bérab yu
wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du
ko gis.
44 Noonu da naan: “Naa dellu ca sama
kër, ga ma génne woon.” Bu ñëwee nag,
mu fekk kërug neen, ñu bale ko, defar ko
ba lépp jekk.
45 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi
yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor,
ñu dugg, sanc fa; ba tax muju nit kooku
mooy yées njàlbéenam. Noonu lay nekke
ak niti jamono ju bon jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doomi ndeyam

46 Bi Yeesu nekkee di wax ak mbooloo
ma, ndeyam ak ay rakkam daldi ñëw,
taxaw ci biti, bëgga wax ak moom.
47 Noonu kenn nit ne ko: «Sa yaay ak say
rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgga wax ak
yaw.»
48 Waaye Yeesu ne ko: «Kan mooy sama
ndey ak ñan ñooy samay rakk?»

49 Noonu mu joxoñ ay taalibeem naan: «Ñii ñooy sama ndey ak samay rakk.
50 Ndaxte ku def sama coobarey Baay bi nekk ci kaw, yaa di sama rakk, sama jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

1 Bés booba Yeesu génnoon na ca kër ga, toog ca wetu dex ga.
2 Mbooloo mu bare dajaloo ca moom, ba tax mu dugg cig gaal, toog; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.
3 Noonu Yeesu dégtal leen lu bare ciy léeb ne leen: «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñëw, lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte suuf si barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow, ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam, xaaxaam yi daldi jóg, tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, nangu ba def ay gub; lii àntu ba mat téeméeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, li ci des fanweer.
9 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

10 Bi Yeesu waxee ba noppi, ay taalibeem jegeñsi, laaj ko lu tax mu di leen wax ciy léeb.
11 Noonu mu ne leen: «May nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla Aji Kawe ji, waaye ñale mayuñu leen ko.
12 Ndaxte ku am, dinañu la dollil, ba nga barele; waaye ku amul, li nga am as néew, dinañu ko nangu.
13 “Dañuy xool te duñu gis,
di déglu waaye duñu dégg te duñu xam,”
moo tax ma di leen wax ciy léeb.
14 Li Esayi waxoon ci kàddug Yàlla am na ci ñoom, bi mu naan:
“Dingeen déglu bu baax waaye dungeen xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis dara.
15 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
16 «Waaye yéen barkeel ngeen, ndaxte seeni bët a ngi gis te seeni nopp di dégg!
17 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, ay yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare bëggoon nañu gis li ngeen di gis waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg waaye dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

18 «Yéen nag dégluleen li léebu beykat biy tekki.
19 Boo xamee ne nit mu ngi déglu wax ju jëm ci nguuru Yàlla te xamu ko, Ibliis day ñëw, këf li ñu def ci xolam; kooku mooy ki jot ci jiwu wi ci kaw yoon wi.
20 Ki jot ci jiwu wi ci bérab bu bare ay doj nag, mooy ki dégg wax ji, am ci bànneex bu gaaw;
21 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci saa si.
22 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg wax ji, waaye soxlay àddina ak naxi alal tanc wax ji, ba du jur njariñ.
23 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg wax ji te xam ko; mu jural ko njariñ, muy lu mat téeméeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, muy juróom benn fukk mbaa fanweer.»

Léebu jëmb bi

24 Noonu Yeesu dégtal leen beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni nit ku ji jiwu wu baax ci toolam.
25 Waaye bi nit ñi di nelaw, noonam ñëw, ji jëmb ci biir dugub ji, daldi dem.
26 Bi dugub ji saxee nag, jëmb bi saxaale ak moom.
27 «Noonu surgay boroom kër ga ñëw ci moom ne ko: “Góor gi, xanaa jiwuloo jiwu wu baax ci sa tool? Fu jëmb bi jóge nag?”
28 Mu ne leen: “Noon a ko def.” Surga ya ne ko: “Ndax nu dem dindi ko?”
29 Mu ne leen: “Déedéet, ngir baña buddiwaale dugub ji, bu ngeen koy dindi.
30 Bàyyileen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob ma jot. Bu ngóob ma jotee nag, dinaa wax ñi koy góob: ‘Jëkkleena dindi jëmb bi, takk ko ay say, lakk ko, waaye ngeen semb dugub ji ci sama sàq.’ ”»

Léebu doomu fuddën gi

31 Yeesu waxaat leen beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni doomu fuddën bu nit jël, ji ko ci toolam.
32 Doomu fuddën moo gëna tuuti ci jiwu yépp, waaye bu saxee, mooy sut ci gàncaxi tóokër yi, di nekk garab, ba picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

33 Yeesu teg ca beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni lawiir bu jigéen jël, jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.»

34 Loolu Yeesu wax mbooloo ma, ëmb na
ko lépp ciy léeb, te waxuleen dara lu dul
ciy léeb.
35 Noonu am la ñu waxoon jaarale ko cib
yonent, bi mu naan:
«Dinaa leen wax ciy léeb,
di yégle yëf yu nëbbu li dale ca njàlbéen
ga ba bésu tey.»
36 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi mbooloo ma,
dugg ca kër ga. Taalibeem yi ñëw ci moom
ne ko: «Firil nu léebu jëmb, bi sax ci tool
bi.»
37 Noonu Yeesu ne leen: «Doomu nit ki
mooy ji jiwu wu baax wi;
38 àddina mooy tool bi; ñi bokk ci nguuru
Yàlla ñoo di jiwu wu baax wi; ñi bokk ci
Ibliis ñooy jëmb bi;
39 Seytaane mooy noon bi ko ji; tukkitel
àddina mooy ngóob mi, te malaaka yi
ñooy góobkat yi.
40 Ni ñu dajalee jëmb ba, lakk ko, noonu
lay nekke, bu àddina tukkee.
41 Doomu nit ki dina yebal ay
malaakaam, ñu jële ci nguuram lépp luy
yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def bàkkaar,
42 sànni leen ci sawara; foofa dees na fa
jooy te yéyu.
43 Booba nag ñu jub ñi dinañu leer ni
jant bi ci seen nguuru Baay. Déglul bu
baax, yaw mi am ay nopp.»

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba

44 Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni alal ju nëbbu cib tool.
Nit ki ko gis nëbbaat ko; xolam sedd, ba
mu dem jaay li mu am lépp, jënd tool ba.
45 «Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni jaaykat buy wut per yu rafet.
46 Am bés mu gis per buy jar njég lu réy.
Mu dem nag, jaay li mu am lépp, jënd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

47 Yeesu waxaat ne: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni mbaal mu ñu wàcce
ci géej, mu jàpp jën wu nekk.
48 Bi mbaal mi feesee nag, ñu ñoddi ko ci
tefes gi, ba noppi ñu taxaw, dajale yu baax
yi ciy ndab, waaye sànni yi bon.
49 Noonu lay mel, bu àddina tukkee.
Malaaka yi dinañu génn, tànn ñu bon ñi
ci biir ñu jub ñi,
50 sànni leen ci sawara. Foofa dees na fa
jooy te yéyu.»

Léebu boroom kër ga

51 Noonu Yeesu laaj taalibe ya ne leen:
«Loolu lépp, ndax xam ngeen lu muy
tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Yeesu ne leen: «Kon nag xutbakat bu
nekk bu jàng ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji, dafa mel ni boroom kër buy génne ci
dencukaayam yu bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dëkku Nasaret

53 Bi nga xamee ne Yeesu dégtal na léeb
yooyu ba noppi, mu jóge fa,
54 dem fa mu yaroo. Mu di leen jàngal
ci seen jàngu, ba ñu waaru ne: «Xam-xam
bii ak kéemaan yii, fu mu ko jële?
55 Ndax kii du doomu minise bi, te
ndeyam tudd Maryaama? Ndax rakkam
yu góor duñu Saag, Yuusufa, Simoŋ ak
Yuda?
56 Te ay rakkam yu jigéen, ndax nekkuñu
fi ak nun? Lii lépp nag, fu mu ko jële?»
57 Kon ñu daldi koy xeeb.
Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faaydaal
yonent, waaye du ci réewam ak ci këram.»
58 Te Yeesu defu fa kéemaan yu bare
ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ca jamono joojale Erodd boroom dii-
waanu Galile dégg na tur, wa Yeesu am.
2 Noonu mu ne ay surgaam: «Kooku
mooy Yaxya mi dekki; moo tax mu ànd ak
kàttanu def ay kéemaan.»
3 Ndaxte Erodd jàppoon na Yaxya, yeew
ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon na Erojàdd
jabaru Filib magam,
4 te Yaxya daan ko wax: «Jaaduwul nga
denc ko.»
5 Erodd nag bëgg koo rey, waaye dafa
ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya ab yonent.
6 Bi ñu ca tegee ab diir nag, ñuy màggal
bés ba Erodd juddu woon, te doomu
Erojàdd ju jigéen di fecc ci biir gan ñi.
Loolu neex Erodd,
7 ba mu dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo
laaj, dinaa la ko jox.»
8 Noonu ndaw sa daldi topp la ko ndey
ji digaloon, ne Erodd: «Indil ma fii ci biir
ndab boppu Yaxya.»
9 Bi ko buur ba déggee, mu am naqar,
waaye ngiñ la ak gan ña tax mu santaane,
ñu jox ko ko.
10 Mu yónnee nag, ngir ñu dagg boppu
Yaxya ca kaso ba.
11 Ñu indi bopp bi ci biir ndab, jox ko
janq ba, mu jox ko ndeyam.
12 Noonu taalibey Yaxya ñëw, fab néew
ba, suul ko; ba noppi dem, wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

13 Bi Yeesu déggee deewu Yaxya nag, mu
jóge fa, dugg cig gaal, di dem ca bérab bu
wéet. Waaye bi ko nit ñi yégee, ñu daldi
jóge ci dëkk yi, topp ko ak seeni tànk.
14 Yeesu génn ci gaal gi nag, gis mbooloo
mu réy, mu yërëm leen, ba faj ñi ci wopp.
15 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne
ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu guddi.
Doo yiwi mbooloo mi, ngir ñu dem ci dëkk
yu ndaw yi, jënd lu ñu mana lekk?»

16 Waaye Yeesu ne leen: «Matul ñu dem,
yéen joxleen leen lu ñu lekk.»
17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi
mburu ak ñaari jën.»
18 Yeesu ne leen: «Indil-leen ma ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma,
ñu toog ca ñax ma. Mu jël juróomi mburu
ya ak ñaari jën ya, xool ci kaw, sant Yàlla.
Mu damm mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu
séddale ko nit ña.
20 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale
dammit ya ca des, mu nekk fukki pañe ak
ñaar yu fees.
21 Gannaaw jigéen ña ak gone ya, góor
ña doon lekk matoon nañu juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

22 Bi loolu amee Yeesu sant taalibe ya, ñu
dugg gaal ga te jàll dex ga, jiituji ko, muy
yiwi mbooloo ma.
23 Bi mu ko yiwee nag, mu yéeg ca tund
wa, ngir wéet ak Yàlla. Noonu guddi jot,
fekk mu nekk fa moom rekk.
24 Bi mu fa nekkee nag, gaal ga sore na
tefes ga, te duus ya di ko yëngal bu metti,
ndax ngelaw la leen soflu.
25 Ca njël nag Yeesu jëm ci ñoom, di dox
ci kaw dex gi.
26 Waaye bi ko taalibe yi gisee, muy
dox ci kaw dex ga, ñu daldi jommi naan:
«Njuuma la!» daldi tiit bay yuuxu.
27 Waaye ca saa sa Yeesu ne leen:
«Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!»
28 Ci kaw loolu Piyeer jël kàddu gi ne ko:
«Sang bi, bu dee yaw, sant ma, ma dox ci
kaw ndox mi, ñëw ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer nag wàcc
ca gaal ga, di dox ci kaw ndox mi, jëm ci
Yeesu.
30 Waaye bi mu gisee ni ngelaw li mettee,
mu daldi tiit, tàmbalee suux. Mu woote
ne: «Sang bi, wallu ma!»
31 Ca saa sa Yeesu tàllal loxoom, jàpp ko
naan: «Yaw mi néew ngëm, lu tax nga am
xel ñaar?»
32 Noonu ñu dugg ca gaal ga, ngelaw li
ne tekk.
33 Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci kana-
mam ne ko: «Ci dëgg yaa di Doomu Yàlla
ji.»
34 Bi loolu amee ñu jàll, teer ca diiwaanu
Senesaret.
35 Ña fa dëkk xàmmi Yeesu, yónnee nag
ca diiwaan bépp, indil ko ñu wopp ñépp.
36 Noonu ñu ñaan ko, mu may leen ñu
laal cati mbubbam rekk, te ku ko laal daldi
wér.

15

Farisen ya ak aada ya

1 Ca jamono jooja amoon na bés ay
Farisen ak ay xutbakat jóge Yerusalem,
ñëw ci Yeesu ne ko:
2 «Lu tax say taalibe di moy aaday yoon,
yi maam yi tëral? Ndaxte duñu raxas seeni
loxo, bu ñuy lekk.»
3 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen itam lu tax
ngeen di moy li Yàlla santaane, ngir topp
seeni aada?
4 Yàlla nee na: “Teralal sa ndey ak sa
baay,” te it: “Ku móolu sa ndey walla sa
baay, dees na la rey.”
5 Waaye yéen dangeen ne: “Ku wax sa
ndey walla sa baay: ‘Li ngeen wara jariñoo
ci man, jébbal naa ko Yàlla,’
6 kooku amatul warugaru teral baayam.”
Noonu tebbi ngeen kàddug Yàlla ndax
seen aada.
7 Yéen ñi naaféq, Esayi waxoon na bu
baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, bi mu
naan:
8 “Xeet wii ñu ngi may teral ci seen
gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese.”»
10 Noonu Yeesu woo mbooloo mi ci
moom ne leen: «Dégluleen te xam:
11 du li dugg ci gémmiñ mooy indil nit
sobe, waaye li ciy génne mooy indil nit
sobe.»
12 Bi taalibeem ya déggee loolu, ñu
ñëw ci moom ne ko: «Ndax xam nga
ne, Farisen yi dañoo mer ndax loolu nga
wax?»
13 Yeesu ne leen: «Garab gu sama Baay
bi ci kaw jiwul, dees na ko buddi.
14 Bàyyileen leen, ay gumba lañu yuy
wommat ay gumba; bu gumba dee wom-
mat moroomam nag, kon dinañu daanu
ñoom ñaar ci kàmb.»
15 Piyeer nag jël kàddu gi, laaj Yeesu:
«Firil nu léeb wi.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Ndax ba tey seen
xol dafa tëju, yéen itam?
17 Xamuleen ne, lépp lu dugg ci gémmiñ,
ci biir lay jëm tey génn ca bérab bu làqu?
18 Waaye li génn ci gémmiñ mu ngi jóge
ci xol; loolu mooy indil nit sobe.
19 Ndaxte ci xol la xalaat yu bon di jóge,
ak bóom, njaaloo, ndoxaanu yàqute, càcc,
seede lu dul dëgg ak saaga.
20 Yooyu ñooy indil nit sobe, waaye lekk
ak loxo yoo raxasul du tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

21 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ci
diiwaanu Tir ak Sidon.
22 Ba mu fa àggee nag, jigéenu waa
Kanaan, ja dëkk ca wàll yooyu, daldi génn,
di wax ca kaw ne ko: «Yaw sang bi, Sëtu

Daawuda bi, yërëm ma! Rab jàpp na sama
doom ju jigéen, te dafa sonn lool.»
23 Waaye Yeesu waxu ko dara. Ay
taalibeem nag ñëw ci moom ne ko: «Doo
ko yiwi, mu ngi nuy topp, di yuuxu ci sunu
kaw.»
24 Yeesu ne: «Yónniwuñu ma, lu dul ci
xari bànni Israyil yu réer.»
25 Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci kana-
mam naan: «Sang bi, wallusi ma!»
26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi, sànni
ko xaj yi, rafetul.»
27 Waaye jigéen ja ne ko: «Waaw, sang
bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci seen
lekkukaayu boroom.»
28 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Yaw jigéen
ji, sa ngëm réy na; na am, ni nga ko
bëgge.» Noonu doomam daldi wér ca saa
sa.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, ñëw
ci weti dexu Galile; mu yéeg ca aw tund,
toog fa.
30 Ba mu fa nekkee, nit ñu bare ñëw
ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay
gumba, ay luu ak ñeneen ñu bare. Ñu teg
leen ci tànki Yeesu, mu faj leen.
31 Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu
yuy wax, làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak
gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla
Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

32 Gannaaw loolu Yeesu woo ci moom
taalibeem ya ne leen: «Yërëm naa
mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man ñetti
fan, te amatuñu lu ñu lekk. Bëgguma
leena yiwi te lekkuñu, ngir bañ ñu tële ci
yoon wi.»
33 Noonu taalibeem ya laaj ko: «Waaye
fu nuy jële ci àll bi mburu mu doy ngir
mbooloo mu tollu nii?»
34 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen
am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak
ay jën yu ndaw.»
35 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo mi,
ñu toog ci suuf.
36 Mu fab juróom ñaari mburu yi ak jën
yi, sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe
yi, ñu séddale leen mbooloo mi.
37 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale
juróom ñaari dàmba yu fees ak dammit yi
ci des.
38 Gannaaw jigéen ñi ak gone yi, góor ñi
ci lekk matoon nañu ñeenti junni.
39 Noonu Yeesu yiwi mbooloo mi, dugg ci
gaal, ñëw ci wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

1 Amoon na ay Farisen ak ay Sadusen
yu ñëw ci Yeesu. Ñu fexe koo fiir, ba laaj
ko ne: «Won nu kéemaan guy firndeel sag
yónnent, te mu jóge ci asamaan.»
2 Noonu Yeesu ne leen: «Ngoon gi dan-
geen naan: “Du taw suba ndax asamaan si
dafa xonq.”
3 Te suba gi ngeen naan: “Tey daal dina
taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin.”
Kon man ngeena ràññee melow asamaan,
waaye manuleena ràññee firndey jamono
ji nu tollu.
4 Yéenay laaj firnde, yéen niti jamono
ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllëre ak
Yàlla. Waaye dungeen jot genn firnde gu
dul firndeg Yunus.» Bi Yeesu waxee loolu,
mu jóge ci ñoom, dem.
5 Gannaaw loolu taalibe yi jàllaat dex gi,
fekk fàtte nañoo yóbbaale mburu.
6 Noonu Yeesu ne leen: «Wottuleen te
moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
7 Bi ko taalibe yi déggee, ñu daldi
werante ci seen biir naan: «Nun de in-
daalewunu mburu.»
8 Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Yéen
ñi néew ngëm, lu tax ngeen di werante ci
seen biir, ndaxte indaalewuleen mburu?
9 Ndax xamaguleen ba tey? Xanaa
fàttalikuwuleen juróomi mburu ya ngir
juróomi junniy góor ña, ak ñaata pañe
ngeen dajale woon ciy dammit?
10 Te ndax fàttalikuwuleen itam juróom
ñaari mburu ya ngir ñeenti junniy góor
ña, ak ñaata dàmba ngeen dajale woon ciy
dammit?
11 Kon nag lu tax xamuleen ne waxuma
mburu? Waaye damaa bëgg, ngeen moytu
lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.»
12 Noonu ñu xam ne, Yeesu waxul woon
lawiiru mburu, waaye ñu moytu njànglem
Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

13 Bi ñu fa jógee, Yeesu dem ca diiwaanu
Sesare bu Filib. Foofa mu laaj taalibeem
ya: «Lu nit ñiy wax ci Doomu nit ki; mooy
kan?»
14 Taalibe yi ne: «Am na ñu naan, Yaxya,
ñeneen ñi, Ilyaas; ñi ci des ne, Yeremi
walla keneen ci yonent yi.»
15 Noonu Yeesu ne leen: «Waaye yéen,
ku ngeen may teg?»
16 Ci kaw loolu Simoŋ Piyeer ne: «Yaa di
Almasi bi, Doomu Yàlla Aji Dund ji.»
17 Yeesu ne ko: «Barkeel ñeel na la,
Simoŋ doomu Yunus, ndaxte du nit moo
la xamal lii, waaye sama Baay bi nekk ci
kaw.
18 Te maa ngi lay wax lii: yaa di Piyeer,
te ci kaw doj wu réy woowu laay samp
mbooloom ñi ma gëm, te dooley dee du ko
manal dara.

19 Dinaa la jox caabiy nguuru Yàlla Aji
Kawe ji; li nga yeew ci àddina, dees na
ko yeew ci asamaan; li nga yiwi ci àddina
dees na ko yiwi ci asamaan.»
20 Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu wóor
ne leen: «Buleen wax kenn ne maay
Almasi bi.»
21 Li dale ci jamono jooja, Yeesu tàmbali
na xamal taalibeem yi ne war na dem
Yerusalem, daj fa coono yu bare, jóge
ca njiit ya, ca sarxalkat yu mag ya ak
ca xutbakat ya; ñu rey ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.
22 Bi mu waxee ba noppi, Piyeer woo ko
ci pegg, bëgg koo yedd ne ko: «Yàlla tere,
Boroom bi, loolu du la dal.»
23 Waaye Yeesu waññiku, daldi ne Piy-
eer: «Sore ma Seytaane, bu ma xatal; yëfi
nit ngay fonk, waaye du yëfi Yàlla.»
24 Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem ya:
«Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi
boppam, te gàddu bant bi ñu ko wara daaj,
doora topp ci man.
25 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man, jotaat ko.
26 Te it moom àddina sépp lu muy jariñ
nit, bu ñàkkee bakkanam? Te nit, lu mu
wara weccee bakkanam?
27 Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci
ndamul Baayam, ànd ak ay malaakaam;
bés booba dina delloo ku nekk ay jëfam.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am
na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te
gisuñu Doomu nit ki ñëw ci nguuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

1 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu
àndoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana
rakkam, yóbbu leen fu wéet ci tund wu
kawe lool.
2 Mu soppiku fa seen kanam, xar kana-
mam di melax nib jant, te ay yéreem weex
ni leer.
3 Naka noonu ñu gis yonenti Yàlla Musaa
ak Ilyaas, di waxtaan ak Yeesu.
4 Piyeer nag daldi wax Yeesu ne ko:
«Sang bi, bég nanu ci sunu teew fii; soo ko
bëggee, dinaa fi defar ñetti mbaar, benn
yaw, benn Musaa ak benn Ilyaas.»
5 Waaye bi muy wax, niir wu leer muur
leen, te baat jib ca niir wa naan: «Kii mooy
sama Doom ji ma bëgg, ci moom laa ame
bànneex; dégluleen ko.»
6 Bi taalibe yi déggee baat bi, ñu ne
nërëm ci suuf, daldi tiit lool.
7 Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen naan:
«Jógleen, buleen ragal dara.»
8 Noonu ñu xool ci kaw, waaye gisatuñu
kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa. Bi
ñuy wàcc nag, Yeesu sant leen ne: «Buleen
nettali kenn li ngeen gis, ba kera Doomu
nit ki dekki.»
10 Noonu taalibe ya laaj ko: «Lu tax
xutbakat ya nag di wax ne, Ilyaas mooy
jëkka ñëw?»
11 Yeesu ne leen: «Waaw, dëgg la, Ilyaas
war na ñëw, jubbanti lépp.
12 Teewul maa ngi leen di wax ne, Ilyaas
ñëw na te xàmmiwuñu ko, waaye def nañu
ko la leen neex. Noonu it dañoo nara sonal
léegi Doomu nit ki.»
13 Ndax wax jooju nag, taalibe ya xam ne
ci mbirum Yaxya la leen doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne wàcc nañu, ba ñëw
ca mbooloo ma, genn góor ñëw ci moom,
sukk
15 naan: «Sang bi, yërëmal sama doom,
ndaxte mu ngi say, di am coono bu metti;
léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg
mu daanu ci ndox.
16 Indi naa ko ci say taalibe, waaye
manuñu koo faj.»
17 Noonu Yeesu ne: «Yéen niti jamono jii,
yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa wara
nekk ak yéen, ba kañ laa leen di wara
muñal?» Mu ne leen: «Indil-leen ma xale
bi fii.»
18 Noonu Yeesu tëkku rab wa, rab wa
génn ca xale ba, mu daldi wér ca saa sa.
19 Bi loolu amee taalibe ya ñëw ci Yeesu,
laaj ko ci pegg: «Lu tax nun manunu
woona dàq rab wi?»
20-21 Yeesu ne leen: «Seen ngëm gu néew
a tax. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, su
ngeen amee ngëm gu tuuti sax niw peppu
fuddën, kon dingeen ne tund wii: “Jógeel
fii, toxu fale,” te dina fa dem, ba dara du
leen të.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

22 Bi ñuy wër diiwaanu Galile nag, Yeesu
ne leen: «Léegi ñu jébbal Doomu nit ki ci
loxoy nit ñi;
23 dinañu ko rey, mu dekki ca ñetteelu
fan ba.» Bi ko taalibe ya déggee, ñu am
naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga

24 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya
ñëw Kapernawum. Bi ñu fa àggee nag,
laajkati warugaru kër Yàlla ga ñëw ci
Piyeer ne ko: «Ndax seen kilifa du fey
posetu ñaari daraxma ngir warugar wi?»
25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»
Ba ñu eggee kër ga nag, Yeesu jëkka
wax ne Piyeer: «Waaw, lu ciy sa xalaat,
Simoŋ? Buuri àddina si, ñan lañuy laaj
juuti walla galag? Seeni doom walla ñi
bokkul ci njaboot gi?»

26 Piyeer ne ko: «Xanaa ñi bokkul ci kër
gi.» Yeesu ne ko: «Kon doom yi nag mucc
nañu ci.
27 Waaye bëgguma nu naqaral leen;
demal sànni oos ca dex ga te nga génne
jën wa jëkka xëcc. Boo ubbee gémmiñam,
dinga ca gis posetu estateer. Jël ko nag, jox
leen ko ngir man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

1 Ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon
nañu ci Yeesu, laaj ko: «Kan moo gëna
màgg ci nguuru Yàlla mi nekk ci kaw?»
2 Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci seen
biir,
3 ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, su ngeen waññikuwul ci Yàlla, ba
mel niy xale, dungeen dugg mukk ci ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji.
4 Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii,
kooku mooy ki gëna màgg ci nguuru Yàlla
Aji Kawe ji.
5 Te it ku nangu ci sama tur xale bu mel
ni kii, man mii nga nangu.
6 Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi
gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom mooy
ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ca
fa gëna xóot ca géej ga.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

7 «Yaw àddina, dinga torox ndax say fiir
yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir manta ñàkk,
waaye toroxte dal na nit ki koy lal.
8 Boo xamee ne sa loxo mbaa sa tànk mu
ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko
fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñàkk loxo
te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci
yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari tànk,
te ñu sànni la ci sawara su dul fey mukk.
9 Boo xamee ne sa bët mu ngi lay yóbbe
bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte
nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo
gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni
la ci sawara.
10-11 «Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi
gëna tuuti, ndax kat seeni malaakaa ngi
sax ci jataayu sama Baay bi nekk ci kaw.
Maa leen wax loolu.

Xar mu réer ma

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon nit
ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom réer,
lu muy def? Ndax du bàyyi ca parlukaay
ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom
ñeent, te dem wuti ma réer?
13 Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom
mooy ëpp mbég, mi mu am ci juróom
ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent ya
réerul.
14 «Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw
bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sànku.

Mbaalug bàkkaar yi

15 «Te lii itam, bu sa mbokk defee
bàkkaar, demal yedd ko, yéen ñaar rekk.
Bu la dégloo, kon gindi nga sa mbokk.
16 Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn
mbaa ñaar, ngir mbir mi dëggu ci li ko
ñaar walla ñett seede.
17 Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko
mbooloom ñi gëm. Bu dégluwul mbooloo
ma nag, nga teg ko ni ku gëmul Yàlla mbaa
ab juutikat.
18 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp lu
ngeen yeew ci àddina, dees na ko yeew ci
asamaan, te lépp lu ngeen yiwi ci àddina,
dees na ko yiwi ci asamaan.
19 «Maa ngi leen koy wax it, bu ñaar ci
yéen déggoo ci àddina, ngir ñaan lu mu
mana doon, sama Baay bi nekk ci kaw dina
leen ko may.
20 Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit booloo
ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Jaraaf ju amul yërmande

21 Noonu Piyeer ñëw ci Yeesu, laaj ko:
«Boroom bi, bu ma sama mbokk tooñee,
ñaata yoon laa ko wara baal? Xanaa ba ci
juróom ñaari yoon?»
22 Yeesu ne ko: «Waxuma la ba ci juróom
ñaari yoon, waaye ba ci juróom ñaar fukki
juróom ñaari yoon.
23 «Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji Kawe
ji dafa mel ni buur bu bëgga waññ alalam
ak ay jaraafam.
24 Ba mu tàmbalee waññ nag, ñu indil
buur ba ku ko ameel ay milyoŋ* yu baree
bare,
25 waaye jaraaf ja amul lu mu feye. Kon
nag sangam santaane, ñu jaay ko moom ak
soxnaam ak ay doomam ak lépp lu mu am,
ngir fey bor ba.
26 Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam ne ko:
"Muñal ma, dinaa la fey lépp."
27 Noonu sangam yërëm ko, bàyyi ko,
baal ko bor ba.
28 «Bi loolu amee jaraaf ja génn, gis benn
moroomu jaraafam bu ko ameel ay junni†.
Mu daldi ko jàpp, poñe ko ne ko: "Fey ma
li nga ma ameel."
29 Kon moroomam daanu ci suuf, ñaan
ko ne: "Muñal ma, dinaa la fey."
30 Waaye moom nanguwu ko, mu dem,
tëj ko kaso, ba kera mu fey li mu ko ameel.
31 «Bi ay moroomam gisee loolu nag, ñu
am naqar wu réy, daldi dem, xamal seen
sang li xew lépp.

* **18:24** Maanaam fukki junniy talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi. † **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

32 Sang ba nag woolu jaraaf ba ne ko:
“Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal naa la sa
bor bépp, ndaxte tinu nga ma.
33 Lu tax yaw itam yërëmoo sa moroom,
ni ma la yërëme?”
34 Noonu sang ba mer, jébbal ko ñiy
fitnaale ca kaso ba, ba kera muy fey li mu
ko ameel lépp.
35 «Noonu la leen sama Baay bi ci kaw di
def, bu ngeen baalul ku nekk seen mbokk
ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu
ba noppi, mu jóge Galile, dem ci wàllu
réewu Yawut yi, gi féete ci gannaaw dexu
Yurdan.
2 Mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen
fa.
3 Bi mu fa nekkee, ay Farisen ñëw ci
moom, bëgg koo fiir; ñu ne ko: «Ndax
jaadu na nit fase soxnaam, saa su ko
neexee?»
4 Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne,
ca njàlbéen ga Aji Bind ji sàkk na leen, kii
góor, kii jigéen,
5 te mu ne: “Looloo tax góor di teqa-
likook ndeyam ak baayam, ànd ak sox-
naam, ñoom ñaar doon benn.”
6 Kon nag nekkatuñu ñaar waaye benn
lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
7 Bi Yeesu waxee loolu, Farisen ya laaj
ko ne: «Waaye Musaa santaane na, nit jox
soxnaam kayitu pase, tàggook moom. Lu
tax mu wax loolu nag?»
8 Yeesu ne leen: «Musaa may na leen,
ngeen fase seen soxna, ndax seen xol dafa
dëgër, waaye ca njàlbéen ga demewul
woon noonu.
9 Te it maa ngi leen koy wax, koo xam ne
kii fase nga sa soxna te du njaaloo tax, boo
séyaatee ak keneen, njaaloo nga.»
10 Bi ko taalibe ya déggee, ñu ne ko: «Bu
dee noonu la digganteb góor ak jigéen mel,
baña séy moo gën.»
11 Yeesu ne leen: «Du ñépp ñoo mana
nangu loolu, waaye ñi ko Yàlla jagleel rekk.
12 Ndaxte am na ñu judduwaale tële, am
na ñu tële ci loxoy nit, te am na ñu baña
séy ngir nguuru Yàlla Aji Kawe ji. Ku ko
mana nangu, nangu ko.»

Xale yu ndaw yi

13 Gannaaw loolu amoon na ay nit ñuy
indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay
loxoom, ñaanal leen. Waaye taalibe ya
gëdd leen.
14 Bi Yeesu gisee loolu, mu ne leen:
«Bàyyileen xale yi, te buleen leen tere, ñu
ñëw fi man. Ndaxte ñu mel ni ñoom, ñoo
yelloo nguuru Yàlla Aji Kawe ji.»
15 Noonu Yeesu teg leen ay loxoom, ba
noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

16 Bi muy dem nag, nit daldi ñëw ci
moom ne ko: «Kilifa gi, lan laa wara def ci
lu baax, ngir mana am dund gu dul jeex?»
17 Yeesu ne ko: «Lu tax nga laaj ma ci
wàllu lu baax? Kenn kepp moo baax. Boo
bëggee dugg ca dund googu ci kaw, nanga
sàmm ndigal yi.»
18 Waxambaane wa laaj ko: «Yan la?»
Yeesu ne ko: «Yii: bul bóome, bul njaaloo,
bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
19 teralal sa ndey ak sa baay, te it: nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.»
20 Waxambaane wa ne ko: «Sàmm naa
yooyu yépp, lu ma deseeti?»
21 Noonu Yeesu ne ko: «Boo bëggee mat
sëkk, demal jaay li nga am, jox ko miskin yi
te dinga woomle ca asamaan. Boo noppee,
ñëwal topp ci man.»
22 Waaye bi waxambaane wa déggee
loolu, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare
woon alal la.
23 Noonu Yeesu wax taalibeem ya ne
leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji, lu jafee ngoogu!
24 Ma waxaat leen ko: giléem jaar ci bën-
bënu puso moo gëna yomb boroom alal
dugg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.»
25 Bi nga xamee ne taalibe ya dégg nañu
loolu, ñu daldi waaru lool ne ko: «Kan
moo mana mucc nag?»
26 Noonu Yeesu xool leen ne: «Loolu të
na nit, waaye dara tëwul Yàlla.»
27 Bi ko Piyeer déggee, mu daldi ne:
«Waaw, nun nag, dëddu nanu lépp, topp
la; kon nu nuy mujje nun?»
28 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, bés baa ngi ñëw bu Yàllay
yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci
jalam, bi soloo ndam. Bés boobu nag, yéen
ñi ma topp dingeen toog ci fukki jal ak
ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni
Israyil.
29 Koo xam ne kii dëddu nga ngir sama
tur ay kër, ay doomi ndey yu góor walla
yu jigéen, ndey walla baay, ay doom walla
ay tool, dinga ko jotaat téeméeri yoon, ba
noppi am dund gu dul jeex.
30 Waaye ñu bare ci ñi jiitu, ñooy mujji;
ñi mujj, ñooy jiituji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jël ci waxtu yu wuute

1 «Noonu nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa
mel ni boroom kër bu génn ci suba teel,
ngir jël ay liggéeykat ndax toolu reseñam.

2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg
posetu denariyon, door leena yebal ca
toolam.
3 Ci yoor-yoor mu génn, gis ñeneen ñu
toog ca pénc ma te liggéeyuñu.
4 Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca
tool ba, te dinaa leen fey lu jaadu.”
5 Ñu dem ca. Mu génnaat ci digg bëccëg
ak ci tisbaar, defaat noonu.
6 Mu génnati ci tàkkusaan, gis ñeneen
di tendeefal. Mu ne leen: “Lu tax ngeen
yendoo tendeefal, te liggéeyiwuleen?”
7 Ñu ne ko: “Kenn jëlu nu.” Mu ne leen:
“Demleen yéen itam ca tool ba.”
8 «Bi nga xamee ne timis jot na, boroom
tool ba ne jawriñ ja: “Woowal liggéeykat
yi te fey leen seen bëccëg, tàmbali ci ñi
mujja ñëw, ba ci ñi fi jëkk.”
9 Noonu ñi mu jël ci tàkkusaan ñëw, ku
nekk jot posetu denariyon.
10 Gannaaw ga nag ñi mu jëkka jël ñëw,
yaakaar ne dinañu jot lu ëpp loolu, waaye
ñoom itam ñu jot ku nekk benn denariyon.
11 Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee ñaxtu
ca boroom kër ga,
12 naan: “Ñi mujja ñëw, benn waxtu
rekk lañu liggéey, ba noppi nga yemale
leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi ak
naaj wu metti wi.”
13 Waaye boroom kër ga ne kenn ci
ñoom: “Sama waay tooñuma la. Ndax
juboowunu woon ci benn denariyon?
14 Kon fabal li nga moom te dem. Su ma
bëggee fey ku mujja ñëw, li ma la fey yaw,
15 ndax sañumaa def ak sama alal li ma
neex? Walla ndax danga am kiñaan ci li
ma yéwén?”
16 Noonu ñi mujj ñooy jiituji, ñi jiitu
ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

17 Gannaaw loolu Yeesu di dem
Yerusalem, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar.
Noonu mu wéetoo ak ñoom, di leen xamal
ci yoon wi lii:
18 «Nu ngi jëm Yerusalem, te dees na
jébbal Doomu nit ki sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya. Dinañu ko àtte, teg ko dee,
19 jébbal ko ñi dul Yawut, ngir ñu di ko
ñaawal te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj
ko ci bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina
dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

20 Ci kaw loolu doomi Sebede ya ànd ak
seen ndey, ñëw ci Yeesu. Ndey ja sukk, di
ko ñaansi lenn.
21 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon?» Mu
ne ko: «Damaa bëggoon nga santaane ne,
boo nekkee ci sa nguur, sama ñaari doom
ñii toog ak yaw, kenn ci sa ndijoor, ki ci
des ci sa càmmoñ.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen
di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu
naqar, bi may naan?» Ñu ne ko: «Man
nañu ko.»
23 Yeesu ne leen: «Ci dëgg dingeen naan
sama kaas, waaye toog ci sama ndijoor
mbaa sama càmmoñ, du man maa koy
maye, waaye sama Baay moo koy may ñi
mu ko waajal.»
24 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya dégg
nañu loolu, ñu mere ñaari doomi ndey ya.
25 Waaye Yeesu woo leen ne leen: «Xam
ngeen ne ci xeeti àddina, njiit yi dañu leen
di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañu leen
di not.
26 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku
bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen
surga,
27 te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen
jaam.
28 Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe,
du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye muy
seen surga, ba joxe bakkanam ngir njotug
ñu bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Gannaaw loolu Yeesu génn Yeriko, te
mbooloo mu bare topp ko.
30 Fekk ñaari gumba toog ci wetu yoon
wa. Bi gumba ya déggee ne Yeesu di jaar,
ñu daldi yuuxu ne ko: «Sang bi, yaw Sëtu
Daawuda bi, yërëm nu!»
31 Waaye nit ña gëdd leen, ngir ñu
noppi. Teewul gumba ya gëna yuuxu
naan: «Sang bi, yaw Sëtu Daawuda bi,
yërëm nu!»
32 Noonu Yeesu daldi taxaw, woo leen ne:
«Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»
33 Ñu ne ko: «Sang bi, na sunuy bët
ubbiku.»
34 Noonu Yeesu yërëm leen, laal seeni
bët, ñu daldi gis ca saa sa, topp ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya
jege woon nañu Yerusalem, ba agsi dëkku
Betfase ci wetu tundu Oliw ya. Noonu
Yeesu yebal ñaari taalibe,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
seen kanam. Bu ngeen eggee, dingeen
gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam;
yiwileen leen, indil ma leen.
3 Te bu leen kenn waxee dara, ngeen ne
ko: “Boroom bi da leena soxla.” Kon ca
saa sa dina leen bàyyi, ñu dem.»
4 Yeesu def na noonu, ngir la ñu waxoon
jaarale ko cib yonent am, bi mu naan:
5 «Waxal waa Siyoŋ:

“Seen buur a ngi ñëw ci yéen;
ku lewet la, te war mbaam-sëf,
dig cumbur, doomu mbaam.”»
6 Noonu taalibe ya dem, def loolu leen
Yeesu sant.
7 Ñu indi mbaam ma, moom ak cumbur
ga, lal ci seeni yére, Yeesu toog ca.
8 Ña ëpp ca mbooloo ma lal seeni yére
ca yoon wa, ñenn ña dagg ay cari garab,
lal leen it ca yoon wa.
9 Mbooloom ña ko jiitu ak ña ko topp
ñépp di wax ca kaw naan:
«Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel
nga!
Ca bérab yu gëna kawe, nañu ne: “Os-
aana!”»
10 Bi nga xamee ne Yeesu dugg na
Yerusalem, dëkk ba bépp yëngatu ne: «Kii
moo di kan?»
11 Mbooloo ma ne leen: «Kii moo di
yonentu Yàlla Yeesu, bi jóge Nasaret ci
Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bi loolu amee Yeesu dugg ca kër Yàlla
ga, dàq ñépp ña fay jaay ak ña fay jënd.
Mu daaneel taabali weccikatu xaalis ya ak
tooguy jaaykati pitax ya,
13 naan: «Mbind mi nee na: “Sama
kër dinañu ko wooye këru ñaan ci Yàlla,”
waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
14 Noonu ay gumba ak ay lafañ ñëw ci
moom ca kër Yàlla ga, mu faj leen.
15 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya
ak xutbakat ya gis nañu yëf yu doy waar ya
mu def, te dégg xale yu ndaw ya nekk ca
kër Yàlla ga, di wax ci kaw naan: «Osaana,
yaw Sëtu Daawuda bi!» ñu daldi mer.
16 Noonu ñu ne Yeesu: «Ndax dégg nga
li ñuy wax?» Yeesu ne leen: «Waaw, dégg
naa ko. Ndax masuleena jàng lii ci Mbind
mi:
“Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp
sàkkal nga sa bopp ay cant”?»
17 Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen,
génn dëkk ba, jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba, mu
xiif.
19 Noonu mu séen garabu figg ca yoon
wa, waaye bi mu fa agsee, gisu ci dara lu
dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne ko:
«Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa figg ga
daldi wow.
20 Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu
loolu, ñu waaru naan: «Nan la figg gi daldi
wowe ci taxawaay bi?»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, su ngeen gëmee te baña
werante, dingeen def li ma def figg gi, rax-
ca-dolli bu ngeen nee tund wale: “Jógal
tàbbi ca géej ga,” dina ko def.
22 Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan, bu
ngeen ci boolee ngëm, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër
Yàlla ga, di fa jàngle. Bi muy jàngle nag
sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa ñëw
ci moom ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban
sañ-sañ nga koy defe? Ku la may boobu
sañ-sañ?»
24 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn; bu ngeen ma ko waxee, kon
dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe
yëf yii.
25 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante ci seen
biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” dina nu
laaj: “Lu tax gëmuleen ko kon?”
26 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” kon mbooloo
mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu
Yaxya ab yonent.»
27 Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu
ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam
duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe
yëf yii.

Léebu ñaari doom ya

28 «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit
amoon na ñaari doom. Am bés mu ñëw
ca taaw ba ne ko: “Sama doom, demal tey
liggéeyi ca sama toolu reseñ.”
29 Taaw ba ne ko: “Demuma,” waaye
gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem.
30 Gannaaw gi, baay ba ñëw ca tofo ba,
wax ko noonu. Mu ne ko: “Waaw,” waaye
demul.»
31 Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari
doom yooyu moo def coobarey baayam?»
Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak
jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji.
32 Ndaxte Yaxya ñëw na ci yéen ci yoonu
njub, te gëmuleen ko; waaye juutikat yi
ak jigéeni moykat yi gëm nañu ko. Te
gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel
soppikuwul sax, ba ngeen gëm ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

33 Yeesu teg ca ne: «Dégluleen beneen
léeb. Amoon na fi benn boroom kër
bu jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool
bi, gas ci biir pax, ngir nal ci reseñ yi.
Mu tabax wottukaay, batale ko ay beykat,
daldi tukki.
34 «Bi nga xamee ne bëgg nañoo witt
reseñ yi, mu yónni ay surgaam ci beykat
yi, ngir jot wàllam ci meññeef mi.

35 Waaye beykat yi jàpp surga yi, kenn ki
ñu dóor ko ay yar, keneen ki ñu rey ko, ki
ci des ñu sànni ko ay doj.
36 Boroom kër gi nag yónniwaat yeneen
surga yu ëpp yu jëkk ya, beykat yi def leen
noonu ñoom itam.
37 Mujj mu yónni doomam naan: “Xëy
na ñu weg sama doom.”
38 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu
ne ci seen bopp: “Kii moo wara donn tool
bi; nan ko rey, moom ndonoom.”
39 Ñu jàpp ko nag, génne ko tool bi, rey
ko.»
40 Noonu Yeesu laaj leen: «Bu boroom
tool bi ñëwee nag, na muy def beykat yi?»
41 Ñu ne ko: «Dina rey reyin wu ñaaw
nit ñu soxor ñooñu, batale tool bi yeneen
beykat, yi koy jox wàllam ci jamonoy
meññeef.»
42 Kon Yeesu ne leen: «Xanaa masuleena
jàng lii ci Mbind yi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni;
mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”
43 «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax,
dinañu leen xañ nguuru Yàlla, dénk ko
xeet wuy def ay jëfam.
44 Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku mu dal
ci sa kaw, rajaxe la.»
45 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya
ak Farisen ya dégg nañu léebam yooyu,
ñu xam ne ñoom lay wax.
46 Noonu ñu di ko fexee jàpp, waaye
ragal nañu nit ña, ndaxte ñépp teg nañu
ko ab yonent.

22

Léebu céet ga

1 Gannaaw loolu Yeesu nettali leen be-
neen léeb ne leen:
2 «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni
buur buy waajal céetu doomam ju góor.
3 Noonu mu yónni ay surgaam, ngir
ñu woo gan yi ca céet ga, waaye gan yi
bëgguñoo ñëw.
4 Kon mu yónneeti yeneen surga ne leen:
“Bu ngeen demee, yégal-leen gan yi sama
woote bii: ‘Reer yi noppi na, reylu naa
samay nag ak samay jur gu duuf; lépp sotti
na, ñëwleen ci reer yi.’ ”
5 Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu dem,
kenn ki ca toolam, kenn ki jaayaani,
6 ña ca des jàpp surga ya, toroxal leen,
rey leen.
7 «Noonu buur mer, daldi yónni ay
xarekatam, ngir ñu rey bóomkat yooyule,
lakk seen dëkk.
8 Ci kaw loolu mu ne surga ya: “Reeri
céet gi noppi na, waaye ñi ñu woo yey-
oowuñu ko.
9 Demleen nag buntu dëkk ba, woo ku
ngeen fa gis ci reeri céet gi.”
10 Noonu surga ya génn ca yoon ya, boole
ña ñu fa gis ñépp, ñu bon ña ak ñu baax
ña, ba néegu reer ya fees ak ay gan.
11 «Bi nga xamee ne buur bi dugg na nag,
ngir seetsi gan yi, mu gis fa nit ku solul
mbubb mu ñu wara sol ca céet ga.
12 Buur ne ko: “Sama waay, naka nga
dugge fii, te amuloo mbubbum céet?” Waa
ji ne miig.
13 Noonu buur ba ne ay surgaam:
“Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi, sànni
ko ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa
jooy tey yéyu.”
14 Ndaxte ñi ñu woo bare nañu, waaye
ñi ñu tànn barewul.»

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

15 Booba Farisen ya dem gise, ba xam lu
ñu wara def, ngir fiir Yeesu ci waxam.
16 Noonu ñu yónni ci moom seeni taalibe
ak ñi far ak buur bi Erodd ne ko: «Kilifa gi,
xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn,
ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye dangay
xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.
17 Wax nu nag loo xam ci lii: ndax
jaadu na, nu fey buur bi Sesaar galag walla
déet?»
18 Waaye Yeesu xam seen njublaŋ, mu
ne leen nag: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir,
yéen naaféq yi?
19 Wonleen ma poset, bi ñuy feye
galag.» Ñu daldi ko jox nag benn posetu
denariyon.
20 Yeesu ne leen: «Kan lañu ci def
nataalam ak turam?»
21 Ñu ne ko: «Sesaar.» Noonu mu ne
leen: «Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom,
te jox Yàlla li Yàlla moom.»
22 Bi nga xamee ne dégg nañu loolu, ñu
waaru, bàyyi ko, daldi dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

23 Bés boobale ay Sadusen ñëw ci moom.
Sadusen yi nag ñoom gëmuñu ne ndekkite
am na. Noonu ñu laaj ko naan:
24 «Kilifa gi, Musaa nee woon na: “Boo
xamee ne góor dee na te amul doom, na
rakkam donn jabaram, ngir sàkkal magam
njaboot.”
25 Amoon na ci nun nag juróom ñaari
góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am
jabar ba noppi, faatu; rakk ja donn jabar
ja, ndaxte amul woon doom.
26 Ñaareel ba ak ñetteel ba def noonu,
ba ci juróom ñaareel ba.
27 Gannaaw ñoom ñépp, jigéen ja faatu.
28 Bu ndekkite taxawee nag, jabaru kan
lay doon ci juróom ñaar ñi, ndaxte ñépp
jël nañu ko?»

29 Waaye Yeesu ne leen: «Yéena ngi cig
réer, ndaxte xamuleen Mbind mi mbaa
kàttanu Yàlla.
30 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du am
jabar, kenn du am jëkkër, waaye dinañu
mel ni malaaka yi ci kaw.
31 Te lu jëm ci ndekkitel ñi dee, xanaa
masuleena jàng la leen Yàlla waxoon ne:
32 “Maay Yàllay Ibraayma ak Yàllay
Isaaxa ak Yàllay Yanqóoba”? Li ciy génn
mooy, nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay
ñiy dund la.»
33 Bi nga xamee ne mbooloo ma dégg
nañu loolu, ñu waaru ndax li mu jàngle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

34 Gannaaw gi, Farisen ya yég nañu ne
yey na Sadusen ya. Kon nag ñu daldi daje.
35 Noonu kenn ci ñoom, ka nekk xut-
bakat, fexe koo fiir. Mu laaj ko:
36 «Kilifa gi, ban ndigal moo gëna màgg
ci yoonu Musaa?»
37 Yeesu ne ko: «“Nanga bëgg Yàlla sa
Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp
ak sa xel mépp.”
38 Loolu moo di li jëkk te ëpp ci li Yàlla
santaane.
39 Te ñaareel bi noona la mel: “Nanga
bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.”
40 Ñaari ndigal yooyu tënk nañu yoonu
Musaa wépp, moom ak waxi yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Bi Farisen ya dajee nag, Yeesu laaj
leen:
42 «Lu ngeen xalaat ci Almasi bi; kan la
nekk sëtam?» Ñu ne ko: «Daawuda.»
43 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nag
Daawuda, bi muy wax ci kàttanu Xelu
Yàlla mi, di ko wooye “Boroom bi” ne:
44 “Boroom bi wax na sama Boroom:
‘Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.’ ”
45 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko:
“Boroom bi,” nu muy nekke sëtam?»
46 Ci kaw loolu kenn manu koo tontu genn
kàddu. Te li dale ci bés booba kenn
ñemeetu koo laaj dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

1 Gannaaw loolu Yeesu waxoon na
mbooloo ma ak taalibeem ya ne leen:
2 «Xutbakat ya ak Farisen ya ñu ngi toog
ci jalu Musaa.
3 Lépp lu ñu leen wax nag, defleen ko
te sàmm ko, waaye buleen roy seeni jëf,
ndaxte dañuy wax waaye duñu ko jëfe.
4 Dañuy takk say yu diis, yen leen ci nit
ñi, waaye duñu ko nangoo laal sax ak seen
cati baaraam.
5 Dañuy def seeni jëf yépp, ngir nit ñi
gis leen, di takk ay téere yu réy, tey réyal
seeni laari mbubb.
6 Ca reeri xew yi, toogu yu yiw lañuy
taamu, tey féete kanam ca jàngu ya.
7 Dañoo bëgg ñépp nuyoo leen ñaari
loxo ca pénc ma, di leen wooye “kilifa gi.”
8 Waaye yéen buñu leen wooye “kilifa
gi,” ndaxte kenn rekk moo di seen Kilifa,
te yéen ñépp ay bokk ngeen.
9 Te buleen tudde kenn seen “baay” ci
àddina, ndaxte kenn rekk moo di seen
Baay, ki ci kaw.
10 Buñu leen tudde it ay “njiit,” ndaxte
kenn rekk moo di seen Njiit, mooy Kirist.
11 Ki gëna mag ci yéen mooy ki nangoo
nekk seen surga.
12 Kuy yékkatiku dees na la suufeel; kuy
suufeelu, ñu yékkati la.
13-14 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi tëj nguuru Yàlla Aji Kawe ji ci kanam
nit ñi; yéen dungeen ci dugg, te dungeen
bàyyi ku ci bëgga dugg, mu dugg ci.
15 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi wër géej ak suuf, ngir sàkku benn
taalibe, ba noppi ngeen def ko nitu sawara,
ku leen yées ñaari yoon.
16 «Yéen njiit yu gumba yi, dingeen
torox! Yéena ngi wax ne: “Ku giñe kër
Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci
wurusu kër Yàlla gi, dugg na.”
17 Yéen ñi dof te gumba! Lan moo gëna
màgg, wurus wi walla kër Yàlla, gi tax
wurus wi sell?
18 Dangeen ne it: “Ku giñe sarxalukaay
bi ci kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku
giñ ci sarax si ci kawam, dugg na.”
19 Gumba yi! Lan moo gëna màgg, sarax
si walla sarxalukaay bi tax sarax si sell?
20 Ku giñe sarxalukaay bi, giñ nga ci
sarxalukaay bi ak li ci kawam lépp.
21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñ nga ci kër
Yàlla gi ak ki ci dëkk.
22 Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci jalu Buur
Yàlla ak ki ci toog.
23 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi sàkk asaka ci naana ak anet ak ku-
min, te sàggane yi gëna màgg ci yoonu
Musaa, maanaam njub, yërmande ak
ngëm. Loolu ngeen wara def, waxuma nag
ngeen bàyyi la ca des.
24 Yéen njiit yu gumba yi! Yéena ngi segg
wallax-njaan, tey wann giléem.
25 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena

ngi setal bitib kaas bi ak ndab li, waaye ci
biir dafa fees ak càcc ak ëppal.
26 Farisen yu gumba yi! Jëkkleena setal
biir kaas bi ak ndab li, ngir biti bi itam set.
27 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi mel ni bàmmeel yu ñu weexal. Ci
biti am nañu melo wu rafet, waaye ci biir
dañoo fees ak yaxi ñi dee ak tilim ju nekk.
28 Yéen itam, ci ngistal dangeena mel ni
ñu jub, waaye ci seen biir dangeen fees ak
naaféq ak lu bon.
29 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi,
naaféq yi, dingeen torox! Ndaxte yéena
ngi tabax xabruy yonent yi, tey rafetal
bàmmeeli ñu jub ñi.
30 Te yéena ngi wax ne: “Bu nu fekke
woon sunu jamonoy maam, dunu ànd ak
ñoom ciy tuur deretu yonent yi.”
31 Seede ngeen nii ne yey ngeen seen
bopp, te yéenay doomi ñi doon rey yonent
yi,
32 di aw seen tànki baay, ba yées leen
sax.
33 Yéen ñi mel ni ay jaan, te fees ak daŋar
niy co, naka ngeen di mucce mbugalu
sawara?
34 Moo tax maa ngi leen di yónnee
ay yonent ak ay boroom xam-xam ak ay
xutbakat. Ñenn ñi dingeen leen rey te daaj
leen ci bant; ñeneen ñi dingeen leen dóor
ay yar ci seeni jàngu, di leen fitnaal ci
dëkkoo dëkk.
35 Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur jépp
ci àddina, dina xëppu ci seen kaw, li dale
ci deretu Abel mi jub, ba ci deretu Sakari
doomu Baraki, mi ngeen rey ci diggante
bérab bu sell bi ak sarxalukaay bi.
36 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, loolu
lépp dina dal ci niti jamono jii.
37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey
yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona dajale say
doom, ni ginaar di uufe ay cuujam, te
nanguwuleen!
38 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër, ba
mu gent.
39 Ndaxte maa ngi leen koy wax,
dungeen ma gisati li dale tey, ba kera
ngeen ne: “Yaw miy ñëw ci turu Boroom
bi, ku barkeel nga!”»

24

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu waxee ba noppi, mu génn ca
kër Yàlla ga, dem. Noonu ay taalibeem
ñëw ci moom, ngir won ko tabaxi kër Yàlla
ga.
2 Mu ne leen: «Du gis ngeen yii yépp? Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, lii lépp dina
daanu, ba doj dootul des ci kaw doj.»
3 Noonu bi nga xamee ne Yeesu toog na
ca tundu Oliw ya, taalibeem ya ñëw ci
moom cig wet. Ñu ne ko: «Wax nu kañ la
loolu di am, te luy tegtale ne yaa ngi ñëw
te àddina di tukki?»
4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen
kenn nax.
5 Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama tur
ne: “Maa di Kirist,” te dinañu nax ñu bare.
6 Dingeen dégg ay xare ak coowi xare;
wottuleen, buleen ci tiit, ndaxte loolu war
na am, waaye booba mujug jamono ji
jotagul.
7 Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet,
réew xeex ak meneen réew. Dina am ay
xiif ak ay yëngu-yëngu suuf ci bérab yu
bare.
8 Waaye loolu lépp mooy ndoortel metit
yi, mel ni jigéen juy matu.
9 Bu boobaa dees na leen jébbale, mitital
leen, rey leen; te xeet yépp dinañu leen
bañ ndax sama tur.
10 Bu loolu amee ñu bare dinañu
dàggeeku, di booleente tey bañante.
11 Te it ñu bare ñuy mbubboo turu
yonent dinañu feeñ, nax nit ñu bare.
12 Te gannaaw lu bon day law,
mbëggeelug ñi ëpp dina wàññiku.
13 Waaye ku muñ ba ca muj ga, mucc.
14 Noonu xibaaru jàmm bii ci nguuru
Yàlla, dees na ko yégle ci àddina sépp,
ngir mu nekk seede ci xeet yépp. Bu loolu
amee mujug jamono ji jot.
15 «Dina am bés bu li ñuy wax: “Lu
araam luy yàqe” dina tege ca bérab bu
sell ba. Mooy li ñu doon wax jaarale ko
ci yonent Yàlla Dañeel; ku ko jàng, nanga
ko xam.
16 Bu ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci
biir diiwaanu Yude, nanga daw ca tund ya;
17 ku nekk ci kaw taax ma, bul wàcc ngir
fab say yëf, ya nekk ci biir kër ga;
18 ku nekk ca tool ba, bul ñibbi ngir fab
sa mbubb.
19 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooyu,
ngalla it ñiy nàmpal!
20 Ñaanleen nag seen gàddaay bumu
nekk jamonoy seddaayu lolli, walla bésub
noflaay bi.
21 Ndaxte booba dina am metit wu réy
wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul bés yooyu, kenn
du mucc, waaye dees na leen wàññi ndax
ñi Yàlla tànn.
23 «Booba nag, bu leen kenn waxee:
“Kaayleen gis, Kirist a ngi fi,” mbaa: “Mu
nga fale,” buleen ko gëm.

24 Ndaxte ñi mbubboo turu Kirist ak ñi
mbubboo turu yonent dinañu feeñ, di joxe
ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba ciy nax
sax ñi Yàlla tànn, su loolu manoona am.
25 Wax naa leen ko lu jiitu.
26 «Bu ñu leen waxee nag: “Seetleen, mu
nga nale ca àll ba,” buleen génn, mbaa ñu
ne: “Seetleen, mu ngi nii ci biir kër gi,”
buleen ko gëm.
27 Ndaxte ni melax di fàqe penku, te
lerax ba sowu, noonu la ñëwug Doomu nit
ki di mel.
28 Fa médd nekk, fa la tan yiy dajee.
29 «Gannaaw metitu bés yooyule nag,
ca saa sa jant bi dina lëndëm te weer wi
dootul leer; biddiiw yi dinañu fàq, daanu
ci asamaan, te kàttani asamaan yi yëngu.
30 Booba firnde ji taxaw, Doomu nit ki
feeñ ci asamaan, te xeeti àddina sépp
dinañu jooy. Dinañu gis Doomu nit ki di
ñëw ci niiri asamaan si, ànd ak kàttan ak
ndam lu réy.
31 Dina yónni ay malaakaam ak baatu liit
bu dégtu, ñu dajale ñi mu tànn ci ñeenti
xébla yi, fa asamaan dale ba fu mu yem.»
32 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen mis-
aalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey xobam sëq,
xam ngeen ne nawet jege na.
33 Noonu yéen itam bu ngeen gisee loolu
lépp, xamleen ne jege na, mu ngi ci bunt
bi sax.
34 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy te loolu lépp amul.
35 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés booba walla waxtu wa,
kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi
ci kaw, du sax man Doom ji, waaye Baay
bi rekk moo ko xam.
37 Ni bési Nóoyin ya, noonu lay mel, bu
Doomu nit ki di ñëw.
38 Ndaxte ca bés ya jiitu mbënn ma, nit
ñaa ngi doon lekk di naan, góor ñaa ngi
doon takk jabar, tey maye seeni doom, ba
bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga;
39 xalaatuñu woon dara, ba kera
ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu leen.
Noonu lay mel ci ñëwug Doomu nit ki.
40 «Bu boobaa ci ñaar ñu nekk cib tool,
dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des.
41 Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ëtt ba,
dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des.
42 Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen bés
bu seen Boroom di ñëw.
43 Waaye xamleen lii: bu boroom kër gi
xamoon, ci ban waxtu ci guddi la sàcc bi di
ñëw, kon dina yewwu te du ko bàyyi, mu
toj këram.
44 Loolu moo tax yéen itam taxawleen
jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci
waxtu wu ngeen ko séenuwul.»
45 Yeesu teg ca ne: «Kan moo nekk surga
bu takku te teey, bu njaatigeem teg ci waa
kër gi, ngir mu leen di dundal ca jamono
ja?
46 Bu njaatigeem ñëwee te gis muy def
noonu, surga boobu dina am ngërëm.
47 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige
bi dina ko teg ci alalam jépp.
48 Waaye bu dee surga bu bon bu naan
ci xelam: “Sama njaatige day yéexa ñëw,”
49 mu tàmbalee dóor ay bokki surgaam,
di lekk te naan ak naankat ya,
50 kon njaatige ba dina ñëw ci bés bu mu
ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul.
51 Dina ko dóor ay yar yu metti, jox ko
añub naaféq. Foofa dees na fa jooy tey
yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

1 «Booba nguuru Yàlla Aji Kawe ji dina
mel ni fukki janq, ñu fab seeni làmp, génn,
gatanduji boroom séet ba.
2 Fekk juróom ca janq ya di ñu am xel,
juróom ya ca des ñàkk xel.
3 Ñi ñàkk xel nag fab nañu seeni làmp,
waaye fabaalewuñu diw;
4 waaye ñi am xel ñoom fab nañu seeni
làmp, fabaale diw ciy njaq.
5 Ni boroom séet bi yéexee ñëw nag,
ñépp gëmméentu bay nelaw.
6 «Noonu ci xaaju guddi baat jib ne:
“Boroom séet baa ngi, génnleen, gatandu
ko.”
7 Bi ko janq ya déggee, ñu jóg, defar
seeni làmp.
8 Ñi ñàkk xel wax ñi am xel: “Mayleen
nu ci seen diw, ndaxte sunuy làmp ñu ngi
bëgga fey.”
9 Waaye ñi am xel ne leen: “Li nu yor du
doy ngir nun ak yéen. Tee ngeena dem ca
jaaykat ya, jënd?”
10 «Bi nga xamee ne dem nañu jëndi,
boroom séet ba agsi. Ñi amoon diw ci
seeni làmp, ànd ak boroom séet ba ca reer
ya. Noonu bunt ba tëj.
11 Gannaaw loolu janq ya ca des agsi
naan: “Sang bi, Sang bi, ubbil nu!”
12 Mu ne leen: “Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, xawma leen.”
13 «Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen
bés ba mbaa waxtu wa.

*Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaal-
isam*

14 «Te it nguuru Yàlla dafa mel ni kuy
tukki bitim réew. Bi muy laata dem, mu

woo ay surgaam, batale leen alalam, ku
nekk lu mu àttan.
15 Kenn ka, mu dénk ko juróomi milyoŋ*,
keneen ka, mu dénk ko ñaar; ka ca des,
benn; daldi tukki.
16 «Bi mu demee nag, ki jot juróomi
milyoŋ ya dem, di ci jula, ba amaat yeneen
juróom.
17 Noonu it ki jot ñaar amaat yeneen
ñaar.
18 Waaye ki jot benn milyoŋ dem, gas
pax, nëbb fa xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg njaatigeb
surga ya délsi, daldi leen laaj alalam.
20 Noonu ki jot juróomi milyoŋ ya
jegeñsi, indi yeneen juróom naan: “Kilifa
gi, dénk nga ma juróomi milyoŋ; seetal,
ame naa ci yeneen juróom.”
21 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare.
Kaay bokk ci sama mbég.”
22 Naka noona ki jot ñaari milyoŋ it
jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, dénk nga ma
ñaari milyoŋ, seetal, ame naa ci yeneen
ñaar.”
23 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu baax,
surga bu baax nga te takku. Gannaaw
takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare.
Kaay bokk ci sama mbég.”
24 «Gannaaw loolu nag, ki jot benn
milyoŋ jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, xamoon
naa ne, nit ku néeg nga; dangay dajale foo
jiwul, tey góob foo faruwul.
25 Moo tax ma ragaloon la, ba dem, nëbb
sa xaalis ci biir suuf; mi ngii, fabal li nga
moom.”
26 Waaye njaatigeem ne ko: “Surga bu
bon nga te tayel! Gannaaw xamoon nga
ne damay dajale fu ma jiwul, tey góob fu
ma faruwul,
27 kon waroon ngaa yóbbu sama xaalis
ca denckati xaalis ya. Bés bu ma ñëwee
nag, ma mana jot li ma moom ak la mu
jur.”
28 Noonu njaatige bi ne: “Nanguleen
xaalis bi ci moom, jox ko boroom fukki
milyoŋ yi.
29 Ndaxte ku am dinañu la dolli, ba nga
barele, waaye ku amul, li nga am as néew
sax, dinañu ko nangu.
30 Te sànnileen surga bu amul njariñ bi
ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy
te yéyu.”

Àtteb xeet yi

31 «Boo xamee ne Doomu nit ki mu ngi
ñëw ci ndamam, ànd ak malaaka yépp,
booba dina falu ni buur, toog ci jalam bu
soloo ndam.
32 Bu boobaa dees na dajale xeeti àddina
yépp ci kanamam, te dina leen xàjjale, ni
sàmm di xàjjalee xar yi ak bëy yi,
33 mu teg xar yi ci ndijooram, bëy yi ci
càmmoñam.
34 «Noonu Buur bi dina wax ñi féete
ndijoor: “Agsileen, yéen ñi sama Baay
barkeel, jël-leen nguur, gi ñu leen waajal
li dale ci njàlbéenug àddina.
35 Ndaxte xiifoon naa, ngeen jox ma,
ma lekk; te mar, ngeen jox ma, ma naan;
nekkoon naa ab doxandéem, ngeen fat
ma;
36 te rafle, ngeen wodd ma; woppoon
naa, ngeen seetsi ma; te ñu tëj ma, ngeen
ñëw fi man.”
37 Ci kaw loolu ñi jub dinañu ne: “Bo-
room bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, nu
jox la, nga lekk; mbaa nga mar, nu jox la,
nga naan?
38 Kañ lanu la gisoon, nga nekk ab
doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle, nu
wodd la?
39 Kañ lanu la gisoon, nga wopp mbaa ñu
tëj la, nu ñëw ci yaw?”
40 Noonu Buur bi dina leen ne: “Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, saa yu ngeen
defalee loolu kenn ki gëna ndaw ci sama
bokk yii, man ngeen ko defal.”
41 «Gannaaw loolu dina wax ñi ci
càmmoñam: “Soreleen ma yéen ñi alku,
te dem ci sawara su dul fey, si ñu sàkkal
Seytaane ak ay malaakaam.
42 Ndaxte xiifoon naa waaye joxuleen
ma, ma lekk; te mar waaye joxuleen ma,
ma naan.
43 Nekkoon naa ab doxandéem, waaye
fatuleen ma; te rafle, waaye wodduleen
ma; woppoon naa te ñu tëj ma, waaye
seetsiwuleen ma.”
44 Ci kaw loolu dinañu ne: “Boroom bi,
kañ lanu la gisoon, nga xiif, mbaa nga mar,
nga nekk ab doxandéem mbaa rafle, nga
wopp mbaa ñu tëj la, te topptoowunu la?”
45 Kon dina leen ne: “Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, saa su ngeen ko defalul kenn
ci ñi gëna ndaw, man ngeen ko defalul.”
46 Noonu ñii dinañu sóobu ci mbugal
gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu tàbbi ci
dund gu dul jeex.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu
lépp ba noppi, mu ne taalibeem ya:
2 «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci
màggalu bésu Mucc ba, te dinañu wor
Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»

* **25:15** Maanaam juróomi talaŋ. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

3 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti
xeet wa dajaloo ca kër gu réy gu sarxalkat
bu mag ba, tudd Kayif.
4 Ñu daldi gise, ba xam lu ñu mana fexe,
ba jàpp Yeesu, reylu ko.
5 Waaye ñu ne: «Bumu doon ci bésu
màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci
nit ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

6 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na
dëkku Betani ca kër Simoŋ ma gaana
woon,
7 jenn jigéen ñëw ci moom, yor njaq lu
ñu yette doj wu ñuy wax albaatar. Njaq la
def latkoloñ ju jar lu baree bare. Noonu
bi Yeesu toogee di lekk, jigéen ji tuur ko ci
boppu Yeesu.
8 Waaye bi ko taalibe ya gisee, ñu daldi
mer ne: «Yàq gii, lu muy jariñ?
9 Maneesoon na koo jaay ci lu bare, jox
xaalis bi miskin yi.»
10 Yeesu nag xam la ñu wax, mu ne leen:
«Jigéen ji defal na ma jëf ju rafet; lu tax
ngeen di ko sonal?
11 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk,
waaye dungeen ma gis ba fàww.
12 Kii, ci li mu tuur latkoloñ jii ci sama
yaram, def na ko ngir waajal sama rob.
13 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp
fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina
sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

14 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe
ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem
ca sarxalkat yu mag ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma mana jox,
ngir ma jébbal leen Yeesu?» Noonu sarx-
alkat ya daldi ko waññal fanweeri poseti
estateer.
16 Li dale ci saa soosa nag Yudaa di fexe
jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

17 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax
Mburu ma amul lawiir, taalibe yi ñëw ci
Yeesu ne ko: «Foo bëggoon nu defaral la
reeru bésu Mucc ba?»
18 Yeesu ne leen: «Demleen ca dëkk ba,
jëm ca diw, ngeen ne ko: "Kilifa gi nee
na: Sama jamono jege na; ci sa kër laay
màggalsi bésu Mucc ba, man ak samay
taalibe."»
19 Noonu taalibe yi defar reeru bésu
Mucc ba, na leen Yeesu waxe woon.
20 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu
toog di lekk, moom ak fukki taalibe yi ak
ñaar.
21 Bi ñuy lekk, mu ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, kenn ci yéen dina ma
wor.»
22 Taalibe ya am naqaru xol bu réy; ku
nekk daldi ne ko: «Mbaa du man, Boroom
bi?»
23 Yeesu ne leen: «Ki dugal loxoom ak
man ci ndab li, kooku moo may wor.
24 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu
ko waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor
dina torox; bañoona juddu moo gënoon ci
moom.»
25 Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko: «Mbaa
du man, kilifa gi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
26 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu,
sant Yàlla, damm ko, jox ko taalibe ya. Mu
ne leen: «Jël-leen lekk, lii sama yaram la.»
27 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yàlla,
jox leen ko. Mu ne leen: «Yéen ñépp
naanleen ci,
28 ndaxte lii mooy sama deret, ji fas
kóllëre gi, te mu tuuru, ngir ñu bare jot
mbaalug bàkkaar yi.
29 Maa ngi leen di wax, dootuma naan
gannaaw-si-tey ndoxum reseñ mii, ba kera
may naan ak yéen ndoxum reseñ mu bees
ci sama nguuru Baay.»
30 Gannaaw loolu ñu woy Yàlla, ba noppi
génn, dem ca tundu Oliw ya.
31 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp
dingeen ma dàggeeku ci guddi gii, ndaxte
bind nañu:
"Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo."
32 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji
Galile.»
33 Piyeer nag daldi jël kàddu gi naan:
«Bu la ñépp dàggeekoo, man duma la
dàggeeku mukk.»
34 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy
wax, ci guddi gii, bala ginaar a sab, dinga
ma weddi ñetti yoon.»
35 Piyeer ne ko: «Boo xamee ne sax, damaa
wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.»
Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

36 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ñoom ba
ca bérab bu tudd Setsemane, mu ne taalibe
ya: «Toogleen fii, ma dem fale, ñaan fa.»
37 Bi mu waxee loolu, mu ànd ak Piyeer
ak ñaari doomi Sebede, daldi am tiis ba
xonet.
38 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba
may bëgga dee; toogleen fi, xool ak man.»
39 Bi mu waxee loolu, Yeesu dem ci
kanam tuuti, ne nërëm ci suuf, di ñaan ne:
«Sama Baay, bu manee am, na ma kaasu
naqar bii teggi! Moona, bumuy ci sama
coobare, waaye na sa coobare am.»
40 Noonu mu ñëw ca taalibe ya, fekk leen
ñuy nelaw. Mu ne Piyeer: «Amuleen sax
dooley xoolandoo ak man benn waxtu?

41 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu cig
fiir. Seen xol jag na, waaye seen bind a
woyof.»
42 Yeesu delluwaat di ñaan ne: «Sama
Baay, bu fekkee ne kaasu naqar bii manu
maa teggi te naanuma ko, kon na sa
coobare am.»
43 Yeesu ñëwaat ca taalibe ya, fekk leen
ñuy nelaw, ndaxte seeni bët dañoo diis.
44 Mu daldi leen bàyyi, waxaat loolu
ñetteel bi yoon.
45 Noonu mu ñëw ca taalibe ya ne leen:
«Nelawleen léegi te noppalu. Waxtu wu
ñu ma wara jébbale ci loxoy bàkkaarkat
yi, jege na.
46 Jógleen nu dem; xool-leen, ki may wor
a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi muy wax loolu nag, Yudaa, mi
bokkoon ca fukki taalibe ya ak ñaar te
naroon koo wor, agsi, ànd ak mbooloo mu
bare, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak ca
njiiti xeet wa, te gànnaayoo jaasi ak yet.
48 Fekk Yudaa moomu joxoon na leen
tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom la;
jàppleen ko.»
49 Mu daldi ñëw ci Yeesu nag ne ko:
«Salaam-maalikum, kilifa gi!» daldi ko
fóon bu tàng.
50 Yeesu ne ko: «Sama xarit, xam naa lu
tax nga ñëw.» Noonu ñu daldi jegesi, song
ko, jàpp ko.
51 Ca saa sa kenn ci ñi ànd ak Yeesu bocci
jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu mag ba,
nopp ba dagg.
52 Waaye Yeesu ne ko: «Roofal sa jaasi ci
mbaram, ndaxte ku bocci jaasi, jaasi moo
lay rey.
53 Xanaa xamuloo ne man naa laaj sama
Baay, te dina ma may ci taxawaay bi
mbooloom malaaka mu xel dajul*?
54 Waaye su ma ko defoon, nan la Mbind
mi mana ame? Ndaxte Mbind mi nee na,
nii la wara ame.»
55 Booba Yeesu ne mbooloo mi: «Jóg
ngeen ngir jàpp ma, gànnaayoo jaasi ak
yet, mel ni ñuy topp sàcc. Moona daa naa
toog bés bu nekk ca kër Yàlla ga, di jàngle,
te jàppuleen ma.
56 Waaye lii lépp xew na, ngir amal
Mbindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe
yépp dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat ya

57 Ña jàppoon Yeesu yóbbu ko kër Kayif,
sarxalkat bu mag ba, fa xutbakat ya ak njiit
ya daje.
58 Piyeer topp ko fu sore, ba ci ëttu
sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak
surga ya, ngir seet nu mbir may mujje.
59 Noonu sarxalkat yu mag ya ak kureelu
àttekat ya di seet naaféq bu mana seede ci
Yeesu, ba ñu man koo rey,
60 waaye manuñu koo am. Teewul ñu
bare ñëwoon nañu, di seede lu dul dëgg.
Ba mujj ñaari nit ñëw naan:
61 «Kii nee woon na: “Man naa toj kër
Yàlla ga, tabaxaat ko ci ñetti fan.”»
62 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba jóg
ne ko: «Ndax doo wax dara? Loo xam ci li
ñii seede ci yaw?»
63 Waaye Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag
ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yàlla miy dund,
nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu
Yàlla ji.»
64 Yeesu ne ko: «Wax nga ko. Maa ngi
leen koy wax it, li dale fii dingeen gis
Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man ji,
di ñëw ci niiri asamaan si.»
65 Bi mu déggee loolu, sarxalkat bu mag
ba daldi mer lool, ba xotti ay yéreem, daldi
ne: «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede?
Dégg ngeen ni mu weddee.
66 Lu ngeen ci xalaat?» Ñu ne ko: «Yoon
teg na ko dee.»
67 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci xar
kanamam, dóor ko ay kurfeñ. Ñeneen
talaata ko,
68 ne ko: «Yaw Kirist, yonent bi, ndax
xam nga ku la dóor?»

Piyeer weddi na Yeesu

69 Bi looluy xew, Piyeer moom ma nga
toogoon ca biti ca ëtt ba. Noonu benn
mbindaan ñëw ci moom ne ko: «Yaw itam
àndoon nga ak Yeesum Galile.»
70 Waaye Piyeer weddi ko ci kanam ñépp
ne ko: «Xawma li ngay wax.»
71 Bi mu ko waxee, mu jëm ca bunt ba,
te beneen mbindaan gis ko, mu wax ña
fa nekkoon: «Kii àndoon na ak Yeesum
Nasaret.»
72 Waaye Piyeer weddiwaat, boole ko ak
ay ngiñ ne ko: «Xawma nit kooku.»
73 Nees-tuut ña fa taxawoon ñëw ci
Piyeer ne ko: «Ci lu wóor ne yaw itam
bokk nga ci ñoom, ndaxte sa waxin feeñal
na la.»
74 Bi mu ko déggee, Piyeer daldi giñ ak
di waat ne: «Xawma nit kooku.» Te ci
taxawaay ginaar daldi sab.
75 Noonu Piyeer fàttaliku la Yeesu wax-
oon ne: «Bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.» Mu daldi génn, di jooy
jooy yu metti.

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yépp ak
njiiti xeet wa gise, ngir fexee reylu Yeesu.
2 Ñu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat
boroom réew ma.
3 Bi nga xamee ne Yudaa, mi woroon
Yeesu, gis na ne daan nañu ko, mu am
naqaru xol. Mu dem nag ca sarxalkat yu
mag ya ak njiit ya, delloo leen fanweeri
poset yu xaalis,
4 ne leen: «Am naa bàkkaar ci li ma wor
nit ku tooñul, ngir ñu rey ko.» Ñu ne ko:
«Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég.»
5 Noonu Yudaa sànni xaalis ba ca kër
Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci
baatam, xaru.
6 Sarxalkat yu mag ya nag fab xaalis
ba, naan: «Jaaduwul nu def xaalis bii ci
dencukaayu xaalis bi ci kër Yàlla gi, ndaxte
njégu deret la.»
7 Ñu daldi diisoo nag, jënd ca xaalis ba
toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul
doxandéem ya.
8 Loolu moo tax ñu wooye tool booba ba
tey Toolu deret.
9 Noonu la ñu waxoon jaarale ko ci
yonent Yàlla Yeremi am, bi mu naan: «Fab
nañu fanweeri poseti xaalis ya, mooy njég
li bànni Israyil xayma woon ci nit ki;
10 ñu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa
ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat

11 Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca kanam
boroom réew ma, boroom réew ma laaj
ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?»
12 Yeesu ne ko: «Wax nga ko,» waaye
waxul dara ca la ko sarxalkat yu mag ya
ak njiit ya jiiñ.
13 Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa dégguloo
li ñu la jiiñ lépp?»
14 Waaye Yeesu waxu ko ci dara, ba tax
boroom réew ma waaru lool.
15 Ca màggal gu nekk nag boroom réew
ma daan na may mbooloo ma, ñu tànn
kenn ca ña ñu tëjoon, mu daldi leen ko
bàyyil.
16 Fekk booba amoon nañu ku ñu tëjoon,
ku siiw te tudd Barabas.
17 Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilaat
laaj leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko,
Barabas walla Yeesu mi ñuy wax Kirist?»
18 Ndaxte xamoon na ne kiñaan rekk a
taxoon, ñu jébbal ko ko.
19 Te it bi mu toogee sax ca jalu àttekaay
ba, soxnaam yónnee ci moom ne ko: «Bul
dugg ci yëfi ku jub kooku, ndaxte tey gént
naa ci moom te sonn naa ci lool.»
20 Waaye sarxalkat yu mag ya ak njiit ya
xiir mbooloo ma, ñu laaj Barabas te reylu
Yeesu.
21 Noonu boroom réew ma laaj leen:
«Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma bàyyil
leen ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nan laay def nag
Yeesu, mi tudd Kirist?» Ñépp ne ko: «Daaj
ko ci bant, ba mu dee!»
23 Boroom réew ma ne leen: «Lu tax?
Gan tooñ la def?» Waaye ñu daldi yuuxu
bu gëna kawe naan: «Daaj ko ci bant!»
24 Naka Pilaat xam ne du ci man dara,
fekk na sax yëngu-yëngu bi gëna am
doole, mu daldi fab ndox, raxas ay loxoom
ca kanam mbooloo ma ne leen: «Set naa
ci deretu ku jub kii; nu ngeen xam, defleen
ko.»
25 Ñépp ne ko: «Na deretam dal ci sunu
kaw ak sunu kaw njaboot.»
26 Noonu Pilaat bàyyil leen Barabas, mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

27 Bi ñu ko defee xarekati boroom réew
ma fab Yeesu, yóbbu ko ci biir kër ga, ñu
daldi woo mbooloom xarekat ya yépp ci
moom.
28 Noonu ñu summi ko, solal ko mbub-
bum xarekat mu xonq curr.
29 Ñu ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam,
teg bantu xat ci loxol ndijooram, sukk ci
kanamam, di ko ñaawal ne ko: «Nuyu
nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
30 Ba noppi ñu daldi tifli ci kawam, fab
bantu xat ba, dóor ko ci boppam.
31 Bi ñu ko ñaawalee ba noppi, ñu
summi mbubbum xarekat ma, solaatal ko
ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

32 Bi nga xamee ne génn nañu, ñu daje
ak nit ku dëkk Siren te tudd Simoŋ; ñu ga
ko, ngir mu gàddu bant, ba ñu wara daaj
Yeesu.
33 Ñu ñëw nag fa ñuy wax Golgota, biy
tekki «bérabu Kaaŋu bopp.»
34 Bi ñu fa eggee, ñu jox ko biiñ, ñu def ci
lu wex. Waaye bi mu ko mosee, nanguwu
koo naan.
35 Noonu ñu daaj ko ca bant ba, ñu daldi
séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant,
36 ba noppi toog fa, di ko wottu.
37 Te it ñu teg ci kaw boppam mbind, mu
xamle lu tax ñu rey ko, mu ne: «Kii mooy
Yeesu, buuru Yawut yi.»
38 Booba it ñu daajaale ak moom ñaari
taskati réew ma, kenn ci ndijooram, ka ca
des ci càmmoñam.
39 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc
seen bopp ndax sib ko,

40 naan: «Yaw mi mana toj kër Yàlla ga,
tabaxaat ko ci ñetti fan, musalal sa bopp;
boo nekkee Doomu Yàlla, wàccal ci bant bi!»
41 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ak
njiit ya it di ko ñaawal naan:
42 «Waa jii musal na ñeneen te manula
musal boppam! Ndegam mooy buuru
Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gëm
ko.
43 Gannaaw dénk na boppam Yàlla, kon
na ko Yàlla musal, bu ko soppee, ndaxte
nee na: "Maay Doomu Yàlla."»
44 Taskati réew ma it, ya ñu daajaale ak
moom, di ko xas noonule.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee digg bëccëg, ba ci tis-
baar, réew mépp lëndëm.
46 Noonu ci wetu ñetti waxtu Yeesu daldi
wootee kàddu gu dëgër naan: «Eli, Eli,
lema sabaktani?» liy tekki «Sama Yàlla,
sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma?»
47 Ñenn ña ca ña fa taxaw nag, bi ñu ko
déggee, ñu ne: «Mu ngi woo yonent Yàlla
Ilyaas.»
48 Ca saa sa kenn ci ñoom daw, jël aw
sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci
kaw bant, jox ko ko, mu muucu.
49 Waaye ña ca des ne: «Bàyyil, nu seet
ba xam Ilyaas dina ñëw, musal ko.»
50 Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu
dëgër, delloo ruuwam Yàlla.
51 Ca saa sa ridob bérab bu sell ba ca
kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba ci
suuf; suuf si yëngu, doj yi toj, bàmmeel yi
ubbiku,
52 te ñu bare ci jëmmi nit ñu sell ñu dee,
dekki.
53 Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu génn
ca bàmmeel ya, dugg ca dëkk bu sell ba, te
feeñu ñu bare.
54 Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd ak
moom di wottu Yeesu, bi ñu gisee suuf si
yëngu ak li xew, ñu daldi tiit lool ne: «Ci
dëgg, kii Doomu Yàlla la.»
55 Amoon na fa it ay jigéen yu bare yu
leen dànd, di seetaan. Te ñoo jóge woon
Galile, ànd ak Yeesu, di ko topptoo.
56 Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dëkk
Magdala, Maryaama ndeyu Saag ak Yuus-
ufa, ak ndeyu doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ca ngoon amoon na taalibeb Yeesu mu
ñëw, tudd Yuusufa te dëkk Arimate; ku
bare alal la woon.
58 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu.
Pilaat santaane, ñu jox ko ko.
59 Noonu Yuusufa fab jëmm ja, laxas ko
ci càngaay lu set,
60 dugal ko ca bàmmeel bu bees, ba mu
yettaloon boppam ciw doj. Mu béraŋ doj
wu mag ca buntu bàmmeel ba, dem.
61 Fekk Maryaamam Magdala ak
Maryaama ma ca des ñoo fa toogoon
janook bàmmeel ba.
62 Ba bët setee nag, ca bés ba topp bésu
Waajal ba, sarxalkat yu mag ya ak Farisen
ya dajaloo, jëm ci Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Boroom réew mi, fàttaliku
nanu ne, naxkat booba waxoon na, bi muy
dund naan: "Gannaaw ñetti fan dinaa
dekki."
64 Danoo bëggoon nag, nga santaane, ñu
wottu bàmmeel ba, ba am ñetti fan, ngir
bañ taalibeem ya ñëw, sàcc néew ba, tey
yégle ne dekki na. Bu ko defee nax bu mujj
boobu dina yées bu jëkk ba.»
65 Pilaat ne leen: «Amleen, ay wottukat
a ngi nii. Demleen wottuji ko, ni ngeen
mane.»
66 Noonu ñu dem, tëj bàmmeel ba bu
wóor, ñu tay ca doj wa màndarga, teg fa
wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

1 Gannaaw bésub noflaay ba nag, ca
fajar ga, ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga,
Maryaamam Magdala ak Maryaama ma ca
des dem, seeti bàmmeel ba.
2 Fekk suuf yëngu woon na bu metti,
ndaxte benn malaakam Boroom bi wàcc
na ci asamaan, ñëw béraŋ doj wa, toog ci
kaw.
3 Meloom mel na ni melax, ay yéreem
weex tàll ni perkaal.
4 Ñi doon wottu tiit bay lox, daldi mel ni
ñu dee.
5 Noonu malaaka ma ne jigéen ña:
«Buleen tiit. Xam naa ne yéena ngi wut
Yeesu, ma ñu daajoon ca bant ba,
6 waaye nekkatu fi, ndaxte dekki na, ni
mu ko waxe woon. Ñëwleen seet fi mu
tëddoon,
7 te ngeen dem bu gaaw, wax ay taal-
ibeem ne dekki na te jiituji na leen Galile;
foofa ngeen koy gise. Lii laa leen wax.»
8 Bi loolu amee nag jigéen ña daldi jóge
bu gaaw ca bàmmeel ba, tiit ak mbég mu
réy di jax seen xol, ñu daldi daw, ngir
yégal ko taalibe ya.
9 Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek ñoom ne
leen: «Maa ngi leen di nuyu.» Jigéen ña
jegesi, laxasu cay tànkam, di ko màggal.
10 Yeesu ne leen: «Buleen tiit, waaye
demleen yégal samay bokk, ñu dem Galile;
foofa lañu may gise.»
11 Ba ñuy dem, ñenn ca wottukat ya ñëw
ca dëkk ba, xamal sarxalkat yu mag ya
lépp lu xew.

12 Noonu sarxalkat ya dajaloo ak njiit ya,
ñu diisoo; ba noppi ñu fab xaalis bu bare,
jox ko xarekat ya,
13 ne leen: «Nangeen wax lii: “Ay
taalibeem ñëw nañu ci guddi, sàcc ko, bi
nuy nelaw.”
14 Te bu ko boroom réew mi yégee nag,
dinanu ko neexal, ngir rawale leen.»
15 Wottukat ya nag fab xaalis ba, def la
ñu leen santoon. Te nettali boobu siiw na
ci Yawut yi ba bésu tey.
16 Noonu fukki taalibe ya ak benn dem ci
biir Galile, ca tund wa leen Yeesu digaloon.
17 Bi ñu gisee Yeesu, ñu màggal ko,
waaye ñenn ñi am xel ñaar.
18 Yeesu jegesi ne leen: «Sañ-sañ bépp,
jox nañu ma ko ci kaw ak ci suuf.
19 Demleen nag sàkk ay taalibe ci xeet
yépp, sóob leen ci ndox ci turu Baay bi ak
Doom ji ak Xel mu Sell mi;
20 ngeen jàngal leen, ñuy sàmm lépp li
ma leen sant. Maa ngi ànd ak yéen bés bu
nekk, ba kera àddina di tukki.»

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MÀRK

Waareb Yaxya

1 Xibaaru jàmm bu Yeesu Kirist, Doomu
Yàlla*, nii la tàmbalee.
2 Bind nañu ci téereb yonent Yàlla Esayi
naan:
«Maa ngi yónni sama ndaw ci sa kanam,
mu xàllal la sa yoon.
3 Baat a ngi xaacu ca màndiŋ ma naan:
"Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar."»
4 Noonu Yaxya feeñ ca màndiŋ ma,
di sóob nit ñi ci ndox, tey waaree nii:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ba noppi ma
sóob leen ci ndox, ngir Yàlla baal leen
seeni bàkkaar.»
5 Kon waa diiwaanu Yude ñépp ak waa
dëkku Yerusalem ñépp daldi génn jëm ci
moom, di nangu seeni bàkkaar fi kanam
ñépp, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.
6 Yaxya nag mi ngi soloon mbubb mu ñu
ràbbe kawaru giléem, takk laxasaayu der
ci ndiggam. Ay njéeréer la doon dunde ak
lem.
7 Mu waare ne: «Am na kuy ñëw sama
gannaaw koo xam ne kii moo ma ëpp
kàttan; yeyoowuma sax sëgg, ngir tekki
ay dàllam.
8 Maa ngi leen di sóob ci ndox, waaye
moom dina leen sóob ci Xel mu Sell mi.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

9 Booba Yeesu jóge na dëkku Nasaret
ci diiwaanu Galile, ñëw, Yaxya sóob ko ci
dexu Yurdan.
10 Bi muy génn ndox mi, mu daldi gis
asamaan xar, te Xelum Yàlla di wàcc ci
melow pitax, ñëw ci moom.
11 Te baat bu jóge asamaan jib ne: «Yaa
di sama Doom, ji ma bëgg; ci yaw laa ame
bànneex.»

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

12 Ci kaw loolu Xelum Yàlla daldi jéñ
Yeesu, mu dem ca màndiŋ ma.
13 Mu nekk fa ñeent fukki fan, jànkoonte
ak fiiri Seytaane; mu dëkk ci biir rabi àll
yi, te malaakay Yàlla di ko topptoo.

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

14 Bi nga xamee ne jàpp nañu Yaxya,
Yeesu dem ca diiwaanu Galile, di waare
xibaaru jàmm bu Yàlla bi,
15 naan: «Jamono ji mat na, nguuru
Yàlla jegesi na; tuubleen seeni bàkkaar te
gëm xibaaru jàmm bi.»
16 Am bés Yeesu doon dox ca tefesu dexu
Galile, mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak
baay, di Simoŋ ak Andare rakkam, ñuy
sànni seeni mbaal ci dex gi, ndaxte ay
nappkat lañu woon.
17 Yeesu ne leen: «Ñëwleen topp ci man,
dinaa leen def nappkati nit.»
18 Ci saa si ñu bàyyi seeni mbaal, topp ci
moom.
19 Bi Yeesu demee ba ca kanam, mu gis
Saag doomu Sebede, ak Yowaana, mi mu
bokkal ndey ak baay, ñu nekk ci gaal gi, di
defar seeni mbaal.
20 Noonu Yeesu woo leen, ñu daldi bàyyi
seen baay Sebede ci gaal gi, moom ak surga
ya, tey topp ci moom.

Yeesu faj na nit ku am rab

21 Gannaaw loolu ñu dem Kapernawum.
Ca bésub noflaay nag Yeesu daldi dugg ci
jàngu bi, di leen jàngal.
22 Te ñu waaru ca njàngleem, ndaxte
jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni xut-
bakat amul.
23 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab
jàpp. Mu daldi yuuxu naan:
24 «Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy fexeel?
Ndax dangaa ñëw, ngir alag nu? Xam naa
la, yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.»
25 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil
te génn ci moom!»
26 Noonu rab wi daldi sayloo nit ki te
génn ci moom ak yuux gu réy.
27 Bi loolu amee ñépp waaru, ba laajante
naan: «Kii mooy kan? Mii njàngle lu bees
la te ànd ak sañ-sañ. Day sant rab yi sax,
ñu di ko déggal.»
28 Noonu turam daldi siiw ci diiwaani
Galile gépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

29 Bi nga xamee ne génn nañu ci jàngu
bi, ñu ànd ak Saag ak Yowaana, dem ci kër
Simoŋ ak Andare.
30 Fekk gorob Simoŋ bu jigéen tëdd
wopp ak yaram wu tàng; ñu daldi ko yégal
Yeesu.
31 Mu ñëw nag ci moom, jàpp loxoom,
yékkati ko. Noonu tàngoor wi daldi wàcc,
te soxna si di leen topptoo.
32 Ca ngoon sa nag, bi jant sowee, ñu
indil Yeesu ñi wopp ñépp ak ñi rab jàpp
ñépp,

* **1:1** ***Doomu Yàlla:*** tur wii tekkiwul ne, Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama, ndaxte loolu araam na. Tekkiwul it ne, dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla te feeñal jikkoom. Ku gis doom, xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, xam nu Yàlla mel.

33 ba dëkk bi bépp dajaloo ci buntu kër gi.
34 Noonu mu wéral ñu bare, ñu wopp
ak ay jàngoro yu wuute, te dàq ay rab yu
bare. Waaye mu tere rab yi, ñu wax dara,
ndaxte xam nañu ko.

Yeesu wéetoo na ak Yàlla

35 Ca njël laata bët di set, Yeesu jóg dem
ca bérab bu wéet, di fa ñaan Yàlla.
36 Simoŋ nag ak ñi ànd ak moom di ko
seet fu nekk.
37 Bi ñu ko gisee, ñu ne ko: «Ñépp a ngi
lay seet.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Nanu dem
feneen ci dëkk yi nu wër, ma waare fa
itam, ndaxte moo tax ma génn.»
39 Noonu mu wër ci diiwaanu Galile
gépp, di waare ci seeni jàngu, tey dàq rab
yi.

Yeesu faj na ku gaana

40 Am bés ku gaana ñëw ci moom, sukk,
ñaan ko ne: «Soo ko bëggee, man nga
maa wéral.»
41 Yeesu yërëm ko, tàllal loxoom, laal ko
naan: «Bëgg naa ko, wéral.»
42 Ca saa sa ngaanaam daldi deñ, mu
wér.
43 Noonu Yeesu yebal ko, dénk ko bu wér
naan:
44 «Moytula wax kenn dara, waaye de-
mal won sa bopp sarxalkat bi, te nga
jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa san-
taane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu nekk
seede ci ñoom.»
45 Waaye naka la waa ji génn, mu di
yéene ci kaw li xewoon, te di ko jéebaane,
ba tax Yeesu manatula fàŋŋaaral dugg cib
dëkk, waaye mu nekk ci biti ciy bérab yu
wéet. Ba tey nit ñi jóge fu nekk, di ko fa
fekk.

2

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi ay fan weesoo, Yeesu délsi dëkku
Kapernawum, mu siiw ne mu ngi ci kër gi.
2 Noonu nit ñu bare dajaloo fa, ba kenn
amatul foo taxaw, du ci bunt bi sax. Te
Yeesu di leen yégal kàddu gi.
3 Noonu, am ñu ko indil ku yaramam
wépp làggi, ñeenti nit jàppoo ko.
4 Waaye manuñu koo jege ndax mbooloo
mi. Kon ñu daldi teggi kaw kër gi, di bëtt
fa tiim bérab ba Yeesu nekk, daldi yoor
basaŋ, ga làggi ba tëdd.
5 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»
6 Fekk ay xutbakat toog fa, ñu di werante
ci seen xel naan:
7 «Kii kan la, ba saña wax lii; mi ngi sosal
Yàlla. Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku
dul Yàlla doŋŋ?»
8 Waaye Yeesu yég ci xelam li ñuy wer-
ante ci seen biir, ne leen: «Lu tax ngeen di
werantee nii ci seen xel?
9 Lan moo gëna yomb, ma wax ku làggi
ki: "Baal nañu la say bàkkaar," walla ma
wax ko: "Jógal, jël sa basaŋ, tey dox"?
10 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am
na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.»
Ci kaw loolu mu ne làggi ba:
11 «Maa ngi la koy sant, jógal, jël sa
basaŋ te nga ñibbi.»
12 Ca saa sa mu jël basaŋam te génn
fa kanam ñépp. Noonu ñépp waaru, di
màggal Yàlla naan: «Lu mel ni lii, masunu
koo gis.»

Yeesu woo na Lewi

13 Gannaaw loolu Yeesu génnaat, aw
booru dex ga, mbooloo mépp di ñëw ci
moom, mu di leen jàngal.
14 Bi Yeesu di romb, mu gis ku ñuy wax
Lewi, doomu Alfe, toog ca juuti ba. Yeesu
ne ko: «Kaay topp ci man.» Mu jóg, daldi
topp ci moom.
15 Bi loolu amee Yeesu ak i taalibeem
di lekk ci kër Lewi, fekk ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar yu bare di lekkandoo
ak ñoom, ndaxte ñu bare ci ñoom a ko
toppoon.
16 Waaye xutbakat yi bokk ci Farisen
yi, bi ñu gisee ne dafa bokk lekk ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar, ñu daldi
laaj taalibe yi: «Lu tax muy lekkandoo ak
ay juutikat ak ay boroom bàkkaar?»
17 Noonu Yeesu dégg ko, mu ne leen:
«Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo
ko soxla; ñëwuma woo ñi jub, waaye
bàkkaarkat yi laay woo.»

Ndax warees na woor?

18 Taalibey Yaxya nag ak Farisen yi daan
nañu woor. Ñu ñëw nag fi Yeesu ne ko:
«Lu tax taalibey Yaxya yi ak yu Farisen yi
di woor, te say taalibe duñu woor?»
19 Yeesu ne leen: «Ndax gan, yi ñëw cig
céet, dinañu woor, fekk boroom céet gi
ànd ak ñoom? Duñu woor, li feek boroom
céet gaa ngi ànd ak ñoom.
20 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële
boroom céet gi; bés boobaa nag dinañu
woor.
21 «Kenn du daax mbubb mu màggat ak
sekkit wu bees; ndaxte sekkit wi day ñoddi
mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu.
22 Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bi day toj
mbuus yi, ba mbuus yi yàqu, biiñ bi tuuru.
Waaye biiñ bu bees, ci mbuus yu bees lañu
koy def.»

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

23 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu
jaar ciy tool yu ñor. Bi ñuy dem nag, ay
taalibeem daldi fàq ay gub.
24 Noonu Farisen ya ne Yeesu: «Gisal, lu
tax say taalibe di def lu jaaduwul ci bésub
noflaay bi?»
25 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la
Daawuda defoon, ba mu amee soxla te xiif,
moom ak ña mu àndaloon?
26 Xanaa yéguleen li amoon ci bési
Abiyatar sarxalkat bu mag bi, ni Daawuda
dugge woon ca kër Yàlla ga, lekk mburu,
ya ñu teewal ca kanam Yàlla, jox ci it ña
mu àndaloon; fekk jaaduwul kenn lekk ko,
ku dul sarxalkat?»
27 Yeesu dellu ne leen: «Yàlla sàkkul
nit ngir bésub noflaay bi, waaye sàkk na
bésub noflaay ngir nit.
28 Noonu Doomu nit ki mooy boroom
bésub noflaay bi.»

3

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

1 Am beneen bés, Yeesu duggaat ci jàngu
bi, fekk amoon na fa nit ku loxoom làggi.
2 Am na fa nag ay Farisen, ñuy xool
Yeesu, ba xam ndax dina ko faj ci bésub
noflaay bi, ngir ñu man koo tuumaal.
3 Yeesu ne ku loxoom làggi: «Jógal,
taxaw ci kanam ñépp.»
4 Noonu Yeesu ne leen: «Lan moo jaadu,
nu def ko bésub noflaay bi, lu baax mbaa
lu bon; nu musal nit mbaa nu rey nit?»
Waaye ñu ne cell.
5 Ci kaw loolu Yeesu xool leen ak mer, am
naqar ndax seen xol bu fatt; ba noppi mu
ne nit ki: «Tàllalal sa loxo.» Nit ki tàllal
ko, loxoom daldi wér péŋŋ.
6 Ca saa sa nag Farisen ya génn, daldi
gise ak ñi far ak buur bi Erodd, ngir fexe
koo reylu.

Mbooloo mu bare topp na Yeesu

7 Gannaaw loolu Yeesu ak ay taalibeem
jóge fa, jëm dex ga. Fekk mbooloo mu mag
mu jóge diiwaanu Galile, topp ko.
8 Te it nit ñu bare dégg la mu def,
ñu ñëw fi moom, jóge diiwaanu Yude ak
dëkku Yerusalem, ca diiwaanu Idume, ca
gannaaw dexu Yurdan ak ci wàlli Tir ak
Sidon.
9-10 Booba nag Yeesu faj na ñu bare, ba
mboolem ñi am i jàngoro di ko song, ngir
laal ko. Noonu Yeesu wax ay taalibeem, ñu
wutal ko gaal, ngir mbooloo mi bañ koo
buux.
11 Fekk booba képp ku rab jàpp ku ko gis,
daanu fa kanamam di yuuxu naan: «Yaa
di Doomu Yàlla.»
12 Waaye Yeesu gëdd rab yi bu wér, ngir
ñu bañ koo siiwal.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

13 Gannaaw loolu Yeesu yéeg ci tund wi,
woo ñi ko neex, ñu daldi ñëw ci moom.
14 Noonu mu tànn ci fukk ak ñaar, tudde
leen ay ndawam, ngir ñu ànd ak moom te
mu yónni leen, ñu waareji,
15 mu joxaale leen sañ-sañu dàq ay rab.
16 Fukk ak ñaar ñii la tànn:
Simoŋ, mi mu tudde Piyeer,
17 Saag doomu Sebede, ak Yowaana mi
mu bokkal ndey ak baay— ñoom ñi
mu wooye Bowanerses, maanaam «Ñi
aaytal ni dënnu gi»—
18 Andare ak Filib,
Bartelemi ak Macë,
Tomaa ak Saag doomu Alfe,
Tade ak Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma
ñu tudde Ñi farlu ci moom seen réew;
19 ak Yudaa Iskariyo mi nara wor Yeesu.

Ku sosal Xelu Yàlla mi

20 Am beneen bés Yeesu ñëwaat ca kër
ga. Te mbooloo mu bare dajaloowaat fa,
ba tax manuñoo lekk sax.
21 Bi ko ay bokkam déggee nag, ñu ñëw,
ngir jàppsi ko naan: «Dafa tàggoo ak
sagoom.»
22 Te it xutbakat ya jóge Yerusalem ne:
«Beelsebul jàpp na ko; ci kàttanu buuru
rab yi lay dàqe rab yi.»
23 Noonu Yeesu woo leen, wax ak ñoom
ciy léeb ne leen: «Naka la Seytaane mana
dàqe Seytaane?
24 Réew mu xeex boppam, du mana
yàgg.
25 Te kër gu xeex boppam, du mana
yàgg.
26 Bu Seytaane nag jógee, ba xeex bop-
pam, xàjjalikoo dikkal na ko te du mana
yàgg, waaye dina tas.
27 «Su fi amee nit ku bare doole, naka la
kenn mana dugge ci këram, nangu alalam?
Xanaa dafay jëkka yeew ku bare doole ka,
ba noppi doora toj këram gépp.
28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp
dees na ko baal nit ñi, muy bàkkaar, muy
sosal Yàlla wu mu mana doon.
29 Waaye kuy sosal Xel mu Sell mi deesu
ko baal mukk; gàddu na bàkkaar ba
fàww.»
30 Yeesu wax na loolu, ndaxte nee woon
nañu, rab jàpp na ko.

Ndeyu Yeesu ak ay rakkam

31 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam
ñëw, ñu taxaw ci biti, yónnee, woo ko.
32 Fekk booba mbooloo nga toog, wër ko.
Ñu ne ko nag: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi
taxaw ci biti, di la laaj.»

33 Waaye Yeesu ne leen: «Kan mooy
sama ndey? Ñan ñooy samay rakk?»
34 Noonu mu xool ñi ko wër naan:
«Sama yaay ak samay rakk a ngii;
35 ndaxte kuy def coobarey Yàlla, kooku
mooy sama rakk ak sama jigéen ak sama
ndey.»

4

Léebu beykat bi

1 Am beneen yoon Yeesu nekk ci wetu
dex ga, di jànglewaat. Mbooloo mu bare
dajaloosi, ba tax mu yéeg cig gaal, dugg ca
dex ga; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.
2 Noonu Yeesu daldi leen jàngal lu bare
ciy léeb. Ci njàngleem nag mu ne leen:
3 «Dégluleen, dafa amoon beykat bu
demoon jiyi.
4 Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp
mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi ñëw,
lekk ko lépp.
5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu
bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu
gaaw, ndaxte suuf si barewul.
6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk, wow,
ndaxte amul ay reen.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam,
xaaxaam yi daldi sax, tanc ko, te meññul
dara.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, mu jóg,
sax, di focci ay gub; lii àntu, ba mat
fanweeri yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat
juróom benn fukk, lii mat téeméer.»
9 Noonu Yeesu ne leen: «Déglul bu baax,
yaw mi am ay nopp.»
10 Gannaaw loolu ba Yeesu nekkee fu
wéet, fukki taalibe ak ñaar ña, ak ñeneen
ñu daan ànd ak ñoom, laaj ko ci mbirum
léeb yi.
11 Mu ne leen: «Yéen may nañu leen,
ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi
ci biti léeb ay ëmb lépp.
12 Noonu la, ngir:
"Ñuy xool bu baax waaye duñu gis dara,
di déglu bu baax waaye duñu xam dara,
ngir bañ ñu tuub seeni bàkkaar te Yàlla
baal leen."»
13 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax xam-
uleen léeb wii? Nu ngeen xame nag léeb
yi ci des?
14 Ki ji nag, kàddu gi lay ji.
15 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg,
Seytaane ñëw ci saa si, këf kàddu, gi ñu
def ci moom.
16 Ki jot kàddu gi ci bérab bu bare ay doj
mooy ki dégg kàddu gi, nangu ko ak mbég
ci saa si,
17 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul
ci moom. Bu jaaree ci nattu nag, mbaa ñu
fitnaal ko ndax kàddu gi, mu dàggeeku ci
saa si.
18 Ki jot jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki
dégg kàddu gi,
19 waaye soxlay àddina ak naxi alal ak
bëgge solu ko, tanc kàddu gi, ba du meññ
dara.
20 Ki jot kàddu gi ci suuf su baax si nag,
mooy ki ko dégg te nangu ko, ba jariñ; kii
mat fanweeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, kii
mat juróom benn fukk, kii mat téeméer.»

Léebu làmp bi

21 Yeesu ne leen itam: «Ndax nit dina jël
làmp, dëpp ci leget walla def ko ci ron lal?
Ndax du ko wékk?
22 Amul dara luy kumpa lu ñu warula
siiwal, mbaa mu làqu te warul ne fàŋŋ.
23 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»
24 Mu ne leen: «Seetleen bu baax li
ngeen di dégg. Dees na leen nattal ak natt,
bi ngeen di nattale, te dollil leen.
25 Ku am, dees na la dollil; ku amul, li
nga am as néew, dees na ko nangu.»

Léebu jiwu wi

26 Yeesu teg ci ne: «Nguuru Yàlla dafa
mel ni nit ku ji tool.
27 Muy nelaw walla muy xool, guddi
mbaa bëccëg, jiwu wi sax, di màgg, te
xamul naka la ko defe.
28 Suuf day meññ moom ci boppam, mu
sax, focci, def i gub.
29 Bu gub yi ñoree nag, mu dagg ko,
ndaxte ngóob jot na.»

Léebu doomu fuddën gi

30 Yeesu ne leen ati: «Lu nu mana
méngaleel nguuru Yàlla? Walla ban léeb
lanu ko mana misaale?
31 Dafa mel ni doomu fuddën, bi gëna
tuuti ci jiwu yépp;
32 waaye boo ko jiyee, day jóg, màgg,
ba sut gàncaxi tóokër yépp; mu sax ay
bànqaas yu réy, ba picci asamaan tàgg ci
keram.»
33 Noonu Yeesu dégtal leen yeneen léeb
yu bare yu mel ni yii, di leen xamal kàddu
gi, aju ci lu ñu àttan.
34 Daawu leen wax dara lu dul ciy léeb.
Waaye bu wéetee ak ay taalibe, daan na
leen firil lépp.

Yeesu dalal na ngelaw li

35 Bés booba nag ci ngoon Yeesu ne
taalibe yi: «Nanu jàll dex gi.»
36 Mu yiwi mbooloo mi nag, ay taalibeem
jël ko ni mu mel ci gaal gi; te yeneen gaal
ànd ak moom.
37 Naka noona ngelaw lu mag daldi jóg,
duus yi sàng gaal gi, ba mu bëgga fees.
38 Fekk Yeesu tëdd di nelaw ci ngegenaay
ci taatu gaal gi.
Taalibe yi daldi ko yee naan: «Kilifa gi,
ndax sunu bakkan soxalu la?»

39 Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd
ngelaw li, ne dex gi: «Noppil te dal!»
Noonu ngelaw li dal, ba lépp ne nemm.
40 Yeesu ne taalibe ya: «Lu tax ngeen tiit?
Ndax gëmaguleen?»
41 Ñu daldi ragal lool, naan ci seen biir:
«Kii moo di kan, ba ngelaw li ak dex gi sax
di ko déggal?»

5

Yeesu faj na ku rab jàpp

1 Noonu ñu jàll dex ga, ba teer ci dii-
waanu waa Serasa.
2 Bi Yeesu génnee gaal gi, nit ku rab jàpp
jóge ca sëg ya, daldi ñëw kar ko.
3 Kooku nag ca sëg ya la dëkk, te kenn
manu koo yeew, du ak càllala sax.
4 Ndaxte ay yoon yu bare jéngoon nañu
ko te yeew ko ak ay càllala, waaye waa ji
daldi dagg càllala yi te damm jéng yi, ba
kenn amul woon kàttanu téye ko.
5 Guddi ak bëccëg mu nga woon ca sëg
ya ak ca tund ya, di yuuxu te jam yaramam
ak ay xeer.
6 Bi mu gisee Yeesu fu sore nag, mu daldi
dawsi, sukk fa kanamam,
7 di xaacu naan: «Yaw Yeesu Doomu
Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Ci turu
Yàlla, bu ma mbugal.»
8 Ndaxte Yeesu da ko ne: «Yaw rab wu
bon wi, génnal ci nit ki.»
9 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu
ne ko: «Coggal laa tudd, ndaxte ñu bare
lanu.»
10 Muy ñaan Yeesu lool, ngir mu bañ
leena dàq ca réew ma.
11 Fekk amoon na fa ca tund wa géttu
mbaam-xuux yu bare yuy for.
12 Rab ya ñaan Yeesu: «Jox nu ndigal, nu
dugg mbaam-xuux ya.»
13 Mu may leen ko. Noonu rab ya génn
nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi
bartalu, daanu ca dex ga, lab fa. Mbaam-
xuux ya nag matoon nañu ñaari junni.
14 Noonu sàmm ya daw ca dëkk ba ak ca
àll ba, nettaliji mbir mi, ba nit ñi ñëw, seet
li xew.
15 Ñu ñëw nag ci Yeesu, gis ka rab
ya jàppoon toog, sol ay yére te ànd ak
sagoom. Ñu daldi ragal.
16 Ña fekke woon mbir ma nag nettali
leen mbirum nit ka ak mbaam-xuux ya.
17 Ci kaw loolu ñu daldi ñaan Yeesu, mu
sore seen réew.
18 Bi Yeesu di dugg ci gaal gi, ki rab ya
jàppoon ñaan Yeesu, ngir ànd ak moom.
19 Waaye Yeesu mayu ko ko. Mu ne
ko: «Ñibbil ci say bokk, nettali leen ni la
Boroom bi yërëme, ba defal la lii lépp.»
20 Noonu waa ji dem ci diiwaanu Fukki
dëkk yi, daldi fa yégle la ko Yeesu defal, ba
ñépp waaru.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

21 Noonu Yeesu jàllaat dex ga, taxaw ca
tefes ga. Te nit ñu bare dajaloo, wër ko.
22 Kenn ci njiiti jàngu ba nag, tudd
Yayrus, ñëw ci moom. Naka la gis Yeesu,
mu daanu ciy tànkam,
23 di ko sarxu lu bare naan: «Sama doom
ju jigéen mi ngi bëgga faatu; kaay teg ko
loxo, ngir mu wér te dund.»
24 Noonu Yeesu ànd ak moom.
Bi muy dem, mbooloo mu réy topp ko, di
ko tanc.
25 Amoon na fa nag jigéen ju doon xëpp
deret diirub fukki at ak ñaar.
26 Sonnoon na lool ci loxoy fajkat yu
bare, sànk ci alalam jépp te jëlewu ci genn
tan, waaye faf wopp ja yokku.
27-28 Noonu mu déggoon turu Yeesu, ne
ci boppam: «Su ma laalee ay yéreem rekk,
dinaa wér.» Mu jaxasoo ak mbooloo mi
nag, doxe ko gannaaw, laal mbubbam.
29 Ci saa si deret ji taxaw, mu yég ci
yaramam ne jàngoroom deñ na.
30 Yeesu yég ci saa si ne, doole génn na
ci moom. Mu walbatiku nag ne mbooloo
mi: «Ana ku laal samay yére?»
31 Ay taalibeem ne ko: «Xanaa gisuloo
mbooloo mi lay wër; ngay laaj: “Ku ma
laal?”»
32 Waaye Yeesu di xool li ko wër, ngir gis
ku ko def.
33 Noonu jigéen ja ñëw, daanu ciy
tànkam, wax ko dëgg gépp; mu tiit bay
lox, ndaxte xam na li xewoon ci yaramam.
34 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj na
la; demal ci jàmm, te na sa jàngoro wàcc.»
35 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca
kër njiit la, mu ñëw naan: «Sa doom faatu
na; matatul nuy sonal kilifa gi.»
36 Waaye Yeesu jàppul wax jooju; mu ne
njiit la: «Gëmal rekk te baña tiit.»
37 Noonu Yeesu dem, ànd ak Piyeer, Saag
ak Yowaana rekk, ndaxte mayul keneen,
mu ànd ak moom.
38 Naka lañu ñëw ci kër njiit li, Yeesu
dégg coow li; ñii di jooy, ñii di yuuxu.
39 Mu dugg ne leen: «Lu ngeen di soow,
tey jooy? Janq bi deewul, day nelaw rekk.»
40 Waaye ñu di ko ñaawal. Noonu Yeesu
génne ñépp, woo baayu janq bi ak yaay ji
ak ñi mu àndal, dugg fa janq bi nekk.
41 Mu jàpp loxoom ne ko: «Talita kumi,»
liy tekki: «Janq bi, maa ngi la koy wax,
jógal.»
42 Ca saa sa janq bi jóg, daldi dox, ndaxte
amoon na fukki at ak ñaar. Ñépp daldi
waaru, ba ne jomm.

43 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor,
ñu bañ koo siiwal; teg ca naa: «Mayleen
janq bi, mu lekk.»

6

Yeesu ci dëkku Nasaret

1 Bi loolu amee Yeesu jóge fa, dellu
réewam, ànd ak taalibe yi.
2 Bésub noflaay bi nag mu jàngal leen
ci seen jàngu, ba mbooloom ñi ko dégg
waaru naan: «Lii, fu mu ko jële, te xam-
xam bii mu yor, lu mu doon, ba muy def
kéemaan yii?
3 Ndax kii du minise bi? Ndax du doomu
Maryaama te magu Saag, Yuusufa, Yuda
ak Simoŋ? Te ay rakkam yu jigéen ndax
nekkuñu fi ak nun?» Kon nag ñu daldi ko
xeeb.
4 Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faay-
daal yonent, waaye du ci réewam, ciy
bokkam mbaa ci këram.»
5 Yeesu manu faa def ay kéemaan yu
bare, lu dul teg loxo yenn jarag, wéral leen.
6 Mu waaru ndax seen ngëmadi.

Yeesu yónni na fukki taalibe ya ak ñaar

Bi loolu amee Yeesu di wër dëkk ya, di
jàngle.
7 Noonu mu woo ci moom fukki taalibe
ya ak ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi,
yónni leen, ñu ànd ñaar-ñaar.
8 Mu digal leen nii: «Bu ngeen di dem,
buleen yóbbaale dara; du mburu mbaa
mbuus mbaa xaalis ci seeni maxtume,
waaye yemleen ci aw yet rekk.
9 Sol-leen ay dàll te yem ci benn turki.»
10 Mu ne leen: «Kër gu ngeen dugg, dal-
leen fa, ba kera ngeen jóge dëkk ba.
11 Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu
tanqamlu leen, génnleen fa, yëlëb seen
pëndu tànk, ngir seede leen seen réer.»
12 Noonu taalibe ya dem, di waare naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar.»
13 Ñu dàq ay rab yu bare, te diw boppi
jarag yu bare, wéral leen.

Yaxya faatu na

14 Noonu Erodd buur bi dégg loolu,
ndaxte turu Yeesu siiwoon na. Mu ne
nag: «Yaxya dekki na, moo tax mu ànd ak
kàttanu def ay kéemaan.»
15 Ñeneen ne: «Kii Ilyaas la.» Ñi ci des
ne: «Yonent la, bu mel ni yonent yu jëkk
ya.»
16 Waaye bi ko Erodd déggee, mu ne:
«Yaxya male ma dagglu boppam, moom
moo dekki.»
17 Fekk Erodd yónnee woon na, jàpp
Yaxya, yeew ko, tëj. Ndaxte Erodd takkoon
na Erojàdd jabaru Filib magam.
18 Te Yaxya ne ko: «Jaaduwul nga denc
sa jabaru mag.»
19 Moo tax Erojàdd ëmbal ko mer, ba
bëgg koo rey, waaye manu koo def.
20 Ndaxte Erodd dafa ragal Yaxya, ba
sàmm bakkanam, xam ne ku jub la te sell.
Bu ko daan déglu it, day jaaxle lool, teewul
mu bég ci déglu ko.
21 Noonu bés bu yell ñëw, ba Erodd doon
màggal bésu juddoom; mu woo ca xew
wa ay jaraafam ak kilifay xare ba ak njiiti
diiwaanu Galile.
22 Booba doomu Erojàdd dugg di fecc,
mu neex Erodd ak gan ñi, ba buur bi ne
janq bi: «Laaj ma loo bëgg, dinaa la ko
jox.»
23 Mu boole ci ngiñ ne ko: «Loo ma mana
laaj, dinaa la ko jox, ba ci genn-wàllu réew
mi sax.»
24 Noonu janq bi génn ne ndeyam: «Lu
may laaj?» Mu ne ko: «Laajal boppu
Yaxya.»
25 Mu daldi gaawantu dugg nag ci kanam
buur bi ne ko: «Damaa bëgg, nga indil ma
léegi boppu Yaxya ci biir ndab.»
26 Bi ko buur ba déggee, mu am naqar
wu réy. Waaye bëggu koo gàntu ndax ngiñ
li ak gan ñi.
27 Mu daldi yónni nag xarekat, jox ko
ndigal, mu indil ko boppu Yaxya. Waa ji
dem, dagg boppu Yaxya ca kaso ba,
28 indi bopp bi ci biir ndab, jox ko janq
bi, mu daldi ko jox yaayam.
29 Ba taalibey Yaxya déggee loolu, ñu
ñëw, fab néew ba, suul ko ci bàmmeel.

Yeesu bareel na ay mburu

30 Gannaaw loolu ndaw yi dajaloo ci
wetu Yeesu, nettali li ñu def ak li ñu jàngle
lépp.
31 Ci kaw loolu Yeesu ne leen: «Nanu
beddeeku, dem ci bérab bu wéet; ngeen
noppalu fa tuuti.» Waxoon na loolu,
ndaxte amoon na ñu bare ñu doon dem
ak a dikk, ba amuñu sax jot ngir lekk.
32 Noonu ñu dugg cig gaal, dem ca bérab
bu wéet.
33 Bi ñuy dem nag, am ñu leen gis,
xàmmi leen, ñu daldi jóge ci dëkk yépp,
daw, jiitu leen fa.
34 Bi Yeesu génnee gaal gi, mu gis
mbooloo mu réy, yërëm leen, ndaxte
dañoo mel ni xar yu amul sàmm. Kon mu
daldi leen jàngal lu bare.
35 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne
ko: «Fii àllub neen la, te léegi mu guddi.
36 Yiwil mbooloo mi nag, ñu dugg ci àll
bi ak dëkk yi nu wër, jënd lu ñu lekk.»
37 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen joxleen
leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Xanaa nu
jënd lu tollook peyu juróom ñetti weer ci
mburu, jox leen ñu lekk?»

38 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen
am? Demleen seeti.» Ñu dem seeti ne ko:
«Juróomi mburu ak ñaari jën.»
39 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu def
ay géew, toog ci ñax mu naat mi.
40 Ñu toog nag ay géewi juróom fukk ak
téeméer.
41 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi mburu
yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw, sant Yàlla,
ba noppi mu damm mburu yi, jox ko
taalibe yi, ngir ñu séddale ko mbooloo mi.
Ñaari jën yi it mu séddale ko ñépp.
42 Noonu ñépp lekk ba suur.
43 Te it ñu dajale la desoon ca dammiti
mburu ak jën ya, mu nekk fukki pañe ak
ñaar yu fees.
44 Ñu lekkoon nag matoon na limu
juróomi junniy góor.

Yeesu dox na ci kaw ndox mi

45 Ci kaw loolu Yeesu sant ay taalibeem,
ñu dugg ci gaal gi, jàll ba Betsayda, bi muy
yiwi mbooloo mi.
46 Bi mu tàggtoo ak mbooloo mi, mu
yéeg ca tund wa, ñaan fa Yàlla.
47 Noonu guddi jot, fekk gaal gi nekk ci
diggu dex gi, te Yeesu rekk moo nekk ca
tefes ga.
48 Booba mu gis taalibe yi sonn lool ci
joow gaal gi ndax li leen ngelaw li soflu.
Ca njël nag mu jëm ci ñoom, di dox ci kaw
dex gi, ba xaw leena raw.
49 Bi ñu ko gisee nag, muy dox ci kaw
dex gi, ñu foog ne njuuma la, daldi yuuxu.
50 Ndaxte ñépp gis ko te jommi ci.
Waaye mu wax ak ñoom ci saa si ne leen:
«Takkleen seen fit, man la, buleen tiit!»
51 Noonu mu fekksi leen ci gaal gi,
ngelaw daldi ne tekk.
52 Njàqarey taalibe ya nag weesu dayo,
ndaxte seen xol dafa fatt, ba réere mbir
kéemaan, gi Yeesu defoon ci mburu yi.
53 Bi nga xamee ne jàll nañu, ba egg
diiwaanu Senesaret, ñu teer fa,
54 génn ca gaal ga. Ci saa si nit ñi xàmmi
ko,
55 ñu daldi daw ca diiwaan ba bépp, te
fépp fu ñu ko dégg ñu di ko indil ñu wopp,
tëdd ci seeni lal.
56 Te fu mu mana aw, ci dëkk yu mag
mbaa yu ndaw walla ci àll bi, ñu indil ko
jarag yi ci pénc yi, ñaan ko, mu may leen
ñu laal cati mbubbam rekk. Te képp ku ko
laal daldi wér.

7

Farisen ya ak aada ya

1 Amoon na bés nag, ay Farisen ak ay
xutbakat yu jóge Yerusalem ñëw ci Yeesu.
2 Ñu gis yenn ciy taalibeem di lekk, fekk
seeni loxo setul, maanaam raxasuwuñu
woon, ni ko aada santaanee.
3 Farisen yi nag ñoom ak Yawut yi yépp
dañuy topp aaday yoon, yi maam yi tëral,
te fandee leen gënal lekk ak loxo yu ñu
raxasul.
4 Te it bu ñu jógee pénc ma, su ñu
sanguwul set, duñu lekk. Am nañu it
yeneen aada yu bare, maanaam ni nga
wara raxase ay kaas, ay njaq ak ay satala,
ba ñu laab.
5 Noonu Farisen ya ak xutbakat ya laaj
ko ne: «Lu tax say taalibe duñu topp aaday
yoon, yi maam yi tëral, waaye ñuy lekk ak
loxo yu setul?»
6 Yeesu ne leen: «Esayi waxoon na bu
baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, yéen
naaféq yi, bi mu bindee:
"Xeet wii, ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
7 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese."»
8 Yeesu neeti leen: «Dëddu ngeen ndigali
Yàlla, jublu ci aaday nit.»
9 Mu teg ca ne leen: «Xelu ngeen ci tebbi
ndigali Yàlla, ngir sàmm seen aada.
10 Ndaxte Musaa nee na: "Teralal sa ndey
ak sa baay," teg ca ne: "Ku móolu sa yaay
walla sa baay, dees na la rey."
11 Waaye yéen dangeen ne: ku ne sa yaay
walla sa baay: "Li nga wara jariñoo ci man
Korban la," —maanaam saraxu Yàlla la—
12 dootuleen ko bàyyi, mu defal dara
ndeyam walla baayam.
13 Noonu tebbi ngeen kàddug Yàlla ndax
seen aada, ji ngeen di donnante. Te it
yéena ngi def yeneen yu bon yu mel nii.»
14 Noonu Yeesu waxaat ak mbooloo mi
ne leen: «Yéen ñépp dégluleen ma te xam.
15-16 Li ci biti, tey dugg nit, du ko mana
indil sobe, waaye li génn ci nit, loolu mooy
indil nit sobe.»
17 Bi nga xamee ne jóge nañu ci mbooloo
mi, dugg ci kër gi, taalibe yi laaj Yeesu, mu
firil leen wax ju làqu jooju.
18 Yeesu ne leen: «Ndax yéen itam seen
xol dafa tëju? Xanaa xamuleen ne, dara
lu jóge biti, dugg ci nit, du ko mana indil
sobe,
19 ndaxte du dugg ci xol, waaye ci biiram
lay jëm, ba noppi daldi génn ca bérab bu
làqu?» Ci li mu wax loolu Yeesu daganal
na bépp ñam.
20 Yeesu ne leen ati: «Li génn ci nit, loolu
mooy indil nit sobe.
21 Ndaxte ci biir, ci xolu nit, la xalaat yu
bon di jóge ak ndoxaanu yàqute, càcc ak
bóom,

22 njaaloo ak bëgge, coxor, naaféq,
ñaawteef, ñeetaan, saaga, réylu ak jëfi
ndof.
23 Lu bon loolu lépp day génn ci nit, di
ko indil sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja dëkk Tir

24 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, jëm weti
dëkku Tir. Bi mu fa eggee, mu dugg ci kër,
te bëggul kenn xam ko, waaye jataayam
manula umpe.
25 Amoon na fa nag jigéen ju rab jàpp
doomam ju jigéen. Bi mu déggee ne,
Yeesoo nga fa, mu ñëw, daanu ciy tànkam,
26 fekk jigéen ja ci xeetu Gereg la
bokkoon, juddoo wàlli Fenisi ci diiwaanu
Siri.
Noonu jigéen ja ñaan ko, mu dàq rab wi
ci doomam.
27 Waaye Yeesu ne ko: «Na gone yi jëkka
lekk, ba regg; fab ñamu gone yi, sànni ko
xaj yi, rafetul.»
28 Jigéen ji ne ko: «Waaw, sang bi,
teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci
lekkukaayu gone yi.»
29 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Ndax wax
jooju demal ci jàmm, rab wa génn na sa
doom.»
30 Noonu mu ñibbi, fekk doom ji tëdd cib
lal te mucc ci rab wi.

Yeesu faj na ku tëx te luu

31 Bi loolu amee Yeesu jóge na weti Tir,
jaar ci wàlli dëkku Sidon, dem dexu Galile,
ba noppi dugg ci biir diiwaan, bi ñuy wax
Fukki dëkk yi.
32 Foofa ñu indil ko ku tëx te dër lool,
ñaan ko mu teg ko loxo.
33 Noonu Yeesu yóbbu ko, ba ñu sore
mbooloo mi, mu def ay baaraamam ciy
noppam, daldi tifli, laal làmmiñam.
34 Mu yërëm ko, ba binni ci xolam, xool
ci asamaan, daldi ne: «Effata,» liy tekki
«Ubbikuleen.»
35 Ci saa si ay noppam daldi dégg te
làmmiñam yiwiku, muy wax bu leer.
36 Bi mu ko defee Yeesu tere leen, ñu wax
ko kenn, waaye lu mu leen ko gëna tere, ñu
gën ko nee siiwale.
37 Ñu waaru lool naan: «Lépp lu mu def,
lu yéeme la. May na sax tëx yi ñuy dégg,
ak luu yi ñuy wax.»

8

Yeesu bareel na mburu yi ñaareel bi yoon

1 Ca bés yooya mbooloo mu réy amaa-
toon na, te amuñu woon lu ñu lekk. Noonu
Yeesu woo taalibe ya ne leen:
2 «Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte toog
nañu fi man ñetti fan, te amatuñu lu ñu
lekk.
3 Su ma leen yiwee ak seen xiif, dinañu
tële ci yoon wi, ndaxte am na ñu jóge fu
sore.»
4 Taalibe yi ne ko: «Waaye fii àllub neen
la; fu nuy jële lu doy ngir dundal leen?»
5 Yeesu laaj leen: «Ñaata mburu ngeen
am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaar.»
6 Noonu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog
ci suuf. Mu jël juróom ñaari mburu yi,
sant Yàlla, damm leen, jox leen taalibe yi,
ngir ñu séddale leen mbooloo mi; taalibe
yi def ko.
7 Amoon na fa it tuuti jën yu ndaw.
Yeesu jël ko, sant Yàlla, wax taalibe yi, ñu
séddale leen itam mbooloo mi.
8 Noonu nit ñi lekk ba suur, ba noppi
taalibe yi dajale juróom ñaari dàmba yu
fees ak dammit yi ci des.
9 Ña ko fekke nag matoon nañu ñeenti
junniy góor.
10 Bi ko Yeesu defee, mu yiwi leen, daldi
dugg ak taalibe ya ca gaal ga, dem ca wàlli
Dalmanuta.

Kéemaan gu jóge ci asamaan

11 Noonu Farisen yi ñëw, di werante
ak moom; ñu fexe koo fiir, ba laaj ko
kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel
yónnentam.
12 Waaye Yeesu binni ci xolam ne leen:
«Lu tax niti jamono jii di laaj kéemaan?
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, duñu jot
genn kéemaan.»
13 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi leen, duggaat
ci gaal gi, di jàll dex gi.

Lawiiru Farisen yi

14 Taalibe yi nag fàtte woon nañu
yóbbaale mburu, te amuñu woon lu dul
benn mburu ci gaal gi.
15 Noonu Yeesu artu leen ne: «Wottuleen
te moytu lawiiru Farisen yi ak ñi far ak
buur bi Erodd.»
16 Taalibe yi nag daldi werante naan:
«Nun de indaalewunu mburu.»
17 Waaye Yeesu yég loolu ne leen: «Lu
tax ngeen di werante ci li ngeen in-
daalewul mburu? Xanaa gisaguleen te
xamuleen? Ndax seen xol dafa fatt ba tey?
18 Ndax ay gumbay njàccaar ngeen,
te seeni nopp naqari? Xanaa
fàttalikuwuleen;
19 bi ma dammee juróomi mburu ya ngir
juróomi junni ña, ñaata pañe yu fees ak ay
dammit ngeen ca dajale woon?» Ñu ne ko:
«Fukk ak ñaar.»
20 Yeesu neeti leen: «Te bés bi ma
dammee juróom ñaari mburu yi ngir
ñeenti junni ñi, ñaata dàmba yu fees ak
dammit ngeen dajale woon?» Ñu ne ko:
«Juróom ñaar.»

21 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax seen xol
dafa tëju ba tey?»

Yeesu faj na ku gumba ca dëkku Bet-
sayda

22 Gannaaw loolu ñu ñëw ci Betsayda.
Foofa ñu indil Yeesu ku gumba, di ko ñaan,
mu laal ko.
23 Yeesu nag jàpp loxob gumba gi, yóbbu
ko, ba génn dëkk bi. Mu def tiflit ciy
bëtam, teg ko loxo naan: «Ndax gis nga
dara?»
24 Waa ji xool ne ko: «Gis naa ay nit, ñu
mel ni ay garab, te ñu ngi dox.»
25 Kon Yeesu laalaat bët yi, gumba gi ne
xefeet, daldi wér, ba gis lépp bu leer.
26 Ci kaw loolu Yeesu sant ko mu ñibbi
ne ko: «Bul dugg ca dëkk ba.»

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

27 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ay taal-
ibeem, dem ca dëkk, yi wër Sesare bu Filib.
Bi ñuy dem nag, mu laaj taalibe yi: «Nit ñi,
lu ñu wax ne man moom laa?»
28 Ñu ne ko: «Am na ñuy ne yaa di Yaxya;
ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay kenn
ci yonent yi.»
29 Noonu Yeesu laaj leen: «Yéen nag, ku
ngeen wax ne moom laa?» Piyeer ne ko:
«Yaa di Almasi bi.»
30 Ci kaw loolu Yeesu dénk leen bu wóor,
ñu bañ koo wax kenn.

Yeesu xamal na ne dina dee, dekki

31 Booba Yeesu tàmbali na leena xamal
ne, Doomu nit ki war na sonn lu bare; njiit
ya, sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ci ñetti fan.
32 Noonu mu xamal leen mbir mi, ba mu
leer nàññ.
Bi ko Piyeer déggee, mu woo ko ci pegg,
daldi ko yedd.
33 Waaye Yeesu geestu, gis yeneen taalibe
yi, mu daldi yedd Piyeer ne ko: «Sore ma
Seytaane; yëfi nit ngay fonk, waaye du yëfi
Yàlla.»
34 Noonu Yeesu woo taalibe yi ak
mbooloo mi ne leen: «Ku bëgga topp ci
samay tànk, na bàyyi boppam te gàddu
bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci
man.
35 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man ak ngir xibaaru jàmm
bi, dinga ko jotaat.
36 Ndaxte moom àddina sépp, lu muy
jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam?
37 Te nit, lu mu wara weccee bakkanam?
38 Ku ma rusa faral, te nanguwul samay
wax ci kanam niti jamono jii, ñi fecci seen
kóllëre ak Yàlla te topp bàkkaar, Doomu
nit ki dina la rusa xam, bés bu ñëwee ci
ndamu Baayam, ànd ak malaaka yu sell
yi.»

9

1 Mu ne leen ati: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne
duñu dee, te gisuñu nguuru Yàlla ñëw ak
doole.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

2 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu
àndoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
mu yóbbu leen ñoom rekk fu wéet ci tund
wu kawe lool. Foofa jëmmam soppiku ci
seen kanam;
3 ay yéreem di ray-rayi, weex tàll, te
fóotukatu àddina manu leen weexale nii.
4 Noonu ñu gis yonenti Yàlla Ilyaas ak
Musaa, di wax ak Yeesu.
5 Piyeer daldi ne Yeesu: «Kilifa gi, bég
nanu ci sunu teew fii; nanu defar ñetti
mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn
Ilyaas.»
6 Fekk xamul lu muy wax, ndaxte ti-
itaange jàpp na leen ñoom ñett ñépp.
7 Noonu niir muur leen, te baat jibe
ca niir wa naan: «Kii mooy sama Doom
ji ma bëgg, ci moom laa ame bànneex;
dégluleen ko.»
8 Ci saa si taalibe yi xool, waaye gisatuñu
kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa.
Bi muy wàcc nag, Yeesu sant leen ne:
«Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba kera
Doomu nit ki dekki na.»
10 Ñu téye wax jooju ci seen biir, di
sotteente xel, ba xam lu ndekkite looluy
tekki.
11 Noonu taalibe yi laaj Yeesu: «Lu tax
xutbakat yi di naan, Ilyaas moo wara jëkka
ñëw?»
12 Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas dina
jëkka ñëw, jubbanti lépp. Waaye itam lu
tax bind nañu ne, Doomu nit ki war na
sonn lu bare, ñu xeeb ko, dëddu ko.
13 Waaye maa ngi leen di wax ne, Ilyaas
ñëw na, te def nañu ko la leen neex, ni ko
Mbind mi waxe.»

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne Yeesu ñëw na, ba jege
taalibe yi, mu gis mbooloo mu bare wër
leen, te ay xutbakat di werante ak ñoom.
15 Naka la mbooloo mi gis Yeesu, ñu
waaru, daldi daw nuyu ko.
16 Noonu Yeesu laaj leen: «Ci lan ngeen
di werante ak ñoom?»
17-18 Kenn ci mbooloo mi ne ko: «Kilifa
gi, rab jàpp na sama doom, ba luuloo ko.
Saa su ko jàppee, daf koy daaneel ci suuf,
gémmiñ gi di fuur, muy yéyu, ne jàdd.
Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko, waaye
manuñu ko.»

19 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii,
yéen ñi gëmadi, ba kañ laa wara nekk ak
yéen, ba kañ laa leen wara muñal? Indil-
leen ma xale bi.»
20 Ñu indil ko ko. Bi xale bi gisee Yeesu
nag, rab wi sayloo ko ci saa si, mu daanu
ci suuf, di xalangu, gémmiñ giy fuur.
21 Yeesu laaj baay bi: «Lii kañ la ko dal?»
Baay bi ne ko: «Li dale ci ngoneem.
22 Léeg-léeg rab wi bëmëx ko ci sawara,
léeg-léeg mu bëmëx ko ci ndox, ngir rey
ko. Soo ko manee, yërëm nu te xettali nu.»
23 Yeesu ne ko: «Nga ne: "Soo ko
manee," ku gëm man na lépp.»
24 Ci saa si baayu xale bi wax ci
kaw naan: «Gëm naa, dàqal ma sama
ngëmadi.»
25 Yeesu gis nag ne, mbooloo maa ngi
daw, wërsi ko, mu daldi gëdd rab wi nag
ne ko: «Génnal ci moom, yaw rab wu luu
te tëx, te bu ko jàppaat; wax naa la ko.»
26 Noonu rab wa daldi yuuxu, sayloo xale
bi, génn. Xale bi ne nemm, mel ni ku dee,
ba tax ñu bare ne: «Dee na.»
27 Waaye Yeesu jàpp loxoom, jógloo ko,
xale bi daldi taxaw.
28 Bi Yeesu duggee ci kër gi, taalibe yi
laaj ko ci pegg: «Lu tax manunu ko woona
dàq?»
29 Yeesu ne leen: «Yu mel ni yii, ñaan ci
Yàlla rekk a leen di dàq.»
30 Bi loolu amee ñu jóge fa, jaar ci
diiwaanu Galile, Yeesu bëggul kenn yég
ko.
31 Ndaxte muy jàngal taalibe yi ne leen:
«Dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit,
te dinañu ko rey, mu dekki ci ñetti fan.»
32 Waaye taalibe yi xamuñu lu wax
joojuy tekki, te ñemewuñu ko koo laaj.

Kan moo gëna màgg?

33 Bi nga xamee ne egg nañu dëkku
Kapernawum, te dugg ci kër gi, Yeesu laaj
leen ne: «Lu ngeen doon waxtaane ci yoon
wi?»
34 Waaye ñu ne cell, ndaxte ñu ngi fa
doon werante, ba xam ku gëna màgg ci
ñoom.
35 Noonu Yeesu toog, woo fukki taalibe
ya ak ñaar ne leen: «Ku bëgga jiitu, na
topp ci gannaaw ñépp te nekk surgab
ñépp.»
36 Bi ko Yeesu waxee, mu jël xale, indi ko
ci biir géew bi, ba noppi leewu ko naan:
37 «Ku nangu xale bu mel ni bii ci sama
tur, man mii nga nangu; te ku ma nangu,
du man mii sax nga nangu waaye ki ma
yónni.»

Waa jiy dàq ay rab

38 Bi loolu amee Yowaana ne ko: «Kilifa
gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab ci sa tur,
nu tere ko ko, ndax li mu bokkul ci nun.»
39 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere,
ndaxte kenn manula def kéemaan ci sama
tur, ba noppi di ma xarab.
40 Ku nu sotul, far na ak nun.
41 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, koo
xam ne kii may na leen kaasu ndox rekk,
ndax yéena ngi bokk ci man Kirist, kooku
du ñàkk yoolam mukk.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

42 «Waaye ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi
gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom, moo
di ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko
ci géej.
43-44 Boo xamee ne sa loxo mu ngi lay
yóbbe bàkkaar, dagg ko. Ndaxte ñàkk loxo
te tàbbi ci dund gu wóor gi, moo gën ci
yaw, nga am ñaari loxo te tàbbi ci sawara
su dul fey mukk.
45-46 Te bu la sa tànk di yóbbe bàkkaar,
dagg ko. Nga lafañ te tàbbi ci dund gu
wóor gi moo gën, nga am ñaari tànk, ñu
sànni la ci sawara.
47 Te bu la sa bët di yóbbe bàkkaar, luqi
ko. Nga patt te dugg ci nguuru Yàlla, moo
gën ci yaw, nga am ñaari bët, ñu sànni la
ci sawara.
48 Foofa:
"Sax ya duñu dee mukk,
te sawara sa du fey."
49 Ñépp sawara lañu leen di xorome.
50 Xorom lu baax la, waaye bu sàppee, nan
lañu koy delloo cafkaam? Amleen xorom
te ngeen jàmmoo.»

10

Pase

1 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem
ca wàlli réewu Yawut yi, ya ca gannaaw
dexu Yurdan. Bi mu fa demee, mbooloo
mu bare ñëw fi moom. Yeesu daldi leen
jàngal, ni mu ko daan defe.
2 Noonu ay Farisen ñëw ci moom, lalal
ko fiir, ñu laaj ko: «Ndax jaadu na, nit fase
soxnaam?»
3 Yeesu ne leen: «Lu leen yoonu Musaa
sant?»
4 Ñu ne ko: «Musaa maye na, nit bind
kayitu pase, tàggook soxnaam.»
5 Waaye Yeesu ne leen: «Dénkaane
boobu mu leen bindal, bind na ko ndax
seen xol dafa fatt.
6 Waaye ca njàlbéen ga "Yàlla sàkk na
leen, kii góor, kii jigéen.
7 Looloo tax góor di teqalikook ndeyam
ak baayam, ànd ak soxnaam,
8 ñoom ñaar doon benn." Kon
nekkatuñu ñaar waaye benn lañu.
9 Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»
10 Bi ñu delloo ca kër ga nag, taalibe ya
laaj ko ci mbirum loolu.

11 Noonu Yeesu ne leen: «Ku fase sa soxna, takk jeneen, njaaloo nga, di tooñ ku jëkk ka.
12 Te jigéen ji tas, séyaat ak keneen, njaaloo nga.»

Xale yu ndaw yi

13 Bi loolu wéyee ñu indil Yeesu ay xale, ngir mu teg leen ay loxoom. Waaye taalibe ya gëdd nit ñi.
14 Bi ko Yeesu gisee nag, mu metti ko lool, mu ne leen: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man! Buleen leen tere, ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguuru Yàlla.
15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ku woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo ci mana dugg.»
16 Noonu Yeesu leewu leen, teg leen ay loxoom, barkeel leen.

Waxambaane wu bare alal

17 Gannaaw loolu bi Yeesu nekkee ci kaw yoon wi di dem, am ku daw, sukk ci kanamam ne ko: «Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ngir am wàll ci dund gu dul jeex gi?»
18 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma ku baax ki? Yàlla rekk a baax.
19 Xam nga ndigal yi: "Bul bóome, bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, bul nangu alalu jaambur, teralal sa ndey ak sa baay."»
20 Waa ji ne ko: «Kilifa gi, loolu lépp sàmm naa ko li dale ci samag ndaw ba tey.»
21 Noonu Yeesu xool ko, am cofeel ci moom, mu ne ko: «Lenn rekk moo la dese. Demal jaay li nga am, jox ko miskin yi, te dinga woomle ci asamaan; boo noppee, nga ñëw topp ci man.»
22 Waaye ci wax jooju xar kanamam lëndëm, mu jóge fa ak tiis, ndaxte ku bare woon alal la.
23 Noonu Yeesu xool taalibe yi ko wër ne leen: «Boroom alal dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!»
24 Wax jooju nag daldi jaaxal taalibe yi lool. Waaye Yeesu neeti leen: «Samay xarit, dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru Yàlla.»
26 Wax jooju gënatee jaaxal taalibe ya, ñu naan ci seen biir: «Kon nag ku mana mucc?»
27 Noonu Yeesu xool leen naan: «Loolu të na nit, waaye tëwul Yàlla; Yàlla man na lépp.»
28 Ci kaw loolu Piyeer daldi ko ne: «Nun de dëddu nanu lépp te topp la!»
29 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, képp ku dëddu kër, doomu ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla baay, doom walla suuf ndax man ak xibaaru jàmm bi,
30 dinga am tey jii téeméeri yoon ay kër, doomi ndey yu góor ak yu jigéen, ndey, doom ak suuf, ñoom ak ay fitnay noon, te ëllëg nga am dund gu dul jeex.
31 Waaye ñu bare ci ñi jiitu ñooy mujji; ñi mujj ñooy jiituji.»

Yeesu xamle na ne dina dee, dekki

32 Gannaaw loolu ñu ànd jëm Yerusalem, Yeesu jiitu; taalibe yi am njàqare, te ñi ci topp tiit. Noonu Yeesu woowaat fukk ak ñaar ña cig wet, xamal leen li nara xew ci mbiram.
33 Mu ne leen: «Noo ngi dem Yerusalem, te dees na jébbal Doomu nit ki ci loxoy sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya. Dañu ko àtte, teg ko dee, jébbal ko ñi dul Yawut,
34 ñu ñaawal ko, di tifli ci kawam, dóor ko ay yar, rey ko. Waaye gannaaw ñetti fan dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

35 Gannaaw loolu Saag ak Yowaana, doomi Sebede, ñëw ci Yeesu. Ñu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon nga may nu li nu lay ñaan.»
36 Yeesu ne leen: «Lu ngeen bëggoon, ma may leen ko?»
37 Ñu ne ko: «Bés boo soloo sa ndam, nga may nu, nu toog, kii ci sa ndijoor, kii ci sa càmmoñ.»
38 Waaye Yeesu ne leen: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man ngeena naan kaasu naqar, bi may naan? Ndax man ngeena sóobu ci metit, yi ma nara sóobu?»
39 Ñu ne ko: «Waaw, man nanu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Dingeen naan kaasu naqar, bi may naan, tey sóobu ci metit, yi ma nara sóobu,
40 waaye toog ci sama ndijoor mbaa sama càmmoñ, du man maa koy maye. Ñi ñu ko waajal rekk a ko yelloo.»
41 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya ca des dégg nañu loolu, ñu daldi mere Saag ak Yowaana.
42 Waaye Yeesu woo leen naan: «Xam ngeen ne ci xeeti àddina, ñi ñu teg njiit dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi di leen not.
43 Buleen mel ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk seen surga,
44 te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen jaam.
45 Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe sax, du ngir ñu nekk ay surgaam, waaye ngir muy seen surga, ba joxe bakkanam ngir njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ku gumba

46 Bi loolu wéyee ñu agsi ca dëkku
Yeriko. Bi ko Yeesu di génn, ànd ak taalibe
ya ak mbooloo mu xawa bare, am gumba
gu tudd Bartime— liy tekki «doomu Time»,
toog ci wetu yoon wi, di yelwaan.
47 Noonu mu dégg ne, Yeesum Nasaret
moo fay romb; mu daldi yuuxu naan:
«Yërëm ma, yaw Sëtu Daawuda bi!»
48 Ci kaw loolu ñu bare gëdd ko, ngir mu
noppi. Teewul mu gëna yuuxu naan: «Yaw
Sëtu Daawuda bi, yërëm ma!»
49 Noonu Yeesu taxaw, daldi ne:
«Wooleen ko!» Ñu woo nag gumba gi
ne ko: «Na sa xel dal! Jógal! Mu ngi lay
woo.»
50 Bi mu ko déggee, mu sànni
malaanam, ne bërét, dem ci Yeesu.
51 Yeesu ne ko: «Loo bëggoon ma defal
la ko?» Gumba gi ne ko: «Kilifa gi, damaa
bëgga gis.»
52 Noonu Yeesu ne ko: «Demal ci jàmm.
Sa ngëm faj na la.» Ci saa si gumba gi gis,
daldi topp Yeesu ci yoon wi.

11

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya jege
nañu Yerusalem, ba agsi dëkki Betfase ak
Betani ci wetu tundu Oliw ya. Noonu
Yeesu yebal ñaar ciy taalibeem,
2 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam.
Bu ngeen fa duggee, dingeen fa gis cumbur
gu kenn masula war. Yiwileen ko, indi.
3 Bu leen kenn nee: “Lu ngeen di def?”
neleen ko: “Boroom bi da koo soxla, te
léegi mu delloosi ko.”»
4 Taalibe ya dem nag, ñu gis cumbur ga
ci mbedd mi, mu yeewe cib buntu kër.
5 Bi ñu koy yiwi nag, am na ca ña fa
taxaw, ñu ne leen: «Lu ngeen nar, bay yiwi
cumbur gi?»
6 Taalibe yi wax leen, ni leen Yeesu digale
woon, nit ñi bàyyi leen, ñu dem.
7 Ñu indi cumbur gi Yeesu nag, lal ci
seeni yére, mu toog ci.
8 Ñu bare lal seeni yére ci yoon wi, ñenn
ñi dagg ay cari garab ci tool yi, lal leen it
ci yoon wi.
9 Ñiy jiitu ak ñiy topp ci Yeesu ñépp di
wax ci kaw naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel
nga!
10 Nguuru sunu maam Daawuda giy ñëw
dina barkeel!
Ci bérab yu gëna kawe, nañu ne: “Os-
aana!”»
11 Noonu Yeesu dugg Yerusalem, dem kër
Yàlla ga, xool lépp, ba noppi génn dem
dëkku Betani, moom ak fukki taalibe ya ak
ñaar, ndaxte dafa guddi.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bët set ñu génn Betani, fekk Yeesu xiif.
13 Noonu mu séen fu sore garabu figg gu
sëq, mu dem seeti, ndax am na ay doom.
Waaye bi mu fa eggee, gisul lu dul ay xob,
ndaxte jamonoy figg duggagul.
14 Ci kaw loolu mu ne garab gi: «Dootu-
loo meññ mukk!» Taalibe yi dégg loolu
mu wax.
15 Bi ñu eggee Yerusalem, Yeesu dugg ci
kër Yàlla gi, daldi dàq ñi fay jaay ak ñi fay
jënd. Mu daaneel taabali weccikatu xaalis
yi ak tooguy jaaykati pitax yi,
16 te mayul kenn, mu yóbbu am njaay ci
kër Yàlla gi.
17 Mu di leen jàngal ne leen: «Ndax
waxuñu ci Mbind mi:
“Dees na wooye sama kër
këru ñaan ci Yàlla ngir xeet yépp.”
Waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
18 Bi ko sarxalkat yu mag ya ak xut-
bakat ya déggee nag, ñu ragal ko,
ndaxte mbooloo mépp dañoo waaru ci
njàngleem. Noonu ñu seet pexem reylu
ko.
19 Bi timis jotee Yeesu ak taalibe yi génn
dëkk bi.

Garabu figg gi ñu rëbb

20 Ci suba si, bi ñuy dem, ñu gis ne
garabu figg gi dee na, ba wow koŋŋ.
21 Noonu Piyeer fàttaliku li xewoon, ne
Yeesu: «Kilifa gi, xoolal, figg gi nga rëbb
dee na, ba wow!»
22 Yeesu ne: «Gëmleen Yàlla.
23 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ku ne
tund wale: “Jógal, tàbbi ca géej ga,” te nga
gëm ne loolu dina am, bañ cee boole xel
ñaar, kon sa ñaan nangu.
24 Moo tax maa ngi leen koy wax, bu
ngeen di ñaan Yàlla, lépp lu ngeen ko
mana laaj, gëmleen ne jot ngeen ko, te
dingeen ko am.
25-26 Te it bu ngeen di ñaan, fekk ngeen
jàppal kenn dara, baal-leen ko, ngir seen
Baay bi ci kaw baal leen seeni tooñ, yéen
itam.»

Sañ-sañu Yeesu

27 Gannaaw loolu ñu duggaat Yerusalem,
te Yeesu doon doxantu ca ëtti kër Yàlla ga.
Noonu sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
ak njiit ya dab ko
28 ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-
sañ nga koy defe? Te ku la may sañ-sañu
def ko?»
29 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn; bu ngeen ma ci tontoo, kon dinaa
leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.

30 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?»
31 Bi ñu ko déggee, ñuy werante ci seen
biir naan: «Bu nu nee: “Ci Yàlla,” kon dina
nu laaj: “Lu tax gëmuleen ko kon?”
32 Waaye bu nu nee: “Ci nit ñi,” kon
mbooloo mi dal ci sunu kaw;» ndaxte ñépp
teg nañu Yaxya ab yonent.
33 Ñu wax Yeesu nag ne: «Loolu de
xamunu ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon
man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ
laay defe yëf yii.»

12

Léebu beykat yi

1 Noonu Yeesu daldi leen wax ciy léeb.
Mu ne leen: «Amoon na fi nit ku jëmbët
toolu reseñ. Mu ñag tool bi, gas pax ngir
nal ci reseñ yi, tabax wottukaay, ba noppi
batale ko ay beykat, daldi tukki.
2 «Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga
ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi.
3 Waaye ñu jàpp ko, dóor ko ay yar, dàq
ko, mu dellu ak loxoy neen.
4 Mu yónniwaat beneen surga, waaye ñu
dóor ko ci bopp, toroxal ko.
5 Mu yónneeti beneen surga, ñu rey ko.
Mu yónni ñeneen ñu bare, ñii ñu dóor
leen, ñii ñu rey.
6 «Noonu mu dese ko kenn rekk, di
doomam ji mu bëgg. Mujj mu yónni ko
naan: “Xëy na ñu weg sama doom.”
7 Waaye beykat yi daldi ne ci seen biir:
“Kii moo wara donn tool bi; nan ko rey,
moom ndono li.”
8 Ñu jàpp ko nag, rey, sànni ci biti.»
9 Noonu Yeesu laaj leen: «Boroom tool
bi nag, lu muy def? Xanaa ñëw, rey beykat
ya, dénk tool ba ñeneen.
10 Ndax masuleena jàng wax jii ci Mbind
mi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni,
mujj na di doju koñ;
11 ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”»
12 Noonu kilifa yi di wut pexem jàpp
ko, ndaxte xam nañu ne ñoom lay wax.
Waaye ragal nañu mbooloo mi, ba ñu
bàyyi ko fa, dem.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

13 Bi loolu amee ñu yónni ci Yeesu ay
Farisen ak ñu far ak buur bi Erodd, ngir
fiir ko ci waxam.
14 Ñu ñëw ci moom nag ne ko: «Kilifa gi,
xam nanu ne ku wóor nga, te ragaloo kenn,
ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye dangay
xamle yoonu Yàlla ci bu wóor. Wax nu,
ndax jaadu na, nu fey buur bi Sesaar galag
am déet? Nu fey ko walla nu bañ koo fey?»
15 Waaye Yeesu xam na seen naaféq, mu
ne leen: «Lu tax ngeen bëgg maa fiir?
Indil-leen ma posetu denariyon, ma seet.»
16 Ñu jox ko poset bi. Noonu Yeesu
laaj leen: «Kan lañu ci def nataalam ak
turam?» Ñu ne ko: «Sesaar.»
17 Noonu Yeesu ne leen: «Joxleen nag
Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.» Ñu daldi waaru ci mbiram.

Sadusen yi ak ndekkite li

18 Gannaaw loolu ay Sadusen ñëw ci
moom, ngir laaj ko lenn. Sadusen yi nag
gëmuñu ne ndekkite am na.
19 Ñu ne ko: «Kilifa gi, Musaa bindal na
nu ne, ku magam faatu, te bàyyiwul doom
ak soxnaam, kooku war na donn jigéen ji,
ba yékkati giiru magam.
20 «Amoon na fi nag juróom ñaari góor,
ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba takk jabar,
faatu, te bàyyiwul doom.
21 Ñaareel ba takk jigéen ja, faatu moom
itam te bàyyiwul doom. Ñetteel bi it
noonu.
22 Mbir mi dem na nag, ba juróom ñaar
ñooñu ñépp dem, te kenn bàyyiwu fi
doom. Mujj jigéen ja faatu moom itam.
23 Ci ndekkite li nag kan ci ñoom moo ko
wara donn, fekk ku nekk ci juróom ñaar
ñi mas na koo takk?»
24 Yeesu ne leen: «Mbaa du dangeena
nekk cig réer, ci li ngeen xamul Mbind mi
mbaa kàttanu Yàlla?
25 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du am
jabar, kenn du am jëkkër, waaye dinañu
mel ni malaaka yi ci kaw.
26 Te sax li jëm ci mbirum ndekkite,
xanaa jànguleen lii Yàlla wax ci Tawreetu
Musaa ci saarum ngarab si: “Maay Yàllay
Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba”?
27 Li ci génn mooy, nekkul Yàllay ñi dee,
waaye Yàllay ñiy dund la. Kon sóobu
ngeen cig réer.»

Ban ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa

28 Bi ñuy werante, benn xutbakat ñëw,
dégg seen waxtaan, gis ne Yeesu tontu na
leen tont lu leer. Mu laaj ko nag: «Ci ndigal
yi, ban moo ci gëna màgg?»
29 Noonu Yeesu ne ko: «Bii: “Dégluleen,
yéen bànni Israyil! Yàlla sunu Boroom
mooy Boroom bi, te kenn la.
30 Kon nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa
xol bépp ak sa bakkan bépp, sa xel mépp
ak sa kàttan gépp.”
31 Te ñaareel bi, lii la: “Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa bopp.” Ndigal
yii ñoo sut yépp.»
32 Xutbakat bi ne ko: «Waaw, kilifa gi,
li nga wax dëgg la: Yàlla kenn la, te amul
jeneen Yàlla ju dul moom.

33 Te nga bëgg ko ak sa xol bépp ak sa
xel mépp ak sa kàttan gépp moo dàq bépp
sarax bu ñuy yóbbu ngir màggal Yàlla ak
bu ñuy lakk ca sarxalukaay ba.»
34 Bi Yeesu gisee nag ne tontu na ak xel,
mu ne ko: «Sorewuloo nguuru Yàlla.» Bi
mu waxee loolu, kenn ñemeetu koo laaj
dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

35 Bi nga xamee ne Yeesu ma nga doon
jàngle ca kër Yàlla ga, mu laaj nit ñi: «Lu
tax xutbakat yi di wax ne, Almasi bi mooy
sëtu Daawuda?
36 Daawuda moom wax na ci kàttanu Xel
mu Sell mi naan:
"Boroom bi nee na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
37 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko:
"Boroom bi," nu muy nekke sëtam?»
Noonu mbooloo mu mag mi di ko déglu
ak bànneex.
38 Bi Yeesu di jàngle nag, mu ne leen:
«Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg di
doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp di
leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi.
39 Ci jàngu yi, féete kanam lañuy wut, te
toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew yi.
40 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seeni jëkkër
faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu
gudd. Seen mbugal dina gëna tar.»

Saraxu soxna si

41 Noonu Yeesu toog ca kër Yàlla ga,
janook ndab, yi ñuy def sarax ngir Yàlla,
muy xool nit ña cay dugal seen xaalis. Am
nag ay boroom alal yu ci di def xaalis bu
bare.
42 Gannaaw ga daal benn jigéen ju
jëkkëram faatu, te mu ñàkk, ñëw, def ci
ñaari poseti xànjar*, yu matul sax dërëm.
43 Bi ko Yeesu gisee, mu woo taalibe yi
ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
li jigéen ju ñàkk jee dugal ca defukaay ya
moo ëpp maana alalu ñeneen ñi ñépp.
44 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele,
waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba
far ko joxe lépp, toog.»

13

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu di jóge ca kër Yàlla ga, kenn
ca taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, xoolal! Ni
mu réye ay doj, te rafete ni ay taax!»
2 Waaye Yeesu ne leen: «Du gis ngeen
taax yu réy yii yépp? Lii lépp dina daanu,
ba doj dootul des ci kaw doj.»
3 Gannaaw loolu, bi nga xamee ne Yeesu
toog na ci tundu Oliw ya, jàkkaarlook kër
Yàlla ga, Piyeer, Saag, Yowaana ak Andare
fekki ko cig wet, laaj ko:
4 «Wax nu kañ la loolu di am? Te luy
tegtal ne, mbir yii yépp a ngi bëgga mat?»
5 Noonu Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu
leen kenn nax.
6 Ñu bare dinañu ñëw ci sama tur naan:
"Moom laa," te dinañu nax ñu bare.
7 Bu ngeen déggee ay xare ak coowi
xare, wottuleena tiit; loolu war na am,
waaye mujug jamono ji jotagul.
8 Xeet dina jóg, xeex ak weneen xeet,
réew xeex ak meneen réew. Te yëngu-
yënguy suuf dina am ciy bérab yu bare,
ak ay xiif. Loolu lépp mooy ndoortel metit
yi, mel ni jigéen juy matu.
9 «Moytuleen. Dees na leen jébbal
àttekat ya, di leen dóor ay yar ca jàngu ya.
Dinañu leen dëj ci kanam i boroom réew
ak i buur ndax sama tur, ngir ngeen nekk
seede ci ñoom.
10 Fàww xibaaru jàmm bi jëkka jib ci
xeet yépp.
11 Saa su ñu leen jàppee nag, dëj leen ci
péncum layoo, buleen jàq ci li ngeen wara
wax; li ngeen jot ca waxtu woowa waxleen
ko, ndaxte du yéenay wax waaye Xel mu
Sell mi.
12 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay
joxe doomam; ay doom it dinañu jóg, di
bañ seeni waajur, di leen reylu.
13 Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama
tur; waaye ku muñ ba ca muj ga, mucc.
14 «Bés baa ngi ñëw, bu li ñuy wax "Lu
araam luy yàqe" tegee ca bérab bu mu
yelloowul; kiy jàng, na xam. Bu ngeen
gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu
Yude, nanga daw ca tund ya.
15 Ku nekk ci kaw taax mi, bul wàcc ngir
dugg kër gi, fab say yëf ya fa nekk.
16 Ku nekk ci tool bi, bul ñibbi ngir fab
sa mbubb.
17 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya,
ngalla it ñiy nàmpal.
18 Ñaanleen ngir seen gàddaay baña
tase ak jamonoy seddaayu lolli.
19 Ndaxte booba dina am metit wu réy
wu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te
dootul am mukk.
20 Te bu fekkul woon Boroom bi wàññi
bés yooyu, kenn du mucc, waaye fekk na
mu wàññi leen ndax gaayam ñi mu tànn.
21 «Booba nag, bu leen kenn waxee:
"Kaayleen gis, Kirist a ngi fi," mbaa: "Xool-
leen, mu nga fale," buleen ko gëm.
22 Ndaxte ñiy mbubboo turu Kirist ak ñiy
mbubboo turu yonent, dinañu feeñ, di joxe

* **12:42** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

ay firnde yu réy ak ay kéemaan, ba ciy nax
sax ñi Yàlla tànn, su loolu manoona am.
23 Wax naa leen ko lu jiitu. Kon nag
moytuleen.
24 «Waaye booba, gannaaw metit yooyu:
"Jant bi dina lëndëm
te weer dootul leer;
25 biddiiw yi di daanoo asamaan,
te kàttani asamaan yiy yëngu."
26 «Noonu dees na gis Doomu nit ki ñëw
ci niir yi, ànd ak kàttan ak ndam lu réy.
27 Dina yónni ay malaakaam, ñu dajale
ñi mu tànn ci ñeenti xébla yi, fa àddina
dale, ba fa asamaan yem.»
28 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen mis-
aalu garabu figg ga. Boo xamee ne ay
bànqaasam duy nañu, tey xobam sëq,
xam ngeen ne nawet jege na.
29 Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp
xew, xamleen ne jege na; mu ngi ci bunt
bi sax.
30 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul.
31 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

32 «Waaye bés boobu ak waxtu woowu,
kenn xamul kañ lay doon; du malaaka yi
ci kaw, du sax Doom ji, waaye Baay bi rekk
moo ko xam.
33 Moytuleen te xool! Xamuleen kañ la
waxtu wi di jot.
34 «Mi ngi mel ni nit ku tukki, mu dénk
këram ay surgaam, ku nekk ak sa sas, te
sant bëkk-néeg bi, mu xool.
35 Yéen nag xool-leen, ndaxte xamuleen
kañ la boroom kër gi di délsi, muy ci timis
mbaa ci xaaju guddi, muy ci fajar mbaa
njël.
36 Bu nee jalañ, bumu leen bett, ngeen di
nelaw.
37 Li ma leen wax, ñépp laa ko wax:
"Xool-leen!"»

14

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak
xutbakat ya ñu ngi doon fexeel Yeesu, ngir
jàpp ko, reylu. Fekk booba ñaari fan a
des ci màggalu bésu Mucc ba ak màggalu
Mburu ma amul lawiir.
2 Kon nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu
màggal bi, ngir yëngu-yëngu baña am ci
nit ñi.»

Jigéen diw na boppu Yeesu ak latkoloñ

3 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na
dëkku Betani, mu dem këru Simoŋ ma
gaana woon, di fa lekk. Noonu jigéen ñëw,
yor njaq lu ñu defare doj wu tudd albaatar.
Njaq li def latkoloñ ju raxul ju ñuy wax
nàrd, tey jar lu baree bare. Jigéen ji toj
njaq li, tuur latkoloñ ci boppu Yeesu.
4 Waaye amoon na fa ñu mer, di xultu ci
seen biir naan: «Yàq gii, lu muy jariñ?
5 Maneesoon na jaay latkoloñ jii ci lu
tollook peyug atum lëmm, jox ko miskin
yi.» Noonu ñu daldi gëdd jigéen ji.
6 Waaye Yeesu ne leen: «Bàyyileen ko.
Defal na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko
sonal?
7 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk,
te man ngeen leena dimbali saa su leen
neexee, waaye dungeen ma gis ba fàww.
8 Jigéen ji def na li mu man; diw na sama
yaram ak latkoloñ, ngir waajal sama rob,
laata moo jot.
9 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, fépp
fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina
sépp, dinañu fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

10 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe
ya ak ñaar, ku tudd Yudaa Iskariyo, dem
ca sarxalkat yu mag ya, ngir wori Yeesu.
11 Bi ñu ko déggee, ñu am ca bànneex
bu réy, dig ko xaalis. Noonu mu fexe
jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

12 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax
Mburu ma amul lawiir, taalibey Yeesu laaj
ko: «Foo bëgg, nu defaral la reeru bési
Mucc bi?» Bés bu jëkk booba nag mooy
bés, ba ñu farala rendi gàttub bésu Mucc
ba.
13 Noonu Yeesu yebal ñaar ci taalibe yi
ne leen: «Demleen ca dëkk ba, foofa góor
gu yenu njaq lu def ndox, dina taseek
yéen, ngeen topp ko.
14 Kër gi mu dugg nag, ngeen ne boroom
kër gi: "Kilifa gi nee na: Ana néegu gan,
bi may lekke reeru bésu Mucc bi, man ak
samay taalibe?"
15 Dina leen won néeg bu féete kaw te
yaa, ñu defar ko, ba lépp jekk. Foofa ngeen
nuy defarale reer bi.»
16 Bi mu ko waxee, taalibe ya dem ca
dëkk ba, gis lépp, ni leen ko Yeesu waxe
woon. Noonu ñu defar reer bi.
17 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu
ñëw, ànd ak fukki taalibe yi ak ñaar.
18 Ñu toog, di lekk. Bi ñuy lekk nag,
Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, kenn ci yéen, ku bokk ak man di lekk
sax, dina ma wor.»
19 Taalibe yi nag am naqar, ñu daldi ko
ne kenn-kenn: «Mbaa du man?»
20 Mu ne leen: «Kenn ci yéen fukk ak
ñaar la, kuy cappandoo ak man ci ndab li.
21 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko
waxe ci Mbind mi, waaye ki koy wor dina
torox. Bañoona juddu moo gën ci moom.»

22 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu,
sant Yàlla, jox leen ko naan: «Jël-leen, lii
sama yaram la.»
23 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yàlla,
jox leen ko, ñépp naan ci.
24 Mu ne leen: «Lii mooy sama deret, ji
fas kóllëre gi, te tuurul ñu bare.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, doo-
tuma naan gannaaw tey ndoxum reseñ
mii, ba kera ma ciy naan bu bees ci nguuru
Yàlla.»
26 Noonu ñu woy Yàlla, ba noppi génn,
dem ca tundu Oliw ya.

Yeesu wax na ne, Piyeer dina ko weddi

27 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp
dingeen ma dàggeeku, ndaxte bind nañu:
“Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo.”
28 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji
Galile.»
29 Kon Piyeer ne ko: «Bu la ñépp
dàggeekoo, man duma la bàyyi mukk.»
30 Waaye Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi
la koy wax, guddig tey, bala ginaar a sab
ñaari yoon, dinga ma weddi ñetti yoon.»
31 Waaye Piyeer gëna sax ca la mu
waxoon naan: «Boo xamee ne sax, damaa
wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.»
Taalibe yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ca toolu Setsemane ci biir tiis wu rév

32 Noonu ñu dem ca bérab bu tudd
Setsemane. Yeesu ne taalibe yi: «Toogleen
fii, ma dem ñaani.»
33 Mu ànd ak Piyeer, Saag ak Yowaana,
daldi jàq, ba xonet.
34 Mu ne leen: «Sama xol dafa tiis, ba
ma bëgga dee; toogleen fii, xool.»
35 Noonu Yeesu dem ci kanam tuuti,
daanu ci suuf, di ñaan ne, waxtu wi teggi
ko, bu loolu manoona am.
36 Mu ne: «Abba, Baay, yaw mi dara
tëwul, teggil ma kaasu naqar bii. Moona
bumu doon sama coobare, waaye na sa
coobare am.»
37 Noonu mu délsi ci taalibe yi, fekk ñuy
nelaw. Mu ne Piyeer: «Simoŋ, dangaa
nelaw? Amuloo sax dooley xoolandoo ak
man benn waxtu?
38 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu cig
fiir. Seen xol jag na, waaye seen bind a
woyof.»
39 Beneen yoon Yeesu dem, di ñaane
noonu,
40 délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw,
ndaxte seeni bët dañoo diis. Xamuñu lu
ñu koy tontoo.
41 Ñetteelu yoon mu délsi ci ñoom ne
leen: «Yéena ngi nelaw tey noppalu ba
tey! Jeex na. Waxtu wi jot na; ñu ngi wor
Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi.
42 Jógleen nu dem; ki may wor a ngi nii,
di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

43 Bi Yeesu di wax, Yudaa mi bokkoon
ci fukki taalibe ya ak ñaar, agsi, ànd ak
mbooloo mu bare, mu jóge ca sarxalkat yu
mag ya, ca xutbakat ya ak ca njiiti xeet wa,
te gànnaayoo jaasi ak yet.
44 Fekk ki ko naroona wor joxoon na
leen tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom
la; jàppleen ko, yóbbu ko te wottu ko bu
baax.»
45 Noonu mu ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa
gi,» daldi ko fóon.
46 Bi mu ko defee nit ñi song Yeesu nag,
jàpp ko.
47 Waaye kenn ci ñi fa taxaw bocci
jaaseem, dóor surgab sarxalkat bu mag bi,
nopp bi dagg.
48 Yeesu ne leen: «Jóg ngeen ngir jàpp
ma, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy
topp sàcc.
49 Moona daan naa toog bés bu nekk ca
kër Yàlla ga, di jàngle, te jàppuleen ma.
Waaye lii am na, ngir Mbind mi am.»
50 Ci kaw loolu, ñépp dëddu ko, daw.
51 Fekk amoon na ca waxambaane wu
lëkkaayoo woon sér, topp Yeesu, ñu daldi
ko jàpp.
52 Waaye waxambaane wa wacc fa sér
bi, daldi daw, def yaramu neen.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat yi

53 Ñi jàpp Yeesu yóbbu ko ci sarxalkat
bu mag bi, te foofa la sarxalkat yu mag yi,
njiit yi ak xutbakat yi yépp dajaloo.
54 Piyeer nag topp ko fu sore, ba ci ëttu
sarxalkat bu mag bi, mu toog fa ak alkaati
yi, di jaaru ci taal bi.
55 Noonu sarxalkat yu mag yi ak kureelu
àttekat yi yépp di wut ku mana seede lu
daan Yeesu, ba ñu man koo reylu, waaye
gisuñu kenn.
56 Teewul sax naaféq ñu bare ñëw, seede
ci Yeesu lu dul dëgg, waaye seen seede
ànduñu.
57 Ba mujj naaféq taxaw, seede ci moom
naan:
58 «Nun daal dégg nanu, mu ne: “Dinaa
toj kër Yàlla, gii loxoy nit liggéey, tabax ci
ñetti fan geneen gu nit liggéeyul.”»
59 Waaye ba tey seeni wax ànduñu.
60 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag bi
taxaw ci seen kanam ne Yeesu: «Doo
tontu? Lu la nit ñi di jiiñ?»
61 Waaye Yeesu ne cell, waxul dara.
Sarxalkat bu mag bi dellu nag ne ko:
«Ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla ju
tedd ji?»

62 Yeesu ne ko: «Moom laa. Te dingeen
gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Aji Man
ji, di ñëw ci niiri asamaan.»
63 Bi ko sarxalkat bu mag bi déggee nag,
mu daldi mer, ba xotti ay yéreem naan:
64 «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede?
Lu ngeen ci xalaat?» Noonu ñépp teg ko
dee.
65 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci moom,
takk ay bëtam, di ko dóor ay kurfeñ, naan
ko: «Yaw wax nu ci kàddug Yàlla, ku la
dóor?» Ba noppi alkaati yi teeru ko ak ay
pes.

Piyeer weddi na Yeesu

66 Piyeer nag ma nga toogoon ci ëtt
bi féete suuf. Noonu benn mbindaanu
sarxalkat bu mag ba romb fa.
67 Mu gis Piyeer di jaaru, xool ko jàkk
naan: «Yaw itam àndoon nga ak Yeesum
Nasaret moomu.»
68 Waaye Piyeer weddi ko naan:
«Xawma li ngay wax, dégguma ci dara.»
Mu daldi génn, dem ca buntu kër ga.
69 Foofa nag mbindaan mi gisaat ko, mu
ne ñi fa taxaw: «Waa jii ci ñoom la bokk.»
70 Waaye Piyeer weddiwaat ko.

Nees-tuut ñi fa taxaw ne Piyeer: «Yaw
mi de, ci lu wóor bokk nga ci, nde waa
Galile nga.»
71 Waaye Piyeer daldi giñ ak a waat
naan: «Xawma nit ki ngay wax.»
72 Ci saa si ginaar sab ñaareelu yoon.
Noonu Piyeer fàttaliku li ko Yeesu wax:
«Bala ginaar a sab ñaari yoon, dinga ma
weddi ñetti yoon.» Mu daldi jooy jooy yu
metti.

15

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat, boroom réew ma

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yi gise,
ñoom ak njiit yi ak xutbakat yi ak kureelu
àttekat yi yépp. Ñu yeew nag Yeesu, daldi
ko yóbbu, jébbal ko Pilaat.
2 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di
buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
3 Te sarxalkat yu mag yi di ko jiiñ lu bare.
4 Kon nag Pilaat laajaat ko: «Déggal lépp
li ñu lay jiiñ. Xanaa amoo ci tont?»
5 Waaye ba tey Yeesu waxul dara, ba tax
Pilaat waaru.
6 Màggal gu nekk nag Pilaat daan na
may mbooloo mi, ñu tànn kenn ci ñi ñu
tëjoon, mu bàyyil leen ko.
7 Fekk booba amoon na ku ñu tëj, tudd
Barabas, ku bokk ci ña bëggoona tas réew
mi, boole ci rey nit.
8 Noonu mbooloo mi ñëw, laaj Pilaat, mu
defal leen la mu daan def.
9-10 Pilaat nag xam ne kiñaan rekk a
taxoon sarxalkat yu mag yi jébbal ko
Yeesu. Kon mu ne mbooloo mi: «Xanaa
ma bàyyil leen buuru Yawut yi?»
11 Waaye sarxalkat yu mag yi xiir
mbooloo mi, ñu laaj Pilaat, mu bàyyil leen
Barabas.
12 Kon Pilaat ne leen: «Lan laay def nag
ak ki ngeen di wooye buuru Yawut yi?»
13 Ñu daldi yuuxuwaat naan: «Daaj ko
ci bant, ba mu dee!»
14 Pilaat ne leen: «Lu tax? Gan tooñ
la def?» Waaye mbooloo mi di yuuxu bu
gëna kawe: «Daaj ko ci bant!»
15 Noonu Pilaat, mi wuta neex mbooloo
mi, bàyyil leen Barabas, ba noppi mu
dóorlu Yeesu ay yar, jébbal ko, ngir ñu
daaj ko ci bant.

Xarekat yi ñaawal nañu Yeesu

16 Bi loolu amee ñu dugal Yeesu ci biir
kër boroom réew ma, mooy bérab bu ñuy
wax Peretoriyum, ñu daldi woo mbooloom
xarekat yépp.
17 Noonu ñu solal ko mbubb mu xonq
curr, ràbb kaalag dég, teg ko ci boppam.
18 Ñu daldi ko wax bu kawe: «Nuyu
nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
19 Ñu di ko dóor ci bopp ak bant, di ko
tifli, daldi sukk, màggal ko.
20 Bi ñu ko ñaawalee noonu ba noppi,
ñu summi mbubb mu xonq mi, solaatal ko
ay yéreem, yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Rey nañu Yeesu ci kaw bant ba

21 Amoon na nag nit ku dëkk Siren,
tudd Simoŋ, di baayu Alegsàndar ak Rufus.
Fekk booba mu romb fa, jóge ca wet, ga
féete ak tool ya, ñu ga ko ngir mu gàddu
bant bi.
22 Noonu ñu yóbbu Yeesu ca bérab bu
ñuy wax Golgota, liy tekki «bérabu Kaaŋu
bopp.»
23 Ñu bëgg koo jox biiñ bu ñu boole ak
naan gu tudd miir, waaye nanguwu ko.
24 Foofa ñu daaj Yeesu ci bant, daldi
séddoo ay yéreem, tegoo ko ay bant, ba
xam ku nekk, looy am;
25 booba fekk yoor-yoor di jot.
26 Mbind mi xamle lu tax ñu rey ko nee
na: «Kii mooy buuru Yawut yi.»
27-28 Booba it ñu daajaale ak moom ñaari
taskati réew mi, kenn ci ndijooram, ki ci
des ci càmmoñam.
29 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc
seen bopp ndax sib ko, naan: «Waaw kay,
yaw mi bëgga toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko
ci ñetti fan,
30 wàccal ci bant bi te musal sa bopp!»
31 Noonu it sarxalkat yu mag yi ak
xutbakat yi di ko ñaawal ci seen biir naan:

«Kii musal na ñeneen waaye manula
musal boppam.
32 Almasi bii, di buuru Israyil, na wàcc
léegi ci bant bi, nu gis ko te gëm.» Ñi ñu
daajaale ak moom it di ko xarab.

Yeesu saay na

33 Li tàmbalee digg bëccëg, ba ci tisbaar,
réew mépp lëndëm.
34 Ci tisbaar nag Yeesu wootee kàddu gu
dëgër naan: «Elowi, Elowi, lema sabak-
tani?» liy tekki: «Sama Yàlla, sama Yàlla,
lu tax nga dëddu ma?»
35 Ñenn ci ña fa taxaw nag, bi ñu ko
déggee, ñu ne: «Mu ngi woo yonent Yàlla
Ilyaas.»
36 Noonu kenn daw, jël aw sagar, capp ko
ci bineegar, mu teg ko ci bant, jox ko ko,
mu muucu. Mu ne: «Bàyyileen, nu seet,
ba xam Ilyaas dina ñëw, wàcce ko.»
37 Noonu Yeesu wootewaat ak kàddu gu
dëgër, delloo ruuwam Yàlla.
38 Bi mu ko defee ridob bérab bu sell ba
ca kër Yàlla ga xar ñaar, li dale ci kaw ba
ci suuf.
39 Njiitu xare nag, bi taxawoon ci kanam
Yeesu, bi mu gisee ni Yeesu deeye, mu ne:
«Ci dëgg, nit kii Doomu Yàlla la!»
40 Amoon na fa nag ay jigéen, ñu leen
dànd, di xool. Xàmmi nañu ci: Maryaama
mi dëkk Magdala, Maryaama yaayu Saag
mu ndaw ak Yuusufa, ak Salome.
41 Bi Yeesu nekkee Galile, jigéen ñooñu
ñoo ko doon topp, di ko topptoo. Amoon
na fa it yeneen jigéen yu bare yu àndoon
ak moom, ba ñëw Yerusalem.

Rob nañu Yeesu

42 Booba nag bésu Waajal la woon,
maanaam bés bu jiitu bésub noflaay bi. Ca
ngoon sa nag,
43 Yuusufa mi dëkk Arimate takk aw
fitam, dem Pilaat, laaj ko néewu Yeesu.
Yuusufa moomu nag, ku siiw la woon ci
kureelu àttekat yi, te doon séentu moom
itam nguuru Yàlla.
44 Bi Pilaat déggee ne, Yeesu faatu na
xaat, mu waaru. Mu woolu nag njiit li, laaj
ko, ndax yàgg na faatu.
45 Bi ko ko njiit li dëggalee, Pilaat jox
néew bi Yuusufa.
46 Noonu Yuusufa jënd càngaay, wàcce
néew bi, laxas ko ci, dugal ko cib bàmmeel
bu ñu yett ci xeer. Bi mu ko defee mu
béraŋ aw doj, ube ko buntu bàmmeel bi.
47 Maryaamam Magdala nag ak
Maryaama yaayu Yuusufa xool fu mu ko
denc.

16

Yeesu Kirist dekki na

1 Bi bésub noflaay bi wéyee, Maryaa-
mam Magdala, Maryaama yaayu Saag, ak
Salome, jënd cuuraay, ngir dem xeeñal
néewu Yeesu.
2 Kon bés bu jëkk ci ayu-bés gi, ñu njëlu
dem ca bàmmeel ba,
3-4 di laajante: «Ku nuy béraŋal doj, wiy
ub bàmmeel bi?» Doj woowu nag bu réya
réy la woon.
Noonu ñu xool, gis ne doj wa deñ.
5 Ñu dugg ci bàmmeel bi, gis ca ndijoor
waxambaane wu sol mbubb mu weex, ñu
daldi tiit.
6 Mu ne leen: «Buleen tiit. Yéena ngi
seet Yeesum Nasaret, mi ñu daajoon ci
bant bi. Nekkatu fi, dekki na; gisleen fi ñu
ko tëraloon.
7 Kon nag demleen, ne Piyeer ak taalibe
ya: “Mi ngi leen di jiitu Galile. Foofa ngeen
koy gise, ni mu leen ko waxe woon.”»
8 Noonu jigéen ñi génn, dawe bàmmeel
ba, tiit bay lox. Te waxuñu kenn dara ndax
seen tiit.
9 Bi Yeesu dekkee nag ci suba teel ca
bés bu jëkk ca ayu-bés ga, mu jëkka feeñu
Maryaama mu dëkk Magdala, mi mu dàqe
woon juróom ñaari rab.
10 Maryaama nag dem nettali ko ñi
àndoon ak Yeesu, fekk ñuy naqarlu, di
jooy.
11 Bi ñu déggee ne, Yeesoo ngi dund te
Maryaama gis na ko, gëmuñu ko.
12 Gannaaw loolu Yeesu feeñu ñaar ci
ñoom ci jeneen jëmm, ñuy jaar ci yoon wi,
jëm àll ba.
13 Ñu waññiku nag, wax ko ña ca des,
waaye ba tey gëmuñu leen ñoom it.
14 Gannaaw ga it Yeesu feeñu fukki
taalibe yi ak benn, bi ñuy lekk. Mu yedd
leen ndax seen ngëmadi ak seen dëgër
bopp, ci li ñu baña gëm ñi ko gisoon, bi
mu dekkee.
15 Mu ne leen: «Demleen ci àddina sépp,
yégal xibaaru jàmm bi mbindeef yépp.
16 Ku gëm te ñu sóob ko ci ndox, dina
mucc; ku gëmul, dees na ko daan.
17 Ñi ma gëm dinañu ànd ak firnde yii:
ci sama tur dinañu dàq rab yi, di wax làkk
yu bees,
18 di jàpp jaan ak seeni loxo; te bu ñu
naanee lu ñu tooke, du leen wàññi dara,
te jarag ju ñu teg loxo, mu wér.»
19 Gannaaw bi Boroom bi Yeesu waxee
ak ñoom, mu yékkatiku, dem asamaan,
toog ci ndijooru Yàlla.
20 Taalibe ya dem waareji, te loxob
Boroom bi ànd ak ñoom, di dëggal kàddu
gi ak firnde, yi ci ànd.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci LUUG

Ubbite gi

1 Yaw Teyofil mu tedd mi, xam nga ne,
nit ñu bare sasoo nañoo bind ab nettali bu
jëm ci mbir, yi xewoon ci sunu biir,
2 li dëppook waxi seede, yi ko teewe
woon li dale ca ndoorte la te ñu mujj nekk
jawriñi kàddug Yàlla.
3 Léegi nag kon man ci sama wàll, gëstu
naa ci lépp li ko dale ca njàlbéen ga, te fas
naa la ko yéenee bindal, nettali la ni xew-
xew yooyu deme woon tembe.
4 Noonu dinga mana xam ne li ñu la
jàngaloon lu wér péŋŋ la.

Jibril yégle na juddub Yaxya

5 Ca jamonoy Erodd, mi nekkoon buur
ca réewu Yawut ya, amoon na sarxalkat
bu ñu tudde Sakari te bokk ca mbootaayu
sarxalkat, ya askanoo ci Abiya. Soxnaam
Elisabet askanoo moom itam ci Aaróona.
6 Sakari ak soxnaam ñu jub lañu ca
kanam Yàlla, di topp ni mu ware ndigal
yi ak dogali Boroom bi yépp.
7 Waaye amuñu doom, ndaxte Elisabet
manula am doom, te it fekk ñoom ñaar
ñépp ay màggat lañu.
8 Benn bés nag Sakari doon def liggéeyu
sarxaleem ca Yàlla, ndaxte mbootaayam a
aye keroog.
9 Bi ñuy tegoo bant, ni ko sarxalkat yi
daan defe naka-jekk, ngir xam kan mooy
dugg ca bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga,
ngir taal fa cuuraay, bant ba tegu ci Sakari.
10 Ca waxtu wa ñuy taal cuuraay la,
mbooloo maa nga woon ca biti, di ñaan.
11 Noonu benn malaakam Boroom bi
daldi feeñu Sakari, taxaw ca féeteek ndi-
jooru sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay ca
kawam.
12 Naka la ko Sakari gis, fitam daldi dem,
mu tiit.
13 Waaye malaaka ma ne ko: «Bul ragal
dara Sakari, ndaxte sa ñaan nangu na.
Elisabet sa soxna dina la jural doom, te
dinga ko tudde Yaxya.
14 Sa mbég lay doon, sa xol sedd ci, te ñu
bare dinañu bég ci juddoom,
15 ndaxte dina nekk ku màgg ca kanam
Yàlla. Du naan biiñ walla dara luy màndil,
te bu juddoo, Xel mu Sell mi daldi ko solu.
16 Dina delloosi niti Israyil yu bare ci
Yàlla seen Boroom.
17 Mooy jiitu, di yégle ñëwug Boroom
bi, ànd ak xel mi ak doole, ji yonent
Yàlla Ilyaas amoon, ngir jubale xoli baay
yi ak doom yi, ngir delloo ñi déggadi ci
maanduteg ñi jub. Noonu dina waajal
mbooloo muy teeru Boroom bi.»
18 Sakari daldi ne malaaka ma: «Nan
laay xame ne loolu dëgg la? Ndaxte mag
laa, te sama soxna it màggat na.»
19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril
miy taxaw ci kanam Yàlla. Dañu maa
yónni ngir ma wax ak yaw te yégal la
xibaaru jàmm boobu.
20 Léegi nag gannaaw gëmuloo li ma
wax, dinga luu te dootuloo mana wax, ba
kera sama wax di am, bu jamonoom jotee.»
21 Fekk na booba mbooloo maa ngi xaar,
jaaxle lool ci li Sakari yàgg ca bérab bu
sell ba.
22 Waaye bi mu génnee nag, manula wax
ak ñoom. Noonu nit ña xam ne dafa am
lu ko feeñu ca bérab bu sell ba. Dafa luu,
ba di leen liyaar.
23 Bi Sakari matalee liggéeyu sarxaleem
ba noppi, mu daldi ñibbi.
24 Bi mbir yooyu weesoo, Elisabet sox-
naam ëmb, di ko nëbb lu mat juróomi
weer
25 te naan: «Lii mooy yiw wi ma Boroom
bi defal, ba fajal ma li doon sama gàcce ci
nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Bi Elisabet nekkee ci juróom benni
weeram, Yàlla yónni na malaakaam Jibril
ca dëkku Nasaret ca diiwaanu Galile.
27 Mu yebal ko ca janq bu ñu may waa
ju bokk ci askanu Daawuda te ñu koy wax
Yuusufa, waaye àndaguñu. Janq baa ngi
tudd Maryaama.
28 Malaaka ma dikk ca moom ne ko:
«Jàmm nga am, yaw mi Boroom bi defal
aw yiw; mu ngi ak yaw.»
29 Waxi malaaka ma daldi jaaxal
Maryaama, muy xalaat lu nuyoo boobu
mana tekki.
30 Malaaka ma ne ko: «Bul ragal dara
Maryaama, ndaxte Yàlla tànn na la ci
yiwam.
31 Dinga ëmb, jur doom ju góor; nanga
ko tudde Yeesu.
32 Ku màgg lay nekki, te dinañu ko
wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla
dina ko jébbal nguuru Daawuda maamam.
33 Noonu dina yilif askanu Yanqóoba ba
fàww, te nguuram du am àpp.»
34 Maryaama laaj malaaka ma ne ko:
«Naka la loolu mana ame? Man de, janq
laa ba tey.»
35 Malaaka ma ne ko: «Xel mu Sell mi
dina wàcc ci yaw, te Aji Kawe ji dina la
yiir ci kàttanam. Moo tax xale biy juddu
dinañu ko wooye Ku sell ki, Doomu Yàlla
ji.

36 Elisabet sa mbokk mi it dina am doom
ju góor cig màggatam. Ki ñu doon wooye
ku manula am doom, mu ngi ci juróom
benni weeram.
37 Ndaxte dara tëwul Yàlla.»
38 Maryaama ne ko: «Jaamub Boroom bi
laa. Na Yàlla def ci man li nga wax.»
Ci noonu malaaka ma daldi dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci jamono jooju Maryaama jóg,
gaawantu dem ci benn dëkk bu nekkoon
ca tund ya ca diiwaanu Yude.
40 Mu dugg ca kër Sakari, daldi nuyu
Elisabet.
41 Naka la Elisabet dégg Maryaama di
nuyoo, doomam daldi yëngatu ci biiram.
Noonu Xelum Yàlla mu Sell mi daldi solu
Elisabet.
42 Elisabet wax ca kaw ne: «Barkeel
nañu la ci jigéen ñi, barkeel doom ji nga
ëmb!
43 Man maay kan, ba ndeyu sama Bo-
room ñëw di ma seetsi?
44 Maa ngi lay wax ne naka laa la dégg
ngay nuyoo rekk, sama doom ji yëngu ci
sama biir ndax mbég.
45 Barke ñeel na la, yaw mi gëm ne li la
Boroom bi yégal dina mat!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Noonu Maryaama daldi ne:
47 «Sama xol a ngi màggal Boroom bi,
sama xel di bég ci Yàlla sama Musalkat,
48 ndaxte fàttaliku na ma,
man jaamam bu woyof bi.
Gannaaw-si-tey, niti jamono yépp dinañu
ma wooye ki ñu barkeel,
49 ndaxte Ku Màgg ki defal na ma lu réy.
Turam dafa sell.
50 Day wàcce yërmandeem ci ñi ko ragal,
ci seeni sët ba ci seeni sëtaat.
51 Wone na jëf yu mag ci dooley loxoom,
te tas mbooloom ñiy réy-réylu,
52 daaneel boroom doole yi ci seen nguur,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, reggal na leen ak ñam wu neex,
te dàq boroom alal yi, ñu daw ak loxoy
neen.
54 Wallu na bànni Israyil giy jaamam,
di fàttaliku yërmandeem,
55 ni mu ko dige woon sunuy maam,
jëmale ko ci Ibraayma ak askanam ba
fàww.»
56 Noonu Maryaama toog fa Elisabet lu
wara tollook ñetti weer, sooga ñibbi.

Juddub Yaxya

57 Gannaaw loolu jamono ji Elisabet
wara mucc agsi, mu daldi jur doom ju góor.
58 Dëkkandoom yi ak bokkam yi yég ne,
Boroom bi won na ko yërmande ju réy, ñu
ànd ak moom bég.
59 Bi bés ba délsee, ñu ñëw xarafalsi xale
ba, bëgg koo dippee baayam Sakari.
60 Waaye yaayam ne leen: «Déedéet,
Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Amoo menn mbokk mu
tudd noonu.»
62 Ñu daldi liyaar baayam, ngir xam nan
la bëgg ñu tudde xale ba.
63 Sakari laaj àlluwa, bind ci ne: «Yaxya
la tudd.» Ñépp daldi waaru.
64 Ca saa sa Yàlla dindi luu gi, Sakari
daldi waxaat, di màggal Yàlla.
65 Waa dëkk ba bépp jaaxle, xew-xew
yooyu siiw ca tundi Yude yépp.
66 Ñi dégg nettali, bi jëm ci mbir yooyu,
dañu koo denc ci seen xol te naan: «Nu
xale bii di mujje nag?» Ndaxte leeroon na
ne dooley Boroom baa ngi ànd ak moom.

Sakari sant na Yàlla

67 Sakari baayu Yaxya daldi fees ak Xel
mu Sell mi. Noonu mu wax ci kàddug
Yàlla ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi, Yàllay Israyil,
ndaxte wallusi na mbooloom, ba jot leen!
69 Feeñal na nu Musalkat bu am doole,
bi soqikoo ci askanu Daawuda jaamam,
70 ni mu yéglee woon bu yàgg jaarale ko
ci yonentam yu sell yi.
71 Dina nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy bañaale.
72 Yàlla wone na yërmandeem, ji mu
digoon sunuy maam,
te di fàttaliku kóllëre, gi mu fas ak ñoom,
73 di ngiñ, li mu giñaloon sunu maam
Ibraayma naan,
74 dina nu teqale ak sunuy noon,
ngir nu man koo jaamu ci jàmm,
75 nu sell te jub ci kanamam sunu giiru
dund.

76 Yaw nag doom, dinañu lay wooye
yonentu Aji Kawe ji,
ndaxte dinga jiitu, di yégle ñëwug Boroom
bi, di ko xàllal yoon wi.
77 Dinga xamal mbooloom ni leen Boroom
bi mana musale,
jaare ko ci seen mbaalug bàkkaar,
78 ndaxte Yàlla sunu Boroom fees na ak
yërmande,
ba tax muy wàcce ci nun jant buy fenk,
79 ngir leeral ñi toog ci lëndëm,
takkandeeru dee tiim leen,
ngir jiite nu ci yoonu jàmm.»
80 Noonu Yaxyaa ngi doon màgg, te
xelam di ubbiku. Mu dëkk ca mândiŋ ma,
ba bés ba muy feeñu bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Ca jamono jooja buur bu mag bu ñuy
wax Ogust joxe ndigal ne, na ñépp binduji.
2 Mbindu mooma, di mu jëkk ma, daje
na ak jamono, ja Kiriñus nekke boroom
réewu Siri.
3 Noonu ku nekk dem binduji ca sa
dëkku cosaan.
4 Yuusufa nag daldi jóge Nasaret ca
diiwaanu Galile, jëm ca diiwaanu Yude
ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo,
ndaxte ci askanu Daawuda la bokk.
5 Mu dem binduji, ànd ak Maryaama
soxnaam, fekk booba Maryaama ëmb.
6 Bi ñu nekkee Betleyem, waxtu wa mu
waree mucc agsi.
7 Mu taawloo doom ju góor, mu laxas ko
ci ay laytaay, tëral ko ca lekkukaayu jur ga,
ndaxte xajuñu woon ca dalukaay ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Fekk booba amoon na ca gox ba ay
sàmm yu daan fanaan ca tool ya, di wottu
jur ga.
9 Noonu benn malaakam Boroom bi
feeñu leen, ndamu Boroom bi daldi leer,
melax, wër leen. Tiitaange ju réy jàpp
leen.
10 Waaye malaaka mi ne leen: «Buleen
tiit, ndaxte dama leen di xamal xibaaru
jàmm buy indi mbég mu réy ci nit ñépp.
11 Tey jii ca dëkku Daawuda, ab Musalkat
juddul na leen fa, te mooy Almasi bi, di
Boroom bi.
12 Ci firnde jii ngeen koy xàmmee:
dingeen gis liir bu ñu laxas ci ay laytaay,
tëral ko ci lekkukaayu jur.»
13 Bi mu waxee loolu, yeneen malaaka
yu bare yu jóge asamaan, ànd ak moom,
di sant Yàlla naan:
14 «Nañu màggal Yàlla ca asamaan su
kawe sa,
te ci àddina, na jàmm wàcc ci nit, ñi mu
nangu ndax yiwam!»
15 Bi malaaka ya delloo ca asamaan,
sàmm yi di waxante naan: «Nanu dem
boog Betleyem, seeti la fa xew, li nu
Boroom bi xamal.»
16 Ñu daldi gaawantu dem, gis
Maryaama ak Yuusufa, ak liir, ba ñu tëral
ca lekkukaayu jur ga.
17 Bi ñu leen gisee, ñu nettali la ñu leen
waxoon ca mbirum xale ba.
18 Ñi dégg li sàmm yi doon wax ñépp
daldi waaru lool.
19 Waaye Maryaama moom, takkoon na
mbir yooyu yépp, di ko xalaat ci xolam.
20 Noonu sàmm ya dellu ca seen jur, di
màggal Yàlla, di ko sant ci li ñu déggoon
lépp te gis ko, ndaxte lépp am na, ni ko
Boroom bi waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Bi bés ba délsee jamonoy xarafal xale
ba agsi. Ñu tudde ko Yeesu, ni ko malaaka
ma diglee woon, laata ko yaayam di ëmb.
22 Noonu jamono ji ñu leen waroona
sellale* agsi, ni ko yoonu Musaa tërale.
Waajuri Yeesu yi daldi koy yóbbu ca dëkku
Yerusalem, ngir sédde ko Boroom bi.
23 Ndaxte bind nañu ci yoonu Boroom bi
ne: «Bépp taaw bu góor, nañu ko sédde
Boroom bi.»
24 Bi ñu ko yóbboo, def nañu itam sarax,
ni ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari
pitaxu àll walla ñaari xati yu ndaw.»
25 Amoon na ca Yerusalem nit ku tudd
Simeyon. Nit ku fonkoon yoonu Yàlla la
te déggal ko, doon séentu jamono, ji Yàlla
wara dëfal bànni Israyil. Xel mu Sell mi
mu ngi ci moom,
26 te xamal na ko ne du dee mukk te gisul
Almasib Boroom bi.
27 Noonu Xelum Yàlla daldi yóbbu
Simeyon ba ca kër Yàlla ga. Bi waajuri
Yeesu indee xale ba, ngir sédde ko Yàlla,
ni ko yoon wi santaanee,
28 Simeyon jël xale bi, leewu ko, daldi
sant Yàlla ne:
29 «Boroom bi, nanga yiwi sa jaam,
mu noppaluji ci jàmm, ni nga ko waxe.
30 Ndaxte sama bët tegu na ci mucc gi nga
lal,
31 xeet yépp seede ko.
32 Muy leer giy leeral xeet yi,
di ndamu Israyil say gaa.»
33 Waajuri Yeesu yi waaru ci li ñu doon
wax ci xale bi.
34 Noonu Simeyon ñaanal leen, ba noppi
ne Maryaama: «Xale bii Yàllaa ko yónni,
ngir ñu bare ci Israyil daanu te yékkatiku.
Def na ko it muy firnde ju ñuy weddi,
35 ba naqar dina xar sa xol ni jaasi.
Noonu xalaati ñu bare feeñ.»
36 Amoon na it ca Yerusalem yonent
bu ñuy wax Aana. Doomu Fanuwel
mi askanoo ci Aser la woon, te Aana
màggatoon na lool. Bi mu séyee, dëkk na
juróom ñaari at ak jëkkëram.
37 Jëkkër ja gaañu, te séyaatul. Léegi
amoon na juróom ñett fukki at ak ñeent.
Mi ngi dëkke woona jaamu Yàlla guddi ak
bëccëg ca kër Yàlla ga, di ñaan ak di woor.
38 Aana yem ca waxi Simeyon ya, daldi
gërëm Yàlla tey yégal mbiri liir ba ñépp
ñi doon séentu jamono, ji Yàlla wara jot
Yerusalem.

* **2:22** ***sellale:*** yaayu liir ba dina toog ab àpp. Gannaaw loolu dinañu ko sellal ci rendil ko sarax. Noonu dina set.

39 Bi waajuri Yeesu yi matalee seen
warugar ci lépp lu yoonu Boroom bi san-
taane woon, ñu dellu seen dëkku Nasaret
ca diiwaanu Galile.
40 Xale baa nga doon màgg, di dëgër, mu
fees ak xel te yiwu Yàlla ànd ak moom.

Yeesu ca kër Yàlla ga

41 At mu jot nag waajuri Yeesu yi daan
nañu dem Yerusalem, ngir màggali bésu
Mucc ba.
42 Noonu bi Yeesu amee fukki at ak ñaar,
ñu dem màggal ga, ni ñu ko daan defe
naka-jekk.
43 Bi màggal ga tasee, ñu dëpp ñibbi,
waaye xale ba Yeesu des Yerusalem, te ay
waajuram yéguñu ko.
44 Ñu xalaat ne, Yeesu dafa àndoon ak
ñeneen, ñi ñu bokkaloon yoon. Bi ñu
doxee bésub lëmm, ñu tàmbali di ko seet
ci seen bokk yi ak seen xame yi.
45 Bi ñu ko gisul nag, ñu daldi dellu
Yerusalem, seeti ko.
46 Ca gannaaw ëllëg sa ñu fekk ko ca kër
Yàlla ga, mu toog ci jànglekati Yawut yi, di
déglu ak di laajte.
47 Ñépp ñi dégg li mu wax yéemu ci xel,
mi mu àndal, ak ni mu doon tontoo.
48 Naka la ko waajuram yi gis, ñu daldi
waaru. Yaayam ne ko: «Sama doom, lu
tax nga def nu lii? Man ak sa baay nu ngi
la doon seet, jaaxle lool.»
49 Mu ne leen: «Lu tax ngeen may seet?
Xanaa xamuleen ne damaa wara nekk ci
sama kër Baay?»
50 Waaye xamuñu li kàddoom yi doon
tekki.
51 Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom, dellu
Nasaret te déggal ay waajuram. Fekk
yaayam moom takk mbir yooyu yépp ci
xolam.
52 Yeesoo ngi doon màgg ci jëmm, tey
yokku ci xam-xam te neex Yàlla ak nit ñi.

3

Waareb Yaxya

1 Fukkeelu at ak juróom ci nguuru
Tibeer Sesaar, fekk Poñsë Pilaat yilif dii-
waanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile,
Filib magam yilif diiwaanu Iture ak bu
Tarakonit, te Lisañas yilif Abilen.
2 Te it Anas ak Kayif nekkoon sarxalkat
yu mag ya. Ca jamono jooja la kàddug
Yàlla wàcc ci Yaxya, doomu Sakari, ca
màndiŋ ma.
3 Yaxya daldi dugg àll, bi wër dexu
Yurdan gépp, di waaree nii: «Tuubleen
seeni bàkkaar, ba noppi ma sóob leen ci
ndox, ngir Yàlla baal leen seeni bàkkaar.»
4 Loolu lañu bind ci téereb waxi yonent
Yàlla Esayi naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.
5 Nañu sëkk xur yi,
maasale tund yi ak jànj yi.
Yoon yi dëng ñu jubbanti leen,
yi ñagas ñu rataxal leen.
6 Bu ko defee bépp mbindeef dina gis mucc
gi Yàlla tëral.”»
7 Mbooloo ma daan ñëw ngir mu sóob
leen ci ndox, Yaxya daan na leen wax
naan: «Yéen ñi fees ak daŋar mel ni ay
co! Ku leen artu ngeen daw merum Yàlla
mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar,
te baña nax seen bopp naan: “Nun daal
doomi Ibraayma lanu,” ndaxte maa ngi
leen koy wax, Yàlla man na defal Ibraayma
ay doom ci doj yii.
9 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi.
Garab nag gu meññul doom yu baax, dees
na ko gor, sànni ko ci sawara si.»
10 Mbooloo ma laaj ko ne: «Lan lanu
wara def nag?»
11 Mu ne leen: «Ku am ñaari mbubb, nga
jox menn mi ki amul. Ku am ñam itam,
nga bokk ko ak ki amul.»
12 Ay juutikat itam ñëw ca Yaxya, ngir
mu sóob leen ci ndox; ñu ne ko: «Kilifa gi,
lu nu wara def?»
13 Mu ne leen: «Laajleen rekk lu jaadu.»
14 Ay xarekat laaj nañu ko ne: «Li
jëm ci nun nag?» Mu ne leen: «Buleen
néewal doole kenn, jël xaalisam ci kaw ay
tëkku mbaa ci seede lu dul dëgg. Waaye
doylooleen li ñu leen di fey.»
15 Mbooloo maa ngay xaar, di séentook
a laaj ci seen xel, ndax Yaxya mooy Almasi
bi.
16 Noonu Yaxya wax leen ñoom ñépp
ne leen: «Man maa ngi leen di sóob ci
ndox. Waaye ki ma ëpp kàttan dina ñëw te
yeyoowumaa tekki ay dàllam. Kooku dina
leen sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara.
17 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri
dàgga ja, ba mu set; pepp ma dina ko def
ca sàqam, waaye xatax ba dina ko lakk ci
sawara su dul fey mukk.»
18 Noonu Yaxya teg ca yeneen dénkaane
yu bare, di yégal nit ña xibaaru jàmm ba.
19 Waaye Yaxya yedd na Erodd boroom
diiwaanu Galile, ndaxte dafa takkoon
Erojàdd jabaru magam, te it boole woon
na ci yeneen ñaawteef,
20 ba faf tëj Yaxya kaso.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya sóob mbooloo mépp ci
ndox, sóobaale it Yeesu. Bi Yeesu di ñaan
nag, asamaan daldi ubbiku.
22 Noonu Xel mu Sell mi daldi wàcc ci
moom, yor jëmmu pitax, te baat bu jóge

asamaan jib ne: «Yaa di sama Doom, ji ma
bëgg; ci yaw laa ame bànneex.»

Cosaanu Yeesu Kirist

23 Bi Yeesu di tàmbali liggéeyam, amoon
na lu wara tollu ci fanweeri at, di doomu
Yuusufa ci bëti nit ñi.
Te Yuusufa mooy doomu Eli,
24 miy doomu Matat.
Matat, Lewi mooy baayam; Lewi, Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
25 Yuusufa, Matacas; Amos; Naxum; Esli;
Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Matacas; Semeyin; Yoseg;
Yoda.
27 Yoda, Yowanan mooy baayam; Yowanan,
Resa;
Resa, Sorobabel. Kooku Salacel a ko jur;
Salacel, Neri;
28 Neri, Melki; Adi; Kosam; Elmadam; Er.
29 Er, Yeesu; Eliyeser; Yorim; Matat; Lewi;
30 Simeyon; Yuda; Yuusufa; Yonam;
Eliyakim.
31 Eliyakim, Meleya; Meleya, Mena;
Mena, Matata; Matata, Natan;
Natan, Daawuda.
32 Daawuda mooy doomu Isayi;
Isayi, Obedd; Bowas; Salmon; Nason.
33 Nason; Aminadab; Aminadab, Admin;
Arni; Esron; Peres; Yuda;
34 Yanqóoba; Isaaxa; Ibraayma; Teraa;
Naxor;
35 Serug; Rew; Peleg; Eber; Sela.
36 Sela, Kaynam mooy baayam; Kaynam,
Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin,
Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Enog, Yeredd;
Maleleel; Kaynan;
38 Enos; Set; Set doomu Aadama;
Aadama doomu Yàlla.

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Noonu Yeesu fees ak Xel mu Sell mi,
jóge dexu Yurdan.
2 Xelum Yàlla mi yóbbu ko ca mànduŋ
ma, mu nekk fa ñeent fukki fan, jànkoonte
ak fiiri Seytaane. Lekkul woon dara ci fan
yooya, te gannaaw gi mu xiif.
3 Noonu Seytaane ne ko: «Boo dee
Doomu Yàlla, santal doj wii mu nekk
mburu.»
4 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na: “Nit
du dunde mburu rekk.”»
5 Seytaane yóbbu na ko fu kawe. Ci xef
ak xippi mu won ko réewi àddina sépp,
6 ne ko: «Dinaa la jox bépp sañ-sañu
nguur yi ak seen ndam ndaxte jébbal
nañu ma ko, te ku ma soob laa koy jox.
7 Kon boo ma màggalee, dinga moom
lépp.»
8 Yeesu ne ko: «Mbind mi nee na:
“Nanga màggal Yàlla sa Boroom te jaamu
ko moom rekk.”»
9 Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, teg
ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga ne ko: «Boo
dee Doomu Yàlla, tëbal jëm ci suuf,
10 ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu sàmm la,
11 dinañu la leewu ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bind nañu ne: “Bul
diiŋat Yàlla, sa Boroom.”»
13 Bi mu ko lalalee fiiram yi mu am yépp,
Seytaane daldi sore Yeesu, di xaar yeneen
jamono.

Yeesu ci dëkku Nasaret

14 Yeesu dellu diiwaanu Galile, fees ak
dooley Xelum Yàlla, te turam siiw ca
diiwaan booba bépp.
15 Muy jàngle ca seeni jàngu, te ñépp di
ko tagg.
16 Yeesu dem Nasaret fa mu yaroo, te ca
bésub noflaay ba, mu dugg ca jàngu ba, ni
mu ko daan defe. Noonu mu taxaw ngir
jàngal mbooloo mi.
17 Ñu jox ko téereb yonent Yàlla Esayi.
Bi mu ko ubbee, mu gis bérab, ba ñu bind
aaya yii:
18 «Xelum Boroom baa ngi ci man,
ndaxte moo ma tànn,
ngir ma yégal néew doole yi xibaaru jàmm
bi.
Dafa maa yónni, ngir ma yégal jaam ñi ne
dinañu leen goreel,
yégal gumba yi ne dinañu gis,
te jot ñi ñu not,
19 tey yégle atum yiw, mi jóge ci Boroom
bi.»
20 Bi mu jàngee aaya yooyu ba noppi, mu
ub téere bi, delloo ko ki koy denc, toog.
Ñépp ña nekkoon ca jàngu ba dékk koy
bët.
21 Noonu mu daldi ne: «Tey jii, loolu
Mbind mi wax mat na, bi ngeen koy
déglu.»
22 Ñépp di seede lu rafet ci Yeesu, di
waaru ci wax ju neex, ji mu doon yégle,
ñu naan: «Ndax kii du doomu Yuusufa?»
23 Mu daldi leen ne: «Xam naa ne
dingeen ma ne: “Fajkat bi, fajal sa bopp.
Yég nanu li xew Kapernawum, defal lu ni
mel fii ci réew mi nga dëkk.”»
24 Mu tegaat ca ne: «Ci dëgg maa ngi
leen koy wax, ab yonent kenn du ko teral
ca réewam.
25 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ca
jamonoy Ilyaas, bi mu tawul lu mat ñetti at
ak genn-wàll, te xiif bu metti am ca réew

mépp, amoon na ca Israyil jigéen yu bare
yu seen jëkkër faatu.
26 Moona Yàlla yónniwul Ilyaas ci kenn
ci ñoom, waaye mu yebal ko ci jigéen ju
jëkkëram faatu, ju dëkk Sarebta, ca wetu
Sidon.
27 Te it amoon na ca Israyil, ca jamonoy
yonent Yàlla Alyaasa, ay nit ñu bare ñu
gaana. Waaye fajul ci kenn ku dul Naa-
maan, mi dëkkoon réewu Siri.»
28 Bi ñu déggee wax yooya, ñépp ña
nekkoon ca jàngu ba daldi fees ak mer.
29 Noonu ñu jóg, génne ko dëkk ba,
yóbbu ko ca mbartalum tund, wa ñu sanc
seen dëkk, ngir bëmëx ko ci suuf.
30 Waaye moom mu jaar ci seen biir, dem
yoonam.

Yeesu faj na nit ku am rab

31 Gannaaw loolu Yeesu dem Kaper-
nawum, ab dëkk ca diiwaanu Galile.
32 Mu jàngal leen ca bésub noflaay ba,
ñu waaru ca njàngleem, ndaxte dafa wax
ak sañ-sañ.
33 Noonu am na ci jàngu bi nit ku rab
jàpp. Mu daldi xaacu ne:
34 «Moo! Yaw Yeesum Nasaret, loo nuy
fexeel? Ndax dangaa ñëw ngir alag nu?
Xam naa la, yaa di Aji Sell ji jóge ci Yàlla!»
35 Waaye Yeesu gëdd ko naan: «Noppil
te génn ci moom!» Noonu rab wi daaneel
nit ki ci suuf ci kanam ñépp, daldi génn ci
moom te gaañu ko.
36 Bi loolu amee ñépp waaru, ñuy wax-
ante ci seen biir naan: «Céy jii wax! Ci
sañ-sañ ak doole lay sant rab yi, ñu daldi
génn.»
37 Noonu turam siiw ca diiwaan bépp.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Bi mu jógee ci jàngu bi, Yeesu dafa
dem kër Simoŋ. Gorob Simoŋ bu jigéen
dafa feebar, ba yaram wi tàng lool. Ñu
ñaan Yeesu, mu dimbali leen ci.
39 Mu randusi, tiim ko, gëdd tàngoor wi,
mu dem. Noonu tàngoor wi wàcc, soxna
si jóg ca saa sa, di leen topptoo.
40 Bi jant sowee, ñu indil Yeesu ñi wopp
ñépp ak ay jàngoro yu wuute. Kenn ku
nekk mu teg la loxo, wéral la.
41 Te it ay rab di génn ca nit ña te di
yuuxu naan: «Yaay Doomu Yàlla!» Noonu
mu gëdd leen, te mayu leen, ñu wax dara,
ndaxte xam nañu ne mooy Almasi bi.
42 Ca njël gu jëkk Yeesu génn, dem ca
bérab bu wéet. Mbooloo ma di ko seet.
Bi ñu ko gisee, ñu koy wuta téye, ngir bañ
mu dem.
43 Mu ne leen: «Damaa wara dem ci
yeneen dëkk yi, ngir yégle xibaaru jàmm
bi ci nguuru Yàlla, ndaxte looloo tax ñu
yónni ma.»
44 Noonu mu dem di waare ca jàngu ya
ca réewu Yawut ya.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Benn bés Yeesu taxaw ca tefesu dexu
Senesaret. Mbooloo ma wër ko, di buux-
ante ngir déglu kàddug Yàlla.
2 Noonu mu gis ñaari gaal yu teer ca
tefes ga, nappkat ya ca wàcce, di raxas
seeni mbaal.
3 Mu dugg ci genn gaal, fekk muy gu
Simoŋ, mu ne ko, mu joow ba sore tuuti.
Noonu Yeesu toog ca gaal ga, di jàngal
mbooloo ma.
4 Bi mu jànglee ba noppi, mu ne Simoŋ:
«Joowal gaal gi, ba fa ndox ma gëna xóote,
ngeen sànni fa seeni mbaal ngir napp.»
5 Simoŋ ne ko: «Kilifa gi, coono lanu
fanaane biig te jàppunu dara. Waaye nag
dinaa ko sànni ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, jàpp jën yu
bare, ba mbaal yay tàmbalee xëtt.
7 Noonu ñu daldi liyaar seen àndandoo,
yi nekk ca geneen gaal ga, ngir ñu ñëw
dimbali leen. Ñooñu agsi, ñu feesal ñaari
gaal yi, ba ñuy bëgga suux.
8 Naka la Simoŋ Piyeer gis loolu, daldi
sukk ci kanam Yeesu ne ko: «Sore ma
Boroom bi, ndaxte nitu bàkkaar laa!»
9 Wax na loolu nag, ndax jën yu bare ya
ñu mbaaloon daf koo jaaxal, moom ak ña
mu àndaloon
10 ak ña mu bokkaloon liggéey ba,
maanaam ñaari doomi Sebede yi di Saag
ak Yowaana. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal
dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay mbaal
jëme ci man.»
11 Noonu ñu teer ca tefes ga, bàyyi lépp,
di topp ci moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Ni Yeesu nekke woon ci ab dëkk, am
fa ku gaana ba daj. Bi mu gisee Yeesu, mu
daldi dëpp jëëm ci suuf, ñaan ko: «Sang
bi, soo ko bëggee, man nga maa wéral.»
13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan:
«Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa
ngaanaam daldi deñ.
14 Yeesu sant ko ne: «Bu ko wax kenn,
waaye demal won sa bopp sarxalkat bi,
te nga jébbal Yàlla sarax si yoonu Musaa
santaane, ngir ñu xam ne wér nga, te mu
nekk seede ci ñoom.»
15 Noonu turu Yeesu di gëna siiw.
Mbooloo mu bare di ñëw ci moom, ngir
déglu ko te mu faj seeni jàngoro.
16 Waaye Yeesu moom di beddeeku ci
bérab yu wéet ya, di ñaan.

Yeesu faj na ku làggi

17 Am na bés Yeesu doon jàngle. Amoon
na ca mbooloo, ma teewoon, ñu bokkoon
ca Farisen ya ak ay xutbakat yu jóge ca
dëkk yépp, ya ca Galile ak ya ca Yude ak
Yerusalem. Yeesu àndoon na ak dooley
Boroom bi, ba muy faj ay jarag.
18 Noonu ay nit ñëw, jàppoo basaŋ, ga
ñu tëral nit ku yaram wépp làggi. Ñu di
ko wuta dugal ca kër ga, ngir indi ko ca
Yeesu.
19 Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax
mbooloo ma. Ñu daldi yéeg ca kaw kër
ga nag, xeddi tiwiil ya, yoor waa ja ak
basaŋ ga, wàcce ko ca kanam Yeesu ca biir
mbooloo ma.
20 Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
làggi ba: «Sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»
21 Xutbakat yi ak Farisen yi di werante
ci seen xel naan: «Kii mooy kan bay sosal
Yàlla? Ana ku mana baale bàkkaar yi, ku
dul Yàlla doŋŋ?»
22 Waaye Yeesu xam seen xalaat, ne leen:
«Lu tax ngeen di werante ci seen xel?
23 Ma wax ne: "Baal nañu la say
bàkkaar," walla ma ne: "Jógal te dox," lan
moo ci gëna yomb?
24 Waaye xamleen ne, Doomu nit ki am
na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar yi.»
Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ba: «Maa
ngi la koy sant, jógal, jël sa basaŋ te nga
ñibbi.»
25 Nit ka jóg ca saa sa ci kanam ñépp,
jël basaŋ, ga ñu ko tëraloon, ñibbi tey
màggal Yàlla.
26 Mbooloo mépp waaru, di màggal
Yàlla. Ñu ragal tey wax naan: «Gis nanu
tey ay mbir yu ëpp xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab
juutikat bu tudd Lewi, mu toog ca juuti ba.
Mu ne ko: «Kaay topp ci man.»
28 Lewi jóg, bàyyi lépp, daldi ko topp.
29 Noonu Lewi togglu ay ñam yu bare
ci këram, ngir teral Yeesu. Juutikat yu
bare ak yeneen gan ñu nga fa woon, di
lekkandoo ak ñoom.
30 Farisen yi ak seeni xutbakat di xultu
taalibey Yeesu yi ne leen: «Lu tax ngeen di
lekkandoo ak di naanandoo ak ay juutikat
ak ay boroom bàkkaar?»
31 Yeesu ne leen: «Ñi wér soxlawuñu
fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
32 Ñëwuma ngir woo ñi jub, waaye
ngir woo bàkkaarkat yi, ñu tuub seeni
bàkkaar.»

Yeesu xamle na lu tax ay taalibeem soxlawuñoo woor

33 Noonu ñu ne Yeesu: «Taalibey Yaxya
yi ak yu Farisen yi dinañu faral di woor ak
di ñaan ci Yàlla, waaye say taalibe ñu ngiy
lekk ak di naan.»
34 Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena
woorloo gan, yi ñëw cig céet, li feek
boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom?
35 Waaye bés yaa ngi ñëw, yu ñuy jële
boroom céet gi ci seen biir. Bés yooyu nag,
dinañu woor.»
36 Te it Yeesu wax leen léeb wii: «Kenn
du jël mbubb mu bees, xotti ci sekkit,
daaxe ko mbubb mu màggat. Lu ko moy,
dina xotti mbubb mu bees mi, te sekkit, wi
mu ci jële, du ànd ak mbubb mu màggat
mi.
37 Te kenn du def biiñ bu bees ci mbuusi
der yu màggat. Lu ko moy, biiñ bu bees
bi day toj mbuus yi, biiñ bi tuuru, mbuus
yi yàqu.
38 Waaye dañoo wara def biiñ bu bees ci
mbuus yu bees.
39 Ku naan biiñ bu màggat du bëgg bu
bees bi, ndax day wax ne: "Bu màggat bi
baax na."»

6

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu di
dem, jaar ci ay tool yu ñor. Taalibeem ya
di fàq ay cëgg, di leen boxom ci seeni loxo
tey lekk.
2 Am ay Farisen yu ne: «Lu tax ngeen di
def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi?»
3 Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la
Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom ak
ña mu àndaloon?
4 Xanaa yéguleen, ni mu dugge woon
ca kër Yàlla ga, jël mburu, ya ñu teewal
ca kanam Yàlla, lekk ca, jox ca ña mu
àndaloon? Fekk jaaduwul kenn lekk ko,
ku dul sarxalkat.»
5 Yeesu dellu ne leen: «Doomu nit ki
mooy boroom bésub noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub noflaay, Yeesu dugg ci
jàngu bi, di fa jàngle. Amoon na fa nit ku
loxol ndijooram làggi.
7 Xutbakat yi ak Farisen yi ñu ngi ko
doon xool, ba xam ndax dina ko faj ci
bésub noflaay bi, ngir ñu am lu ñu ko
tuumaale.
8 Waaye Yeesu xam seen xalaat, daldi ne
ku loxoom làggi: «Jógal taxaw ci kanam
ñépp.» Nit ka daldi jóg taxaw.
9 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen, lan moo
jaadu, nu def ko bésub noflaay bi, lu baax
mbaa lu bon; nu musal nit mbaa nu lor
nit?»
10 Ci kaw loolu mu xool leen ñoom ñépp,
ba noppi ne nit ka: «Tàllalal sa loxo.» Mu
tàllal ko, loxoom daldi wér péŋŋ.

11 Waaye nit ña mer ba fees, di rabat
pexe yu jëm ca Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw yi ak ñaar

12 Ca bés yooya Yeesu yéeg ca tund wa
ngir ñaan, mu fanaan fa, di ñaan ci Yàlla.
13 Bi bët setee, Yeesu woo taalibeem
yi, tànn ci fukk ak ñaar, tudde leen ay
ndawam:
14 Simoŋ, mi Yeesu tudde Piyeer,
ak Andare, mi bokk ak Piyeer ndey ak
baay;
Saag ak Yowaana,
Filib ak Bartelemi,
15 Macë ak Tomaa,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokk ci mbooloo,
ma ñu tudde Ñi farlu ci moom seen
réew;
16 Yudaa doomu Saag,
ak Yudaa Iskariyo, mi mujja wor.

Barke ak toroxte

17 Yeesu ànd ak ndaw ya, wàcc tund
ya, daldi taxaw ca joor ga, fa mbooloom
taalibe mu takku nekkoon. Amoon na fa
it ay nit ñu bare ñu jóge ca réewu Yawut
ya mépp ak ca dëkku Yerusalem ak dëkk
yi nekk ca wetu géej ga, maanaam Tir ak
Sidon.
18 Dañoo ñëw ngir déglu ko, te it ngir mu
faj leen. Ñi rab jàpp it faju nañu.
19 Ñépp a ngi ko doon wuta laal ndax
doole jiy jóge ci moom, di faj ñépp.
20 Yeesu xool ay taalibeem, ne leen:
«Yéen ñi néew doole, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla, yéena ko yelloo.
21 Yéen ñi xiif léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
Yéen ñiy naqarlu léegi, barkeel ngeen,
ndax dingeen ree.
22 Barkeel ngeen, bu leen nit ñi bañee, di
leen dàq ak a saaga, di sib seen tur ngir
Doomu nit ki.
23 Bu boobaa bégleen te bànneexu, ndax
seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte
noonu la maami seeni bañ daan fitnaale
yonent yi.
24 Waaye nag yéen boroom alal yi, torox
ngeen,
ndaxte jot ngeen ba noppi seen bànneex.
25 Yéen ñiy lekk ba suur léegi, torox ngeen,
ndax ëllëg dingeen xiif.
Yéen ñiy ree léegi, torox ngeen,
ndax dingeen am aw naqar, ba jooy xàcc.
26 Torox ngeen bu leen ñépp dee waxal lu
baax, ndaxte noonu la seeni maam daan
jëfe ak ña doon mbubboo yonent.

Mbëggeel ci noon yi

27 «Waaye maa ngi leen koy wax, yéen
ñi may déglu, soppleen seeni bañaale tey
defal lu baax ñi leen bañ.
28 Yéeneleen lu baax ñi leen di móolu,
te ñaanal ñi leen di sonal.
29 Ku la talaata cib lex, jox ko ba ca des.
Kuy nangu sa mbubb mu mag, bul téye sa
turki.
30 Képp ku la ñaan, may ko, te ku nangu
say yëf, bu ko ko laaj.
31 Defal-leen nit ñi li ngeen bëgg, ñu
defal leen ko.
32 «Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban
ngërëm ngeen ciy am? Ndaxte bàkkaarkat
yi sax sopp nañu ñi leen sopp.
33 Te bu ngeen defalee lu baax ñi leen
koy defal, ban ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy def noonu.
34 Te bu ngeen dee leble te yaakaar
ci ndelloo, ban ngërëm ngeen ciy am?
Bàkkaarkat yi it dañuy lebal seeni mo-
room, ngir ñu delloo leen ko.
35 Waaye soppleen seeni noon, di leen
defal lu baax, tey leble, baña yaakaar ñu
delloo leen ko. Noonu seen yool dina
mag te dingeen wone ne yéenay doomi Aji
Kawe ji, ndaxte Yàlla day wone mbaaxam
ci ñu goreedi ñi ak ñu soxor ñi.
36 Nangeen am yërmande, ni seen Baay
ame yërmande.

Buleen àtte

37 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw
njort, te deesu leen àtte. Buleen daan
kenn, te deesu leen daan. Baal-leen ñi ci
des, te dinañu leen baal.
38 Mayeleen te dinañu leen may. Dinañu
leen ëmbal natt bu baax bu ñu rokkos te
yëngal ko, mu fees bay tuuru. Ndaxte dees
na leen nattal ak natt, bi ngeen di nattale.»
39 Noonu Yeesu wax na leen beneen léeb
ne leen: «Ndax gumba man na wommat
moroomam? Mbaa duñu daanu ñoom
ñaar ci kàmb?
40 Taalibe gënul kilifaam, waaye taalibe
bu jàng ba wàcc, dina yem ak kilifaam
demin.
41 «Lu tax ngay xool ñax gi ci sa bëtu
mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa bët yaw?
42 Nan nga mana waxe sa mbokk: “Sama
xarit, may ma, ma dindil la ñax gi ci sa
bët,” yaw mi gisul gànj gi nekk ci sa bët?
Naaféq! Jëkkala dindi gànj gi ci sa bët, te
noonu dinga mana gis bu leer, ngir dindi
ñax gi ci sa bëtu mbokk.

Garab gi ak meññeef gi

43 «Garab gu baax du meññ doom yu
bon, te garab gu bon du meññ doom yu
baax.
44 Ndaxte garab, meññeefam lañu koy
xàmmee. Deesul witte figg ci dédd, walla
reseñ ci xaaxaam.
45 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax,
ndax loolu la denc ci xolam, te nit ku bon,
lu bon lay wax, ndaxte denc na lu bon ci

xolam. Ndaxte gémmiñ, la fees xolam lay
wax.

Ñaari tabaxkat yi

46 «Lu tax ngeen may wooye “Boroom bi,
Boroom bi,” te dungeen def li may wax?
47 Képp ku ñëw ci man, di dégg samay
wax te di ko jëfe, ma won leen nu muy
mel.
48 Dafa mel ni nit kuy tabax kër, mu gas
fu xóot, jot doj wu réy, samp fa kër ga. Bi
mbënn ma ñëwee, wal ma dafa dal ca kër
ga te yënguwul, ndaxte nit ka dafa tabax
kër ga tabax bu dëgër.
49 Waaye képp ku dégg samay wax te
jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku tabax
këram ci suuf, bañ koo defal fondamaa. Bi
wal ma dalee ca kër googa, dafa màbb ca
saa sa, lépp yàqu yaxeet.»

7

Ngëmu njiitu xare bi

1 Bi Yeesu waxee la mu naroona wax
lépp ca kanam mbooloo ma, mu daldi dem
Kapernawum.
2 Amoon na fa njiitu xare. Njiit la
nag, surgaam bu mu bëggoon lool dafa
feebaroon, bay bëgga dee.
3 Bi mu déggee mbiri Yeesu, mu yónni
ca moom ay Yawut, di magi dëkk ba, ngir
ñaan ko, mu ñëw faj surga ba.
4 Bi magi dëkk ba agsee ca Yeesu, ñu
sàkku ci moom ndimbal, ñaan ko: «Ki nu
yónni ci yaw de, yelloo na ndimbal,
5 ndaxte sopp na sunu xeet te moo nu
tabaxal sax sunu jàngu.»
6 Noonu Yeesu daldi ànd ak ñoom.
Waaye bi ñuy bëgga agsi ca kër ga, njiit
la yebal ay xaritam ngir ñu wax Yeesu
ne: «Sang bi, bul sonal sa bopp, ndaxte
yeyoowuma nga dugg sama kër.
7 Looloo tax it ma xalaat ne awma
darajay gatandu la. Waxal genn kàddu
rekk, te sama surga dina wér.
8 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci
ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama
ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem.
Mbaa ma ne keneen ki: “Ñëwal,” mu ñëw.
Te su ma nee sama jaam: “Defal lii,” mu
def ko.»
9 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru. Noonu
mu walbatiku ca mbooloo, ma topp ci
moom, ne leen: «Maa ngi leen koy wax, ci
bànni Israyil sax, masuma cee gis ku gëme
nii.»
10 Noonu ndaw ya daldi dellu ca kër ga.
Bi ñu agsee, ñu gis ne surga ba wér na.

Yeesu dekkal na doomu jigéen ju jëkkëram faatu

11 Yàggul dara Yeesu dem ci dëkk bu ñuy
wax Nayin. Taalibeem yi ak mbooloo mu
bare ànd ak moom.
12 Bi muy agsi ca buntu dëkk ba, fekk
ñuy rob néew boo xam ne kenn rekk la
woon ci ndeyam, ji jëkkëram faatu woon.
Te mbooloo mu bare ca dëkk ba di gunge
soxna sa.
13 Bi ko Boroom ba gisee, mu daldi koy
yërëm ne ko: «Bul jooyati.»
14 Mu jegeñsi, laal jaat ga, ñi ko jàppoo
taxaw. Mu ne: «Waxambaane wi, jógal,
ndigal la.»
15 Noonu nit ka dee woon jóg toog,
tàmbalee wax. Yeesu delloo ko yaay ja.
16 Ñépp tiit, bay màggal Yàlla, di wax
naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu
biir! Yàlla wallusi na mbooloom!»
17 La ñu wax ci mbiri Yeesu daldi siiw ca
réewu Yawut ya ak la ko wër yépp.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Taalibey Yaxya ya nettali mbir yooyu
yépp seen kilifa. Noonu Yaxya woo ñaar
ci ay taalibeem,
19 yónni leen ci Boroom bi, ngir laaj ko:
«Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, walla
danoo wara xaar keneen?»
20 Bi taalibe ya agsee ca Yeesu, ñu ne
ko: «Yaxya moo nu yebal, nu laaj ndax
yaa di Ki waroona ñëw, walla danuy xaar
keneen?»
21 Ca waxtu woowa Yeesu wéral nit ñu
bare ci seeni feebar ak ci seeni metit, di
dàq ay rab tey gisloo ay gumba.
22 Noonu mu wax ndaw ya ne leen:
«Demleen nettali Yaxya li ngeen gis te
dégg ko. Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox,
gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee di dekki,
te néew doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm
bi.
23 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man,
barkeel nga.»
24 Bi ndawi Yaxya yi demee, Yeesu daldi
wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne
leen: «Lu ngeen seeti woon ca mànduŋ ma?
Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li?
25 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku
sol yére yu rafet? Waaye ñiy soloo noonu,
tey dund dund gu neex ñu ngi dëkk ci këri
buur.
26 Kon lu ngeen seeti woon? Yonent?
Waaw, wax naa leen ne ëpp na yonent.
27 Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci
Mbind mi naan:
“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam.”
28 Maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku
sut Yaxya masula feeñ. Waaye ba tey ki
gëna ndaw ci nguuru Yàlla moo ko sut.»
29 Nit ñépp ñi doon déglu Yeesu, ba ci
juutikat yi sax, dëggal nañu ne Yàlla ku

jub la, ndaxte nangu nañu Yaxya sóob leen
ci ndox.
30 Waaye Farisen ya ak xutbakat ya
dañoo bañ, mu sóob leen ci ndox, di
wone noonu ne gàntu nañu li leen Yàlla
bëggaloon.
31 Yeesu tegaat ca ne: «Kon lan laa mana
méngaleel niti jamono jii? Lan lañuy
nirool?
32 Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma
tey woowante naan:
"Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen."
33 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul mburu,
naanul biiñ, ngeen daldi ne: "Dafa ànd ak
rab."
34 Gannaaw gi nag Doomu nit ki ñëw na,
lekk, naan, ngeen daldi ne: "Kii daal bëgg
na lekk, di naan biiñ, tey xaritoo ak ay
juutikat ak ay boroom bàkkaar."
35 Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy
firndeel ne dëgg la.»

Yeesu ca kër Simoŋ Farisen ba

36 Amoon na ab Farisen bu ñaan Yeesu,
mu ñëw lekkandoo ak moom. Yeesu dem
kër waa ja, toog ca lekkukaay.
37 Fekk amoon na ca dëkk ba jigéen juy
moy Yàlla. Bi mu yégee ne, Yeesoo ngay
lekk ca kër Farisen ba, mu dem, yóbbaale
njaq lu ñu defare doj wu ñuy wax albaatar
te def latkoloñ.
38 Bi jigéen ja agsee, mu taxaw ca gan-
naaw tànki Yeesu, di jooy. Noonu ay
rongooñam tooyal tànki Yeesu, jigéen ja di
leen fomp ak kawaram, di leen fóon te ciy
sotti latkoloñ ja.
39 Naka la Farisen, bi woo woon Yeesu ci
këram, gis loolu, mu wax ci xelam naan:
«Bu nit kii doonoon yonent, kon dina xam
kuy jigéen ji koy laal ak ni mu nekke
bàkkaarkat.»
40 Yeesu ne ca tonn, daldi ne Farisen ba:
«Simoŋ, am na lu ma la wara wax.» Simoŋ
ne ko: «Waxal, kilifa gi.»
41 Yeesu ne ko: «Da fee amoon ñaari nit
ñu ameel bor benn leblekat. Kenn kaa ngi
ko ameel téeméeri junni ci xaalis, ki ci des
fukki junni*.
42 Waaye kenn ci ñoom manu koo fey.
Noonu mu baal leen bor ya. Ci ñaar ñooñu
nag kan moo ko ciy gëna bëgg?»
43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ñu baal bor
bi gëna bare.»

Yeesu ne ko: «Àtte nga dëgg,»
44 daldi walbatiku ca jigéen ja, ne Simoŋ:
«Ndax gis nga jigéen jii? Dugg naa sa
kër, te joxewuloo ndox, ngir raxas samay
tànk. Waaye moom, raxas na samay tànk
ak ay rongooñam, ba noppi fomp leen ak
kawaram.
45 Bi ma agsee, fóonuloo ma, waaye
moom, bi ma duggee ba léegi tàyyiwul ci
di fóon samay tànk.
46 Defuloo diw ci sama bopp, waaye
moom, sotti na latkoloñ ci samay tànk.
47 Moo tax ma di la wax ne, su wonee
mbëggeel gu réye nii, dafa fekk ñu
baal ko bàkkaaram yu bare. Waaye ki
mbëggeelam néew dafa fekk ñu baal ko
lu tuuti.»
48 Yeesu daldi ne jigéen ja: «Baal nañu
la say bàkkaar.»
49 Noonu ñi doon lekkandoo ak moom
di wax ci seen xel naan: «Kii am sañ-sañu
baale bàkkaar mooy kan?»
50 Waaye Yeesu ne jigéen ja: «Sa ngëm
musal na la. Demal ci jàmm.»

8

Léebu beykat bi

1 Gannaaw loolu Yeesu di dem ca ay
dëkk yu mag ak yu ndaw, di waaraate ak
di yégle xibaaru jàmm bi jëm ci nguuru
Yàlla. Fukki taalibe ya ak ñaar ànd ak
moom,
2 ak ay jigéen yu mu teqale woon
ak rab te jële leen ci seeni wopp, ñu
di: Maryaama, mi ñuy wooye Maryaa-
mam Magdala, mi Yeesu tàggale woon ak
juróom ñaari rab;
3 Sànn, soxnas ku ñuy wax Kusa, mi
doon wottu alalu Erodd; ak Susànn ak
ñeneen jigéen. Jigéen ñooñu ñoo doon
joxe seen alal, ngir dimbali Yeesu ak ay
taalibeem.
4 Dëkk ak dëkk nit ña di fa jóge jëm ca
Yeesu, ba mbooloo mu bare dajaloo, mu
wax leen léeb wii:
5 «Dafa amoon beykat bu demoon jiyi.
Bi muy saaw toolam nag, lenn ci pepp mi
wadd ci kaw yoon wi, nit ñi joggi ci, picci
asamaan lekk ko lépp.
6 Leneen wadd ci bérab bu bare ay doj.
Naka la sax rekk, daldi wow, ndaxte suuf
si tooyul woon.
7 Leneen nag wadd ci biir ay xaaxaam,
ñu saxandoo, xaaxaam ya tanc ko.
8 Li ci des dal ci suuf su baax, sax, nangu
ba meññ téeméeri yoon lu ëpp la mu ji
woon.»
Gannaaw loolu Yeesu wax ak kàddu gu
dëgër ne: «Déglul bu baax, yaw mi am ay
nopp.»
9 Taalibey Yeesu yi laaj ko lu léeb woowu
di tekki.
10 Mu ne leen: «May nañu leen, ngeen
xam mbóoti nguuru Yàlla, waaye ñi ci des,

* **7:41** ***téeméeri junni:*** maanaam juróomi téeméeri denariyon; ***fukki junni:*** maanaam juróom fukki denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

dama leen di wax ci ay léeb. Noonu la, ngir:
"Ñuy xool te duñu mana gis,
di dégg te duñu mana xam."
11 «Lii la léebu beykat bi di tekki. Kàddug Yàlla mooy jiwu wi.
12 Ki féete ci yoon wi mooy ki dégg. Gannaaw gi, Seytaane dafay ñëw, këf kàddu, gi ñu def ci xolam, ngir mu baña gëm te Yàlla musal ko.
13 Ki nekk ci bérab bu bare ay doj, mooy ki dégg kàddu gi, ba noppi nangu ko ak mbég. Waaye wax ji saxul ci moom. Dina gëm ab diir, waaye bu nattu yi agsee, mu daldi dàggeeku.
14 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy ki dégg kàddu gi, waaye nees-tuut soxla yi ak alal ak bànneexi àddina tanc ko, ba du àgg cig mat.
15 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag, mooy ki dégg kàddu gi te denc ko ci xol bu baax bu gore, te muñ ba jur njariñ.

Léebu làmp bi

16 «Kenn du taal làmp, dëpp ci leget, walla mu di ko def ci ron lal. Daf koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg.
17 Amul dara luy kumpa lu ñu dul siiwal bés, walla lu làqu lu ñu dul feeñal, ba mu ne fàŋŋ.
18 Seetleen bu baax, ni ngeen di dégloo kàddu gi. Ku am, dees na la dollil, waaye ku amul, dees na nangu sax li nga xalaatoon ne am nga ko ba noppi.»

Ñiy waa kër Yeesu dëgg

19 Noonu ndeyu Yeesu ak ay rakkam ñëw seetsi ko, waaye manuñu woona agsi ci moom, ndaxte nit ña dañoo bare.
20 Am ku ko yégal ne: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgg laa gis.»
21 Waaye mu daldi leen ne: «Sama yaay ak samay rakk, ñooy ñiy déglu kàddug Yàlla, te di ko topp.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés Yeesu àndoon na ak ay taalibeem, dugg ci gaal. Mu ne leen: «Nanu jàll dex gi.» Noonu ñu dem.
23 Bi ñuy dem nag, Yeesu daldi nelaw. Ngelaw lu am doole daldi ñëw, yëngal dex gi, gaal gi fees ak ndox, ba ñu bëgga suux.
24 Noonu taalibe yi jegesi Yeesu, yee ko ne: «Kilifa gi, kilifa gi, nu ngiy dee!»

Ci kaw loolu Yeesu jóg, daldi gëdd ngelaw li ak duus yi. Lépp dal, ba ne nemm.
25 Yeesu ne taalibe yi: «Ana seen ngëm?» Ñu daldi tiit te waaru, naan ci seen biir: «Kii moo di kan? Mi ngi jox ndigal ngelaw li ak ndox mi, ñu koy déggal.»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Noonu ñu teer ca diiwaanu waa Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile.
27 Bi Yeesu di wàcc ca gaal ga, ku rab jàpp ca waa dëkk ba ñëw, kar ko. Yàgg na def yaramu neen te dëkkul ca kër, waaye ca sëg ya lay nekk.
28 Bi mu gisee Yeesu, mu yuuxu, daanu ciy tànkam, daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, loo may fexeel? Maa ngi lay ñaan, nga bañ maa mbugal.»
29 Dafa wax loolu, ndaxte Yeesu santoon na rab wi, mu génn ci moom. Rab wa dafa ko doon farala jàpp. Nit ñi daan nañu ko wottu, di ko yeew ak ay càllala, ak di ko jéng, mu di leen dagg, rab wi di ko xiir ca bérab yu wéet.
30 Noonu Yeesu laaj ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal laa tudd.» Dafa wax loolu, ndaxte rab yu baree ko jàppoon.
31 Rab yooyoo ngi ko doon ñaan, ngir mu bañ leena sant, ñu dem ca kàmb gu xóot gi.
32 Fekk amoon na fa géttu mbaam-xuux yu bare, yuy for ca tund wa. Rab ya ñaan Yeesu, mu may leen, ñu dugg mbaam-xuux ya. Mu may leen ko.
33 Noonu rab ya génn nit ka, dugg mbaam-xuux ya, ñu daldi bartalu, daanu ca dex ga, lab.
34 Sàmm ya gis li xew, daw nettaliji mbir mi ca dëkk ba ak ca àll ba.
35 Nit ñi génn, ngir seet li xew.

Bi ñu agsee ca Yeesu, ñu fekk fa nit, ka rab ya bàyyi woon, toog ca kanam Yeesu, sol ay yére te ànd ak sagoom. Ñu daldi ragal.
36 Ña fekke woon mbir ma nag, nettali leen naka la Yeesu wérale ki rab ya jàppoon.
37 Ci kaw loolu waa diiwaanu Serasa bépp ragal, ba ñaan Yeesu mu jóge fa. Noonu Yeesu dugg ci gaal gi, di bëgga dem.
38 Nit ki Yeesu tàggale woon ak rab ya ñaan ko, ngir ànd ak moom. Waaye Yeesu waññi ko ne ko:
39 «Ñibbil, nettali li la Yàlla defal lépp.» Noonu waa ji dem di wër dëkk ba yépp, di fa yégle la ko Yeesu defal.

Yeesu dekkal na doomu Yayrus te faj jigéen

40 Bi Yeesu dëppee dellu, mbooloo ma di ko teeru, ndaxte ñépp a ngi ko doon xaar.
41 Noonu nit ñëw, tuddoon Yayrus te nekk njiitu jàngu ba. Bi mu agsee, mu daanu ci tànki Yeesu, sarxu ko mu ñëw këram,
42 ndaxte jenn doomam ju jigéen, ji mu amoon kepp te muy tollu ci fukki at ak ñaar, ma nga doon waaja dee.

Bi Yeesuy dem, nit ñaa ngi doon buuxante, di ko tanc.

43 Amoon na nag ca mbooloo ma jigéen
ju doon xëpp deret diirub fukki at ak ñaar,
te kenn manu ko woona faj.
44 Jigéen ja jegeñsi Yeesu nag, doxe ko
gannaaw, laal catu mbubbam. Ca saa sa
deret ji dal.
45 Yeesu laaj nit ña ne: «Ana ku ma laal?»
Ku nekk di miim. Noonu Piyeer ne ko:
«Kilifa gi, nit ñépp a ngi lay wër, di la tanc
wet gu nekk.»
46 Waaye Yeesu ne: «Am na ku ma laal,
ndaxte yég naa ne am na doole ju génn ci
man.»
47 Te jigéen ja xam ne manul woona
nëbb li mu def. Mu daldi daanu ci tànki
Yeesu, di lox. Noonu mu nettali ci kanam
ñépp li taxoon mu laal Yeesu, ak ni mu
wére ca saa sa.
48 Yeesu ne ko: «Soxna si, sa ngëm faj na
la. Demal ci jàmm.»
49 Bi Yeesu di wax nag, am na ku jóge ca
kër njiit la, mu ñëw naan: «Sa doom faatu
na; matatul ngay sonal kilifa gi.»
50 Yeesu dégg kàddu yooyu, daldi ne njiit
la: «Bul tiit. Gëmal rekk te dina dundaat.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, nanguwul
kenn duggaaleek moom, ñu dul Piyeer,
Yowaana, Saag ak waajuri xale ba.
52 Ña fa nekk ñépp di yuuxu ak di jooy
xale bi. Noonu Yeesu ne leen: «Bàyyileen
seen jooy yi. Janq bi deewul, day nelaw
rekk.»
53 Waaye ñu di ko ñaawal, ndaxte xam-
oon nañu ne dee na.
54 Waaye Yeesu jàpp loxob janq ba, woo
ko ne ko: «Xale bi, jógal.»
55 Noonu ruuwu xale ba délsiwaat, mu
daldi jóg ca saa sa. Yeesu santaane ñu may
ko, mu lekk.
56 Waajuri xale bi daldi waaru. Waaye
Yeesu tere leen, ñu wax kenn li xew.

9

Yeesu yónni na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Benn bés Yeesu dajale fukki taalibe ya
ak ñaar, jox leen doole ak sañ-sañu dàq
rab yépp ak di faj jàngoro yi.
2 Noonu mu yónni leen ñuy yégle ngu-
uru Yàlla ak di faj jarag yi.
3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara, du yet mbaa mbuus mbaa
mburu mbaa xaalis. Buleen yor it ñaari
turki.
4 Kër gu ngeen dugg, dal-leen fa, ba kera
ngeen di fa jóge.
5 Fépp fu leen nit ñi gàntoo, génnleen
ca dëkk booba te ngeen yëlëb seen pëndu
tànk, ngir seede leen seen réer.»
6 Noonu ñu dem dëkk ak dëkk, di fa
yégle xibaaru jàmm bi, tey wéral jarag yi.
7 Bi Erodd boroom diiwaanu Galile
déggee li Yeesu ak ay taalibeem doon def
lépp, mu jaaxle, ndaxte amoon na, ñu
doon wax ci mbiri Yeesu naan: «Yaxya
moo dekki.»
8 Am it ñuy wax naan: Ilyaas moo délsi.
Ñeneen naan: «Kenn ci yonent yu jëkk
yaa dekki.»
9 Waaye Erodd ne: «Yaxya, man mii
maa dagglu boppam. Kon kii ma dégg
ay jalooreem, mooy kan?» Noonu mu koy
fexee gis.

Yeesu bareel na ay mburu

10 Bi ndaw ya délsee, ñu nettali Yeesu
la ñu defoon lépp. Noonu mu yóbbaale
leen, ñu sore nit ñi, jëm ca dëkk bu ñuy
wax Betsayda.
11 Bi ko nit ña yégee, ñu toppi ko. Yeesu
teeru leen, di leen wax ci mbirum nguuru
Yàlla, te di wéral ñi ko aajowoo.
12 Ca ngoon sa fukki taalibe ya ak ñaar
ñëw ci Yeesu ne ko: «Yiwil mbooloo mi, ñu
dugg ci dëkk yi ak àll bi ko wër, ngir am lu
ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndaxte fii àllub
neen la.»
13 Waaye Yeesu ne leen: «Joxleen leen
lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Amunu lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa ndax
nu dem jëndal mbooloo mii lu ñu lekk?»
14 Ndaxte lu wara mat juróomi junniy
góor a nga fa teewoon. Yeesu ne taalibe
ya: «Neeleen mbooloo mi ñu toog def ay
géewi juróom fukki nit.»
15 Taalibe ya def ko, toogloo nit ña.
16 Bi loolu amee Yeesu jël juróomi mburu
yi ak ñaari jën yi, xool ci kaw, gërëm Yàlla,
ba noppi mu damm leen, jox taalibe yi,
ngir ñu séddale ko mbooloo mi.
17 Noonu ñépp lekk ba suur. Bi ñu
dajalee desit ya, ñu feesal fukki pañe ak
ñaar.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

18 Benn bés Yeesu beddeeku mbooloo
ma, di ñaan; taalibe yi nekk ci wetam. Mu
laaj leen ne: «Nit ñi, ku ñu wax ne moom
laa?»
19 Ñu ne ko: «Am na ñu naan, yaa di
Yaxya; ñeneen ne, Ilyaas; ñi ci des ne yaay
kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki.»
20 Yeesu ne leen: «Yéen nag ku ngeen ne
moom laa?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi,
bi Yàlla yónni.»
21 Noonu Yeesu daldi leen dénk, tere leen
ñu wax ko kenn,
22 teg ca ne: «Doomu nit ki war na sonn
lu bare; sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya dëddu ko, ñu rey ko, mu dekki ca
ñetteelu fan ba.»
23 Noonu Yeesu ne leen ñoom ñépp:
«Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi

boppam, gàddu bés bu nekk bant, bi ñu
ko wara daaj, doora topp ci man.
24 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale
sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk
sa bakkan ngir man, dinga ko jotaat.
25 Ndaxte moom àddina sépp, lu muy
jariñ nit, su fekkee ne dafay ñàkk
bakkanam walla mu loru?
26 Ku ma rusa faral, te nanguwul samay
wax, Doomu nit ki dina la rusa xam, bés
bu ñëwee ci ndamam ak ci ndamu Baay bi
ak lu malaaka yu sell yi.
27 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na
ñi fi taxaw ñoo xam ne duñu dee te gisuñu
nguuru Yàlla gi.»

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

28 Bi ñu ca tegee luy tollook ayu-bés
gannaaw bi Yeesu waxee loolu, mu ànd
ak Piyeer, Yowaana ak Saag, yéeg ca kaw
tund wa ngir ñaan.
29 Bi muy ñaan, xar kanamam daldi
soppiku, ay yéreem weex tàll bay melax.
30 Am ñaari nit di waxtaan ak moom,
muy yonenti Yàlla Musaa ak Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ndamu Yàlla, di waxtaane
ci demug Yeesu, gi muy àggalee yenam ci
Yerusalem.
32 Fekk Piyeer ak ñi mu àndal doon
gëmméentu, waaye bi ñu yewwoo bu
baax, ñu gis ndamu Yeesu, ak ñaari nit ñu
taxaw ci wetam.
33 Bi nit ñooñu di sore Yeesu, Piyeer ne
ko: «Kilifa gi, bég nanu ci sunu teew fii;
nanu defar ñetti mbaar, benn yaw, benn
Musaa ak benn Ilyaas.» Fekk xamul la mu
doon wax.
34 Bi mu koy wax, niir ñëw muur leen,
taalibe yi daldi tiit, bi leen niir wa ëmbee.
35 Noonu baat jibe ca niir wa naan: «Kii
mooy sama Doom ji ma fal; dégluleen ko.»
36 Bi baat ba waxee ba noppi, Yeesu rekk
des fa. Taalibe ya noppi, baña nettali kenn
ca jamono jooja la ñu gisoon.

Yeesu faj na ku rab jàpp

37 Ca suba sa Yeesu ak taalibe ya wàcce
ca tund wa, mbooloo mu bare ñëw, di ko
gatandu.
38 Nit xaacu ci biir mbooloo mi naan:
«Kilifa gi, maa ngi lay ñaan, nga seet sama
doom, ndaxte moom kepp laa am.
39 Léeg-léeg rab jàpp ko, mu daldi yu-
uxu ca saa sa, rab wi di ko sayloo, gémmiñ
gi di fuur. Du faral di génn ci moom te
dina ko sonal.
40 Ñaan naa say taalibe, ñu dàq ko,
waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Yéen niti jamono jii,
yéen ñi gëmadi te dëng, ba kañ laa wara
nekk ak yéen te di leen muñal? Indil ma
sa doom.»
42 Bi xale biy agsi, rab wi di ko daaneel ci
suuf, muy say. Waaye Yeesu daldi gëdd rab
wa, wéral xale ba, daldi ko delloo baayam.
43 Ku nekk waaru na ndax màggug
Yàlla.
Bi ñuy yéemu ci li mu doon def, Yeesu
ne taalibeem ya:
44 «Dégluleen bu baax lii ma leen di
wax: dinañu jébbal Doomu nit ki ci loxoy
nit ñi.»
45 Waaye taalibe ya xamuñu kàddu
googu. Yàlla dafa leen nëbb li muy tekki,
ba ñu bañ koo xam, te ñemewuñu koo laaj
Yeesu.

Kan moo gëna màgg?

46 Werante am ci biir taalibe yi, ñuy
laajante kan moo gëna màgg ci ñoom.
47 Yeesu mi xam seen xalaat, jël ab xale,
teg ci wetam ne leen:
48 «Ku nangu xale bii ci sama tur, man
mii nga nangu; te ku ma nangu, nangu nga
ki ma yónni; ndaxte ki gëna woyof ci yéen
ñépp, kooku moo gëna màgg.»
49 Bi loolu amee Yowaana jël kàddu gi
ne: «Kilifa gi, danoo gis nit kuy dàq ay rab
ci sa tur, nu tere ko ko, ndaxte bokkul ci
nun.»
50 Waaye Yeesu ne ko: «Buleen ko tere,
ndaxte ku la sotul, far na ak yaw.»

Bañ nañoo nangu Yeesu ca Samari

51 Bi jamono ji jegeñsee, ji Yeesu waree
jóge àddina dem asamaan, mu sigiñu ci
dem Yerusalem.
52 Noonu mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko.
Ñu dem nag, dugg ci ab dëkk ci diiwaanu
Samari, ngir wutal ko fa fu mu dal.
53 Waaye waa dëkk ba nanguwuñu ko,
ndaxte mi ngi jublu woon Yerusalem.
54 Bi taalibe yi tudd Saag ak Yowaana
gisee loolu, ñu ne: «Boroom bi, ndax
dangaa bëgg nu ne, na sawaras asamaan
dal ci seen kaw, faagaagal leen?»
55 Waaye Yeesu walbatiku, yedd taalibe
ya,
56 ba noppi ñu daldi dem wuti beneen
dëkk.

Ki bëgga topp Yeesu warula geestu gannaawam

57 Bi ñuy dem, am ci yoon wi ku ne
Yeesu: «Dinaa la topp fépp foo jëm.»
58 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu
seeni kàmb, te picci asamaan am nañu
ay tàgg, waaye Doomu nit ki amul fu mu
noppal boppam.»
59 Yeesu ne keneen: «Toppal ci man.»
Waaye kooku ne ko: «Sang bi, may ma,
ma jëkka dem suuli sama baay.»
60 Mu ne ko: «Bàyyil ñi dee, ñu suul
seeni néew. Yaw demal, yégle nguuru
Yàlla.»

61 Keneen ne ko: «Sang bi, dinaa la topp,
waaye may ma, ma jëkka tàgguji sama
waa kër.»
62 Yeesu ne ko: «Kuy ji, di geestu,
yeyoowula liggéey ci nguuru Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar

1 Gannaaw loolu Boroom bi tànn na
yeneen juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar,
yebal leen, ñu ànd ñaar ak ñaar, jiituji ko
ca dëkk yépp ak ca bérab yépp, ya mu
naroona dem moom ci boppam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mi yaatu na,
waaye liggéeykat yi barewuñu. Ñaanleen
nag Boroom ngóob mi, mu yebal ay
liggéeykat, ñu góob toolam.
3 Demleen! Maa ngi leen di yónni, mel
ni ay mbote ci biir ay bukki.
4 Buleen yor xaalis walla mbuus walla ay
dàll. Buleen nuyu kenn ci yoon wi.
5 «Kër gu ngeen mana dugg, nangeen
jëkk ne: “Na jàmm wàcc ci kër gi.”
6 Bu fa nitu jàmm nekkee, seen yéene
dina ko indil jàmm. Lu ko moy, seen yéene
dina délsi ci yéen.
7 Dal-leen ca kër googa, tey lekk ak a
naan lu ñu leen di jox, ndaxte liggéeykat
yelloo na jot peyam. Buleen dem nag kër
ak kër.
8 «Dëkk bu ngeen mana dugg, te waa
dëkk ba teeru leen, lu ñu leen jox, lekkleen
ko.
9 Nangeen wéral jaragi dëkk ba, te ngeen
ne leen: “Nguuru Yàlla jegesi na leen.”
10 Waaye bu ngeen duggee ci dëkk te
teeruwuñu leen, demleen ca mbedd ya te
ne leen:
11 “Seen pëndu dëkk, bi taq ci sunuy
tànk sax, noo ngi koy faxas, ngir seede leen
seen réer. Waaye nag xamleen ne nguuru
Yàlla jegesi na.”
12 Maa ngi leen koy wax, bu bés baa, waa
Sodom ñooy tane dëkk boobu.
13 «Dingeen torox, yéen waa Korasin
ak waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma
def ci yéen, bu ñu leen defoon ci dëkku
Tir walla ci dëkku Sidon, kon tuub nañu
seeni bàkkaar bu yàgg, xëppoo dóom, sol
saaku.
14 Moona ca bés pénc ba, Tir ak Sidon
ñoo leen di tane.
15 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax
dees na la yékkati bu kawe? Déedéet, dees
na la daane bu suufe.
16 «Ku leen déglu, déglu na ma; ku leen
bañ, bañ na ma. Te ku ma bañ, bañ na ki
ma yónni.»
17 Juróom ñaar fukki taalibe yi ak ñaar
délsi, fees ak mbég te naan: «Boroom bi,
rab yi sax déggal nañu nu ndax sa tur.»
18 Yeesu ne leen: «Maa ngi doon
séen Seytaane wàcce asamaan ni sawaras
melax.
19 Gis ngeen, jox naa leen sañ-sañu joggi
ci jaan yi ak ci jiit yi, daan dooley bañaale
bi, te dara du leen mana gaañ.
20 Moona li leen rab yi déggal, bumu tax
ngeen bég, waaye bégleen ndax li ñu bind
seen tur ci asamaan.»
21 Ca saa soosu Xel mu Sell mi feesal
Yeesu ak mbég, mu daldi ne: «Yaw Baay,
Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant
ci li nga nëbb yëf yii ñi am xam-xam ak ñi
am xel, te xamal leen gone yi. Waaw, Baay,
ndaxte looloo la neex.»
22 Yeesu teg ca ne: «Sama Baay jébbal
na ma lépp, te kenn manula xam, man
Doom ji, maay kan, ku dul Baay bi; kenn
manula xam it kan mooy Baay bi, ku dul
man Doom ji, ak ku ma ko bëgga xamal.»
23 Gannaaw bi mu waxee loolu, Yeesu
walbatiku ca taalibe ya ne leen ñoom rekk:
«Ñi seeni bët di gis li ngeen di gis, am nañu
mbég.
24 Ndaxte maa ngi leen koy wax, yonent
yu bare ak buur yu bare bëggoon nañoo
gis li ngeen di gis, waaye gisuñu ko, te dégg
li ngeen di dégg, waaye dégguñu ko.»

Nit ku baax ku dëkk Samari

25 Noonu benn xutbakat daldi jóg, ngir
fexee fiir Yeesu ne ko: «Kilifa gi, lan laa
wara def, ba am dund gu dul jeex?»
26 Yeesu ne ko: «Lu ñu bind ci yoonu
Musaa? Lan nga ciy jàng?»
27 Nit ka ne ko: «“Nanga bëgg Yàlla sa
Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan bépp,
sa kàttan gépp ak sa xel mépp,” te it:
“Nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa
bopp.”»
28 Yeesu ne ko nag: «Li nga wax dëgg la.
Boo defee loolu, dinga dund ba fàww.»
29 Waaye xutbakat ba bëggoona am aw
lay, ne Yeesu: «Kan mooy sama moroom
nag?»
30 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku
jóge woon Yerusalem, jëm Yeriko. Ay sàcc
dogale ko, futti ko, dóor ko ba muy bëgga
dee, dem bàyyi ko fa.
31 Faf ab sarxalkat jaar ca yoon wa, séen
nit ka, teggi.
32 Benn waay it bu soqikoo ci giiru Lewi,
aw ca bérab booba, séen waa ja, teggi.
33 Waaye benn waay bu dëkk Samari bu
doon tukki, ñëw ba jege waa ja, gis ko,
yërëm ko.
34 Noonu mu ñëw, sotti diw ak biiñ
ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko. Gannaaw

loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci
fanaanukaay, di ko topptoo.
35 Bi bët setee, mu génne ñaari poseti
xaalis*, jox ko boroom kër ga ne ko:
“Nanga topptoo nit kooku. Bés bu ma fi
jaaraatee, dinaa la fey, man ci sama bopp,
lépp loo ci dolli ci xaalis.”»
36 Yeesu teg ca ne: «Lu ciy sa xalaat?
Kan ci ñett ñooñu moo jëfe ni kuy jëf jëme
ci moroomam, ba ñu gisee nit, ka sàcc ya
dogale woon?»
37 Xutbakat ba ne ko: «Xanaa ki ko won
yërmandeem.» Yeesu ne ko nag: «Demal
tey def ni moom.»

Màrt ak Maryaama teeru nañu Yeesu

38 Bi Yeesu ak ay taalibeem nekkee ci
yoon wi, mu dugg ci benn dëkk, fekk fa
jigéen ju tudd Màrt, ganale ko.
39 Màrt nag amoon rakk ju tudd
Maryaama, ma nga toog ci tànki Boroom
bi, di déglu ay kàddoom.
40 Fekk Màrt jàpp lool ca waañ wa.
Noonu mu ñëw ci wetu Yeesu ne ko:
«Boroom bi, doo ci wax dara, boo gisee
sama rakk ji bàyyi ma ak liggéey bi yépp?
Ne ko mu jàpple ma.»
41 Boroom bi ne ko: «Màrt, Màrt, yu
baree ngi fees sa xol, nga am ay téq-téq
ndax loolu.
42 Moona de, lenn rekk a am solo.
Maryaama dafa tànn cér bi gën, te kenn
du ko nangu ci moom.»

11

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

1 Am bés Yeesu di ñaan ci benn bérab.
Bi mu noppee, kenn ci taalibeem yi ne
ko: «Boroom bi, jàngal nu, nan lanu wara
ñaane, ni ko Yaxya jàngle ay taalibeem.»
2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee ñaan,
nangeen ne:
Baay, yal na sa tur di lu ñu sellal,
yal na sa nguur ñëw.
3 Yal nanga nu may bés bu nekk lu nu
dunde.
4 Yal nanga nu baal sunuy bàkkaar,
ndaxte nun itam danuy baal ñépp ñi nu
tooñ.
Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu.»
5 Yeesu teg ca ne leen: «Mi ngi mel ni,
nga dem seeti sa xarit ci xaaju guddi ne
ko: “Xarit, lebal ma ñetti mburu.
6 Dafa am sama xarit bu ma ganesi, te
awma dara lu ma ko jox.”
7 «Waaye kooku nekk ci biir néegam,
dina ko ne: “Bu ma lakkal, tëj naa bunt bi
ba noppi te tëdd naa maak sama njaboot;
manumaa jóg di la jox dara.”
8 Maa ngi leen koy wax, su jógul jox ko li
muy laaj ndax li ñu xaritoo it, ndax la kee
ñàkk jom dina tax mu jox ko lépp li mu
soxla.
9 Moo tax ma ne, ñaanleen, ñu may leen;
seetleen, te dingeen gis; fëggleen, ñu ubbil
leen.
10 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga am; kuy
seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la.
11 Bu la sa doom ñaanee jën, yaw miy
baayam, ndax dinga ko baña jox jën, jox
ko jaan?
12 Walla mu ñaan la nen, nga jox ko jiit?
13 Ndegam yéen ñi bon yéena mana jox
seeni gone lu baax, astamaak Baay bi nekk
ci kaw dina jox Xel mu Sell mi ñi ko koy
ñaan!»

Yeesu ak Beelsebul

14 Am bés Yeesu dàq rab wu luu. Naka la
rab wa génn, luu ba daldi wax, ba mbooloo
may yéemu.
15 Waaye am ca mbooloo ma ay nit, ñu
doon wax naan: «Ci kàttanu Beelsebul,
buuru rab yi, lay dàqe rab yi.»
16 Am ñeneen ñu fexe koo fiir, ba laaj ko
kéemaan gu jóge ci asamaan tey firndeel
yónnentam.
17 Waaye Yeesu xam seen xalaat ne leen:
«Réew mu xeex boppam tas, kër gu xeex
boppam gent.
18 Te it bu Seytaane xeexee boppam,
naka la nguuram di mana yàgge? Damay
wax loolu, ndaxte nee ngeen, damay dàq
rab jaarale ko ci kàttanu Beelsebul.
19 Te it bu fekkee ne man damay dàq ay
rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag
ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo
leen di àtte.
20 Waaye bu fekkee ne ci baaraamu Yàlla
laay dàqe rab, kon nguuru Yàlla agsi na ba
ci yéen.
21 «Su nit ku bare doole gànnaayoo, di
wottu këram, alalam dina raw.
22 Waaye bu ku ko ëpp doole ñëwee,
daan ko, dafay nangu gànnaay ya mu
yaakaaroon, ba noppi séddale alal ja.
23 Ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku
dajalewul ak man, yaa ngi tasaare.
24 «Boo xamee ne rab, wa jàppoon nit,
génn na ci moom, day wër ay bérab yu
wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko
gis. Noonu da naan: “Naa dellu ca sama
kër, ga ma jóge.”
25 Bu ñëwee nag, mu fekk këram, ñu
bale ko, defar ko ba lépp jekk.
26 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi
yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor.
Ñu dugg, sanc fa; ba tax mujug nit kooku
mooy yées njàlbéenam.»

* **10:35** Maanaam ñaari denariyon. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

27 Bi Yeesu di wax loolu, jenn jigéen
yékkati baatam ca biir mbooloo ma ne:
«Céy jigéen ji la ëmb te nàmpal la moo
barkeel!»
28 Waaye Yeesu ne ko: «Neel kay, ki
barkeel mooy kiy déglu kàddug Yàlla te di
ko topp.»

Firndeg yonent Yàlla Yunus

29 Naka la mbooloo may gëna takku,
Yeesu ne: «Niti jamono jii dañoo bon. Ñu
ngi laaj firnde, waaye duñu jot genn firnde
gu dul firndeg Yunus.
30 Ndaxte ni Yunus nekke woon firnde ci
waa dëkku Niniw, noonu la Doomu nit kiy
nekke firnde ci niti jamono jii.
31 Keroog bés pénc buur bu jigéen, ba
dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti
jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge
ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu
Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.
32 Te it ca bés pénc, waa dëkku Niniw
dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey
leen, ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub
nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi
fii.

Léebu làmp bi

33 «Kenn du taal làmp, ba noppi di ko
dugal cig kàmb, walla di ci këpp leget. Daf
koy wékk, ngir mu leeral ñiy dugg.
34 Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët
wéree, kon sa yaram wépp leer. Waaye
bu sa bët woppee, kon sa yaram wépp
lëndëm.
35 Moytul ndax leer gi nekk ci yaw du
lëndëm.
36 Kon bu sa yaram wépp nekkee ci leer
te amul genn wet gu laal ci lëndëm, dina
leer nàññ, mel ni leeraayu làmp ne ràyy ci
sa kaw.»

Yeesu yedd na Farisen yi ak xutbakat yi

37 Bi Yeesu waxee ba noppi, benn Farisen
wax ko, mu ñëw lekke këram. Yeesu dugg
ca kër ga, toog ca lekkukaay ba.
38 Farisen bi nag daldi jaaxle, bi mu gisee
ne Yeesu raxasuwul, laata muy lekk.
39 Noonu Boroom bi ne ko: «Waaw, yéen
Farisen yi, yéena ngi setal bitib kaas bi
ak ndab li, waaye ci biir dangeena fees ak
càcc ak mbon!
40 Yéena ñàkk xel! Xanaa du ki defar biti
moo defar biir itam?
41 Sarxeleen li nekk ci biir te seen lépp
dina sell.
42 Yéen Farisen yi dingeen torox! Ndaxte
yéena ngi sàkk asaka ci naana ak ru
ak léjum bu nekk, waaye sàggane ngeen
njubte ak mbëggeel ci Yàlla. Loolu ngeen
wara def, waxuma nag ngeen sàggane la
ca des.
43 Yéen Farisen yi, dingeen torox!
Ndaxte ca jàngu ya, toogu ya féete kanam
ngeen di taamu te bëgg ñépp di leen
nuyoo ñaari loxo ca pénc ma.
44 Dingeen torox, ndaxte dangeena mel
ni ay bàmmeel yu raaf, ba nit ñi di ci dox
te teyuñu ko.»
45 Kenn ci xutbakat yi ne ca tonn ne:
«Kilifa gi, boo waxee loolu, yaa ngi nuy
xas, nun itam.»
46 Noonu Yeesu neeti leen: «Yéen itam
xutbakat yi, dingeen torox! Ndaxte dan-
geen di sëf nit ñi say yu diis, waaye
dungeen nangoo laal sëf bi sax ak seen cati
baaraam.
47 Dingeen torox, ndaxte yéena ngi tabax
xabruy yonent, yi seeni maam reyoon.
48 Dangeen di seede noonu ne ànd ngeen
ak li seen maam defoon, ndaxte ñoo rey
yonent yi, yéen ngeen tabax xabru yi.
49 Looloo tax Yàlla mi xam lépp ne:
"Dinaa leen yónnee ay yonent ak ay ndaw.
Ñenn ñi dinañu leen fitnaal, rey leen."
50 Kon nag Yàlla dina mbugal niti jamono
jii ndax dereti yonent yi ñu tuur, ba àddina
sosoo ak léegi,
51 la dale ca Abel ba ci Sakari, moom
mi ñu rey ci diggante sarxalukaay bi ak
bérab bu sell bi. Waaw, maa ngi leen
koy wax, Yàlla dina mbugal niti jamono jii
ndax loolu.
52 Yéen xutbakat yi, dingeen torox,
ndaxte yéena yóbbu caabiy xam-xam;
dugguleen ci, te ku ci bëgga dugg, ngeen
tere ko ko.»
53 Bi Yeesu génnee bérab boobu, Farisen
ya ak xutbakat ya ëmbal ko mer te di ko
seetlu ci fànn gu nekk,
54 di ko yeeru, bëgga këf waxam bu awul
yoon.

12

Yeesu artu na taalibeem yi cig naaféq

1 Gannaaw loolu, naka la mbooloo ma
dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, di
tancante, Yeesu tàmbalee wax jëmale ca
taalibeem ya ne leen: «Moytuleen lawiiru
Farisen ya, li di naaféq.
2 Amul dara lu nëbbu lu ñu warula biral,
mbaa lu kumpa lu ñu warula siiwal.
3 Looloo tax lu ngeen wax ci biir lëndëm,
dees na ko dégg ci leer. Lu ngeen déey nit
ci biir néeg, dees na ko yégle ci kaw taax
yi.
4 «Maa ngi leen koy wax, samay xarit,
buleen ragal ñu mana rey yaram, ba noppi
dootuñu mana def dara.
5 Dinaa leen wax nag ki ngeen wara
ragal: ragal-leen ki nga xam ne bu reyee
ba noppi, am sañ-sañu sànni ca sawara.

Waaw, maa ngi leen koy wax, ragal-leen
kooku.
6 Juróomi picci ramatu, ndax duñu
ko jaay ci ñaari dërëm? Moona Yàlla
fàttewul benn ci ñoom.
7 Seen kawari bopp sax waññees na
leen. Kon buleen ragal dara, yéena gën
ndiiraanu ramatu.
8 «Te maa ngi leen koy wax, képp ku ma
nangu ci kanam nit ñi, Doomu nit ki dina
la nangu ci kanam malaakay Yàlla yi.
9 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi,
dinañu la gàntu ci kanam malaakay Yàlla
yi.
10 Ku sosal Doomu nit ki, dinañu la baal,
waaye kuy sosal Xel mu Sell mi, duñu la ko
baal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu ya, ca
kanam kilifa ya ak àttekat ya, buleen am
xel ñaar ci li ngeen wara tontu ak nan
ngeen wara tontoo, walla lu ngeen wara
wax,
12 ndaxte Xel mu Sell mi dina leen xamal
ca waxtu woowa li ngeen wara wax.»

Léebu nit ku ñàkk xel ki

13 Am ca mbooloo ma ku ne Yeesu:
«Kilifa gi, joxal ndigal sama mag, mu sédd
ma ci sunu ndono.»
14 Yeesu ne ko: «Sama waay, kan moo
ma fal àttekat ci seen kaw, walla mu teg
ma fi, ma di leen séddaleel seen alal?»
15 Noonu mu ne leen ñoom ñépp: «Moy-
tuleen bëgge, ndaxte bakkanu nit ajuwul
ci alalam, ak lu mu baree bare.»
16 Noonu mu dégtal leen wii léeb ne:
«Dafa amoon waa ju bare alal, te ay
toolam nangu lool,
17 muy werante ci xelam naan: “Nu ma
wara def? Ndaxte amatuma fu ma dajale
sama ngóob mi.”
18 Noonu mu ne: “Nii laay def: daaneel
sama sàq yi, defaraat yu gëna réy, ba man
cee dajale sama dugub ji ak sama am-am
bépp.
19 Te dinaa kañ sama bopp ne: ‘Yaw mii,
am nga alal ju bare ju mana dem ay ati
at; noppalal sa yaram, di lekk, di naan, tey
bég.’ ”
20 Waaye Yàlla ne ko: “Ñàkk xel! Guddig
tey, dees na jël sa bakkan. Kon li nga dajale
lépp, ku koy moom?”
21 «Kiy dajale alal ngir boppam nag te
amul dara ca kanam Yàlla, lu mel nii moo
lay dal.»

Wóolu Yàlla

22 Noonu Yeesu daldi ne taalibeem yi:
«Loolu moo tax maa ngi leen koy wax,
buleen seen bakkan jaaxal, ci lu ngeen
wara lekk. Buleen jaaxle it ngir seen
yaram ci lu ngeen wara sol,
23 ndaxte bakkan moo gën lekk, te yaram
a gën koddaay.
24 Seetleen baaxoñ yi: duñu ji, duñu
góob, amuñu dencukaay, amuñu sàq,
teewul Yàllaa ngi leen di dundal. Céy ni
ngeen ëppe maana picc yi!
25 Ana kan ci yéen ci kaw njaaxleem,
moo mana yokk waxtu ci àppam?
26 Su fekkee lu tuuti loolu rekk manuleen
koo def, kon lu tax ngeen di jaaxle ci li ci
des?
27 «Seetleen ni tóor-tóori ñax mi di saxe.
Duñu liggéey, duñu ëcc, waaye maa ngi
leen di wax ne Suleymaan sax ci ndamam
soluwul woon ni benn ci ñoom.
28 Yéen ñi néew ngëm! Bu Yàlla woddee
nii ñaxum tool yi, miy sax tey, te bu subaa
ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna
wodd?
29 Buleen di wut lu ngeen di lekk walla
lu ngeen di naan; te buleen ci jaaxle.
30 Ndaxte loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo
koy wut. Te seen Baay xam na ne soxla
ngeen ko.
31 Waaye wutleen nguuram, te loolu lépp
dina leen ko ci dollil.
32 «Buleen ragal dara, yéen coggal ju
ndaw ji, ndaxte dafa soob seen Baay, mu
jagleel leen nguuram.
33 Jaayleen seen alal, sarxe ko, ngir
sàkku ay mbuusi xaalis yu dul bënn,
maanaam alal ju dul jeex ca laaxira; foofa
sàcc du ko jege te max du ko yàq.
34 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol
nekk itam.

Farlu gi

35 «Takkuleen bu dëgër te bàyyi làmp yi
tàkk.
36 Mel-leen ni ay surga yuy xaar seen
njaatige buy jóge ca céet ga, ndax bu
fëggee bunt ba, ñu ubbil ko ca saa sa.
37 Surga yooyee seen njaatige fekkul
ñuy nelaw, ba mu agsee, ñoo gëna yeyoo
ngërëm. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
njaatige bi dina sol yérey waañ, wax leen
ñu toog lekk, ba noppi indil leen ñam wi.
38 Su fekkee seen njaatige ci xaaju guddi
lay ñëw sax, walla bu suuf seddee, te fekk
leen noonu, surga yooyu ñoo gëna yeyoo
ngërëm.
39 Waaye xamleen lii: bu boroom kër gi
xamoon ban waxtu la sàcc bi di ñëw, du
ko bàyyi, mu toj këram.
40 Yéen itam taxawleen jonn, ndaxte
Doomu nit ki dina ñëw ci waxtu wu ngeen
ko séenuwul.»
41 Piyeer ne Yeesu: «Boroom bi, ndax
dangay dégtal léeb wii ngir nun rekk
walla ngir mbooloo mépp?»
42 Boroom bi ne ko: «Kan moo nekk
surga bu takku te teey, bu njaatigeem teg

ci waa kër gi, ngir mu leen di dundal ci
jamono ji?
43 Bu njaatigeem ñëwee te gis mu def
noonu, surga boobu dina am ngërëm.
44 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, njaatige
bi dina ko teg ci alalam jépp.
45 Waaye su fekkee surga ba da ne ci
xelam: “Sama njaatige day yéexa ñëw,” ba
tax mu tàmbalee dóor surga ya ca des ak
mbindaan ya, di lekk te di naan, di màndi,
46 kon njaatige ba dina ñëw ci bés bu mu
ko séenuwul ak waxtu wu mu xamul. Dina
ko dóor ay dóor yu metti, jox ko añub ñi
gëmul Yàlla.
47 «Surga bi xam bëgg-bëggu
njaatigeem, te waajul mbaa mu takku def
ko, dinañu ko dóor dóor yu metti.
48 Waaye surga bi xamul bëgg-bëggu
njaatigeem, te def lu yelloo ay dóor, dinañu
ko dóor dóor yu néew. Ku ñu jox lu bare
dees na la feyeeku lu bare. Ku ñu dénk lu
bare, dees na la laajaat lu ko ëpp.

Jàmm walla féewaloo ci biir nit ñi

49 «Damaa ñëw ngir indi sawara si ci
àddina, te bëgg naa xaat taal bi tàkk.
50 Fàww ñu sóob ma ci metit, te ba looluy
mat, duma noppalu.
51 Ndax dangeena xalaat ne damaa ñëw
ngir indi jàmm ci àddina? Déedéet. Maa
ngi leen koy wax, damaa ñëw ngir indi
féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bok-
kee genn kër, dinañu féewaloo. Ñett
dinañu féewaloo ak ñaar ñi ci des, ñaar
ñi féewaloo ak ñett ñooñu.
53 Baay dina féewaloo ak doom, doom ak
baayam. Ndey dina féewaloo ak doomam
ju jigéen; doom ju jigéen ji ak ndeyam.
Goro dina féewaloo ak soxnas doomam;
soxnas nit ak goroom.»

Lan mooy jamonoy tey jii

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen
gisee mu xiin ci sowu, dangeen naan ca
saa sa: “Dina taw,” te mooy am.
55 Te bu ngeen yégee ngelaw liy uppe
sudd, ngeen ne: “Dina tàng tàngaay wu
metti,” te mooy am.
56 Naaféq yi ngeen doon! Man ngeena
ràññee melow asamaan ak suuf, waaye lu
tax manuleena ràññee li jamonoy léegi ji
di tekki?
57 «Lu tax it dungeen àtteel seen bopp
liy jëf ju jub?
58 Bu la nit jiiñee dara, ba ngeen ànd
di dem ca àttekat ba, nanga fexee juboo
ak moom ci yoon wi. Lu ko moy, dina
la yóbbu ci yoon, yoon jébbal la ca loxoy
alkaati ba, mu tëj la.
59 Maa ngi la koy wax, doo génn foofa
mukk te feyuloo fiftin bi ci mujj.»

13

Ku tuubul bàkkaaram, sànku

1 Ca jamono jooju ay nit ñëw ca Yeesu,
nettali mbirum waa Galile, ya Pilaat reylu
woon, jaxase seen deret ak dereti mala, yi
ñu rendi woon, jébbal leen Yàlla.
2 Mu ne leen: «Mbaa du dangeena xalaat
ne, waa Galile yooyu dañoo gëna nekk
bàkkaarkat ña ca des, ndax coono bi ñu
daj?
3 Maa ngi leen di wax ne du dëgg.
Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar,
dingeen sànku noonu, yéen ñépp itam.
4 Te fukki nit ak juróom ñett ñooñu dee,
bi taaxum kaw ma ca goxu Silowe daanoo
ci seen kaw, ndax dangeena yaakaar ne
ñoo gëna nekk ay tooñkat ñeneen ñi dëkk
Yerusalem yépp?
5 Maa ngi leen di wax ne du dëgg.
Waaye su ngeen tuubul seeni bàkkaar,
dingeen sànku noonu, yéen ñépp itam.»
6 Noonu mu daldi leen wax léeb wii:
«Nit amoon na ci toolam garab gu ñu naan
figg. Benn bés mu ñëw di ko raas-si, fekku
fa benn doom.
7 Noonu mu ne surga ba: “Ñetti at a ngii
may ñëw di raas-si garab gii te duma ci
fekk dara. Gor ko. Lu tax muy xatal tool
bi?”
8 Surga ba ne ko: “Sang bi, bàyyiwaat ko
fi at mii. Dinaa wàqi taat wi, def ci tos.
9 Xëy na dina meññi. Bu ko deful, nga
gor ko.”»

Yeesu faj na jigéen ju xuuge ci bésub noflaay bi

10 Benn bésub noflaay Yeesoo ngi doon
jàngle ci ab jàngu.
11 Amoon na fa jigéen ju rab jàppoon,
ba feebarloo ko lu wara mat fukki at ak
juróom ñett; dafa xuuge woon te manul
woona siggi dara.
12 Bi ko Yeesu gisee, mu woo ko ne ko:
«Soxna si, sa feebar deñ na.»
13 Noonu mu teg ko ay loxoom, soxna sa
siggi ca saa sa, di màggal Yàlla.
14 Waaye njiitu jàngu ba mer, ndax li
Yeesu fajoon nit ca bésub noflaay ba, mu
ne mbooloo ma: «Am na juróom benni fan
yu nit ñi wara liggéey. Kon war ngeena
ñëw faju ci bés yooyu, waaye du ci bésub
noflaay bi.»
15 Boroom bi ne ko: «Naaféq yi! Ndax
bésub noflaay bi, kenn ku nekk ci yéen du
yiwee ca gétt ga yëkkam walla mbaamam
ngir wëggi ko?
16 Jigéen jii nag bokk ci askanu Ibraayma
te Seytaane tënk ko fukki at ak juróom
ñett, ndax kenn waru koo yiwi ci bésub
noflaay bi?»

17 Naka la wax loolu, noonam yépp daldi
rus, waaye mbooloo mi di bég ci jëf yu
yéeme, yi mu doon def yépp.

Léebu doomu fuddën gi

18 Noonu Yeesu neeti: «Lan la ngu-
uru Yàlla di nirool? Lan laa ko mana
méngaleel?
19 Mi ngi mel ni doomu fuddën gu nit jël,
ji ko ci toolam. Mu sax, nekk garab, ba
picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

20 Mu neeti: «Lan laa mana méngaleek
nguuru Yàlla?
21 Mi ngi mel ni lawiir bu jigéen jël,
jaxase ko ak ñetti andaari fariñ, ba kera
tooyal bépp di funki.»

Bunt bu xat bi

22 Yeesoo ngi doon jaar ci ay dëkk yu mag
ak yu ndaw, di jàngle te jublu Yerusalem.
23 Am ku ko ne: «Boroom bi, ndax ñiy
mucc ñu néew lay doon?» Yeesu ne leen:
24 «Defleen seen kem kàttan, ngir dugg
ci bunt bu xat bi, ndaxte maa ngi leen koy
wax, ñu bare dinañu jéema dugg, waaye
duñu ko man.
25 Jamono dina ñëw, ju boroom kër gi di
jóg, tëj buntam. Dingeen nekk ci biti di
fëgg naan: "Boroom bi, ubbil nu!" Mu ne
leen: "Xawma fu ngeen bokk."
26 Bu ko defee ngeen naan: "Noo doon
bokk di lekk ak a naan, te jàngle nga ci
sunuy pénc."
27 Mu ne leen: "Nee naa leen xawma
fu ngeen bokk. Yéen ñépp soreleen ma,
defkati lu bon yi!"
28 Foofa dingeen jooy, di yéyu, bu
ngeen gisee seeni maam Ibraayma, Isaaxa,
Yanqóoba ak yonent yépp ci nguuru Yàlla,
te ñu dàq leen ca biti.
29 Ay nit dinañu jóge penku ak sowu, nor
ak sudd, ñëw, bokk lekk ci ñam, yi Yàlla di
joxe ci nguuram.
30 Noonu ñenn ci ñi mujj ñooy jiituji; te
ci ñi jiitu, ñooy mujji.»

Dinañu yàq Yerusalem

31 Ca jamono jooja ay Farisen ñëw ca
Yeesu ne ko: «Jógeel fii, dem feneen,
ndaxte Erodd a ngi lay wuta rey.»
32 Noonu mu ne leen: «Demleen ne
bukki boobu ne ko: "Xoolal, maa ngi
dàq rab yi tey wéral nit ñi tey ak suba.
Ca ñetteelu fan ba, ma àgg fa ma Yàlla
jëmale."
33 Waaye fàww ma dox sama itte tey,
suba ak gannaaw suba, ndaxte wareesula
reye ab yonent feneen fu dul Yerusalem.
34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey
yonent yi, tey sànni ay doj ndaw yi, ba
ñu dee, aka maa bëggoona dajale say
doom, ni ginaar di uufe ay cuujam te
nanguwuleen!
35 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër. Te
maa ngi leen koy wax, dungeen ma gisati,
ba kera ngeen ne: "Yaw miy ñëw ci turu
Boroom bi, ku barkeel nga!"»

14

Yeesu ca kërug Farisen

1 Benn bésub noflaay Yeesu dem ci këru
benn kilifag Farisen yi, ngir lekke fa. Nit
ñaa ngi ko doon xool bu baax.
2 Faf am ca kanamam nit ku feebaroon,
ay tànkam newi.
3 Yeesu yékkati baatam, ne xutbakat ya
ak Farisen ya: «Ndax jaadu na, nu faj ci
bésub noflaay bi?»
4 Waaye ñépp ne cell. Yeesu daldi laal
jarag ja, faj ko, ba noppi ne ko mu ñibbi.
5 Gannaaw loolu mu ne leen: «Ku sa
doom walla sa yëkk daanu ci teen, ndax
doo dem génneji ko ca saa sa, fekk sax
bésub noflaay la?»
6 Amuñu woon dara lu ñu ciy teg.
7 Yeesu gis ni gan yi doon tànne toogu yu
yiw yi, mu daldi leen wax léeb wii:
8 «Bu ñu la wooyee ci xewu céet, bul jël
toogu bu yiw. Man na am woo nañu it nit
ku la ëpp daraja.
9 Kon ki leen woo yéen ñaar ñépp man
na ñëw ci yaw ne la: "Joxal toogu bi nit
kii." Noonu dinga rusa dem ca toogu bu
gannaawe ba.
10 Waaye bu ñu la wooyee, demal ca
toogu bu gannaawe ba. Bu ko defee ki la
woo, bu agsee ne la: "Sama xarit, àggal
ca kaw." Loolu dina la sagal ci ñi nga
toogandool ci lekkukaay bi.
11 Ndaxte képp kuy yékkatiku dees na la
suufeel, te kuy suufeelu, ñu yékkati la.»
12 Noonu Yeesu ne ki ko woo woon lekk:
«Boo dee woote añ walla reer, bul woo
rekk say xarit, say doomi ndey, say bokk,
walla say dëkkandoo yu am alal. Lu ko
moy ñooñu itam dinañu la woo, fey la bor
bi.
13 Waaye boo dee woote lekk, wool néew
doole yi, làggi yi, lafañ yi ak gumba yi.
14 Soo ko defee, dinga barkeel, ndaxte
duñu la ko mana fey, waaye dinga jot sag
pey, bés bi ñi jub di dekki.»

Léebu ñiy jégglu ci ngan gi

15 Bi mu déggee wax yooyu, kenn ca gan
ya ne Yeesu: «Kiy lekk ci ñam, yi Yàlla di
joxe ci nguuram, barkeel nga!»
16 Yeesu ne ko: «Dafa amoon nit ku
togglu ay ñam, woo ay nit ñu bare.
17 Bi waxtuw lekk jotee mu yónni surga
ca ña muy ganale, fàttali leen: "Man
ngeena ñëw, ndaxte lépp sotti na léegi."

18 «Waaye ñu tàmbali di jégglu ci ngan
gi ñoom ñépp. Ku jëkk ka ne ko: “Damaa
jënd tool léegi, te fàww ma dem seeti ko.
Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma.”
19 Keneen ne: “Damaa jënd léegi fukki
yëkk, te damay dem nii, jéem leena beyloo
ba xam. Maa ngi lay ñaan, nga jéggal ma.”
20 Keneen ne ko: “Damay sooga takk
jabar, looloo tax duma mana ñëw.”
21 «Surga ba dellu ca njaatigeem nettali
ko loolu lépp. Noonu boroom kër ga mer,
daldi ne surga ba: “Demal gaaw ca pénc
ya ak ca mbedd ya ca dëkk ba, te indil ma
fii néew doole yi, ñu làggi ñi, gumba yi ak
lafañ yi.”
22 «Surga ba ñëwaat ne ko: “Sang bi, def
naa li nga ma sant, waaye bérab bi feesul.”
23 Noonu njaatige ba ne ko: “Génnal
dëkk bi te dem ca yoon ya ak ca tool ya,
xiir nit ñi, ñu duggsi, ngir sama kër fees.
24 Maa ngi leen koy wax, ci ñi ma woo
woon ci sama reer bi, kenn du ci ñam.”»

Ab taalibe war na dëddu lépp, topp Yeesu

25 Am mbooloo yu réy yu toppoon ci
Yeesu, ba muy dem ca yoon wa. Mu geestu
ne leen:
26 «Képp ku ñëw ci man te gënalu
ma ko baayam, yaayam, soxnaam, ay
doomam, ay magam ak ay rakkam, walla
sax bakkanam, du mana nekk sama taal-
ibe.
27 Képp koo xam ne nanguwuloo ñàkk
sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te
nga topp ma, doo mana nekk sama taalibe.
28 Su kenn ci yéen bëggee tabax taaxum
kaw, ndax du jëkka toog, xalaat ñaata la
ko wara dikke, ngir seet ba xam ndax am
na xaalis bu mana àggale liggéey bi?
29 Lu ko moy, su yékkatee fondamaa bi
te manu koo àggale, ñi koy gis dinañu ko
ñaawal, naan ko:
30 “Waa jii dafa tàmbalee tabax, waaye
manu koo àggale.”
31 Walla boog ban buur mooy dugg ci
xare ak beneen buur te jëkkula toog, seet
ba xam moom ak fukki junniy xarekat
man na xeex ak kiy ñëw ak ñaar fukki
junniy xarekat?
32 Su ko manul, dafay yónni ndaw ca
beneen buur ba, fi ak ma ngay sore, ngir
ñu juboo.
33 Naka noonu itam ku nekk ci yéen, bu
dëdduwul li mu am lépp, du mana nekk
sama taalibe.
34 «Xam ngeen nag ne xorom lu baax
la, waaye bu sàppee, nan lañu koy delloo
cafkaam?
35 Du jariñ suuf, te du nekk tos. Dañu
koy sànni ca biti. Déglul bu baax, yaw mi
am ay nopp.»

15

Léebu xar mu réer ma

1 Ay juutikat ak ay boroom bàkkaar daan
jegesi Yeesu ngir déglu ko.
2 Farisen ya ak xutbakat ya di ñurumtu
naan: «Waa jii mi ngi nangoo nekk ak ay
boroom bàkkaar ak a lekkandook ñoom!»
3 Noonu Yeesu daldi leen wax léeb wii
ne leen:
4 «Kan ci yéen soo amoon téeméeri xar,
te benn réer ci, nooy def? Ndax doo bàyyi
ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar
ya ak juróom ñeent, toppi ma réer, ba gis
ko?
5 Te boo ko gisee, dinga ko gàddu ak
bànneex, yóbbu ko kër ga.
6 Boo àggee ca kër ga, dinga woo say
xarit ak say dëkkandoo ne leen: “Kaayleen
bànneexu ak man, ndaxte gis naa sama
xar ma réeroon.”
7 «Maa ngi leen di wax lii: ci noonule,
dina am mbég ci asamaan, bu benn
bàkkaarkat tuubee ay bàkkaaram. Te
mbég moomu mooy ëpp mbég, mi fay am,
ngir juróom ñeent fukk ak juróom ñeent
ñu jub, te soxlawuñoo tuub seeni bàkkaar.

Léebu xaalis bu réer ba

8 «Te it bu jigéen dencoon fukki libidoor,
benn réer ca, nu muy def? Ndax du taal ab
làmp, bale kër ga, seet fu nekk, ba gis ko?
9 Bu ko gisee, dina woo ay xaritam
ak ay dëkkandoom ne leen: “Kaayleen
bànneexu ak man, ndaxte gis naa sama
alal ja réeroon.”
10 Maa ngi leen di wax lii: ci noonule
la malaakay Yàlla yi di ame mbég ci benn
bàkkaarkat bu tuubee ay bàkkaaram.»

Doom ju réer ja

11 Yeesu dellu ne leen: «Dafa amoon
góor gu am ñaari doom.
12 Benn bés caat ma ne baay ba: “Baay,
damaa bëggoon, nga jox ma li may wara
féetewoo ci ndono li.” Noonu baay ba
daldi leen séddale alalam.
13 Ay fan yu néew gannaaw gi, caat ma
fab yëfam yépp, dem ca réew mu sore, yàq
fa alalam ci topp nafsoom.
14 Bi mu sànkee alalam jépp, xiif bu
metti dal ca réew ma, mu tàmbalee ñàkk.
15 Mu dem nag, di liggéeyal ku dëkk ca
réew ma, kooku yebal ko ca ay toolam ngir
mu sàmm mbaam-xuux ya.
16 Mu xiif ba bëgga lekk ca ñamu
mbaam-xuux ya, ndaxte kenn mayu ko
dara.
17 Mujj xelam délsi, mu ne: “Sama baay
am na ay surga yu bare, te dañuy lekk ba
suur. Man nag maa ngi fii di bëgga dee ak
xiif!

18 Damay jóg, dem ca sama baay ne ko:
‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ naa la;
19 yeyootumaa nekk sa doom; boole ma
ci say surga.’ ”
20 «Mu daldi jóg, jëm kër baayam.
Waaye bi muy soreendi kër ga, baayam
séen ko, yërëm ko, daldi daw laxasu ko,
fóon ko.
21 Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa Yàlla,
tooñ naa la; yeyootumaa nekk sa doom.”
22 Waaye baay ba ne ay surgaam:
“Gaawleen indi mbubb, mi gëna rafet,
solal ko ko. Te ngeen roof ab jaaro ci
loxoom te solal ko ay dàll.
23 Indileen sëllu wu duuf wa te rey ko,
nu lekk te bànneexu;
24 ndaxte sama doom jii dafa dee woon
te dundaat na, dafa réeroon te feeñ na.”
Noonu ñu tàmbalee bànneexu.
25 «Fekk booba taaw baa nga woon ca
tool ya. Bi mu ñëwee, ba jub kër ga, mu
dégg ñuy tëgg, di fecc.
26 Mu daldi woo kenn ca surga ya nag,
laaj ko lu xew.
27 Mu ne ko: “Sa rakk moo délsi, te sa
baay rey na sëllu wu duuf wa, ndaxte ñibsi
na ci jàmm.”
28 «Ci kaw loolu taaw ba daldi mer, baña
dugg ca kër ga. Baayam daldi génn, ngir
ñaan ko mu dugg.
29 Waaye taaw ba wax baayam ne ko:
“Seetal ñaata at laa la liggéeyal, mel ni
jaam, te masumaa moy sa ndigal, waaye
yaw, masuloo ma may sax tef, ngir ma
bànneexu, man ak samay xarit.
30 Waaye bi sa doom jii dikkee, moom mi
yàq sa alal ci ndoxaan, reyal nga ko sëllu
wu duuf wi.”
31 Noonu baay bi ne ko: “Sama doom,
yaa ngi ak man bés bu nekk, te li ma am
lépp, yaa ko moom.
32 Waaye war nanoo bànneexu te bég,
ndaxte sa rakk jii dafa dee woon te dun-
daat na, dafa réeroon te feeñ na.”»

16

Léebu bëkk-néeg bu njublaŋ bi

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Benn bo-
room alal moo amoon bëkk-néeg bu ñu
jiiñ ne dafay pasar-pasaree alal ji.
2 Waa ja woo ko ne ko: “Li may
dégg ci yaw mooy lan? Leeralal ma ni
nga liggéeye ak sama alal, ndaxte dootoo
nekkati sama bëkk-néeg.”
3 «Bëkk-néeg bi di xalaat naan: “Nu may
def nag, segam sama njaatige dafa may
dàq ci liggéey bi mu ma joxoon? Dem
beyi? Awma kàttanam. Yelwaani? Rus
naa ko.
4 Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee
sama liggéey, ay nit fat ma.”
5 Noonu mu daldi woolu kenn ku nekk
ca ña ameeloon njaatigeem bor. Ka jëkka
ñëw, mu ne ko: “Ñaata nga ameel sama
njaatige?”
6 Mu ne ko: “Téeméeri bidoŋi diwu
oliw.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a
ngii. Toogal fii gaaw te bind juróom fukk.”
7 Mu neeti keneen: “Yaw nag, ñaata nga
ko ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri saakuy
pepp.” Bëkk-néeg ba ne ko: “Sa kayit a
ngii. Bindal juróom ñett fukk.”
8 Njaatige ba nag daldi naw ni bëkk-néeg
bu njublaŋ boobu muuse woon. Ndaxte ñi
bokk ci àddina ñoo gëna muus ci li ñu jote
ci seen diggante ak seen moroom, ba raw
ñi bokk ci leeru Yàlla.»
9 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen di wax
lii: sàkkuleen ay xarit jaare ko ci alalu
àddina, ngir bu alal nekkatul, ñu man
leena fat ca dal yu sax ya.
10 Nit ku maandu ci yëf yu néew, dina
maandu itam ci yu bare. Ku jubadi ci yëf
yu néew, du jub ci yu bare.
11 Su fekkeente ne nag jubuleen ci alalu
àddina, kon ku leen di dénk alal ju wóor
ji?
12 Te su ngeen maanduwul ci alal ji
ngeen moomul, kon ku leen di jox alal ji
ngeen moom?
13 «Benn jaam manula jaamoondoo
ñaari sang; fàww nga bañ kii, bëgg ki ci
des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki
ci des. Manuleena boole jaamu Yàlla ak
jaamu Alal.»
14 Farisen yi déglu li Yeesu doon wax
lépp, tàmbali di ko reetaan, ndaxte ñu
bëggoon xaalis lañu.
15 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen yéena ngi
fexee jub ci kanam nit ñi waaye Yàlla xam
na seen xol. Ndaxte li nit ñiy fonk, Yàlla
sib na ko.
16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi
ñu ngi fi woon ba kera Yaxya di ñëw. La ko
dale foofa nag, yégle nañu xibaaru jàmm
bi ci nguuru Yàlla, te ñépp a ngi góor-
góorlu, ngir dugg ci.
17 Waaye nag asamaan ak suuf jóge fi
moo gëna yomb randal wenn rëdd ci arafu
yoonu Musaa.
18 «Ku fase sa soxna, ba noppi takk
keneen, njaaloo nga, te ku takk jigéen ju
jëkkëram fase, njaaloo nga.

Boroom alal ji ak Lasaar

19 «Dafa amoon boroom alal juy sol yére
yu rafet te jafe, tey dund bés bu set dund
gu neex.
20 Fekk miskin mu ñuy wax Lasaar daan
tëdd ca buntu këram, fees dell ak ay góom,
21 te bu sañoon, di lekk ci desiti ñam wiy
rot ci lekkukaayu boroom alal ji. Xaj yi sax
daan nañu ñëw, di mar ay góomam.

22 «Noonu miskin ma dee, malaaka yi yóbbu ko ca wetu Ibraayma. Boroom alal
ja itam dee, ñu suul ko.
23 Bi ñu koy mbugal ca sawara, mu téen,
séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci wetam.
24 Noonu mu yuuxu ne: “Maam
Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu
sëpp catul baaraamam ci ndox, seralal ma
sama làmmiñ, ndaxte maa ngi sonn lool ci
sawara sii!”
25 Ibraayma ne ko: “Sama doom,
fàttalikul ne jot nga sa bànneex ci àddina,
fekk Lasaar dëkk ci tiis. Looloo tax xolam
sedd fii, yaw nag, ngay sonn.
26 Rax-ca-dolli it am na kàmb gu xóot
sunu diggante ak yéen, ba tax ñi bëgga
jóge fii jëm ci yéen, walla ñi bëgga jóge
foofu jëmsi ci nun, duñu ko man.”
27 «Noonu boroom alal ja ne: “Kon nag
maam, maa ngi lay ñaan, nga yebal Lasaar
ca sama kër baay,
28 ndaxte am naa fa juróomi rakk. Na
leen artu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci
bérabu metit wii.”
29 Ibraayma ne ko: “Say doomu baay, ñu
ngeek yoonu Musaa ak téerey yonent yi.
Nañu leen déggal.”
30 Boroom alal ja ne ko: “Déedéet,
maam Ibraayma, waaye su kenn dek-
kee, dem ca ñoom, dinañu tuub seeni
bàkkaar.”
31 Waaye Ibraayma ne ko: “Su ñu
dégluwul Musaa ak yonent yi, kon ku
dekki sax, du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaar, ngëm, ak warugaru jaam

1 Yeesu waxaat ay taalibeem ne leen:
«Fiir yuy yóbbe nit bàkkaar manta ñàkk,
waaye toroxte dal na ki koy lal.
2 Ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko
ci géej moo gën ci moom muy daaneel ci
bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ci ñii.
3 Wottuleen seen bopp.
«Bu sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu
réccoo, baal ko.
4 Te su la tooñee juróom ñaari yoon ci
bés bi, te ñëw ci yaw juróom ñaari yoon
ne la: “Tuub naa ko,” nanga ko baal.»
5 Ndaw ya wax Boroom bi ne ko: «Yokkal
sunu ngëm.»
6 Boroom bi ne leen: «Su ngeen amee
ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën, kon
dingeen mana ne garab gii: “Buddeekul,
dem jëmbëtu ca géej ga,” te dina def li
ngeen wax.
7 «Kan ci yéen bu amoon surga bu beyi
walla bu sàmmi ba ñëw, ndax dafa ko naa:
“Kaay lekk”?
8 Déedéet. Xanaa kay da ko naan:
“Defaral ma reer bi. Takkul te tibbal ma,
ba ma lekk te naan, ba noppi nga doora
lekk te naan.”
9 Li surga ba topp ndigal, ndax tax na mu
yelloo ngërëm? Déedéet.
10 Noonu yéen itam bu ngeen toppee li
ñu leen sant lépp ba noppi, dangeena war
ne: “Ay surga rekk lanu. Sunu warugar
lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Bi muy dem Yerusalem ba tey, Yeesu
jaar ci dig wiy xàjjale Samari ak Galile.
12 Bi muy jub benn dëkk, fukki gaana
ñëw, dogale ko. Ñu taxaw dànd ko, di wax
ca kaw naan:
13 «Yeesu, kilifa gi, yërëm nu!»
14 Naka la leen Yeesu di gis, naan leen:
«Demleen won seen bopp sarxalkat ya.»
Bi ñuy dem, ñu daldi set.
15 Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi
dëpp, di màggal Yàlla ak baat bu xumb.
16 Mu dëpp jëëm ca tànki Yeesu, di ko
gërëm. Fekk nitu Samari la woon.
17 Noonu Yeesu daldi ne: «Xanaa du fukk
yépp a wér? Ana juróom ñeent ña nag?
18 Amul kenn ci ñoom ku ñëw gërëm
Yàlla ku dul doxandéem bii!»
19 Noonu Yeesu ne ko: «Jógal dem; sa
ngëm faj na la.»

Li xew bu Doomu nit ki ñëwee

20 Farisen yi laaj Yeesu ne ko: «Kañ la
Yàlla di tëral nguuram?» Mu ne leen: «Bu
Yàlla di wàcce nguuram ci nit ñi, kenn du
ko mana teg bët.
21 Duñu mana wax it ne: “Xool-leen,
mi ngi fii,” walla: “Ma nga fale,” ndaxte
nguuru Yàlla wàcc na ci seen biir.»
22 Noonu mu ne taalibe ya: «Jamono
dina ñëw, fu ngeen di bëgga gis su doon
sax benn fan ci jamono ju Doomu nit ki di
ñëw, waaye dungeen ko gis.
23 Dees na leen ne: “Mi ngi fii!” walla:
“Ma nga fale!” Buleen dem, mbaa ngeen
di leen topp.
24 Ndaxte ni melax naan ràyye ci
asamaan, di leeral gii wet, ba ca gee, noonu
it la Doomu nit ki di mel ci bésam.
25 Waaye balaa booba fàww mu sonn
lool te niti jamono jii dëddu ko.
26 «La xewoon ca bési Nóoyin, dina
xewaat ci bési Doomu nit ki.
27 Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jël
jabar ak a séyi, ba bés ba Nóoyin duggee
ca gaal ga. Noonu mbënn ma ñëw, rey leen
ñoom ñépp.
28 «Dina mel it ni la xewoon ca bési Lóot.
Nit ñaa ngi doon lekk ak di naan, di jënd
ak di jaay, di ji ak di tabax.
29 Waaye bés ba Lóot génnee Sodom,
Yàlla tawloo sawara ak tamarax, rey leen
ñoom ñépp.

30 Noonu lay mel, bés bu Doomu nit kiy
feeñ.
31 «Ca bés boobee ku nekk ca kaw kër ga
te ay bagaasam nekk ca biir, bumu wàcc
jëli leen. Te it ku nekk ca tool ya, bu mu
ñibbi.
32 Fàttalikuleen soxnas Lóot!
33 Kuy wuta rawale sa bakkan, dinga ko
ñàkk, waaye ku ko ñàkk, dinga dund.
34 Maa ngi leen koy wax: ca jamono
jooju, ñaar dinañu bokka tëdd guddi, dees
na yóbbu kenn ki, bàyyi ka ca des.
35-36 Ñaari jigéen dinañu wolandoo, dees
na yóbbu kenn ci, bàyyi ka ca des.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Fu loolu di xewe,
Boroom bi?» Yeesu ne leen: «Fa médd
nekk, la tan yiy dajee.»

18

Léebu àttekat bi ak jigéen ju jëkkëram faatu

1 Noonu Yeesu wax leen itam léeb wii
ngir xamal leen ne war nañoo sax ci ñaan
te baña xàddi.
2 Nee na: «Dafa amoon cib dëkk,
benn àttekat bu ragalul Yàlla te faalewul
mbindeef.
3 Amoon na itam ca dëkk ba jigéen ju
jëkkëram faatu ju daan faral di ñëw ci
moom, naan ko: “Àtte ma ak sama noon!”
4 Àttekat ba bañ lu yàgg, waaye am
bés mu ne ci xelam: “Ragaluma Yàlla te
faalewuma mbindeef,
5 waaye jigéen jii lakkal na ma; kon
dinaa ko àtte, ngir mu bañatee ñëw sonal
ma. Dina rey ak ay wax.”»
6 Boroom bi tegaat ca ne: «Dégluleen bu
baax li àttekat bu bon boobu wax;
7 ndax Yàlla du àtte jub mbooloom mi
mu tànn te ñu koy ñaan wall guddi ak
bëccëg? Ndax dina leen xaarloo?
8 Maa ngi leen koy wax, dina leen àtte
jub ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki
ñëwee, ndax dina fekk ngëm ci àddina?»

Léebu Farisen bi ak juutikat bi

9 Yeesu waxaat léeb wii nit, ñi foog ne
jub nañu tey xeeb ñi ci des.
10 Mu ne: «Dafa amoon ñaari nit ñu dem
ca kër Yàlla ga, di ñaan. Kenn ki ab Farisen
la, ki ci des juutikat.
11 Farisen baa nga taxaw di ñaan ci
xelam naan: “Yaw Yàlla, maa ngi lay sant
ci li ma melul ni ñeneen ñiy sàcc, di def lu
jubadi te di njaaloo, rawatina juutikat bii.
12 Ayu-bés gu nekk damay woor ñaari
yoon, di joxe asaka ci lépp lu ma wut.”
13 «Juutikat ba moom, ma nga taxaw
fu sore te bëggula siggi sax, xool ca
asamaan. Waaye ma ngay fëgg dënnam
te naan: “Yaw Yàlla, yërëm ma, man miy
bàkkaarkat.”»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ngi leen koy
wax, nit kooku, ba muy ñibbi këram,
moom la Yàlla àtte ni ku jub, waaye du
Farisen ba. Ndaxte képp kuy yékkatiku
dees na la suufeel, te kuy suufeelu, ñu
yékkati la.»

Liir yi

15 Amoon na ay nit, ñuy indil Yeesu ay
liir, ngir mu teg leen ay loxoom. Bi taalibe
ya gisee loolu, ñu gëdd leen.
16 Waaye Yeesu woo leen ne: «Bàyyileen
xale yi, ñu ñëw ci man, te buleen leen tere,
ndaxte ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguuru
Yàlla.
17 Ci dëgg, maa ngi leen koy wax, ku
woyoful ni xale, nangu nguuru Yàlla, doo
ci mana dugg.»

Njiitu Yawut bu bare alal

18 Benn njiitu Yawut laaj Yeesu ne ko:
«Kilifa gu baax gi, lu ma wara def, ba am
wàll ci dund gu dul jeex?»
19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga wooye ma
ku baax? Yàlla rekk a baax.
20 Xam nga ndigal yi: “Bul njaaloo, bul
bóome, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,
teralal sa ndey ak sa baay.”»
21 Njiit la ne ko: «Loolu lépp sàmm naa
ko li dale ci sama ndaw ba tey.»
22 Bi Yeesu déggee loolu, mu ne ko:
«Lenn rekk moo la dese. Jaayal li nga
am lépp, séddale ko miskin yi te dinga
woomle ca asamaan; boo noppee, nga ñëw
topp ci man.»
23 Bi nit ka déggee loolu, mu am tiis,
ndaxte ku bare woon alal la.
24 Yeesu xool ko, daldi ne: «Boroom alal,
dugg ci nguuru Yàlla, lu jafee ngoogu!
25 Giléem jaar ci bën-bënu puso moo
gëna yomb boroom alal dugg ci nguuru
Yàlla.»
26 Ñi doon déglu daldi ne: «Kon nag ku
mana mucc?»
27 Yeesu ne leen: «Li të nit ñi, tëwul
Yàlla.»
28 Noonu Piyeer ne: «Nun de, dëddu
nanu li nu am lépp, topp la.»
29 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, képp ku dëddu kër walla soxna
walla ay doomi ndey walla ay waajur walla
ay doom ngir nguuru Yàlla,
30 dinga am tey jii ay yooni yoon, ak
dund gu dul jeex ëllëg.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

31 Yeesu wéetoo ak fukki taalibe yi ak
ñaar ne leen: «Nu ngi dem Yerusalem, te li
yonent yi bindoon lépp ci mbirum Doomu
nit ki dina mat.

32 Dinañu ko jébbal ñi dul Yawut, ñu
ñaawal ko, saaga ko, tifli ci kawam.
33 Gannaaw bu ñu ko dóoree ay yar ba
noppi, dinañu ko rey, waaye ca ñetteelu
fan ba dina dekki.»
34 Waaye taalibe ya dégguñu li mu leen
doon wax; kàddu yooyu ump na leen, te
xamuñu li waxi Yeesu yooyu tekki.

Yeesu faj na ku gumba

35 Bi Yeesu di agsi dëkku Yeriko, am
gumba gu toogoon ca wetu yoon wa, di
yelwaan.
36 Naka la gumba ga dégg mbooloo di
jàll, mu laaj lan moo xew.
37 Ñu wax ko ne: «Yeesum Nasaret moo
fay jaar.»
38 Noonu mu yuuxu ne: «Yeesu, Sëtu
Daawuda, yërëm ma!»
39 Ñi jiitu woon gëdd ko, ngir mu noppi.
Waaye muy gëna yuuxu naan: «Sëtu
Daawuda, yërëm ma!»
40 Noonu Yeesu taxaw, santaane ñu indil
ko ko. Bi mu jegesee, Yeesu laaj ko ne:
41 «Loo bëggoon ma defal la ko?» Mu ne
ko: «Sang bi, damaa bëgga gis.»
42 Noonu Yeesu ne ko: «Na say bët gis!
Sa ngëm faj na la.»
43 Ca saa sa mu daldi gis. Noonu mu topp
ci Yeesu, di màggal Yàlla. Mbooloo mépp
gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dugg na ca kër Sase

1 Yeesu dugg na Yeriko, jaar ca dëkk ba,
di dem.
2 Waaye amoon na fa waa ju ñuy wax
Sase. Njiitu juutikat la, te di ku bare alal.
3 Bëgg na gis kan mooy Yeesu, waaye
dafa gàtt lool, ba manu koo gis ndax
mbooloo ma.
4 Noonu mu daw, jiituji ca yoon wa, yéeg
ci genn garab ngir gis Yeesu, ndaxte foofa
la naroona jaar.
5 Bi Yeesu dikkee ba tollook garab ga nag,
mu téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw, ndax
tey sa kër laa wara dal.»
6 Sase daldi gaawantu wàcc, ganale ko
ak mbég.
7 Ñépp gis loolu, di ñurum-ñurumi naan:
«Mi ngi dal cig këru boroom bàkkaar.»
8 Waaye Sase taxaw ne Boroom bi:
«Déglul Boroom bi, dogu naa may sama
genn-wàllu alal miskin yi, te lu ma masa
njublaŋ nit, jël alalam, dinaa ko fey ñeenti
yoon lu ni tollu.»
9 Yeesu ne ko: «Mucc gi wàcc na tey ci
kër gii, ndaxte nit kii, ci askanu Ibraayma
la bokk itam.
10 Ndaxte Doomu nit ki ñëw na, ngir seet
te musal ñi réer.»

Léebu surga, ya buur bi dénk xaalisam

11 Bi nit ñi doon déglu kàddu yooyu,
Yeesu teg ca léeb, ndaxte jege woon na
Yerusalem, te ñoom foogoon nañu ne
nguuru Yàlla dafay daldi feeñ ca saa sa.
12 Mu ne nag: «Dafa amoon boroom
juddu bu rafet bu demoon ci réew mu sore,
ngir ñu fal ko buur te mu délsiwaat.
13 Noonu mu woo fukk ci ay surgaam,
jox ku nekk benn libidoor*, ne leen:
"Liggéeyleen ci, ba may ñibsi."
14 Waaye waa réewam bëgguñu ko.
Noonu ñu yónni ndaw ci gannaawam ne:
"Bëggunu nit kii yilif nu."
15 «Bi ñu ko falee buur nag, ba mu délsi,
mu woolu surga, ya mu joxoon wurus wa,
ngir xam nan lañu ci liggéeye.
16 Ku jëkk ka ñëw ne ko: "Sang bi, sa
libidoor bii jur na fukki libidoor."
17 Buur ba ne ko: "Def nga lu baax, surga
bu baax nga. Segam wone nga ne takku
nga ci lu tuuti, falul ci fukki dëkk."
18 Surga ba ca topp ñëw ne: "Sang bi, sa
libidoor ba indi na juróomi libidoor."
19 Buur ba ne ko: "Yaw, falul ci juróomi
dëkk."
20 Keneen ñëw ne: "Sang bi, sa libidoor
baa ngi nii. Dama koo fasoon ci sekkit,
denc ko.
21 Dama laa ragaloon, ndaxte ku néeg
nga. Dangay nangu loo dénkaanewul, di
dajale loo jiwul."
22 Buur ba ne ko: "Ci say wax laa lay
àtte, surga bu bon bi! Xamoon nga ne, nit
ku néeg laa, di nangu lu ma dénkaanewul,
te dajale lu ma jiwul.
23 Lu tax nag yóbbuwoo sama xaalis ca
denckati xaalis ya? Bés bu ma ñëwee nag,
ma mana jot sama xaalis ak la mu jur."
24 «Ci kaw loolu mu ne ña taxawoon ca
wetam: "Nanguleen libidoor bi ci moom,
jox ko boroom fukki libidoor yi."
25 Ñu ne ko: "Sang bi, am na fukki
libidoor ba noppi."
26 Buur ba ne leen: "Maa ngi leen koy
wax, ku am, dinañu la dolli, waaye ku
amul, li nga am as néew sax, dinañu ko
nangu.
27 Waaye sama noon yi, ñi bëggul woon
ma doon seen buur, indileen fii, rey leen
ci sama kanam."»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu
dafa daldi jiitu, jëm Yerusalem.
29 Bi muy jege dëkki Betfase ak Betani,
ci wetu tund wu ñuy wax tundu Oliw ya,
Yeesu yebal ñaar ci ay taalibeem,

* **19:13** Maanaam mina. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci
kanam. Bu ngeen fa duggee, dingeen fa
gis cumbur gu kenn masula war. Yiwileen
ko, indi.
31 Bu leen kenn laajee: “Lu tax ngeen
koy yiwi?” neleen ko: “Boroom bi da koo
soxla.”»
32 Ñaari ndaw ya dem, fekk mbir ya
deme, na leen ko Yeesu waxe woon.
33 Bi ñuy yiwi cumbur ga nag, ay bo-
roomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi
cumbur gi?»
34 Ñu ne: «Ndaxte Boroom bi da koo
soxla.»
35 Noonu ñu indil cumbur gi Yeesu, daldi
lal seeni yére ca kaw, yéegal ca Yeesu.
36 Bi muy dem, nit ñi di lalal Yeesu seeni
yére ci yoon wi.
37 Bi ñu agsee fa mbartalum tundu
Oliw ya doore, taalibeem yépp fees ak
mbég, tàmbalee màggal Yàlla ca kaw
ndax kéemaan yu bare yi ñu gis.
38 Ñu ngi naan:
«Yaw buur biy ñëw ci turu Boroom bi, ku
barkeel nga!
Na jàmm am ca asamaan, te ndam li féete
ca bérab yu gëna kawe!»
39 Waaye ay Farisen yu nekkoon ca
mbooloo ma ne Yeesu: «Kilifa gi, yeddal
sa taalibe yi!»
40 Noonu mu ne: «Maa ngi leen koy wax,
bu ñu noppee ñoom, doj yiy xaacu.»
41 Bi Yeesu jegee dëkk ba, ba séen ko, mu
jooy ko
42 naan: «Céy yaw itam, boo xamoon
bésub tey yi la mana indil jàmm! Waaye
fi mu ne manuloo koo gis.
43 Bés dina ñëwi yu say noon di jal,
wërale la. Dinañu la tëj ci biir, tanc la.
44 Dinañu la yàqate, yaw ak sa waa
dëkk. Doj dootul des ci kaw doj ci yaw,
ndaxte ràññeewoo jamono ji Yàlla ñëwe,
wallusi la.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla
ga, daldi dàq ña fay jaay,
46 naan leen: «Mbind mi nee na: “Sama
kër këru ñaan ci Yàlla lay doon; waaye
yéen def ngeen ko këru sàcc.”»
47 Bés bu nekk Yeesu di jàngle ca kër
Yàlla ga. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya, ñoom ak njiiti xeet wa, ñu ngi ko doon
wuta reylu.
48 Waaye xamuñu woon lan lañu mana
def, ndaxte nit ñépp a ngi ko doon déglu,
bañ benn baat raw leen.

20

Sañ-sañu Yeesu

1 Benn bés Yeesu doon jàngal nit ña ca
kër Yàlla ga, di leen yégal xibaaru jàmm
bi. Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya ak
njiit ya ñëw ne ko:
2 «Wax nu ci ban sañ-sañ ngay defe yëf
yii, walla kan moo la may boobu sañ-sañ.»
3 Yeesu ne leen: «Man itam dinaa leen
laaj lenn: waxleen ma,
4 la Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci
ndox, fu mu ko jële, ci Yàlla walla ci nit
ñi?»
5 Ñu waxtaan ci seen biir naan: «Bu
nu nee: “Ci Yàlla,” dina laaj: “Lu tax
gëmuleen ko kon?”
6 Te bu nu nee: “Ci nit ñi,” mbooloo
mépp dinañu nu sànni ay xeer, ndaxte
gëm nañu ne Yaxya yonent la woon.»
7 Noonu ñu ne ko xamuñu fu mu ko jële.
8 Yeesu ne leen: «Kon man itam duma
leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.»

Léebu beykat yi

9 Noonu Yeesu daldi wax nit ña léeb
wii: «Amoon na nit ku jëmbët toolu reseñ,
batale ko ay beykat, dem tukki tukki bu
yàgg.
10 Bi tool bi ñoree nag, mu yónni surga
ci ñoom, ngir jot wàllam ci meññeef gi.
Waaye beykat yi dóor ko ay yar, dàq ko,
mu dellu ak loxoy neen.
11 Mu yónniwaat beneen surga, ñu dóor
ko moom itam, toroxal ko, dàq ko, mu
dellu ak loxoy neen.
12 Mu yónneeti ñetteelu surga, ñu gaañ
ko, dàq ko.
13 «Boroom tool ba daldi ne: “Nan laay
def nag? Dinaa yónni sama doom, sama
reeni xol. Xëy na ñu weg ko, moom.”
14 Waaye bi beykat yi gisee doom ji, ñu
ne ci seen biir: “Kii moo wara donn tool
bi; nan ko rey, moom ndono li.”
15 Ñu génne ko tool bi nag, rey ko.»
Noonu Yeesu laaj leen: «Nu leen boroom
tool bi di def, nag?
16 Xanaa ñëw, rey beykat yooyu, dénk
tool ba ñeneen.» Bi Yeesu waxee loolu, nit
ña ne ko: «Yàlla tere!»
17 Waaye Yeesu ne leen jàkk, daldi ne:
«Kon nag lu baat yii ci Mbind mi di tekki:
“Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.”
18 Képp ku dal ci doj woowu, dammtoo, te
ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»
19 Xutbakat ya ak sarxalkat yu mag ya ñu
ngi doon wuta jàpp Yeesu ca taxawaay ba,
ndaxte xam nañu ne ñoo tax mu wax léeb
woowu. Waaye ragal nañu mbooloo ma.

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

20 Noonu ñu koy yeeru, daldi yónni ay
nit ñu mbubboo njub, sas leen ñu fexe koo
jàpp ci ay waxam, ngir jébbal ko boroom
réew, ma yor kilifteef ak sañ-sañ.

21 Ñu daldi ñëw ci Yeesu ne ko: «Kilifa
gi, xam nanu ne li ngay wax te di ko jàngle
lu jub la. Amuloo parlàqu, waaye dangay
xamle yoonu Yàlla ci bu wóor.
22 Wax nu, ndax jaadu na, nu fey buur
bi Sesaar galag walla déet.»
23 Waaye Yeesu xam na seen pexe ne
leen:
24 «Wonleen ma posetu denariyon. Kan
lañu ci def nataalam ak turam?» Ñu ne ko:
«Sesaar.»
25 Noonu mu ne leen: «Joxleen nag
Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.»
26 Noonu manuñu ko woona jàpp ciy
waxam ci kanam mbooloo ma; ñu waaru
ci tontam, ba wedam.

Sadusen ak ndekkite li

27 Noonu ay nit, ñu bokk ci Sadusen yi,
ñëw ci moom. Sadusen yi nag ñoom weddi
nañu ndekkite li. Noonu ñu laaj ko ne:
28 «Kilifa gi, Musaa bindal na nu ne,
ku magam faatu te bàyyiwul doom ak
soxnaam, kooku war na donn jigéen ji, ba
yékkati giiru magam.
29 Amoon na fi nag juróom ñaari góor ñu
bokk ndey ak baay. Taaw ba takk jabar,
faatu, te bàyyiwul doom.
30-31 Ñaareel ba takk jigéen ja, def
noonu; ak ñetteel ba, ba juróom ñaar
ñépp faatu te bàyyiwuñu doom.
32 Gannaaw ga nag jigéen ja it faatu.
33 Ci ndekkite li nag, kan ci ñoom moo
wara donn jigéen ja, fekk ku nekk ci
juróom ñaar ñi mas na koo takk?»
34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii, góor ñi
ak jigéen ñi dañuy séy.
35 Waaye ña ñu àtte ne yeyoo nañoo
bokk ci dundu ëllëg ak ci ndekkite li, kenn
du am jabar, kenn du am jëkkër.
36 Dafa fekk ne manatuñoo dee, ndaxte
dañuy mel ni malaaka yi. Ay doomi Yàlla
lañu ndaxte doomi ndekkite lañu.
37 Te Musaa sax wone na ne, néew
yi dinañu dekki, ci saarum ngarab si.
Foofa Musaa wooye na fa Boroom bi:
"Yàllay Ibraayma, Yàllay Isaaxa, di Yàllay
Yanqóoba."
38 Kon nag nekkul Yàllay ñi dee waaye
Yàllay ñiy dund la, ndaxte Yàllaa tax ñépp
di dund.»
39 Ci kaw loolu ay xutbakat ne ko: «Li
nga wax dëgg la, kilifa gi!»
40 Ndaxte kenn ci ñoom ñemeetu koo
laaj dara.

Mbaa Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nit ñi di
wax ne, Almasi bi mooy sëtu Daawuda?
42 Ndaxte Daawuda moom ci boppam
moo ne ci Sabóor:
"Boroom bi nee na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
43 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
44 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko
"Boroom bi," nu muy nekke sëtam?»
45 Bi ko nit ña fa nekkoon ñépp doon
déglu, Yeesu ne ay taalibeem:
46 «Moytuleen xutbakat yi; dañoo bëgg
di doxantu, sol ay mbubb yu réy, te ñépp
di leen nuyoo ñaari loxo ci pénc mi. Ci
jàngu yi, toogu yu féete kanam lañuy wut,
te toogu yu yiw lañuy taamu ci reeri xew
yi.
47 Ñu ngi lekk alalu jigéen ñi seen jëkkër
faatu, di ñaan Yàlla ay ñaani ngistal yu
gudd. Seen mbugal dina gëna tar.»

21

Saraxu soxna si

1 Noonu Yeesu siggi, séen ay boroom alal
ñuy dugal seen sarax ca ndab ya ca kër
Yàlla ga.
2 Mu gis itam jenn jigéen ju jëkkëram
faatu te mu ñàkk, ju fa def ñaari poseti
xànjar*.
3 Noonu mu daldi ne: «Ci dëgg, maa ngi
leen koy wax, jigéen ju ñàkk jee moo ëpp
ñeneen ñépp lu mu joxe.
4 Ñoom ñépp dañu sàkk ci seen barele,
waaye moom dafa sàkk ci néewleem, ba
joxe xaalis bi mu waroona dunde.»

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

5 Noonu ay nit doon wax ci lu jëm ca
kër Yàlla ga, ak ni ñu ko rafetale ak ay doj
yu jafe ak alal ju ñu jébbal Yàlla. Waaye
Yeesu ne leen:
6 «Li ngeen gis fii lépp, jamono dina ñëw
joo xam ne dina daanu, ba doj dootul des
ci kaw doj.»
7 Ñu laaj ko ne: «Kilifa gi, kañ la loolu
di am? Ak luy tegtal ne looloo ngi waaja
xew?»
8 Yeesu ne: «Moytuleen, bu leen kenn
nax. Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci
sama tur ne: "Moom laa," walla ñu naan:
"Jamono ji jegesi na." Buleen topp ñooñu.
9 Bu ngeen déggee ay xare ak ay réew yu
jóg, wottuleena tiit, ndaxte fàww yooyule
jëkka am. Waaye taxul mujug jamono
daldi taxaw.»
10 Noonu mu teg ca ne: «Xeet dina jóg,
xeex ak weneen xeet, réew dina xeex ak
meneen réew.
11 Suuf dina yëngu yëngu yu réy, te
wopp ak xiif dina am ci bérab yu bare.

* **21:2** Mooy posetu lepton. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

Dina am it ay xew-xew yu raglu ak ay
firnde yu mag yuy jóge asamaan.
12 Waaye bala looloo xew, dees na leen
jàpp, fitnaal leen, di leen jébbal àttekat yi
ca jàngu ya, tëj leen kaso. Dees na leen
yóbbu ci kanam i buur ak i boroom réew
ndax sama tur.
13 Loolu dina leen ubbil bunt, ba ngeen
man maa seedeel.
14 Fasleen yéenee baña wut lay ngir
musal seen bopp.
15 Ndaxte man ci sama bopp maa leen di
jox kàddu ak xel moo xam ne seeni noon
duñu ko mana teggi, mbaa ñu di ko weddi.
16 Seeni waajur sax ak seeni doomi ndey,
seeni bokk ak seeni xarit, dinañu leen
jébbal àttekat yi, ba ñu rey ñenn ci yéen.
17 Te ñépp dinañu leen bañ ndax sama
tur.
18 Waaye seen genn kawar sax du neen.
19 Seen muñ moo leen di musal.
20 «Bu ngeen gisee ay xarekat wër dëkku
Yerusalem, xamleen ne jamono, ji ñu koy
yàq, agsi na.
21 Kon nag ku nekk ci biir diiwaanu
Yude, nanga daw ca tund ya; ku nekk ci
biir dëkk bi, nanga ko génn; te ku nekk ca
tool ya, bul dugg ca dëkk ba!
22 Ndaxte ci bés yooyu Yàlla dina fey jëf
yi, te li ñu bindoon ci téereb Yàlla dina
mat.
23 Ngalla jigéen ñi ëmb ca bés yooya,
ngalla it ñiy nàmpal! Ndaxte tiis wu metti
dina am ci réew mi, te Yàlla dina wàcce
meram ci waa réew mii.
24 Dees na leen reye ak i jaasi, jàpp leen
jaam, yóbbu leen ci réewi àddina sépp. Te
ñi dul Yawut dinañu nappaaje Yerusalem,
ba kera jamonoy ñi dul Yawut mat.
25 «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi, ci
weer wi ak ci biddiiw yi. Ci kaw suuf xeet
yi dinañu tiit, jaaxle ndax riiru géej gi ak
yëngu-yëngub duus yi.
26 Bu boobaa nit ñiy xëm ndax tiitaange,
bu ñuy xalaat musiba, yi nara wàcc ci
àddina, ndaxte dees na yëngal kàttani
asamaan.
27 Noonu dinañu gis Doomu nit ki di ñëw
ciw niir, ànd ak kàttan ak ndam lu réy.
28 Bu mbir yooyu di tàmbalee xew nag,
boo yaboo ngeen siggi, téen, ndaxte seen
njot jubsi na.»
29 Noonu Yeesu misaal leen lii: «Xool-
leen garabu figg ak yeneen garab yi.
30 Bu ñu gisee ñu sëq, soxlawuleen kenn
wax leen ne, nawet bi jubsi na xaat.
31 Noonu itam bu ngeen gisee loolu lépp
xew, xamleen ne nguuru Yàlla jege na.
32 «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti
jamono jii duñu wéy, te loolu lépp amul.
33 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.
34 «Moytuleen seen nafsu diigal leen ci
yàqute ak ci màndite ak ittey àddina, ba
bés boobu bett leen ni mbaal.
35 Ndaxte dina dal ci ñépp ñi nekk ci kaw
suuf.
36 Yewwuleen, di sax ci ñaan, ngir ngeen
mana mucc ci loolu lépp wara xew, te
mana taxaw ak kóolute ci kanam Doomu
nit ki.»
37 Yeesoo ngi daan yendoo jàngle ca kër
Yàlla ga, te bu guddee mu dem ca tund wu
ñuy wax tundu Oliw ya, fanaan fa.
38 Te nit ñépp dañu daan teela xëy ca kër
Yàlla ga, di ko déglu.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu ma amul lawiir jege
woon na, te ñu di ko wax bésu Mucc ba.
2 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
di wut pexem reylu Yeesu, ndaxte dañoo
ragaloon nit ña.
3 Noonu Seytaane daldi solu Yudaa, mi
ñuy wooye Iskariyo te mu bokkoon ca
fukki taalibe ya ak ñaar.
4 Noonu Yudaa dem waxtaani ak sarx-
alkat yu mag ya ak kilifay wottukati kër
Yàlla ga, ba xam nan la leen di jébbale
Yeesu.
5 Ñu am ca bànneex bu réy, dig ko xaalis.
6 Yudaa nangu, di fexe jamono ju mu
leen mana jébbal Yeesu, fu mbooloo ma
nekkul.

Reer bu mujj ba

7 Bésu màggalu Mburu ma amul lawiir
agsi, ca bés boobu lañu waroona rendi
gàttub bésu Mucc ba.
8 Noonu Yeesu yebal Piyeer ak Yowaana
ne leen: «Demleen, defaral nu reeru bésu
Mucc ba.»
9 Ñu ne ko: «Fan nga bëggoon, nu
defare ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen duggee ca dëkk
ba, góor gu yenu njaq lu def ndox, dina
taseek yéen. Toppleen ci moom ba ca kër
ga muy dugg,
11 te ngeen ne boroom kër ga: “Kilifa gi
nee na: Ana néegu gan, bi may lekke reeru
bésu Mucc ba, man ak samay taalibe?”
12 Noonu dina leen won néeg bu féete
kaw, te yaa, ñu defar ko ba noppi. Foofa
ngeen koy defare.»
13 Ñu dem, gis lépp, ni leen ko Yeesu
waxe woon. Noonu ñu defar reer bi.
14 Bi waxtu wi jotee Yeesu toog ak ndaw
yi,
15 ne leen: «Yàkkamti woon naa lool
lekk ak yéen reeru bésu Mucc bii, laata ñu
may sonal.

16 Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma ko lekk mukk, lu dul ba kera mu mat
ci nguuru Yàlla.»
17 Noonu mu fab kaas, daldi sant Yàlla
ne: «Jël-leen kaas bii, séddoo ko.
18 Ndaxte maa ngi leen koy wax, dootuma naan ndoxum reseñ mi, ba kera Yàlla
di tëral nguuram.»
19 Gannaaw loolu mu jël mburu, sant Yàlla, damm ko, joxleen ko ne: «Lii sama
yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleen lii, ngir fàttaliku ma.»
20 Noonu itam bi ñu lekkee ba noppi, mu jël kaas bi ne leen: «Kaas bii mooy misaal
kóllëre gu bees gi Yàlla fas jaarale ko ci sama deret, ji tuuru ngir yéen.
21 Waaye nag loxob ki may wor a ngi nekk ak man ci ndab li.
22 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko dogale. Waaye ki koy wor dina torox.»
23 Noonu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom mooy nara def loolu.
24 Taalibe ya it di werante, ngir xam kan ci ñoom moo gëna màgg.
25 Yeesu ne leen: «Buuri xeeti àddina dañu leen di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañuy sàkku ngërëm.
26 Waaye yéen buleen def noonu. Ki gëna màgg ci yéen, na nekk ni ki gëna ndaw, te njiit mel ni surga.
27 Ki toog ca lekkukaay ba, moom ak surgaam, ñoom ñaar kan moo ci gëna màgg? Xanaa du ki toog ci lekkukaay bi? Waaye man maa ngi ci seen biir ni surga.
28 Yéen nag yéenay ñi ànd ak man ci samay fitna.
29 Man nag jox naa leen sañ-sañu nguuru, ni ma ko sama Baay joxe.
30 Dingeen lekkandoo te naanandoo ak man ci sama nguur. Te dingeen toog ci jal yi, di àtte fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil.»
31 Yeesu teg ca ne: «Simoŋ, Simoŋ! Seytaane ñaan na, ñu jébbal leen ko, ngir mu teqale leen ni ñu teqalee dugub ak xatax.
32 Waaye man ñaanal naa la, ngir sa ngëm dëgër. Te yaw, boo délsee, nanga dëgëral sa bokki taalibe yi.»
33 Piyeer ne ko: «Boroom bi, àttan naa ànd ak yaw ca kaso, ba ci dee sax.»
34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa ngi la koy wax, bala ginaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon ne xam nga ma.»
35 Noonu Yeesu ne leen: «Ba ma leen yebalee te yóbbaalewuleen woon xaalis, mbuus, walla dàll, ndax ñàkkoon ngeen dara?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
36 Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am xaalis, na ko jël; te ku am mbuus, na ko jël; ku amul jaasi, na jaay mbubbam, jënde ko jaasi.
37 Ndaxte maa ngi leen koy wax, lii Mbind mi wax fàww mu am ci man, bi mu nee: “Boole nañu ko ak ñu bon ña.” Ndaxte loolu jëm ci man mi ngi mat.»
38 Noonu taalibe ya ne ko: «Boroom bi, ñaari jaasee ngii.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Noonu Yeesu génn, dem ca tundu Oliw ya, ni mu ko daan defe naka-jekk. Taalibeem ya topp ci moom.
40 Bi mu agsee ca bérab ba, mu ne leen: «Ñaanleen, ngir baña daanu cig fiir.»
41 Noonu mu dànd leen, ba fu aw saan mana tollu, daldi sukk di ñaan ne:
42 «Baay, soo ko bëggee, teggil ma kaasu naqar bii. Moona bumu doon sama coobare, waaye na sa coobare am.»
43 Noonu malaakam Yàlla daldi koy feeñu, may ko doole.
44 Ci biir tiis, Yeesu gëna sawar ci ñaan gi, ñaqam mel ni lumbi deret dal ci suuf.
45 Bi mu ñaanee ba noppi, mu jóg, délsi ci taalibe yi, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte seen xol dafa sonnoon ak tiis.
46 Noonu mu ne leen: «Lu tax ngeen di nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña daanu cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi Yeesu di wax, mbooloo mu bare agsi; ku ñuy wax Yudaa te mu bokkoon ci fukki ndaw yi ak ñaar jiite leen. Yudaa jegeñsi Yeesu, bëgg koo fóon.
48 Waaye Yeesu ne ko: «Ci fóon ngay jébbale Doomu nit ki ay noonam!»
49 Bi ñi àndoon ak Yeesu gisee liy bëgga xew, ñu ne: «Boroom bi, ndax nu dóore jaasi?»
50 Kenn ci ñoom nag dóor surgab sarxalkat bu mag ba, noppu ndijooram dagg.
51 Waaye Yeesu daldi ne: «Bàyyileen.» Mu laal noppu waa ja, wéral ko.
52 Noonu Yeesu ne sarxalkat yu mag ya ak kilifay wottukati kër Yàlla ga ak njiiti xeet, wa ko jàppsi woon: «Jóg ngeen, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc.
53 Moona maa nga woon ak yéen bés bu nekk ca kër Yàlla ga, te jàppuleen ma. Waaye léegi seen waxtu la, di jamonoy lëndëm.»

Piyeer weddi na Yeesu

54 Ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ca kër sarxalkat bu mag ba. Piyeer topp fu sore.
55 Amoon na taal ca diggu ëtt ba, ay nit toog, wër ko, Piyeer itam toog ci seen biir.
56 Ab mbindaan gis ko, mu toog, taal bi di ko leeral, mu ne ko jàkk ne: «Nit kii itam àndoon na ak moom.»
57 Waaye Piyeer weddi ko ne: «Soxna si, xawma kooku.»

58 Nees-tuut keneen gis ko ne: «Yaw itam
ci ñoom nga bokk.» Piyeer ne ko: «Sama
waay, bokkuma ci.»
59 Bi ñu tegee lu mat waxtu, keneen
dikkaat ca wax ja ne: «Ci lu wóor nit kii
àndoon na ak moom, nde Galile la jóge.»
60 Waaye Piyeer ne ko: «Sama waay,
xawma li ngay wax!» Bi kàddoom di
daanu, faf ginaar daldi sab.
61 Noonu Boroom bi geestu, xool Piyeer.
Te Piyeer fàttaliku la ko Boroom bi wax-
oon ne: «Bala ginaar a sab tey jii, dinga
ma weddi ñetti yoon.»
62 Piyeer daldi génn, di jooy jooy yu
metti.

Ay alkaati ñaawal nañu Yeesu

63 Nit ñaa nga jàppoon Yeesu, di ko
ñaawal ak di ko dóor.
64 Ñu ngi takkoon ay bëtam, di ko laaj,
naan ko: «Yaw, wax nu ci kàddug Yàlla,
ku la dóor?»
65 Ñu ngi ko doon tifaar it yeneen saaga.

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat ak Erodd

66 Bi bët setee, kureelu njiiti xeet wa,
maanaam sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya, daldi daje, indi Yeesu ci seen kanam.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi bi, wax nu
ko.» Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee,
dungeen ma gëm.
68 Te su ma leen laajee, dungeen tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki
dina toog ci ndijooru Yàlla, Aji Man ji.»
70 Noonu ñépp ne: «Kon nag yaay
Doomu Yàlla ji?» Mu ne leen: «Yéen ci
seen bopp wax ngeen ne moom laa.»
71 Ñu daldi ne nag: «Lu nuy doyeeti
seede léegi, ndegam nun ci sunu bopp noo
ko nangoo ci gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu kureelu àttekat ya
yépp daldi jóg, yóbbu Yeesu ca Pilaat.
2 Foofa ñu tàmbali di ko sosal naan:
«Fekk nanu nit kii, muy fàbbi sunu réew,
di leen teree fey galag Sesaar, te mi ngi teg
boppam Almasi, maanaam buur.»
3 Noonu Pilaat laaj ko: «Ndax yaa di
buuru Yawut yi?» Yeesu ne ko: «Wax nga
ko.»
4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak
mbooloo ma: «Gisuma genn tooñ ci nit
kii.»
5 Waaye ñu sax ci seeni wax naan: «Mi
ngi jógloo mbooloo mi, di jàngle ci réewu
Yawut ya mépp, li dale ci Galile ba fii.»
6 Bi Pilaat yégee baat yooyu, mu laajte
ne: «Ndax nit kii Galile la dëkk?»
7 Bi mu yégee ne Yeesoo ngi nekk ci
diiwaan bi Erodd yilif, mu yónnee ko
Erodd, mi nekkoon ci jamono jooju ci
Yerusalem.
8 Bi Erodd gisee Yeesu, mu am mbég mu
réy. Bu yàgg ba tey dafa koo bëggoona gis,
ndaxte déggoon na ñuy wax ci ay mbiram
te yaakaaroon na ne dina ko gis mu def
kéemaan.
9 Noonu mu laaj ko ay laaj yu bare,
waaye Yeesu waxul dara.
10 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat yaa
nga fa woon, di ko jiiñ bu metti.
11 Noonu Erodd ak ay xarekatam toroxal
Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu
solal ko mbubb mu rafet, delloo ko Pilaat.
12 Erodd ak Pilaat dañoo ñi bañante
woon bu jëkk, waaye ca bés booba doon
nañu ay xarit.
13 Pilaat daldi woo sarxalkat yu mag ya,
njiit ya ak mbooloom Yawut ya ne leen:
14 «Indil ngeen ma nit kii, ne ma day
jàddloo yoon mbooloo mi. Léegi nag man
mii laaj naa ko ci seen kanam, waaye
gisuma tooñ ci moom ak li ngeen koy jiiñ
lépp.
15 Erodd itam gisul tooñ gu mu def,
ndegam mu yónneewaat nu ko. Nit kii
deful genn tooñ gu jar ñu koy rey.
16-17 Kon nag dinaa ko dóorlu ay yar te
bàyyi ko.»
18 Waaye ñu bokk di yuuxu, ñoom ñépp
naan: «Reyal kii te bàyyi Barabas!»
19 Dañoo tëjoon Barabas, ndaxte dafa
jéema tas dëkk ba, te rey nit.
20 Pilaat waxaat ak mbooloo ma, ndaxte
dafa bëggoona bàyyi Yeesu.
21 Waaye ñuy yuuxu naan: «Daaj ko ci
bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!»
22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Lu
tax? Gan tooñ la def? Gisuma ci moom
dara lu jar dee. Kon dinaa ko dóorlu ay
yar te bàyyi ko.»
23 Waaye ñoom ñu sax ca la ñu waxoon,
di gëna yuuxu naan, ñu daaj ko ci bant.
Coow la yey Pilaat.
24 Muj gi Pilaat dogal, ñu defal leen li ñu
bëgg.
25 Mu bàyyil leen ki ñu ko ñaanoon,
kooku ñu tëjoon kaso, ndax tas réew ma
ak rey nit. Waaye mu jébbal leen Yeesu ci
seeni loxo.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Bi ñuy yóbbu Yeesu, ñu jàpp ku ñuy
wax Simoŋ te mu dëkk Siren, ku jóge ca
wet, ga féete ak tool ya, sëf ko bant, ba
ñuy wara daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko,
topp ci moom.
27 Mbooloo mu baree nga ko toppoon, te
jigéen ñu baree ngi doon yuuxu, di ko jooy.
28 Yeesu daldi walbatiku ca ñoom ne:
«Yéen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooy!
Jooyleen seen bopp ak seeni doom.

29 Ndaxte jamono dina ñëw, ju ñu
naan: “Jigéen ñi masula jur ak ñi masula
nàmpal, barkeel ngeen!”
30 Bu keroogee,
“Nit ñi dinañu ne tund yi: ‘Daanuleen ci
sunu kaw!’
te naan jànj yi: ‘Suul-leen nu!’ ”
31 Ndaxte su ñu defee nii garab gu tooy gi,
lu ñuy def garab gu wow gi?»
32 Yóbbaale nañu itam ñeneen, ñuy
ñaari defkati lu bon, ngir rey leen.
33 Bi xarekat ya agsee ba ca bérab,
ba ñuy wooye Kaaŋu bopp, ñu daaj fa
Yeesu ca bant, daajaale ñaari defkati lu
bon ya, kenn ca ndijooram, ka ca des ca
càmmoñam.
34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal
leen, ndaxte xamuñu li ñuy def.» Xarekat
ya tegoo ay bant yéreem, ngir séddoo ko.
35 Mbooloo maa nga fa taxaw di seetaan.
Njiit ya di ko reetaan naan: «Musal na
ñeneen; na musal boppam, su fekkee
mooy Almasi bi, ki Yàlla fal!»
36 Xarekat ya it di ko ñaawal. Ñu jegesi,
jox ko bineegar te naan:
37 «Su fekkee ne yaay buuru Yawut yi,
musalal sa bopp!»
38 Ñu daaj mbind, mu tiim ko naan: «Kii
mooy buuru Yawut yi.»
39 Kenn ca defkatu lu bon ya ñu
wékkoon ci bant, di ko xas, naan ko:
«Xanaa du yaw yaay Almasi bi? Musalal
sa bopp te musal nu!»
40 Waaye ka ca des yedd moroom ma,
naan ko: «Xanaa ragaloo Yàlla, yaw mi
ñuy mbugal ni moom?
41 Nun yelloo nanu sunu mbugal, waaye
moom deful dara.»
42 Noonu mu ne: «Yeesu, fàttaliku ma,
boo délsee ci sa nguur.»
43 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa ngi la koy
wax, tey jii dinga texe ak man ca jataayu
Yàlla.»

Yeesu saay na

44-45 Noonu digg bëccëg daldi jot, jant ba
nëbbu, réew mépp daldi lëndëm këruus
lu mat ñetti waxtu. Ridob bérab bu sell
ba ca kër Yàlla ga daldi xar ñaar.
46 Yeesu woote ak kàddu gu dëgër naan:
«Baay, jébbal naa la sama ruu!» Bi mu
waxee loolu, mu delloo ruuwam Yàlla.
47 Bi njiitu xare ba gisee li xewoon, mu
màggal Yàlla ne: «Dëgg-dëgg nit kii ku
jub la woon.»
48 Nit ña fa dajaloo woon ñépp, di
seetaan li xew, ba ñu gisee loolu, ñu dellu
seen kër, fëgg seen dënn, di jooy.
49 Xamey Yeesu yépp ak jigéen, ña ko
toppe woon Galile, dànd leen, di xool li
xew.

Rob nañu Yeesu

50-51 Nit ku ñuy wax Yuusufa dem ca
Pilaat. Mi ngi dëkk Arimate ca diiwaanu
Yude. Yuusufaa nga bokkoon ca kureelu
àttekat yi. Nit ku baax la woon te jub, te
àndul woon ci li ñu dogaloon te jëf ko. Da
doon séentu nguuru Yàlla.
52 Mu dem ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu.
53 Gannaaw loolu mu wàcce ko ca bant
ba, laxas ko ci càngaay, dugal ko cib
bàmmeel bu ñu yett ciw doj te masuñu caa
def kenn.
54 Fekk bésu Waajal la woon, te bésub
noflaay baa ngi doon tàmbali.
55 Jigéen ña gungee woon Yeesu Galile,
ànd ak Yuusufa, gis bàmmeel ba ak na ñu
ca dence néewu Yeesu ba.
56 Noonu ñu dellu defari cuuraay ak
latkoloñ ngir néew ba. Ca bésub noflaay
ba ñu noppalu, ni ko yoon wi santaanee.

24

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés bu jëkk ca ayu-bés ga, jigéen ña
jóg ca fajar, dem ca bàmmeel ba. Ñu ngi
yoroon cuuraay lu ñu defaroon.
2 Bi ñu agsee, ñu fekk ñu béraŋ doj, wa
uboon bàmmeel ba.
3 Ñu dugg ca bàmmeel ba, waaye
fekkuñu fa néewu Boroom bi Yeesu.
4 Noonu ba ñu nekkee ak seen njaaxle,
am na ñaar ñu leen feeñu, sol yére yuy
melax.
5 Jigéen ña am tiitaange ju mag, daldi
dëpp seen jë ci suuf. Waaye ñu ne leen:
«Lu tax ngeen di seet kiy dund ci biir néew
yi?
6 Nekkatu fi; dekki na. Fàttalikuleen la
mu leen waxoon, ba mu nekkee Galile.
7 Nee woon na: “Fàww ñu jébbal Doomu
nit ki bàkkaarkat yi, ñu rey ko ci bant, mu
dekki ca ñetteelu fan ba.”»
8 Noonu ñu daldi fàttaliku kàdduy Yeesu
ya.
9 Bi ñu jógee bàmmeel ba, ñu dem
nettaliji loolu lépp fukki ndaw ya ak benn,
ak ña ca des ñépp.
10 Jigéen ña ñoo doon Maryaamam Mag-
dala, Sànn, ak Maryaama yaayu Saag.
Yeneen jigéen yi leen gunge woon itam
nettali loolu ndaw ya.
11 Waaye ñu teg wax jooju ay jeneer, ba
gëmuñu jigéen ñooñu.
12 Waaye Piyeer daldi jóg, daw, dem ca
bàmmeel ba. Bi mu àggee, mu sëgg, yër,
gisul lu dul càngaay la. Noonu mu dëpp
ñibbi, jaaxle lool ci li xew.

Yeesu feeñu na ñaari taalibe yu jëm Emayus

13 Ca bés boobu ñaar ci taalibe yi di dem
ci dëkku Emayus, te mu sore Yerusalem ci
lu mat fukki kilomet.
14 Ñu waxtaane li xewoon lépp.
15 Bi ñuy waxtaan ak a sotteente xalaat,
Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom,
16 fekk seeni bët muuru, ba manu ko
woona xàmmi.
17 Yeesu ne leen: «Lan ngeen di wax-
taane nii ci yoon wi?» Noonu ñu taxaw,
seen xol jeex.
18 Kenn ci ñoom, ki tudd Këleyopas ne
ko: «Xanaa yaw rekk yaa ñëw Yerusalem
te umple li fi xewoon bés yii?»
19 Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko:
«Mbirum Yeesum Nasaret. Ab yonent la
woon bu doon def ay jëf yu mag, di wax
ay kàddu yu am doole, ci kanam nit ñi ak
ca kanam Yàlla.
20 Waaye sunuy sarxalkat yu mag ak
sunuy njiit ñoo ko jébbal nguur gi ngir ñu
àtte ko, teg ko dee, ba daaj ko ci bant.
21 Nun nag danoo yaakaaroon ne mooy
kiy nara jot Israyil. Waaye bi loolu xewee
ak léegi, tey la ñetteelu fan bi.
22 Teewul nag am na ay jigéen yu bokk
ci nun yu nu jaaxal. Dañoo fajaru ca
bàmmeel ba,
23 waaye fekkuñu fa néewam. Ñu délsi,
nettali nu ne, ay malaaka feeñu nañu leen,
yégal leen ne mi ngi dund.
24 Ñenn ci sunu àndandoo yi dem nañu
ca bàmmeel ba, fekk lépp mel, na ko jigéen
ña waxe woon. Waaye moom gisuñu ko.»
25 Noonu Yeesu ne leen: «Yéen daal,
yéena ñàkk xel, te seen xol yéexa gëm li
yonent yi yégle woon!
26 Xanaa du Almasi bi dafa waroona daj
boobu coono te dugg ci ndamam?»
27 Noonu mu tàmbalee ci yonent Yàlla
Musaa ba ci yonent yépp, tekkil leen li
Mbind mi wax lépp ci ay mbiram.
28 Bi ñuy jub dëkk, ba ñu jëmoon nag,
Yeesu def ni kuy jubal yoonam.
29 Waaye ñu téye ko ne ko: «Toogal fii
ci nun, ndaxte jant baa ngi so, te léegi mu
guddi.»
Noonu mu dugg, toog ca ñoom.
30 Bi ñu tàmbali di reer, Yeesu jël mburu
ma, gërëm Yàlla, ba noppi damm ko, jox
leen ko.
31 Bi mu defee loolu, lépp leer ci seeni
bët, ñu daldi ko xàmmi. Waaye Yeesu ne
mes, gisatuñu ko.
32 Noonu ku nekk naan sa moroom:
«Ndax sa xol seddul woon, bi muy wax ak
nun ci yoon wi, te muy tekki Mbind mi?»
33 Ñu daldi jóg ca saa sa, dellu
Yerusalem, fekk fa fukki ndaw ya ak benn,
ak yeneen taalibe.
34 Ñooñu ne leen: «Dëgg la, Boroom bi
dekki na, te feeñu na Simoŋ!»
35 Ñaari taalibe ya ñoom it daldi leen
nettali la xewoon ca yoon wa ak ni ñu
xàmmee Yeesu, bi mu dammee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Bi ñaari taalibe ya dee wax noonu,
Yeesu taxaw moom ci boppam ci seen biir
ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen.»
37 Ñu daldi tiit, foog ne dañoo gis nju-
uma.
38 Waaye Yeesu ne leen: «Lu tax ngeen
jaaxle, ak lu tax ngeen di xel ñaar ci seen
xol?
39 Xool-leen samay loxo ak samay tànk.
Man mii la. Laal-leen ma te xam, njuuma
amul yaram walla ay yax, ni ngeen gise,
ma am ko.»
40 Bi mu leen waxee loolu, mu won leen
ay loxoom ak ay tànkam.
41 Waaye ba tey manuñu woona gëm
ndax seen mbég ak jaaxle. Noonu Yeesu
laaj leen ne: «Ndax am ngeen fii lu ñu
lekk?»
42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen kanam.
44 Noonu mu ne leen: «Bi ma nekkee ak
yéen, waxoon naa leen baat yii: li ñu bind
lépp ci samay mbir ci yoonu Musaa ak ci
téerey yonent yi ak ci Sabóor dafa wara
am.»
45 Noonu mu ubbi seen xel, ngir ñu xam
li Mbind mi di wax.
46 Mu ne leen: «Fàww Almasi bi sonn,
mu dee te dekki ca ñetteelu fan ba, ni ñu
ko binde,
47 te it ñuy yégle xeet yépp ci turam, dale
ko ci Yerusalem ne war nañoo tuub seeni
bàkkaar, Yàlla baal leen.
48 Yéenay samay seede.
49 Te man dinaa leen yónnee li sama
Baay dige. Yéen nag toogleen ci dëkk bi,
ba ñu sol leen doole ji jóge ci kaw.»

Yeesu tàggu na ay taalibeem

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen ca
wetu Betani. Foofa mu yékkati ay loxoom,
barkeel leen.
51 Bi mu leen dee barkeel, mu tàggoo ak
ñoom, Yàlla yéege ko asamaan.
52 Taalibe ya màggal ko, daldi dellu
Yerusalem, fees ak mbég.
53 Foofa daawuñu jóg ca kër Yàlla ga, di
gërëm Yàlla.

Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci YOWAANA

Yeesu Kirist moo di Kàddu gi ak leer gu wóor gi

1 Ca njàlbéen ga fekk na Kàddu gi am, te
Kàddu gi ma nga woon ak Yàlla, te Kàddu
gi Yàlla la woon.
2 Moo di ki nekkoon ak Yàlla ca njàlbéen
ga.
3 Ci moom lañu sàkke lépp. Amul dara
lu ñu sàkk lu jaarul ci moom.
4 Ci moom la dund nekk, te dund googu
mooy leeral nit ñi.
5 Leer gi feeñ na ci biir lëndëm, te
lëndëm gi jàppu ko.
6 Yàlla yónni woon na nit ku ñu naan
Yaxya.
7 Kooku ñëw na, doon ab seede, ngir wax
ci mbirum leer gi. Ñëw na ngir ñépp dégg
li mu wax te gëm.
8 Moom ci boppam du woon leer gi,
waaye ñëw na ngir seedeel leer gi.
9 Kàddu googu mooy leer gu wóor, giy
ñëw ci àddina te di leeral nit ku nekk.
10 Ci àddina la nekkoon, àddina si ñu
sàkk jaarale ko ci moom, te àddina xamu
ko.
11 Ñëw na ci réewam, te ay ñoñam
nanguwuñu ko.
12 Teewul ñi ko nangu te gëm ci turam,
may na leen, ñu am sañ-sañu nekk doomi
Yàlla.
13 Ñooñu judduwuñu ci deret walla ci
bëgg-bëggu yaram, walla ci coobarey nit.
Ñu ngi juddu ci Yàlla.
14 Kàddu gi ñëw, doon nit, dëkk ci sunu
biir. Gis nañu ndamam, mu fees ak yiw ak
dëgg, ndam li Baay bi jox jenn Doomam ji
mu am kepp.
15 Yaxyaa ngi koy seedeel te yégle na lii;
nee na: «Moo taxoon ma wax ne: “Dina
ñëw sama gannaaw waaye moo ma gëna
màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.”»
16 Kàddu gi fees na ak yiw, te nun ñépp
jot nanu ci sunu wàll, mu barkeel nu ay
yooni yoon.
17 Ndigali Yàlla yi, ci gémmiñu Musaa
lañu leen jaarale; yiw wi ak dëgg gi, Yeesu
Kirist moo ko indaale.
18 Kenn masula gis Yàlla, waaye Bàjjo bi,
di Yàlla te nekk ak Baay bi, moo ko xamle.

Yaxya nee na, du Almasi bi

19 Lii mooy seedes Yaxya. Amoon na bés
Yawut ya yónni ay sarxalkat ca Yaxya, ñu
ànd ak ñu soqikoo ci giiru Lewi. Ñu nga
jóge Yerusalem, ñëw ci moom, di ko laaj
mooy kan.
20 Yaxya tontu na leen te nëbbu ci dara,
wóoral na leen ne moom du Almasi bi.
21 Ñu laaj ko ne: «Kon yaay kan? Ndax
yaa di Ilyaas?» Mu ne leen: «Déedéet,
duma Ilyaas.» Ñu ne ko: «Ndax yaa
di Yonent, bi wara ñëw?» Mu ne leen:
«Déedéet.»
22 Noonu ñu laaj ko ne: «Wax nu yaay
kan, ngir nu mana tontu ñi nu yónni. Nga
ne yaa di kan?»
23 Yaxya wax leen li yonent Yàlla Esayi
waxoon ne: «Man maa di baat biy yégle ci
màndiŋ mi ne: “Xàll-leen yoonu Boroom
bi!”»
24 Amoon na ñu bokk ca Farisen ya, yu
àndoon ca mbooloo, ma ñu yónni woon ca
Yaxya.
25 Ñooñu laaj ko ne: «Gannaaw doo
Almasi bi, doo Ilyaas, doo Yonent bi wara
ñëw, lu tax ngay sóob nit ñi ci ndox?»
26 Yaxya ne leen: «Man maa ngi sóobe ci
ndox, waaye am na ci seen biir ku ngeen
xamul.
27 Kookooy ñëw sama gannaaw, te man
sax yeyoowumaa tekki ay dàllam.»
28 Lii xewoon na ci dëkku Betani, ca
gannaaw dexu Yurdan, fa Yaxya doon
sóobe.

Yeesu moo di Gàttub Yàlla

29 Ca ëllëg sa, bi Yaxya gisee Yeesu, muy
ñëw ci moom, mu ne: «Xool-leen! Kii
mooy Gàttub Yàlla, bi ñu nara rendi, ngir
dindi bàkkaaru àddina.
30 Moo taxoon ma wax ne: “Am na kuy
ñëw sama gannaaw, waaye moo ma gëna
màgg, ndaxte nekk na laata may juddu.”
31 Xawma woon kooku kan la waroona
doon, waaye xamal ko bànni Israyil moo
tax ma ñëw, di sóob nit ñi ci ndox.»
32 Ci kaw loolu Yaxya seede na lii: «Gis
naa Xelu Yàlla mi ci melow pitax, mu jóge
ci asamaan, tegu ci moom.
33 Bi loola laata am, xawma woon mooy
kan, waaye Yàlla, mi ma yebal may sóobe
ci ndox, nee woon na ma: “Dinga gis Xel
mu Sell mi wàcc, tegu ci kaw nit. Kooku
moo di ki leen di sóob ci Xel mu Sell mi.”»
34 Yaxya teg ca ne: «Gis naa loolu te
seede naa ne moom moo di Doomu Yàlla
ji.»

Ñi jëkka doon taalibey Yeesu

35 Ca ëllëg sa Yaxya taxawaatoon na ca
bérab booba, ànd ak ñaari taalibeem.
36 Bi mu gisee Yeesu muy romb, mu daldi
ne: «Kii mooy Gàttub Yàlla bi!»
37 Ñaari taalibe ya dégg li mu wax, daldi
dem toppi Yeesu.

38 Yeesu geestu, gis ne ñoo ngi koy topp.
Mu ne leen: «Lu ngeen soxla woon?» Ñu
ne ko: «Foo dëkk, Ràbbi?»
Ràbbi mi ngi tekki «Kilifa gi».
39 Yeesu ne leen: «Kaayleen gis.» Noonu
ñu dem, seeti fa mu daloon, ngoonalal ko.
Ci tàkkusaani kaw la woon.
40 Kenn ci ñoom ñaar, ñi déggoon li
Yaxya wax te topp Yeesu, ma nga tuddoon
Andare, mi bokkoon ak Simoŋ Piyeer ndey
ak baay.
41 Andare dafa daldi dem seeti Simoŋ ne
ko: «Gis nanu Almasi bi.» Baat boobu mi
ngi tekki «Kirist».
42 Noonu mu yóbbu ko ci Yeesu. Yeesu
xool ko ne ko: «Yaa di Simoŋ, doomu
Yowaana. Dinañu la wooye Sefas.» Sefas
mi ngi tekki «Piyeer», maanaam «xeer».

Yeesu woo na Filib ak Nataneel

43 Ca ëllëg sa mu fas yéenee dem dii-
waanu Galile te mu gis Filib. Yeesu ne ko:
«Toppal ci man.»
44 Filib mu nga dëkkoon Betsayda, dëkku
Andare ak Piyeer.
45 Filib dajeek Nataneel ne ko: «Gis nanu
ki yoonu Musaa wi ak yonent yi doon wax.
Mu ngi tudd Yeesu, doomu Yuusufa, te
dëkk Nasaret.»
46 Nataneel ne ko: «Aa! Ndax dara lu
baax man na jóge Nasaret?» Filib ne ko:
«Ñëwal gis.»
47 Naka la Yeesu gis Nataneel jëmsi ci
moom, mu daldi ne ci mbiram: «Xool-
leen, nitu Israyil dëgg a ngee di ñëw; du
dox benn tànku caaxaan.»
48 Nataneel ne ko: «Noo ma xame?»
Yeesu ne ko: «Bi la Filib di laata woo, gis
naa la, bi nga nekkee ca ker garabu figg
ga.»
49 Nataneel wax ko ne: «Kilifa gi, yaay
Doomu Yàlla ji, yaa di buuru Israyil!»
50 Yeesu ne ko: «Ndax li ma ne, gis naa la
ca ker garab ga, moo tax nga gëm? Dinga
gis mbir yu gëna réy yii.»
51 Noonu mu teg ca ne: «Ci dëgg-
dëgg maa ngi leen koy wax, dingeen gis
asamaan ubbiku, malaaka yiy baagante
kaw ak suuf, di wàcc ci Doomu nit ki.»

2

Yeesu dem na céet ga ca dëkku Kana

1 Ñaari fan gannaaw loolu ag céet am
ca dëkku Kana ca diiwaanu Galile. Yaayu
Yeesu teewe woon na ko.
2 Woo woon nañu it Yeesu ca céet ga ak
ay taalibeem.
3 Ca biir xew wa, biiñ ba daldi jeex.
Yaayu Yeesu ne ko: «Amatuñu biiñ.»
4 Yeesu ne: «Soxna si, loo ma bëggal?
Ndaxte sama waxtu jotagul.»
5 Yaayam daldi ne surga ya: «Defleen
lépp lu mu leen wax.»
6 Foofa amoon na fa juróom benni ndaa
yu ñu yett ci doj, yu Yawut ya daan
jëfandikoo ngir seen sangu set. Ndaa lu
nekk man na def daanaka téeméeri liitar.
7 Yeesu ne surga ya: «Duyleen ndaa yi.»
Ñu duy leen, ba ñu fees bay rembat.
8 Noonu Yeesu ne leen: «Tanqleen ci
léegi, yót ko njiitu xew wi.» Ñu daldi ko
ciy yót.
9 Ki jiite xew wa ñam ndox, ma Yeesu
soppi biiñ. Xamul woon fu biiñ booba
jóge, waaye surga ya tanqoon ndox ma,
ñoom xamoon nañu ko. Naka noonu mu
woo boroom céet ga ne ko:
10 «Ci xew yépp, naan gu neex gi lañuy
jëkke. Bu nit ñi doyalee, ñu sooga génne
ga ca des. Waaye yaw dangaa dencoon gi
gëna neex ba nëgëni.»
11 Firnde jii ame ca Kana, ca diiwaanu
Galile, moo doon kéemaan gi Yeesu jëkka
def. Ci noonu la wonee màggaayam te ay
taalibeem gëm nañu ko.
12 Bi loolu weesoo, mu ànd ak yaayam,
ay rakkam ak i taalibeem, dem dëkku
Kapernawum. Waaye yàgguñu fa.

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

13 Màggalu Yawut, gi ñuy wax bésu
Mucc ba, mu ngi doon jubsi. Yeesu dem
Yerusalem,
14 dugg ca kër Yàlla ga. Bi mu fa demee,
fekk na ca ëtt ba ay jaaykati nag ak yu xar
ak yu pitax, ak weccikatu xaalis ya toog.
15 Noonu Yeesu ràbb ab yar, daldi leen
koy dàqe, ngir ñu génn ëttu kër Yàlla ga,
ñoom ak xar ya ak nag ya. Mu tasaare
xaalisu weccikat ya, daaneel taabal ya,
16 daldi ne jaaykati pitax ya: «Jëleleen fi
lii! Sama kër Baay, buleen ko def marse!»
17 Taalibeem ya fàttaliku Mbind mii:
«Cawarte gi ma am ci sa kër, mu ngi mel
ni taal buy tàkk ci sama biir.»
18 Noonu Yawut ya ne ko: «Ban firnde
nga nuy won ngir dëggal ne am nga sañ-
sañu def lii nga def?»
19 Yeesu ne leen: «Daaneel-leen kër
Yàlla gii, ma daldi koy yékkati ci ñetti fan.»
20 Ñu ne ko: «Nga ne kër Yàlla, gii ñu
tabax ci ñeent fukki at ak juróom benn,
man nga koo yékkati ci ñetti fan!»
21 Waaye kër Yàlla, gi Yeesu doon wax,
nekkul woon ab tabax, aw yaramam ci
boppam moo ko taxoon di wax.
22 Gannaaw ga nag, bi Yeesu deeyee
ba dekki, la taalibeem ya fàttaliku li mu
waxoon, daldi gëm Mbind mi ak wax, ja
leen Yeesu waxoon.
23 Bi Yeesu nekkee Yerusalem ci màggalu
bésu Mucc ba, ñu bare gis kéemaan, yi mu
doon def, daldi gëm ci turam.

24 Waaye Yeesu wóoluwu leen woon,
ndaxte xamoon na leen ñoom ñépp,
25 te it soxlawul ñu koy xamal dara ci nit,
ndaxte moom ci boppam xam na xolu nit.

3

Yeesu waxtaan na ak njiitu diine

1 Amoon na ca Farisen ya nit ku ñu naan
Nikodem te mu bokk ca kilifay Yawut ya.
2 Genn guddi mu ñëw ca Yeesu ne ko:
«Kilifa gi, xam nanu ne Yàllaa la yónni
ngir nga jàngal nu, ndaxte kenn manula
def firnde yii ngay wone te Yàlla àndul ak
moom.»
3 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi la
koy wax, képp ku judduwaatul* doo mana
seede nguuru Yàlla.»
4 Nikodem ne ko: «Nit ku xas ba
màggat, nan lay mana judduwaate? Ndax
day dellu ci biiru yaayam ngir jud-
duwaat?»
5 Yeesu ne ko: «Ci dëgg-dëgg maa ngi la
koy wax, ku judduwul ci ndox ak ci Xelum
Yàlla, doo mana bokk ci nguuru Yàlla.
6 Lu juddoo ci nit, nit la; waaye lu juddoo
ci Xelum Yàlla, xel la.
7 Li ma ne: "Fàww ngeen judduwaat,"
bumu la jaaxal.
8 Ngelaw fu ko neex lay jublu. Yaa
ngi koy dégg waaye xamuloo fu mu jóge,
xamuloo fu mu jëm. Noonu la mel it ci
képp ku juddoo ci Xelum Yàlla.»
9 Ci baat yooyu Nikodem ne ko: «Nu
loolu mana ame?»
10 Yeesu ne ko: «Yaw yaay jàngal bànni
Israyil te xamuloo mbir yii?
11 Ci dëgg-dëgg maa ngi la koy wax, noo
ngi wax li nu xam, di nettali li nu gis,
waaye nanguwuleena gëm li nu seede.
12 Gannaaw gëmuleen li ma leen di wax
ci mbiri àddina, naka ngeen mana gëme,
bu ma leen waxee ci mbiri asamaan?
13 Kenn masula yéeg ci asamaan su dul
ki fa jóge, muy Doomu nit ki.
14 Te itam na Musaa sampe woon ab bant
ca diggu mândiŋ ma, takk ca jaan, ja mu
defare woon xànjar, fàww ñu yékkatee
noonu Doomu nit ki,
15 ngir képp ku ko gëm am ci moom dund
gu dul jeex.»
16 Ndaxte Yàlla dafa bëgg àddina, ba
joxe jenn Doomam ji mu am kepp, ngir
képp ku ko gëm am dund gu dul jeex te
doo sànku mukk.
17 Yàlla yónniwul Doomam ci àddina
ngir mu daan nit ñi, waaye ngir musal
leen.
18 Képp ku ko gëm deesu la daan, waaye
ku ko gëmul daan nañu la ba noppi, ndaxte
gëmuloo ci turu Doom ji Yàlla am kepp.
19 Ci nii la àtte bi ame: leer gi ñëw na ci
àddina, waaye nit lëndëm gi lañu taamu
ndax seeni jëf yu bon.
20 Képp kuy def lu bon day bañ leer gi
te du ci ñëw, ndax ragal ay jëfam di feeñ
bëccëg ndarakàmm.
21 Waaye ku def lu jub day ñëw ci leer gi,
ngir ñu xam ne def na ay jëfam ci kanam
Yàlla.

Yeesu moo gëna màgg Yaxya

22 Gannaaw loolu Yeesu ànd ak ay taal-
ibeem, dem ca biir diiwaanu Yude, toog fa
ak ñoom ab diir, di sóob nit ñi ci ndox.
23 Yaxya moom itam doon na sóobe
ci ndox ci dëkku Aynon, ca wetu dëkku
Salim, ndaxte diiwaan booba bare woon
na ndox. Nit ñi daan nañu ñëw ci moom,
mu di leen sóob.
24 Booba tëjaguñu Yaxya ci kaso.
25 Foofa ay taalibey Yaxya tàmbalee
werante ak benn Yawut ci mbirum sangu
set.
26 Ci kaw loolu ñu dem ca Yaxya ne
ko: «Kilifa gi, ndax fàttaliku nga kooka
nga seede woon te mu nekkoon ak yaw
ca gannaaw dexu Yurdan? Moom de, ma
ngay sóobe ci ndox léegi te ñépp a ngay
dem ca moom!»
27 Yaxya ne leen: «Kenn manula am dara
lu ko Yàlla joxul.
28 Yéen ci seen bopp man ngeena seede
ne waxoon naa ne duma Almasi bi waaye
dañu maa yónni ma jiitusi ko.
29 Kiy céetal moo moom séetam. Waaye
xaritu kiy céetal dafay taxaw di ko déglu,
tey bég, bu déggee baatam. Mbég moomu
moo di sama bos tey, te fi mu nekk mat na
sëkk.
30 Li war moo di moom, mu gëna màgg
te man, ma gëna féete suuf.»
31 Ki jóge ci kaw moo féete kaw ñépp;
ki jóge ci suuf nag, ci suuf rekk la mana
bokk, te ni niti àddina lay waxe. Ki jóge
asamaan
32 day wax li mu gis ak li mu dégg,
waaye kenn nanguwul li mu seede.
33 Képp ku nangu seedeem nangu nga ne
Yàlla, dëgg lay wax.
34 Ndaw li Yàlla yónni, kàddug Yàlla lay
wax, ndaxte mayu Xel mu Sell, mi Yàlla sol
ci moom, amul dayo.
35 Baay bi dafa bëgg Doom ji, te jox na
ko sañ-sañ ci lépp.
36 Ku gëm Doom ji, am nga dund gu dul
jeex; ku déggadil Doom ji, amuloo dund,
waaye merum Yàllaa ngi la tiim.

* **3:3** ***judduwaat:*** ci làkku gereg, baat bi Yeesu wax mi ngi tekki «judduwaat» walla «juddoo ci kàttan gu jóge ci kaw».

4

Yeesu waxtaan na ak jigéen ji amoon juróomi jëkkër

1 Amoon na benn bés Farisen yi dégg ne,
ñiy topp Yeesu ñoo ëpp ñiy topp Yaxya, te
ñi Yeesu sóob ci ndox ñoo ëpp ñi Yaxya
sóob.
2 Fekk Yeesu moom ci boppam daawul
sóob kenn ci ndox, waaye ay taalibeem
ñoo daan sóobe.
3 Bi Yeesu yégee loolu nag, mu jóge
Yude, dellu diiwaanu Galile.
4 Bi muy dem Galile, waroon na jaar ci
diiwaanu Samari.
5 Noonu mu agsi ci wetu dëkku Sikar
ci tool, bi Yanqóoba mayoon doomam
Yuusufa.
6 Foofa la teenu Yanqóoba nekkoon.
Yeesu toog ca pindu teen ba, di noppalu
ndax coonob tukki ba. Ca digg bëccëg la
woon.
7 Noonu jigéenu waa Samari ñëw fa di
root. Yeesu ne ko: «May ma ndox, ma
naan.»
8 Fekk booba nag, taalibey Yeesu ya
dañoo demoon ca biir dëkk ba, di jënd lu
ñu lekk.
9 Jigéen ja ne ko: «Yaw, ngay Yawut, man
maay jigéen ju dëkk Samari; nan nga ma
mana ñaane ndox?»
Jigéen ja wax na loolu, ndaxte Yawut ya
bokkuñu woon ak waa Samari ndab yu
ñuy lekke.
10 Noonu nag Yeesu ne ko: «Soo xamoon
li Yàlla maye, xam ki lay ñaan ndox, kon
yaw ci sa bopp, yaa koy ñaan, te moom
dina la may ndoxum dund.»
11 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, teen bi xóot
na te amuloo baag, kon fooy jële ndoxum
dund?
12 Xanaa kay xalaatuloo ne yaa gëna
màgg sunu maam Yanqóoba, moom mi
nu gasal teen bii, mu naan ci moom ak i
doomam, wëgg cig juram?»
13 Yeesu wax ko ne: «Ku naan ci ndoxum
teen bii, balaa yàgg mu maraat,
14 waaye ndox mi may joxe, ku ci naan
du marati mukk, ndaxte day nekk ci moom
bëtu ndox buy ball, di joxe dund gu dul
jeex.»
15 Noonu jigéen ja daldi ko ne: «Sang bi,
may ma ci ndox moomu, ngir ma bañatee
mar, bay ñëw ba fii di rootsi.»
16 Yeesu ne ko: «Demal wooyi sa jëkkër
te ñëw.»
17 Jigéen ja ne ko: «Awma jëkkër de.»
Yeesu ne ko: «Wax nga dëgg ne amuloo
jëkkër,
18 ndaxte amoon nga juróomi jëkkër, te
ki nga nekkal léegi du sa jëkkër. Li nga
wax dëgg la.»
19 Jigéen ja ne ko: «Sang bi, gis naa ne
ab yonent nga.
20 Nun nag, naka-jekk sunuy maam ca
tund wee ngay séen lañu daan jaamoo
Yàlla, waaye yéen Yawut yi, dangeen ne
Yerusalem lañu wara jaamoo Yàlla.»
21 Yeesu ne ko: «Jigéen ji, gëmal lii ma
lay wax: dina am jamono joo xam ne du
ci tund wale te du ci Yerusalem ngeen di
jaamoo Baay bi.
22 Yéen waa Samari, xamuleen li ngeen
di jaamu. Nun Yawut yi, xam nanu li nuy
jaamu, ndaxte kiy musal àddina ci Yawut
yi la jóge.
23 Waaye jamono dina ñëw, te agsi na
ba noppi, jamono joo xam ne jaamukat yi
dëgg dinañu jaamu Baay bi ci xel ak ci
dëgg. Ñooñu nag, ñooy jaamu Baay bi, ni
mu ko bëgge.
24 Yàlla xel la, kon ñi koy jaamu war
nañu koo jaamu ci xel ak ci dëgg.»
25 Jigéen ja ne ko: «Xam naa ne Almasi
bi —maanaam Kirist— dina ñëw te bu
ñëwee, dina nu leeralal lépp.»
26 Yeesu ne ko: «Maa di Almasi bi, man
miy wax ak yaw.»

Taalibey Yeesu ya délsi nañu

27 Noonu nag taalibey Yeesu ya délsi, gis
muy wax ak ab jigéen. Ñu daldi jaaxle lool.
Waaye kenn ñemewu ko woon ne: «Looy
laaj?» walla: «Lu tax ngay wax ak moom?»
28 Noonu jigéen ja wacc fa njaqam, daldi
dem ca dëkk ba ne leen:
29 «Kaayleen gis; nit a nga fee ku ma
wax lépp lu ma masa def. Ndax kooku du
Almasi bi?»
30 Noonu waa dëkk ba jóg, jëm ca Yeesu.
31 Fekk taalibey Yeesu ya di ko gétën ne:
«Kilifa gi, lekkal.»
32 Waaye Yeesu ne leen: «Am na ñam wu
may lekk, te xamuleen ko.»
33 Taalibe ya nag di laajante naan:
«Ndax dafa am ku ko indil lekk?»
34 Yeesu ne leen: «Sama ñam moo di def
coobarey ki ma yónni te àggale liggéey, bi
mu ma sant.
35 Du dangeen naan: “Fii ak ñeenti weer
ñu góob”? Waaye man, dama leen naan:
xool-leen tool yi, ñoo ngi ñor ba weex tàll,
di xaar ku leen góob.
36 Kiy góob tool yi mu ngi jot xaat peyam;
day dajale nit ñi ngir dund gu dul jeex, ni
ñuy dajalee pepp. Kon boog kiy ji dina
bégandoo ak kiy góob.
37 Wax ji ñu wax ne: “Kenn dina ji,
keneen góob,” dëgg la.
38 Yebal naa leen, ngeen góob tool bu
ngeen beyul. Ñeneen a ko bey, te yéena
ko jariñoo.»

Ñu bare ci waa Samari gëm nañu Yeesu

39 Bi jigéen ja nee waa dëkk ba: «Wax
na ma li ma def lépp,» ñu bare gëm nañu
Yeesu.
40 Ñu daldi dikk ñaan Yeesu, mu dal ak
ñoom. Yeesu toog fa ñaari fan.
41 Ñu bare gëm ko ndax li mu doon wax.
42 Ñu ne jigéen ja: «Léegi gëm nanu, te
du li nga wax moo tax waaye li nu gisal
sunu bopp. Te xam nanu ne dëgg-dëgg
kii moo di Musalkatu àddina si.»

Yeesu faj na xale ba bëggoona dee

43 Bi Yeesu amee ñaari fan ca dëkk ba,
mu jóge fa, jëm diiwaanu Galile,
44 ndaxte moom ci boppam nee woon
na: «Ab yonent, kenn du ko faaydaal ca
réewam.»
45 Bi mu agsee Galile, nit ñi teeru
ko, ndaxte ñoom itam teewoon nañu ca
màggalu bésu Mucc ba ca Yerusalem, te
gisoon nañu la mu fa defoon lépp.
46 Noonu kon mu délsi Kana ci Galile,
dëkk ba mu soppee woon ndox ma biiñ.
Amoon na benn dagu buur bu dëkkoon
Kapernawum te doomam feebar.
47 Bi mu déggee ne, Yeesu jóge na Yude,
ñëw Galile, mu dikk ci moom, ñaan ko mu
ñëw këram, wéral doomam, ji wopp bay
bëgga dee.
48 Yeesu ne ko: «Yéen daal, dungeen gëm
mukk, fi ak gisuleen ay firnde walla ay
kéemaan.»
49 Dagu buur ba neeti ko: «Sang bi,
ñëwal, bala sama doom di dee.»
50 Yeesu ne ko: «Demal, sa doom dina
dund.» Kilifa ga gëm la ko Yeesu wax, daldi
dem.
51 Bi muy dellu këram nag, ay surgaam
gatandu ko. Ñu daldi ne ko: «Xale bi dina
dund!»
52 Mu laaj leen ci ban waxtu la tàmbalee
tane, ñu ne ko: «Démb ca njolloor la am ag
féex.»
53 Noonu baayu xale ba daldi seetlu ne,
ca waxtu woowa la ko Yeesu ne woon: «Sa
doom dina dund.» Moom ak njabootam
gépp, ñu daldi gëm Yeesu.
54 Lii mooy ñaareelu firnde, bi Yeesu def
ci Galile, gannaaw bi mu jógee Yude.

5

Yeesu faj na jarag

1 Gannaaw loolu Yawut ya amoon nañu
genn màggal, moo tax Yeesu demoon
Yerusalem.
2 Ca wetu benn ci bunti dëkk ba nag,
maanaam ca Buntu xar ya, am na fa bët bu
tudd Betesda ci làkku yawut, te ñu wërale
ko ak juróomi mbaar.
3 Ca suufu mbaar yooyu la jarag yu
bare, yu deme niki ay gumba, ay lafañ
ak ay làggi, daan tëdd, di xaar ndox mi
yëngatu;
4 ndaxte, ci ni ñu ko nettalee, benn
malaakam Boroom bi da daan wàcc léeg-
léeg di jax ndox mi. Bu ndox mi masaa
yëngu ba noppi, jarag ju ca jiitu, wopp joo
amaan, daldi wér ca saa sa.
5 Amoon na fa benn waay bu feebaroon
lu mat fanweeri at ak juróom ñett.
6 Bi ko Yeesu séenee mu tëdd, te mu xam
ne woppam ji yàggoon na lool, mu laaj ko
ne: «Ndax bëgg ngaa wér?»
7 Jarag ja ne ko: «Sang bi, duma am ku
ma sóob ci ndox mi, bu yëngoo; su ma ciy
fexee dem, ñu jëkk ma ci.»
8 Yeesu ne ko: «Jógal, jël sa basaŋ te
dox.»
9 Ca saa sa mu daldi wér, jël basaŋam,
daldi dox.
Mbir moomu dafa daje woon ak bésub
noflaay ba,
10 looloo tax ba Yawut ya daldi ne nit
ku wér ka: «Tey bésub noflaay la, te sunu
yoon aaye na, ngay yor sa basaŋ.»
11 Mu ne leen: «Ki ma faj moo ma ne:
“Jëlal sa basaŋ te dox.”»
12 Ñu ne ko nag: «Ku la ne: “Jëlal sa
basaŋ te dox”?»
13 Waaye waa ji xamul ki ko wéral,
fekk booba Yeesu dem na, te nit ñu bare
teewoon nañu ca bérab ba.
14 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu dajeek
moom ca kër Yàlla ga ne ko: «Déglul, fii
mu ne, wér nga; bul defati bàkkaar, ngir
ragal lu yées lii dal la.»

Sañ-sañu Doomu Yàlla ji

15 Noonu nit ka dellu ne Yawut ya, Yeesu
moo ko fajoon.
16 Looloo tax Yawut ya di wuta sonal
Yeesu, ndaxte daan na jëfe noonu ca bésub
noflaay ba.
17 Waaye Yeesu wax na leen ne: «Sama
Baay nekk na ba tey ci liggéey, kon man
itam damay liggéey.»
18 Baat boobu moo tax ba Yawut yi gën
koo wuta rey, ndaxte yemul woon rekk
ci baña topp ndigalu bésub noflaay ba,
waaye dafa wax it ne, Yàlla Baayam la, ba
teg boppam Yàlla.
19 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, Doom ji manula def
dara moom ci boppam; li mu gis Baay bi di
def rekk lay def. Li Baay bi di jëf la Doom
ji itam di jëf.
20 Ndaxte Baay bi bëgg na Doom ji, ba
di ko won lépp lu muy def, te dina ko won
jëf yu ëpp kéemaan yii, ngir ngeen gëna
waaru.
21 Maanaam, ni Baay bi di dekkale ñu
dee ñi, di leen jox dund, noonu la Doom
ji di joxe dund ñi mu ko bëgga jox.

22 Baay bi du àtte kenn; àtte bi yépp, jox
na ko Doom ji,
23 ngir ñépp di teral Doom ji, ni ñuy
terale Baay bi. Ku teralul Doom ji, teraloo
Baay, bi ko yónni.
24 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku dégg sama kàddu te gëm ki ma yónni,
am nga dund gu dul jeex te doo jaar ca àtte
ba, ndaxte génn nga ci dee, tàbbi ci dund.
25 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
jamono dina ñëw te agsi na ba noppi, mooy
jamono, ji ñu dee ñi di dégg baatu Doomu
Yàlla ji, te ku ko dégg dinga dund.
26 Ndaxte ni Baay bi ame dund moom ci
boppam, noonu it la ko maye Doom ji, mu
am ko ci boppam.
27 Jox na Doom ji itam sañ-sañu àtte,
ndaxte mooy Doomu nit ki.
28 «Bu leen ci dara jaaxal; ndaxte ja-
monoo ngi ñëw ju néew yépp, yi nekk ci
seen bàmmeel, di dégg baatam tey génn.
29 Ñi daan jëf lu baax dinañu dekki, dund
ba fàww, waaye ñi daan jëf lu bon, dinañu
dekki, ñu daan leen.
30 Manumaa def dara man ci sama bopp.
Ni ma Baay bi di digale rekk laay àttee, te
sama àtte bu jub la, ndaxte defuma sama
bëgg-bëgg, ci waawi ki ma yónni doŋŋ
laay aw.

Firnde yi wone sañ-sañu Yeesu

31 «Su ma seedeelee sama bopp, sama
wax du am maana.
32 Waaye keneen moo may seedeel, te bir
na ma ne la muy wax ci man dëgg la.
33 «Yéen yónni ngeen ay ndaw ci Yaxya,
te seede na dëgg.
34 Man ci sama bopp soxlawuma seedes
nit; waaye nag damay wax loolu rekk, ngir
ngeen mucc.
35 Yaxya meloon na ni làmp buy tàkk tey
leeral, te nangu ngeena bànneexu ab diir
ci leeram.
36 «Waaye yor naa ci man seede su gëna
mag si ma Yaxya di seedeel: maa ngi def
jëf, yi ma Baay biy sant. Jëf yooyu may def
nag ñooy seede ne, Baay bi moo ma yónni.
37 Te Baay bi ma yónni, moom itam
seede na ma. Masuleena dégg baatam te
masuleena gis xar kanamam,
38 te kàddoom saxul ci yéen, ndaxte
gëmuleen ki mu yónni.
39 Yéena ngi gëstu Mbind yi, ndaxte
dangeen cee yaakaar dund gu dul jeex.
Mbind yooyu nag far, ci sama mbir lañuy
wax;
40 te bëgguleena ñëw ci man ngir am
dund!
41 «Wutuma tagg yu jóge ci nit.
42 Waaye yéen, xam naa leen; leer na ma
ne amuleen ci seen xol benn mbëggeel ci
Yàlla.
43 Man ñëw naa ci sama turu Baay,
te nanguwuleen ma, waaye bu keneen
dikkee ci turu boppam, ngeen nangu ko.
44 Bëgg ngeen ku leen di tagg, te wu-
tuleen ngërëm, li jóge ci jenn Yàlla rekk
ji am. Kon nan ngeen mana gëme?
45 «Buleen xalaat ne maa leen di jiiñ
dara ci sama kanam Baay. Musaa,
mi ngeen yaakaar, moo leen di booleek
moom.
46 Bu ngeen gëmoon Musaa, dingeen ma
gëm man itam, ndaxte seedeel na ma.
47 Waaye su fekkee gëmuleen li Musaa
bind, kon nu ngeen mana gëme samay
wax?»

6

Yeesu dundal na mbooloo mi

1 Gannaaw loolu Yeesu dafa jàll dexu
Galile, maanaam dexu Tiberyàdd.
2 Mbooloo mu bare topp ci moom,
ndaxte gisoon nañu firnde yooyee mu
wone, bi mu wéralee jarag ya.
3 Yeesu daldi yéeg ca kaw tund wa, toog
fa ak ay taalibeem.
4 Fekk na booba bésu Mucc ba, di
màggalu Yawut ya, jubsi.
5 Bi Yeesu xoolee, gis mbooloo mu réy di
ñëw ci moom, mu ne Filib: «Fu nuy jële
mburu, mu nu leen mana dundale?»
6 Bi muy wax loolu it, da doon seetlu
Filib, ndaxte xamoon na booba li mu nara
def.
7 Filib ne ko: «Peyug juróom ñetti weer
sax, bu nu ko amoon, du leen mana doy
ci mburu, ba kenn ku nekk ci ñoom am ci
dog wu ndaw.»
8 Keneen ca taalibe ya di Andare, mi
bokk ak Simoŋ Piyeer ndey ak baay, ne ko:
9 «Am na fi ci mbooloo mi ab xale bu yor
juróomi mburu* ak ñaari jën, waaye loolu
lu muy jariñ mbooloo mu tollu nii?»
10 Yeesu daldi ne taalibe ya: «Na ñépp
toog.» Fekk ñax mu bare amoon ca bérab
ba. Noonu góor ñépp àgg suuf. Waroon
nañoo mat juróomi junni.
11 Yeesu daldi jël mburu ya, gërëm Yàlla,
ba noppi séddale ko ña fa toogoon. Mu jox
leen itam jën, ba ñu doyal sëkk.
12 Bi ñu lekkee ba regg, Yeesu ne taalibe
ya: «Dajaleleen desitu mburu mi, ba dara
du ci réer.»
13 Ñu dajale ko, daldi feesal fukki pañe
ak ñaar ak desiti juróomi mburu, yi ñu
doon lekk.

* **6:9** Mburu yu ndaw yu ñu defare sungufu lors, doon lekku ñi néew doole.

14 Bi nit ña gisee firnde jooju Yeesu wone,
ñu ne: «Dëgg-dëgg kii mooy Yonent, bi
wara ñëw ci àddina!»
15 Yeesu gis ne dañu koo nara jëlsi, fal ko
buur. Mu bàyyi leen fa, dellu moom rekk
ca tund wa.

Yeesu dox na ci ndox

16 Bi timis jotee taalibeem ya wàcc ca
tefes ga,
17 dugg ci gaal, di jàll dex gi, jëm dëkku
Kapernawum. Booba guddi woon na, te
Yeesu agseegul ci ñoom.
18 Dex gi yëngu na lool, ndaxte da doon
ngelaw ak doole.
19 Bi ñu joowee lu wara tollook juróom
benni kilomet, ñu séen Yeesu, muy dox ci
kaw dex gi, jëm ci ñoom, ñu daldi tiit.
20 Waaye Yeesu ne leen: «Man la, buleen
tiit!»
21 Noonu ñu nangu koo dugal ca gaal
ga, gaal ga daldi teer ca saa sa ca fa ñu
bëggoona wàcc.
22 Ca ëllëg sa mbooloo, ma des ca geneen
wàllu dex ga, gis ne genn gaal ga fa
nekkoon rekk dem na. Xam nañu ne Yeesu
bokku ko woon ak taalibe ya, ndaxte ñoom
rekk a àndoon.
23 Waaye yeneen gaal yu jóge dëkku
Tiberyàdd ñëw, teer ca wetu fa ñu lekke
woon mburu ma, gannaaw bi Boroom bi
santee Yàlla ba noppi.
24 Bi mbooloo ma gisee ne Yeesu walla
taalibe ya kenn nekkatu fa, ñu dugg ca gaal
yooyu, dem seeti ko Kapernawum.

Yeesu mooy ñam wiy joxe dund

25 Bi ñu fekkee Yeesu ca geneen wàllu
dex ga, ñu ne ko: «Kilifa gi, kañ nga fi
ñëw?»
26 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, firnde yi ngeen gis taxul
ngeen may seet. Yéena ngi may wër ndax
mburu, mi ngeen lekk ba suur.
27 Buleen liggéeyal ñam wuy yàqu; li gën
mooy ñam wu sax abadan tey joxe dund gu
dul jeex. Ñam woowule, Doomu nit ki dina
leen ko jox, ndaxte moom la Yàlla Baay bi
tànn, mu nekk ndawam.»
28 Noonu ñu laaj ko ne: «Lu nu wara
liggéey, ngir matal jëf yi neex Yàlla?»
29 Yeesu ne leen: «Jëf ji neex Yàlla, moo
di gëm ki mu yónni.»
30 Ñu ne ko: «Ban firnde nga nu mana
won, ngir nu gëm la? Ban liggéey nga nara
def?
31 Sunuy maam dunde nañu mànn ca
màndiŋ ma, ndaxte Mbind mi nee na:
"Jox na leen, ñu lekk ñam wu wàcce ca
asamaan."»
32 Yeesu waxaat ne: «Ci dëgg-dëgg maa
ngi leen koy wax, du Musaa moo leen
jox ñam woowu wàcce ca asamaan; sama
Baay ci boppam, moo leen di jox ñam wu
wóor, wi wàcce ca asamaan.
33 Ndaxte ñam, wi Yàlla di joxe, mooy
ñam wiy wàcce ci asamaan tey jox àddina
si dund.»
34 Ñu ne ko nag: «Sang bi, kon dee nu
faral di jox ci ñam woowe!»
35 Yeesu ne leen: «Man maay ñam wiy
joxe dund. Ku ñëw ci man, doo xiif mukk;
te ku ma gëm, doo mar.
36 Waaye wax naa leen ko ba noppi; gis
ngeen ma te taxul ngeen gëm!
37 Képp ku ma Baay bi jox dina ñëw ci
man, te duma dàq mukk ki may fekksi.
38 Ndaxte wàccewuma ci asamaan ngir
def sama bëgg-bëgg, waaye damay matal
bëgg-bëggu ki ma yónni.
39 Lii mooy bëgg-bëggu ki ma yónni: bu
ma ñàkk kenn ci ñi mu ma may, te dafa
bëgg it ma dekkal leen keroog bés bu mujj
ba.
40 Ndaxte lii mooy bëgg-bëggu Baay bi:
képp ku gis Doom ji te gëm ko, am dund
gu dul jeex, te bés bu mujj ba, dinaa ko
dekkal!»
41 Yawut ya tàmbali di ñurumtoo Yeesu,
ndaxte dafa ne: «Maay ñam wi wàcce ci
asamaan.»
42 Ñu naan: «Ndax kii du Yeesu, doomu
Yuusufa? Xam nanu ndeyam ak baayam.
Kon nag lu tax léegi mu naan, mi ngi jóge
asamaan?»
43 Yeesu ne leen: «Bàyyileen seen
ñurumtu bi.
44 Kenn manula ñëw ci man te Baay, bi
ma yónni, xiirtalu la ci; te man dinaa la
dekkal keroog bés bu mujj ba.
45 Yonent yi bind nañu kàddu gii: "Yàlla
dina leen jàngal ñoom ñépp." Kon nag ku
déglu te nangu waxi Baay bi, dina ñëw ci
man.
46 Tekkiwul ne kenn mas na gis Baay bi.
Ki jóge ci Yàlla doŋŋ a ko gis.
47 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku gëm am nga dund gu dul jeex.
48 Maay ñam wiy joxe dund.
49 Seeni maam lekk nañu mànn ca
màndiŋ ma, teewul dee nañu.
50 Waaye ñam wiy wàcce ci asamaan, ku
ko lekk, doo dee.
51 Man maay ñam wiy dund te wàcce ci
asamaan. Ku lekk ci ñam wii, dinga dund
ba fàww. Te it ñam wi may joxeji, sama
yaram la; dama koy joxe ngir àddina mana
dund.»
52 Noonu Yawut ya werante werante wu
tàng ci seen biir naan: «Naka la nu waa
jii mana joxe yaramam, ngir nu lekk ko?»
53 Yeesu ne leen: «Dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, bu ngeen lekkul yaramu

Doomu nit ki te naanuleen deretam,
dungeen am dund ci yéen.
54 Ku lekk sama yaram te naan sama
deret, am nga dund gu dul jeex, te dinaa
la dekkal keroog bés bu mujj ba.
55 Ndaxte sama yaram mooy ñam wu
wóor wi, te sama deret mooy naan gu
wóor gi.
56 Kiy lekk sama yaram tey naan sama
deret dina sax ci man, ma dëkk ci moom.
57 Baay bi ma yónni mu ngi dund, te maa
ngi dund jaarale ko ci moom; noonu itam
ku may lekk dina dund jaarale ko ci man.
58 Kon nag ñam wi wàcce ci asamaan a
ngi noonu; bokkul ak ñam wa seeni maam
lekkoon te faatu. Ku lekk ñam wii may
wax dinga dund ba fàww.»
59 Baat yooyu la Yeesu wax, bi mu doon
jàngle ca jàngu ba ca Kapernawum.

Taalibey Yeesu yu bare weddi nañu

60 Bi ñu dégloo Yeesu ba noppi, taal-
ibeem yu bare nee nañu: «Njàngle mii de,
jafe na! Kan moo ko mana déglu?»
61 Yeesu gis ne taalibeem yaa ngi
ñurumtoo loolu, mu ne leen: «Ndax li ma
wax da leena jaaxal?
62 Lan mooy am nag, bu fekkee gis ngeen
Doomu nit ki dellu, yéeg fa mu jëkkoona
nekk?
63 Xelu Yàlla mi mooy joxe dund; ñam
wi jariñul dara. Kàddu yi ma leen wax, ci
Xelum Yàlla lañu jóge te ñooy joxe dund.
64 Waaye am na ci seen biir ñu ko
gëmul.»
Ndaxte Yeesu xamoon na ca njàlbéen ga
ñan ñoo ko waroona gëmadi ak kan moo
ko waroona wor.
65 Mu dolli ca it ne: «Looloo tax ma ne,
kenn manula ñëw ci man te Baay bi mayu
la, nga agsi.»
66 Ci loolu taalibeem yu bare dëpp,
bañatee ànd ak moom.
67 Yeesu daldi wax ak fukki taalibe yi
ak ñaar ne leen: «Mbaa bëgguleena dem,
yéen itam?»
68 Simoŋ Piyeer ne ko: «Boroom bi, ci
kan lanuy dem? Yaa yor kàddu yiy joxe
dund gu dul jeex.
69 Léegi nun gëm nanu te xam nanu ne
yaa di Aji Sell, ji jóge ci Yàlla.»
70 Yeesu ne leen: «Xanaa du maa leen
tànn, yéen fukk yi ak ñaar? Moona, am
na ci yéen koo xam ne seytaane la!»
71 Yudaa miy doomu Simoŋ Iskariyo la
doon wax. Ndeke Yudaa, la muy bokk
lépp ca fukki taalibe ya ak ñaar, moo ko
naroona wor.

7

Yeesu ca màggalu Mbaar ya

1 Gannaaw loolu Yeesu doon na wër
diiwaanu Galile.
2 Bëggul woona dem diiwaanu Yude,
ndaxte Yawut ya dañu ko doon wuta rey.
Fekk na bésu xewu Yawut ya, ñu koy
wax màggalu Mbaar ya, mu ngi doon
jubsi.
3 Noonu rakki Yeesu yu góor ya ne ko:
«Jóge fi te dem diiwaanu Yude, ngir say
taalibe gis, ñoom itam, jaloore yi ngay def.
4 Ku bëgga siiw, doo nëbb say jëf. Boo
demee bay wone jaloore yu mel ni, fexeel
ba ñépp gis la.»
5 Rakkam yi dañu doon wax loolu,
ndaxte ñoom itam gëmuñu ko woon.
6 Yeesu ne leen: «Sama waxtu jotagul. Ci
yéen nag, waxtu yépp a baax.
7 Àddina du leen bañ waaye bañ na ma,
man, ndaxte maa wax ne seeni jëf baaxul.
8 Yéen nag demleen màggal ga.
Demaguma màggal googu, ndaxte sama
waxtu jotagul.»
9 Bi mu leen waxee loolu ba noppi,
moom mu des Galile.
10 Bi rakkam ya demee ca màggal ga,
Yeesu itam sooga dem te kenn yégu ko;
siiwalul demam.
11 Fekk Yawut yaa nga ko doon seet ca
màggal ga te naan: «Ana waa ji?»
12 Ca biir mbooloo ma ñu ngi doon
déeyante, di wax ci ay mbiram. Ñii naan:
«Nit ku baax la.» Ñee naan: «Déedéet,
day nax nit ñi.»
13 Waaye kenn ñemewu koo tudd ca
kaw, ndaxte dañoo ragaloon Yawut ya.

Yeesu jàngle na ca màggal ga

14 Bi ñu demee ba ca diggu màggal ga,
Yeesu dem di jàngle ca kër Yàlla ga.
15 Yawut ya nag jaaxle, daldi ne: «Nu
waa jii def ba xam lii lépp, moom mi
jàngul?»
16 Yeesu daldi leen wax ne: «Li may
jàngle, jógewul ci man, waaye ci ki ma
yónni la jóge.
17 Ku fas yéenee wéy ci bëgg-bëggu
Yàlla, dina xam ndax sama njàngle ci Yàlla
la jóge, walla ci sama coobare.
18 Nit kiy wax ci coobareem nag, day
wuta màggal boppam, waaye kiy wuta
màggal ki ko yónni, dëgg rekk lay wax te
jubadiwul fenn.
19 Xanaa du Musaa moo leen jox ndigali
Yàlla yi? Waaye kenn ci yéen sàmmu ko!
Lu tax ngeen bëgg maa rey?»
20 Mbooloo ma ne ko: «Xanaa dangaa
am ay rab! Ku lay wuta rey?»
21 Yeesu ne leen: «Benn jaloore rekk laa
def, te yéen ñépp ngeen jaaxle!
22 Li leen Musaa jox ndigalu xarafal
gone yi —jógewul kat ci Musaa; mi ngi
tàmbalee ci seen maami cosaan— moo

tax ba ngeen nangoo xarafal nit ci bésub
noflaay bi.
23 Bu ngeen manee xarafal nit ci bésub
noflaay bi, ngir baña wàcc yoonu Musaa,
lu tax nag ngeen mere ma, ndax li ma ci
wéral nitu lëmm?
24 Bàyyileen di àtte ci ni ngeen di gise,
te di àtte dëgg.»

Ndax Yeesu mooy Almasi bi?

25 Am na ci waa Yerusalem ñu doon wax
naan: «Xanaa du nit kii lañuy wuta rey?
26 Xool-leen, mi ngi waaraate ci biir nit
ñi, te kenn du ko wax dara. Ndax sunu
kilifa yi dañoo xam ne mooy Almasi bi?
27 Waaye waa ji, xam nanu fu mu jóge,
te saa su Almasi bi dee dikk, kenn du xam
fu mu bàyyikoo.»
28 Yeesu di jàngle ca kër Yàlla ga, daldi
wax ca kaw ne: «Ndax xam ngeen ma te
xam fi ma jóge? Ñëwaluma sama bopp,
waaye ki ma yónni, ku wóor la. Yéen
xamuleen ko.
29 Man xam naa ko, ndaxte ca moom laa
jóge, te itam moo ma yónni.»
30 Noonu ñu koy wuta jàpp, waaye kenn
manalu ko woon dara, ndaxte waxtoom
jotagul woon.
31 Moona nag, ñu bare ca mbooloo ma
gëm nañu ko. Ñu nga naan: «Ndax bés bu
Almasi bi dikkee, ay firndeem dina ëpp yu
nit kii?»
32 Farisen ya daldi dégg la mbooloo ma
doon déeyante ci mbirum Yeesu. Sarx-
alkat yu mag ya ak Farisen ya yebal ay
alkaati yu daan wottu kër Yàlla ga, ngir ñu
jàppi ko.
33 Yeesu wax ne: «Dinaa nekk ak yéen fi
ak ab diir, sooga dem ci ki ma yónni.
34 Dingeen ma seet, waaye dungeen ma
gis; te dungeen mana dem fa may nekk.»
35 Yawut ya di laajante ci seen biir naan:
«Fu muy dem fu nu ko dul fekk? Mbaa du
dafa nara dem ca Yawut, ya gàddaaye ca
Gereg ya, te jàngali Gereg ya?
36 Lan la baat yii mu wax di tekki:
“Dingeen ma seet waaye dungeen ma gis,”
ak: “Dungeen mana dem fa may nekk”?»
37-38 Bés ba mujjoon ca màggal ga moo
ca ëpp solo; keroog Yeesu taxaw, wax ca
kaw ne: «Ku mar, na ñëw ci man; ku
gëm, na naan! Ndaxte Mbind mi nee na:
“Ndox mu bare muy dundale dina xellee
ci dënnam.”»
39 Booba li ko taxoon di wax mooy Xelu
Yàlla, mi ñi ko gëm naroona jot. Fekk
na joxeeguñu woon Xelu Yàlla mi, ndaxte
ndamu Yeesu feeñagul woon.
40 Bi ñu déggee wax jooja, am ay nit
ca mbooloo ma ñu naan: «Dëgg-dëgg kii
mooy Yonent bi wara ñëw.»
41 Ñeneen naan: «Mooy Almasi bi.» Ña
ca des it ne: «Waaye nan la Almasi bi
mana jógee Galile?
42 Mbind mi wax na ne, Almasi bi ci
xeetu Daawuda lay wàcce te Betleyem,
dëkku Daawuda, lay jóge.»
43 Noonu féewaloo daldi am ca biir
mbooloo ma ndax Yeesu.
44 Am na ca ñoom ñu ko bëggoona jàpp,
waaye kenn manalu ko woon dara.

Njiiti Yawut yi gëmuñu Yeesu

45 Bi alkaati ya delloo, sarxalkat yu mag
ya ak Farisen ya laaj leen ne: «Lu tax
indiwuleen ko?»
46 Alkaati ya ne leen: «Kenn masula
waxe ni nit kooku!»
47 Noonu Farisen ya laaj leen: «Mbaa
naxuñu leen, yéen itam?
48 Ndax am na kenn ci sarxalkat yi walla
ci Farisen yi ku ko gëm? Déedéet.
49 Waaye mbooloo mi xamuñu yoonu
Musaa; ñu alku lañu!»
50 Nikodem bokkoon na ca Farisen ya fa
nekkoon. Fekk moo seeti woon Yeesu lu
jiitu. Mu ne leen:
51 «Ndax ci sunu yoon, man nañoo daan
kenn te dégluwuñu ko, mbaa ñu xam lu
mu def?»
52 Ñu ne ko: «Mbaa du yaw itam dangaa
bokk ci diiwaanu Galile? Gëstul, kon dinga
xam ne benn yonent masula jóge Galile.»
53 Gannaaw loolu ku ci nekk dellu sa kër.

8

Jigéen ji doon njaaloo

1 Yeesu moom, dem ca tundu Oliw ya.
2 Ca ëllëg sa ca fajar, mu dellu ca kër
Yàlla ga, mbooloo ma fa teewoon wër ko.
Mu toog, tàmbali di leen jàngal.
3 Xutbakat ya ak Farisen ya indi jenn
jigéen ju ñu bettoon muy njaaloo, ñu
taxawal ko ca diggu mbooloo ma.
4 Noonu ñu ne Yeesu: «Kilifa gi, jigéen
jii de, dañu koo bett muy njaaloo.
5 Ci ndigali Yàlla yi, jigéen ju njaaloo,
Musaa dafa santaane ñu sànni ko ay xeer,
ba mu dee. Yaw nag, lu ciy sa xalaat?»
6 Loolu nag, dañu ko doon wax ngir
seetlu ko, ndaxte bëggoon nañoo tiiñal
Yeesu. Yeesu sëgg, di bind ak baaraamam
ci suuf.
7 Bi laaj ya baree, mu siggi ne leen: «Ku
masula def bàkkaar ci yéen, na ko jëkka
sànniy xeer.»
8 Noonu mu sëggaat, dellu di bind ci
suuf.
9 Bi ñu déggee loolu, ñuy rocceeku kenn-
kenn, mag ña jiitu. Yeesu rekk des fa,
jigéen ja taxaw ca kanamam.

10 Mu daldi siggi ne ko: «Jigéen ji, ana
ñi la doon jiiñ njaaloo? Ndax kenn tegu la
tooñ?»
11 Mu ne ko: «Kenn, Sang bi.» Yeesu ne
ko: «Man it ci sama wàll, duma la daan.
Demal, waaye bul defati bàkkaar.»

Li Yeesuy wax mooy dëgg

12 Yeesu jubluwaat ca mbooloo ma ne
leen: «Man maay leeru àddina si. Ku ma
topp doo dox cig lëndëm, waaye dinga am
leeru dund.»
13 Farisen ya ne ko: «Yaw yaay seedeel
sa bopp, kon li ngay wax du dëgg.»
14 Yeesu ne leen: «Maa ngi seedeel sama
bopp, teewul li may wax di dëgg, ndaxte
xam naa fa ma bàyyikoo, xam fa ma jëm.
Waaye yéen xamuleen fa ma bàyyikoo ak
fa ma jëm.
15 Ci gis-gisu àddina ngeen di àttee; man
duma àtte kenn.
16 Teewul nag, su ma demee bay àtte, bu
jub lay doon, ndaxte du man rekk ay àtte,
waaye Baay, bi ma yónni, daf ciy ànd ak
man.
17 Seen yoon dafa wax ne seedes ñaari
nit a gëna wóor.
18 Man maa ngi seedeel sama bopp, te
Baay bi ma yónni mi ngi may seedeel
itam.»
19 Ñu laaj ko ne: «Kuy sa baay?» Yeesu
ne leen: «Xamuleen ma, xamuleen sama
Baay. Bu ngeen ma xamoon, xam ko.»
20 Bi muy wax loolu, Yeesoo nga doon
jànglee ca kër Yàlla ga, ca wetu fa ñu doon
denc asaka ya. Kenn manu ko woona jàpp,
ndaxte waxtoom jotagul.
21 Yeesu dellu ne leen: «Maa ngi dem;
dingeen ma seet, waaye seen bàkkaar
ngeen di deeyaale. Fa ma jëm, dungeen
fa mana dem.»
22 Yawut yay waxante naan: «Nee na
kat, fa mu jëm, dunu fa mana dem. Mbaa
du day xaruji?»
23 Yeesu ne leen: «Yéen, fii ngeen
bawoo, ci suuf, waaye man ca kaw laa
jóge. Àddina ngeen soqikoo, waaye man
bokkuma ci.
24 Looloo tax ma ne, ci seeni bàkkaar
ngeen di dee. Bu ngeen gëmul ki ma nekk,
dingeen dee ci seeni bàkkaar.»
25 Ñu ne ko: «Yaay kan?» Mu ne leen:
«Li ma leen waxoon ca njàlbéen ga.
26 Li ma mana wax ci yéen ba àtte leen,
bare na. Waaye ki ma yónni, ku wóor la,
te li mu ma wax rekk laay jottali àddina.»
27 Xamuñu woon ne, Yàlla Baay bee tax
muy wax.
28 Yeesu nag ne leen: «Bu ngeen
yékkatee Doomu nit ki, dingeen xam ne
Maay ki Nekk*. Dingeen xam ne it, duma
def dara man ci sama bopp. Li ma Baay
biy jàngal rekk laay wax.
29 Te it ki ma yónnee ngi ànd ak man;
masu maa bàyyi ma wéet, ndaxte li ko
neex rekk laay def.»
30 Bi ñuy dégg Yeesu di wax loolu, ñu
bare daldi koy gëm.

Waa kër Ibraayma

31 Yeesu ne Yawut ya ko gëmoon: «Bu
ngeen saxee ci li ma wax, nekk ngeen
samay taalibe ci lu wóor.
32 Te it dingeen xam dëgg gi, te dëgg gi
dina leen goreel.»
33 Ñu ne ko: «Nun ci Ibraayma lanu
soqikoo te masunoo nekk jaamu kenn.
Nan nga nu mana waxe ne dinañu leen
goreel?»
34 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, képp kuy bàkkaar, jaamu
bàkkaar la.
35 Te jaam du bokk ci kër gi ba fàww,
waaye doom, moom, ci kër gi la bokk ba
fàww.
36 Kon nag bu leen Doom ji defee gor,
dingeen doon ay gor tigi.
37 Xam naa ne askanu Ibraayma ngeen.
Waaye yéena ngi may wuta rey, ndaxte li
may jàngle xajul ci yéen.
38 Li ma sama Baay won laay wax; waaye
yéen, li leen seen baay di wax ngeen di
def.»
39 Ñu ne ko: «Ibraayma mooy sunu
baay.» Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee waa
kër Ibraayma, dingeen jëfe ni moom.
40 Léegi nag yéena ngi may wuta rey,
man mi leen jottali dëgg, gi ma jële ca
Yàlla. Ibraayma deful lu ni mel.
41 Li ngeen donne ci seen baay rekk
ngeen di def.» Ñu ne ko: «Nun de, dunu
doomi araam. Benn baay rekk lanu am,
mooy Yàlla.»

Waa kër Seytaane

42 Yeesu ne leen: «Bu Yàlla doon seen
baay, dingeen ma bëgg, ndaxte ca moom
laa jóge, ñëw ci ndigalam. Ñëwaluma
sama bopp, waaye moo ma yónni.
43 Lu tax dégguleen li ma leen wax? Li
ko waral moo di manuleen koo déglu.
44 Seytaane mooy seen baay, te bëgg-
bëggam ngeen di bëgg di def. Bóomkat
la masa doon. Du taxaw mukk ci dëgg,
ndaxte dëgg nekkul ci moom. Buy fen,
dëppoo na ak jikkoom, ndaxte fenkat la,
te ci moom la fen soqikoo.
45 Waaye man damay wax dëgg, moo tax
gëmuleen ma.

* **8:28** ***Maay ki Nekk*** mooy turu Yàlla, wi mu feeñal yonentam Musaa, te ëmb melo wu sax wu Yàlla.

46 Kan ci yéen moo mana seede ne
bàkkaar naa? Su ma waxee dëgg nag, lu
tax dungeen ma gëm?
47 Ku nekk doomu Yàlla dina déglu ay
waxam. Waaye nekkuleen doomi Yàlla,
looloo tax dungeen déglu.»

Li Yeesu seede ci mbiram

48 Yawut ya ne ko: «Ndax danoo waxul
dëgg, bu nu nee, nitu Samari nga te
dangaa am ay rab?»
49 Yeesu ne leen: «Awma rab; waaye
sama Baay laay teral, te yéen dangeen may
toroxal.
50 Wutumaa màggal sama bopp. Keneen
a ma koy wutal te mooy àtte.
51 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
kuy sàmm sama wax doo dee mukk.»
52 Yawut ya ne ko: «Léegi wóor nanu
ne dangaa am ay rab! Ibraayma faatu na,
yonent yépp faatu, yaw nga naan: "Kuy
sàmm sama wax doo ñam dee."
53 Sunu baay Ibraayma faatu na; mbaa
du dangaa defe ne yaa ko gëna màgg?
Yonent yi itam faatu nañu. Waaw, loo teg
sa bopp?»
54 Yeesu ne leen: «Su ma dee màggal
sama bopp, du am maana. Sama Baay a
may màggal, moom mi ngeen naan, mooy
seen Yàlla.
55 Xamuleen ko nag; man maa ko xam.
Su ma ne woon xawma ko, ab fenkat laay
doon ni yéen. Waaye xam naa ko te maa
ngi sàmm waxam.
56 Seen baay Ibraayma bég na, bi mu
yégee sama ngan. Bi mu ko gisee it, bég
na ci lool.»
57 Yawut ya ne ko: «Amaguloo juróom
fukki at, ba noppi naan gis nga Ibraayma?»
58 Yeesu ne leen: «Ci dëgg-dëgg maa ngi
leen koy wax, laata ñuy sàkk Ibraayma,
fekk na ma doon ki ñuy wax Maay ki
Nekk[†].»
59 Noonu ñu for ay xeer, bëgg ko koo
sànni ngir rey ko. Waaye Yeesu nëbbu,
génn kër Yàlla ga.

9

Yeesu faj na gumbag judduwaale

1 Amoon na fu Yeesu jaaroon, gis fa waa
ju judduwaale gumba.
2 Taalibeem ya laaj ko ne: «Kilifa gi,
lu tax waa jii judduwaale gumba? Ndax
bàkkaaram a ko waral, walla bu waaju-
ram?»
3 Yeesu ne leen: «Ajuwul ci bàkkaaram
walla ci bu waajuram. Waaye loolu dafa
am, ngir jëfi Yàlla yi feeñ ci moom.
4 Bëccëg lanu wara matal jëfi ki ma
yónni; guddi dina ñëwi, goo xam ne kenn
du ci mana liggéey.
5 Ci bi may nekk àddina, maay leeru
àddina.»
6 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, dafa
daldi tifli, jaxase lor wa ak ban, tay ko ci
bëti gumba ga ne ko:
7 «Demal sëlmu ci bëtu Silowe.» Silowe
mi ngi tekki «Yónni nañu ko.» Gumba ga
daldi dem sëlmuji, délsi di gis.
8 Dëkkandoom yi ak ñi ko xame woon
bu jëkk ci yelwaan naan: «Xanaa du kii
moo daan toog, di yelwaan?»
9 Ñii naan: «Moom la de!» Ñee naan:
«Du moom! Dañoo niroo rekk.» Mu daldi
leen ne: «Man la de!»
10 Ñu ne ko: «Lu ubbi say bët?»
11 Mu ne leen: «Ku ñuy wax Yeesu moo
tooyal ban, tay ko ci samay bët, ne ma:
"Demal sëlmu ci bëtu Silowe." Ma dem
nag sëlmuji, daldi gis.»
12 Ñu ne ko: «Ana waa ji?» Mu ne leen:
«Xawma fu mu nekk.»

Farisen laaj nañu gumba, gi ñu wéral

13 Noonu ñu daldi indil Farisen yi nit ki
gumba woon.
14 Ndekete Yeesu, bés bi mu tooyale
ban, ubbi bëti gumba ga, bésub noflaay la
woon.
15 Looloo tax Farisen ya di laajaat waa ja
fi mu jaar bay gis léegi. Mu ne leen: «Dafa
tay ban ci samay bët, ma sëlmuji, ba fi ma
nekk maa ngi gis.»
16 Ci noonu am ca Farisen ya ñu naan:
«Ki def lii, manula jóge ca Yàlla, ndaxte
toppul ndigalu bésub noflaay bi.» Ñeneen
it di wax ne: «Nan la boroom bàkkaar
mana wonee yii firnde?» Noonu ñu daldi
féewaloo ci seen biir.
17 Farisen ya laajaat ka gumba woon ne
ko: «Yaw, loo wax ci moom? Yaw de la
ubbil say bët.» Mu ne leen: «Yonent la.»
18 Yawut ya manuñu woona nangu ne,
nit ka dafa gumba woon tey gis léegi, ñu
daldi wooluji ay waajuram,
19 laaj leen ne: «Ndax kii mooy seen
doom, ji ngeen ne gumba judduwaale la?
Kon fu mu jaar, bay gis léegi?»
20 Waajur ya ne leen: «Xam nanu ne
daal, sunu doom la te dafa judduwaale
gumba.
21 Waaye ni mu def léegi bay gis, xam-
unu ko, te xamunu it ki ko ubbil ay bëtam.
Laajleen ko; magum jëmm la, te man na
tontul boppam.»
22 Ragal Yawut ya nag moo taxoon waa-
juri nit ka waxe noonu, ndaxte Yawut ya
dañoo mànkoo woon ne, képp ku seede ne
Yeesu mooy Almasi bi, ñu dàq la ca jàngu
ba.
23 Looloo tax waajur ya ne: «Laajleen
ko; magum jëmm la.»

† **8:58** Seetal ci 8.28.

24 Farisen ya dellu woowaat ka gumba
woon ne ko: «Waxal sa digganteek Yàlla.
Xam nanu ne waa joojee boroom bàkkaar
la.»
25 Mu ne: «Xawma ndax boroom
bàkkaar la am déet. Li ma xam daal mooy
gumba woon naa, te léegi maa ngi gis.»
26 Ñu laaj ko ne: «Lu mu la def? Nu mu
la ubbile say bët?»
27 Mu ne leen: «Wax naa leen ko ba
noppi, waaye dégluwuleen ma. Lu ngeen
bëgg ci ma di ko wax, di waxaat? Xanaa
dangeena bëgga nekk yéen itam ay taal-
ibeem?»
28 Ci kaw loolu ñu daldi ko saaga ne ko:
«Yaw yaay taalibeem. Nun, taalibey Musaa
lanu.
29 Xam nanu ne Yàlla wax na ak Musaa;
waaye kii, xamunu sax fu mu jóge.»
30 Waa ja ne leen: «Loolu de, doy na
waar! Xamuleen fu mu jóge, te moo ubbi
samay bët!
31 Xam nanu ne Yàlla du déglu boroom
bàkkaar. Waaye nag, dina déglu ki koy
ragal tey def coobareem.
32 Bi àddina sosoo ba tey, masuñoo dégg
nit ku ubbi bëti gumbag judduwaale.
33 Kon nit kookee nag, bu jógewul woon
ca Yàlla, du mana def dara.»
34 Ñu ne ko: «Yaw, ci biir bàkkaar nga
juddoo, ba noppi di nu jàngal?» Noonu ñu
dàq ko ca jàngu ba.

Ngumbag xel

35 Yeesu daldi yég ne dàq nañu nit ka. Bi
mu dajeek moom, mu ne ko: «Ndax gëm
nga Doomu nit ki?»
36 Waa ja ne ko: «Wax ma mooy kan,
Sang bi, ba ma man koo gëm.»
37 Yeesu ne ko: «Gis nga ko ba noppi, te
mooy kiy wax ak yaw.»
38 Waa ja ne: «Boroom bi, gëm naa la.»
Noonu mu jaamu Yeesu.
39 Yeesu ne ko: «Àttee ma taxa ñëw
àddina, ngir ñi gumba gis, ñiy gis gumba.»
40 Bi Farisen ya nekkoon ak moom
déggee loolu, ñu ne ko: «Xanaa kon nun
it danoo gumba?»
41 Yeesu ne leen: «Bu ngeen gumba
woon, dungeen am bàkkaar, waaye fi ak
yéena ngi naan: "Nu ngi gis," ci bàkkaar
ngeen di dëkk.

10

Misaal ci mbirum sàmm bi ak xar yi

1 «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku jaar feneen fu dul ci buntu gétt gi,
kooku sàcc la, saay-saay la.
2 Waaye ki jaar ci bunt bi, mooy sàmmu
xar yi.
3 Wottukat bi dina ko ubbil bunt bi, xar
yiy dégg baatam. Xar yi mu moom nag, bu
ci nekk dina la woo ci sa tur, ba noppi nga
topp ko ci biti.
4 Sàmm bi, bu génnee yi mu moom yépp,
dina leen jiitu, ñu topp ko, ndaxte xam
nañu baatam.
5 Waaye duñu topp jaambur; dañu koy
daw, ndaxte miinuñu baatam.»
6 Yeesu misaaloon na leen loolu, waaye
xamuñu lu mu leen doon wax.
7 Noonu Yeesu newaat: «Ci dëgg-dëgg
maa ngi leen koy wax, man maay buntu
gétt gi.
8 Ñi ma fi jiitu ñépp ay sàcc lañu, ak ay
saay-saay; waaye xar yi dégluwuñu leen.
9 Man maay bunt bi; ku jaar ci man,
dinga mucc, dinga mana dugg ak a génn,
dinga am it mbooy goo mana fore.
10 Sàcc bi moom, day sàccsi rekk, di rey
ak a yàq. Man damaa ñëw, ngir nit ñi am
dund, ba nekk ci naataange.
11 «Man maay sàmm bu baax bi. Sàmm
bu baax bi day joxe bakkanam ngir ay
xaram.
12 Ki dul sàmm bi tey liggéeyal xaalis
rekk waaye moomul xar yi, bu séenee
bukki, day daw, bàyyi fa xar ya. Bu ko
defee bukki ba dal ca coggal ja, jàpp ca,
tasaare ya ca des.
13 Booba surga day daw, ndaxte xaalis
rekk lay liggéeyal, faalewul xar ya.
14-15 «Man maay sàmm bu baax bi. Ni
ma xame Baay bi te Baay bi xame ma ni,
noonu laa xame samay xar, te ñoom it ni
lañu ma xame. Te it kat dinaa joxe sama
bakkan ngir xar yi.
16 Am naa yeneen xar yu bokkul ci gétt
gii. War naa leena indi, ñoom it, te dinañu
déglu sama baat. Benn coggal ay am ak
benn sàmm.
17 Baay bi bëgg na ma, ndaxte damay
joxe sama bakkan ngir jëlaat ko.
18 Kenn du ko jële ci man; maa koy joxe
ci sama coobarey bopp. Am naa it sañ-
sañu joxe ko te am naa sañ-sañu jëlaat ko.
Loolu la ma sama Baay sant.»
19 Kàddu yooyee ñoo féewalewaat
Yawut yi.
20 Ñu bare ca ñoom naan: «Dafa ànd ak
rab! Dafa dof! Lu tax ngeen koy déglu?»
21 Waaye ñeneen naan: «Nit ku am ay
rab du waxe nii. Ndax rab man na ubbi
bëti gumba?»

Yawut ya nanguwuñu Yeesu

22 Am bés ñu doon màggal ca Yerusalem
Bés ba ñu sellale woon kër Yàlla ga; ci
jamonoy sedd la woon.
23 Yeesoo nga woon ca kër Yàlla ga, di
doxantu ca biir Werandaa bu Suleymaan.

24 Yawut ya wër ko ne ko: «Kañ nga nuy
dindi ci kumpa? Boo dee Almasi bi, wax
ko mu leer.»
25 Yeesu ne leen: «Wax naa leen ko ba
noppi, waaye gëmuleen. Jëf yi may def ci
sama turu Baay ñoo may seede.
26 Waaye gëmuleen ndaxte bokkuleen ci
samay xar.
27 Samay xar dinañu dégg sama baat;
xam naa leen te ñu ngi may topp.
28 Dama leen di jox dund gu dul jeex;
duñu sànku mukk, te kenn du leen jële ci
sama loxo.
29 Baay bi ma leen jox, moo gëna màgg
lépp, te kenn manula jële dara ci loxob
Baay bi.
30 Man ak Baay bi benn lanu.»
31 Yawut ya daldi foraat ay xeer, bëgg
koo sànni, ngir rey ko.
32 Noonu Yeesu ne leen: «Def naa ci seen
kanam jëf yu baax yu bare ci ndigalu Baay
bi. Ban ci jëf yooyu moo tax ba ngeen bëgg
maa sànni ay doj?»
33 Yawut ya ne ko: «Jëf ju baax taxul
nu bëgg laa sànniy xeer, waaye dangay
suufeel turu Yàlla; yaw, nit rekk nga, ba
noppi di def sa bopp Yàlla!»
34 Yeesu ne leen: «Bind nañu ci seen
téereb yoon ne: “Yàlla nee na: Ay yàlla
ngeen.”
35 Yàlla wooye na “ay yàlla” ñi mu
yónnee kàddoom, te xam nanu ne kenn
manula randal waxi Yàlla.
36 Kon nu ngeen mana waxe ne damay
suufeel turu Yàlla ndax li ma ne Doomam
laa, man mi Yàlla tànn, yónni ma ci
àddina?
37 Su ma deful sama jëfi Baay, buleen ma
gëm;
38 waaye su ma ko defee, bu ngeen ma
gëmul sax, gëmleen boog samay jëf, ngir
ngeen xam te nangu ne maa ngi nekk ci
Baay bi te Baay bi nekk na ci man.»
39 Ñu di ko wuta jàppaat, waaye mu
bàyyi leen fa, dem.
40 Yeesu génn, jàllaat dexu Yurdan, toog
fa Yaxya daan sóobe ci ndox bu jëkk.
41 Nit ñu bare ñëw ci moom, te naan:
«Yaxya deful benn kéemaan, waaye li mu
wax ci kii yépp, dëgg la.»
42 Noonu ñu bare gëm ko.

11

Deewu Lasaar

1 Amoon na benn waay bu woppoon,
ñu koy wax Lasaar. Ma nga dëkkoon
Betani, moom ak Maryaama ak Màrt, mi
mu bokkaloon ndey ak baay.
2 Maryaama mooy jigéen jiy sottiji
latkoloñ ci tànki Boroom bi, fompe ko
kawaram. Moom la càmmiñam Lasaar
woppoon.
3 Ñaari jigéeni Lasaar yónnee ca Yeesu
ne ko: «Boroom bi, sa xarit wopp na.»
4 Bi Yeesu déggee xibaar boobu, mu
ne: «Lasaar de, woppam jooju du ko
mujje; day wone ndamu Yàlla, tey màggal
Doomu Yàlla ji.»
5 Yeesu soppoon na Màrt ak Maryaama
ak Lasaar.
6 Bi mu yégee nag ne Lasaar wopp na,
mu toogaat yeneen ñaari fan ca bérab, ba
mu nekkoon.
7 Gannaaw loolu mu ne taalibe ya:
«Nanu dellu Yude.»
8 Taalibe ya ne ko: «Kilifa gi, yàggul
dara waa Yude doon nañu la wuta rey ak
i xeer, nga di fa dellu?»
9 Yeesu ne leen: «Xanaa du bëccëg fukki
waxtook ñaar la? Kuy dox bëccëg, du
fakktalu, ndaxte day gis leeru àddina si.
10 Waaye kuy dox guddi, dina fakktalu,
ndaxte leer nekkul ci moom.»
11 Yeesu wax loolu, teg ca ne: «Sunu
xarit Lasaar nelaw na, waaye maa ngi dem
yee ko.»
12 Taalibe ya ne ko: «Boroom bi, bu
nelawee kay, kon dina wér.»
13 Yeesu dafa bëggoona wax ne, Lasaar
dee na, waaye taalibe yi dañoo xalaatoon
ne mbiri nelaw rekk lay wax.
14 Ci kaw loolu Yeesu wax ci lu leer ne:
«Lasaar dee na.
15 Bég naa ngir yéen ndax li ma
fa nekkul, ngir seen ngëm gëna dëgër.
Waaye nanu ko seeti.»
16 Noonu Tomaa, ki turam di tekki «Séex
bi», daldi ne yeneen taalibe ya: «Nanu
dem nun itam, deeyandoo ak moom!»

Yeesu mooy ndekkite, mooy dund

17 Bi Yeesu agsee, mu fekk ne bi ñu
dencee Lasaar ak léegi, mat na ñeenti fan.
18 Betani ma nga woon ca wetu
Yerusalem, diggante bi matul woon sax
ñetti kilomet.
19 Yawut yu bare ñëwoon nañu kër Màrt
ak Maryaama, ngir dëfal leen ci seen
deewu càmmiñ.
20 Bi Yeesu ñëwee, Màrt yég ko, dem di
dajeek moom; fekk booba Maryaamaa nga
toogoon ca kër ga.
21 Màrt ne Yeesu: «Boroom bi, boo fi
nekkoon de, sama càmmiñ li du dee.
22 Waaye xam naa ne fii nu tollu sax, loo
ñaan Yàlla, mu may la ko.»
23 Yeesu ne ko: «Sa càmmiñ dina dekki.»
24 Màrt ne ko: «Xam naa ne dina jóg
bésu ndekkite la, keroog bés bu mujj ba.»
25 Yeesu ne ko: «Man maay ndekkite li,
maay dund gi. Ku ma gëm, boo deeyee it,
dinga dund.

26 Rax-ca-dolli kuy dund te gëm ma, doo
dee mukk. Ndax gëm nga loolu?»
27 Mu ne ko: «Waaw, Boroom bi. Gëm
naa ne yaay Almasi bi, di Doomu Yàlla, ji
wara ñëw àddina.»
28 Bi Màrt waxee loolu, mu daldi dem
wooyi Maryaama ne ko ci pett: «Kilifa gaa
ngi fi; mi ngi lay laaj.»
29 Bi Maryaama déggee loolu, mu daldi
jóg, gaawantu dem ca Yeesu.
30 Te fekk duggagul woon ca dëkk ba,
waaye ma nga woon ba tey ca bérab, ba
mu daje woon ak Màrt.
31 Noonu Yawut, ya nekkoon ca kër ga di
dëfal Maryaama, gis ko mu ne bërét génn,
ñu daldi koy topp, defe ne day jooyi ca
bàmmeel ba.
32 Bi Maryaama agsee nag ca Yeesu,
ba gis ko, mu daanu ciy tànkam ne ko:
«Boroom bi, boo fi nekkoon, sama càmmiñ
du dee.»
33 Yeesu gis ne mi ngi jooy te Yawut yi
ànd ak moom itam ñu ngi jooy. Mu daldi
jàq, am naqar wu réy.
34 Mu ne leen: «Fu ngeen ko denc?» Ñu
ne ko: «Kaay gis, Sang bi.»
35 Yeesu jooy.
36 Noonu nag, Yawut ya ne: «Gis ngeen
ni mu ko bëgge woon!»
37 Waaye am na ca ñoom ñu doon wax
naan: «Moom mi ubbi bëti gumba gi, ndax
manul woona fexe ba Lasaar du dee?»

Lasaar dekki na

38 Yeesu dellu am naqar wu réy, daldi
dem ca bàmmeel ba. Pax la mu ñu yett
ci doj, ube ko xeer.
39 Yeesu ne: «Dindileen xeer wi!» Màrt,
jigéenu ku dee ki ne ko: «Boroom bi, dina
xasaw xunn fii mu nekk, ndaxte am na ci
bàmmeel bi ñeenti fan.»
40 Yeesu ne ko: «Ndax waxuma la ne boo
gëmee, dinga gis ndamu Yàlla?»
41 Ñu daldi dindi xeer wa. Yeesu xool
ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla ne:
«Baay, sant naa la ci li nga ma déglu ba
noppi.
42 Xam naa ne doo jóg ci di ma déglu,
waaye dama koy wax, ngir nit ñi ma wër
gëm ne yaa ma yónni.»
43 Bi mu waxee loolu, Yeesu woote ak
baat bu dëgër ne: «Lasaar, ñëwal ci biti!»
44 Néew bi daldi génn, ñu gis càngaay,
li ñu takke woon tànk yi ak loxo yi, ak
kaala, gi ñu muure woon kanam gi. Yeesu
ne leen: «Tekkileen ko, bàyyi ko mu dem.»

Pexe yi jëm ci Yeesu

45 Yawut yu bare ca ña ñëwoon kër
Maryaama te gis li Yeesu defoon, daldi koy
gëm.
46 Waaye amoon na it ñu demoon ci
Farisen ya, nettali leen la Yeesu defoon.
47 Farisen ya ak sarxalkat yu mag ya
woo kureelu àttekat ya ne: «Nit kii kat,
kéemaan yi muy def a ngi bëgga bare. Lu
nuy def nag?
48 Ndaxte su nu ko bàyyee mu jàppoo
nii, ñépp dinañu ko gëm, te kilifay Room
yi dinañu ñëw, daaneel sunu kër Yàlla gi,
tas sunu réew!»
49 Amoon na ca ñoom ku ñuy wax Kayif
te mu nekkoon sarxalkat bu mag ba at
mooma; mu ne leen: «Xamuleen ci mbir
mi dara.
50 Xanaa xamuleen ne, kenn nit rekk dee
ngir ñépp, mooy li gën ci yéen? Bu ko
defee réew mi du tas.»
51 Loolu Kayif waxu ko woon ci sagoom,
waaye li mu nekkoon sarxalkat bu mag ba
at mooma, moo tax Yàlla xiirtal ko mu ne,
Yeesu dina dee ngir réew mi.
52 Du woon rekk ngir xeet woowu, waaye
ngir itam doomi Yàlla, yi tasaaroo yépp,
dajaloo nekk benn.
53 Keroog la njiiti Yawut ya dogu ci rey
Yeesu.
54 Taxoon na ba Yeesu dootul doxantu ci
biir Yawut ya. Noonu mu dem ca gox bu
jege mândiŋ ma, ca dëkku Efrayim. Foofa
nag la toog ak ay taalibeem.
55 Bésu Mucc baa ngi doon jubsi, mu
doonoon ag màggal ci Yawut yi, ba ñu
bare ca waa àll ba di dem Yerusalem balaa
booba, ngir sanguji set.
56 Ñu ngi doon wut Yeesu tey waxante
ca kër Yàlla ga naan: «Lu ngeen ci xam?
Ndax dina ñëw ci màggal gi walla déet?»
57 Sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya
daldi santaane ne, bu kenn xamee fu Yeesu
nekk, mu yégle ko, ngir ñu man koo jàpp.

12

Maryaama sotti na latkoloñ ci tànki Yeesu

1 Juróom benni fan laata ñuy màggal
bésu Mucc ba, Yeesu dem na Betani, dëkku
Lasaar, mi mu dekkal.
2 Foofa ñu defaral ko fa reer. Màrt moo
ko doon séddale, te Lasaar bokkoon na ca
gan ña.
3 Noonu Maryaama daldi jël liibaru
latkoloñ ju raxul ju ñuy wax nàrd, tey jar
lu baree bare. Mu sotti ko ci tànki Yeesu,
ba noppi fomp ko ak kawaram. Xetu
latkoloñ gi gilli ci kër gi yépp.
4 Kenn ca taalibey Yeesu ya, muy Yudaa
Iskariyo, mi ko nara wor, daldi ne:
5 «Lu tax jaayewuñu latkoloñ jii peyu
atum lëmm, jox ko miskin yi?»

6 Waaye bi muy wax loolu, xalaatul
woon miskin yi, ndaxte sàcc la woon; moo
yoroon boyetu xaalis bi, te daan ci sàkk.
7 Waaye Yeesu ne ko: «Bàyyi ko! Jekkoon
na mu denc ko ngir bés bu ñu may suul.
8 Miskin yaa ngi ak yéen bés bu nekk,
waaye dungeen ma gis ba fàww.»
9 Bi ñu yégee ne Yeesoo nga fa,
mbooloom Yawut mu bare daldi dem Be-
tani. Yeesu rekk yóbbuwu leen fa woon,
waaye dañoo bëggoona gisaale Lasaar, mi
Yeesu dekkaloon.
10 Sarxalkat yu mag ya dogu ci ne dañuy
reyaale Lasaar,
11 ndaxte moo waral Yawut yu bare
dëddu leen, gëm Yeesu.

Yeesu dugg na Yerusalem

12 Ca ëllëg sa mbooloo mu bare, ma
ñëwoon ca màggalu bésu Mucc ba, yég ne
Yeesoo ngi jëmsi Yerusalem.
13 Ñu daldi jël cari garab, génn di ko
teeru. Ñuy xaacu naan:
«Osaana!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel
nga!
Na Yàlla barkeel buuru Israyil!»
14 Yeesu wut cumbur, war ko; ndaxte
Mbind mi nee na:
15 «Buleen ragal, waa Siyoŋ.
Gis ngeen, seen buur a ngi ñëw,
war mbaam mu ndaw.»
16 Yooyu yépp, taalibe ya xamuñu woon
ca saa sa lu muy tekki; waaye gannaaw
bi ndamu Yeesu feeñee, ñu fàttaliku ne,
Mbind mi yégle woon na loolu ci moom,
te amal nañu ko.
17 Ña nekkoon ak Yeesu ñépp, bi muy
wooyee Lasaar mu génn ca bàmmeel ba
te mu dekkal ko, demoon nañu, nettali la
ñu gis.
18 Looloo tax mbooloo ma teeru ko,
ndaxte yégoon nañu firnde jooju.
19 Farisen yi nag di waxante naan: «Gis
ngeen, manuleen ci dara; ñépp a ngi koy
topp!»

Yeesu wax na ci ni mu wara faatoo

20 Ca mbooloo ma, amoon na ca ay Gereg
yu bokk ca ña ñëwoon Yerusalem ngir
jaamu Yàlla diirub màggal ga.
21 Ñëw nañu ci Filib, mi dëkk Betsayda
ci diiwaanu Galile, ne ko: «Sang bi, danoo
bëggoona gis Yeesu.»
22 Filib dem wax ko Andare; ñu ànd,
waxi ko Yeesu.
23 Mu ne leen: «Waxtu wi ñu wara
feeñale ndamu Doomu nit ki jot na.
24 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
fi ak peppu dugub ji wadd ci suuf jaarul
ci dee, du mana weesu li mu doon: pepp
doŋŋ. Waaye bu deeyee, dina jur pepp yu
bare.
25 Ku bëgg bakkanam dina ko ñàkk,
waaye ku ko bañ ci àddina sii, dina ko denc
ngir dund gu dul jeex gi.
26 Ku bëgga doon sama surga, na ma
topp. Bu ko defee, fu ma nekk, fa lay nekk
moom itam. Ku may liggéeyal, sama Baay
dina ko teral.
27 «Léegi nag damaa jàq. Lu may
wara wax? Mbaa du dama naan: "Baay,
musal ma ci li nara xew waxtu wiy ñëw?"
Déedéet, ñëw naa sax ngir jaar ci waxtu
woowu.
28 Baay, màggalal sa tur!» Noonu
ñu dégg baat bu jóge asamaan naan:
«Màggal naa ko ba noppi, te dinaa ko
màggalaat.»
29 Mbooloo ma fa teewoon te dégg baat
ba daldi ne: «Dënnu la woon!» Ñeneen
naan: «Malaakaa doon wax ak moom.»
30 Waaye Yeesu ne leen: «Taxuma baat
boobu jolli, waaye yéena tax.
31 Àtteb àddina si jot na: léegi ñu dàq
malaaka mu bon, mi jiite àddina si.
32 Te man, bu ñu ma yékkatee, ma tiim
suuf, dinaa xiirtal nit ñépp ci man.»
33 Ci baat yooyu la doon misaale ni mu
wara faatoo.
34 Mbooloo ma ne ko: «Jàng nanu ci
sunu téereb yoon ne, Almasi bi dina sax
ba fàww. Kon yaw, nan nga mana waxe
ne: "Doomu nit ki dina yékkatiku?" Kuy
Doomu nit kooku?»
35 Yeesu ne leen: «Leer gi dootul yàgg
ak yéen. Doxleen, ci bi ngeen dee am leer,
ngir lëndëm bañ leena bett. Ndaxte kuy
dox ci lëndëm doo xam foo jëm.
36 Kon ci bi ngeen dee am leer gi,
gëmleen ko, ngir ngeen doon doomi leer.»

Yeesu bàyyi na Yawut ya ci seen ngëlëm

Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa
dem, nëbbatuji leen.
37 Firnde yi mu leen won yépp taxul ñu
gëm ko,
38 ngir li yonent Yàlla Esayi waxoon am:
«Boroom bi, ana ku gëm sunu waare?
Kan la Boroom bi won dooleem?»
39 Manuñu woona gëm, ndaxte Esayi dafa
waxaat ne:
40 «Yàlla dafa gumbaal seeni bët,
def ba ñu dëgër bopp,
ngir seeni bët baña gis,
seen xel baña xam,
ñu baña waññiku ci man ngir ma wéral
leen.»
41 Esayi dafa wax loolu, ndaxte gisoon na
ndamu Yeesu te mi ngi doon wax ci ay
mbiram.
42 Fekk na ci biir njiit yi sax, ñu bare
gëmoon nañu Yeesu, waaye Farisen yee

tax fésaluñu ko, ndaxte dañoo ragaloon,
ñu dàq leen ca jàngu ba.
43 Ngërëmu nit a leen gënaloon ngërëmu
Yàlla.
44 Yeesu yégle ne: «Ku ma gëm, gëmuloo
ma waaye gëm nga ki ma yónni.
45 Ku ma gis, gis nga ki ma yónni.
46 Ni ag leer laa wàcce ci àddina, ngir ku
ma gëm du des ci lëndëm.
47 Ku dégg samay wax te toppu leen,
du man maa koy daan, ndaxte wàccuma
ngir daan àddina, waaye damaa ñëw ngir
musal ko.
48 Ku ma beddeeku te nanguwul samay
wax, dina fekk fii li koy daan: sama
njànglee koy daan keroog bés bu mujj ba.
49 Ndaxte waxuma ci sama coobare,
waaye Baay bi ma yónni ci boppam, moo
ma sant li ma wara wax ak li ma wara
jàngle.
50 Te xam naa ne li muy santaane day
joxe dund gu dul jeex. Kon li ma wax,
dama koy wax, ni ma ko Baay bi sante.»

13

Yeesoo raxas na tànki taalibeem

1 Laata màggalu bésu Mucc ba la woon.
Yeesu xamoon na ne waxtu wi mu wara
génne àddina, dem ca wetu Baay ba, jot
na. Ku bëgg ñoñam yi nekk ci àddina la,
te bëgg na leen ba fa mbëggeel mana yem.
2 Yeesu ak taalibe yaa ngi doon reer.
Fekk na booba Seytaane xiirtal Yudaa,
doomu Simoŋ Iskariyo, ngir mu wori
Yeesu.
3 Yeesu xamoon na ne Yàlla joxoon na ko
sañ-sañ ci lépp, xam it ne ca Yàlla la jóge
te ca moom lay delluwaat.
4 Mu daldi jóge ca reer ba, summi
mbubbam, daldi jël ab sarbet, laxas ko ci
ndiggam.
5 Noonu mu sotti ndox ci ab këll, daldi
tàmbali di raxas tànki taalibe ya, di leen
fomp ak sarbet, ba mu laxasaayoo.
6 Bi mu agsee ba ca Simoŋ Piyeer, kooku
ne ko: «Boroom bi, ndax yaw dangaa nara
raxas samay tànk?»
7 Yeesu ne ko: «Xamoo fii mu nekk li
may def, waaye dinga ko xami.»
8 Piyeer ne ko: «Déedéet, duma nangu
mukk nga raxas samay tànk.» Yeesu ne
ko: «Su ma la raxasul, doo bokk ak man
dara.»
9 Simoŋ Piyeer ne ko: «Kon nag Boroom
bi, bul yem rekk ci tànk yi, waaye raxas-
aaleel loxo yi ak bopp bi!»
10 Yeesu ne ko: «Ku sangu ba noppi,
soxlaatula raxas lu dul ay tànkam, ndaxte
set na wecc. Yéen nag set ngeen, waaye du
ñépp!»
11 Fekk Yeesu xamoon na ki ko nara wor,
looloo tax mu ne: «Setuleen yéen ñépp.»
12 Bi mu leen raxasalee seeni tànk ba
noppi, Yeesu dafa solaat mbubbam, dellu
toogaat ne leen: «Ndax xam ngeen li ma
leen defal?
13 Yéena ngi may wooye “Kilifa gi” ak
“Boroom bi,” te wax ngeen dëgg, moom
laa.
14 Kon bu fekkee ne man miy Boroom bi
tey Kilifa gi, maa leen raxasal seeni tànk,
yéen itam war ngeen di raxasalante seeni
tànk.
15 Bàyyil naa leen fi royukaay, ngir
ngeen di jëf, nii ma jëfeek yéen.
16 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
jaam gënula màgg sangam, mbaa ndaw,
ki ko yónni.
17 Gannaaw xam ngeen loolu, bu ngeen
doxalee noonu, dingeen bég.

Yeesu yégle na ne Yudaa moo koy wor

18 «Yéen ñépp taxuleen may wax; xam
naa ñi ma tànn. Waaye li Mbind mi wax,
fàww mu am, bi ñu naan: “Ki lekk sama
dugub wéq na ma.”
19 Maa ngi leen koy wax ci teel, bala
looloo ñëw, ngir bu ñëwee, ngeen gëm ne
Maay ki Nekk.
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
ku nangu kenn ci ñi may yónni, nangu nga
ma, man itam; te ku ma nangu, nangu nga
ki ma yónni.»
21 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mu jàq,
biral ne: «Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy
wax, kenn ci yéen dina ma wor.»
22 Taalibe yi di xoolante, te xamuñu kan
lay wax.
23 Ka Yeesu bëggoon te mu bokkoon ca
taalibe ya, ma nga sóonu woon ca kaw
Yeesu.
24 Kooku la Simoŋ Piyeer liyaar, ngir mu
laaj Yeesu ki ko taxoon di wax.
25 Taalibe ba daldi walbatiku ca Yeesu,
laaj ko ne: «Boroom bi, kooku kan la?»
26 Yeesu ne ko: «Dinaa capp dogu mburu
ci ndab li; ki ma koy jox, kooku la.»
Noonu Yeesu jël dogu mburu, capp ko ca
ndab la, daldi koy jox Yudaa, doomu Simoŋ
Iskariyo.
27 Naka la Yudaa jël dog wa, Seytaane
dugg ci moom. Yeesu ne ko: «Gaawantul
ci li ngay def!»
28 Amul kenn ca ña fa toogoon ku xam
lu tax mu wax ko loolu.
29 Waaye gannaaw Yudaa moo yoroon
boyetu xaalis bi, am ñu xalaat ne, Yeesu
dafa koo wax, mu dem jëndi li war ci
màggal gi, walla mu ne ko mu dem sarax
miskin yi.
30 Yudaa nag jël dogu mburu ma, daldi
génn ca saa sa. Booba guddi woon na.

Yeesu yégle na ne, Piyeer dina ko weddi

31 Bi Yudaa génnee, Yeesu ne: «Léegi
nag ndamu Doomu nit ki feeñ na, te
ndamu Yàlla feeñ na itam ci moom.
32 Te bu ma feeñalee ndamu Yàlla, Yàlla
itam ci teewaayam dina feeñal ndamu
Doomu nit ki, te dina ko def léegi.
33 Samay soppe, sama nekk ak yéen
dootul yàgg. Dingeen may seet, waaye
maa ngi leen di wax léegi li ma waxoon
Yawut ya: fa ma jëm, dungeen fa mana
dem.
34 Maa ngi leen di jox ndigal lu bees:
bëgganteleen. Nangeen di bëggante ni
ma leen bëgge.
35 Ni ñuy xame ne samay taalibe ngeen,
mooy ngeen bëggante.»
36 Simoŋ Piyeer laaj ko ne: «Boroom
bi, foo jëm?» Yeesu ne ko: «Fa ma jëm,
manuloo ma faa topp léegi, waaye dinga
ma toppi ca kanam.»
37 Piyeer ne ko: «Boroom bi, lu tax
manuma laa topp léegi? Àttan naa joxe
sama bakkan ngir yaw!»
38 Yeesu ne ko: «Àttan ngaa joxe sa
bakkan ngir man? Ci dëgg-dëgg maa ngi
la koy wax, bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.

14

Yeesu dëfal na xolu taalibeem yi

1 «Buleen jàq. Gëmleen Yàlla te gëm ma.
2 Am na néeg yu bare ca sama kër Baay,
bu dul woon noonu, ma wax leen ko,
ndaxte maa ngi dem defaral leen fa ngeen
di dëkk.
3 Te su ma leen defaralee bérab booba
ba noppi, dinaa délsi, yóbbaale leen, ba
fu ma nekk, ngeen nekk fa, yéen itam.
4 Te fa ma jëm, xam ngeen yoon wi.»

Yeesu mooy yoon wi jëm ci Yàlla

5 Tomaa ne ko: «Boroom bi, xamunu fa
nga jëm. Kon nan lanuy mana xame yoon
wi?»
6 Yeesu ne ko: «Man maay yoon wi,
maay dëgg te dund it man la. Kenn du
ñëw ci Baay bi te jaarul ci man.
7 Ndegam xam ngeen ma, dingeen xam
itam sama Baay. Lu weesu tey, xam ngeen
ko te gis ngeen ko.»
8 Filib ne ko: «Boroom bi, won nu Baay
bi; loolu doy na nu.»
9 Yeesu ne ko: «Ni ma yàggeek yéen te
ba tey Filib, xamuloo ma? Ku ma gis, gis
nga Baay bi. Kon nag nan ngay mana laaje
naan: “Won nu Baay bi”?
10 Xamuloo ne maa ngi nekk ci Baay bi
te Baay baa ngi ci man? Kàddu yi ma leen
di wax jógewuñu ci man, waaye Baay bi
nekk ci man mooy matal ay jëfam.
11 Gëmleen li ma leen wax ne maa ngi ci
Baay bi te Baay baa ngi ci man; walla boog,
gëmleen ndax jëf yi.
12 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax:
képp ku ma gëm dina def, moom itam, jëf
yi may def. Dina def sax yu gëna màgg,
ndaxte maa ngi dem ci Baay bi.
13 Te it lu ngeen ñaan ci sama tur dinaa
ko def, ngir Doom ji feeñal ndamu Baay bi.
14 Lu ngeen ñaan ci sama tur, maa koy
def.

Yeesu dig na leen Xel mu Sell mi

15 «Bu ngeen ma bëggee, dingeen topp
sama ndigal.
16 Te dinaa ñaan Baay bi, mu jox leen
beneen Dimbalikat*, buy nekk ak yéen ba
abadan.
17 Kooku mooy Xelu Yàlla, mi yor dëgg.
Àddina du ko mana nangu, ndaxte gisu ko
te xamu ko. Yéen xam ngeen ko, ndaxte
mi ngi dëkk ak yéen te dina nekk ci yéen.
18 Duma leen bàyyi ngeen wéet. Dinaa
délsi ci yéen.
19 Des na tuuti ci kanam, àddina du ma
gisati; waaye yéen dingeen ma gis. Dinaa
dund, moo tax yéen itam dingeen dund.
20 Bu keroogee, dingeen xam nag ne
nekk naa ci sama Baay, yéen it nekk ngeen
ci man, te maa ngi nekk ci yéen.
21 Ki ma bëgg, mooy kiy nangu samay
ndigal te di ko topp. Ku ma bëgg, Baay bi
bëgg la, te man dinaa la bëgg, di la feeñu.»
22 Yudaa —du Yudaa Iskariyo de, beneen
la woon— ne ko: «Boroom bi, lu xew, ba
nga nar noo feeñu nun rekk, te doo feeñu
àddina sépp?»
23 Yeesu ne ko: «Ku ma bëgg dina sàmm
sama kàddu. Sama Baay dina ko bëgg te
nun dinanu ñëw ci moom te dëkk ci moom.
24 Ku ma bëggul doo sàmm sama kàddu.
Li may wax nag, jógewul ci man, waaye mi
ngi soqikoo ci ki ma yónni.
25 «Lii dama leen koy wax ci bi may nekk
ak yéen.
26 Waaye Dimbalikat, bi leen Baay bi di
yónnee ci sama tur, muy Xelam mu Sell,
dina leen jàngal lépp, di leen fàttali li ma
leen waxoon lépp.
27 Jàmm laa leen bàyyeel, sama jàmm
laa leen jox, jàmm ju àddina manula joxe.
Buleen jàq, buleen tiit.
28 «Dégg ngeen li ma leen wax: “Dinaa
dem, waaye dinaa délsi ci yéen.” Bu ngeen

* **14:16** ***Dimbalikat bi:*** Yeesu nee na, Dimbalikat bi xel la, kon bët du ko gis. Xel moomu dina wàcc, fekk taalibe yaa ngiy dund. Gannaaw bi Yeesu yéegee asamaan te bésu Pàntakot ñëw, ca la Dimbalikat bi wàcc ci ñi gëm Yeesu. Noonu ba tey, kuy taalibeb Yeesu, ci sa xol lay dëkk.

ma bëggoon, dingeen bég ci li may dem ca
Baay ba, ndaxte Baay bee ma gëna màgg.
29 Wax naa leen ko nag léegi, bala looloo
ñëw, ngir bu waxtu wa agsee, ngeen gëm.
30 Lu weesu tey duma amati jotu wax-
taan ak yéen, ndaxte malaaka mu bon mi
jiite àddina saa ngi ñëw. Kooku manalu
ma dara.
31 Waaye àddina si war na xam ne bëgg
naa Baay bi te ni ma ko Baay bi sante, ni
laay jëfe. Jógleen, nu dem!

15

Yeesu, garab gu wóor gi

1 «Man maay garab* gu wóor gi, te sama
Baay mooy beykat bi.
2 Car bu soqikoo ci man te meññul, dina
ko dog, sànni. Waaye car bu ci meññ, dina
ko tenqi, ngir mu gëna meññ.
3 Yéen nag, Baay bi setal na leen jaarale
ko ci kàddu gi ma leen wax, ni beykat di
tenqee garabam.
4 Saxleen ci man; ma sax, man itam, ci
yéen. Ni car manula ame ay doom, bu
saxul ci garab, noonu itam dungeen mana
meññ li may jëfe ci yéen, bu ngeen saxul
ci man.
5 «Man maay garab gi; yéen yéenay car
yi. Ki sax ci man te ma sax ci moom,
dina meññ, ndaxte bu ngeen saxul ci man,
dungeen man dara.
6 Ku saxul ci man dinañu ko sànni ci biti,
mu mel ni car bu ñu dagg, ba mu wow. Car
yu wow nag, dañu leen di buub, sànni ci
sawara, ñu lakk.
7 Bu ngeen saxee ci man te saxal samay
wax ci seen xol, lu ngeen ñaan mu nangu.
8 Liy feeñal sama ndamu Baay moo di,
ngeen di gëna meññ tey wone noonu ne
samay taalibe ngeen.
9 «Ni ma Baay bi bëggee, noonu itam laa
leen bëgge. Saxleen ci mbëggeel googu
ma am ci yéen.
10 Bu ngeen toppee samay ndigal,
dingeen sax ci sama mbëggeel, ni ma
toppe sama ndigali Baay, ba tax ma sax ci
mbëggeelam.
11 Wax naa leen loolu, ngir ngeen bokk
ci sama mbég, te seen bos mat sëkk.
12 Sama ndigal mooy ngeen bëggante, ni
ma leen bëgge.
13 Genn mbëggeel manula weesu joxe sa
bakkan ngir say xarit.
14 Samay xarit ngeen, ci kaw ngeen def
li ma santaane.
15 Dootuma leen wooye jaam, ndaxte
jaam du xam li sangam di def. Xarit laa
leen wooye, ndaxte xamal naa leen li ma
jële lépp ci sama Baay.
16 Du yéen yéena ma tànn, waaye man
maa leen tànn, sas leen ngeen dem, meññ
meññeef gu sax, ngir Baay bi def lu ngeen
ko ñaan ci sama tur.
17 Li may santaane nag, mooy ngeen
bëggante.

Nit ñi bañ nañu Yeesu ak ay taalibeem

18 «Bu leen àddina bañee, xamleen ne
man lañu jëkka bañ.
19 Ñi bokk ci ñoom lañu bëgg. Bu ngeen
bokkoon ci ñoom, dinañu leen bëgg, ni
ñu bëgge seeni ñoñ. Waaye bokkuleen ci
àddina, ndaxte maa leen tànn, ber leen.
Looloo tax ñu bañ leen.
20 Fàttalikuleen li ma leen wax: "Jaam
gënula màgg sangam." Bu ñu ma sonalee,
dinañu leen sonal yéen itam. Bu ñu toppee
sama wax, dinañu topp seen wax yéen
itam.
21 Waaye loolu lépp dinañu leen ko def
ndax man, ndaxte xamuñu ki ma yónni.
22 Su ma ñëwul woon, ne leen dara, duñu
am bàkkaar. Waaye léegi amuñu lay ngir
seeni bàkkaar.
23 Ku ma bañ, bañ nga itam sama Baay.
24 Su ma deful woon ci seen biir jëf yu
kenn deful, kon duñu am bàkkaar. Waaye
léegi nag gis nañu samay jëf te teewul ñu
bañ nu, man ak sama Baay.
25 Waaye loolu am na ngir kàddu gi am,
kàddu gii ñu bind ci seen yoon: "Bañ nañu
ma ci dara."
26 «Dimbalikat bi† dina ñëw, mooy Xel
mi jóge ci Baay bi tey yor dëgg gi. Dina
jóge ci Baay bi, ma yebal ko ci yéen. Moom
nag, moo may seedeeli.
27 Te yéen itam dingeen seede samay
mbir, ndaxte yéena nekkoon ak man ca
njàlbéen ga.

16

1 «Loolu dama leen koo wax ngir seen
ngëm baña wàññiku.
2 Dinañu leen dàq ca jàngu ya, te dinañu
dem ba jamono joo xam ne ñi leen di rey
dañuy xalaat ne ñu ngi màggal turu Yàlla.
3 Dinañu agsi foofu, ndaxte xamuñu
Baay bi te xamuñu ma.
4 Loolu nag, wax naa leen ko, ngir bu
waxtu wi jotee ngeen fàttaliku ne yégal
naa leen ko. Waxuma leen ko ca njàlbéen
ga, ndaxte maa ngi nekkoon ak yéen.

Jëfi Dimbalikat bi

5 «Léegi nag maa ngi dem ca ka ma
yónni, te kenn ci yéen laaju ma fi ma jëm.
6 Seen xol dafa jeex ndax li ma leen wax.
7 Moona de, ci sama wàll, dëgg laa leen
di wax. Li gën ci yéen mooy ma dem,

* **15:1** Garab googu, lawtan la guy meññ ay doomi reseñ. † **15:26** Seetal ci 14.16, 17 ak 26. * **16:7** Seetal ci 14.16, 17 ak 26.

ndaxte su dul loolu, Dimbalikat bi* du ñëw
ci yéen; waaye su ma demee, dinaa leen ko
yónnee.
8 Te bu dikkee, dina yey niti àddina ci
lu jëm ci seen bàkkaar, ci lu jëm ci sama
njubte ak ci lu jëm ci àtte ba.
9 Ci mbiri seen bàkkaar, dina leen yey ci
li ñu ma gëmul.
10 Ci mbiri sama njubte, dina leen yey
ndaxte maa ngi dem ci Baay bi te dungeen
ma gisati.
11 Ci mbiri àtte ba, dina leen yey ndaxte
àtte nañu malaaka mu bon mi jiite àddina
si, ba daan ko.
12 «Li ma leen wara wax bare na, waaye
dungeen ko mana dékku.
13 Bu Xelum Yàlla mi yor dëgg gi dikkee
nag, dina leen gindi ci lépp li jëm ci yoonu
dëgg, ndaxte du wax ci coobarey boppam,
waaye lu ko Baay bi wax, mu jottali leen
ko. Dina leen yégal mbir yu ñëwagul.
14 Dina ma màggal, ndaxte lu mu leen
wax, ci man la ko jële.
15 Lépp lu Baay bi am, maa ko moom.
Looloo tax ma ne leen, lu mu leen jottali,
ci man la ko jële.

Naqar wa, soppaliku na bànneex

16 «Ci kanam tuuti dungeen ma gisati.
Bu ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma.»
17 Loolu Yeesu wax, tax na ba am ca
taalibe ya, ñu waxante ne: «Lu muy wax
nii: “Ci kanam tuuti dungeen ma gisati; bu
ñu ci tegee ab diir, ngeen gisaat ma,” ak
naan: “Ndaxte maa ngi dem ca Baay ba”?»
18 Ñu ne: «“Teg cab diir,” lu muy tekki?
Xamunu li muy bëgga wax.»
19 Yeesu gis ne am na lu ñu ko bëgga
laaj, mu ne leen: «Dama ne: “Ca kanam
tuuti, dungeen ma gis, te bu ñu ca tegee ab
diir, ngeen gisaat ma.” Ndax loolu ngeen
di laajante ci seen biir?
20 Ci dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax,
dingeen jooy xàcc, waaye àddina dina
bég; dingeen jàq, waaye seen njàqare dina
soppaliku bànneex.
21 Jigéen ju nekk ci mat, dafay jàq,
ndaxte waxtu wi mu wara jur jot na.
Waaye bu doom ji juddoo, dina fàtte
coonoom ndaxte day bég ci li doom ji gane
àddina.
22 Noonu nag ngeen di jàqe, yéen itam.
Waaye dinaa leen gisaat, seeni xol sedd,
te seen mbég moomu, kenn du ko mana
dindi.
23 Bés boobu dootuleen ma laaj dara. Ci
dëgg-dëgg maa ngi leen koy wax, Baay bi
dina leen may lu ngeen ko ñaan ci sama
tur.
24 Ba léegi ñaanaguleen dara ci sama
tur. Ñaanleen, mu nangu. Bu ko defee
seen mbég mat sëkk.

Yeesu not na àddina

25 «Loolu lépp, dama leen koo wax ci ay
misaal. Jamono dina ñëw, ju ma dootul
wax ak yéen ci ay misaal, waaye ju ma leen
dee wax lu leer ci Baay bi.
26 Bu keroogee dingeen ñaan ci sama tur.
Neewuma dinaa leen ñaanal Baay bi,
27 ndaxte Baay bi ci boppam bëgg na
leen. Bëgg na leen ndaxte bëgg ngeen ma
te gëm ngeen ne ci Yàlla laa jóge.
28 Jóge naa ca Baay bi, ñëw àddina.
Léegi maa ngi génn àddina, fekki Baay bi.»
29 Taalibe yi ne ko: «Léegi yaa ngi wax
lu leer te misaaloo!
30 Léegi gis nanu ne xam nga lépp, te
soxlawul kenn di la laaj dara. Looloo tax
nu xam ne yaa ngi jóge ci Yàlla.»
31 Yeesu ne leen: «Ndax gëm ngeen
léegi?
32 Waxtu waa ngi ñëw te agsi na ba
noppi, dingeen tasaaroo, ku nekk ñibbi,
ma des man rekk.
33 Waaye nag déedéet, wéetuma, ndaxte
Baay baa ngi may wéttali. Dama leen
wax loolu, ngir ngeen am jàmm ci man.
Dingeen am nattu ci àddina, waaye
takkleen fit yi; not naa àddina.»

17

Yeesu ñaanal na boppam

1 Bi mu waxee loolu ba noppi, Yeesu dafa
xool ci kaw, ne jàkk asamaan, ñaan Yàlla
ne:
«Baay, waxtu wi tax ma ñëw ci àddina
agsi na. Feeñalal ndamu Doom ji, ngir
moom itam mu mana feeñal sa ndam.
2 Ndaxte jox nga ko sañ-sañ ci bépp
mbindeef, ngir mu may dund gu dul jeex
gi ñi nga ko dénk.
3 Dund gu dul jeex gi nag, mooy ñu xam
la, yaw jenn Yàlla ju wóor ji am, te ñu xam
it ki nga yónni, muy Yeesu Kirist.
4 Wone naa sa ndam ci àddina, ndax li
ma matal liggéey, bi nga ma santoon.
5 Léegi nag Baay, ci sa teewaay, feeñalal
ci man ndam, li ma amoon ci sa wet, laata
àddina di sosu.

Yeesu ñaanal na ay taalibeem

6 «Xamal naa sa tur nit, ñi nga tànne ci
àddina te dénk ma leen. Bokkoon nañu ci
yaw, nga dénk ma leen, te sàmm nañu sa
kàddu.
7 Xam nañu léegi ne loo ma joxaan, ci
yaw la jóge,
8 ndaxte xamal naa leen kàddu yi nga
ma jox, te nangu nañu ko. Wóor na leen
ne ci yaw laa jóge, te gëm nañu ne yaa ma
yónni.
9 Ñoom laay ñaanal. Ñaanaluma waa
àddina, waaye maa ngi ñaanal ñi nga ma
dénk, ndaxte ci yaw lañu bokk.

10 Lu ma am, yaa ko moom, te loo am,
maa ko moom; te ñoom ñoo feeñal sama
ndam.
11 Nekkatuma ci àddina, waaye ñoom ñu
ngi ci; man, ci yaw laa jëm. Baay bu sell bi,
sàmm leen ci sa dooley tur woowu nga ma
jox, ngir ñu nekk benn, ni nu nekke benn,
man ak yaw.
12 Bi ma nekkee ak ñoom, daan naa leen
sàmm ci sa dooley tur, tur wi nga ma
jox. Wottu naa leen, ba kenn ci ñoom
sànkuwul, lu dul kiy aji réer ji*, ngir li
Mbind mi waxoon am.
13 «Waaye léegi maa ngi jëmsi ci yaw, te
maa ngi wax nii ci bi may nekk àddina,
ngir ñu fees ak sama mbég.
14 Jottali naa leen sa kàddu, te àddina
bañ leen, ndax li ñu mel ni man, baña bokk
ci àddina soosu.
15 Ñaanuma nga jële leen àddina, waaye
nga yiir leen ci Ibliis.
16 Dañoo mel ni man; bokkuñu ci
àddina.
17 Samp leen ci dëgg, ngir ñu sell. Sa
kàddu mooy dëgg.
18 Ni nga ma yónnee àddina, noonu laa
leen yónnee ci nit ñi.
19 Sellal naa sama bopp ngir ñoom, ngir
ñu sampu ci dëgg te sell.

Yeesu ñaanal na ñi koy gëm ëllëg

20 «Ñaanaluma leen ñoom rekk, waaye
itam ñi may gëm ëllëg ndax seen wax.
21 Damay ñaan ngir ñépp doon benn.
Baay, na ñooñu nekk benn ci nun, ni nga
nekke ci man te ma nekke ko ci yaw. Nañu
ànd, ba àddina gëm ne yaa ma yónni.
22 Boole naa leen ci ndam, li nga ma sol,
ngir ñu àndandoo, ni nu ànde man ak
yaw.
23 Man ci ñoom, yaw it ci man, ngir ñu
gëna ànd, nekk benn, ba àddina xam ne
yaa ma yónni, xam ne bëgg nga leen, ni
nga ma bëgge.
24 «Baay, bëgg naa, ñi nga ma dénk nekk
ak man fa ma jëm, ngir ñu gis sama ndam,
li nga ma sol, ndaxte bëgg nga ma, laata
àddina di sosu.
25 «Baay, yaw ku jub ki, waa àddina
xamuñu la, waaye man xam naa la, te ñii
xam nañu ne yaa ma yónni.
26 Xamal naa leen sa tur te dinaa ko gëna
xamle, ngir mbëggeel, gi nga am ci man,
nekk ci ñoom, te man it ma nekk ci ñoom.»

18

Jàpp nañu Yeesu

1 Bi mu waxee noonu ba noppi, Yeesu
jóge fa ak i taalibeem, jàll xuru Sedoron,
dugg cib tool.
2 Yudaa mi ko naroona wor xamoon na
it bérab ba, ndaxte Yeesu daan na fa dem
ak ay taalibeem.
3 Yudaa daldi fa dem, yóbbaale
mbooloom xarekat ak ay alkaati yu ko
sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya jox. Ñu
yor ay jum ak ay làmp ak it gànnaay.
4 Noonu Yeesu, mi xamoon li ko waroona
dal lépp, jubsi leen ne leen: «Ku ngeen di
seet?»
5 Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.» Yeesu ne:
«Man la.»
Fekk Yudaa mi ko nara wor a nga ànd
ak ñoom.
6 Bi leen Yeesu nee: «Man la,» ñu daldi
dellu gannaaw, ba daanu.
7 Yeesu laajaat leen ne: «Ku ngeen di
seet?» Ñu ne ko: «Yeesum Nasaret.»
8 Mu ne leen: «Wax naa leen ne man
la. Bu fekkee ne nag man ngeen di seet,
bàyyileen ñii ma àndal, ñu dem.»
9 Noonu la baat boobu mu waxoon ame:
«Baay, kenn sànkuwul ci ñi nga ma dénk.»
10 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, Simoŋ
Piyeer bocci jaasi, ji mu yoroon, daldi
dóor surgab sarxalkat bu mag ba, noppu
ndijooram dagg. Surga boobu mi ngi
tuddoon Malkus.
11 Waaye Yeesu ne Piyeer: «Roofal jaasi
ji ci mbaram. Ndax warumaa naan kaasu
naqar, bi ma Baay bi sédd?»

Yóbbu nañu Yeesu ca Anas

12 Mbooloom xarekat ya ak seen kilifa ak
alkaatiy Yawut ya jàpp Yeesu, daldi yeew,
13 jëkk koo yóbbu ca Anas, ndaxte Anas
mooy gorob Kayif, mi doon sarxalkat bu
mag ba at mooma.
14 Kayif moo digaloon Yawut ya ne: «Li
gën moo di kenn rekk dee, ngir mbooloo
mi mucc.»

Piyeer weddi na Yeesu

15 Bi ñuy yóbbu Yeesu, Simoŋ Piyeer ak
keneen ca taalibe ya toppoon nañu ko. Ke-
neen kooku nag, xamante na ak sarxalkat
bu mag ba, moo waral mu duggaaleek
Yeesu ca biir kër kilifa ga.
16 Waaye Piyeer, moom, des ca buntu kër
ga. Noonu taalibe boobu xamante woon ak
sarxalkat bu mag ba génn, wax ak jigéen,
ja doon wottu buntu kër ga, fexe Piyeer
dugg ci biir.
17 Mbindaan mi doon wottu bunt bi ne
Piyeer: «Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey
waa ji?» Mu ne ko: «Déedéet, bokkuma
ci.»
18 Booba dafa seddoon, ba surga ya ak
alkaati ya boyal ab taal, di ca jaaru. Piyeer
itam taxaw, di jaaru ak ñoom.

Sarxalkat bu mag ba seetlu na Yeesu

* **17:12** ***aji réer ji:*** Yudaa Iskariyo la.

19 Sarxalkat bu mag ba daldi laaj Yeesu
ci lu jëm ci taalibeem yi ak ci njàngleem
mi.
20 Yeesu ne ko: «Ci mbooloo laa doon
waxe. Ci kër Yàlla ga ak ci ay jàngu, fa
Yawut yépp di daje, laa mas di jànglee.
Masumaa wax dara di ko nëbb.
21 Lu tax nga may laaj? Laajal ñi doon
déglu li ma leen wax. Ñoom xam nañu li
ma doon wax.»
22 Bi Yeesu waxee loolu, kenn ci alkaati
yi nekkoon ci wetam daldi koy pes ne ko:
«Ndax nii ngay tontoo sarxalkat bu mag
bi?»
23 Yeesu ne ko: «Su ma waxee lu
jaaduwul, wone ko; waaye su ma waxee
lu jub, lu tax nga may dóor?»
24 Anas daldi koy yebal ca Kayif, sarx-
alkat bu mag ba, ñu yeew ko ba tey.

Piyeer dellu weddi Yeesu

25 Fekk na booba Simoŋ Piyeer, moom,
ma nga taxaw di jaaru rekk. Ñu laaj ko
ne: «Mbaa yaw it bokkuloo ci taalibey waa
ji?» Waaye Piyeer weddi ko ne: «Déedéet,
bokkuma ci.»
26 Kenn ci surgay sarxalkat bu mag ba,
di mbokku ka Piyeer coroon noppam, ne
Piyeer: «Xanaa du yaw laa gisoon ak
moom ca tool ba?»
27 Waaye Piyeer dellu weddi ko. Noonu
ginaar daldi sab.

Yeesu ca kër Pilaat

28 Bi loolu wéyee ñu jële Yeesu ca Kayif,
yóbbu ko ca kër boroom réew ma. Ci
waxtuw njël la woon. Waaye Yawut ya
yéeguñu ca taaxum kaw ma. Dañoo
bañoona taq sobe, ngir mana lekk ca
ñamu bésu Mucc ba.
29 Looloo tax Pilaat boroom réew ma
génn, dajeek ñoom. Mu laaj leen ne: «Lu
ngeen di jiiñ waa jii?»
30 Ñu ne ko: «Bu deful woon lu bon,
duñu la ko jébbalsi.»
31 Pilaat ne leen: «Jël-leen ko, yéen, te
àtte ko ci seen yoon.» Yawut yi ne ko:
«Yoon mayu nu, nu àtte nit, teg ko dee.»
32 Noonu la kàddug Yeesu gi ame, ci li
mu misaaloon ni mu wara faatoo.
33 Gannaaw loolu Pilaat duggaat ca
taaxum kaw ma, woo Yeesu ne ko: «Ndax
yaa di buuru Yawut yi?»
34 Yeesu ne ko: «Ndax yaa ko xalaat, wax
ko, am dañu la koo xelal ci man?»
35 Pilaat ne ko: «Mbaa xalaatoo ne man
Yawut laa? Sa xeet ak sarxalkat yu mag yi
ñoo ma la jébbal. Lan nga def?»
36 Yeesu ne ko: «Sama kilifteef nekkul ci
àddina. Bu sama kilifteef nekkoon àddina,
sama surga yi dinañu xeex, ngir bañ ñu
jébbal ma Yawut yi. Waaye sama kilifteef
nekkul àddina.»
37 Pilaat ne ko: «Kon yaw buur nga?»
Yeesu ne ko: «Wax nga ko; buur laa. Lii
moo tax ma juddu, ñëw àddina: ngir wax
dëgg gi. Ku bokk ci dëgg dina nangu li ma
wax.»
38 Pilaat laaj ko ne: «Luy dëgg?»

Bi mu waxee loolu ba noppi, Pilaat
daldi génnaat, jëm ca Yawut ya ne leen:
«Gisuma ci moom genn tooñ.
39 Seen aada laaj na, ma bàyyil leen
kenn, saa su ñuy def màggalu bésu Mucc
bi. Xanaa ma bàyyil leen "buuru Yawut
yi"?»
40 Noonu ñu daldi yuuxuwaat:
«Déedéet, waxunu kii; Barabas lanu
wax!» Fekk Barabas moomu taskatu réew
la woon.

19

Àtte nañu Yeesu ci dee

1 Noonu Pilaat joxe ndigal, ñu dóor Yeesu
ay yar.
2 Xarekat ya ràbb kaalag dég, teg ko ci
boppu Yeesu, solal ko mbubbum xarekat
mu xonq curr.
3 Ñu di ko jegeñsi, di ko pes, naan ko:
«Nuyu nanu la, yaw buuru Yawut yi!»
4 Pilaat génnaat ne leen: «Gis ngeen,
maa ngi leen koy indil ci biti, ngir ngeen
xam ne waa jii, gisuma ci moom genn
tooñ.»
5 Yeesu nag génn, tegoo mbubbum
xarekat mu xonq mi ak kaalag dég gi.
Pilaat it ne leen: «Waa jaa ngii!»
6 Waaye bi ñu ko gisee, sarxalkat yu mag
ya ak alkaati ya di yuuxoo naan: «Daaj ko
ci bant! Daaj ko ci bant, ba mu dee!» Pilaat
ne leen: «Jël-leen ko, yéen, daaj ko ci bant,
ndaxte gisuma ci moom genn tooñ.»
7 Yawut yi ne ko: «Am nanu aw yoon, te
ci yoon woowu, war na dee ndaxte teg na
boppam Doomu Yàlla.»
8 Bi Pilaat déggee wax jooju, dafa gëna
tiit,
9 dugg ca taax ma, daldi ne Yeesu: «Foo
jóge?» Waaye Yeesu tontuwu ko.
10 Pilaat ne ko: «Man ngay baña waxal?
Xanaa xamuloo ne am naa sañ-sañu bàyyi
la, te am naa itam sañ-sañu daaj la ci
bant?»
11 Yeesu ne ko: «Amuloo benn sañ-sañ
ci man su dul bi la Yàlla jox. Looloo tax ba
ki ma jébbal ci say loxo am na bàkkaar, bi
gëna réy.»
12 Booba nag la Pilaat doon fexee bàyyi
Yeesu. Waaye Yawut ya di yuuxoo naan:
«Boo bàyyee kii, doo xaritu buur bi Sesaar.
Nit ku teg boppam buur, noonub Sesaar
la!»

13 Bi Pilaat déggee loolu, mu daldi génne
Yeesu ca biti, dem toog ca jalub àttekaay
ba, ca fu ñuy wax Bérabu doj ya. Ci làkku
yawut ñu naan ko Gabata.
14 Booba ñu ngi waajal màggalu bésu
Mucc ba, ca weti digg bëccëg. Pilaat ne
Yawut ya: «Seen buur a ngii!»
15 Waaye ñuy yuuxoo naan: «Na dee!
Na dee! Daaj ko ci bant!» Pilaat ne leen:
«Ndax seen buur bi, dama koo wara daaj
ci bant?» Sarxalkat yu mag ya ne ko:
«Amunu benn buur bu dul Sesaar!»
16 Noonu Pilaat jébbal leen Yeesu, ngir
ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant

Bi leen ko Pilaat jébbalee, ñu jël ko,
yóbbu.
17 Yeesu ci boppam gàddu bant ba, génn
ngir dem ca fa ñuy wax bérabu Kaaŋu
bopp; ñu koy wooye Golgota ci làkku
yawut.
18 Foofa la xarekat ya daaje Yeesu ca bant
ba. Ci noonu it ñu daajaale ñaari nit ci
wetam, mu nekk ca digg ba.
19 Pilaat santaane itam ñu bind, teg ko ca
kaw bant, ba ñu ko daajoon. Mbind ma lii
la wax: «Kii mooy Yeesum Nasaret, buuru
Yawut yi.»
20 Mbind mooma, Yawut yu bare jàng
nañu ko, ndaxte fa ñu daajoon Yeesu ca
bant ba jege woon na dëkk ba, te mbind
ma ci làkku yawut la woon, ci làkku waa
Room ak ci gereg.
21 Noonu sarxalkat yu mag yu Yawut
ya ne Pilaat: «Bul bind: "Buuru Yawut,"
bindal rekk: "Kii moo ne mooy buuru
Yawut yi."»
22 Pilaat ne leen: «Xas naa koo bind, du
deñ.»
23 Xarekat ya, bi ñu daajee Yeesu ca bant
ba, ba noppi dañoo jël ay yéreem, séddale
ko ñeenti cér, ku nekk benn. Jël nañu it
mbubbam bu ñu ràbb ca kaw ba ci suuf te
amul benn ñaw.
24 Xarekat ya di waxante naan: «Mbubb
mi, bunu ko xotti, waaye nanu ko tegoo ay
bant, ngir xam ku koy moom.» Noonu la
Mbind mi waroona ame, bi mu naan:

«Séddoo nañu samay yére,

tegoo ay bant sama mbubb.»
Loolu nag la xarekat ya def.
25 Ca wetu bant, ba ñu daajoon Yeesu,
yaayam a nga fa taxawoon, moom ak
doomu ndeyam ju jigéen, Maryaama sox-
nas Këlópas, ak Maryaama mi dëkk Mag-
dala.
26 Bi Yeesu gisee yaayam taxaw ci wetu
taalibe, bi mu bëggoon, mu ne ko: «Soxna
si, sa doom a ngi,»
27 neeti taalibe ba: «Sa yaay a ngi nii.»
Booba la ko taalibe ba yóbbu këram, yor
ko.

Yeesu saay na

28 Bi loolu wéyee, gannaaw Yeesu xam
na ne lépp mat na léegi, mu ne nag, ngir
amal Mbind mi: «Damaa mar.»
29 Amoon na foofa gutt bu fees ak bineegar. Noonu ñu jël sagar, tooyal ko ca, takk
ko ci caru garab gu ñuy wax isob, teg ko ci
gémmiñu Yeesu.
30 Bi Yeesu muucoo bineegar bi, mu ne:
«Lépp mat na!» Noonu mu sëgg, delloo
ruuwam Yàlla.
31 Keroog ba ñu dee waajal bésub
noflaay ba la woon, te Yawut ya bëgguñu
néew ya des ca bant ya, ndaxte bésub
noflaay boobu fonkoon nañu ko lool. Ñu
ñaan Pilaat, mu dammlu tànki ña ñu
daajoon, te jële leen fa.
32 Noonu xarekat ya dem, damm tànki
ku jëkk ka, teg ca ka ca des, ca ña ñu
daajaale woon ak Yeesu.
33 Bi ñu agsee ci Yeesu, dammuñu ay
tànkam, ndaxte gis nañu ne booba faatu
na.
34 Waaye kenn ca xarekat ya daldi jël
xeej, jam ko ko ci wet, ca saa sa deret ak
ndox di tuuru.
35 Kiy nettali mbir yooyu, da cee teg
bëtam, te li muy wax dëgg la. Moom ci
boppam xam na ne li muy wax dëgg la,
ngir yéen itam ngeen gëm,
36 ndaxte loolu dafa xew ngir Mbind mi
am: «Benn yaxam du damm.»
37 Leneen it Mbind mi wax na ko:
«Dinañu gis ki ñu jamoon.»

Rob nañu Yeesu

38 Gannaaw loolu Yuusufa mi dëkk Ari-
mate ñaan Pilaat ngir yóbbu néewu Yeesu.
Yuusufa taalibe Yeesu la woon ci lu kenn
yégul, ndaxte dafa ragaloon Yawut ya.
Pilaat may ko ko. Yuusufa daldi dem,
yóbbu néewu Yeesu.
39 Nikodem itam ñëw, moom mi ma-
soona seeti Yeesu guddi. Mu indaale lu
wara tollook fanweeri kiloy cuuraay lu ñu
defare ndàbbi miir ak banti alowes.
40 Ñu jël néewu Yeesu, laxas ko ci
càngaay, boole ko ak cuuraay li, ni ko
Yawut yi tàmmoo def, bu ñuy waajal néew.
41 Tool a nga woon ca wetu bérab, ba ñu
daajoon Yeesu, te ca tool booba amoon na
fa bàmmeel bu ñu masula suul kenn.
42 Ca bésu Waajal la woon, ba Yawut ya
doon waajal bésub noflaay ba, te bàmmeel
ba jege woon na. Foofa lañu denc Yeesu.

20

Yeesu Kirist dekki na

1 Bés ba jiitu ca ayu-bés ga, Maryaamam
Magdala jóg ca fajar, dem ca bàmmeel ba.
Bi mu agsee, mu gis ne dindi nañu xeer,
wa ñu ko ube woon.
2 Mu daw, dem ca Simoŋ Piyeer ak ca
beneen taalibe ba, maanaam ka Yeesu
bëggoon, ne leen: «Jële nañu néewu
Boroom ba ca bàmmeel ba, te xamunu fu
ñu ko yóbbu.»
3 Piyeer ak beneen taalibe ba daw, dem
ca bàmmeel ba.
4 Ñoom ñaar ñépp a ngi doon daw,
waaye beneen taalibe ba raw Piyeer, jëkk
ko ca bàmmeel ba.
5 Duggul nag, dafa sëgg, yër, séen
càngaay la ca suuf.
6 Noonu Simoŋ Piyeer, mi ko toppoon,
agsi, daldi dugg. Mu séen càngaay la ci
suuf,
7 ak kaala ga muuroon boppu Yeesu.
Waaye kaala googu àndul ak càngaay la;
dañu ko laxas, teg ko ci wet.
8 Noonu keneen ka jiitu woon ca
bàmmeel ba, duggsi moom itam. Naka la
gis, daldi gëm.
9 Taalibe yi xamaguñu woon Mbind mi
doon wone ne Yeesu dafa wara dekki.
10 Noonu taalibe ya dëpp, ñibbi.

Yeesu feeñu na Maryaamam Magdala

11 Maryaama nag moom, ma nga desoon
ca biti, ca wetu bàmmeel ba, di jooy. Bi
muy jooy, mu sëgg, yër ci biir,
12 séen ñaari malaaka yu sol mbubb yu
weex, toog ca bérab, ba ñu dencoon Yeesu;
kenn ka féeteek bopp bi, ki ci des ca tànk
ya.
13 Malaaka ya laaj ko ne: «Jigéen ji,
looy jooy?» Mu ne leen: «Dañoo jël sama
Boroom, te xawma fu ñu ko yóbbu.»
14 Bi mu waxee loolu, mu geestu, séen
Yeesu mu taxaw, waaye xamul woon ne
moom la.
15 Yeesu laaj ko ne: «Jigéen ji, looy jooy?
Kooy seet?» Mu foog ne boroom tool ba la,
ne ko: «Sëriñ bi, bu fekkee yaa ko yóbbu,
wax ma foo ko denc, ma jëli ko.»
16 Noonu Yeesu ne ko: «Maryaama.»
Mu walbatiku, làkk ko ci yawut ne ko:
«Ràbbuni!» Ràbbuni mooy tekki «Kilifa
gi».
17 Yeesu ne ko: «Bu ma téye, ndaxte
yéegaguma ca Baay ba. Waaye demal,
ne samay bokk, maa ngi yéeg ca sama
Baay biy seen Baay, ca sama Yàlla jiy seen
Yàlla.»
18 Noonu Maryaamam Magdala dem,
yégali ko taalibe ya ne leen: «Gis naa
Boroom bi!» Mu daldi leen nettali li mu
ko wax.

Yeesu feeñu na taalibe yi

19 Bés boobu ca ngoon sa, taalibe yaa nga
daje woon ca genn kër, tëju ca biir ndax
ragal Yawut ya. Yeesu ne tëll ci seen biir
ne leen: «Na jàmm wàcc ci yéen!»
20 Mu daldi leen won ay loxoom ak
wetam. Bi ñu gisee Boroom bi, taalibe ya
daldi bég lool.
21 Yeesu dellu ne leen: «Na jàmm wàcc
ci yéen! Ni ma Baay bi yónnee, noonu laa
leen di yónnee, man itam.»
22 Bi mu waxee loolu, mu ëf leen ne leen:
«Sol naa leen Xelu Yàlla mu Sell mi.
23 Ñi ngeen di baal seeni bàkkaar, baal
nañu leen ba noppi; ñi ngeen baalul,
baaluñu leen.»

Yeesu ak Tomaa

24 Fekk na Tomaa, mi bokk ci fukki
taalibe yi ak ñaar, te turam di tekki «Séex
bi», nekku fa woon, bi Yeesu ñëwee.
25 Yeneen taalibe yi ne ko: «Gis nanu
Boroom bi!» Mu ne leen: «Su ma gisul
fa ñu daajoon pont ya ci ay loxoom, te
defuma ca sama baaraam, su ma tegul it
sama loxo ci wetam, duma ko gëm mukk.»
26 Bi ñu ca tegee ayu-bés, taalibe Yeesu
ya dajewaat ca biir kër ga, Tomaa itam a
nga fa woon. Bunt yépp tëju woon nañu,
waaye Yeesu ne tëll ci seen biir ne leen:
«Na jàmm wàcc ci yéen!»
27 Noonu mu ne Tomaa: «Indil sa
baaraam fii te seet sama loxo; indil sa loxo,
teg ko ci sama wet. Bàyyil di weddi te nga
gëm.»
28 Tomaa ne ko: «Sama Boroom, sama
Yàlla!»
29 Yeesu ne ko: «Li nga ma gis a tax nga
gëm? Ki bég mooy ki gëm te gisu ma!»
30 Yeesu wone na it ci kanam taalibe ya
yeneen firnde yu ñu nettaliwul ci téere bii.
31 Waaye li ci nekk, bind nañu ko ngir
ngeen gëm ne Yeesu mooy Almasi bi,
Doomu Yàlla ji, te seen ngëm may leen,
ngeen am ci moom dund.

21

Yeesu feeñu na juróom ñaari taalibe

1 Bi ñu ca tegee ab diir, Yeesu feeñuwaat
na ay taalibeem ca tefesu dex gu ñuy wax
Tiberyàdd. Nii la deme woon:
2 Taalibey Yeesu yii àndoon nañu:
Simoŋ Piyeer; Tomaa, ki turam di tekki
«Séex bi»; Nataneel, mi dëkk Kana ca
diiwaanu Galile; doomi Sebede ak yeneen
ñaari taalibe.
3 Simoŋ Piyeer ne leen: «Maa ngi nappi.»
Ñu ne ko: «Nun it danuy ànd ak yaw.» Ñu
dugg gaal, daldi dem. Waaye guddi googu
jàppuñu dara.
4 Ci fajar gi Yeesu taxaw ca tefes ga,
waaye taalibe yi xàmmiwuñu ko.

5 Yeesu ne leen nag: «Bokk yi, xanaa
jàppuleen jën?» Ñu ne ko: «Déedéet.»
6 Mu ne leen: «Sànnileen mbaal mi ci
ndijooru gaal gi, bu ko defee ngeen jàpp.»
Ñu sànni fa mbaal ma, mu fees ak jën, ba
manuñu ko woona génne ndox mi.
7 Taalibe ba Yeesu bëggoon, ne Piyeer:
«Boroom bi la!» Bi Simoŋ Piyeer déggee
loolu, dafa woddoo mbubbam, ndaxte dafa
summiku woon, daldi sóobu ci dex gi.
8 Yeneen taalibe ya xëcc mbaal, mi fees
dell ak jën, jëme ko ca tefes ga, ndaxte gaal
ga sorewul woon; diggante bi waroon na
tollook téeméeri meetar.
9 Bi ñu teeree, ñu gis ab taal, ñu ciy lakk
ay jën, teg mburu ca wet ga.
10 Yeesu ne leen: «Indileen ci jën, yi
ngeen jàpp.»
11 Simoŋ Piyeer yéeg ca gaal ga, daldi
xëcc mbaal ma ca tefes ga, mu fees dell
ak jën yu mag; matoon na téeméeri jën ak
juróom fukk ak ñett. Te li muy baree bare
lépp, taxul mbaal ma dog.
12 Yeesu ne leen: «Ñëwleen ndékki.»
Kenn ci taalibe yi ñemewu koo laaj ki mu
doon, ndaxte xam nañu ne Boroom bi la.
13 Yeesu jegeñsi, jël mburu mi, jox leen,
jox leen it jën.
14 Bi Yeesu dekkee ba tey, bii mooy
ñetteelu yoon, bi mu feeñoo ay taalibeem.

Yeesu ak Piyeer

15 Bi ñu ndékkee ba noppi, Yeesu ne
Simoŋ Piyeer: «Simoŋ doomu Yowaana,
ndax gën nga maa bëgg, ni ma ñii bëgge?»
Mu ne ko: «Ahakay, Boroom bi, xam nga
ne bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Topptool
ma sama mbote yi.»
16 Noonu mu waxaat ko ne: «Simoŋ
doomu Yowaana, ndax bëgg nga ma?» Mu
ne ko: «Ahakay, Boroom bi, xam nga ne
bëgg naa la.» Yeesu ne ko: «Sàmmal ma
sama xar yi.»
17 Mu neeti ko ñetteel bi yoon: «Simoŋ
doomu Yowaana, bëgg nga maam?» Piy-
eer am naqar ci li mu ko laaj ñetti yoon:
«Ndax bëgg nga ma?» Mu ne ko: «Bo-
room bi, xam nga lépp; xam nga ne bëgg
naa la.» Yeesu ne ko: «Topptool ma sama
xar yi.
18 Ci dëgg-dëgg Piyeer, maa ngi la koy
wax, bi nga dee ndaw yaa doon takk sa
geño, di dem fu la neex. Waaye boo
màggatee, dinga tàllal say loxo, keneen
takkal la sa geño, yóbbu la foo bëggul.»
19 Ci baat yooyu la Yeesu doon misaale
nan la Piyeer wara faatoo ngir jollil ndamu
Yàlla. Noonu Yeesu ne ko: «Toppal ci
man!»
20 Piyeer geestu, gis taalibe bi Yeesu
bëggoon, di ñëw ci seen gannaaw. Taalibe
boobu mooy ki sóonu woon ca Yeesu, ba
ñuy lekk, te laajoon ko ne: «Boroom bi,
kan moo lay wori?»
21 Piyeer gis ko, daldi ne Yeesu: «Kii nag,
Boroom bi, nu muy mujje?»
22 Yeesu ne ko: «Su ma neexoon mu
dund, ba ma délsi, lu ciy sa yoon? Yaw
toppal ci man.»
23 Noonu am, ci bokki taalibe yi, ñu
xalaat ne, taalibe boobu du dee. Moona
Yeesu masul ne Piyeer, du dee; waaye li
mu wax mooy: «Su ma neexoon mu dund,
ba ma délsi, lu ciy sa yoon?»
24 Taalibe boobu mooy seede mbir
yooyu, bind leen, te xam nanu ne li muy
wax dëgg la.
25 Yeesu def na yeneen jëf yu bare. Su
ñu ko doon nettali, bind lépp, xalaat naa
ne téere yi duñu xaj ci àddina.

JËFI NDAW YA KIRIST YÓNNI

Yeesu Kirist yéeg na ci asamaan

1 Yaw Teyofil, téere bu jëkk, ba ma
bindoon, ëmb na lépp li Yeesu tàmbali
woona jëf ak a jàngle,
2 ba ci bés, ba ko Yàlla yéege ci asamaan.
Lu ko jiitu joxoon na ay ndigal, jaare ci Xel
mu Sell mi, jëm ci ndaw ya mu tànnoon.
3 Gannaaw ay coonoom, ñëw na ci
ñoom, di leen won ay firnde yu bare te
wér ne mu ngi dund; mu feeñu leen diirub
ñeent fukki fan, di diisoo ak ñoom ci lu
jëm ci nguuru Yàlla.
4 Am bés muy lekk ak ñoom, mu sant
leen ne: «Buleen sore Yerusalem, waaye
ngeen xaar li Baay bi dige woon te ma
waxoon leen ko.
5 Ndaxte Yaxya daa na sóob nit ñi ci
ndox, waaye yéen dees na leen sóob ci Xel
mu Sell mi fi ak ay fan yu néew.»
6 Bi ñu dajaloo ak moom nag, ñu laaj
ko: «Boroom bi, ndax ci jamono jii ngay
yékkatiwaat nguuru Israyil?»
7 Mu ne leen: «Ngeen xam jamono yi ak
saa, yi Baay bi dogal ci sañ-sañam, loolu
mayuñu leen ko.
8 Waaye bu Xel mu Sell mi ñëwee ci
yéen, dingeen jot kàttan te nekk samay
seede ci dëkku Yerusalem, ca diiwaani
Yude ak Samari yépp ak ba fa àddina
yem.»
9 Bi mu waxee loolu, te ñu di ko xool,
Yàlla yéege na ko, te aw niir jël ko, làq ko
seeni bët.
10 Bi muy dem nag, te ñu ne jàkk
asamaan, ñaar ñu sol yu weex daldi ne
seef, taxaw ci seen wet.
11 Ñu ne leen: «Yéen waa Galile, lu
tax ngeen taxaw, di xool ci asamaan?
Yeesu male ñu jële ci seen biir, yéege ko
asamaan, dina délsi ni ngeen ko gise, muy
dem asamaan.»

Ñu tànn Macas, mu wuutu Yudaa, nekk ndaw

12 Bi loolu amee ñu jóge ca tund, woowu
ñuy wax tundu Oliw ya, te mu dend ak
Yerusalem lu tollu ak kilomet*, ñu daldi
dellu Yerusalem.
13 Bi ñu dikkee, ñu yéeg ca néeg, ba sut
ca taax ma, fa ñuy dal.
Ñoo doon Piyeer ak Yowaana,
Saag ak Andare,
Filib ak Tomaa,
Bartelemi ak Macë,
Saag doomu Alfe,
ak Simoŋ mi bokkoon ci mbooloo mi ñuy
wax Ñi farlu ci moom seen réew;
ak Yudaa doomu Saag.
14 Ñoom ñépp ñoo bokk menn xel, di
wéy ci ñaan ci Yàlla, ànd ak jigéen ñi ak
Maryaama, ndeyu Yeesu, ak rakki Yeesu yu
góor.
15 Ca bés yooya nag Piyeer taxaw ca digg
bokk ya, di mbooloo mu tollu ni téeméer
ak ñaar fukk.
16 Mu ne leen: «Bokk yi, li Xel mu
Sell mi waxoon ci Mbind mi jaarale ko ci
gémmiñu Daawuda, fàww mu am. Wax-
oon na ci mbirum Yudaa, mi wommat ñi
jàpp Yeesu
17 te mu bokkoon ci nun, ba am cér ci
liggéey bi.»
18 —Pey gi Yudaa jotoon ci ñaawteefam,
mu jënd ci tool, daanu fa, ba fàcc, ay
butitam tuuru.
19 Loolu siiwoon na ci waa Yerusalem,
moo tax ci seen làkk ñuy tudde tool ba
Akeldama, maanaam «Toolu deret».—
20 Piyeer teg ca ne: «Ndaxte lii lañu bind
ci téereb Sabóor:
“Na këram gental,
bu fa kenn dëkk.”
Te it:
“Na keneen bey sasam.”
21 Kon ñeel na nu, nu tànn kenn ci ñi bokk
ak nun, diir bi Yeesu doon dem ak a dikk
ci sunu biir,
22 li dale ci bi ko Yaxya sóobee ci ndox,
ba bés ba ko Yàlla jële ci sunu biir, yéege
ko. Kooku war na ànd ak nun, di seedeel
ndekkitel Yeesu.»
23 Bi ko Piyeer waxee, ñu tudd ñaar:
Yuusufa, mi ñu dippee Barsabas te di ko
dàkkentale Yustus, moom ak Macas.
24 Ñu ñaan ci Yàlla ne: «Boroom bi, yaw
mi xam xolu nit ñépp, won nu ki nga tànn
ci ñaar ñii,
25 mu yenu liggéeyu nekk sa ndaw, wu-
utu Yudaa, mi ko bàyyi, dem bérabam.»
26 Noonu ñu boole leen, tegoo ay bant,
bant ba dal ca Macas, mu fekki fukki ndaw
ya ak benn.

2

Ñëwug Xel mu Sell mi ca màggalu Pàntakot

1 Bi bésu màggalu Pàntakot agsee,
ñoom ñépp booloo nañu ci benn bérab.
2 Ca saa sa riir jollee asamaan, mel ni
ngelaw lu gaaw te bare doole, daldi fees
dell kër, ga ñu toog.

* **1:12** ***kilomet:*** maanaam li ñu maye Yawut yi, ñu dox ko ci bésub noflaay bi.

3 Te ay làmmiñ yu mel ni sawara feeñu
leen, ñu tasaaroo ci seen biir, toŋ ca kaw
kenn ku nekk.
4 Noonu ñu fees ak Xel mu Sell mi ñoom
ñépp, ñu daldi wax yeneen làkk, ni leen
Xel mu Sell mi maye, ñu wax ko.
5 Fekk booba amoon na ay Yawut yu
daloon Yerusalem, doon ay nit ñu ragal
Yàlla te bokk ci xeeti àddina yépp.
6 Bi nit ñi déggee riir ma nag, ñépp
dajaloo, daldi waaru ci li ñu leen dégg,
ñuy wax ku nekk sa làkk.
7 Ñu waaru te yéemu naa: «Gisleen,
ñiy wax ñépp, ndax duñu waa diiwaanu
Galile?
8 Naka la mana ame nag, nu di leen
dégg, kenn ku nekk ci nun, ñuy wax ci sa
làmmiñ, wi nga nàmp?
9 Nun ñi ay Pàrt, waa Medi ak waa Elam,
nun ñi dëkk Mesopotami, réewu Yawut yi,
Kapados, Pont ak Asi,
10 di waa Firisi, Pamfili, Misra ak weti
Libi, yi dend ak Siren, nun ak gan ñi jóge
Room,
11 Yawut yi ak ñi tuub ci yoonu Yawut yi,
waa Keret ak waa Arabi, nun ñépp nu ngi
leen di dégg, ñuy yégle màggaayi Yàlla ci
sunuy làkk!»
12 Noonu ñépp waaru, ba jaaxle lool,
ñuy waxante ci seen biir ne: «Lii lu muy
tekki?»
13 Waaye ñenn ñi di leen ñaawal ne:
«Waay! Ñii dañoo màndi ak biiñ.»

Piyeer yégal na mbooloo mi xibaaru jàmm bi

14 Ci kaw loolu Piyeer taxaw, ànd ak
fukki ndaw ya ak benn, mu wax ci kaw, di
yégal mbooloo ma ne: «Bokki Yawut yi ak
yéen ñépp ñi dëkk Yerusalem, dégluleen
bu baax te xam lii ma leen di wax!
15 Nit ñii màndiwuñu, ci ni ngeen ko
fooge, ndaxte nu ngi ci yoor-yoor rekk.
16 Waaye lii mooy li Yàlla waxoon, jaar-
ale ko ci yonentam Yowel ne:
17 "Yàlla nee na: Ci bés yu mujj yi,
dinaa tuur ci sama Xel ci kaw nit ñépp;
seen xeet wu góor ak wu jigéen dinañu
wax ci kàddug Yàlla;
waxambaane yi dinañu gis ay peeñu
te màggat yi di gént ay gént.
18 Waaw, ci bés yooyu dinaa tuur ci sama
Xel
ci sama kaw jaam yu góor ak yu jigéen,
te dinañu wax ci kàddug Yàlla.
19 Dinaa wone ay kéemaan ci kaw ci
asamaan
ak ay firnde ci suuf ci àddina,
muy deret, sawara ak ay niiri saxar.
20 Jant bi dina daldi lëndëm,
weer wi deretal,
bala bésu Boroom biy ñëw, di bés bu mag,
bi ànd ak ndam.
21 Booba nag ku woo Boroom bi ci aw
turam,
dinga mucc."
22 «Yéen bokki Israyil, dégluleen wax jii!
Yeesu mi dëkk Nasaret, nit la woon, ku
Yàlla dëggal ci seen kanam ciy kéemaan,
ay jaloore ak firnde, ya Yàlla defoon jaar-
ale ko ci moom ci seen biir; yéen xam
ngeen ko.
23 Moom nag jébbale nañu ko, jaar ci
nas, bi Yàlla dogaloon te xam ko lu jiitu;
te yéen rey ngeen ko ci daaj ko ci bant,
jaarale ko ci loxoy bàkkaarkat.
24 Waaye Yàlla dekkal na ko, daggal ko
buumi dee, ndaxte dee manu koo téye.
25 Daawuda wax na ci mbiram ne:
"Saa su ne gis naa Boroom bi ci sama
kanam;
gannaaw mu ngi ci sama ndijoor,
duma raf.
26 Moo tax sama xol sedd, may woy sama
bànneex,
te it sama yaram di tëdd ci yaakaar.
27 Ndaxte doo bàyyi sama ruu ci barsàq,
te doo seetaan sa waa ju sell, mu yàqu.
28 Xamal nga ma yoonu dund;
dinga ma béglooji ci sa kanam."
29 «Bokk yi, man naa leena wax lu wóor
ci mbirum maam Daawuda, ne dee na te
suul nañu ko; bàmmeelam mu ngi ci nun
ba tey.
30 Waaye yonent la woon, te xamoon na
ne Yàlla digoon na ko ci ngiñ ne dina teg
ci nguuram kenn ci askanam.
31 Kon gis na lu ñëwagul, di wax ci
mbirum ndekkitel Kirist ne bàyyiwuñu ko
ci barsàq, te yaramam yàquwul.
32 Yeesu moomu nag, Yàlla dekkal na ko;
nun ñépp seede nanu ko.
33 Yàlla yéege na ko ak ndijooram, te jot
na ci Baay bi Xel mu Sell mi ñu dige woon,
ba tuur lii ngeen gis te dégg ko.
34 Ndaxte du Daawudaa yéeg ci
asamaan, waaye moom ci boppam nee
na:
"Boroom bi wax na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
35 ba kera may daaneel
say noon ci sa kanam.' "
36 «Na bànni Israyil gépp xam bu wóor
nag ne Yeesu moomu ngeen daajoon ci
bant, Yàlla def na ko Boroom ak Almasi bi.»
37 Bi ko mbooloo ma déggee, naqaru xol
wu metti jàpp leen; ñu daldi ne Piyeer ak
ndaw ya ca des: «Bokk yi, lu nu wara def?»
38 Piyeer ne leen: «Tuubleen seeni
bàkkaar, te kenn ku nekk ci yéen, ñu sóob
ko ci ndox ci turu Yeesu Kirist. Noonu Yàlla
dina leen baal seeni bàkkaar te may leen
Xel mu Sell mi.

39 Ndaxte li Yàlla dige woon, yéena ko
moom ak seeni doom ak ñu sore ñépp,
di ñépp ñi Yàlla sunu Boroom di woo ci
moom.»
40 Noonu mu artu leen ak yeneen wax
yu bare, di leen dénk ne: «Rëccleen ci niti
jamono ju dëng jii.»
41 Ñi nangu ay waxam nag, ñu sóob leen
ci ndox, te ca bés booba lu mat limub ñetti
junniy nit yokku nañu ci ñoom.

Mbooloom ña gëm Kirist

42 Ñoom nag ñuy wéy ci njànglem ndaw
yi ak cig bokk, ci damm mburu ak ñaan ci
Yàlla.
43 Ragal jàpp ñépp, te ndaw yi di def ay
kéemaan ak ay firnde yu bare.
44 Ñi gëm nag dañoo booloo te bokk lépp.
45 Ñu jaay seeni suuf ak seen alal, séddoo
ko, ku nekk ak la ngay soxla.
46 Te bés bu nekk ñu saxoo teew ak benn
xalaat ca kër Yàlla ga, tey damm mburu ca
kër ya; ñuy lekk seen ñam ak xol bu laab
tey bég,
47 di màggal Yàlla te am yiw ci wetu nit
ñépp. Noonu bés bu nekk Boroom bi di
yokk ca mbooloo ma ñi mucc.

3

Piyeer faj na nit ku lafañ

1 Am bés Piyeer ak Yowaana dem, ba
bëgga dugg ca kër Yàlla ga ca waxtuw
ñaan, maanaam tisbaar.
2 Fekk ñu indi fa nit ku judduwaale
lafañ, ñu di ko teg bés bu nekk ca bunt, ba
ñuy wooye Bunt bu rafet ba, ca kër Yàlla
ga, ngir muy yelwaan ña fay dugg.
3 Bi mu gisee Piyeer ak Yowaana nag,
ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu dékk leen
loxo.
4 Ci kaw loolu Piyeer ak Yowaana ne ko
jàkk, te Piyeer ne ko: «Xool nu.»
5 Lafañ bi xool leen, yaakaar ne dina jot
dara ci ñoom.
6 Noonu Piyeer ne ko: «Awma xaalis,
awma wurus, waaye li ma am, dinaa la
ko jox: ci turu Yeesu Kirist mu Nasaret
doxal!»
7 Mu jàpp ci loxol ndijooram, yékkati ko.
Ci saa si ay tànkam ak ay kostanam dëgër.
8 Mu tëb, daldi taxaw, di dox. Mu dugg
ak ñoom ca kër Yàlla ga, muy dox, di tëb
tey sant Yàlla.
9 Noonu ñépp gis ko, muy dox, di sant
Yàlla.
10 Te ñu xàmmi ko, ne moo daan toog, di
yelwaan ca Bunt bu rafet ba ca kër Yàlla
ga. Ñu daldi waaru lool te yéemu ci li ko
dikkal.

Waareb Piyeer

11 Naka waa ji taq ci Piyeer ak Yowaana,
ñépp waaru; ñu daldi daw, fekksi leen ca
bérab ba ñuy wax Werandaa bu Suley-
maan.
12 Bi Piyeer gisee loolu nag, mu ne
mbooloo mi: «Yéen waa Israyil, lu tax
ngeen waaru ci lii? Lu tax ngeen di nu
xool jàkk, mel ni ci sunu kàttan, mbaa ci
sunu ragal Yàlla lanu doxloo kii?
13 Yàllay Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba, di Yàllay sunuy maam, màggal
na Ndawam Yeesu; yéena xàcceek moom,
ba jébbal ko Pilaat, fekk naroon na koo
bàyyi.
14 Yéen xeeb ngeen Aji Sell ji te Jub, te
tinul ab reykat.
15 Bóom ngeen Aji Dundal ji, waaye Yàlla
dekkal na ko; seede nanu ko nun ñépp.
16 Ci gëm turam la nit, kii ngeen di gis
te xam ko, dëgëre; waaw, turu Yeesu ak
ngëm gi jóge ci moom, moo tax mu wér
péŋŋ ci seen kanam, yéen ñépp.
17 «Léegi nag bokk yi, xam naa ne ñàkka
xam a tax ngeen def ko, yéen ak seeni
kilifa.
18 Waaye noonu la Yàlla amale li mu
yégle woon lu jiitu jaarale ko ci gémmiñug
yonent yépp naan, Almaseem dina sonn.
19 Tuubleen seeni bàkkaar nag te
waññiku ci Yàlla, ngir seeni bàkkaar far.
20 Noonu jamonoy péex dina bawoo ci
Boroom bi, te muy yebal Almasi bi mu leen
jagleel, maanaam Yeesu.
21 Asamaan war na koo yor, ba jamono
ju ñuy defaraat lépp, di jamono ji Yàlla
waxoon jaarale ko ci gémmiñug yonentam
yu sell yépp, li dale ci njàlbéenug àddina.
22 Ndaxte Musaa nee woon na: “Boroom
bi seen Yàlla dina leen feeñalal ci seen xeet
Yonent ni man; nangeen ko déggal ci lépp
lu mu leen wax.
23 Képp ku déggalul Yonent boobu, dees
na la far ci xeet wi.”
24 «Li dale sax ci Samiyel ak ñi ci topp,
bépp yonent bu wax yégle na bés yii.
25 Yéen nag yéenay donn yonent yi ak
kóllëre, gi Yàlla fasoon ak seeni maam, bi
mu naan Ibraayma: “Xeeti àddina yépp
dinañu barkeel ci ki soqikoo ci yaw.”
26 Yàlla feeñal na Ndawam, jëkk koo
yebal ci yéen, ngir barkeel leen, ci waññi
leen kenn ku nekk ci say bàkkaar.»

4

Piyeer ak Yowaana ci kanam kureelu àttekat ya

1 Bi ñuy wax ak mbooloo ma, sarxalkat
ya ak kilifag ñiy wottu kër Yàlla ga ak
Sadusen ya daanu ci seen kaw.

2 Ñu mer lool ci li ñuy waar nit ñi, di
yégle ndekkitel ñi dee, sukkandikoo ko ci
ndekkitel Yeesu.
3 Noonu ñu jàpp leen, tëj leen ba ca ëllëg
sa, ndaxte mu nga doon tàmbalee guddi.
4 Waaye ñu bare ca ña dégg wax ja gëm
nañu, te limu góor ñi gëm yokku na, ba
mat juróomi junni.
5 Ca ëllëg sa nag kilifay Yawut yi ak njiit
yi ak xutbakat yi dajaloo ci Yerusalem.
6 Ràññee nañu ci: Anas, miy sarxalkat
bu mag bi, Kayif, Yowaana, Alegsàndar ak
bokki sarxalkat bu mag bi.
7 Ñu dëj Piyeer ak Yowaana ca digg ba,
laaj leen ne: «Lii ngeen def, ci gan kàttan,
mbaa ci turu kan, ngeen ko defe?»
8 Ci kaw loolu Piyeer daldi fees ak Xel
mu Sell mi, ne leen: «Yéen kilifay xeet wi
ak njiit yi,
9 bu fekkee ne xettali nit ku wopp, ba mu
wér, moo tax ngeen dëj nu ci pénc mi tey,
10 nangeen xam lii, yéen ñépp ak bànni
Israyil gépp: ci turu Yeesu Kirist mu
Nasaret, mi ngeen daajoon ca bant te Yàlla
dekkal ko, ci tur woowu la nit kii jële ag
wér, ba taxaw ci seen kanam.
11 Yeesu moomu mooy:
“Doj wi ngeen xeeboon, yéen tabaxkat yi,
te moo doon doju koñ.”
12 Te mucc amul ci keneen, ndaxte ci ron
asamaan amul weneen tur wu ñu maye ci
nit ñi, wu nu wara mucce.»
13 Kon bi ñu gisee fit, wi Piyeer ak
Yowaana àndal, te ñu xam ne masuñoo
jàng mbaa ñuy gëstu ci diine, ñu daldi
waaru, ràññee ne daa nañu ànd ak Yeesu.
14 Te bi ñu gisee nit, ka ñu fajoon, taxaw
ak ñoom, manuñu caa teg dara.
15 Noonu ñu santaane, ñu génne leen, ñu
daldi gise ci seen biir,
16 ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndaxte
def nañu kéemaan gu siiw; loolu leer na
ñi dëkk Yerusalem ñépp, te manunu koo
weddi.
17 Waaye ngir mbir mi baña law ci xeet
wi, nanu leen aaye, ñu baña waxati ak
kenn ci tur woowu.»
18 Noonu ñu woo leen, ñu tere leen bu
wóor, ñu waxati mbaa waare dara ci turu
Yeesu.
19 Waaye Piyeer ak Yowaana ne leen:
«Bu fekkee ne déggal leen te bàyyi Yàlla
mooy li jub ci kanam Yàlla, seetleen.
20 Waaye nun manunoo baña wax li nu
gis te dégg ko.»
21 Noonu kilifa yi tëkkuwaat leen, yiwi
leen, ñu dem. Ndaxte amuñu benn bunt
ci ñoom ngir mbugal leen, fekk ñépp di
màggal Yàlla ci li xewoon.
22 Ndaxte nit, ka ñu fajoon ci kéemaan
googu, weesoon na ñeent fukki at.

Mbooloom ñi gëm ñaan na ci Yàlla

23 Bi ñu leen yiwee nag, ñu dem ci seeni
bokk, nettali leen li sarxalkat yu mag ya ak
njiit ya waxoon lépp.
24 Bi ko bokk ya déggee nag, ñu mànkoo,
diis seen kàddu Yàlla ne: «Boroom bi, yaa
sàkk asamaan, suuf, géej ak lépp li nekk ci
seen biir.
25 Yaa wax, jaar ci sunu maam Daawuda
sa jaam, mi doon gémmiñu Xel mu Sell mi,
ne:
“Lu tax xeeti àddina di bax?
Lu tax ñuy fexe lu manula am?
26 Buuri àddina dañoo booloo,
te kilifa yi dajaloo,
di bañ Boroom bi ak Almaseem.”
27 Ndaxte ci dëgg ci dëkk bii, Erodd ak
Poñsë Pilaat ànd ak xeeti àddina ak bànni
Israyil, likkoo nañu, ngir daaneel sa Ndaw
lu sell li nga fal, di Yeesu,
28 te def lépp, li sa kàttan ak sa ndigal
tëraloon.
29 Léegi nag Boroom bi, seetal seeni tëkku
te may nu, nun say jaam, nuy wax sa
kàddu ak fit.
30 Tàllalal sa loxo, ci wéral ak ci wone ay
kéemaan ak ay firnde, jaarale ko ci turu
Yeesu, sa Ndaw lu sell li.»
31 Bi ñu ñaanee ba noppi, bérab ba ñu
booloo woon daldi yëngatu; te ñoom ñépp
fees ak Xel mu Sell mi, ñuy wax kàddug
Yàlla ak fit wu dëgër.

Mbooloom ñu gëm ñi

32 Noonu mbooloom ñu gëm ñi bokk
menn xel ak benn xalaat. Kenn daawul
aakimoo dara ci alalam, waaye ñoo
bokkoon lépp.
33 Te ndaw yi di seedeel ndekkitel Yeesu
Boroom bi ak kàttan gu réy. Te yiw wu
yaatu ëmb leen, ñoom ñépp.
34 Kenn ci ñoom ñàkkul dara, ndaxte
képp ku nekk boroom suuf mbaa am ay
kër, jaay na ko, indi njég li,
35 teg ko ci loxoy ndaw ya; ñu di ci sédd,
kenn ku nekk li mu soxla.
36 Noonu amoon na fa ku tudd Yuusufa,
te ndaw yi dàkkentale ko Barnabas, miy
tekki «Kiy dëgëral fit yi,» mu soqikoo ci
giiru Lewi, te juddoo dunu Sipar.
37 Moom nag jaay na tool, ba mu moom,
indi xaalis ba, teg ko ci loxoy ndaw ya.

5

Anañas ak Safira

1 Naka noonu nit ku tudd Anañas, ànd
ak Safira jabaram, jaay làccu suuf.
2 Mu dencal boppam benn cér ca njég la,
ànd ca ak jabaram; ba noppi mu indi cér
ba ca des, teg ko ci loxoy ndaw ya.
3 Bi mu ko defee Piyeer ne ko: «Anañas,
lu tax nga bàyyi Seytaane dugg la, ba fees

sa xol, ngay wor Xel mu Sell mi, ci li nga
dencal sa bopp benn cér ci njég li?
4 Bi mu jaragul, ndax moomuloo ko
woon? Te bi mu jaree, ndax yilifuloo woon
njég li? Lu tax nga fas ci sa xol def nii?
Woruloo nit ñi, waaye Yàlla nga wor.»
5 Bi Anañas déggee baat yooyu, mu
daanu dee. Ñi ko dégg ñépp tiit, ba ne
nërëm.
6 Noonu waxambaane ya jóg, ñu sàng
ko, yóbbu ko, jébbal Yàlla.
7 Ñetti waxtu gannaaw ga, jabaram dug-
gsi, fekk xamul la fa xew.
8 Piyeer daldi ko ne: «Wax ma, ndax
lii mooy njégu tool bi?» Mu ne ko:
«Waawaaw, lii la.»
9 Ci kaw loolu Piyeer ne ko: «Lu tax
ngeen ànd, di diiŋat Xelu Boroom bi? Ñi
denci woon sa jëkkër ñu ngi nii ci bunt bi,
te dinañu la yóbbu.»
10 Ca saa sa mu daanu ciy tànkam, dee.
Bi waxambaane ya agsee nag, ñu fekk ko,
mu faatu; ñu yóbbu ko, def ko ci wetu
jëkkëram.
11 Noonu tiitaange ju mag tàbbi ci
mbooloom ñi gëm ñépp ak ñi ko dégg
ñépp.

Ndawi Kirist yi faj nañu ñu bare

12 Bi loolu amee ay kéemaan ak ay firnde
yu bare di xew ci nit ñi, jaare ca loxoy
ndaw ya. Ñépp di booloo ca Werandaa bu
Suleymaan ca kër Yàlla ga.
13 Te kenn ci ña ca des ñemewula booloo
ak ñoom, waaye nit ñépp di leen màggal.
14 Moona ay nit ñu gëna bare, góor ak
jigéen, di gëm Boroom bi, tey taq ci ñoom.
15 Nit ñi indi sax ñu wopp ca mbedd ya,
teg leen ca ay lal yu ndaw ak ay leeso, ngir
bu Piyeer di jaar, doonte takkandeeram
sax yiir ñenn ci ñoom.
16 Te it nit ñu bare dajaloo, jóge ca dëkk
ya wër Yerusalem, ñu indi ay jarag ak ñu
rab yu bon sadd; te ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

17 Booba sarxalkat bu mag ba jóg
ak gàngooram gépp, maanaam kureelu
Sadusen ga fa dëkk. Kiñaan gu mag jàpp
leen,
18 ba ñu jàpp ndaw ya, tëj leen ca kaso
ba.
19 Waaye ci guddi malaakam Boroom bi
ubbi buntu kaso ba, génne leen ci biti
naan:
20 «Demleen taxaw ca kër Yàlla ga, te
xamal nit ñi lépp lu jëm ci dund gu wóor
gii.»
21 Bi ñu déggee loolu, ñu dugg ca kër
Yàlla ga ci suba teel, daldi waare.
Bi ñu koy def, sarxalkat bu mag ba ak
gàngooram ñëw, woolu kureelu àttekat
ya, maanaam mbooloom njiiti bànni Is-
rayil gépp; ñu yónnee, ngir jëli ndaw ya
ca kaso ba.
22 Waaye bi wottukati kër Yàlla ga agsee
ca kaso ba, gisuñu leen fa; ñu daldi délsi,
yégle ko
23 ne: «Fekk nanu kaso ba tëju bu wóor
ak wottukat ya taxaw ca bunt ya, waaye bi
nu ko tijjee, fekkunu kenn ci biir.»
24 Bi kilifag wottukati kër Yàlla ga ak
sarxalkat yu mag ya déggee loolu, ñu daldi
ciy jaaxle lool, ñuy laajante, fu lii di mujj.
25 Noonu benn waay ñëw, yégal leen ne:
«Nit ñi ngeen tëjoon ñu ngi taxaw ca kër
Yàlla ga, di jàngal nit ñi.»
26 Ci kaw loolu kilifa ga ak wottukat ya
dem jëli leen; waaye boolewuñu ci fitna,
ngir ragal nit ñi sànni leen ay xeer.
27 Bi ñu leen indee, ñu dëj leen ci kanam
mbooloo ma. Sarxalkat bu mag ba laaj
leen
28 ne: «Ndax terewunu leen ci lu wér,
ngeen waare ci tur woowu, te fi mu ne da-
jal ngeen Yerusalem ak seeni waare, rax-
ca-dolli yéena ngi nuy fexee taqal deretu
nit kooku.»
29 Waaye Piyeer ak ndaw ya ne leen:
«Déggal Yàlla moo gën déggal nit.
30 Yàllay sunuy maam dekkal na Yeesu,
mi ngeen bóomoon ci wékk ko ca bant ba.
31 Te Yàlla yékkati na ko ci ndijooram,
mu nekk Buur ak Musalkat, ngir may
bànni Israyil réccu, ba mu baal leen seeni
bàkkaar.
32 Seede nanu loolu, nun ak Xel mu Sell,
mi Yàlla may ñi koy déggal.»
33 Bi ñu déggee loolu, ñu mer ba seen
xol di dagg, ñu bëgg leena rey.
34 Waaye amoon na fa nit ku tudd
Gamaleel, bokk ci tariixab Farisen ya, di
xutbakat bu tedd ci yoonu Musaa, mu jóg
ca mbooloo ma, santaane ñu génne leen
tuuti.
35 Bi ñu ko defee mu ne leen: «Yéen
bokki Israyil, moytuleen li ngeen di def nit
ñooñu.
36 Ndaxte bu yàggul Tëdas jógoon
na, mbubboo daraja, ba lu mat ñeenti
téeméeri nit takktoo ak moom. Tëdas
moomu nag reyees na ko, te ñi ko toppoon
ñépp tasaaroo, ba seen pexe nasax.
37 Gannaawam it Yudaa mu Galile jóg,
ca jamono ja ñu doon bind waa réew
ma, mu jógloo nit ñu bare, ñu ànd ak
moom. Moom itam dee na, te ay nitam
ñépp tasaaroo.
38 Léegi maa ngi leen di wax, génnleen
ci mbirum ñooñu te bàyyi leen ñu dem.
Ndaxte bu seen pas-pas mbaa seen jëf dee
pexem nit, dina yàqu.

39 Waaye bu fekkee ne ndogalu Yàlla
la, dungeen ko mana fanq, ngir ragala
jànkoonte ak Yàlla.»
40 Bi mu waxee loolu, ñu fekk ko ci
xalaatam; ñu woo ndaw ya, daldi leen
dóor ay yar, tere leen, ñu waxati dara ci
turu Yeesu, ba noppi bàyyi leen, ñu dem.
41 Ndaw ya nag jóge ca kanam kureelu
àttekat ya, bég ci li leen Yàlla jàppe, ñu
yeyoo yenu toroxte ngir Tur wa*.
42 Noonu bés bu nekk ca kër Yàlla ga
ak ca kër ya, daawuñu noppee jàngle ak
a xamle xibaaru jàmm bi, ne Yeesu mooy
Almasi bi.

6

Sàkk nañu ñiy topptoo yëfi mbooloo ma

1 Ca bés yooyu, naka taalibe yi di gëna
bare, Yawut yiy làkk gereg tàmbalee ñaxtu
ci mbirum Yawut tigi yi, te lii a ko waral:
jigéen ñi seen jëkkër dee, te ñu bokk ci
ñoom, naraalewuñu leen ca ndimbal, la
ñuy séddale bés bu nekk.
2 Noonu fukki ndaw ya ak ñaar woo
mbooloom taalibe ya ne leen: «Nu bàyyi
kàddug Yàlla, di topptoo mbirum séddale,
loolu jekkul ci nun.
3 Kon nag bokk yi, tànnleen juróom
ñaari nit ci seen biir, ñu am seede su rafet
te fees ak Xel mu Sell mi ak sago, nu dénk
leen liggéey bii.
4 Waaye nun dinanu wéy ci ñaan ci Yàlla
ak ci yenub xamle kàddu gi.»
5 Lii ñu wax nag neex na mbooloo mépp.
Noonu ñu tànn Ecen, di nit ku fees ak
ngëm ak Xel mu Sell mi, boole ci Filib ak
Porokor, teg ca Nikanor, Timon, Parmenas
ak Nikolas, mi juddoo Ancos te tuub ci
yoonu Yawut ya.
6 Ñu jébbal leen ndaw ya, ñaanal leen,
teg leen loxo.
7 Noonu kàddug Yàlla di law, ba
mbooloom taalibe yi di yokku bu bare ci
Yerusalem; te sarxalkat yu bare déggal
Yàlla ci topp yoonu ngëm wi.

Jàpp nañu Ecen

8 Naka noona Ecen, mi fees ak yiw ak
kàttan, di def ay kéemaan yu mag ak ay
firnde ca nit ña.
9 Waaye ay nit jóg, bokk ci jàngu, bi ñuy
wax Jàngub ñi ñu goreel, di ay niti dëkki
Siren ak Alegsàndiri, ak it waa diiwaani
Silisi ak Asi. Ñuy werante ak Ecen,
10 waaye àttanuñu sagoom ak Xel mi
muy waxe.
11 Kon ñu daldi jënd ay nit, ñu ne: «Dégg
nanu ko, muy sosal Musaa ak Yàlla.»
12 Noonu ñu jógloo nit ñi ak njiit yi ak
xutbakat yi, ñu dal ci kawam, jàpp ko,
yóbbu ko ca kureelu àttekat ya.
13 Te ñu sàkk ay naaféq yuy seede ne:
«Kii du bàyyee wax lu juuyoo ak bérab bu
sell ba ak yoonu Musaa.
14 Ndaxte dégg nanu, muy wax ne,
Yeesum Nasaret moomu dina daaneel
bérab bii te soppi aada, yi nu Musaa batale
woon.»
15 Bi ñu ko waxee, ña toogoon ñépp
ca mbooloo ma xool ko jàkk, gis xar
kanamam, mu mel ni xar kanam malaaka.

7

Layu Ecen fa kanam mbooloo ma

1 Noonu sarxalkat bu mag ba ne ko:
«Ndax loolu dëgg la?»
2 Ecen ne ko: «Yéen samay bokk ak
samay baay, dégluleen! Yàlla, miy
Boroom ndam, feeñu woon na sunu
maam Ibraayma, bi mu nekkee réewu
Mesopotami, te dëkkagul woon Karan.
3 Mu ne ko: “Toxul sa réew, bàyyi say
bokk, te ñëw ci réew, mi ma lay won.”
4 «Ci kaw loolu mu génn réewu niti
Kalde, dëkksi Karan. Te bi baayam faatoo,
Yàlla toxale ko foofa, dëël ko ci réew, mi
ngeen dëkk léegi.
5 Waaye mayu ko fa genn moomeel gu
mu wara donale, du sax fu mu mana teg
tànkam; waaye dig na ko ne dina ko may
réew mi, mu yilif ko moom ak askanam,
fekk booba amagul doom.
6 Yàlla ne ko: “Ñi soqikoo ci yaw dinañu
ganeyaan ci réew mu ñu dëkkul; dees na
leen def ay jaam, di leen fitnaal diirub
ñeenti téeméeri at.”
7 Waaye Yàlla nee na: “Xeet wi leen
jaamloo, man maa leen di àtte te gannaaw
loolu dinañu génn, di ma jaamu ci bérab
bii.”
8 Yàlla nag tëral kóllëre seen diggante,
fas ko ci màndargam xaraf. Noonu
Ibraayma jur Isaaxa, xarafal ko ca juróom
ñetteelu fan ba; Isaaxa def noonu
Yanqóoba, Yanqóoba it def noonu fukki
maam ya ak ñaar, ñi sos xeet wi.
9 «Naka maam yooyu, dañoo iñaane
Yuusufa, ba jaay ko, mu jëm réewu Misra.
Waaye Yàlla taxawu ko,
10 génne ko ci coonoom yépp, defal ko
yiw ak xel ci kanam Firawna, buuru Misra,
mu def ko kilifag Misra ak këram gépp.
11 «Bi loolu amee xiif tàbbi ci biir Misra
ak réewu Kanaan mépp, ba toskare ja
metti lool, te sunuy maam amatuñu lu ñu
lekk.

* **5:41** ***Tur wa*** mooy turu Boroom bi Yeesu Kirist.

12 Yanqóoba nag dégg ne Misra am na
dugub, mu yebal ca sunuy maam, ñu dem
fa yoon wu jëkk.
13 Bi fa ay doomi baayam delloo nag, Yu-
usufa xàmmiku leen, te Firawna xamante
ak njabootam.
14 Ci kaw loolu Yuusufa yeble, woo
baayam ak bokkam yépp, ñuy juróom
ñaar fukki nit ak juróom.
15 Noonu Yanqóoba dem Misra, faatu fa,
moom ak sunuy maam.
16 Gannaaw loolu ñu yóbbu seeni
néew Sisem, dugal leen ca bàmmeel, ba
Ibraayma jëndoon ak xaalis ca doomi
Amor ca Sisem.
17 «Bi loolu wéyee jamono ji jege woon
na, ngir Yàlla amal li mu digoon Ibraayma
ci ngiñ; fekk xeet wa di law tey gëna bare
ci Misra,
18 ba keroog beneen buur bu xamul
Yuusufa di falu ci Misra.
19 Buur boobu nag dafa daan nax sunu
xeet, di fitnaal sunuy maam, ba di leen
sànniloo seeni doom, ngir ñu dee.
20 «Booba nag la Musaa juddu, di ku
rafet ci kanam Yàlla; ñu yor ko ñetti weer
ci biir kër baayam,
21 ba noppi sànni ko. Noonu doom
ju jigéen ju Firawna for ko, yar ko ni
doomam.
22 Musaa nag di ku yewwu ci xam-xamu
waa Misra bépp, di jàmbaar ci wax ak jëf.
23 «Bi mu demee ba am ñeent fukki at,
mu fas yéeney seeti ay bokkam, maanaam
bànni Israyil.
24 Noonu mu gis ca ku ñuy néewal doole,
mu sotle ko, feyul ko, ba dóor waayi Misra
ja.
25 Mu defe ne, ay bokkam dinañu xam
ne ciy loxoom la leen Yàllay musale, waaye
xamuñu ko.
26 Ca ëllëg sa mu juux ci ay Yawut yuy
xeex, mu di leen jéema jubale ne leen:
"Yéen ay bokk ngeen, lu tax ngeen di
xeex?"
27 Waaye kiy néewal doole moroomam
bëmëx ko ne: "Ku la teg kilifa ak àttekat
ci sunu kaw?
28 Ndax danga maa bëgga rey, ni nga
defoon démb waayi Misra ja?"
29 Bi Musaa déggee wax jooju, mu
daldi daw, dem réewu Majan, di fa ab
doxandéem; mu séy fa, ba am ñaari doom.
30 «Lu ko wees ñeent fukki at nag, bi mu
nekkee ca màndiŋu tundu Sinayi, malaaka
feeñu ko ci takk-takku sawara ci biir as
ngarab.
31 Bi ko Musaa gisee, mu daldi waaru ci li
mu gis; mu jegesi ngir niir ko, dégg baatu
Boroom bi ne ko:
32 "Man maay sa Yàllay maam, di Yàllay
Ibraayma, Isaaxa ak Yanqóoba." Ci kaw
loolu Musaa tiit bay lox, te ñemeetula
xool.
33 Noonu Boroom bi ne ko: "Summil say
dàll, ndaxte bérab bi nga taxaw, bérab bu
sell la.
34 Gis naa bu baax fitnay sama xeet ci
Misra te dégg naa seeni tawat, kon wàcc
naa ngir musal leen. Léegi nag ñëwal,
dinaa la yebal Misra."
35 «Musaa moomu bañoon nañu ko, ba
ne ko: "Ku la teg kilifa ak àttekat?" Waaye
moom la Yàlla yebal, jaarale ko ci malaaka
mi ko feeñu ca ngarab sa, ngir mu nekk
kilifa gu leen di goreel.
36 Moo leen génne réewu Misra, di def
ay kéemaan ak ay firnde ca réew ma, ca
géeju Barax ya ak ca màndiŋ ma diirub
ñeent fukki at.
37 Musaa moomu moo ne woon bànni
Israyil: "Yàlla dina leen feeñalal ci seeni
bokk Yonent bu mel ni man."
38 Te moo nekkoon ak mbooloo ma
ca màndiŋ ma, ànd ak sunuy maam,
wéttalikoo malaaka, mi waxoon ak moom
ci tundu Sinayi. Te mu jote ci Yàlla kàddu
yiy dund, ngir jottali nu ko.
39 Waaye sunuy maam nanguwuñu koo
déggal; dañu koo bañ te seeni xel dëpp,
dellu Misra.
40 Ñu sant Aaróona ne: "Sàkkal nu
ay yàlla yuy jiitu ci sunu kanam, ndaxte
Musaa male nu génne ci réewu Misra,
xamunu lu ko dal."
41 Booba nag ñu tëgglu aw sëllu, muy
xërëm, ñu di ko tuuru, di bànneexu ci
seeni jëfi loxo.
42 Waaye bi ñu ko defee Yàlla dëddu
leen, bërgël leen, ñuy jaamu biddiiwi
asamaan. Moom lañu bind ci téereb
yonent yi ne:
"Yéen bànni Israyil, ndax rendi ngeen jur,
jébbal ma, boole ko ak i sarax,
diirub ñeent fukki at ca màndiŋ ma?
43 Yóbbu ngeen sax fu nekk xayma, biy
màggalukaayu Molog,
ak biddiiwub Refan, bi ñu daan bokkaaleel
Yàlla,
di ay nataal, yi ngeen defoon ngir màggal
leen!
Kon nag dinaa leen toxal, yóbbu leen ci
gannaaw réewu Babilon."
44 «Sunuy maam amoon nañu ca
màndiŋ ma xaymab màggalukaay, bi
ëmboon li Yàlla seede. Xayma boobu
nag defoon nañu ko, roye ko ci bi Musaa
gisoon, ni ko ko Yàlla sante woon.
45 Te gannaaw ga, bi Yosuwe nekkee
kilifag sunuy maam, ñu jot xayma ba
ñoom it, yóbbu ko ca réew, ma ñu nangu
ca xeet ya Yàlla dàq ci seen kanam. Xayma
ba nekk fa, ba ci jamonoy Daawuda.

46 Moom yiw na fa kanam Yàlla, mu
ñaan ko, mu sàkkal ko kër ngir askanu
Yanqóoba.
47 Waaye Suleymaan moo tabaxal Yàlla
kër ga.
48 «Moona Aji Kawe ji du dëkk ci fu loxol
nit defar; moom la ab yonent wax ne:
49 “Asamaan mooy sama jal,
te suuf mooy sama tegukaayu tànk.
Kon gan kër ngeen may tabaxal,
mbaa fan mooy sama bérabu nop-
palukaay?
50 Ndax du sama loxo moo defar yëf yooyu
yépp?
—Moom la Boroom bi doon wax.”
51 «Yéen ñi dëgër bopp, ànd ak xol buy
bañ ak ay nopp yuy fatt, mel ni ñi xamul
Yàlla. Dungeen noppeek a diiroo ak Xel
mu Sell mi; ni ko seen baay yi daan defe,
noonu ngeen di def, yéen itam.
52 Kan ca yonent ya la seeni maam tegul
woon ay fitna? Rey nañu ñi doon yégle
ñëwug Aji Jub ji, moom mi ngeen jébbale
léegi, ba ñu rey ko.
53 Jot ngeen yoonu Musaa, wi Yàlla
wàcce jaarale ko ci ay malaaka, te
sàggane ngeen ko.»

Sànni nañu ay doj Ecen, ba rey ko

54 Bi ñu déggee loolu nag, seeni xol di
dagg, ñuy yéyu, jëm ci kawam.
55 Waaye Ecen, mi fees ak Xel mu Sell mi,
ne jàkk ci asamaan, gis ndamu Yàlla, te gis
Yeesu mi taxaw ci ndijooru Yàlla.
56 Mu ne: «Seetleen, maa ngi gis
asamaan yi ubbiku, te Doomu nit kaa ngii
taxaw ci ndijooru Yàlla.»
57 Bi ñu déggee loolu, ñu daldi xaacu ca
kaw, tey dar seeni nopp; ñu ànd, ne milib
ci kawam;
58 ñu wat-wate ko, génne ko dëkk ba,
dóor ko ay doj, ba mu dee. Seede ya tegoon
nañu seeni yére ci tànki waxambaane wu
tudd Sóol.
59 Noonu ñu dóor Ecen ay doj, muy ñaan
Yàlla ne: «Boroom bi Yeesu, nangul sama
ruu!»
60 Bi mu ko waxee, mu sukk, wax ak
baat bu kawe: «Boroom bi, bu leen bindal
bàkkaar bii,» ba noppi mu nelaw.

8

1 Sóol moom ànd na ci ñi doon rey Ecen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bés booba nag fitna ju metti dal na ci
mbooloom ñi gëm, mi nekk Yerusalem,
ba ñépp, ñu moy ndaw ya, tasaaroo ci
diiwaani Yude ak Samari.
2 Ay nit ñu ragal Yàlla fab Ecen, jébbal
ko Boroom bi, di ko jooy bu wér.
3 Waaye naka Sóol, mu ngay tas
mbooloom ñi gëm, di tàbbi ca kër ya, tey
jàpp góor ak jigéen, di leen tëj kaso.

Filib waare na ci diiwaanu Samari

4 Ñi tasaaroo nag dem fu nekk, di fa
xamle xibaaru jàmm bu kàddug Yàlla.
5 Naka Filib mu dem ca benn dëkk ca
Samari, di leen yégal Kirist.
6 Bi ko mbooloo mi déggee te gis
kéemaan yi muy def, ñu bokk benn xalaat,
fekki ko ci li mu wax.
7 Ndaxte ay rab yu bon bàyyi nañu nit
ñu bare, ña ñu jàppoon, di yuuxu ci kaw;
te ñu bare ñu làggi ak ñu lafañ daldi wér.
8 Noonu mbég mu réy tàbbi ca dëkk ba.

Simoŋ luxuskat bi

9 Amoon na nag nit ku tudd Simoŋ, di
luxuskat bu yàgg ca dëkk ba, te daan yéem
waa Samari gépp, ci naan: «Ku màgg laa.»
10 Kon ñépp, mag ak ndaw, taq ci
moom ne: «Kii mooy dooley Yàlla ji tudd
“Màgg”.»
11 Ñu taq ci moom, ndax li mu leen
yàgga waar ci ay luxus.
12 Waaye bi ñu gëmee xibaaru jàmm, bi
Filib yégle jëm ci nguurug Yàlla ak turu
Yeesu Kirist, góor ak jigéen daldi nangu,
ñu sóob leen ci ndox.
13 Simoŋ sax gëm, ñu sóob ko ci ndox;
mu wéy nag ci topp Filib, di waaru ci
kéemaan yi ak firnde yu mag yiy am.
14 Bi nga xamee ne ndaw yi nekk
Yerusalem yég nañu ne, waa Samari
nangu nañu kàddug Yàlla; ñu yónni fa
Piyeer ak Yowaana.
15 Ñu dem fa nag, ñaanal leen, ngir ñu
jot Xel mu Sell mi.
16 Ndaxte wàccagul ci kenn ci ñoom,
waaye sóoboon nañu leen rekk ci ndox ci
turu Boroom bi Yeesu.
17 Noonu Piyeer ak Yowaana teg leen
loxo, ñu jot Xel mu Sell mi.
18 Bi Simoŋ gisee nag ne Yàlla may na Xel
mi jaarale ko ci loxoy ndaw ya, mu indil
leen xaalis,
19 ne leen: «Mayleen ma sañ-sañ boobu,
ba ku ma teg samay loxo, nga jot Xel mu
Sell mi.»
20 Waaye Piyeer ne ko: «Asarul ak sa
xaalis, yaw mi yaakaar ne man ngaa jënd
mayu Yàlla ak xaalis.
21 Amuloo benn wàll mbaa cér ci lii,
ndaxte sa xol laabul ci kanam Yàlla.
22 Réccul nag sa coxor te ñaan Boroom
bi, mu baal la sa xalaatu xol, su manee am.
23 Ndaxte gis naa ne sóobu nga ci lu wex
xat ci kanam Yàlla, te bàkkaar not na la.»
24 Simoŋ nag ne leen: «Ñaanal-leen ma
ci Boroom bi, ngir mu fegal ma li ngeen
wax.»

25 Noonu bi ñu seedeelee Yàlla te wax
ci kàddoom, ñu dellu Yerusalem, di xamle
xibaaru jàmm bi ci dëkk yu bare yu waa
Samari.

Filib yee na jaraafu Ecópi

26 Naka noonu benn malaakam Boroom
bi ne Filib: «Jógal te jublu Misra, jaar
ci yoon wi jóge Yerusalem, jëm Gasa, di
màndiŋ.»
27 Filib jóg dem. Noonu mu gis fa
nitu Ecópi ku yoom, di jaraaf ju mag ci
Kandas, buur bu jigéen bu Ecópi, te di ko
wottul xaalisam bépp. Fekk mu ñëwoon
Yerusalem, ngir màggalsi Yàlla, bay dellu;
28 mu toog ci watiiram, di jàng téereb
yonent Yàlla Esayi.
29 Xel mi nag ne Filib: «Dabal watiir
wale.»
30 Noonu Filib dawsi, mu dégg waayi
Ecópi ja, di jàng téereb yonent Yàlla Esayi.
Mu laaj ko: «Ndax xam nga li ngay jàng?»
31 Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame, su
ma ko kenn firilul?» Mu woo Filib nag, mu
yéeg, toog ak moom.
32 Fekk aaya yii la doon jàng ci Mbind
mi:
«Yóbbu nañu ko ni xar mu ñuy rendiji;
ni mburt mu luu ci kanam i watkat,
mu ne cell.
33 Ci toroxteem nangu nañu dëggam;
ñi mu tollool jamono, ku ci xalaat lii?
Jële nañu bakkanam ci àddina.»
34 Jaraaf ja nag ne Filib: «Maa ngi lay
laaj, ci mbirum kan la yonent bi jëmale
wax ji? Ndax mbirum boppam lay wax
mbaa mu keneen?»
35 Noonu Filib tàmbali ci aaya yooyu,
xamal ko xibaaru jàmm bi ci mbirum
Yeesu.
36-37 Bi ñuy jaar ci yoon wi, ñu agsi ci
ndox. Jaraaf ja ne ko: «Ndox a ngi nii, ana
lu tere, nga sóob ma ci?»
38 Mu santaane nag, ñu taxawal watiir
wa; Filib ak jaraaf ja wàcc ñoom ñaar ci
biir ndox ma, mu sóob ko ca.
39 Ba noppi ñu génn ca ndox ma, te ca
saa sa Xelu Boroom bi fëkk Filib, ba jaraaf
ja gisatu ko, waaye mu toppaat yoonam,
ànd ak mbég.
40 Filib moom teeri dëkku Asot, muy jaar
ci dëkk yépp, di fa xamle xibaaru jàmm bi,
ba kera muy ñëw dëkku Sesare.

9

Sóol waññiku na ci Yeesu

1 Naka Sóol, muy tëkkoo rey taalibey
Boroom bi, ba di ko noyyee far. Mu dem
nag ca sarxalkat bu mag ba,
2 laaj ko ay bataaxal yu muy yóbbul
jànguy dëkku Damaas. Noonu ñu mu fa
fekk, te ñu bokk ci yoon wi, góor mbaa
jigéen, mu am dogalu yeew leen, indi leen
Yerusalem.
3 Waaye bi muy jub Damaas, ca saa sa
leer gu jóge asamaan melax, ba ëmb ko.
4 Mu daanu ci suuf, dégg baat bu ko ne:
«Sóol, Sóol, lu tax nga di ma fitnaal?»
5 Mu wuyu ne: «Yaay kan Boroom bi?»
Boroom bi ne ko: «Maay Yeesu, mi ngay
fitnaal.
6 Waaye jógal, dugg ca dëkk ba, te
dinañu la wax li nga wara def.»
7 Nit ñi ànd ak moom nag taxaw, waaru
ba luu, ci li ñu dégg baat bi te gisuñu kenn.
8 Noonu Sóol jóg, xippi, waaye gisul
dara; kon ñu wommat ko, yóbbu ko
Damaas.
9 Diirub ñetti fan gisul dara, lekkul,
naanul.
10 Amoon na nag ci Damaas taalibe bu
tudd Anañas. Bi loolu amee nag Boroom bi
feeñu ko ne: «Anañas!» Mu wuyu: «Maa
ngi nii Boroom bi.»
11 Boroom bi ne ko: «Jógal, nga jaar ci
mbedd, mi ñuy wax Mbedd mu jub mi, te
seet ci kër Yudaa nit ku tudd Sóol te dëkk
Tars, ndaxte mu ngay ñaan.
12 Te gis na cim peeñu nit ku tudd
Anañas, mu dugg, teg ko ay loxo, ba muy
gisaat.»
13 Waaye Anañas ne ko: «Boroom bi,
dégg naa ci nit ñu bare ci mbirum kooku,
ñu seede lu bare lu bon lu mu def say gaay
ci Yerusalem.
14 Te indaale na fii sax sañ-sañ bu jóge ci
sarxalkat yu mag ya, ngir yeew képp kuy
tudd saw tur.»
15 Waaye Boroom bi ne ko: «De-
mal, ndaxte maa ko tànn, muy sama
jëfandukaay, ngir yóbbu sama tur fa
kanam ñi nekkul Yawut ak fa kanam buur
yi ak bànni Israyil.
16 Te dinaa ko won coono yu bare yu mu
wara dékku ngir sama tur.»
17 Ci kaw loolu Anañas dem, dugg ca kër
ga, teg ay loxoom Sóol. Mu ne ko: «Sóol
sama mbokk, Boroom bi Yeesu, mi la feeñu
woon ci kaw yoon wi, bi ngay dikk, moo
ma yónni, ngir nga dellu di gis te fees ak
Xel mu Sell mi.»
18 Ca saa sa lu mel ni ay waasintóor
génne ci ay bëtam, mu daldi gisaat. Noonu
mu jóg, ñu sóob ko ci ndox;
19 ba noppi mu lekk, amaat doole.

Bi mu ko defee mu toog ay fan ak taalibe,
ya nekk Damaas.
20 Ca saa sa muy yégle ca jàngu ya ne,
Yeesu mooy Doomu Yàlla.
21 Ñi ko dégg ñépp waaru naan: «Ndax
du kii moo daan tas ñiy tudd tur woowu ci
Yerusalem, te mu ñëw fii, ngir yeew leen,
yóbbu ci kanam sarxalkat yu mag ya?»

22 Moona Sóol di gëna am kàttan, bay
jaaxal Yawut yi dëkk Damaas, ci di leen
wax ay firnde, ne Yeesu mooy Almasi bi.
23 Ba ñu ca tegee ay fani fan, Yawut yi
daldi gise, ngir reylu ko.
24 Waaye Sóol yég seen pexe. Fekk guddi
ak bëccëg ñu doon wottu bunt yi yépp,
ngir man koo bóom.
25 Noonu taalibe yi jël ko ci guddi, def ko
ci dàmba gu réy, jaarale ko ci miir bi, yoor
ko ci suuf.
26 Bi Sóol agsee Yerusalem, mu jéema
ànd ak taalibe yi, waaye ñépp ragal ko,
ndax gëmuñu woon ag taalibeem.
27 Ci kaw loolu Barnabas jël ko, yóbbu
ko ca ndaw ya, nettali leen, ni Sóol gise
Boroom bi ci kaw yoon wi, ak li mu ko
wax, rax-ca-dolli fit wi mu doon waxe ci
turu Yeesu ci Damaas.
28 Noonu mu nekk ak ñoom ci
Yerusalem, di dugg ak a génn, di wax ak
fit ci turu Boroom bi.
29 Muy wax ak di werante ak Yawut yiy
làkk gereg, waaye ñu di ko wuta rey.
30 Bi ko bokk yi yégee nag, ñu yóbbu ko
dëkku Sesare, yebal ko dëkku Tars.
31 Noonu mbooloom ñi gëm nekk ci
jàmm ci biir diiwaani Yude gépp ak Galile
ak Samari; ñuy gëna dëgër, di wéy ci ragal
Yàlla, tey yokku ci ndimbalu Xel mu Sell
mi.

Piyeer faj na Ene

32 Piyeer nag di wër, di jaar fu nekk, tey
dem ci gaayi Yàlla yi dëkk Lidd,
33 mu gis fa nit ku làggi, tudd Ene, tëdd
ci basaŋ diirub juróom ñetti at.
34 Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Kirist faj na
la; jógal te defar sa lal.» Noonu mu daldi
jóg ca saa sa.
35 Bi ko waa diiwaani Lidd ak Saron gépp
gisee, ñu daldi waññiku ci Boroom bi.

Piyeer dekkal na Tabita

36 Amoon na nag ci dëkku Yope taal-
ibe bu jigéen bu tudd Tabita, liy tekki
«Dorkas», maanaam «kéwél», te muy wéy
ci jëf yu baax ak sarxe.
37 Ca fan yooyu mu daanu wopp, ba
faatu; noonu ñu sang ko, teg ko ca néeg,
ba sut ca taax ma.
38 Gannaaw Lidd sorewul ak Yope nag,
te taalibe yi dégg ne Piyeer a nga fa, ñu
yónnee ko ñaari nit, ñaan ko mu ñëw ci
ñoom ci saa si.
39 Bi ko Piyeer déggee, mu jóg, ànd ak
ñoom. Bi mu ñëwee, ñu yóbbu ko ca néeg
bu kawe ba. Fekk fa ay jigéen ñi seeni
jëkkër faatu, ñu daldi wër Piyeer, ñépp di
jooy, di ko won kamisol ya ak mbubb, ya
Dorkas daan defar cig dundam.
40 Ci kaw loolu Piyeer génne ñépp ci
biti, mu sukk, ñaan ci Yàlla, ba noppi
walbatiku ca néew ba ne ko: «Tabita,
jógal!» Noonu mu xippi, gis Piyeer, daldi
toog.
41 Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Mu
woo gaayi Yàlla ya ak jigéen ña, won leen
ko, muy dund.
42 Mbir ma siiw ca Yope gépp, ba ñu bare
gëm Boroom bi.
43 Gannaaw loolu Piyeer toog ay fan ci
Yope, ci këru ku tudd Simoŋ, miy wullikat.

10

Korney woo na Piyeer

1 Amoon na ci Sesare nit ku tudd Korney,
nekk njiitu xare, mu bokk ci mbooloom
xare, mi ñuy wax mu Itali.
2 Moom nag ku farlu woon ci Yàlla la, te
ragal ko, moom ak waa këram gépp; muy
sarax ñu bare ci bànni Israyil, tey saxoo ci
ñaan ci Yàlla.
3 Am bés ci tisbaar nag mu am peeñu,
gis bu leer malaakam Yàlla feeñu ko ne ko:
«Korney!»
4 Noonu Korney ne ko jàkk, daldi tiit ne
ko: «Kilifa gi, lu mu doon?» Malaaka ma
ne ko: «Say ñaan ak say sarax yéeg na fa
kanam Yàlla, te nangul na la.
5 Yónnil léegi nag ay nit ci dëkku Yope,
ñu woo ku tudd Simoŋ, mi ñu dàkkentale
Piyeer.
6 Mu nga dal fa Simoŋ wullikat, bi këram
nekk ci wetu géej.»
7 Bi malaaka mi doon wax ak moom
demee, Korney woo ñaar ci ay surgaam
ak benn xarekat bu farlu ci Yàlla ci ñi koy
topptoo;
8 mu nettali leen lépp, yebal leen Yope.
9 Ca ëllëg sa, ba ñuy jaar ca yoon wa, ba
jub dëkk ba, Piyeer yéeg ca kaw taax ma
ci digg bëccëg ngir ñaan ci Yàlla.
10 Noonu xiif dab ko fa, mu bëgga lekk.
Waaye bi ñu koy toggal, Yàlla feeñu ko.
11 Mu xool asamaan ubbiku, gis lu mel
ni sér bu mag bu ñu téye ci ñeenti laf ya,
yoor ko, mu jëm suuf.
12 Boroom ñeenti tànk yépp ñu nga ca,
ak yiy raam ci suuf, ak picci asamaan.
13 Te baat ne ko: «Jógal, Piyeer, rey te
lekk.»
14 Waaye Piyeer ne ko: «Mukk, Boroom
bi, ndaxte masumaa lekk dara lu daganul
mbaa lu araam.»
15 Waaye baat bi wax ak moom ñaareelu
yoon ne ko: «Lu Yàlla sellal, bu ko araa-
mal.»
16 Ñu def ko nag, ba muy ñetti yoon, ba
noppi ñu ne cas sér ba, jëme asamaan.
17 Bi loolu amee Piyeer jaaxle lool ci lu
peeñu miy tekki; fekk booba nit ñi Korney
yebal, laajte woon nañu kër Simoŋ, ba agsi
ci bunt bi.

18 Ñu woote nag naan: «Simoŋ, mi ñu
dàkkentale Piyeer, ndax fi la dëkk?»
19 Bi Piyeer di rabal xelam ci peeñu ma,
Xel mi ne ko: «Ñetti nit a ngi nii, di la wut.
20 Jógal, nga wàcc te ànd ak ñoom; bul
werante, ndaxte maa leen yebal.»
21 Piyeer wàcc nag ne nit ñi: «Maa ngi
nii, man mi ngeen di wut; lu doon seeni
tànk?»
22 Ñu ne ko: «Korney, njiitu xare ba, nit
ku jub la te ragal Yàlla, ba am seede su
rafet ci bànni Israyil gépp. Malaaka mu
sell nag sant na ko, mu woolu la ci këram
te déglu li ngay wax.»
23 Ci kaw loolu Piyeer dugal leen, dalal
leen.

Piyeer ci kër Korney

Ba bët setee, Piyeer jóg, dem ak ñoom,
ànd ak ñenn ci bokk yi dëkk Yope,
24 te bés ba ca topp mu dikk Sesare. Fekk
Korney woo na këram ay bokkam ak i
xaritam yi ko gëna jege, di xaar Piyeer.
25 Bi Piyeer duggee nag, Korney daje ak
moom, daanu ciy tànkam, sargal ko.
26 Waaye Piyeer yékkati ko ne: «Jógal,
man it nit rekk laa.»
27 Noonu muy waxtaan ak moom, dug-
gsi, fekk fa ndajem nit ñu bare.
28 Mu ne leen: «Xam ngeen ne aaye nañu
Yawut, mu jaxasoo ak ku mu bokkalul xeet,
mbaa mu dugg ci këram. Waaye Yàlla won
na ma ne warumaa ne kenn setul mbaa
araam na.
29 Looloo tax, bi ngeen ma wooloo, ñëw
naa ci lu àndul ak werante. Maa ngi leen
di laaj nag, lu ngeen may doye?»
30 Ci kaw loolu Korney ne: «Ñetti fan a
ngii may ñaan ci sama biir kër ci waxtu
wii, maanaam tisbaar. Ci saa si ku sol yére
yuy melax taxaw ci sama kanam,
31 mu ne ma: “Korney, say ñaan nangu
na, te say sarax egg nañu fa kanam Yàlla.
32 Yónneel nag ci Yope, woolu Simoŋ, mi
ñu dàkkentale Piyeer; mu nga dal ci kër
Simoŋ miy wullikat ca wetu géej ga.”
33 Yónnee naa nag ci ni mu gëna gaawe,
woolu la; te maa ngi lay sant ci li nga ñëw.
Léegi nag nun ñépp nu ngi fi ci kanam
Yàlla, ngir déglu lépp li la Boroom bi sant.»
34 Noonu Piyeer jël kàddu ga ne leen: «Ci
dëgg gis naa ne Yàlla du gënale,
35 waaye ci xeet yépp, ku ko ragal tey def
lu jub, moom la nangu.
36 Yónnee na kàddoom bànni Israyil,
di leen xibaar jàmm, jaarale ko ci Yeesu
Kirist, miy Boroom lépp.
37 Xam ngeen li xewoon ci réewum
Yawut yépp, li ko tàmbalee ci diiwaanu
Galile, topp ci waareb Yaxya, mu naan nit
ñi, mu sóob leen ci ndox.
38 Xam ngeen ne Yàlla fal na Yeesum
Nasaret, sol ko Xel mu Sell mi ak kàttan;
muy wër, di def lu baax ak di faj ñépp
ñi nekkoon ci kilifteefu Seytaane, ndaxte
Yàlla ànd na ak moom.
39 «Seede nanu li mu def lépp ci biir
réewu Yawut ya ak Yerusalem. Moona rey
nañu ko ci wékk ko ci bant.
40 Waaye Yàlla dekkal na ko ci ñetteelu
fan ba te biral ko,
41 waxuma xeet wépp, waaye seede yi
Yàlla tànn lu jiitu, maanaam nun ñi daan
lekk di naan ak moom gannaaw ndekki-
teem.
42 Te Yeesu sant na nu, nu yégal xeet wa,
di seede ne moom la Yàlla jagleel àtteb ñiy
dund ak ñi dee.
43 Yonent yépp seedeel nañu ko ne, ku
ko gëm, Yàlla dina la baal say bàkkaar ci
turam.»
44 Bi Piyeer di wax loolu, Xel mu Sell mi
wàcc ci kaw ñépp ñiy déglu kàddu ga.
45 Yawut yi gëm yépp nag, ñi ànd ak
Piyeer, daldi waaru ci li Yàlla tuur Xel mu
Sell, mi mu maye, ci ñi dul Yawut itam.
46 Ndaxte dégg nañu leen, ñuy wax
yeneen làkk ak di màggal Yàlla.
47 Booba Piyeer daldi wax ne: «Ñii jot Xel
mu Sell mi ni nun, ndax manees na leena
baña sóob ci ndox?»
48 Noonu mu santaane, ñu sóob leen ci
ndox ci turu Yeesu Kirist. Gannaaw loolu
ñu ñaan ko, mu toog ci ñoom ay fan.

11

Piyeer leeral na jëfam fa kanam gaayi Kirist
ya nekk Yerusalem

1 Bi loolu amee ndaw yi ak bokk yi nekk
ci diiwaanu Yude, dégg nañu ne, ñi dul
Yawut nangu nañu kàddug Yàlla.
2 Bi Piyeer demee Yerusalem nag,
kureelu Yawut gi farataal xaraf, di werante
ak moom ne ko:
3 «Lu tax nga dem ca këru ñu xaraful,
bay lekk sax ak ñoom?»
4 Noonu Piyeer daldi leen benn-bennal
mbir mi, nettali leen ko
5 ne: «Nekkoon naa ca dëkku Yope, di
fa ñaan ci Yàlla, ba far sama xol seey ci
moom; noonu ma am peeñu: lu mel ni sér
bu mag wàcc, jóge ci asamaan, ñu yoor ko
ca ñeenti laf ya, mu ñëw ba ci man.
6 Ma xool ko jàkk, seetlu ko bu baax,
ma gis ca boroom ñeenti tànk yu nekk ci
kaw suuf, di rabi àll yi, yiy raam ak picci
asamaan.
7 Te dégg naa baat bu ma ne: “Jógal
Piyeer, rey te lekk.”

8 Waaye ma ne: “Mukk Boroom bi, ndax
dara lu daganul mbaa lu araam masula
dugg ci sama gémmiñ.”
9 Waaye ñaareel bi yoon baat bi dellu ne
ma: “Lu Yàlla sellal, bu ko araamal.”
10 Loolu am ba muy ñetti yoon, ba noppi
ñu ne cas lépp, jëme asamaan.
11 «Ca saa sa ñetti góor, ña ñu yebal ci
man, jóge Sesare, agsi ca kër ga ma dal.
12 Te Xel mi ne ma: “Àndal ak ñoom, te
bu ci werante.” Juróom benni bokk, yi fi
teew, gunge woon nañu ma, ba nu dugg ca
kër góor googu.
13 Mu nettali nu ne gis na malaaka, feeñu
ko ca këram ne ko: “Yónneel ca dëkku
Yope, woolu Simoŋ, mi ñu dàkkentale
Piyeer.
14 Dina la xamal ay wax yu lay musal,
yaw ak sa waa kër gépp.”
15 «Bi ma tàmbalee wax nag, Xel mu Sell
mi wàcc ci ñoom, ni mu wàcce woon ci
nun bu jëkk.
16 Bi loolu amee ma fàttaliku li Boroom
bi wax ne: “Yaxya ci ndox la daan sóobe,
waaye yéen dees na leen sóob ci Xel mu
Sell mi.”
17 Gannaaw nag Yàlla jagleel na leen
may, gi mu nu mayoon, bi nu gëmee Yeesu
Kirist Boroom bi, man maay kan, bay tebbi
àtteb Yàlla?»
18 Bi ñu déggee loolu, amuñu dara lu ñu
ca teg, ñu daldi màggal Yàlla ne: «Yàlla
nag may na ñi dul Yawut it ñu tuub seeni
bàkkaar, ba am dund gu wóor gi.»

Barnabas ak Sóol ci dëkku Ancos

19 Ñi tasoon nag ndax fitna, ji amoon
gannaaw Ecen, ñu dem ba diiwaanu
Fenisi, ci dunu Sipar ak ca dëkku Ancos, di
wax kàddu gi, waaye yemale ko ci Yawut
yi.
20 Moona amoon na ci ñoom ay niti Sipar
ak dëkku Siren, ñu ñëw ci Ancos, ba seen
wax law ci Gereg yi it, ñu di leen xamal
xibaaru jàmm bu Yeesu Boroom bi.
21 Te loxob Boroom bi ànd ak ñoom,
ba mbooloo mu mag gëm te waññiku ci
Boroom bi.
22 Ba mbir ma siiwee, ba àgg ci noppi
mbooloom ñi gëm ci Yerusalem, ñu yebal
Barnabas ba Ancos.
23 Bi mu agsee nag, ba gis yiw, wi leen
Yàlla may, mu bég ci te di leen xiir, ñu
wàkkirlu ci Boroom bi te dogu ci.
24 Ndaxte nit ku baax la woon te fees ak
Xel mu Sell mi ak ngëm; noonu mbooloo
mu bare dolliku ci Boroom bi.
25 Gannaaw loolu Barnabas dem ca
dëkku Tars, di wut Sóol.
26 Bi mu ko gisee, mu indi ko Ancos.
Noonu atum lëmm ñu bokk ak mbooloom
ñi gëm, di jàngal nit ñu bare. Te ci Ancos
lañu jëkka tudde taalibe ya Gaayi Kirist.
27 Ca fan yooyu ay yonent jóge
Yerusalem, ñëw Ancos.
28 Kenn ci ñoom tudd Agabus jóg, mu
yégle jaarale ko ci Xelu Yàlla mi ne xiif
bu metti dina daj àddina sépp. Loolu
nag amoon na ca ayug buur bu ñuy wax
Këlódd.
29 Kon taalibe ya fas yéenee sàkk ndim-
bal, jëme ca bokk ya dëkk diiwaanu Yude,
ku nekk ak sa kem kàttan.
30 Noonu lañu def nag, teg ko ci loxoy
Barnabas ak Sóol, yónnee ko njiit ya.

12

Yàlla musal na Piyeer ca kaso ba

1 Ca jamono jooja Erodd buur ba
jàppoon na ay nit ci mbooloom ñi gëm,
ngir fitnaal leen.
2 Noonu mu daldi jàpp Saag, doomu
ndeyu Yowaana, mu reylu ko ci jaasi.
3 Bi mu gisee nag ne mbir moomu neex
na Yawut ya, mu daldi jàpp it Piyeer; fekk
loolu daje ak bési màggalu Yawut, ga ñuy
wax Mburu ma amul lawiir.
4 Bi mu ko jàppee, mu tëj ko kaso, teg
ko ci loxoy ñeenti mbooloy xarekat, ngir
ñu wottu ko, fekk mbooloo mu ci nekk di
ñeenti nit; amoon na yéeney yóbbu ko ci
kanam Yawut ya gannaaw màggalu bésu
Mucc ba.
5 Noonu ñuy wottu Piyeer ca kaso ba,
waaye mbooloom ñi gëm di ko ñaanal
Yàlla ak seen xol bépp.
6 Bi Erodd nekkee ci tànki indilu ko,
ca guddi googa yeewoon nañu Piyeer ak
ñaari càllala, muy nelaw diggante ñaari
xarekat, te ay xarekat di wottu buntu kaso
ba.
7 Ca saa sa malaakam Boroom bi ñëw, te
leer ne ràyy ca néeg ba. Malaaka ma dóor
Piyeer ci wetam, yee ko ne ko: «Jógal bu
gaaw!» Noonu jéng ya rot ciy loxoom.
8 Malaaka ma ne ko: «Takkal sa geño te
sol say dàll.» Mu def ko. Malaaka ma ne
ko: «Solal sa mbubb te topp ci man.»
9 Piyeer génn, topp ca malaaka ma, fekk
gëmul sax ne lu am la, waaye mu yaakaar
ne peeñu la.
10 Noonu ñu weesu wottukat bu jëkk ba
ak ba ca tegu, ñu agsi ca buntu weñ, ba
jëm ca dëkk ba, mu daldi ubbikul boppam
ci seen kanam. Ñu génn nag, jaar ci benn
mbedd, malaaka ma daldi ko bàyyi.
11 Bi xelam délsee ci moom Piyeer ne:
«Léegi xam naa ci lu wóor ne, Boroom bi
yónni na malaakaam, musal ma ci loxoy
Erodd ak li ma Yawut ya yéene woon
lépp.»

12 Mu rabal xelam ci loolu, daldi dem kër
Maryaama, ndeyu Yowaana, mi ñuy wax it
Màrk, fekk ñu bare booloo fa, di ñaan ci
Yàlla.
13 Noonu Piyeer fëgg buntu kër ga, te
mbindaan mu tudd Rodd wuyusi ko.
14 Mu xàmmi baatu Piyeer, bég ci, ba
fàtte koo ubbil, waaye mu daw ci biir,
xamle ne Piyeer a nga ca bunt ba.
15 Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof.» Waaye
mu dëgër ci li mu wax. Noonu ñu ne ko:
«Xanaa malaakaam la.»
16 Fekk Piyeer di gëna fëgg. Noonu ñu
tijji, gis ko, daldi waaru.
17 Piyeer taf loxoom ci gémmiñam, ngir
ñu noppi, daldi leen nettali, ni ko Boroom
bi génnee ca kaso ba. Mu ne leen: «Tee
ngeen jottali ko Saag ak bokk ya.» Bi mu
ko waxee, mu jóge fa, dem feneen.
18 Bi bët setee nag, yëngu-yëngu bu réy
am na ca xarekat ya, ñu ne: «Ana Piyeer?»
19 Noonu Erodd wutlu ko, waaye gisu ko.
Kon mu àtte wottukat ya, joxe ndigalu rey
leen.

Buur Erodd dee na

Bi loolu amee Erodd jóge ci diiwaanu
Yude, dem dëkku Sesare, toog fa.
20 Fekk mu nekk ci xëccoo bu tàng ak
waa dëkki Tir ak Sidon. Naka noona
ñu ànd, bëgg koo gis. Ñu neexal Balas-
tus, bëkk-néegu buur ba, di ñaan jàmm,
ndaxte réewu buur ba moo doon dundal
seen bos.
21 Ca bés ba ñu jàpp nag Erodd sol
mbubbi buuram, toog ca jal ba ca àttekaay
ba, di leen yedd ak a dénk.
22 Noonu mbooloo mi di yuuxu naan:
«Lii baatu Yàlla la, du baatu nit!»
23 Ca saa sa nag, gannaaw màggalul
Yàlla, malaakam Boroom bi fàdd ko te ay
sax dugg ko, ba mu dee.
24 Moona kàddug Boroom bi di gëna
màgg tey law.
25 Naka Barnabas ak Sóol, bi ñu matalee
seen liggéey, ñu jóge Yerusalem, ñibbi,
ànd ak Yowaana mi tudd Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnabas ak Sóol

1 Amoon na ci mbooloom ñi gëm, mi
nekk dëkku Ancos, ay yonent ak ay
jànglekat: maanaam Barnabas, Simeyon
ku ñu dàkkentale Ñuul, Lusiyus mi dëkk
Siren, Manayen mi yaroondoo ak Erodd
boroom diiwaan ba, ak Sóol.
2 Am bés nag, bi ñuy jaamu Boroom bi
ak di woor, Xel mu Sell mi ne: «Beral-leen
ma Barnabas ak Sóol ngir liggéey, bi ma
leen wooye.»
3 Bi ñu ko déggee, ñu daldi woor ak a
ñaan, teg leen ay loxo, ba noppi bàyyi leen
ñu dem.

Waare nañu ci dunu Sipar

4 Noonu Xel mu Sell mi yónni leen. Ñu
dem nag ci dëkku Selusi, dugg fa gaal, jëm
ci dun bu ñuy wax Sipar.
5 Bi ñu teeree ca dëkku Salamin nag, ñu
yégle fa kàddug Yàlla ca jàngub Yawut ya.
Ku tudd Yowaana ànd ak ñoom, di leen
jàpple ci liggéey bi.
6 Noonu ñu jaar ci dun bépp, ba egg
dëkku Pafos. Foofa ñu gis luxuskat bu
tudd Bar-Yeesu, di Yawut bu mbubboo turu
yonent.
7 Mu bokk ci gàngooru boroom réew ma
tudd Sersiyus Poolus, di nit ku neex xel.
Moom nag mu woolu Barnabas ak Sóol,
ngir bëgga dégg kàddug Yàlla.
8 Waaye Elimas, boroom xam-xam bu
ñuul bi —ndaxte loolu la turam di tekki—
di leen dogale, ngir bañ boroom réew ma
gëm.
9 Ci kaw loolu Sóol, mi tudd it Pool, daldi
fees ak Xel mu Sell mi; mu xool ko jàkk,
10 ne ko: «Yaw mi fees ak fen ak lu bon,
di doomu Ibliis, tey noonu lépp lu jub,
ndax doo bàyyee dëngal yoon yu jub yu
Boroom bi?
11 Léegi loxob Boroom bi dina dal sa
kaw, te dinga gumba, ba dootuloo gis jant
bi ab diir.» Ca saa sa nag ay bëtam muuru,
mu daldi tàbbi cig lëndëm, muy làmbatu,
di wut ku ko wommat.
12 Ba boroom réew ma gisee li xew nag,
mu daldi gëm, di yéemu ci yoonu Boroom
bi.

Waare nañu ci Ancos ci diiwaanu Pisidi

13 Naka noona Pool ak ñi mu àndal jóge
Pafos, jaar ci géej, jëm dëkku Peers ci
réewu Pamfili. Yowaana nag tàggoo ak
ñoom, dellu Yerusalem.
14 Waaye ñoom ñu jóge Peers, aw ca
yoon wa, ba ñëw dëkku Ancos ci diiwaanu
Pisidi. Bésub noflaay ba nag ñu dugg ca
jàngu ba, toog.
15 Bi ñu jàngee yoonu Musaa ak yonent
ya, njiiti jàngu ba yónnee ca ñoom ne leen:
«Bokk yi, bu ngeen amee lu ngeen di dénk
mbooloo mi, waxleen ko.»
16 Noonu Pool jóg, tàllal loxoom ne leen:
«Yéen bokki Israyil ak yéen ñi ragal
Yàlla, dégluleen!
17 Yàllay bànni Israyil tànn na sunuy
maam, di yokk xeet wa, bi ñuy ganeyaan
ci Misra; ba noppi mu génne leen fa ak
kàttanu loxoom.
18 Diirub ñeent fukki at mu di leen
muñal ca màndiŋ ma.

19 Gannaaw loolu faagal na juróom ñaari
xeet ci réewu Kanaan, ba sunuy maam
donn réew ma.
20 Loolu lépp xew na ci diirub ñeenti
téeméeri at ak juróom fukk.
«Gannaaw loolu mu jox leen ay njiit, ba
ci yonent Yàlla Samiyel.
21 Booba ñuy ñaan buur, te Yàlla jox leen
Sóol, doomu Kis ci giiru Beñamin, muy
seen buur diirub ñeent fukki at. Gannaaw
ga mu jële ko fa,
22 dellu falal leen buur bu tudd
Daawuda, mu seedee ko nii: “Gis naa
Daawuda, doomu Isayi, ku ma neex ci
sama xol, te dina def lépp luy sama
coobare.”
23 «Noonu ci askanam Yàlla indil na
bànni Israyil Musalkat bi Yeesu, ci ni mu
ko dige woon.
24 Laata muy ñëw nag, Yaxya daan na
waare, ne bànni Israyil gépp, ñu tuub
seeni bàkkaar, te mu sóob leen ci ndox.
25 Te ba Yaxyay jeexal sasam, mu ne: “Ku
ngeen may teg? Duma Ki wara ñëw; waaye
am na kuy ñëw sama gannaaw, koo xam
ne kii yeyoowumaa tekki ay dàllam.”
26 «Bokk yi, yéen askanu Ibraayma ak
yéen ñi ragal Yàlla, kàddug mucc gi ci nun
la wàcc.
27 Waa Yerusalem ak seeni kilifa
xàmmiwuñu woon Yeesu te xamuñu woon
waxu yonent, yi ñuy jàng bésub noflaay
bu nekk; teewul ñu amal waxu yonent yi,
ci li ñu àtte Yeesu, ba daan ko.
28 Yoon dabu ko fenn, moona ñaan nañu
Pilaat, mu reylu ko.
29 Noonu ñu def lépp lu yonent yi
bindoon ci mbiram, ba noppi ñu wàcce ko
ca bant ba, tàbbal ko ci bàmmeel.
30 Waaye Yàlla dekkal na ko,
31 te diirub ay fan yu bare feeñu
na ñi àndoon ak moom, jóge diiwaanu
Galile, dem Yerusalem; léegi nag ñooy ay
seedeem ci wetu xeet wi,
32 te nu ngi leen di xamal xibaaru jàmm
bi ne leen, li Yàlla digoon sunuy maam,
33 def na ko ngir nun seeni sët, ci li
mu dekkal Yeesu. Moom lañu bindoon ci
ñaareelu saaru Sabóor ne:
“Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.”
34 Te it li ko Yàlla dekkal, ba mu bañatee
jaar ci dee, te suuf du ko lekk mukk, moom
la Yàlla wax ne:
“Dinaa la may barke yu sell te wóor, yi ma
digoon Daawuda.”
35 Moo tax mu waxaat feneen ne:
“Doo bàyyi sa Waa ju sell, mu yàqu.”
36 Ndaxte bi Daawuda defee coobarey Yàlla
ci jamonoom, mu faatu, ñu suul ko, mu
fekki ay maamam, suuf lekk ko.
37 Waaye ki Yàlla dekkal, yaramam seeyul.
38 «Kon nag bokk yi, nangeen xam ne ci
moom Yeesu nu ngi leen di yégal mbaalug
bàkkaar yi. Te fépp fu yoonu Musaa tële
woona àttee nit ni ku jub,
39 fa la Yeesu di àttee ni ku jub képp ku
ko gëm.
40 Wottuleen nag ba li yonent yi bindoon
bañ leena dal, ci li ñu ne:
41 “Yéen ñiy xeebaate, gisleen lii,
ngeen yéemu ba far;
ndaxte dinaa def ci seen jamono jëf,
joo xam ne su ngeen ko déggee sax,
dungeen ko gëm.”»
42 Bi ñuy génn nag ca jàngu ba, Yawut
ya ñaan leen, ñu baamtu wax ja ca bésub
noflaay ba ca tegu.
43 Te bi mbooloo ma tasee, ay Yawut yu
bare ak ñi tuuboon ci yoonu Yawut te ragal
Yàlla, topp ci Pool ak Barnabas. Ñuy diisoo
ak ñoom, di leen xiir, ñu wàkkirlu ci yiwu
Yàlla.
44 Noonu bésub noflaay ba ca tegu,
daanaka waa dëkk bépp daje, ngir déglu
kàddug Yàlla.
45 Waaye bi Yawut yi gisee mbooloo ma,
ñu daldi fees ak kiñaan, di weddi li Pool di
wax te di ko xas.
46 Bi loolu amee Pool ak Barnabas
ne leen ci lu bir: «Yéen lanu wara
jëkka yégal kàddug Yàlla, waaye gannaaw
gàntu ngeen ko, ba àtte seen bopp ne
yeyoowuleen dund gu dul jeex gi, kon nu
ngi waññiku ci ñi dul Yawut.
47 Ndaxte moom la nu Boroom bi sant ci
li mu naan:
“Samp naa la, nga nekk leeru ñi dul Yawut,
ngir nga yóbbu mucc gi, mu daj cati
àddina.”»
48 Ñi dul Yawut nag, bi ñu déggee loolu,
daldi bég tey màggal kàddug Boroom bi;
te ñépp ñu jagoo dund gu dul jeex daldi
gëm.
49 Noonu kàddug Boroom bi di law ci
diiwaan bépp.
50 Waaye Yawut ya xiir ay jigéen, ñi
woomle te farlu ci diine, ñoom ak magi
dëkk ba, ñu fitnaal Pool ak Barnabas, ngir
génne leen réew ma.
51 Waaye Pool ak Barnabas daldi yëlëb
seen pëndu tànk, ngir dëggal seen weddi,
jëm dëkku Ikoñum.
52 Naka taalibe yi nag, ñu fees ak mbég
ak Xel mu Sell mi.

14

Pool ak Barnabas ci dëkku Ikoñum

1 Bi Pool ak Barnabas nekkee Ikoñum
nag, ñu dugg ci jàngub Yawut ya, ni ñu
ko daan defe; ñuy waare, ba mbooloom
Yawut ak Gereg mu bare gëm.

2 Waaye Yawut yu nanguwul yi ñoo
jógloo ñi dul Yawut, di ñaawal seen njort
ci bokki taalibe yi.
3 Pool ak Barnabas nag sax nañu ci
Ikoñum lu yàgg, ñu wéeru ci Boroom bi,
bay wax ak fit wu dëgër; te Yàlla dëggal
kàddug yiwam, ba may leen, ñu def ay
kéemaan ak ay firnde.
4 Noonu waa dëkk bi xàjjalikoo, ñii far
ak Yawut yi, ñale far ak ndaw ya.
5 Waaye ñi dul Yawut ak Yawut yi, ñoom
ak seeni kilifa, lal pexem fitnaal leen ci
sànni ay doj.
6 Bi ko Pool ak Barnabas yégee nag, ñu
daw ca diiwaanu Likawni ca dëkk ya ñuy
wax Listar ak Derbë ak wàllaa ya.
7 Foofa ñu di fa xamle xibaaru jàmm bi.

Pool ak Barnabas ci dëkku Listar

8 Amoon na ca Listar nag nit ku fa
toog, ku ay tànkam làggi, ndax li mu
judduwaale lafañ te masula dox.
9 Moom nag muy déglu Pool miy waare.
Noonu Pool xool ko jàkk, gis ne am na
ngëm ngir wér.
10 Mu ne ko ak baat bu dëgër: «Jógal
taxaw bu jub.» Noonu nit ki ne bërét, jóg,
daldi dox.
11 Bi mbooloo ma gisee li Pool def, ñu
daldi yuuxu, ne ci làkku waa Likawni:
«Yàlla yi soppiku nañu nit, wàcc ci nun.»
12 Noonu ñu tudde Barnabas, Sës, te
tudde Pool, Ermes, ndaxte mooy ki yor
wax ji.
13 Fekk ci buntu dëkk ba amoon na fa
kër gu ñuy màggale Sës. Sarxalkat ba nag
ànd ak mbooloo ma, daldi indi ca bunt ya
ay yëkk ak ay caq, yi ñu defare tóor-tóor,
ngir màggal leen ci tuur deretu mala.
14 Waaye bi ko ndaw yi Barnabas ak Sóol
déggee, ñu sib ko ba xotti seeni yére, ñu
daldi daw, tàbbi ca mbooloo ma, di wax ci
kaw ne:
15 «Yéen nit ñi, lu leen xiir ci lii? Nun it
ay nit lanu, ñu bokk bind ak yéen. Te nu
ngi leen di xamal xibaaru jàmm ne leen,
ngeen dëddu yëfi neen yii te waññiku ci
Yàlla miy dund te sàkk asamaan, suuf, géej
ak li ñu ëmb lépp.
16 Démb mayoon na xeet yépp, ñu aw
seen yoonu bopp.
17 Moona noppiwula firndeel aw
meloom ci def lu baax, di leen wàcceele
ci asamaan taw buy indi naataange, ba
ngeen lekk ba suur, te seen xol fees ak
mbég.»
18 Noonu ci lu jafe yey nañu mbooloo ma
ak wax jooju, ba tere leen, ñu rendil leen
sarax.
19 Waaye bi loolu wéyee amoon na ay
Yawut yu jóge Ancos ak Ikoñum, ñu fàbbi
mbooloo ma, sànni Pool ay doj, ba yaakaar
ne dee na, ñu diri ko ba ca gannaaw dëkk
ba.
20 Waaye taalibe ya ñëw wër ko, mu
daldi jóg, duggaat ca dëkk ba. Ca suba sa
nag, mu ànd ak Barnabas, dem Derbë.

Délsi nañu dëkku Ancos

21 Bi ñu fa àggee nag, ñu xamle fa
xibaaru jàmm bi, ba sàkk fa ay taalibe
yu bare. Gannaaw loolu ñu délsi Listar,
Ikoñum ak Ancos,
22 di dooleel xeli taalibe ya, xiir leen ñu
sax ci yoon wi; ñu ne leen: «Ci kaw nattu
yu bare lanu wara dugge ci nguuru Yàlla.»
23 Ci mbooloom ñi gëm mu nekk nag, ñu
tànn ci ay njiit; ba noppi ñu ñaan Yàlla ak
di woor, dénk leen Boroom bi ñu gëm.
24 Gannaaw loolu ñu jaar diiwaanu Pi-
sidi, dikk ci Pamfili.
25 Ñu yégle kàddu gi ci dëkku Peers,
doora dem dëkku Atali.
26 Foofa nag ñu dugg gaal, jëm Ancos, fa
ñu leen dénke woon ca yiwu Yàlla, ngir
liggéey bi ñu àggale.
27 Bi ñu agsee, ñu woo mbooloom ñi
gëm, nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp,
ak ni mu ubbee buntu ngëm ci ñi dul
Yawut.
28 Noonu ñu toog ak taalibe ya diir bu
yàgg.

15

Géew bi am ci Yerusalem

1 Amoon na bés ay nit jóge diiwaanu
Yude, ñuy jàngal bokk yi ne leen: «Ku
xaraful, ni ko aaday Musaa santaanee, doo
mana mucc.»
2 Pool ak Barnabas nag am ak ñoom
diisoo ak werante wu metti; noonu bokk
yi jàpp ne, Pool ak Barnabas ak ñeneen ci
ñoom war nañoo dem Yerusalem ca ndaw
ya ak njiit ya, ngir leeral werante wi.
3 Kon nag mbooloo mi gunge leen, ñu
jaar ci wàlli Fenisi ak Samari, di nettali ni
ñi dul Yawut waññikoo ci Yàlla, ba bokk
yépp am ca mbég mu réy.
4 Te bi ñu agsee Yerusalem, mbooloom
ñi gëm, ndaw yi ak njiit yi teeru leen, ñu
nettali leen fi ñu jaar ak Yàlla fépp.
5 Ci kaw loolu ñeneen, ñi gëm waaye
bokk ci tariixab Farisen ya, daldi jóg ne:
«Fàww ñi dul Yawut xaraf, te ñu dénk leen
sàmm yoonu Musaa.»
6 Noonu ndaw yi ak njiit yi dajaloo, ngir
seet mbir moomu.
7 Gannaaw werante wu bare Piyeer jóg
ne leen: «Yéen bokk yi, xam ngeen ne ca
njàlbéen ga Yàlla tànnoon na ma ci yéen,
ngir ma yégal ñi dul Yawut xibaaru jàmm
bi, ba ñu gëm.

8 Yàlla, mi xam xol yi, seede na leen ci li
mu leen may Xel mu Sell mi, ni mu nu ko
maye nun itam.
9 Gënalantewu nu ak ñoom, ci li mu
sellal seen xol ci kaw ngëm.
10 Léegi nag lu tax ngeen di diiŋat Yàlla,
ciy teg taalibe yi yen bu nu masula àttan,
nun mbaa sunuy maam?
11 Nun daal ci yiwu Yeesu Boroom bi
lanu yaakaara mucce, te ñoom itam, ci
lañu wékku.»
12 Bi mu ko waxee, mbooloo mépp ne
xerem, di déglu Barnabas ak Pool, ñuy
nettali kéemaan ak firnde yépp, yi Yàlla
def jaarale ko ci ñoom ci biir ñi dul Yawut.
13 Bi ñu noppee, Saag jël kàddu ga ne:
14 «Bokk yi, dégluleen ma! Simoŋ nettali
na, ni Yàlla seetsee bu jëkk ñi dul Yawut,
ngir sàkku ci ñoom xeet wu ñu tudde
turam.
15 Te loolu sax dëppoo na ak li yonent yi
tëral; ñu bind ne:
16 “Boroom bi nee na:
Gannaaw loolu dinaa délsi,
te yékkati këru Daawuda, gi ne tasar,
dinaa defar gent ya,
ba taxawalaat ko.
17 Noonu li des ci doom Aadama wut
Boroom bi,
maanaam xeet yi dul Yawut, ñuy tudd
sama tur.
18 Man dinaa def loolu, man Boroom bi ko
wax,
te ca njàlbéen ba tey ma di ko xamle.”
19 «Kon nag lii mooy sama ndigal: bunu
gétën ñi dul Yawut te waññiku ci Yàlla.
20 Waaye nu bind leen, ñu moytu ñam
wu araam wu ñu tuuroo xërëm, tey moytu
njaaloo, ak jur gu médd, bay naan deret ja.
21 Ndaxte ca njàlbéen ga ba tey am na ca
dëkk bu nekk ñuy waare ci yoonu Musaa;
bésub noflaay bu nekk sax dañu ciy xutba
ca jàngu ya.»

Bataaxal bi ndaje mi bind ñi dul Yawut

22 Bi mu ko waxee, ndaw yi ak njiit yi ak
mbooloom ñi gëm mépp fas yéenee tànn
ci ñoom ay nit, yónni leen Ancos, ñu ànd
ak Pool ak Barnabas. Noonu ñu tànn Yudd,
mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, di ay njiit
ca bokk ya.
23 Ñu jox leen bataaxal bu ne:

Yéen sunu bokk yi dul Yawut te dëkk
Ancos, Siri ak Silisi, nu ngi leen di nuyu,
nun seeni bokk, di ndaw yi ak njiit yi.
24 Dégg nanu ne am na ay nit ñu ba-
woo ci nun, ñu di leen lëjal ak seeni wax, di
jaxase seeni xol, te fekk sukkandikuwuñu
ci lenn ndigal lu jóge ci nun.
25 Kon nag mànkoo nanu ci tànn ay
nit, yónnee leen ko, ànd ak sunuy soppe
Barnabas ak Pool.
26 Ñoom jaay nañu seen bakkan ngir
turu Yeesu Kirist Boroom bi.
27 Yónni nanu nag Yudd ak Silas, ñu di
leen xamal xibaar boobu ci seen gémmiñ.
28 Ndaxte li neex Xel mu Sell mi te neex
nu, mooy nu bañ leena teg beneen yen, lu
dul dénkaane yii am njariñ,
29 maanaam ngeen moytu ñam wu
ñu tuuroo xërëm, deretu jur gu médd
ak njaaloo. Bu ngeen moytoo yëf yooyu,
dingeen def lu baax. Ci jàmm.

30 Noonu ñu tàggoo, dem Ancos, ñu
dajale mbooloo mi, jébbal leen bataaxal bi.
31 Ñu jàng ko nag, seen xol sedd ci doole,
ji leen bataaxal bi indil.
32 Te Yudd ak Silas, ñi doon yonent, ñuy
dooleel bokk yi, di dëgëral seen fit ak wax
yu bare.
33-34 Bi loolu amee ñu toog fa ab diir, ba
noppi bokk yi yiwi leen ci jàmm, ñu dellu
ca ña leen yónni woon.
35 Waaye Pool ak Barnabas des ci Ancos,
di jàngle ak di xamle xibaaru jàmm bu
kàddug Boroom bi, ñoom ak ñeneen ñu
bare.

Ñaareelu tukkib ndaw la Pool, ànd ak Silas

36 Gannaaw ay fan Pool ne Barnabas:
«Nan dellu seeti bokk ya ca dëkk yépp, fu
nu masa yéglee kàddug Boroom bi, ba gis
nu ñu def.»
37 Barnabas nag bëggoon na yóbbaale
Yowaana, mi ñuy wax it Màrk.
38 Waaye Pool dafa lànk ne: «Matul nu
yóbbu ki nu waccoon ca Pamfili, ba àndul
woon ak nun ca liggéey ba.»
39 Noonu ñu xuloo, ba far tàggoo. Barn-
abas yóbbaale Màrk, ñu dugg gaal, jëm
Sipar.
40 Pool tànn Silas, dem; bokk ya dénk
leen ci yiwu Boroom bi;
41 mu jaar ci diiwaanu Siri ak Silisi, di
dëgëral mboolooy ñi gëm.

16

Timote àndsi na ak Pool ak Silas

1 Naka noona mu dikk dëkki Derbë ak
Listar, fekk fa taalibe bu tudd Timote te
ndeyam di Yawut bu gëm, waaye baayam
di Gereg.
2 Te mbokk, yi nekk dëkki Listar ak
Ikoñum, seedeel nañu ko lu baax.
3 Pool bëgg nag mu ànd ak moom, waaye
ndegam Yawut yépp, ya dëkk ca wàllaa ya,
xam ne baayam Gereg la woon, mu jël ko,
xarafal ko.

4 Bi loolu amee ñuy jaar ca dëkk ya,
jottali leen dénkaane, yi ndaw yi ak njiit yi
nekk Yerusalem joxe, te sant leen ñu sàmm
ko.
5 Noonu mboolooy ñi gëm di gëna dëgër
ci yoon wi, tey yokku bés bu nekk.

Yàlla wax na ak Pool ci biir peeñu

6 Bi loolu amee gannaaw Xel mu Sell
mi aaye na leen, ñu yégleji kàddu gi ci
diiwaanu Asi, ñu daldi jaari wàlli Firisi ak
Galasi.
7 Bi ñu agsee nag ci wetu diiwaanu Misi,
ñuy jéema dugg diiwaanu Bitini, waaye
Xelum Yeesu mayu leen ko.
8 Ñu romb nag Misi, dem dëkku
Torowas.
9 Noonu ci guddi Yàlla feeñu Pool ci nii:
nitu Maseduwan taxaw, di ko ñaan ne ko:
«Ñëwal ci Maseduwan, wallusi nu!»
10 Bi mu amee peeñu moomu, ca saa
sa nu* fexee jàll ba Maseduwan, xam ne
Boroom bi moo nu woo, ngir nu xamle fa
xibaaru jàmm bi.

Lidi gëm na Kirist ci dëkku Filib

11 Noonu nu dugg gaal ca Torowas, jubal
dunu Samotaras, jóge fa ca ëllëg sa, nu jëm
teerub Neyapolis.
12 Bi nu fa teeree, nu jëm Filib, bi
nekk dëkk bi ëpp maana ca wàll woowu
ci diiwaanu Maseduwan, di it moomeelu
Room. Nu toog fa ay fan.
13 Bi bésub noflaay agsee nag, génn nanu
ci buntu dëkk ba, jublu ci wetu dex ga,
yaakaar ne bérabu ñaanukaay la. Nu toog
fa nag, di wax ak jigéen ña fa dajaloo.
14 Fekk am na fa jigéen juy déglu, tudd
Lidi, di jaaykatu cuub†, bu dëkk Catir, te
mu ragal Yàlla. Noonu Boroom bi ubbi na
xolam, ba mu nangu li Pool di wax.
15 Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox, moom
ak waa këram, ba noppi mu ñaan nu
ne: «Bu ngeen ma jàppee ni ku takku ci
Boroom bi, ganesileen ma ci sama kër.» Te
mu di nu ci xiir.

Tëj nañu Pool ak Silas ca kaso ba

16 Am bés, ba nuy dem nag ca
ñaanukaay ba, nu daje ak jaam bu jigéen
bu rabu gisaane solu, te ay sangam di
jariñu lu bare ci gisaaneem.
17 Mu daldi topp ci Pool ak nun, di xaacu
ne: «Nit ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu;
ñoo leen di yégal yoonu mucc.»
18 Muy def noonu ay fani fan, waaye bi
ko Pool xajootul, mu waññiku ne rab wa:
«Sant naa la ci turu Yeesu Kirist, génnal
ci moom.» Noonu rab wa ne mëll, génn ci
moom.
19 Bi ay sangam gisee nag seen buntu
wërsëg tëju, ñu daldi jàpp Pool ak Silas, di
leen diri, jëme leen ca pénc ma fa kanam
njiit ya.
20 Noonu ñu dëj leen fa mbaxanay
menne naan: «Yawut yii lëjal nañu sunu
dëkk,
21 di xamle ay aada yu nu sañula nangu
mbaa nu di ko topp, nun ñi bokk ci nguuru
Room.»
22 Mbooloo ma it ànd ci, dal ci seen
kaw; àttekat ya nag summilu seeni yére,
santaane ñu dóor leen ay yar.
23 Noonu ñu dóor leen ay yar yu bare, tëj
leen, sant boroom kaso ba, mu wottu leen
bu wér.
24 Gannaaw jot na ndigal loolu nag, mu
sànni leen ca néeg ba gëna ruqu ci biir
kaso ba, jéng seeni tànk.
25 Ba guddi giy xaaj nag, Pool ak Silas di
ñaan ak di sant Yàlla, te ñeneen ñi nekk
ca kaso ba di leen déglu.
26 Ca saa sa suuf yëngu bu metti, ba
fondamaab kaso ba daanu; bunt yépp
daldi ne kulbét ubbiku, te jéngi ña ñu tëj
ne téll tijjiku.
27 Ci kaw loolu boroom kaso ba tiite ci
ay nelaw, gis bunt yépp ubbiku. Mu daldi
bocci jaaseem, bëgga xaru, yaakaar ne ña
ñu tëj dañoo daw.
28 Waaye Pool wax ci kaw ne: «Bul lor
sa bopp, nun ñépp nu ngi fi.»
29 Bi ko boroom kaso ba déggee, mu
daldi laaj làmp, ne saraax dugg, daanu ci
kanam Pool ak Silas, di lox.
30 Mu génne leen ci biti ne leen: «Kilifa
yi, lu ma wara def, ba mucc?»
31 Ñu ne ko: «Gëmal Yeesu Boroom bi,
kon dinga mucc, yaw ak sa njaboot.»
32 Noonu ñu xamal ko kàddug Boroom
bi, moom ak waa këram gépp.
33 Mu jël leen nag ci waxtu woowu ci
guddi, raxas seeni gaañu-gaañu, ba noppi
ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa këram
gépp.
34 Bi ñu ko defee mu yóbbu leen ca
këram, jox leen ñu lekk, mu bég lool ci li
mu gëm Yàlla, moom ak waa këram gépp.
35 Bi bët setee, àttekat ya yónni alkaati
ya, ñu ne boroom kaso ba: «Yiwil ñaari nit
ñooñu, ñu dem.»
36 Kon boroom kaso ba yégal loolu Pool
ne ko: «Àttekat ya jox nañu ma ndigal,
ngir ma yiwi leen, ngeen dem; léegi nag
génnleen te dem ci jàmm.»
37 Waaye Pool ne alkaati ya: «Dóor nañu
nu ay yar ci kanam ñépp, ci lu ñu wéerul
ci benn àtte, rax-ca-dolli tëj nañu nu kaso,
nun ñiy jaambur ci nguuru Room. Léegi

* **16:10** Bind nañu *nu*, ndaxte Luug mi bind Jëf ya mooy wax. † **16:14** Cuub yu dàlde la woon, maanaam xonq curr.

ndax dañu noo bëgga sànni ci mbedd mi
ci kumpa? Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci seen
bopp, gunge nu ci biti.»
38 Bi mu ko waxee, alkaati ya yégal
àttekat ya la mu wax. Bi ñu déggee ne
jaamburi Room lañu, ñu daldi tiit.
39 Ñu ñëw nag di leen dëfal, ñu gunge
leen ci biti, di leen ñaan, ñu génn dëkk ba.
40 Noonu ñu génn ca kaso ba, dugg ci kër
Lidi, ñu gis fa bokk ya, dëgëral leen, daldi
dem seen yoon.

17

Pool ak Silas ci dëkku Tesalonig

1 Bi ñu fa jógee, ñu aw yoon wa jaar
dëkku Amfipolis ak Apoloni, doora ñëw
Tesalonig, fa Yawut ya am jàngu.
2 Pool nag dugg ca ñoom, na mu ko daan
defe, ba am fa ñetti bésub noflaay, muy
werante ak ñoom ci li Mbind mi wax.
3 Mu di leen ko tekki, te di leen wax ay
firnde yuy wone ne fàww Almasi bi sonn
te dekki. Mu ne leen: «Yeesu, mi ma leen
di yégal, mooy Almasi bi.»
4 Noonu ñenn ci Yawut yi gëm, ànd ak
Pool ak Silas, ñoom ak mbooloo mu mag
ci Gereg yi ragal Yàlla, ak jigéen ñu am
maana ñu bare.
5 Waaye kiñaan tàbbi ca Yawut ya, ñu
daldi jël ay taxawaalukat ca pénc ma,
dajale mbooloo, ñuy yëngal dëkk ba. Ñu
daanu ci kër Yason, di wut Pool ak Silas,
ngir dëj leen ci kanam waa dëkk ba.
6 Bi ñu leen gisul nag, ñu diri Yason ak
ñeneen ca bokk ya ci kanam àttekat ya.
Ñuy wax ci kaw naan: «Nit ñi dëpp àddina
sépp agsi nañu fii léegi,
7 te Yason a leen dalal. Ñoom ñépp
dañoo bañ ndigali buur Sesaar ne, am na
beneen buur bu ñuy wax Yeesu.»
8 Bi ko mbooloo mi ak àttekat yi déggee,
ñu daldi jaaxle lool.
9 Noonu nanguwuñoo yiwi Yason ak ñi
ci des, lu dul bi ñu leen bataleelee dara.

Pool ak Silas dem nañu Bere

10 Bi loolu amee bokk yi jàllale Pool ak
Silas ci saa si ci guddi, ñu jëm Bere. Ba ñu
fa eggee nag, ñu dugg ca jàngub Yawut ya.
11 Fekk ña fa nekk ñoo gëna am ay teggin
waa Tesalonig, ndaxte nangu nañu kàddu
ga te sawar ca, di niir Mbind mi bés bu
nekk, ba xam ndax loolu dëgg la am déet.
12 Kon nag Yawut yu bare gëm, ak ñu
bare ci Gereg yi, di jigéen yu am maana,
ak ay góor.
13 Waaye bi Yawuti Tesalonig déggee ne
Pool mu ngi yégle kàddug Yàlla ci Bere
it, ñu daldi fay dikk, di jógloo ak a jaxase
mbooloo ma.
14 Noonu bokk yi yebal Pool ca saa sa,
mu jëm géej, waaye Silas ak Timote des fa.
15 Ñi ànd ak Pool nag gunge ko ba
dëkku Aten. Bi ñu fa àggee, ñu waññiku,
yóbbaale ndigalu Pool ne, Silas ak Timote
ñëw fekksi ko ci lu gëna gaaw.

Pool ci dëkku Aten

16 Bi leen Pool di nég ca Aten, mu am
naqaru xol wu réy ci li mu gis dëkk ba fees
ak ay nataali bokkaale Yàlla.
17 Muy werante nag ca jàngu ba ak
Yawut ya ak ña ragal Yàlla, tey werante it
bés bu nekk ca pénc ma ak ña fay dajaloo.
18 Noonu ay boroom xam-xam ci
mbooloo mi ñuy wax Epikuren ak ci
mbooloo mi ñuy wax Estowisen, di
werante ak moom. Ñenn ci ñoom ne:
«Fortukatu xam-xam bii, lu mu bëgga
wax?» Te ña ca des, bi ñu déggee Pool
di waare xibaaru jàmm bi, aju ci Yeesu ak
ci mbirum ndekkite, ñu ne: «Dafa mel ni
day waare ay yàlla yu nu xamul.»
19 Kon nag ñu jël ko, yóbbu ko ca géew,
ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Danoo
bëggoon, nga leeral nu ci sa xam-xam bu
bees, bii ngay yégle.
20 Ndaxte sol nga ci sunuy nopp lu nu
xamul. Danoo bëggoona xam nag léegi,
loolu lu muy tekki.»
21 Ndaxte waa Aten ñépp ak doxandéem
ya fa dëkk, wax ak a déglu lu bees rekk
lañu daan xënte.
22 Noonu Pool taxaw ci biir mbooloom
Areyopas ne leen: «Yéen waa Aten gis naa
ne farlu ngeen ci diine lool.
23 Ndaxte bi may doxantu di seet seeni
màggalukaay, gis naa ci benn bu ñu bind
lii: “Yàlla mi nu xamul.” Li ngeen di
màggal nag te xamuleen ko, loolu laa leen
di xamal.
24 «Yàlla mi sàkk àddina ak li mu ëmb
lépp, moom miy Boroom asamaan ak suuf,
du dëkk ci néegi màggalukaay yu loxoy
nit defar.
25 Du jariñu it ci loxoy nit, mel ni dafa
soxla dara, ndax moom mooy jox ñépp
bakkan ak ruu ak lépp.
26 Ci kenn nit la sàkke xeeti àddina yépp,
ñu dëkk ci ñeenti xébla yi; fekk àppal
na xeet wu nekk jamonoom, te rëdd seen
diggi réew.
27 Yàlla def na loolu, ngir ñu koy wut
ci yaakaaru daj ko ci làmbatu, fekk sax
sorewul kenn ci nun.
28 “Ndaxte ci moom lanuy dunde, di ci
jëf te nekk ci,” ni ko ñenn ci seeni taalifkat
dëggale naan: “Nun noo di aw xeetam.”
29 Kon nag, bu nu nekkee xeetu Yàlla,
warunoo gëm ne Yàlla mel na ni nataali
wurus, xaalis mbaa doj yu nit defar ci
xareñ mbaa xel.

30 Ca jamono yu wees ya Yàlla toppul
ñàkka xam googa, waaye léegi koo mana
doon ak foo mana nekk, Yàlla santaane na,
nga tuub say bàkkaar.
31 Ndaxte sàkk na bés bu muy àtte
àddina ci njub, dénk ko Nit ki mu tànn;
te firndeel na loolu bu wóor, ci li mu ko
dekkal ca néew ya.»
32 Bi ñu déggee nag, muy wax ci mbirum
ndekkitel ñi dee, ñii di ko foontoo, ña
ca des ne ko: «Dinanu la déglu ci mbir
moomu beneen yoon.»
33 Noonu Pool génn ci seen biir.
34 Moona am na ñenn ñu taq ci moom
te gëm: xàmmees na ci Denis, ku bokk
ci mbooloom Areyopas, ak jigéen ju tudd
Damaris, ak ñeneen.

18

Pool ci dëkku Korent

1 Bi loolu wéyee Pool bàyyikoo Aten,
dem Korent.
2 Mu tase fa ak Yawut bu tudd Akilas
te juddoo diiwaanu Pont. Muy sooga jóge
réewu Itali ak soxnaam Pirsil, ndaxte buur
ba Këlódd sant na Yawut yépp, ñu génn
Room.
3 Noonu Pool seeti leen, te gannaaw ñoo
bokk liggéey, maanaam di defar ay xayma,
mu dal fa ñoom, ñuy liggéeyandoo.
4 Bésub noflaay bu nekk nag muy diisoo
ak ñi nekk ca jàngu ba, di jéema gëmloo
ay Yawut ak ay Gereg.
5 Waaye bi Silas ak Timote jógee dii-
waanu Maseduwan, egg fa, Pool jublu ci
xamle kàddu gi, tey dëggal ci Yawut yi
naan Yeesu mooy Almasi bi.
6 Bi ko Yawut ya gàntoo nag, di ko xas,
mu yëlëb ay yéreem ne leen: «Yéena
sàkku seen musiba; set naa ci. Léegi maa
ngi dem ci ñi dul Yawut.»
7 Ci kaw loolu mu jóge fa, dugg ci këru
ku tudd Tisiyus Yustus, di ku ragal Yàlla,
te kër ga dend ak jàngu ba.
8 Kirispus nag, njiitu jàngu ba, gëm na
Boroom bi ak waa këram gépp. Te waa
Korent ñu bare dégg kàddu gi te gëm ko,
ñu sóob leen ci ndox.
9 Naka noona Boroom bi feeñu Pool ci
guddi ne ko: «Bul tiit dara, waaye deel wax
te baña noppi.
10 Ndaxte maa ngi ànd ak yaw, te kenn
du la jàpp, ba fitnaal la, ndaxte am naa
xeet wu bare ci dëkk bii.»
11 Noonu Pool des at ak genn-wàll ci seen
biir, di fa jàngle kàddug Yàlla.
12 Ci nguuru Galyon ci diiwaanu Akayi
nag, Yawut ya likkoo, ñu dal ci kaw Pool,
yóbbu ko ca àttekaay ba.
13 Ñu ne: «Kii day xiir nit ñi ci màggal
Yàlla ci lu juuyoo ak yoon wi.»
14 Bi Pool bëggee wax nag, Galyon ne
Yawut ya: «Yéen Yawut yi, bu aju woon
ci jàdd yoon walla ñaawteef wu réy, kon
liy yoon mooy ma déglu leen.
15 Waaye bu ajoo ci ay werante ciy wax
ak ay tur ak seen yoon, loolu seen wàll la;
man duma ko àtte.»
16 Noonu mu dàq leen ca àttekaay ba.
17 Ci kaw loolu nit ñépp jàpp Sosten,
njiitu jàngu ba, ñu di ko dóor ca kanam
àttekaay ba, waaye Galyon faalewu leen.

Pool délsi na dëkku Ancos

18 Bi loolu wéyee Pool desati fa fan yu
bare. Gannaaw ga mu tàggtoo ak bokk ya,
dugg gaal jëm Siri, ànd ak Pirsil ak Akilas.
Bi mu jógeegul teerub Señsere, mu watlu
boppam, ndaxte am na lu mu dige woon
ak Yàlla.
19 Noonu ñu teer ci Efes. Pool bàyyi fa ñi
mu àndaloon, daldi dugg ca jàngu ba, di
diisoo ak Yawut ya.
20 Ñu ñaan ko, mu des fa lu gëna yàgg,
waaye nanguwul.
21 Kon mu tàggtoo ak ñoom naan: «Di-
naa délsi ci yéen, bu soobee Yàlla.» Noonu
mu dugg gaal, jóge Efes,
22 teersi dëkku Sesare, mu dem nuyu
mbooloom ñi gëm, ba noppi dem Ancos.

Ñetteelu tukkib Pool, ngir yégle xibaaru jàmm bi

23 Bi mu fa desee ay jamono, mu jóge fa,
di jaar dëkkoo dëkk ci diiwaanu Galasi ak
Firisi, di dooleel xoli taalibe yépp.
24 Amoon na nag Yawut bu tudd Apolos
te juddoo Alegsàndiri, mu dikk Efes. Nit ku
yewwu la woon te am xam-xam bu yaatu
ci Mbind mi.
25 Jàngoon na ci yoonu Boroom bi, di ku
farlu ci xelam, muy xamle ak a jàngle bu
wóor ci mbirum Yeesu, waaye fekk xam-
xamam yem ci ni Yaxya daan sóobe ci
ndox.
26 Noonu mu daldi wax ak fit wu dëgër
ca jàngu ba. Bi ko Pirsil ak Akilas déggee
nag, ñu woo ko fi ñoom, gën ko leeral
yoonu Yàlla.
27 Naka Apolos bëgga dem Akayi, bokk
ya xiir ko ca, ñu bind taalibe ya, ngir ñu
teeru ko teeru bu rafet. Noonu mu dikk fa
te jariñ lool ñi gëm jaare ko ci yiwu Yàlla.
28 Ndaxte mu ngay yey Yawut ya ca
kanam ñépp, di firi Mbind yi, ba wone ne
Yeesu mooy Almasi bi.

19

Pool ci dëkku Efes

1 Ba Apolos nekkee Korent nag, Pool jaar
ca teggi ya gëna kawe ca réew ma, doora
dikk Efes. Noonu mu gis fa ay taalibe.

2 Mu ne leen: «Ndax jot ngeen ci Xel
mu Sell mi, bi ngeen gëmee?» Ñu ne ko:
«Déggunu sax ne Xel mu Sell mi am na.»
3 Mu ne leen: «Kon nag, bi ñu leen
sóobee ci ndox, lu ciy maana?» Ñu ne ko:
«Xanaa li Yaxya tëral.»
4 Pool ne leen: «Yaxya daan na sóob
nit ñi ci ndox, ndax bi ñu tuubee seeni
bàkkaar; te mu ne bànni Israyil, kiy topp ci
moom lañu wara gëm, maanaam Yeesu.»
5 Bi ñu déggee loolu nag, sóob nañu leen
ci ndox ci turu Yeesu Boroom bi.
6 Te bi leen Pool tegee loxo, Xel mu Sell
mi ñëw ci ñoom, ñuy wax yeneen làkk, di
wax ci kàddug Yàlla.
7 Limub nit ñooñu nekk na lu mat fukk
ak ñaar.
8 Noonu Pool dugg ca jàngu ba, di wax
ak fit wu dëgër diirub ñetti weer, di diisoo
ak ñoom ci mbirum nguurug Yàlla, di leen
jéema gëmloo.
9 Waaye bi xolu ñenn ci ñoom fattee,
ñu gëmadi, bay suufeel yoon wi ci kanam
mbooloo ma, mu jóge ci ñoom, xàjjale
taalibe yi ak ñoom, di diisoo bés bu nekk
ca jàngukaayu ku ñuy wax Tiranus.
10 Mu wéy ci noonu diirub ñaari at, ba
ñi dëkk diiwaanu Asi ñépp dégg kàddug
Boroom bi, muy Yawut muy Gereg.

Ay kéemaan yu bare am na ci Efes

11 Booba Yàllay def ay kéemaan yu
ràññiku yuy jaar ci loxoy Pool.
12 Ñu yóbbul sax ñi wopp ay kaala ak ay
taraxlaay yu laaloon yaramam, ba jàngoro
yi di leen bàyyi, rab yay génn ci ñoom.
13 Noonu ay Yawut yuy wëndeelu, di
faj ñi rab jàpp, ñu di leen jéema ñaanal
ci turu Yeesu Boroom bi naan: «Ci turu
Yeesu, mi Pool di yégle, génnleen.»
14 Ñi doon def loolu, juróom ñaari doom
lañu woon ci Sewa, mi doon sarxalkat bu
mag ci Yawut yi.
15 Waaye bi ñu ko defee rab wa ne leen:
«Xam naa Yeesu, xam naa it kuy Pool,
waaye yéenay ñan?»
16 Ci kaw loolu nit ka rab jàpp song leen,
not leen ñoom ñépp; mu soxore leen lool,
ba ñu daw kër ga, def yaramu neen te
gaañu bu metti.
17 Loolu siiw na ci ñépp, ñi dëkk Efes, di
Yawut ak Gereg; tiitaange jàpp leen ñoom
ñépp, ba ñu màggal turu Yeesu Boroom
bi.
18 Bi loolu amee ñu bare ci ñi gëm ñëw,
di wesar ci kanam ñépp seeni jati luxus.
19 Te ñu bare ci ñi daan luxus, indi seeni
téere, lakk leen ci kanam ñépp. Te bi ñu
xaymaa njég la, mu tollook juróom fukki
junniy poseti daraxma.
20 Noonu la kàddu Boroom bi lawe, te
not lépp.
21 Bi loolu wéyee Pool nas xel jëm
Yerusalem, jaar ci diiwaani Maseduwan ak
Akayi. Mu ne: «Gannaaw bu ma fa demee,
fàww ma seeti Room it.»
22 Mu yebal nag ci Maseduwan ñaari
jaraafam, di Timote ak Erast, waaye moom
mu des ab diir ci Asi.

Yëngub mbooloo mi ci Efes

23 Fekk booba amoon na yëngu-yëngu
bu réy ci lu aju ci Yoon wi.
24 Ndaxte nit ku tudd Demetirus, di
tëggu xaalis buy defar nataali xaalis ngir
màggal Artemis, daan na ci jariñu lu bare,
moom ak ay nawleem.
25 Noonu mu dajale leen ak seeni
liggéeykat ne leen: «Gaa ñi, xam ngeen
ne sunu njariñ mu ngi aju ci liggéey bii.
26 Gis ngeen nag te dégg ne Pool male
gëmloo na bay fàbbi mbooloo mu bare,
waxuma ci Efes rekk, waaye ci biir Asi
gépp naan: "Yàlla yu ay loxo defar duñu
ay yàlla."
27 Léegi kat loraangee ngi nuy yoot, te du
yem ci xañ nu sunu liggéey rekk, waaye it
dina daaneel màggalukaayu Artemis sunu
yàlla ju mag ji, tey neenal ndamam, moom
mi Asi gépp te àddina sépp di màggal.»
28 Bi ñu déggee loolu, mer mu réy tàbbi
ci ñoom, ñuy yuuxu ne: «Artemis mu Efes
màgg na!»
29 Noonu dëkk bépp jaxasoo. Ñu bokk
benn xalaat, daldi ne milib ca powukaay
ba, diri Gayus ak Aristàrk, waa Mase-
duwan, ñi ànd ak Pool.
30 Pool nag bëgga dugg ca mbooloo ma,
waaye taalibe ya nanguwuñu ko.
31 Ñenn ca jawriñi nguur gi it, ñuy ay
xaritam, yónnee ci moom, di ko dénk, mu
baña jaay bakkanam ci dugg ca powukaay
ba.
32 Noonu ndaje ma rëb, ba ñii di yuuxu
lii, ñale di yuuxu laa, te ña ca gëna bare
xamuñu lu waral ndaje ma.
33 Ci kaw loolu Yawut ya jéñ Alegsàndar
ci kanam, te mbooloo ma di ko xaacu ay
ndigal, mu daldi tàllal loxoom, ngir làyyi
ca mbooloo ma.
34 Waaye bi ñu xamee ne Yawut la,
ñépp a bokk benn baat, yuuxu diirub lu
mat ñaari waxtu naan: «Artemis mu Efes
màgg na!»
35 Gannaaw loolu boroom dëkk ba dalal
mbooloo ma ne leen: «Yéen waa Efes,
ana ku xamul ne dëkku Efes moo di
wottukaayu màggalukaayu Artemis ak
nataalam, bi wàcce asamaan?
36 Gannaaw nag kenn manta weddi
loolu, war ngeena dalal seen xel te baña
sañaxu ci dara.
37 Ndaxte nit ñii ngeen fi indi sàccuñu ca
màggalukaay ya te sosaluñu sunu yàlla.

38 Su fekkee ne Demetirus ak ay
nawleem jànkoonte nañu ak kenn, am na
ay bési layoo ak ñu yilif réew mi; nañu fa
woo ku ñu amleenteel.
39 Waaye su ngeen di laaj leneen,
mbooloom dëgg dina ko àtte.
40 Ndaxte fi mu ne man nañu noo jiiñ
jógug mbooloo mi ndax li fi xew tey. Te
bu loolu amee dunu am aw lay ci mbirum
mbooloo mu rëb mii, ndaxte amul dara lu
ko waral.» Bi mu waxee loolu nag, mu tas
mbooloo ma.

20

Pool jaar na ci diiwaani Maseduwan ak Geres

1 Bi yëngu-yëngu ba dalee, Pool woo
taalibe ya fa moom, dooleel leen. Bi mu ko
defee mu tàggoo ak ñoom, jóge fa, dellu
diiwaanu Maseduwan.
2 Noonu mu jaar ca bérab yooyu, di
dooleel nit ñi ak wax yu bare; ba noppi
mu dem réewu Geres,
3 toog fa ñetti weer. Waaye bi mu nek-
kee ci kaw tànki dugg gaal jëm diiwaanu
Siri, te Yawut yi lalal ko pexe, mu fas
yéenee dellu, jaare Maseduwan.
4 Booba nag ñii ñoo ànd ak moom: Sopa-
ter, doomu Pirus mi dëkk Bere; Aristàrk ak
Segond, ñi dëkk Tesalonig; Gayus, mi dëkk
Derbë, ak Timote; te it Tisig ak Torofim ñi
dëkk Asi.
5 Ñooñu nag jiitu, di nu nég dëkku
Torowas.
6 Waaye naka nun, gannaaw màggalu
Yawut, ga ñuy wax Mburu ma amul lawiir,
nu dugg gaal ci Filib, def ci juróomi fan,
fekksi leen Torowas, nu am fa juróom
ñaari fan.

Pool dekkal na Ëtikus ci Torowas

7 Ca bés bu jëkk ca ayu-bés ga, booloo
nanu ngir damm mburu ma. Te Pool, mi
bëggoona dem ca ëllëg sa, di diisoo ak
ñoom te waxtaanam law ba ci xaaju guddi.
8 Ca néeg bu kawe, ba nu booloo nag,
amoon na fa làmp yu bare.
9 Noonu waxambaane wu tudd Ëtikus
te toog ca palanteer ba, gëmméentu bay
jeyaxu. Bi Pool di gëna yaatal waxtaanam
nag, nelaw daldi ko jàpp, mu xàwwikoo ca
ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati ko,
fekk mu dee.
10 Waaye Pool wàcc, daldi sëgg
ci kawam, roof ko loxoom ne leen:
«Bàyyileen jooy yi, mu ngi dund.»
11 Noonu mu yéegaat, damm mburu ma,
lekk; ba noppi delluwaat ci waxtaanam, di
ko yaatal ba ca njël, doora tàggoo.
12 Naka waxambaane wa, ñu indi ko
muy dund, ba seen xol sedd guyy.

Pool tàggoo na ak njiiti mbooloom ñi gëm ca Efes

13 Nun nag nu jiitu, dugg gaal jëm Asos,
fa nu Pool santoon, nu jële ko fa; fekk
moom fas na yéeney dox, ba agsi fa.
14 Noonu mu fekksi nu ci Asos, nu jël ko
ca gaal ga, dem Mitilen.
15 Gannaaw loolu gaal ga jóge fa, nu agsi
ca ëllëg sa janook dunu Kiyos. Bés ba ca
tegu nag nu jàll ba Samos, te ñetteelu fan
ba nu àgg Mile.
16 Ndaxte Pool fasoon na yéenee teggi
Efes, ngir baña yàgg ci diiwaanu Asi; mu
ngi doon gaawantu, ngir màggal, gi ñuy
wax Pàntakot fekk ko Yerusalem.
17 Bi Pool eggee Mile nag, mu yónnee ca
Efes, ngir woo njiiti mbooloom ñi gëm.
18 Bi ñu ñëwee, mu ne leen: «Yéen xam
ngeen bu baax, ni ma doon doxale diirub
sama ngan gépp ci seen biir, li dale ci bés
bi ma jëkkee teg tànk ci Asi ba tey.
19 Jaamu naa Boroom bi ci woyof gu
mat ak ay rongooñ, dékku ay nattu yu ma
pexey Yawut yi indil.
20 Xam ngeen ne masuma leena nëbb
dara lu leen di jariñ, di leen jàngal ci
kanam ñépp ak ca kër ya.
21 Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi ne
leen, ñu tuub seeni bàkkaar, ba waññiku
ci Yàlla te gëm sunu Boroom Yeesu.
22 «Léegi maa ngi nii di dem Yerusalem,
ci li ma Xelu Yàlla mi xiirtal, te xawma lu
ma fay dal.
23 Xam naa rekk ne ci dëkkoo dëkk Xel
mu Sell mi xamal na ma ne ay buum ak ay
metit ñu ngi may nég.
24 Waaye sama bakkan soxalu ma, su
fekkee bey naa sama sas, ba matal liggéey,
bi ma Boroom bi dénk, maanaam ma
seedeel ci ñépp xibaaru jàmm, bi ëmb
yiwu Yàlla.
25 «Fi mu ne nag xam naa ne dootuleen
gis sama kanam, yéen ñépp ñi ma jaaroon
ci seen biir, di yégle nguuru Yàlla.
26 Moo tax may dëggal tey jii ne wàccoo
naa ak yéen ñépp bés pénc.
27 Ndaxte ñeebluwuma leen, ci di leen
xamal lépp li Yàlla digle.
28 Wottuleen nag seen bopp te wottu
coggal jépp, ji leen Xel mu Sell mi def
sàmm, ngeen sàmm mbooloo, mi Yàlla
jotal boppam ak deretu Doomam.
29 Xam naa ne bu ma leen wonee gan-
naaw, bukki yu soxor dinañu tàbbi ci
coggal ji te duñu ci ñeeblu kenn.
30 Ay nit dinañu jóg ci seen biir sax, di
wax luy sànke, ngir sàkku ay taalibe.
31 Foogleen nag, di fàttaliku ne diirub
ñetti at, guddi ak bëccëg, masumaa noppi
di leen artu kenn ku nekk ci yéen ak ay
rongooñ.

32 «Léegi nag maa ngi leen di dénk
Boroom bi, moom ak kàddug yiwam, gi
leen mana dëgëral te may leen cér ci biir
gaayi Yàlla yu sell yépp.
33 Nammuma xaalisu kenn mbaa wu-
rusam mbaa koddaayam.
34 Xam ngeen ne faj naa samay soxla ak
soxlay ñi ànd ak man ci sama loxo yii.
35 Ci lépp won naa leen royukaay, ci li nu
wara dimbali ñi néew doole te fàttaliku li
Yeesu Boroom bi wax moom ci boppam ne:
"Joxe moo gëna barkeel nangu."»
36 Bi mu waxee loolu, mu sukk ak ñoom
ñépp, ñaan ci Yàlla.
37 Te ñépp jooy bu metti, di laxasu ci
baatu Pool, fóon ko bu baax.
38 Li leen gëna teg aw tiis mooy li mu
leen wax: «Dootuleen gis sama kanam.»
Noonu ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

Pool jublu na ci dëkku Yerusalem

1 Bi nga xamee ne tàggoo nanu ak ñoom
ci naqar, nu dugg gaal, jubal dunu Kos. Te
ca ëllëg sa nu dem ba teer ca Rodd, ba
noppi jóge fa, jàll ba Patara.
2 Foofa nag nu gis gaal guy jàll ba Fenisi,
nu dugg ca, mu daldi teddi.
3 Noonu nu séen dunu Sipar, bàyyi ko
ci sunu càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, nu
teersi Tir. Ndaxte foofa la gaal gi wara
yebbee la mu yeboon.
4 Nu wut taalibe ya, ba gis leen, toog ak
ñoom juróom ñaari fan. Ñoom nag ñu ne
Pool ci li leen Xelu Yàlla mi may, mu baña
dem Yerusalem.
5 Moona bi jataayu gaal ga matee, nu
awaat ci yoon wi. Te ñépp gunge nu, ñoom
ak seeni soxna ak seeni doom; nu génn
dëkk ba, sukk ca tefes ga, ñaan ci Yàlla.
6 Noonu nu tàggoo ak ñoom, dugg ca
gaal ga, ñu dellu seen kër.
7 Bi nu jógee Tir nag, nu demaat ci géej,
ba teer Patolemayis. Foofa nu nuyu bokk
ya, yendu, fanaan.
8 Nu jóge fa ca ëllëg sa, ñëw ba ca
dëkku Sesare. Nu dugg ca kër Filib, taskatu
xibaaru jàmm bi, mi bokk ci Juróom ñaar
ña*, nu dal fa moom.
9 Amoon na ñeenti doom yuy janq, ñuy
wax ci kàddug Yàlla.
10 Bi nu fa nekkee ay fan nag, yonent bu
tudd Agabus jóge Yude, agsi.
11 Mu ñëw ci nun, daldi yeew ay loxoom
ak i tànkam ak laxasaayu Pool naan: «Nii
la Xel mu Sell mi waxe: "Ki moom laxasaay
gii, Yawut yi dinañu ko yeewe nii ca
Yerusalem, jébbal ko ñi dul Yawut."»
12 Bi nu déggee loolu, nun ak ña fa nekk
nu ñaan Pool, mu baña dem Yerusalem.
13 Ci kaw loolu Pool ne: «Lu ngeen di
jooy, di yàq sama xol? Bañuma ñu yeew
ma rekk, waaye nangu naa sax, ñu rey ma
ci Yerusalem ngir turu Yeesu Boroom bi.»
14 Bi nu ko manula dëpp, nu noppi ne:
«Kon na coobarey Boroom bi am!»
15 Gannaaw fan yooyu nu defaru, ngir
dem Yerusalem.
16 Noonu ay taalibe yu dëkk Sesare ànd
ak nun, yóbbu nu ca nit ku tudd Manason,
fu nu wara dal; moom nag nitu Sipar la
woon, di taalibe bu yàgg.

Pool ci dëkku Yerusalem

17 Bi nu agsee Yerusalem nag, taalibe ya
teeru nu ak mbég.
18 Ca ëllëg sa Pool ànd ak nun, seeti Saag,
fekk njiit yépp teew fa.
19 Noonu Pool nuyu leen, nettali leen
benn-benn li Yàlla def ci biir ñi dul Yawut,
jaarale ko ci liggéeyam.
20 Bi ko njiit ya déggee, ñu màggal Yàlla
ne ko: «Mbokk mi, gis nga ne am na ay
junniy Yawut ñu gëm, te ñépp a sawar ci
yoonu Musaa.
21 Dégg nañu ci sa mbir nag ne yaa
ngi jàngal Yawut yépp, yi dëkk ci biir ñi
dul Yawut, ñu bàyyi yoonu Musaa te baña
xarafal seeni doom mbaa topp sunuy aada.
22 Lu nu ci wara def nag? Ndaxte ci lu
wér dinañu xam ne ñëw nga.
23 Nu ngi lay digal nag, nga def nii: am
na ci nun ñeenti góor ñu dige ak Yàlla.
24 Jël leen, bokk ak ñoom setlu, te nga
gàddu seen peyu wateef. Noonu ñépp
dinañu xam ne li ñu déggoon ci sa mbir du
dëgg, waaye yaa ngi jëf tey sàmm yoonu
Musaa.
25 Naka ñi dul Yawut ñi gëm, bind nanu
leen li nu àtte ne, ñu moytu ñam wu ñu
tuuroo xërëm te moytu deretu médd ak
njaaloo.»
26 Bi ñu ko waxee, Pool jël nit ña te ca
ëllëg sa mu bokk setlu ak ñoom, ñu dugg
ca kër Yàlla ga. Ñu xamle ban bés la seen
setlu di àgg, di bés bu ñuy jébbale sarax
ngir kenn ku nekk ci ñoom.

Jàpp nañu Pool

27 Bi àppu juróom ñaari fan ya di bëgga
jeex, Yawut yi jóge diiwaanu Asi gis Pool
ca kër Yàlla ga. Ñu daldi jógloo mbooloo
mépp, jàpp ko,
28 di xaacu ne: «Wallee, wallee, yéen
bokki Israyil! Waa jaa ngi nii, moom miy
waare fépp ak ci ñépp, bay suufeel sunu
xeet ak yoonu Musaa ak bérab bii; dugal
na sax ay Gereg fii ci kër Yàlla gi, ba indi
sobe ci bérab bu sell bii.»

* **21:8** ***Juróom ñaar ña*** ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloo ma ca Yerusalem. Seetal 6.5.

29 Li tax ñu wax loolu, mooy gisoon nañu
Torofim mu Efes, ànd ak moom ca dëkk ba,
te ñu yaakaar ne Pool dugal na ko ca kër
Yàlla ga.
30 Noonu dëkk ba bépp màbb, mbooloo
ma ne këpp, ñu jàpp Pool, génne ko ca kër
Yàlla ga. Ca saa sa ñu tëj bunt ya.
31 Bi ñu koy wuta rey, xibaar ba agsi
ba ca kilifag mbooloom xarekat ba, naan
Yerusalem gépp jaxasoo na.
32 Ca saa sa mu ànd ak ay xarekat ak
ay njiiti xare, ne jaas wàcc ci ñoom. Bi
Yawut ya gisee kilifa ga ak xarekat ya nag,
ñu daldi bàyyi dóor, ya ñu doon dóor Pool.
33 Noonu kilifa ga jegesi jàpp ko, san-
taane ñu jéng ko ak ñaari càllala. Bi ñu
ko defee mu laaj ku mu doon ak lu mu def.
34 Waaye ci biir mbooloo ma, bu ñii nee
lii, ña ca des ne laa. Kon nag gannaaw
manu caa xam dara lu wóor ndax coow
li, mu santaane, ñu yóbbu ko ci biir tata
ja.
35 Bi Pool eggee ca yéegukaayu tata ja,
aaytalu mbooloo ma réy, ba ay xarekat fab
ko.
36 Ndaxte mbooloo maa nga ko topp, di
xaacu ne: «Reyleen ko!»

Pool layoo na ak waa Yerusalem

37 Bi ñu koy bëgga dugal ca tata ja, Pool
ne kilifa ga: «Ndax man naa laa wax
dara?» Mu ne ko: «Yaw dégg nga gereg?
38 Kon nekkuloo waayi Misra, jooju
jógloo woon nit ñi keroog te yóbbu woon
ñeenti junniy bóomkat ca mànduŋ ma?»
39 Pool ne ko: «Man Yawut laa, di jaam-
bur ci Tars, dëkk bu am tur ci diiwaanu
Silisi. Maa ngi lay ñaan, ma wax ak
mbooloo mi.»
40 Te kilifa ga may ko ko. Noonu Pool
taxaw ca yéegukaay ba, tàllal loxoom
mbooloo ma, ñu daldi ne tekk. Mu wax
ak ñoom ci làkku yawut ne:

22

1 «Yéen bokk yi ak baay yi, dégluleen
samaw lay.»
2 Bi ñu déggee, mu di leen wax ci làkku
yawut, ñu gën ne xerem.
Noonu Pool ne leen:
3 «Man Yawut laa, juddoo Tars ci dii-
waanu Silisi, yaroo ci dëkk bii. Taalibe laa
woon ci Gamaleel, mu jàngal ma bu wér
yoonu sunuy maam, ba ma sawar ci Yàlla,
mel ni yéen ñépp tey.
4 Daan naa fitnaal ña bokkoon ci yoon
wii, ba di ci rey sax; yeew naa góor ak
jigéen, tëj leen;
5 sarxalkat bu mag ba ak mbooloom njiit
yi yépp man nañu ma cee seede. Am
bés ñu bindal ma ay bataaxal ngir bokki
Damaas. Ma doon fa dem, ngir yeew ña fa
nekkoon, indi leen Yerusalem, ngir ñu yar
leen.
6 «Waaye ci digg bëccëg, bi ma jaaree ca
yoon wa, ba jegesi Damaas, ca saa sa leer
gu mag jóge asamaan, melax ba ëmb ma.
7 Ma daldi ne nërëm ci suuf, dégg baat
bu ma ne: "Sóol, Sóol, lu tax nga di ma
fitnaal?"
8 Ma ne ko: "Yaa di kan, Boroom bi?" Mu
ne ma: "Maa di Yeesum Nasaret, mi ngay
fitnaal."
9 Ñi ma àndaloon gis nañu leer ga,
waaye dégguñu baatu ka doon wax ak
man.
10 Noonu ma laaj ko: "Lu ma wara def,
Boroom bi?" Boroom bi ne ma: "Jógal
dem Damaas, foofa dees na la biral lépp, li
ma la yen."
11 Gannaaw gisuma woon dara ndax
leeraayu melxat ga, ña ma àndal wommat
ma, ma ñëw Damaas.
12 «Bi ma ko defee ku tudd Anañas ñëw
ci man. Nit ku ragal Yàlla la woon ci
sàmm yoonu Musaa, te Yawuti Damaas
yépp seedeel ko lu baax.
13 Mu taxaw ci sama wet ne ma: "Sóol
sama mbokk, delluwaatal di gis." Noonu
ma daldi gisaat ca saa sa, xool ko.
14 Mu ne ma: "Sunu Yàllay maam tànn
na la, ba may la, nga xam coobareem te gis
Aji Jub ji te nga dégg ay waxam.
15 Ndaxte li nga gis te dégg ko, dinga ko
seede ci ñépp.
16 Léegi nag, looy nég? Jógal, ñu sóob
la ci ndox, nga set ci say bàkkaar ci tudd
turu Yeesu."
17 «Bi ma délsee Yerusalem nag, di ñaan
ca kër Yàlla ga, leer tàbbi ci man.
18 Ma daldi gis Boroom bi, mu ne ma:
"Génnal Yerusalem nu mu gëna gaawe,
ndaxte duñu nangu li ngay seede ci man."
19 Ma ne ko: "Boroom bi, xam nañu ne
dama daan wër jàngoo jàngu, di tëj kaso
ak di dóor ay yar ñi la gëm.
20 Rax-ca-dolli bi ñu tuuree deretu Ecen,
mi la doon seedeel, teewe naa ko, ànd ca,
bay wottu sax yérey ñi ko doon rey."
21 Waaye Boroom bi ne ma: "Demal,
dinaa la yebal fu sore, nga jëm ci xeeti ñi
dul Yawut."»

Pool wone na ne jaambur la ci nguuru Room

22 Mbooloo ma déglu ko nag ba ca wax
jooju, waaye bi ñu déggee loolu, ñu daldi
yuuxu naan: «Farleen ko ci àddina! Yem-
bar mu mel ni moom yeyoowula dund!»
23 Ñu daldi yuuxu ak di sànni seeni yére,
tibb suuf, di callmeeru.
24 Noonu kilifa ga santaane, ñu dugal
Pool ca tata ja te caw ko ay yar yu metti,
laaj ko ba xam lu tax ñu di ko yuuxoo nii.

25 Waaye bi ñu koy joñ ak ay der, Pool
ne njiitu xare ba fa taxaw: «Ndax am nga
sañ-sañu dóor ay yar jaamburu Room, te
fekk yoon dabu ko sax?»
26 Bi ko njiit la déggee, mu fekki kili-
faam, yégal ko ko; mu ne ko: «Ndax xam
nga li ngay def? Nit kale jaambur la ci
Room.»
27 Noonu kilifa ga ñëw laaj Pool: «Wax
ma, ndax jaambur nga ci Room?» Mu ne
ko: «Waaw, moom laa.»
28 Kilifa ga ne ko: «Man fey naa xaalis
bu bare, ngir nekk jaambur ci Room.»
Waaye Pool ne ko: «Man de dama koo
judduwaale.»
29 Ñi ko bëggoona dóor ay yar nag randu
ko ca saa sa. Te kilifa ga sax tiit ci xam ne
Pool jaamburu Room la, te yeewlu na ko.

Dëj nañu Pool ca kureelu àttekati Yawut ya

30 Ca ëllëg sa kilifa ga bàyyi ko, ndaxte
bëggoon na xam bu wóor lu ko Yawut ya
jiiñ. Mu santaane ne, sarxalkat yu mag
ya dajaloo, ñoom ak kureelu àttekat ya.
Gannaaw loolu mu indilu Pool, dëj ko ci
seen kanam.

23

1 Noonu Pool xool jàkk géew ba ne leen:
«Bokk yi, ci xel mu dal laa doxale ci kanam
Yàlla ba ci bésu tey bi.»
2 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba, di ku
ñuy wax Anañas, sant ña taxaw ca wetam,
ñu fél gémmiñam.
3 Pool ne ko: «Yàlla dina la dóor, yaw mi
naaféq, bay samandaay miir bu joy bu ñu
weexal. Yaa ngi toog di ma àtte, ci li yoon
wi digle, ba noppi santaane ñu dóor ma, ci
li yoon wi tere!»
4 Waaye ña taxaw ca wetam ne ko:
«Ndax dangay xas sarxalkat bu mag, bi
Yàlla fal?»
5 Pool ne leen: «Bokk yi, xawma woon
ne sarxalkat bu mag bi la, ndaxte tëral
nañu ci Mbind mi ne: “Bul wax lu bon sa
kilifag xeet.”»
6 Naka noona Pool, mi xam ne genn-
wàllu kureel ga bokk nañu ci tariixab
Sadusen ya, te ña ca des bokk ci tariixab
Farisen ya, mu wax ci kaw ci biir géew ba
ne: «Bokk yi, man Farisen laa, te Farisen
moo ma jur; li tax ñu may àtte tey mooy
sama yaakaar ci ne, ñi dee dinañu dekki.»
7 Bi mu waxee loolu nag, werante wu
metti daldi xew diggante Farisen ya ak
Sadusen ya, ba mbooloo ma xàjjalikoo.
8 Ndaxte Sadusen yi nanguwuñu ne
ndekkite mbaa malaaka mbaa rab, dara
am na ci, waaye Farisen nangu nañu yooyu
yépp.
9 Ci kaw loolu nag coow lu bare daldi jib.
Ñenn ca xutbakat, ya bokk ca Farisen ya,
ne bërét, daldi xuloo bu metti ne: «Gisunu
dara lu bon ci nit kii. Su fekkeente ne rab
a ko wax mbaa malaaka…?»
10 Noonu xuloo ba daldi gëna tàng, ba
kilifa ga ragal ne, nit ñi dinañu daggaate
Pool. Kon mu sant xarekat ya, ñu wàcc,
nangu Pool ci ñoom, yóbbu ko ca tata ja.
11 Ca guddi ga nag Boroom bi taxaw ci
wetu Pool ne ko: «Takkal sa fit; ni nga
ma seedee ci Yerusalem, noonu nga may
seedee ca Room.»

Yawut ya lal na pexe ngir rey Pool

12 Bi bët setee Yawut ya daldi lal pexe; ñu
dige ci ngiñ ne duñu lekkati, duñu naanati,
ba kera ñuy rey Pool.
13 Ña lal pexe ma, seen lim ëpp na ñeent
fukk.
14 Noonu ñu dem ca sarxalkat yu mag ya
ak njiit ya ne leen: «Giñ nanu ne dunu mos
dara, ba kera nuy rey Pool.
15 Léegi nag yéen ak kureelu àttekat
ya, laajleen kilifa ga, mu indi ko ci seen
kanam, mel ni dangeena bëgga seet mbi-
ram bu gëna wóor. Bu ko defee nun
dinanu fagaru, ngir rey ko, bala moo agsi.»
16 Waaye jarbaatu Pool yég fiir ga, mu
dem, dugg ca tata ja, yégal ko Pool.
17 Bi ko Pool déggee, mu woo kenn ca
njiiti xare ba ne ko: «Yóbbul waxambaane
wii ca kilifa ga, ndax am na lu mu ko wara
yégal.»
18 Njiit la jël ko, yóbbu ko ca kilifa ga ne
ko: «Pool, mi ñu jàpp, moo ma woo, ñaan
ma, ma indil la waxambaane wii, ndaxte
am na lu mu lay wax.»
19 Noonu kilifa ga jàpp ci loxob waxam-
baane wa, wéetoo ak moom, laaj ko: «Loo
ma bëgga yégal?»
20 Mu ne: «Yawut yi dañoo dige, ngir
ñaan la, nga indi Pool ëllëg ca kanam
kureelu àttekat ya, mel ni dañoo bëgga
seet mbiram bu gëna wóor.
21 Bu leen ko may, ndaxte lu ëpp ñeent
fukk ci ñoom ñu ngi koy lalal fiir. Dige
nañu ak ngiñ ne dootuñu lekk, dootuñu
naan, li feek reyuñu ko; fi mu ne sax
fagaru nañu, di xaar, nga nangu.»
22 Kilifa ga nag sant waxambaane wa,
mu bañ koo àgge kenn, ba noppi mu yiwi
ko, mu dem.

Yóbbu nañu Pool dëkku Sesare

23 Bi mu ko defee mu woo ñaar ci
njiiti xare ba ne leen: «Waajal-leen ñaar
téeméeri xarekat ak juróom ñaar fukki
gawar ak ñaar téeméeri nit ñu gànnaayoo
xeej, ngeen dem Sesare ci juróom ñeenti
waxtu ci guddi.

24 Wutal-leen it Pool lu mu war, ngeen
yóbbu ko ci jàmm ak salaam ba ca Feligsë,
boroom réew mi.»
25 Noonu mu bind bataaxal bii:

26 Yaw Feligsë mu tedd mi, di boroom
réew mi; man Këlódd Lisiyas maa ngi
lay nuyu.
27 Yawut yi jàpp nañu nit kii, bëgg
koo rey, waaye bi ma yégee ne jaambur
la ci Room, wallu naa ko ak ay xarekat, ba
musal ko.
28 Bëggoon naa xam lu tax ñu kalaame
ko. Moo tax ma yóbbu ko ca kanam seen
kureelu àttekat ya.
29 Gis naa ne li ñu ko jiiñ mu ngi aju ci
ay werantey seen yoon, waaye jiiñuñu ko
dara lu jar dee mbaa jéng.
30 Te bi ma déggee ne ñu ngi koy
fexeel, yebal naa ko ci yaw ci saa si. Sant
naa nag ñi ko kalaame, ñu xamal la seen
lay.

31 Noonu xarekat ya jël Pool ci guddi,
indi ko ba ca dëkku Antipataris, ni ñu leen
ko sante.
32 Ca ëllëg sa ñu waññiku, délsi ca tata
ja, bàyyi gawar ga, ñu gunge ko.
33 Bi gawar ga àggee Sesare, ñu jox
boroom réew ma bataaxal ba, jébbal ko
Pool.
34 Bi loolu amee boroom réew ma jàng
bataaxal ba, laaj ci ban diiwaan la Pool
dëkk. Bi mu yégee ne mu ngi dëkk Silisi,
35 Mu ne ko: «Kon bu ñi la kalaame
ñëwee, dinga layoo.» Mu santaane nag, ñu
denc ko ca kër buur ba Erodd.

24

Pool lay na ci kanam Feligsë, boroom réew ma.

1 Bi juróomi fan wéyee, Anañas sarx-
alkat bu mag ba dikk, ànd ak ay njiit ak
layookat bu tudd Tertul, ñu woo Pool ci
yoon fa kanam boroom réew ma.
2 Noonu ñu woo Pool, te Tertul daldi ko
jiiñ naan: «Yaw Feligsë mu tedd mi, sa
nguur jural na nu jàmm ju neex, te sa
jàppandil soppi na lu bare ci sunu xeet.
3 Gis nanu ko fépp ak ci lépp, di la gërëm
ak sunu xol bépp.
4 Waaye ngir baña yàggal jataay bi, maa
ngi lay ñaan ci sa lewetaay, nga déglu nu
ci lu gàtt.
5 Ndaxte ci mbirum nit kii teew, gis nanu
ne rambaaj la, buy indi xëccoo ci Yawut yi
ci àddina sépp, di njiitu mbooloo mu ñuy
wax Nasareen.
6-7 Dem na ba jéema teddadil sax kër
Yàlla ga, waaye jàpp nanu ko.
8 Soo ko laajee, yaw ci sa bopp, dinga gis
ne li nu koy jiiñ dëgg la.»
9 Ci kaw loolu Yawut ya ànd ca, di dëggal
ne loolu wóor na.
10 Bi loolu amee boroom réew ma jox
Pool kàddu gi. Noonu mu làyyi ne:
«Xam naa ne yaa ngi àtte xeet wi diirub
at yu bare, moo tax maa ngi làyyi ak
kóolute.
11 Man ngaa wóorliku ne ëppagul fukki
fan ak ñaar demoon naa Yerusalem ngir
màggali.
12 Te kenn gisu ma, maay werante mbaa
di jógloo mbooloo, muy ca kër Yàlla ga
mbaa ca jàngu ya mbaa ci biir dëkk ba.
13 Te manuñoo firndeel dara ci li ñu may
jiiñ léegi.
14 Waaye nangu naa ci sa kanam ne maa
ngi jaamu Yàllay sunuy maam, ci topp
yoon wi ñu ne mooy tariixa; terewul ne
lépp li ñu tëral ci yoonu Musaa ak li yonent
yi bind, gëm naa ko.
15 Te bokk naa ak ñoom yaakaar ci Yàlla,
ne ñi jub ak ñi jubadi dinañu dekki keroog
yawmelxayaam.
16 Moo tax fu ma tollu, maa ngi góor-
góorlu, ngir am xel mu dal fa kanam Yàlla
ak fa kanam nit ñi.
17 «Noonu gannaaw gëjeb at yu bare
ñëw naa, ngir indil sama xeet ndimbal te
jébbal Yàlla ay sarax.
18 Bi ma koy def nag, gis nañu ma ca kër
Yàlla ga, ma setlu ba noppi, fekk ànduma
ak mbooloo te indiwuma benn coow.
19 Waaye ay Yawut yu dëkk Asi —xanaa
kay ñoo waroona ñëw ci sa kanam, di ma
kalaame, bu ñu amee dara lu ñu may topp.
20 Waaye it na nit ñii wax ci lan laa tooñe
ci jataayu géewub àtte ba,
21 xanaa li ma waxoon ca kaw ci seen biir
rekk ne: “Mbirum ndekkitel ñi dee moo
tax ngeen dëj ma ci seen kanam tey!”»
22 Bi mu waxee noonu, Feligsë mi xam
bu wóor mbirum yoon wi, yiwi leen ba
beneen yoon. Mu ne leen: «Bu Lisiyas
kilifag xare bi ñëwee, dinaa àtte seen
mbir.»
23 Noonu mu sant njiitu xare ba ne ko:
«Nanga wottu Pool, waaye nga may ko
féex, te bàyyi ay xaritam, ñu topptoo ko.»
24 Bi ay fan wéyee, Feligsë ñëwaat, ànd
ak soxnaam Dursil, miy Yawut. Noonu mu
woolu Pool, di ko déglu ci mbirum gëm
Yeesu Kirist.
25 Waaye bi Pool di waxtaan ci mbirum
njub ak moom sa bopp ak bés pénc, Feligsë
daldi tiit, yiwi ko ne ko: «Demal, bu ma
amee jot, dinaa la woolu.»
26 Fekk yaakaaroon na it ne, Pool dina ko
jox xaalis; kon mu di ko farala woolu, ngir
waxtaan ak moom.
27 Bi ñaari at weesoo nag, amoon na
ku wuutu Feligsë, tudd Porsiyus Festus.

Noonu Feligsë, mi bëggoon lu neex Yawut
ya, bàyyi Pool ca kaso ba.

25

Pool làyyi na ca kanam Festus

1 Bi Festus teersee ci diiwaanam, mu teg
ca ñetti fan, dem Yerusalem.
2 Noonu sarxalkat yu mag ya ak njiiti
Yawut ya kalaame Pool ci moom.
3 Ñuy sàkku ndimbal ci moom, di ko
ñaan bu wér, mu yónni Pool Yerusalem,
fekk lal nañu fiiru rey ko ca yoon wa.
4 Waaye Festus ne leen: «Ñu ngi wottu
Pool ca Sesare, te dinaa fa dem fi ak fan
yu néew.»
5 Mu ne leen: «Ñi am maana ci yéen nag,
nangeen ànd ak man, layooji ak nit ka, bu
dee tooñ na.»
6 Noonu Festus am fa ñoom juróom ñett
ba fukki fan, ba noppi dem Sesare. Ca ëllëg
sa mu toog ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu
indi Pool.
7 Bi mu ñëwee nag, Yawut ya jóge
Yerusalem wër ko, di ko jiiñ tooñ yu bare
te réy, te manuñu leena firndeel.
8 Noonu Pool làyyi ne: «Tooñuma yoonu
Yawut ya, tooñuma kër Yàlla ga, tooñuma
buur ba Sesaar.»
9 Ci kaw loolu Festus, mi bëgg lu neex
Yawut ya, wax Pool ne: «Ndax bëgguloo
dem Yerusalem, nga layoo fa ci mbir yii ci
sama kanam?»
10 Waaye Pool ne ko: «Maa ngi nii taxaw
ci kanam àttekaayu buur Sesaar; te fii
lañu ma wara àttee. Te yaw ci sa bopp
xam nga bu baax ne tooñuma Yawut yi.
11 Su ma tooñoon mbaa ma def lu bon
lu jar dee, kon duma tinu ngir baña dee.
Waaye bu li ñu may jiiñ taxawul, kenn
sañu ma leena jébbal. Dénk naa sama
mbir Sesaar.»
12 Bi mu waxee loolu, Festus gise ak ñi ko
wër, mu ne ko: «Dénk nga sa mbir Sesaar,
kon ci moom ngay dem.»

Festus diisoo na ak buur Agaripa

13 Ba ñu ca tegee ay fan, buur Agaripa ak
Berenis ñëw Sesare, ngir nuyusi Festus.
14 Bi seen ngan di ruus nag, Festus diis
buur ba mbirum Pool ne ko: «Feligsë
batale na nu ak kenn ku ñu tëj.
15 Bi ma nekkee Yerusalem, sarxalkat yu
mag ya ak njiiti Yawut ya kalaame nañu ko
ci man, ñaan ma, ma daan ko.
16 Waaye ma ne leen: "Jébbale nit, fekk
jàkkaarloowul ak ñi koy jiiñ, ba mana
làyyil boppam ci li ñu koy jiiñ, loolu
dëppoowul ak aaday nguuru Room."
17 Bi ñu àndee ak man ba fii nag,
randaluma mbir mi, waaye ca ëllëg sa sax
toog naa ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu
indi nit kooku.
18 Ñi koy kalaame nag, bi ñu taxawee,
jiiñuñu ko benn ñaawteef ci yi ma yaakaa-
roon,
19 waaye ñuy werante rekk ak moom ci
seen yoon ak ci mbirum ku tudd Yeesu, mi
dee, te Pool sax ci ne mu ngi dund.
20 Gannaaw lijjanti mbir moomu jafe
woon na ma lool nag, ma laaj ko, ndax
bëgg na dem Yerusalem, layooji fa ci mbir
yooyu.
21 Waaye Pool ñaan, nu fomm mbiram,
ba kera buur bu tedd ba di ko àtte. Noonu
santaane naa ñu aj ko, ba keroog ma koy
yónnee Sesaar.»
22 Booba nag Agaripa ne Festus: «Man
sax bëgg naa dégg nit kooku.» Festus ne
ko: «Bu ëllëgee dinga ko dégg.»

Pool teew na ci kanam Agaripa

23 Ca ëllëg sa nag Agaripa ak Berenis
ñëw bu xumb, ñu dugg ca néegu àtte ba,
ànd ak kilifay xare ba ak ña am maana ca
dëkk ba. Noonu Festus joxe ndigal, ñu indi
Pool.
24 Bi mu ñëwee, Festus ne: «Buur
Agaripa ak yéen ñépp, ñi fi teew tey, nit
kaa ngi nii! Mbiram moo tax mbooloom
Yawut yépp, muy ci Yerusalem, muy fii,
wër ma di yuuxu ne: "Nit kii waratula
dund."
25 Waaye gis naa ne deful dara lu jar dee.
Moona, gannaaw moom ci boppam dénk
na boppam buur bu tedd ba, fas naa yéene
yónnee ko ko.
26 Fekk awma dara lu wóor ci mbiram,
lu ma mana bind sang bi. Moo tax ma indi
ko ci seen kanam, rawatina ci sa kanam,
buur Agaripa, ngir sunu jataay may ma lu
ma bind.
27 Ndaxte yaakaar naa ne yónnee ku ñu
tëj, te bañ caa boole lu ko waral, àndul ak
xel.»

26

Layu Pool fa kanam Agaripa

1 Bi mu ko waxee, Agaripa ne Pool: «Jëlal
kàddu gi.» Noonu Pool tàllal loxoom, daldi
làyyi ne:
2 «Buur Agaripa, ma làyyi ci sa kanam
tey ci lépp li ma Yawut yiy jiiñ, xol bu sedd
la ci man,
3 ndaxte xam nga bu baax aaday Yawut
yi ak seeni werantey yoon. Kon maa ngi
lay ñaan, nga déglu ma ak muñ.
4 «Ci lu jëm ci Yawut yi, xam nañu sama
dund li dale ci samag ndaw, muy ci sama
biir xeet, muy ci Yerusalem.
5 Xam nañu ma bu yàgg te man nañoo
seede, su leen neexee, ne daan naa dund

ni Farisen, te mooy tariixa bi gëna diis ci
sunu diine.
6 Li ma indi ci kureelu àttekat yii nag,
mooy yaakaar ne Yàlla dina amal li mu
digoon sunuy maam.
7 Dige booba la fukki giir ak ñaar yu
bànni Israyil di sàkku, ngir jot ko, ci jaamu
Yàlla ak cawarte guddi ak bëccëg. Yaw
buur, yaakaar joojoo tax ñu may kalaame,
ñoom Yawut yi.
8 Lu tax seen xel dàq ne Yàlla dina dekkal
ñi dee?
9 «Man sax ci sama bopp defe woon naa
ne war naa def lu bare, ngir suufeel turu
Yeesum Nasaret.
10 Daan naa ko def ci Yerusalem, ba
noppi ma jot sañ-sañ ci sarxalkat yu mag
ya, bay tëj gaayi Yàlla yu bare. Rax-ca-dolli
ku ñu ci masoona bëgga rey, ànd naa ci.
11 Daan naa wër jàngoo jàngu, di leen
teg toskare te di leen jéema weddiloo. Te
sama mer daa na tar, ba ma di leen xañ ba
ca dëkk yu sore, ngir fitnaal leen.
12 «Noonu am bés, may dem dëkku
Damaas, yor sañ-sañ ak ndigalu sarxalkat
yu mag ya.
13 Ca njolloor, buur bi, gis naa ca yoon
wa leer gu jóge asamaan ne ràyy, ba raw
leeru jant, melax ba ëmb ma, man ak ñi
ma àndal.
14 Nu ne nërëm ci suuf, ma dégg baat bu
ma wax ci làkku yawut ne: “Sóol, Sóol, lu
tax nga di ma fitnaal? Ngay bëre ak man ni
fas wuy woŋŋeetu ku koy jam dëgël, metti
na ci yaw.”
15 «Noonu ma ne ko: “Yaa di kan,
Boroom bi?” Boroom bi ne ma: “Maa di
Yeesu, mi ngay fitnaal.
16 Waaye jógal taxaw. Lii moo tax ma
feeñu la: teg naa la yen, nga di ma seedeel
ci lépp li nga gis ci man ak li ma lay feeñuji.
17 Dinaa la musal ci bànni Israyil ak ci ñi
dul Yawut. Ci ñoom laa lay yebal,
18 ngir ubbi seeni bët, nga jële leen ci
lëndëm, tàbbal leen ci leer, nga nangoo
leen ci sañ-sañu Seytaane, waññi leen ci
Yàlla, ma baal leen seeni bàkkaar te may
leen cér ci biir sama gaa yi sell ci kaw
ngëm.”
19 «Kon nag buur Agaripa, woruma li ma
Yàlla yen ci peeñu.
20 Waaye li tàmbali ci Damaas, teg ci
dëkku Yerusalem ak réewu Yawut mépp,
ba agsi ci ñi dul Yawut, yégal naa leen, ñu
tuub seeni bàkkaar te waññiku ci Yàlla,
bay jëf lu dëppook réccu.
21 Loolu nag moo waral Yawut yi jàpp
ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee rey.
22 Waaye gannaaw Yàllaa ngi may tax-
awu ba tey, maa ngi taxaw fi, di ko seedeel
ci mag ak ndaw; yokkuma dara ci li yonent
yi ak Musaa xamle woon lu jiitu,
23 maanaam Almasi bi dina dékku ay
coono, te mooy jëkka dekki, bay jollil leer
ci bànni Israyil ak ñi dul Yawut.»
24 Bi muy làyyee nii, Festus daldi ko gëdd
ak baat bu kawe ne ko: «Dangaa dof,
Pool! Xanaa sa njàng mu réy mi da laa
xañ sago.»
25 Waaye Pool ne ko: «Festus mu tedd
mi, dofuma; waaye lu dëggu laay wax te
ànd ak sago.
26 Yëf yii leer na buur bi, moo tax maa
ngi koy wax ak kóolute. Wóor naa ne dara
ci lii may wax umpu ko, ndaxte lii amewul
ciy ruq.
27 Yaw buur Agaripa, ndax gëmuloo
yonent yi? Xam naa bu wér ne gëm nga.»
28 Noonu Agaripa ne Pool: «Xanaa yaw,
ci diir bu gàtt bii rekk, nga ma bëgga
dugale ci gaayi Kirist!»
29 Pool ne ko: «Muy tey, muy ëllëg,
waxuma yaw rekk waaye it ñi may déglu
tey ñépp, na Yàlla def, ba ngeen fekksi ma
ci li ma nekk, lu moy jéng yii!»
30 Ci kaw loolu buur ba daldi jóg, bo-
room réew ma topp ci, Berenis tegu ca ak
mbooloo ma mépp.
31 Bi ñu génnee nag, ñuy waxante ne:
«Nit kii deful dara lu jar dee mbaa kaso.»
32 Te Agaripa ne Festus: «Manoon nanu
koo yiwi, bu dénkuloon mbiram Sesaar.»

27

Pool dugg na gaal, di dem Room

1 Bi loolu wéyee ñu fas yéene noo dugal
gaal jëme réewu Itali. Noonu ñu jël Pool
ak ñeneen ñi ñu tëjoon, dénk leen njiitu
xare bu tudd Yulyus, mi bokk ci mbooloom
xare mu buur.
2 Nu dugg ca gaalu dëkku Adaramit guy
taxaw ci teeruy Asi, daldi tàbbi ci biir géej;
te Aristàrk, mi dëkk Tesalonig ci diiwaanu
Maseduwan, ànd ak nun.
3 Ca ëllëg sa nu teer Sidon; Yulyus laabiir
ci Pool, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir
ñu ganale ko.
4 Bi nu fa jógee, nu dem ci biir géej,
leru dunu Sipar ci fegu ngelaw li, ndaxte
ngelaw li da noo soflu.
5 Nu jàll géej, gi janook diiwaani Silisi ak
Pamfili, teersi Mira ca wàlli Lisi.
6 Foofa nag njiit la gis gaal gu jóge
Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca.
7 Noonu nuy dem ndànk diirub fan yu
bare, ba janook Kanidd ci kaw coono bu
réy; te ndegam ngelaw li mayu nu, nu jëm
kanam, nu leru dunu Keret ci fegu ngelaw
li, janook Salmon.
8 Nu romb fa ak coono yu bare, agsi ca
bérab bu ñuy wax Teeru yu neex, te dend
ak dëkku Lase.

9 Fekk booba yàggoon nañu ca yoon wa,
te dem ci géej daldi aaytal, ndaxte jamonoy
Kooru Yawut ya wees na. Moo tax Pool
digal leen ne:
10 «Gaa ñi, gis naa ne tukki bi ëmb na
musiba ak kasara ju bare, waxuma gaal gi
ak li mu yeb waaye sunuy bakkan sax xaj
na ci.»
11 Waaye njiit la sobental waxi Pool,
déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga.
12 Te gannaaw teeru ba neexula lollikoo,
ña ca ëpp mànkoo ci jóge fa, dem ci biir
géej, ngir wuta agsi Fenigsë, biy teerub
dunu Keret te janook sowu suuf ak sowu
kaw, nu lollikoo fa.

Ngelaw lu metti li

13 Noonu bi ngelaw lu woyof liy jóge
sudd wolee, ñu defe ne man nañoo sottal
seen pexe, ñu wëgg diigal, daldi tafu ci
dunu Keret.
14 Waaye nees-tuut ngelaw lu wole
penku, ñu di ko wax «Ërakilon», jóge ca
dun ba, ne milib ci sunu kaw.
15 Mu ëpp doole gaal ga, daldi ko wat, ba
nu bayliku, daldi yal.
16 Nu daldi daw, leru dun bu tuuti bu ñuy
wax Kóda ci fegu ngelaw, rawale looco ga
ci kaw gaal ga ak coono bu bare.
17 Bi ñu ko yéegee, ñu fab ay buum, ngir
laxas ca taatu gaal ga, ngir ragala daanu ci
suuf su nooy su ñuy wax Sirt; ba noppi ñu
daldi sànni diigal, ngir wàññi doxub gaal
ga, nuy yale noonu.
18 Waaye bi nu ngelaw li sonalee bu
metti, ca ëllëg sa ñu sànni la gaal ga
yeboon ca géej ga.
19 Te ca ñetteelu fan ba, ñu sànni ak
seeni loxo jumtukaay, yi ñu yeboon ngir
fàggu.
20 Noonu jant bi ne meŋŋ te biddiiw ne
mes ay fan yu bare, fekk ba tey ngelaw li
di wol ak doole, ba sunu yaakaaru mucc
gépp tas.
21 Bi loolu di xew, fekk gëj nañoo lekk,
Pool daldi taxaw ci seen biir ne leen: «Gaa
ñi, li gënoon mooy ngeen déglu ma te baña
jóge Keret, ba indil seen bopp musiba ak
kasara ju réy jii.
22 Léegi nag maa ngi leen di dénk, ngeen
takk seen fit, ndax gaal gi rekk mooy yàqu,
waaye kenn ci yéen du dee.
23 Ndaxte ci guddi menn malaaka dikkal
na ma, jóge ci Yàlla sama Boroom, bi may
jaamu.
24 Mu ne ma: “Pool bul tiit; fàww nga
taxaw ci kanam Sesaar, te yaa tax Yàllay
aar bakkani ñi nga àndal ñépp.”
25 Moo tax, gaa ñi, takkleen seen fit, ndax
wóolu naa Yàlla ne li mu ma wax dina am.
26 Waaye war nanoo luf cib dun.»

Toju gaal ga

27 Ca fukkeelu guddi ga ak ñeent nu
nga doon jayaŋ-jayaŋi ca géeju Adiratig;
noonu ca xaaju guddi dawalkati gaal ga
defe ne danu jegesi suuf.
28 Ñu sànni nattukaay ba ci biir géej, mu
jàpp ñeent fukki meetar, dem ca kanam
tuuti, sànniwaat ko, jàpp fanweeri meetar.
29 Ñu ragal ne dinañu fenqu ci ay xeer,
kon ñu daldi sànni ñeenti diigal ci geenu
gaal ga, di ñaan bët set.
30 Waaye ci kaw loolu dawalkati gaal ga
taafantaloo ne dañuy sànniji ay diigal ca
boppu gaal ga, fekk dañuy fexee jël looco
ga, ba raw.
31 Waaye Pool ne njiit la ak xarekat ya:
«Bu ñii desul ci gaal gi, dungeen raw.»
32 Noonu xarekat ya dagg buum, yay téye
looco ga, bàyyi ko mu wéy.
33 Bi bët setagul, Pool sant leen ñu lekk;
mu ne leen: «Tey mooy seen fukki fan
ak ñeent yu ngeen ne jonn, lekkuleen,
mosuleen dara.
34 Maa ngi leen di sant nag, ngeen lekk,
ndax noonu rekk ngeen mana rawe. Ndax
genn kawar du rot ci yéen.»
35 Bi mu waxee loolu, mu fab mburu,
sant Yàlla ci kanam ñépp, damm ko, daldi
ko lekk.
36 Bi ñu gisee loolu, ñépp dëgëraat, ñu
daldi lekk ñoom itam.
37 Mboolem ñi nekkoon ca gaal ga mat
na ñaar téeméeri nit ak juróom ñaar fukk
ak juróom benn.
38 Noonu ñu lekk ba suur, daldi sànni
pepp ma ca géej ga, ngir woyofal gaal ga.
39 Bi bët setee nag, xàmmiwuñu réew
ma, waaye séen nañu ruqu tefes. Noonu
ñu fas yéene caa teeral gaal ga, bu ñu ko
manee.
40 Ñu dagg diigal ya, bàyyi leen ci biir
géej, yiwiwaale baar ba; ba noppi firi
wiiru kanam ga, jublu ca tefes ga.
41 Waaye ñu dal ca tundu suuf ca bérab
bu ñaari koroŋ daje, gaal ga daldi fa luf.
Boppu gaal ga nuur bu baax, ne fa tekk, te
dooley duus ya daldi toj geen ba.
42 Bi loolu amee xarekat ya bëgga rey ñi
ñu tëj, ngir ragal ñenn ñi féey, ba raw.
43 Waaye njiit la bëgga musal Pool, mu
tere leen pexe ma. Mu sant ñi mana féey,
ñu jëkka sóobu ca ndox ma, ba jot tefes ga.
44 Mu sant ñi ci des ñu def noonu,
langaamu ci ay dénk, mbaa ca tojiti gaal
ga. Noonu ñépp jot tefes ga ci jàmm ak
salaam.

28

Pool ci dunu Màlt

1 Bi nu rëccee, nu yég ne dun baa nga
tudd Màlt.

2 Te waa réew ma won nu laabiir gu
ràññiku, ndaxte taalal nañu nu sawara,
ganale nu ndax taw bi sóob ak sedd bi.
3 Pool nag di for matt, di ko def ca taal
ba, jaan ne ca mëlle ndax tàngoor wa, taq
ci loxoom.
4 Bi waa réew ma gisee rab wa wékku
ci loxoom nag, ñuy waxante naan: «Ci lu
wóor nit kii reykat la; te bi mu rëccee
ca géej ga sax, ndogalu Yàlla mayu ko mu
dund.»
5 Waaye Pool yëlëb rab wa ca sawara sa,
te wàññiwu ko dara.
6 Nit ñi di xaar mu newi, mbaa mu ne
dàll, dee; waaye bi ñu négee lu yàgg te
gis ne dara jotu ko, ñu soppi xel ne: «Kii
yàlla la.»
7 Amoon na nag ca wet ya ay suuf
yu doon moomeelu ku tudd Publiyus, di
kilifag dun ba. Mu teeru nu, ganale nu
ngan gu réy diirub ñetti fan.
8 Fekk baayu Publiyus dafa tëdd ndax
ay tàngoori yaram yu koy dikkal ak biiru
tañ. Pool nag dem seeti ko, ñaan ci Yàlla,
teg ko ay loxoom, mu daldi wér.
9 Ci kaw loolu jarag ya ca des ca dun ba
daldi dikk, amaat wér-gi-yaram.
10 Ñu teral nu ci fànn yu bare, te bi nuy
dem, ñu jox nu li nuy soxla lépp.

Egg nañu dëkku Room

11 Bi nu fa amee ñetti weer, nu dugg ca
gaal gu lollikoo ca dun ba, daldi tàbbi ca
géej ga. Gaalu dëkku Alegsàndiri la woon,
te yor xàmmikaay guy nataalu Kastor ak
Polugsë.
12 Noonu nu teer dëkku Sirakus, toog fa
ñetti fan.
13 Nu jóge fa, leru tefes ga, ba agsi
Resiyo. Ca ëllëg sa ngelawu sudd daldi jóg,
te ca ñaareelu fan ba nu teer Pusol.
14 Gis nanu fa ay bokk, ñu ñaan nu, nu
toog fa ayu-bés. Noonu nu dem Room.
15 Sunuy xibaar law na, ba egg ca bokk
ya fa dëkk, noonu ñu gatandu nu ba ca
péncu Apiyus ak bérab bu ñuy wax Ñetti
añukaay ya. Bi leen Pool gisee, mu sant
Yàlla, daldi takk fitam.
16 Bi nu dikkee Room nag, ñu may Pool,
mu dëkk fa ko lew, moom ak xarekat ba
koy wottu.

Pool xamle na xibaaru jàmm bi ca Room

17 Bi ñetti fan wéyee, mu woolu njiiti
Yawuti dëkk ba. Bi ñu dajaloo nag, mu
wax leen lii: «Bokk yi, jàpp nañu ma
ci Yerusalem, jébbal ma waa Room, fekk
defuma dara luy suufeel sunu xeet, mbaa
lu juuyoo ak sunuy aaday maam.
18 Waa Room nag seet sama mbir, te
bëgg maa bàyyi, ndaxte toppuñu ma dara
lu jar dee.
19 Waaye bi ko Yawut ya bañee, fas
yéene naa dénk sama mbir Sesaar, fekk
ba tey awma dara lu may taqal sama xeet.
20 Moo tax ma ñaana gise ak yéen, nu
diisoo, ndaxte yaakaaru bànni Israyil moo
tax ñu jéng ma.»
21 Bi ñu ko déggee, ñu ne ko: «Jotunu
benn bataaxal bu jóge Yude ci sa mbir, te
kenn ci bokk, yi fi dikk, jottaliwul mbaa
mu seede ci yaw lu bon.
22 Waaye bëgg nanoo dégg li nga gëm,
ndaxte xam nanu ne, tariixa booba, kenn
jubluwu ko fenn.»
23 Noonu ñu jox ko bés, te ñu bare
ñëw, fekksi ko ca néegam. Mu di leen
jàngal suba ba ngoon, di leen dëggal lu
jëm ci nguuru Yàlla ak ci Yeesu, tukkee ci
yoonu Musaa ak ci yonent yi, di leen jéema
gëmloo.
24 Ñenn ñi nag gëm li mu wax, ña ca des
weddi ko.
25 Gannaaw manuñoo déggoo, ñu
bëgga tas. Waaye bi ñuy laata dem, Pool
teg ca wax jii: «Xel mu Sell mi wax na
seeni maam dëgg jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi.
26 Nee na:
“Demal ci xeet wii ne leen:
‘Dingeen déglu bu baax waaye dungeen
xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis dara.’
27 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu wañ̃ñiku ci man, ma wéral leen.”
28-29 «Xamleen nag ne xibaaru mucc gii
yégal nañu ko ñi dul Yawut, te ñoom
dinañu ko déglu.»
30 Noonu diirub ñaari at Pool dëkk ca kër
gu muy fey, di fa àggale ñépp ñi koy seetsi.
31 Muy yégle nguuru Yàlla, di jàngle ci
mbirum Boroom bi Yeesu Kirist ak fit wu
dëgër, te kenn terewu ko ko.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA ROOM

1 Man Pool, jaamub Kirist Yeesu, maa
leen di bind bataaxal bii. Yàlla woo na ma,
ma nekk ndawam, sas ma liggéeyu xamle
xibaaru jàmmam bi.
2 Xibaaru jàmm boobu, Yàlla dige woon
na ko bu yàgg, jaarale ko ciy yonentam,
ñu def ko ci Mbind mu sell mi,
3-4 di xamle mbirum Doomam, Yeesu
Kirist sunu Boroom. Lu jëm ci meloom
ci àddina, ci askanu Daawuda la jóge,
waaye lu jëm ci xelam mu sell, Doomu
Yàlla la; ndaxte ndekkiteem nekk na firnde
ju ràññiku, ne moom la.
5 Te moom Kirist tàbbal na nu ci yiwu
Yàlla, def nu ay ndawam, yónni nu ci
biir xeeti àddina sépp, ngir ñu gëm ko te
jébbalu, ba màggal turam.
6 Te ci ngeen bokk, yéen ñi Yàlla woo,
ngeen nekk ci Kirist.
7 Yéen ñi dëkk Room ñépp, yéen ñi Yàlla
bëgg te woo leen, ngeen nekk gaayam yu
sell, na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi
Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

8 Kon nag li may jëkka wax mooy lii: sant
naa Yàlla sama Boroom, jaarale ko ci Yeesu
Kirist, ngir yéen ñépp, ndaxte seen ngëm
siiw na ci àddina sépp.
9 Bët bu set maa ngi leen di boole ci
samay ñaan. Yàlla seede na li may wax,
Yàlla mi may jaamu ci sama xel, ci xamle
xibaaru jàmm bu Doomam.
10 Te li ma koy faral di ñaan mooy lii:
bu soobee Yàlla, na ma ubbil bunt, ba ma
mana ñëw ci yéen.
11 Ndaxte bëgg naa leena gis lool, ba
indil leen barke bu jóge ci Xel mu Sell mi,
ndax seen ngëm gëna dëgër.
12 Maanaam ma nekk ci seen biir, te nu
dimbaleente ci sunu ngëm, ndax man itam
ma gëna am doole.
13 Bokk yi, damaa bëgg ngeen xam ne
xalaat naa leena seetsi ay yooni yoon, ngir
meññ njariñ ci yéen, ni ma ko defe ci
yeneen xeet yi, waaye ay téq-téq ñoo ma
téye ba léegi.
14 Am naa warugar sama diggante ak
ñépp, muy ñi jàng ni Gereg yi, muy ñi
jàngul ni Baarbaar yi, ñi bare xam-xam ak
ñi barewul xam-xam.
15 Li aju ci man nag, jekk naa ngir ñëw,
xamal leen xibaaru jàmm bi, yéen it waa
Room.

Dooley xibaaru jàmm bi

16 Ndaxte awma benn werante ci
xibaaru jàmm bi may waare, ndax
mbirum Yàlla la, mu làmboo dooleem,
ngir musal képp ku ko gëm, muy Yawut ci
bu jëkk mbaa ki dul Yawut.
17 Ndaxte xibaar bii day wone, ni nit
mana jube ci kanam Yàlla, sukkandikoo ci
ngëm rekk, tàmbali ci ngëm, yem ci ngëm.
Moo tax Mbind mi wax ne: «Ku jub ci kaw
ngëm, dinga dund.»

Nit ñépp tooñ nañu Yàlla

18 Merum Yàllaa ngi feeñe asamaan,
wàcc ci nit ñi, ndax seen weddi Yàlla gépp
ak seen jubadi gépp, ñoom ñi suul dëgg,
di topp lu jubadi.
19 Ndax li nit mana xam ci Yàlla, leer na
ci seen xel, ndax Yàlla won na leen ko.
20 Ndaxte ba àddina sosoo ba tey, mbiri
Yàlla yu nëbbu ya, maanaam dooleem ju
sax ja, ak meloom wu kawe wa, feeñ nañu
bu leer, te bir ñépp ci yi mu sàkk, ba tax
bunti lay yépp tëj nañu.
21 Ndaxte bi ñu xamee Yàlla, taxul ñu
màggal ko ni mu ware, mbaa ñu sant ko.
Waaye ñu daldi réer ci seen biiri xalaat
yu mujjul fenn, ba tax seen xol gumba, ba
lëndëm këruus.
22 Ñu teg seen bopp ni boroomi xel, fekk
ñu ñàkk xel lañu woon.
23 Toxal nañu ndamu Yàlla Aji Sax ji,
wuutal fa nataali nit ku dul sax, moom ak
ay picc, ay rabi àll mbaa yuy raam.
24 Moo tax Yàlla bërgël na leen ci seeni
bëgg-bëgg, ñu sóobu ciy ñaawteef, di
jëflante lu gàccelu ci seeni cér.
25 Toxal nañu dëggu Yàlla, tëral fen, di
màggal ak a jaamu mbindeef, ba faalee-
tuñu sax Aji Bind, ji yelloo cant ba fàww.
Amiin.
26 Loolu moo tax nag Yàlla bërgël na leen
ci seeni bëgg-bëgg yu ruslu. Seeni jigéen
sax dëddu nañu li jekk, sóobu ci lu jekkadi,
ñoom ak seeni moroom.
27 Noonu it góor ñi bàyyi nañu li jekk
ci seeni cér, maanaam ànd ak jigéen, bay
am ay bëgg-bëgg yu tar ci ànd ak seeni
moroom. Góor di defante ak góor li warul,
ñu di jot seen peyu réer ci seeni yaram.
28 Gannaaw xam Yàlla soxalu leen, Yàlla
it bërgël na leen ci seen xel mu bon
moomu, ñu sax ci jëf yu jekkadi.
29 Seen xol fees na ak lu jubadi, lu
bon, bëgge ak coxor; duñu xalaat lu dul
kiñaan, bóome, xuloo, njublaŋ ak ñaaw
njort; dañuy jëw,
30 di yàq der, di ñu bañ Yàlla te ñàkk
sutura, di réy-réylu ak a kañu; ay jàmbaar
lañu ci fexe lu bon, di bañ seeni waajur.
31 Amuñu xel, amuñu kóllëre, amuñu
cofeel, amuñu yërmande.

32 Xam nañu ne ñiy jëfe loolu, Yàlla
daganal na seen dee, waaye teewul ñu di
ko def, boole ko ak di farle ñi ci sax.

2

Àtteb Yàlla

1 Kon nag képp ku mu mana doon,
yaw miy àtte sa moroom ak ñaaw njort,
amuloo aw lay, ndaxte àtte sa moroom,
daan sa bopp la; yaa ngi koy àtte ndax ay
jëfam, fekk yaw itam noonu ngay jëfe.
2 Xam nanu ne ñiy jëfe noonu, Yàlla dina
leen àtte, te àtteem jub na.
3 Yaw nag miy àtte ñiy def loolu, te di ko
def, ndax defe nga ne dinga rëcc ci àtteb
Yàlla?
4 Ndax dangaa xeeb mbaaxu Yàlla, mi
yéexa mer te di la muñal? Xanaa xamuloo
ne Yàllaa ngi lay won baaxaayam, ngir nga
réccu say bàkkaar?
5 Waaye ndegam dëgër nga bopp te
bëgguloo réccu, yaa ngi dajale merum
Yàlla ci sa bopp. Ndaxte Yàlla sàkk na bés
bu muy wone àtteem bu jub bi te meram
wàcc ci ñi bon;
6 bés booba dina delloo ku nekk ay
jëfam.
7 Ñiy góor-góorlu ciy def lu baax, bëgg
Yàlla boole leen ca ndamam te sédde leen
ngërëm ak dund gu sax, dina leen tàbbal
ci dund gu dul jeex.
8 Waaye ñi dëgër bopp, ba tanqamlu
dëgg, di topp lu jubadi, seen pey mooy
dooni merum Yàlla ak toroxte.
9 Ki doon def lu bon, peyam mooy tiis ak
metit wu tar, muy Yawut ci bu jëkk, mbaa
ki dul Yawut.
10 Waaye ki doon def lu baax, añam
mooy bokk ci ndamu Yàlla, am ngërëm ak
jàmm, muy Yawut ci bu jëkk, mbaa ki dul
Yawut.
11 Ndaxte ñépp a yem fa kanam Yàlla.
12 Képp ku doon bàkkaar nag te nekku-
loo woon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la
àtte ci lu dul yoonu Musaa, nga doora
sànku. Te képp ku doon bàkkaar te nga
nekkoon ci yoonu Musaa, Yàlla dina la àtte
ci yoon woowu.
13 Kon déglu yoonu Musaa rekk doyul;
du loolu mooy tax nit jub ci kanam Yàlla;
kiy sàmm yoon wi, moom la Yàlla di àtte
ni ku jub.
14 Ndax ñi dul Yawut te nekkuñu ci
yoonu Musaa, ñu ngiy def li yoon woowu
tëral, ndaxte Yàlla def na ko ci nit. Te
wonee nañu noonu ne man nañoo ràññee
lu baax ak lu bon, su ñu nekkul sax ci
yoonu Musaa,
15 di wone it ne Yàlla bind na ci seen xol
jëf yi yoonu Musaa santaane. Seen xel it
seede na ne noonu la, fekk seeni xalaat ñoo
leen di tuumaal, mbaa ñu leen di jéggal.
16 Ndax bés dina ñëw, bu xalaat yu làqu
yi di feeñ, te Yàlla àtte nit ñi jaarale ko ci
Yeesu Kirist. Xibaaru jàmm, bi may waare,
moo ko wax.

Yoonu Musaa ak njariñam

17 Maa ngi ñëw nag ci yaw mi ne Yawut
nga; yaa ngi sukkandiku ci yoonu Musaa
ak di damu ci Yàlla.
18 Xam nga coobareem, ndaxte jàng nga
ci yoonu Musaa, ba fonk yëf yi gëna baax.
19 Yaa ngi teg sa bopp wommatkatu
gumba yi ak leeru ñi nekk cig lëndëm.
20 Yaa di jànglekatu ñi jàngul ak xam-
lekatu ñi xamul, ndaxte xalaat nga ne Yàlla
jagleel na leen ci yoonu Musaa bépp xam-
xam ak gépp dëgg.
21 Kon nag yaw miy jàngal say moroom,
xanaa doo jàngal sa bopp? Yaw miy waare
di tere sàcc, mbaa doo sàcc yaw itam?
Yaw miy tere njaaloo, mbaa doo njaaloo?
22 Yaw miy araamal xërëm yi, mbaa doo
sàcc li nekk ci seeni xàmb?
23 Yaw miy damoo yoonu Musaa, mbaa
doo ko moy, ba indi gàcce ci turu Yàlla?
24 Moo tax Mbind mi ne: «Yéena tax ñi
nekkul Yawut di suufeel turu Yàlla.»

Xaraf ak njariñam

25 Bëggoon naa ngeen xam ne xaraf
am na njariñ, boo ca boolee sàmm yoon.
Waaye boo ko ca boolewul, sa xaraf amatul
njariñ.
26 Te itam ku xaraful, tey def jëf yu jub
yi yoonu Musaa santaane, ndax Yàlla du
ko teg ni ku xaraf?
27 Ku dul Yawut te xaraful waaye di
sàmm yoon wi, kooku dina la mana àtte,
yaw Yawut bi. Ndaxte li ngay xam xam
yoonu Musaa ci Mbind mi te xaraf, terewul
nga koy moy.
28 Juddu nekk Yawut taxul sag Yawut
dëggu, te xaraf ci saw yaram taxul sa xaraf
wóor.
29 Waaye Yawut dëgg, ci xol lay nekk.
Te xaraf dëgg itam, ci xol lay nekk. Du
ngistal, lu dëggu la. Te képp ku mel noonu,
dees na la gërëm, waxuma la nit ñi, waaye
Yàlla ci boppam.

3

Li Yàlla jagleel Yawut yi

1 Yawut bi nag, ci lan la rawe ku dul
Yawut? Te xaraf lu muy njariñ?
2 Raw na ko fu nekk. Ci bu jëkk Yawut yi
la Yàlla dénk waxam.
3 Bu fekkee ne am na ci ñoom ñu ñàkk
kóllëre, ndax loolu man na fanq kóllëreg
Yàlla?

4 Mukk! Su ñépp nekkoon ay naaféq, du
tere Yàlla nekk dëgg. Moom la Mbind mi
wax ci Yàlla ne:
«Loo wax, ñépp ànd ci,
te ku layoo ak yaw, nga yey ko.»
5 Su fekkee nag njubadig nit dina feeñal
njubteg Yàlla, lu ciy seen xalaat? Wax ji
may bëgga wax nag léegi, waxi nit rekk la,
maanaam: ndax kon Yàlla àttewul yoon ci
li muy daan ku jubadi?
6 Mukk! Ndax su Yàlla jubadi woon,
naka lay àttee àddina si?
7 Waaye nag xanaa dina am ku tontu ci
loolu ne: «Su fekkee sama ñàkk kóllëre
gën na yékkati kóllëreg Yàlla, di yokk it
ndamam, lu tax kon Yàlla di ma teg ba tey
bàkkaarkat, ba di ma àtte?»
8 Lu tax manunoo wax ne: «Nanu def
lu bon, ngir lu baax génn ca?» Am na sax
ñu nuy tuumaal, di wax ne noonu lanuy
waaree. Waaye ñiy wax loolu, ndaan gi
ñu yelloo dina leen dal.

Ku jub amul

9 Kon nag lu nu ci wara wax? Nun
Yawut yi, ndax noo gën ñi ci des? Mukk!
Ndaxte wone nanu ne, nit ñépp ñu ngi ci
notaangeg bàkkaar, muy Yawut yi mbaa
Gereg yi.
10 Moom la Mbind mi wax ne:
«Ku jub amul, du kenn sax.
11 Amul kenn ku xam yëfi Yàlla,
mbaa kenn ku koy wut.
12 Ñépp jeng nañu,
ba kenn amalatul Yàlla njariñ.
Kenn du def lu baax, du kenn sax!
13 Seen put a ngi xasaw ni méddum ñetti
fan,
seen làmmiñ làggi ci njublaŋ,
te seeni kàddu aay ni daŋaru ñàngóor.
14 Duñu génne ci seen gémmiñ lu dul ay
móolu ak i xas.
15 Ñu sawar lañu ci rey nit.
16 Fu ñu jaar, foofa yàqu ak musiba.
17 Xamuñu yoonu jàmm,
18 te ragal Yàlla sore na seen xol.»
19 Xam nanu nag ne lépp lu yoonu Musaa
wax, wax na ko ñi nekk ci yoon woowu,
ngir gémmiñ yépp ne miig, te waa àddina
sépp jaar ci àtteb Yàlla.
20 Ndaxte sàmm yoon wi taxul kenn jub
ci kanam Yàlla; solob ndigal yi daal mooy
wone bàkkaar.

Bunt bi Yàlla ubbi, ngir musal nit ñi

21 Waaye léegi nag Yàlla feeñal na, ni
nit mana jube ci kanamam, ci lu séqul ak
yoonu Musaa dara. Waaye ba tey yoonu
Musaa ak waxi yonent yi seedeel nañu ko.
22 Jub ci kanam Yàlla, gëm Yeesu Kirist
rekk a koy maye, te képp ku ko gëm bokk
nga ci. Ndaxte ñépp a yem fa kanam Yàlla.
23 Ñépp a bàkkaar, ba joteetuñu ndamu
Yàlla.
24 Waaye gannaaw Kirist Yeesu dee na
ngir jot leen, Yàlla ciw yiwam man na
leena àtte ni ñu jub ci dara.
25 Wàcce na Kirist, mu nekk sarax ngir
Yàlla baal nu sunuy bàkkaar, jaar ci dere-
tam ji ñu tuur; te ngëm rekk moo nu
ciy boole. Noonu Yàlla firndeel na ne
ku jub la, doonte sax dafa muñaloon ñi
jiitu jamonoy Kirist, ba jéggal leen seeni
bàkkaar.
26 Kon ci jamono jii nu ne, Yàlla wone na
bu leer ne ku jub la, di àtte ni ku jub képp
ku gëm Yeesu, te ba tey dëkk ci njubteem.
27 Kan a mana bàkku nag ci kanam
Yàlla? Kenn! Lu ko waral nag? Xanaa
sàmm yoon? Déedéet! Ngëm rekk.
28 Ndaxte danoo dëggal ne ngëm rekk a
tax Yàlla di àtte nit ni ku jub, waaye du
sàmm yoon.
29 Walla ndax nag Yawut yi rekk la fi
nekkal? Ndax nekkalu fi it ñu dul Yawut?
Ahakay!
30 Gannaaw Yàlla kenn la, ñépp la fi
nekkal. Ñi xaraf dina leen àtte ni ñu jub
ndax seen ngëm, ñi xaraful it dina leen
àtte ni ñu jub ndax seen ngëm.
31 Xanaa kon ngëm day fanq yoonu
Musaa? Mukk! Da koy gëna dëgëral sax.

4

Ni Ibraayma gëme Yàlla

1 Sunu maam Ibraayma, mi nu soqikoo;
nu mbiram tëdde?
2 Bu fekkoonte ne Ibraayma, ci kaw i
jëfam la ko Yàlla àttee ni ku jub, kon am
na lu mu ci mana damoo. Waaye demewul
noonu ci kanam Yàlla.
3 Lan la Mbind mi wax ci loolu? Nee na:
«Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla jàppe
ngëmam ni njub.»
4 Képp kuy liggéey dina jot peyam; te pey
googu du ag may, ñaqam la.
5 Waaye Yàlla dina àtte jub sax ki ko
weddi woon; kon ku wéeruwul ciy jëfam,
waaye mu gëm rekk, Yàlla dina jàppe
ngëmam ni njub.
6 Noonu la Daawuda birale barkeelug nit
ki Yàlla jagleel njub, fekk ay jëfam taxul.
7 Mu ne:
«Ñi ñu baal seen jàdd yoon,
te seeni bàkkaar far ci kanam Yàlla,
ñu barkeel lañu.
8 Ki Boroom bi sëful ay bàkkaaram,
kooka ku barkeel la.»
9 Kon nag barkeel googu, ndax ñi xaraf
rekk ñoo ko yeyoo? Ndax ñi xaraful it
bokkuñu ci? Ahakay! Ndaxte wax nanu
ne, Yàlla jàppe na ngëmu Ibraayma ni
njub.

10 Kañ la ko jagleel njub nag? Ndax lu
jiitu xarafam la woon, am gannaaw ga? Lu
ko jiitu la woon.
11 Ndaxte Ibraayma gëm na, te Yàlla
jàppe na ngëmam ni njub, fekk booba
xarafagul. Te xarafal gi, màndarga la
woon ci yaramam, di firndeel ne ku jub
la woon. Noonu la Ibraayma mana nekke
baayu ñépp ñi gëm, ba Yàlla man leena
àtte ni ñu jub, te xarafuñu sax.
12 Noonu itam la Ibraayma mana nekke
baayu ñi xaraf, bu fekkee yemuñu rekk ci
xaraf, waaye ñu am ngëm, ga Ibraayma
sunu maam amoon lu jiitu xarafam.

Ibraayma gëmoon na la ko Yàlla digoon

13 Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ak
ñi naroona soqikoo ci moom, ne dinañu
moom àddina si. Te dige boobu jógewul
ci yoonu Musaa, waaye dafa jóge ci njub,
gi Ibraayma amoon ci kanam Yàlla ci kaw
ngëmam.
14 Ndaxte su fekkee ne ñi nekk ci yoonu
Musaa rekk ñooy moom àddina, kon ngëm
amatul njariñ, te digeb Yàlla toxu na.
15 Yoonu Musaa daal du def lu dul wàcce
merum Yàlla ci sunu bopp; ndax fu yoon
amul, jàdd yoon du fa mana am.
16 Kon nag loolu Yàlla dige, ngëm rekk
a koy indi, ngir mu sukkandikoo yiwu
Yàlla rekk. Noonu la dige bi wóore ci ñi
soqikoo ci Ibraayma ñépp, du ci ñi nekk
ci yoonu Musaa rekk, waaye itam ñi gëm
ni Ibraayma gëme woon. Kon Ibraayma
mooy sunu baay, nun ñépp.
17 Moom la Yàlla dogal, wax ko ci Mbind
mi ne: «Def naa la baayu xeet yu bare.»
Ndaxte Ibraayma gëmoon na Yàlla, miy
dekkal ñi dee, tey wax ci lu amagul, mel
ni dafa am.
18 Ibraayma dafa jàppoon ci ngëmam,
di yaakaar, fekk bunti yaakaar yépp tëju.
Moo tax mu nekk baayu xeet yu bare, ni ko
Mbind mi waxe ne: «Noonu la sa askan di
meli.»
19 Mu xool yaramam, xam ne dee rekk
a ko dese, ndax mi ngi tollu woon ci lu
mat téeméeri at, waaye ba tey ngëmam
wàññikuwul. Mu xam it ne, Saarata
manatula ëmb.
20 Waaye loolu taxul ngëmadi jàpp ko, ba
muy werante ci waxu Yàlla; ngëmam sax
di gëna dëgër, mu daldi sant Yàlla,
21 mu wóor ko ne loolu ko Yàlla dig, Yàlla
man na koo def.
22 Moo tax «Yàlla jagleel na Ibraayma
njub.»
23 Waaye loolu lañu bind ne: «Yàlla
jagleel na ko njub,» du Ibraayma rekk a
moom wax ji.
24 Nun itam ci wax jooju lanu bokk, te
Yàlla dina nu jagleel njub, nun ñi gëm
Yàlla, mi dekkal Yeesu sunu Boroom.
25 Ndaxte Yàlla jébbale na ko ngir sunuy
tooñ, dekkal ko ngir àtte nu jub.

5

Jàmm fa kanam Yàlla

1 Léegi nag, gannaaw Yàlla àtte na nu
jub ci kaw ngëm, nanu jàpp ci jàmm, ji
nu am fa kanam Yàlla, jaarale ko ci sunu
Boroom Yeesu Kirist.
2 Moo nu ubbil bunt ci Yàlla, nu taxaw
temm ci yiwam, jaar ci ngëm. Te it nu
ngi bég ciy négandiku, Yàlla boole nu ci
ndamam.
3 Te du ci loolu rekk, waaye bég nanu it
ci sunuy nattu; ndax xam nanu ne nattu
day feddali muñ;
4 te muñ mooy ndeyu jikko ju dëgër; te
jikko ju dëgër day jur yaakaar.
5 Te yaakaar jooju du ay nax, ndax
mbëggeelu Yàllaa ngi baawaan ci sunu
xol, jaarale ko ci Xelam mu Sell mi mu nu
may.
6 Ndaxte bi nu amul jenn doole, booba
la Kirist dee ngir nun, fekk danoo weddi
woon Yàlla.
7 Kuy nangoo deeyal nit ku jub, yombula
gis, waaye nag jombul am na ku nangoo
deeyal ku baax.
8 Waaye Yàlla firndeel na mbëggeelam
ci nun, ci li Kirist dee ngir nun, bi nu
nekkee sax ay bàkkaarkat!
9 Gannaaw Kirist tuur na deretam nag,
ngir Yàlla àtte nu jub, rawatina ne dina
nu musal ci merum Yàlla.
10 Nun ay bañaaley Yàlla lanu woon,
waaye Doomam dee na, ngir jubale nu
ak moom. Gannaaw léegi nag xariti
Yàlla lanu, rawatina ne dinanu mucc ndax
dundug Doomam.
11 Te sax nu ngi bég ci Yàlla, jaarale ko
ci sunu Boroom Yeesu Kirist, mi nu jubale
ak moom.

Dee ndax sunu bokk ci Aadama,
dund ndax sunu bokk ci Kirist

12 Kon nag bàkkaar ci kenn nit la jaar,
dugg ci àddina, indaale fi dee, te dee daldi
law ci nit ñépp, ndaxte ñépp a bàkkaar.
13 Bàkkaar kon nekkoon na ci àddina, bi
Yàlla di laata wàcce yoonu Musaa. Waaye
gannaaw yoonu Musaa tëddagul woon,
bàkkaar du woon jàdd yoon.
14 Teewul nag la dale ca Aadama ba ca
Musaa, dee a ngi fi woon ci àddina, di not
ñépp, ak sax ñi seen bàkkaar melul woon
ni bosu Aadama, maanaam jàdd yoon.
Aadama moomu nag moo di takkandeeru
Kirist, mi waroona ganesi àddina.

15 Waaye warunoo yemale tooñu
Aadama ak mayu Yàlla. Bàkkaaru kenn
nit kooku tax na ñu bare dee; waaye yiwu
Yàlla ak may, gi nu keneen nit ka Yeesu
Kirist yéwénal, baawaan na ci ñu bare, ba
suul tooñ googu.
16 Te bàkkaaru Aadama niroowul ak
mayu Yàlla. Aadama bàkkaar na benn
yoon, ba tax Yàlla daan ko, daanaale ñépp;
waaye Yàlla jéggle na tooñ yu bare ci dara,
ba mu àtte ñu bare ni ñu jub.
17 Bàkkaaru kenn nit tax na dee tàbbi
àddina, yilif ñépp ni buur; waaye jëfu
keneen nit ka, maanaam Yeesu Kirist, moo
ko suul, ba tax ñu bare tàbbi ci dund gu
bees, falu ni ay buur; xanaa ñi Yàlla boole
ci yiwam wu bare, te àtte leen jub ci dara
fa kanamam.
18 Kon nag nu gàttal wax ji: jàddug
kenn nit ka rekk moo waral Yàlla daan
ñépp; noonu itam jëf ju jubu keneen nit
ka rekk moo ubbi bunt, ba ñépp mana jub
ci kanam Yàlla te am dund gu bees.
19 Aadama moomu dafa déggadil
Yàlla, ba yóbbaale ñu bare, ñu nekk i
bàkkaarkat; noonu itam Yeesu Kirist dafa
déggal Yàlla, yóbbaale ñu bare itam, ñu
jub.
20 Yoonu Musaa daldi wàcc, ngir
bàkkaar gëna bare; waaye fa bàkkaar
bare, yiwu Yàlla gën faa bare.
21 Ba tax, ni bàkkaar doon yilife ñépp
ni buur, indaale dee, noonu itam la yiwu
Yàlla faloo ni buur, jóge ci njub, jëm ci
dund gu dul jeex. Loolu lépp darajay Yeesu
Kirist sunu Boroom moo nu ko may.

6

Rëcc nanu ci dooley bàkkaar

1 Lu nu wara wax léegi nag? Xanaa nu
sax ci bàkkaar, ngir yiwu Yàlla gëna bare?
2 Mukk! Nun ñi dee, ba rëcc ci kàttanu
bàkkaar, naka lanu manatee sax ci di ko
def?
3 Xanaa dangeena xamul ne, képp ku ñu
sóob ci ndox, ngir wone ne mu ngi bokk ci
Yeesu Kirist, ci deewu Yeesu la bokk.
4 Bi ñu nu sóobee ci ndox moomu nag,
day misaal ne dañu noo suul ak Kirist, nu
dee ni mu deeye woon; ba tax nu dekki it,
ni mu dekkee woon ci dooley Yàlla Baay
bi, te nu sóobu ci dund gu bees.
5 Kon nag gannaaw benn lanu ak Kirist,
dee ni mu deeye woon, kon dinanu nekk it
benn ak moom, dekki ni mu dekkee woon.
6 Ndegam xam nanu ne daajoon nañu
Kirist ca bant ba, xam nanu it ne jikko ju
bon ji nu judduwaale, daajaale nañu ko
ak Kirist ca bant ba. Yàlla def na loolu,
ngir nguuru bàkkaar, gi nekkoon ci sunu
yaram tas, nu rëcc ci dooleem.
7 Ndaxte ku dee, bàkkaar manatul dara
ci yaw.
8 Gannaaw nag dee nanu ak Kirist, gëm
nanu ne dinanu dekki it ni moom,
9 xam ne Kirist mi dekki dootul dee
mukk, dee manatul dara ci moom.
10 Dee na benn yoon, ba bàkkaar manul
ci moom dara; mi ngi dund léegi, di ànd
ak Yàlla ba fàww.
11 Ci noonu nag yéen itam tegleen seen
bopp ni ñu dee ak Kirist, ba rëcc ci dooley
bàkkaar, di dund, ànd ak Yàlla ba fàww
ndax seen bokk ci Yeesu Kirist.
12 Buleen mayati bàkkaar nag, mu yilif
seeni yaram yu néew doole, bay topp ay
bëgg-bëggam.
13 Buleen jébbalati seeni cér bàkkaar,
mu def leen jumtukaayam ngir jëfam yu
jubadi; waaye gannaaw rëcc ngeen ci
dooley dee, bay dundaat, jébbaluleen ci
Yàlla te jébbal ko seeni cér, mu def leen
jumtukaayam ngir jëfam yu jub.
14 Ndaxte bàkkaar dootu leen manal
dara, yéen ñi génn ci yoonu Musaa, dugg
ci yiwu Yàlla.

Jaami Yàlla ci yoonu njub

15 Lan lanu wara wax nag léegi? Gan-
naaw génn nanu ci yoonu Musaa, dugg ci
yiwu Yàlla, ndax danoo wara sax ci def
bàkkaar? Mukk!
16 Ndax dangeena xamul ne koo jébbalu
ci moom te déggal ko, jaamam nga? Naka
noonu, mbaa ngeen nekk jaami bàkkaar,
mu jëme leen ci dee, mbaa ngeen déggal
Yàlla, mu sóob leen ci yoonu njub.
17 Waaye sant naa Yàlla ci lii: yéen
ñi doon jaami bàkkaar, bi ngeen déggee
mboolem dëgg gi, nangu ngeen ko ak seen
xol bépp.
18 Ci noonu rëcc ngeen ci notaangeg
bàkkaar te jébbalu ci Yàlla, sóobu ci njub.
19 Xam naa ne seen xam-xam ci mbir mii
sorewul, moo tax ma yombal wax ji, awale
ko ci baat yii. Ni ngeen jële woon seeni cér,
jébbal leen, ñu nekk jaami lu selladi ak lu
bon, di gëna jur lu bon, noonu itam léegi
jébbal-leen seeni cér, ñu nekk jaami njub,
ngeen doora sell.
20 Ndaxte keroog ba ngeen nekkee jaami
bàkkaar, séquleen woon dara ak lu jub.
21 Ban njariñ ngeen ci jële nag? Dara
lu dul gàcce, ndaxte ci dee la leen doon
jëmale.
22 Waaye léegi Yàlla goreel na leen ci
kilifteefu bàkkaar, def leen ay jaamam, ba
jural leen sellaay, jëme leen ci dund gu dul
jeex.
23 Ndaxte peyu bàkkaar mooy dee,
waaye mayu Yàlla mooy dund gu dul jeex
ci Yeesu Kirist sunu Boroom.

7

Bokk ci Kirist dafa mel ni jigéen juy séy

1 Bokk yi, yéen ñi may waxal xam ngeen
luy yoon; xam ngeen kon ne yoon am na
doole ci nit diirub dundam.
2 Ci maanaa, mu ngi mel ni jigéen juy
séy; yoon a ngi koy boole ak jëkkëram, ñu
ànd seen giiru dund, waaye su jëkkër ji
faatoo, buum gi dagg na.
3 Kon nag su jabar ji àndee ak beneen
góor, te fekk jëkkër jiy dund, dees na ko
àtte njaaloo. Waaye bu jëkkër ji faatoo,
yoon jeexal na seen diggante; man na séy
nag ak beneen góor, te du doon njaaloo.
4 Nii laa leen ko mana misaale, samay
bokk; bi Kirist deeyee, dangeena deeyan-
doo ak moom, te noonu yoonu Musaa
wàcc leen. Léegi nag yéena ngi ànd ak
keneen, maanaam Kirist mi dekki, ngir nu
amal Yàlla njariñ.
5 Keroog ba nu daan topp sunu nafsu,
yoonu Musaa daan na xamb bëgg-bëgg yu
bon, yiy yëngal sunuy cér, ba jural nu dee.
6 Waaye léegi yoon wi wàcc na nu, ci li
nu dee, ba rëcc cig buumam. Léegi nag
nu ngi jaamu Yàlla, waxuma leen ci sàmm
santaane rekk, ndax loolu wees na, waaye
ci kàttan gu bees, gi nu Xelum Yàlla di may.

Yoonu Musaa ak dooley bàkkaar

7 Kon nag lu nu wara wax? Ndax
bàkkaar ci yoonu Musaa la jóge? Mukk!
Waaye moo ma xamal luy bàkkaar.
Ndaxte su ma yoon wi waxul woon: «Bul
bëgg yëfi jaambur,» kon duma xam luy
xemmem.
8 Waaye bàkkaar jaare na ci ndigalu
Yàlla, daldi ñëw dugg ci man, ba yëngal
ci man xemmem yu bare. Ndaxte ba ma
xamagul woon yoonu Musaa, bàkkaar da
ne woon nemm ci man.
9 Keroog bi ma xamagul lu yoon wi
santaane, maa ngi doon dund dund gu
neex; waaye ba ma ko déggee, bàkkaar
dafa daldi fuddu ci man, te man ma daldi
dee.
10 Noonu gis naa ne ndigal loolu wa-
roona jëme nit ñi ci dund, daf maa jëme
ci dee.
11 Ndaxte bàkkaar jaar na ci li Yàlla
digle, ba nax ma, rey ma.
12 Kon nag man nanoo wax ne yoonu
Musaa yoon wu sell la, te ndigalu Yàlla
dafa sell, jub te baax.
13 Ndax kon lu baax moo ma tàbbal
ci dee? Mukk! Bàkkaar a ko def, ngir
jikkoom feeñ; dafa gis ci lu baax loolu
bunt bu mu mana jaar, ba rey ma. Noonu
ndigalu Yàlla tax na, bàkkaar fés, bon ba
jéggi dayo.

Li nit bëgga def, manu koo def

14 Xam nanu ne yoonu Musaa ngi jóge ci
Yàlla, waaye man yëfi àddina laa fonk, te
nekk ci dooley bàkkaar, mel nib jaam.
15 Ndaxte samay jëf jaaxal na ma; li ma
bëgga def, duma ko def, waaye li ma bañ
rekk, moom laay def.
16 Kon nag gannaaw li may def du sama
coobare, nangu naa ne yoonu Musaa baax
na.
17 Léegi nag du man maay def lu bon
loolu, waaye bàkkaar bi dëkk ci man, moo
ma ciy jiiñ.
18 Ndaxte xam naa ne lu baax dëkkul
ci man, maanaam ci sama bindu doom
Aadama. Am naa yéeney def lu baax,
waaye awma kàttanu yeggale.
19 Lu baax nag lu may yéene, duma ko
def, waaye lu bon lu ma bëggul, moom
laay def.
20 Bu fekkee nag lu ma bëggul, moom
laay def, kon dootul sama coobare, waaye
bàkkaar bi dëkk ci man, moo ma ci jiiñ.
21 Gis naa nag lii: saa su ma bëggee def
lu baax, lu bon a ngi ma taxawu.
22 Ndaxte ci sama biir xol yoonu Yàlla wi
neex na ma.
23 Waaye gis naa jeneen doole juy yëngu
ci samay céri yaram, di bëre ak li sama xol
bëgg; day bëre ba not ma, def ma jaam ci
dooley bàkkaar joojuy yëngu ci samay cér.
24 Céy maaka torox! Ana ku may musal
ci sama yaram, wii may jëme ci dee?
25 Maa ngi sant Yàlla; am na kuy musle,
mooy Yeesu Kirist sunu Boroom.

Kon nag lii laa gis ci sama bopp: ci sama
xel maa ngi topp yoonu Yàlla, waaye ci
sama bindu doom Aadama maa ngi topp
yoonu bàkkaar.

8

Dund gu bees ci dooley Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag yoon manula dab ñi bokk ci
Yeesu Kirist.
2 Ndaxte kàttanu Xelum Yàlla, tukkee
ci Kirist Yeesu, di may nit dund gu bees,
goreel na ma ci notaangeg bàkkaar ak dee.
3 Lu yoonu Musaa manul woona def,
ndax néew dooley nit, Yàlla defe na ko
nii: dafa yónni Doomam, ngir mu yor sunu
jëmm, nun ñiy nekk ay bàkkaarkat, ba
noppi mu jébbale bakkanam, ngir dindi
bàkkaar yi. Noonu la Yàlla tase nguuru
bàkkaar ci nit.
4 Ba tax na léegi njub, gi yoonu Musaa di
digle, am na ci nun, ñiy déggal Xelu Yàlla
mi te baña topp sunu nafsu.
5 Ñiy topp seen nafsu, seeni bëgg-bëgg
rekk lañu fonk, waaye ñiy topp Xelu Yàlla
mi, coobareem lañu fonk.

6 Ndaxte fonk nafsu, ci dee lay jëme;
waaye fonk Xelu Yàlla mi, dund ak jàmm
lay joxe.
7 Ndaxte ku fonk sa nafsu, bañaaleb
Yàlla nga, ndaxte doo déggal Yàlla, mbaa
ngay sàmm ay santaaneem, te manuloo
koo def sax.
8 Kuy topp sa nafsu nag, doo mana neex
Yàlla.
9 Waaye yéen nekkatuleen ci topp seen
nafsu, waaye yéena ngi topp Xelu Yàlla mi,
bu fekkee ne mu ngi dëkk ci yéen. Ku amul
Xelum Kirist nag, bokkuloo ci moom.
10 Bu fekkee ne Kirist dëkk na ci yéen
nag, lii moo am: seen yaram mi ngi ci
dooley dee ndax bàkkaar bi nekk ci yéen,
waaye seen xel mi ngi dund ndax njub gi
leen Yàlla jox.
11 Kon nag gannaaw Xelum Yàlla, mi
dekkal Yeesu ca néew ya, dëkk na ci yéen,
dina tax seen yaram wi néew doole dund
ci kàttanu Xel moomu dëkk ci yéen.
12 Kon nag bokk yi, am nanu lu nu war,
waaye waxuma leen topp sunu nafsu ak i
bëgg-bëggam;
13 ndaxte kuy topp nafsoom, fàww mu
dee, waaye kuy not jëfi yaramam ci dooley
Xelu Yàlla mi, dina dund.
14 Ndaxte ñépp ñiy déggal Xelu Yàlla mi,
ay doomi Yàlla lañu.
15 Nekkatuleen fa kanam Yàlla, ni jaam
bu ragal sangam, waaye Xel mi leen Yàlla
sol, ay doomi Yàlla la leen def, ba tax nu di
wooye Yàlla: «Abba», maanaam «Baay.»
16 Ndaxte Xelu Yàlla mi, moom ci bop-
pam, day ànd ak sunu xel ci seede ne
doomi Yàlla lanu.
17 Gannaaw ay doomi Yàlla lanu, dinanu
moomi lépp li Yàlla jagleel ay doomam,
séddu ci ngëneel yi Kirist yelloo. Waaye
nag ku bëgga bokk ak Kirist ndamam
ëllëg, war ngaa séddu ci ay fitnaam tey.

Ndam liy ñëw

18 Xalaat naa ne sunu naqaru tey, wa-
reesu ko tëkkale ak sunu ndamu ëllëg.
19 Ndax li Yàlla bind lépp a ngi ne seewa
gis doomi Yàlla yi feeñ ci seen biir ndam.
20 Ndaxte dunyaa bi bépp mu ngi ci yoon
wu dul mujj fenn; teyu ko, Yàlla moo ko ko
teg. Waaye teewul ñu am yaakaar ne,
21 Yàlla dina rengi seen buumi njaam ci
dee, boole leen ci jàmmu doomi Yàlla yi ak
seen ndam.
22 Xam nanu ba fi nu tollu ne li Yàlla bind
lépp a ngi mititlu ni jigéen juy matu.
23 Te du dunyaa bi rekk mooy mititlu,
nun it nu ngi mititlu, nun ñi Yàlla sol
Xelam, ngir nu ñam añu ëllëg; nu ngi ne
seew Yàlla boole nu ci lépp li nu yelloo ni
ay doomam, keroog bés bu Yàllay goreel
sunu yaram.
24 Ndaxte sunu mucc ëmb na yaakaar.
Li nga gis ba noppi, nekkatul yaakaar; li
teew, noo koy yaakaare?
25 Li feek gisagunu nag li nuy yaakaar,
dinanu ko séentu ak muñ.
26 Te it Xelu Yàlla mi moo nuy xettali ci
sunug néew doole. Ndaxte xamunu sax
naka lanu wara ñaane Yàlla, waaye Xelu
Yàlla maa ngi nuy ñaanal fa moom ak i
yéene yu làmmiñ manta takk.
27 Te Yàlla, miy nattu xol yi, xam na
xalaatu Xel mi, ndaxte tinu, gi muy tinul
gaayi Yàlla yi, méngoo na ak coobarey
Yàlla.
28 Xam nanu itam ne ñi bëgg Yàlla,
maanaam ñi Yàlla woo ci boppam te boole
leen ci li mu tëral, Yàlla dina joo loxoom
ci lépp lu xew ci seen dund, ngir jural leen
lu baax.
29 Ndaxte ñi mu xamoon lu jiitu, dafa
dogaloon ñu nirook Doomam, ngir mu
nekk taaw ci biir njaboot gu yaa.
30 Ñi mu dogaloon loolu ci ñoom, da
leena woo; ñooñu mu woo, da leena àtte ni
ñu jub; ñooñu mu àtte jub, da leena boole
ca ndamam.

Mbëggeelu Yàlla ci Yeesu Kirist

31 Lu nu wara wax nag ci loolu lépp?
Gannaaw Yàlla ànd na ak nun, kan moo
nu manal dara?
32 Yàlla mi nu gàntulul Doomam waaye
mu joxe ko, mu dee ngir nun, ndax dina
nu bañalati dara?
33 Ñi Yàlla tànnal boppam, kan moo leen
di tuumaal? Yàlla moo leen àtte ni ñu jub.
34 Kan moo leen mana teg tooñ? Yeesu
Kirist mi dee, moo dekki itam, te mu nga
fa ndijoorul Yàlla, di nu fa ñaanal!
35 Kan moo nu mana tàggaleek
mbëggeelu Kirist? Xanaa duy nattu, te
du njàqare, du it fitna, du xiif walla rafle,
du it ay ngaañ walla jaasi sax.
36 Moo tax Mbind mi ne:
«Ñu ngi nuy rey ngir yaw, ci suba ba jant
so;
ñu ngi nuy jàppe ni xar yu ñuy rey.»
37 Waaye loolu lépp teewul, nu ngi mel niy
ñeyi xare ci dooley Kirist mi nu bëgg.
38 Ndax wóor na ma ne dara manu noo
tàggaleek mbëggeelam; du dee, du dund,
du malaaka yi, du seeni kilifa, du tey, du
ëllëg, du boroom doole yi,
39 du li ci kaw mbaa li ci suuf, mbaa leneen
lu ñu bind; dara manu noo tàggale mukk
ak mbëggeel, gi nu Yàlla jox ci Kirist Yeesu
sunu Boroom.

9

Yàlla tànnal na boppam bànni Israyil

1 Li ma bëgga wax nag, ci kanam Kirist
laa koy waxe; dëgg la, du aw fen. Sama

xel, mi Xel mu Sell miy leeral, seedeel na
ma ne dëgg laay wax.
2 Maanaam, duma noppee am naqar wu
réy ci sama biir xol,
3 ba xawa bëgga tàggoo ak Kirist te alku,
ngir ñi ma bokkal xeet mucc.
4 Bànni Israyil lañu, te Yàlla def na leen
ni ay doomam; dëkkaloon na ndamam ci
seen biir, fas ak ñoom kóllëre yi. Ñoom la
Yàlla dénk yoonu Musaa, ñoom la xamal ni
ñu ko wara jaamoo, ñoom la jox i digam.
5 Maam ya Yàlla tànnoon, ci ñoom lañu
bokk, ci ñoom it la Kirist wàcce, maanaam
ci jëmmam, Kirist mi di Yàlla, tiim lépp, te
yelloo teraanga ba fàww. Amiin.
6 Waaye neewuma waxu Yàlla dafa toxu,
ndaxte bokk ci bànni Israyil, taxul nga
bokk ci Israyil tigi.
7 Te it du ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp,
ay doomam dëgg lañu. Ndaxte Yàlla dafa
wax Ibraayma ne ko: «Saw askan ci Isaaxa
lay jaar.»
8 Maanaam, soqikoo ci Ibraayma taxula
nekk doomu Yàlla, waaye juddu ci biir
digeb Yàlla mooy taxa bokk dëgg-dëgg ci
askanu Ibraayma.
9 Ndaxte Yàlla dafa digoon Ibraayma ne
ko: «Ci waxtu wii déwén dinaa délsi ci
yaw, te Saarata dina am doom ju góor.»
10 Du ci loolu rekk, waaye noonu la it ci
lu jëm ci Rebeka; doom yi mu jur ñoo bokk
benn baay, moo di sunu maam Isaaxa.
11-12 Waaye Yàlla wax ko ne: «Yanqóoba
rakk ji mooy yilif magam Esawu,» fekk
xale ya juddooguñu te defaguñu dara, muy
lu baax, muy lu bon. Yàlla def na noonu,
maanaam tànn kenn ci doom yi, ngir
dogalam mana taxaw, te sukkandikuwul ci
seeni jëf waaye ci wooteb Yàlla.
13 Loolu la Mbind mi wax ne: «Bëgg naa
Yanqóoba, bañ naa Esawu.»
14 Kon lu nu ci wara wax? Ndax Yàlla
àttewul foofu yoon nag? Mukk!
15 Dafa wax Musaa sax ne ko:
«Su ma neexee yéwéne,
su ma soobee yërëm.»
16 Dama leen di wax nag, dara ajuwul ci
coobarey nit, mbaa ci ñaqam, waaye lépp
a ngi aju ci yërmandey Yàlla.
17 Ndax Mbind mi biral na li Yàlla wax
Firawna ne ko: «Def naa la buur, ngir
feeñal sama kàttan ci say mbir, ngir siiwal
sama tur ci àddina si sépp.»
18 Kon nag Yàlla, la ko neex lay def, muy
yërëm nit, mbaa dëgëral xolam ci lu bon.

Merum Yàlla ak yërmandeem

19 Waaye xanaa dina am ku may wax
ne: «Gannaaw kenn manula bañ coobarey
Yàlla, lu tax kon muy teg nit tooñ?»
20 Yaw nag nit ki, ak koo mana doon,
lu tax ngay werante ak Yàlla? Ndax
mbindeef dina laaj ki ko bind: «Lu tax nga
binde ma nii?»
21 Ndax tabaxkatu ndaa sañula fab ba-
nam, tabax ci ñaari ndaa, benn bi ngir
soxla yu am maana, bi ci des ngir soxla
yu ndaw?
22 Kon nag looy wax ci lii: Yàlla bëggoon
na wone meram, xamle it dooleem ci
àddina; teewul dafa sax ci muñal ñi yelloo
meram te taxaw ci sànku.
23 Bëggoon na it xamle màggaayam mu
ëpp xel, ci boole ñi mu yërëm ci ndamam;
moo tax mu tànn leen ca njàlbéen.
24 Wax ji noo ko moom, nun ñi Yàlla woo
ci boppam ci biir Yawut yi ak ci biir xeet
yi ci des.
25 Moom la wax ci téereb Ose ne:
«Ñi nekkul woon sama xeet
dinaa leen ko def,
ñi bokkul woon ci sama mbëggeel,
dinaa leen ci boole.»
26 Te:
«Fa ñu leen waxe woon: “Dungeen sama
xeet,”
dees na leen fa wooye “Doomi Yàlla Bo-
room dund.”»
27 Esayi wax na ci mbirum Israyil ne:
«Lu bànni Israyil baree bare ni suufus géej
sax,
lu néew rekk a ciy mucc.
28 Ndaxte li Boroom bi dogal ci àddina,
dina ko gaawa def, te dina mat sëkk.»
29 Esayi it waxoon na lu jiitu loolu ne:
«Boroom gàngoori xare yi, su bàyyiwul
woon ci nun lu néew,
kon ba tey raat nanu ni dëkki Sodom ak
Gomor.»

Bànni Israyil ak xibaaru jàmm bi

30 Lu nu ci wara wax nag? Ñi dul Yawut
te fonkuñu woon jub ci kanam Yàlla, léegi
jub nañu ci kaw ngëm.
31 Waaye bànni Israyil, mi bëggoona
sàmm yoon ngir jub, matalu ko.
32 Ndax lan? Ndax dañoo sukkandiku ci
seeni jëf, bàyyi ngëm. Dañoo daanu ci «doj
wuy fakktale.»
33 Moom la Yàlla wax ci Mbind mi ne:
«Dinaa samp ci Siyoŋ doj wuy fakktale,
di xeer wuy daaneel nit;
waaye ku wéeru ci moom, sa yaakaar du
tas.»

10

1 Bokk yi, sama coobarey xol ci bànni
Israyil ak sama ñaan ci Yàlla, mooy ñu
mucc.
2 Seedeel naa leen ne, ñu farlu lañu ci
jaamu Yàlla, waaye seen njaamu àndul ak
xam-xam.
3 Xamuñu yoon, wi Yàlla tëral ngir nit
jub ci kanamam, waaye dañoo wéy ci seen

pexey bopp; ba tax ñu baña nangu yoonu
njub woowu Yàlla tëral.
4 Ndaxte ci Kirist la yoonu Musaa dëppe,
ba tax ku ko gëm, dinga jub fa kanam
Yàlla.

Yàlla bëggoon na ñépp mucc

5 Ku bëgga jub ci kanam Yàlla ci kaw
sàmm yoon, Musaa daf cee wax ne: «Ku
ko manoona matal, dinga dund ba fàww.»
6 Waaye ku jub ci kanam Yàlla ci kaw
ngëm, nii lay waxe:
«Bul wax ci sa xol ne: “Kuy yéeg ci kaw?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist wàcc.
7 «Bul wax it: “Kuy dem ca barsàq?”»
mel ni dangaa bëgg Kirist dekki.
8 Kon boog lan lay wax? Lii:
«Waxu Yàlla mi ngi ci sa wet, ci sa làmmiñ,
ci sa xol.»
Te wax jooju lal ngëm lanuy waare.
9 Ndaxte soo waxee ak sa gémmiñ ne,
Yeesu mooy Boroom bi, te nga gëm ci sa
xol ne, Yàlla dekkal na ko, dinga mucc.
10 Ndax xol la nit di gëme, ba tax mu jub ci
kanam Yàlla; làmmiñ it la nit di waxe ne
mi ngi ci Kirist, ba tax Yàlla musal ko.
11 Mbind mi dafa wax ne: «Képp ku ko
gëm, sa yaakaar du tas mukk.»
12 Ndax ñépp a yem ci kanam Yàlla, muy
Yawut mbaa ku dul Yawut, ndax kenn rekk
mooy sunu Boroom nun ñépp; ku yéwén la
ci képp ku koy ñaan.
13 Ndaxte bind nañu: «Képp ku woo
Boroom bi ciw turam, dinga mucc.»
14 Waaye nan lañuy wooye ki ñu
gëmagul? Naka lañu mana gëme ki ñu
déggagul turam? Naka lañu mana dégge
turam, te kenn xamalu leen ko?
15 Nan lañu mana waaree, su leen kenn
yónniwul? Looloo tax Mbind mi wax ne:
«Ñiy yégle xibaaru jàmm bi, ni seen ñëw
di sedde xol!»
16 Waaye ñépp nanguwuñu xibaaru
jàmm bi; moom la Esayi wax ne: «Boroom
bi, ana ku gëm sunu waare?»
17 Kon boog ngëm ci kaw dégg lay
juddoo, te dégg sosoo ci xibaaru Kirist.
18 Waaye ma ne: xanaa ñépp dañoo
déggul? Ahakay! Mbind mi wax na ne:
«Seen baat jolli na ci ñeenti xébla yépp,
seen wax wër na àddina sépp.»
19 Waaye ma teg ci ne: xanaa bànni Israyil
dañoo xamul? Ahakay! Musaa dafa
jëkkoona wax ne:
«Dinaa leen siisloo xeet wu bokkul ci Yàlla,
merloo leen ci ñi xamul dara ci Yàlla.»
20 Esayi it takk na fitam, ba wax ne:
«Ñi ma wutul woon, gis nañu ma,
feeñ naa ci ñi ma laajul woon.»
21 Waaye ci mbirum Israyil dafa wax ne:
«Tàllal naas samay loxo, suba ba ngoon,
ci xeet wu may bañ tey werante.»

11

Yàlla bërgëlul bànni Israyil

1 Ma ne kon, ndax Yàlla bërgël na
xeetam? Mukk! Ndaxte man itam ci Israyil
laa bokk, wàcce ci Ibraayma te bokk ci
giiru Beñamin.
2 Yàlla bërgëlul xeetam, wi mu xamoon
lu jiitu. Ndax dangeena xamul li Mbind mi
di wax ci mbirum Ilyaas? Dafa doon tawat
Israyil ci Yàlla naan:
3 «Boroom bi, rey nañu say yonent,
daaneel say bérab yu sell, ba man kenn
maa ci des, te ñu ngi may wuta rey.»
4 Waaye Yàlla da ko ne: «Dencal naa
sama bopp juróom ñaari junniy nit ñu
jaamuwul Baal.»
5 Noonu itam ci jamono ji nu nekk, des
na nit ñu néew ñu Yàlla dencal boppam
ciw yiwam.
6 Gannaaw nag yiwu Yàlla rekk a tax mu
denc leen, kon du seen peyug ñaq, walla
boog yiwu Yàlla dootul yiw.
7 Kon lu nu ci wara wax? Li bànni Israyil
doon wut, gisuñu ko. Waaye ñi Yàlla tànn
rekk a ko gis, te ña ca des baña gëm, ba
seen xol dërkiis.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yàlla daf leena jox xelum nit ku
gëmméentu,
bët yu gëlëm ak nopp yu tëx,
ba ci bésub tey.»
9 Te Daawuda it daf ci wax naan:
«Na seeni ñam sax nekk fiir ak i pakk;
nañu ci daanu, te Yàlla mbugal leen.
10 Nañu gumba ba ne fatuus,
nañu tiis te sëgg ba fàww.»
11 Ndax kon dañoo tarxiis, daanu ba
fàww? Mukk! Waaye jéllub Israyil dafa
ubbi bunt, ngir xeeti ñi dul Yawut mana
mucc, te bànni Israyil siis leen.
12 Gannaaw seen tooñ nag moo ubbi
buntu yiw ci waa àddina si, te seen ñàkk
moo meññ barkeb xeet yépp, céy bés bu
Israyil gépp delloo ci Yàlla, ndaw barke bu
bare!

Muccu ñi dul Yawut

13 Yéen ñi dul Yawut, yéen laay waxal.
Ndegam Yàlla daf maa def ndawam, yónni
ma ci yéen xeeti àddina si, damay matal
samab yónnent.
14 Dama koy def, ngir ñi bokk ak man
xeet siis, ba ñenn ñi mucc.
15 Ndaxte bi Yàlla génnee Israyil, ubbee
na noonu bunt, ngir xeeti àddina juboo
ak moom; kon su Yàlla dugalaatee Israyil,
ndax du mel ni ndekkitel néew ya?
16 Damay wax ne, mburu mépp sell na,
bu ci Yàlla amee wàll. Naka noonu garab
gi Yàlla séddoo reen bi, garab gépp sell na.
17 Bànni Israyil a ngi mel ni garabu oliw
gu ñu jëmbët ci kër gi, waaye mu am car

yu ci fàq. Yaw mi dul Yawut, yaa ngi mel
ni caru garabu oliw gu àll bu ñu jabtal
ci garabu kër googu. Noonu nga jariñoo
meen, mi jóge ci reen bi.
18 Kon nag bul bàkku, di xeeb car yooyu
Yàlla fàq. Waaye soo bëggee bàkku,
xamal ne reen moo lay yenu, te du yaw
miy car yaa koy yenu.
19 Xanaa dinga wax ne: «Car yooyu dañu
leena fàq, ngir jabtal ma fa ñu nekkoon.»
20 Dëgg la; waaye seen ngëmadee tax ñu
fàq leen, wuutal la fa ndax sa ngëm. Bumu
tax nag ngay bàkku, waaye nanga moytu.
21 Gannaaw Yàlla baalul car ya cosaanoo
ca garab ga, kon boog yéen itam man na
leena fàq.
22 Loolu kon wone na ni Yàlla baaxe ak
ni muy meree tooñ. Ci ñi daanu, Yàlla
wone na ni meram tànge, wone mbaaxam
ci yéen, su fekkee yéena ngi ci wéy; lu ko
moy, dees na leen fàq yéen itam.
23 Te car yooyu fàq, su ñu wéyul ci seen
ngëmadi, dees na leen delloo ci garab gi,
ndax Yàlla man na leen cee tafaat.
24 Yaw mi dul Yawut, yaa ngi bokkoon
ci garabu oliw gu àll, waaye Yàlla daf la
cee jële, ci lu dul farala am, jabtal la ci
garabu kër gi. Kon man nanoo gëna wóor
ne, Yawut ya judduwaale nekk ci garabu
oliw gu kër gi, Yàlla dina leen ci delloo.

Yàlla bëgg na yërëm ñépp

25 Bokk yi, dama leena bëgga dindi
kumpa ci lii, ngir ngeen baña yég seen
bopp. Dërkiisu xol dab na bànni Israyil ab
diir, ba bés ba mboolem waa àddina, ñu
wara bokk ci nguuru Yàlla, dugg ca.
26 Bu loolu amee nag, bànni Israyil gépp
dina mucc. Moom la Mbind mi tëral, bi
mu naan:
«Ab xettalikat dina jóge ci Siyoŋ,
dàq weddi ci askanu Yanqóoba.
27 Loolu mooy kóllëre, gi may fas ak ñoom,
bés bu may dindi seeni bàkkaar.»
28 Gannaaw bañ nañu xibaaru jàmm bi,
ay bañaaley Yàlla lañu, ngir ngeen jot
barkeem. Waaye gannaaw Yàlla tànn na
leen, dafa leen bëgg ba tey ndax seen
maam ya.
29 Ndax li Yàlla maye, dootu ko nangu
mukk, te ku mu woo ci boppam, dootu la
dàq mukk.
30 Ñu déggadil Yàlla ngeen woon, waaye
ngëmadig Yawut yi tax na, ngeen jot
yërmandeem.
31 Ñoom itam lànk nañu léegi, ngir
mana bokk ak yéen yërmandey Yàlla.
32 Kon Yàlla tëj na ñépp ci ngëmadi, ngir
mana yërëm ñépp.

Yàlla yelloo na teraanga

33 Xelum Yàlla ni mu xóote, ak xam-
xamam ni mu baree, ba raw xelum nit!
Kan moo muus, ba xam dogalam? Walla
nga am xel, ba nànd ay jëfam?
34 Mbind mi dafa ne:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
35 Te it:
«Ku ko masa jox dara,
ba mu war laa delloo?»
36 Ndaxte ci moom la lépp sosoo, ci moom
la lépp di jaar, ci moom la lépp di dellu.
Moo yelloo ndam ba fàww! Amiin.

12

Jaamu Yàlla ci dund gu bees

1 Kon nag bokk yi, gannaaw yërmandey
Yàlla baree na noonu, maa ngi leen di
ñaan, ngeen jébbal ko seen yaram wépp.
Na seen dund mel ni sarax su ñuy defal
Yàlla, sarax su sell te neex ko. Loolu mooy
njaamu, gi leen war.
2 Bu leen àddina jay, waaye yeesluleen ci
seen xel, ba soppiku, ngeen mana xam bu
wér coobarey Yàlla, di lépp lu baax, neex
ko te mat sëkk.
3 Gannaaw Yàlla may na ma ciw yiwam,
ma nekk ndawam, maa ngi leen di wax
lii, kenn ku nekk ci yéen: buleen yég
seen bopp, waaye ngeen am xalaat yu yem,
méngook ngëm gi leen Yàlla sédd, ku nekk
ak wàllam.
4 Loolu, ci maanaa, mi ngi mel ni yaramu
nit: yaram, lu cér yi baree bare, benn
niroowul ak moroomam liggéey.
5 Noonu itam nun ñi bokk ci Kirist, lu nu
baree bare, benn lanu te danoo mànkoo.
6 Kon gannaaw Yàlla séddale na ay
mayam, ku nekk ak sa cér, nanu koy
jëfandikoo. Ku Yàlla may, ngay waare
kàddoom, nga wax ko kem sa ngëm;
7 kuy topptoo yëfi mbooloo mi, nga takku
ci; ku Yàlla may, ngay jàngle, nekk ci;
8 kuy feddali ngëmu nit ñi ci Yàlla, nga
sax ci; kuy séddoo alalam ak nit ñi, nga
def ko ak xol bu laab; kuy jiite mbooloo mi,
nga sawar ci; kuy dimbali ñi néew doole,
nanga ci bég.
9 Na seen cofeel di lu dëggu te baña nekk
ngistal; araamal-leen lu bon te sax ci lu
baax.
10 Bëgganteleen ak xol bu leer, niy
doomi ndey, te farlu ci teralante.
11 Sawarleen te baña tayel, di jaamu
Boroom bi ak seen xol bépp.
12 Bégleen ci yaakaaru ëllëg te muñ
bépp tiis, di sax ci ñaan Yàlla.
13 Dimbalileen gaayi Yàlla yi ci seeni
soxla, te saxoo dalal gan.
14 Ku leen fitnaal, ñaanal-leen ko yiw, te
bañ koo móolu.
15 Bégandooleen ak ñi bég, te jooyandoo
ak ñiy jooy.

16 Bokkleen menn xel, tey baña
yékkatiku, di yóotu daraja, waaye ngeen
fonk ñi suufe; buleen teg seen bopp
boroomi xel.
17 Buleen feyante lu bon, waaye
sàkkuleen seede su rafet ci kanam ñépp.
18 Wutleena juboo ak ñépp, ba fa seen
kàttan yem.
19 Samay soppe, buleen di feyantoo,
waaye bàyyileen lépp ci loxoy Yàlla, mi
yelloo àtte; ndax Yàlla nee na ci Mbind mi:
«Man maay àtte, maay fey jëf.»
20 Waaye defleen lii:
«Bu sa noon xiifee, may ko mu lekk;
bu maree, may ko mu naan.
Ndax boo ko defee, dinga ko rusloo.»
21 Bu leen lu bon ëpp doole, waaye notleen
ko ci def lu baax.

13

Ñépp war nañoo déggal njiit yi

1 Gannaaw loolu na nit ku nekk déggal
ñi yore baat ci kanamam; ndaxte amul njiit
lu fi Yàlla sampul. Njiit yépp nag Yàlla moo
leen fi teg.
2 Kon ku leen baña déggal, ndigalu Yàlla
nga lànk; ku def loolu, yoon dina la dab.
3 Kuy def lu baax warula ragal njiit li,
kuy def lu bon moo ko wara ragal. Soo ko
bëggee baña ragal nag, kon defal lu baax,
te dina la tagg.
4 Ndax Yàllaa ko dénk liggéey boobu ngir
sa jàmm. Waaye sooy def lu bon, war ngaa
ragal, ndax du cig neen la ame jaasiy àtte;
jawriñu Yàlla la ngir wàcce meru Yàlla, ci
fey ku def lu bon.
5 Kon fokk ngeen déggal ko, waxuma sax
ndax sañ-sañam boobu, waaye it ngir seen
xel dal.
6 Gannaaw Yàllaa sas njiit yi liggéey
boobu, te ñi ngi ci, kon fàww ngeen fey
galag.
7 Joxleen ku nekk céram; ku ngeen wara
fey galag, feyleen ko ko; ku ngeen wara fey
juuti, feyleen ko ko; ku ngeen wara weg,
wegleen ko; ku ngeen wara teral, teral-leen
ko.

Bëgganteleen

8 Buleen ameel kenn dara, lu dul
mbëggeel; ndax ku bëgg sa moroom,
wàccoo nga ak yoonu Musaa.
9 Ndaxte ndigali Yàlla yépp, yi deme ni:
«Bul njaaloo, bul bóome, bul sàcc, bul
bëgge,» walla leneen ndigal lu mu mana
doon, wax jii moo leen ëmb: «Nanga bëgg
sa moroom, ni nga bëgge sa bopp.»
10 Ku bëgg sa moroom, doo ko tooñ;
kon ku wéy ci mbëggeel matal nga yoonu
Musaa.

Jekkleen ngir teeru Kirist, buy délsi

11 Te lii itam am na: xam ngeen bu baax
jamono ji nu tollu; jamonoy yewwu jot na,
ndax léegi sunu mucc gën na noo jege, ca
ba nu dooree gëm.
12 Guddi gi màggat na, bët a ngi bëgga
set. Nanu bàyyi nag jëf yu lëndëm te
ràngoo gànnaay yi nu Yàlla jox, ngir dund
ci leer.
13 Gannaaw nu ngi ci leer, na sunug
dund rafet. Bunu naan sàngara ba màndi
tey bànneexu; bunu njaaloo tey def i
ñaawteef ak sunuy cér; bunu xuloo mbaa
nuy ñeeyante.
14 Waaye gànnaayooleen Yeesu Kirist
Boroom bi, te baña topp seen bakkan ciy
bëgg-bëggam yu bon.

14

Baña teg sa moroom tooñ

1 Gannaaw loolu ku ngëmam néew
nangeen ko nangu, te baña werante ak
moom ci lu lënt.
2 Ndax am na ku xalaat ne man na lekk
ñam wu nekk, fekk ku ngëmam néew du
lekk yàpp, waaye léjum rekk lay lekk.
3 Kiy lekk lu nekk, bumu xeeb ki ko dul
def. Naka noonu itam ku dul lekk yàpp,
bumu teg tooñ ki koy lekk; ndax Yàlla
nangu na leen ñoom ñaar.
4 Koo teg sa bopp, ba di ko teg
tooñ? Jaamu jaambur la! Mu taxaw ci
liggéeyam, mbaa mu sàggane ko, moom
ak sangam la. Waaye dina jub, ndax
Boroom bi am na dooley taxawal ko ci
njub.
5 Noonu itam am na ñiy tànn bés ak ñiy
yemale bés yépp. Na ku nekk xam bu wér
li muy def, te jàpp ci.
6 Ndaxte kuy tànn bés, mu ngi koy def
ngir màggal Boroom bi. Kiy lekk lu nekk
it, mu ngi koy def ngir màggal Boroom
bi; loolu leer na ndax day sant Yàlla. Te
it ki baña lekk yàpp, mu ngi koy def ngir
màggal Boroom bi, di ko sant.
7 Kenn ci nun dundul ngir boppam, kenn
deewul it ngir boppam.
8 Danuy dund ngir màggal Boroom bi,
dee it ngir màggal ko. Kon nag nuy dund
mbaa nu dee, noo ngi ci Boroom bi.
9 Loolu sax moo waral Kirist dee te
dundaat, ngir mana nekk Boroomu ñi dee
ak ñiy dund.
10 Yaw nag lu tax ngay teg sa moroom
tooñ? Lu tax nga koy xeeb? Xanaa nun
ñépp, danu dul dajeji fa kanam Yàlla, ngir
mu layoo ak nun?
11 Ndaxte Mbind mi tëral na lii:
«Boroom bi nee na:
“Ni mu wóore ne maa ngi dund,
ni la wóore ne, ñépp dinañu ma sukkal,
te ku nekk seede ne maay Yàlla.”»

12 Noonu ku nekk ci nun dinga làyyi fa
Yàlla ci lépp loo masa def.

Baña yóbbe sa moroom bàkkaar

13 Kon nanu bàyyee tegante tooñ, waaye
nu fas yéenee moytu lépp lu nekk fiir guy
yóbbe sunu moroom bàkkaar.
14 Xam naa ne amul wenn ñam wu sellul,
ndax Yeesu Boroom bi xamal na ma loolu.
Waaye loo yaakaar ne sellul, ci yaw la
sellul.
15 Soo dee lekk luy indil sa moroom tiis,
génn nga ci mbëggeel. Yaw nag bul réeral
sa moroom ci sa ñam, ndax Kirist dee na
ngir moom.
16 Bu sa njariñ jur wax ju ñaaw.
17 Ndaxte bokk ci nguuru Yàlla jotewul
dara ak lu nuy lekk mbaa lu nuy naan.
Nguuru Yàlla mooy jub ci kanam Yàlla te
am mbég ak jàmm ci dooley Xel mu Sell
mi.
18 Kiy jaamoo noonu Kirist moo neex
Yàlla ak nit ñi.
19 Kon nag nanu wut luy indi jàmm, tey
yékkati ngëmu sunu moroom.
20 Bu sa ñam yàq jëfu Yàlla. Bépp ñam
sell na ci kanam Yàlla. Ci lu wér! Waaye
képp ku lekk luy yàq sa ngëmu moroom,
def nga lu bon.
21 Liy sa warugar mooy nga baña fiir
sa moroom ci yàpp mbaa ci biiñ mbaa ci
leneen lu mu mana doon.
22 Su fekkee sa ngëm dëgër na, wone ko
ci sa diggante ak Yàlla. Kiy nangu, te du ci
sikkal boppam, kooku barkeel na.
23 Waaye kuy lekk ñam te am ci xel ñaar,
def nga bàkkaar, ndax sa ngëm yemu fa.
Ndaxte jëf ju àndul ak ngëm, bàkkaar la.

15

Wut li neex sa moroom, te baña topp sa bànneex

1 Nun ñi dëgër ci sunu ngëm, war nanoo
nangu ñi seen ngëm néew te am ci lu
ñuy sikki-sàkka, te baña yem ci wut sunu
bànneex.
2 Na ku nekk ci nun di wut lu neex
moroomam ngir jariñ ko, ba mu gëna
dëgër ci ngëmam.
3 Ndaxte Kirist masula wut bànneexu
boppam. Loolu la Mbind mi wax ne: «Lor
yi ñu la saagaa, ci sama kaw lañu dal.»
4 Ndaxte lépp lu ñu waxoon ci Mbind
mi lu jiitu tey, dañu koo tëraloon, ngir nu
sàkku ci xam-xam, xam-xam bu nuy may
fit ak muñ, ak di feddali sunu yaakaar.
5 Kon nag Yàlla miy maye muñ ak fit, na
leen may, ngeen déggoo te nekk benn bu
yellook li Kirist Yeesu wone.
6 Ba tax nu bokk benn xalaat ak benn
baat ci màggal Yàlla, Baayu Yeesu Kirist
sunu Boroom.

Xibaaru jàmm bi, ñépp la ñëwal

7 Moo tax nangoonteleen, bay màggal
Yàlla, ni leen Kirist nangoo.
8 Lii laay wax: Kirist ñëw na liggéeyal
Yawut yi, ngir wone kóllëreg Yàlla ci matal
dige, ya mu digoon maam ya.
9 Ñëw na itam ngir ñi nekkul Yawut
mana màggal Yàlla ndax yërmandeem.
Moo tax Mbind mi ne:
«Dinaa la màggal tey tagg saw tur
ci kanam xeet yépp.»
10 Mbind mi nee na it:
«Yéen xeeti àddina, ñëwleen bànneexu ak
xeet wi Yàlla tànnal boppam.»
11 Mu dellooti ne:
«Santleen Boroom bi, yéen waa àddina,
te ñëw màggal ko, yéen xeet yépp.»
12 Te it Esayi wax na ne:
«Am na sëtu Isayi buy ñëw,
dina yilif xeeti ñi dul Yawut,
te ci moom lañuy wékk seen yaakaar.»
13 Kon Yàlla miy maye yaakaar, na def ci
seen xol mbég mu réy ak jàmm ju yaa ci
seen kaw ngëm, ba ngeen am yaakaar ju
mat sëkk ci dooley Xel mu Sell mi.

Li waral Pool ñemee waxe noonu

14 Bokk yi, wóor na ma ne baax ngeen
ba fa mbaax mana yem, fees dell ak xam-
xam, ba mana jàngleente mbiri Yàlla ci
seen biir.
15 Bu sama kàddu diisee nag ci bataaxal
bii, dara taxul lu dul bëgga yeesal seen
xalaat, ndaxte Yàlla ci kaw yiwam daf maa
sas,
16 ma nekk jawriñu Kirist Yeesu, yebal
ma ci àddina ci xeeti ñi dul Yawut. Liggéey
bu sell laay def ngir Yàlla, ci xamle xibaaru
jàmmam bi, ngir xeeti àddina sell ci dooley
Xel mu Sell mi, ba neex Yàlla, mel ni sarax
su ñu koy jébbal.
17 Kon nag maa ngi bànneexu ci Kirist
Yeesu ngir liggéey boobu ma Yàlla dénk.
18 Awma fitu wax leneen nag, lu dul
li Kirist jëf jaarale ko ci man, ngir xeeti
àddina jébbalu ci moom; jëf na jaarale ci
samay wax ak samay jëf,
19 ci ay tegtal ak i kéemaan, sukkandikoo
ci dooley Xelu Yàlla mi. Ba fi mu nekk
nag yégle naa fu nekk xibaaru Kirist, li
dale ci Yerusalem, jaar ci gox yépp, ba àgg
diiwaanu Iliri.
20 Sama yéene mooy xamle xibaaru turu
Kirist fa mu eggagul, ndax bëggumaa
yeggale sas wu keneen daloon.
21 Li ma def nag, dëppoo na ak li Mbind
mi wax ne:
«Ñi yégagul mbiram dinañu ko yég,
te ñi ko masula dégg, xam ko.»

Pool fas na yéeney dem dëkku Room

22 Bëggoon naa ñëw seetsi leen, fekk ay
téq-téq ñoo ma téye ba tey.

23 Waaye nag léegi bey naa sama sas ci
gox yii.
24 Bu may dem Espaañ nag, bëgg naa faa
jaar, nuyu leen; ndaxte ay at a ngii maa ngi
am yéene ju tar ci ñëw seetsi leen. Bëgg na
maa nekk ci seen biir, ngir am bànneexu
sotteente ak yéen xalaat ab diir, te it ngeen
waajalal ma sama yoonu Espaañ.
25 Waaye nag fi mu nekk maa ngi dem
nii Yerusalem, ngir dimbaliji gaayi Yàlla yu
sell ya fa nekk.
26 Ndaxte waa Maseduwan ak waa Akayi
ñi gëm, fas nañu yéeney sàkk ci seeni alal,
yónnee ko, ngir dimbali ñi néew doole ci
gaayi Yàlla yu sell, yi nekk Yerusalem.
27 Yéene nañu ko, te it ci dëgg-dëgg bor
la, bu ñu wara fey. Ndaxte gannaaw ñi
gëm ci Yerusalem séddoo nañu ak ñi dul
Yawut seen ngëm, kon xeet yooyu itam
war nañoo séddoo ak ñoom seen alal.
28 Kon nag waxtu wu ma noppee ci
liggéey boobu, ba teg may gu tedd gii ci
loxoy boroom, dinaa dem Espaañ, tey jaar
fi yéen.
29 Te wóor na maa ne bu ma agsee ci
yéen, dinaa indaale barkeb Kirist bu mat
sëkk.
30 Gannaaw loolu bokk yi, maa ngi leen
di ñaan ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist
ak ci bëggante, gi Xelu Yàlla mi def ci nun,
ngeen defal ma lii: àndleen ak man, nu
tuur sunu ñaq ci ñaan Yàlla.
31 Ñaanal-leen ma, ngir ma mucc ci ñi
gëmul ci waa Yude; te it gaayi Yàlla yu sell
yu nekk ci Yerusalem nangu ndimbal, li ma
leen di yóbbul.
32 Dolli ci, Yàlla may ma, ma ñëw seetsi
leen ak xol bu sedd, nu booloo yeeslu fa
kanam Yàlla.
33 Yal na Yàlla miy Boroom jàmm ànd ak
yéen ñépp. Amiin.

16

Pool a ngi nuyu waa Room

1 Bu nu weesoo loolu, maa ngi leen
di dénk sunu jigéen Febe, miy liggéeyal
mbooloom ñi gëm ci dëkku Señsere.
2 Nangeen ko jàpp ci turu Boroom bi, ni
ko gaayi Yàlla yi yelloo, te dimbali ko ci
lépp lu mu aajowoo, ndaxte moom itam
wax dëgg, dimbali na ñu bare, ba ci man
mii di wax ak yéen.
3 Nuyul-leen ma Pirsil ak Akilas, samay
nawle ci liggéeyu Kirist Yeesu.
4 Ñoom ñaar dem nañu, bay bëgga jaay
seen bakkan ngir man; maa ngi leen di
gërëm ci loolu, du man rekk sax, waaye
itam mboolooy ñi gëm ci xeeti àddina
sépp.
5 Nuyul-leen ma it ñiy booloo ci seen kër.
Maa ngi nuyu it Epaynet, mi jëkka gëm
Kirist ci diiwaanu Asi;
6 ak Maryaama, mi sonnoon lool ci yéen.
7 Nuyul-leen ma it Andoronikus ak
Yuñas, sama bokk, yi ñu ma
booleeloon tëj; am nañu tur ci ndawi
Yàlla yi, te ñoo ma jiitu sax ci gëm
Kirist.
8 Te fàttewuma Ampilyaatus, mi ma
bëgg ci sama xol ngir Boroom bi.
9 Nuyul-leen ma it Urban, sunu nawle ci
liggéeyu Kirist, ak sama soppe Estakis;
10 ak it Apeles, mi ngëmam dëggu, ba
yelloo kóolute.
Nuyul-leen ma it waa kër Aristobul,
11 ak Erojon sama mbokk, ak waa kër
Narsis, ñi ci Boroom bi.
12 Maa ngi nuyu Tirifen, moom ak Tiri-
fos, jigéen ñi sonn ci liggéeyu Boroom
bi, ak it sama soppe Persidd, mi ci jeex
tàkk.
13 Maa ngi nuyu it Rufus, waa ji xolam
seey ci Boroom bi, ak yaayam, mi ma
féete woon it cérub ndey.
14 Te fàttewuma Asànkirit, Felegon, Er-
mes, Patarobas, Ermas, ñoom ak mboolem
bokk yépp.
15 Nuyul-leen ma it Filolog ak Yuli, Nere
ak jigéenam.
Te fàttewuma Olimpas ak gaayi Yàlla yiy
booloo ak ñoom ñépp.
16 Te yéen bokk yi, saafoonteleen ak xol
bu laab. Mboolooy ñi gëm Kirist yépp a
ngi leen di nuyu.

Moytuleen ñi leen di réeral

17 Bokk yi, maa ngi leen di dénk, ngeen
moytu ñi leen di féewale, ba di leen
jàddloo yoon wi, ciy wax lu juuyoo ak
dëgg gi ngeen jàng. Dawleen leen ba sore.
18 Ndax ñu deme noonu liggéeyaluñu
Kirist sunu Boroom; seen bopp lañuy
liggéeyal. Ñu ngi ñëw ak làmmiñ yu neex,
di jay xol yu woyof yi, ba nax leen.
19 Waaye seen dégg ndigal bir na ñépp,
ba sama xol sedd lool ci yéen. Teewul nag
damaa bëgg ngeen am xam-xam bu leer ci
lu baax, te baña laal dara ci lu bon.
20 Su ko defee Yàlla Boroom jàmm dina
not Seytaane ci seeni tànk léegi.
Yal na yiwu Yeesu sunu Boroom ànd ak
yéen!
21 Timote sama nawle bi may jàpple ci
liggéey bi, mu ngi leen di nuyu, ak samay
bokk Lusiyus, Yason ak Sosipater.
22 Man Tersiyus mi bind bataaxal bii nag,
maa ngi leen di nuyu ci turu Boroom bi.
23 Gayus mu ngi leen di nuyu; moo may
ganale ci këram, te foofa it la mbooloo mi
di dajaloo. Erast miy topptoo mbiri xaalisu
dëkk bi it, nuyu na leen, ak sunu mbokk
Kartus.

24 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen! Amiin.

Yàlla yelloo na ndam

25 Santleen Yàlla, mi leen mana saxal
bu wér ci dëggu xibaaru jàmm, bi may
waare ci mbirum Yeesu Kirist! Nekkoon
na kumpa gu làqu diirub ay ati at,
26 waaye léegi nag Yàlla dindi na nu
ci kumpa. Santaane na, nu yégle xibaar
boobu ci xeeti àddina sépp, ci firi Mbindi
yonent yi, ngir nit ñi man koo gëm, ba
jébbalu.
27 Yàlla mi jagoo xam-xam bépp, moom
rekk moo yelloo ndam ba fàww, jaar ci
Yeesu Kirist! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coo-
barey Yàlla, man ak Sosten sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen mbooloom Yàlla,
mi dëkk Korent. Nu ngi leen di nuyu,
yéen ñi Yàlla sédde boppam jaare ci Kirist
Yeesu, yéen ñi Yàlla woo, ngeen sell, boole
leen ak ñi nekk ci àddina sépp tey tudd
turu sunu Boroom Yeesu Kirist, miy seen
Boroom, di sunu bos.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Yeesu
Kirist Boroom bi may yiw ak jàmm.

Pool sant na Yàlla

4 Duma jóg ci di sant Yàlla sama Boroom
ci seen mbir ndax yiw, wi mu leen may ci
seen bokk ci Kirist Yeesu.
5 Ndaxte ci yiwi Yàlla yépp ngeen
woomle ci Kirist, muy ci wax, muy ci xam-
xam.
6 Ndaxte li nu doon seedeel Kirist, Yàlla
dëggal na ko ci yéen.
7 Noonu nag ñàkkuleen genn may léegi
bi ngeen di séentu waxtu, wi sunu Boroom
Yeesu Kirist di feeñ ci biir ndamam.
8 Kirist dina leen dooleel ba ca muj ga,
ngir ngeen baña am wenn ŋàññ bés bu
sunu Boroom Yeesu Kirist délsee.
9 Yàlla kuy sàmm kóllëre la, moom mi
leen woo, ngir ngeen bokk ak Doomam
Yeesu Kirist, sunu Boroom.

Na mbooloo mi juboo

10 Waaye bokk yi, maa ngi leen di dénk
ci turu sunu Boroom Yeesu Kirist, ngeen
juboo te baña féewaloo ci seen biir. Waaye
nangeen ànd te booloo, bokk xel, bokk
xalaat.
11 Ndaxte bokk yi, waa kër Kelowe xamal
nañu ma ne dangeen di xuloo.
12 Maa ngi ñëw ca wax ja: kenn ku nekk
ci yéena ngi naan: «Man ci Pool laa bokk!»
«Man ci Apolos!» «Man ci Sefas!» «Man ci
Kirist!»
13 Ndax Kirist dafa xaajoo? Ndax Pool
lañu daajoon ca bant ba, mu dee ngir
yéen? Ndax sóob nañu leen ci ndox, ngir
wone ne bokk ngeen ci Pool?
14 Maa ngi sant Yàlla ci li ma sóobul kenn
ci yéen, ku dul Kirispus ak Gayus,
15 ngir kenn baña wax ne ci sama tur
lañu ko sóob.
16 Ahakay! Sóob naa it ci ndox waa
kër Estefanas. Waaye ci sama pàttaliku
sóobuma keneen.
17 Ndaxte Kirist yebalu ma ngir may
sóobe ci ndox, waaye da maa yebal, ngir
may yégle xibaaru jàmm bi, te ma bañ
koo def ak waxi xam-xamu nit, ngir baña
ñàkkal faayda deewu Kirist ca bant ba.

Xam-xamu nit jotewul dara ak bu Yàlla

18 Ndaxte yégleb deewu Kirist ca bant
ba, ag ndof la ci ñiy sànku. Waaye ci nun
ñi aw ci yoonu mucc gi, dooley Yàlla la.
19 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Dinaa folli xam-xamu boroom xam-xam
yi,
lem xalaati ñi am xel.»
20 Ana boroom xam-xam bi? Ana kaaŋ
mi? Ana boroom làmmiñ wu neex wi ci
àddina sii? Xanaa Yàlla wonewul ne xam-
xamu àddina si ag ndof la?
21 Gannaaw àddina si ci xam-xamam
demul ba xam Yàlla —te Yàllaa dogal loolu
ci xam-xamam— soob na Yàlla mu musal
ñi gëm, jaar ci yégleb xibaaru Kirist, fekk
ag ndof la ci bëti nit.
22 Ndaxte Yawut yi ñu ngi laaj ay firnde;
Gereg yi di wut xam-xam.
23 Waaye nun nu ngi yégle Kirist, mi ñu
reyoon ca bant ba, te loolooy téq ngëmu
Yawut yi, di ag ndof ci ñi dul Yawut.
24 Waaye ci ñi Yàlla woo, ñuy Yawut
mbaa di Gereg, Kirist mooy dooley Yàlla,
di xam-xamu Yàlla.
25 Li ñuy wax ag ndof ca wàllu Yàlla moo
gëna tedd xam-xamu nit. Te li ñuy wax
ñàkk dooley Yàlla moo ëpp kàttan dooley
nit.
26 Bokk yi, seetleen seen nekkin, bi leen
Yàlla di woo. Barewul woon ci yéen, ñi
ñuy tudde ay boroom xam-xam mbaa ay
boroom doole mbaa ñu rafet ab juddu.
27 Waaye li àddina teg ag ndof, Yàlla tànn
na ko, ngir rusloo boroom xam-xam yi; te
li àddina teg ag ñàkk doole, Yàlla tànn na
ko, ngir rusloo boroom doole yi.
28 Li dul juddu bu rafet te mata xeeb ci
àddina, Yàlla tànn na ko; Yàlla tànn na li
nekkul, ngir neenal li nekk.
29 Noonu kenn du mana damu ca kanam
Yàlla.
30 Waaye Yàlla moo def ba ngeen bokk
ci Kirist, moom mi doon ci nun xam-xam
bu jóge ca Yàlla, maanaam: sunu njubte,
sunu sellaay, sunu njot.
31 Loolu dafa am, ngir li Mbind mi wax
am, ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom
bi.»

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma
ñëwee ci yéen, ngir yégle mbóoti Yàlla,
ñëwuma ci ay wax yu neex ak xam-xam
bu réy.

2 Dogu woon naa ci baña xam dara ci
seen biir lu dul Yeesu Kirist, te muy ki ñu
rey ca bant ba.
3 Bi ma teewee ci yéen, ànd naa ak ñàkk
doole, ragal ak njàqare.
4 Li ma wax ak li ma waare, defuma ko ci
làmmiñ wu neex, sukkandikoo ko ci xam-
xamu nit, waaye ànd na ak ay firnde yu
soqikoo ci kàttanu Xelum Yàlla,
5 ngir seen ngëm baña wékku ci xam-
xamu nit ñi waaye mu wékku ci dooley
Yàlla.

Xelum Yàlla mooy joxe xam-xamu Yàlla

6 Moona am na xam-xam bu nuy yégal
ñi mat, xam-xam bu bokkul ci àddina si, te
njiiti àddina si xamuñu ko, ñoom ñi nara
wéy.
7 Nu ngi yégle mbóotu xam-xamu Yàlla,
mu nëbbu woon te Yàlla dogal ko ngir
sunu ndam, laata àddina di sosu.
8 Kenn ci njiiti àddina amul woon xam-
xam boobu. Su ñu ko amoon, kon duñu
rey Boroom ndam li ci bant bi.
9 Waaye Mbind mi nee na:
«Lu bët gisul,
nopp déggu ko,
xel xalaatu ko,
loolu la Yàlla dencal ñi ko bëgg.»
10 Fekk nag nun la ko Yàlla won, jaarale ko
ci Xelam.
Xelum Yàlla mooy leeral lépp, ba ci
xalaati Yàlla yi gëna xóot.
11 Kan ci nit ñi moo xam yëfi nit? Xanaa
xelum nit mi nekk ci moom rekk a ko xam.
Noonu it kenn xamul yëfi Yàlla, ku dul
Xelum Yàlla.
12 Nun nag Xel mi nu jot, jógewul ci
àddina, waaye Yàllaa nu ko sol.
13 Loolu nu Yàlla may, yéglewunu ko ci
ay baat yu soqikoo ci xam-xamu nit, waaye
nu ngi koy yégle ci baat, yi soqikoo ci
Xelum Yàlla, di tekkantal yëfi Xelum Yàlla
ci ay baat yu mu nu sol.
14 Nit kese du nangu yëfi Xelum Yàlla. Ag
ndof lay doon ci moom; du ko mana nangu,
ndaxte ku yor Xelum Yàlla rekk moo ko
mana ràññale.
15 Nit ki yor Xelum Yàlla dafay àtte lépp;
moom ci boppam, kenn du ko àtte.
16 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Ana ku xam xalaatu Boroom bi?
Ku ko doon digal?»
Waaye nun am nanu xalaatu Kirist.

3

Xuloo ci biir mbooloom ñi gëm

1 Man nag bokk yi, manuma woona wax
ak yéen ni ay nit ñuy déggal Xelum Yàlla,
waaye waroon naa wax ak yéen ni ñuy
topp seen nafsu, mel ni ay liir ci seen dund
ci Kirist.
2 Nàmpaloon naa leen, waaye joxuma
leen dugub, ndaxte àttanuleen ko woon,
te ba léegi sax àttanuleen ko
3 ci li ngeen di topp seen nafsu. Bu
ñeetaan ak xuloo amee ci seen biir, xanaa
du loolu mooy wone ne dangeena topp
seen nafsu, di doxale ni niti àddina?
4 Bu kenn yéglee ne: «Man ci Pool laa
bokk,» keneen ne: «Man ci Apolos,» ndax
jëfewuleen ni niti àddina rekk?
5 Kuy Apolos? Ak kuy Pool? Nun ay
surga rekk lanu, yu ngeen jaare, ba gëm.
Te Boroom bi moo sas ku nekk liggéeyam.
6 Maa jëmbët, Apolos suuxat, waaye
Yàlla moo jebbil.
7 Ki jëmbët nag ak ki suuxat, kenn du ci
dara, waaye Yàlla miy jebbil rekk moo am
solo.
8 Ki jëmbët ak ki suuxat benn lañu.
Teewul nag ku nekk dina jot yool bu
tollook liggéeyam.
9 Nu ngi liggéeyandoo ci liggéeyu Yàlla;
yéenay toolu Yàlla, yéenay taaxum Yàlla.
10 Man nag teg naa fondamaa bi, ni
tabaxkat bu man liggéeyam, dëppook sas
wi ma Yàlla jagleel ci kaw yiwam. Te
keneen a ngi tabax ci kaw; waaye na ku
nekk teeylu ci ni muy tabaxe.
11 Ci li jëm ci fondamaa bi, kenn manu
fee tëral beneen bu dul bi fi xasa taxaw,
muy Yeesu Kirist.
12 Ku tabax ci kaw fondamaa bi, wurus,
xaalis, per, dénk, gittax walla boob,
13 sa liggéey dina fés, ndaxte bés baa koy
xamle. Bés boobu dina fenk ni sawara, te
sawara si dina nattu liggéeyu ku nekk.
14 Ku sa liggéey dëgër, dinga jot yool.
15 Waaye ku sa liggéey lakk, dinga ñàkk.
Yaw ci sa bopp dinga mucc, waaye mel ni
ku rëcc ci sawara si.
16 Xanaa xamuleen ne yéenay kër Yàlla,
te Xelum Yàlla dëkk na ci yéen?
17 Ku yàq kër Yàlla gi, Yàlla dina la yàq,
ndaxte kër Yàlla gi dafa sell, te yéenay kër
googu.
18 Kon bu kenn nax boppam: su kenn
ci yéen tegee boppam boroom xam-xam ci
gis-gisu àddina sii, kooku na doon dof, ngir
am xam-xam bu wóor.
19 Ndaxte xam-xamu àddina si, ndof la fa
Yàlla. Moom la Mbind mi ne: «Yàlla jàpp
na ñu muus ñi, ba seen fiir këppu ci seen
kaw.»
20 Te it: «Boroom bi xam na xalaati
boroom xam-xam yi; xam ne duñu mujj
fenn.»
21 Kon nag bu kenn tiitaru ndax nit ñi,
ndaxte yéena moom lépp,
22 muy Pool, di Apolos, di Sefas, di
àddina, di dund, di dee, di lu am, di luy
ñëw; lépp, yéena ko moom.

23 Yéen, Kirist a leen moom; Kirist,
Yàllaa ko moom.

4

Yàlla rekk moo am sañ-sañu àtte nu

1 Nañu nu teg kon ay surgay Kirist, di ay
jawriñ yuy xamle mbóoti Yàlla.
2 Li war ci jawriñ mooy mu takku ci
liggéeyam.
3 Ngeen àtte ma walla ñeneen àtte ma,
amaluma ko solo. Man sax duma àtte
sama bopp.
4 Sama xel yeddu ma ci dara, waaye
loolu taxul ma jub; ki may àtte mooy
Boroom bi.
5 Looloo tax buleen daan kenn ci àtte,
bala jamono ji di jot te Boroom bi ñëw.
Mooy leeral yi nëbbu ci lëndëm, di làññi
mébétu xol yi. Bu ko defee ku nekk dina
jot ci Yàlla ngërëm li mu yelloo.
6 Bokk yi, ci loolu ma leen doon wax
lépp nag, misaal naa leen ko ci Apolos ak
ci man, ngir ngeen xool ci nun, ba xam li
wax jii di tekki: «Bu seen xalaat weesu li
Mbind mi wax.» Noonu kenn du màggal
kii, suufeel ki ci des.
7 Ndaxte yaw, ku la def, ba nga gëna
màgg ñi ci des? Loo am lu ñu la mayul? Te
bu ñu la ko mayee, lu tax nga di ci tiitaru,
mel ni mayuñu la ko?
8 Yéen suur ngeen xaat! Woomle ngeen
xaat! Tàmbali ngeen di nguuru te agsee-
gunu! Céy ni ma bëgge, ngeen di nguuru,
ba nu mana bokk ak yéen di nguuru!
9 Xalaat naa ne, nun ndawi Kirist yi,
Yàlla def na ba nu mel ni nit ñu ñu jàppe
ci xare te mujj ci sàppe yi, ñu dogal seen
dee, nuy ceetaanum mbindeef yépp, muy
nit muy malaaka.
10 Nun teg nañu nu ni ay dof ndax Kirist,
waaye yéen am ngeen xel ci Kirist. Néew
nanu doole, waaye yéen am ngeen doole.
Nawees na leen, waaye nun dañu noo
xeeb.
11 Ba fii mu nekk, danoo xiif, mar te rafle;
ñu ngi nuy dóor, te dëkkunu fenn;
12 nu ngi ñaq di jariñoo. Ku nu saaga,
nu ñaanal la lu baax. Coono bu ñu nu teg,
nu tegoo ko.
13 Ku nu ñaawal, nu tontu la tont lu
rafet. Fi mu ne noo mujj di mbalitu
àddina, di ñu ñàkk njariñ ci lépp.
14 Binduma leen loolu ngir ngeen am
yeraange, waaye dama koo def ngir artu
leen, ndaxte yéenay samay doom te bëgg
naa leen.
15 Su ngeen amee fukki junniy njiit yu
leen di sàmm ci Kirist, ba tey benn baay
rekk ngeen am, ndaxte maa leen yégal
xibaaru jàmm bi, ba jur leen ci Kirist.
16 Kon nag maa ngi leen di ñaan, ngeen
roy ci man.
17 Looloo tax ma yebal ci yéen Timote,
miy sama doomu diine, di doom ju takku
te ma bëgg ko. Dina leen fàttali ni may
dunde ci Kirist, te mu dëppook li may
jàngle fu nekk ci mboolooy ñi gëm ñépp.
18 Am na ci seen biir ñuy tiitaru, di xalaat
ne duma délseeti ci yéen.
19 Waaye bu soobee Boroom bi, léegi ma
ñëw ci yéen te seet boroom tiitar yooyu;
waxuma seen kàddu, seen doole laay seet.
20 Ndaxte nguuru Yàlla du waxi kese,
waaye doole la.
21 Lu leen gënal? Ma ñëw ci yéen, yor ab
yar, walla ma ànd ak mbëggeel, te lewet?

5

Génneleen kiy moy Yàlla ci seen biir

1 Dégg nanu sax ñu naan, am na kuy
moy Yàlla ci seen biir, moy gu ni tollu,
duñu ko gis sax ci ñi xamul Yàlla. Dem na,
ba am ci yéen kuy séy ak jabaru baayam.
2 Moona yéen de, yéena ngi tiitaru.
Waaye dangeena waroona am naqar, ba
dàq kiy def loolu ci seen biir!
3 Man nag, jëmm ji sore na leen, waaye
xel mi mu ngi ci yéen, te àtte naa xaat kiy
def loolu, ni su ma teewoon ci seen biir.
Dogal naa,
4 ngeen daje ci turu Boroom bi Yeesu, te
sama xel teewe ko, ànd ak dooley Boroom
bi Yeesu,
5 nu jébbal nit kooku Seytaane, yara-
mam yàqu, ngir ruuwam mucc keroog
bésu Boroom bi.

Bàkkaar ci xol dafa mel ni lawiir ci mburu

6 Seen tiitar bi jekkul dara. Xanaa
xamuleen ne tuuti lawiir day tax tooyalu
fariñ bépp funki?
7 Ni ma leen ko mana misaale, jëleleen
fi bépp lawiir bu yàgg, ngir ngeen sell ni
tooyal bu bees bu amul lawiir, ndax nekk
ngeen ko ba noppi. Ndaxte Kirist deeyal
na nu ca bant ba, mel ni gàtt bu ñuy rendi,
jébbal ko Yàlla ca màggalu bésu Mucc ba.
8 Kon nanu màggal sunu Màggal, wax-
uma ak lawiir bu màggat biy misaal
kiñaan ak lu bon, waaye ak mburu mu
amul lawiir, maanaam ci xol bu laab ak
ci dëgg.
9 Bindoon naa leen, ngeen baña séq dara
ak njaalookat yi.
10 Bëgguma ci woona limaale waa
àddina, maanaam njaalookat yi, nay yi,
njublaŋ yi ak xërëmkat yi. Su ngeen séqul
ak ñooñu dara, kon fàww ngeen génn
àddina.
11 Lii laa leen bëggoona wax: buleen
séq dara ak ku ñu tudde mbokk mu gëm

Kirist, te fekk day njaaloo walla mu nay
walla muy xëërëm walla muy xas nit walla
muy màndi walla muy njublaŋ. Nit ku mel
noonu moom, buleen bokk ak moom, sax
far di lekk.
12 Ndax man maa wara àtte ñi bokkul ci
mbooloom ñi gëm Kirist? Déedéet! Waaye
ñi bokk ci seen mbooloo yéena leen wara
àtte.
13 Ñi bokkul ci mbooloom ñi gëm, Yàlla
moo leen di àtte. Waaye yéen, ni ko Mbind
mi waxe: «Dàqleen ci seen biir kiy def lu
bon.»

6

Waruleena réeroo ci seen biir

1 Te it bu kenn ci yéen amee lëj-lëj
digganteem ak mbokku taalibeem, lu tax
muy dem ca àttekaayi ñi xamul Yàlla, te
baña dem ca gaayi Yàlla yi, ñu àtte ko?
2 Xanaa dangeena xamul ne, gaayi Yàlla
yi ñooy àtteji àddina? Te ndegam yéenay
àtteji àddina, lu tere ngeen mana àtte
mbir yu ñàkk solo yi?
3 Xanaa xamuleen ne nooy àtteji
malaaka yi? Waxatumaak mbiri àddina
sii.
4 Bu ngeen amee ay lëj-lëj yu mel noonu,
dangeen di wuti ay àttekat ci ay nit, ñi
amul wenn yoon ci mbooloom ñi gëm!
5 Ma ne kon, war ngeena rus! Xanaa
amul ci seen biir kenn ku am xel, ku mana
àtte bokkam yi?
6 Waaye defuleen loolu; mbokk a ngi
layoo ak moroomam, rax-ca-dolli ci kanam
ñi gëmul lañu koy defe!
7 Layoo bi sax wone na ne bàyyi ngeen
seen warugar. Lu tax muñuleen sax
tooñ, yi ñu leen di tooñ? Lu tax far
nanguwuleen, ñu sàcc leen?
8 Waaye yéen sax yéenay tooñ ak di
sàcc, te seeni bokk ngeen koy def!
9 Xanaa xamuleen ne, ñi jubadi duñu
bokk ci nguuru Yàlla? Bu leen ci kenn
nax: ñiy doxaan walla xëërëmkat yi ak
njaalookat yi ak góor-jigéen ñi ak ñi ànd
ak ñoom,
10 walla sàcc yi ak ñu bëgge ñi ak
màndikat yi ak ñiy xaste ak njublaŋ yi,
duñu bokk ci nguuru Yàlla.
11 Te am na ñu meloon noonu ci yéen.
Waaye Yàlla fóotal na leen seeni bàkkaar,
sellal leen, àtte leen ni ñu jub, ci turu
Boroom bi Yeesu Kirist ak ci dooley Xelum
Yàlla, sunu Boroom.

Jariñooleen seen yaram ngir ndamu Boroom bi

12 Am na ci yéen ñu naan: «Sañ naa
lépp.» Waaw, waaye du lépp a jariñ nit.
«Sañ naa lépp,» waaye duma bàyyi dara,
mu not ma.
13 Am na ci yéen ñu naan: «Ñam mooy
jariñ biir, te biir ay jariñoo ñam.» Waaw,
te Yàlla dina leen yàq, ñoom ñaar yépp.
Waaye sàkkuñu yaram ngir moy Yàlla;
dañu koo sàkk, ngir muy jariñ Boroom bi,
Boroom bi di ko jariñoo.
14 Te Yàlla, mi dekkal Boroom bi, dina
dekkal it sunu yaram jaare ko ci dooleem.
15 Xanaa xamuleen ne, seen yaram ñooy
céri Kirist? Ndax kon damay jël céri Kirist,
def ko céri jigéeni moykat? Mukk!
16 Xanaa xamuleen ne, kuy ànd ak jigéen
juy moy dafay booloo ak moom, nekk
benn? Ndaxte Mbind mi nee na: «Ñoom
ñaar dinañu doon benn.»
17 Waaye nag kuy ànd ak Boroom bi, xel
yi dañuy booloo, nekk benn.
18 Dawleen njaaloo! Bépp bàkkaar bu
nit mana def, du laal yaramam, waaye
nag kuy njaaloo, dafay bàkkaar, di lor
yaramam.
19 Xanaa xamuleen ne, seen yaram mooy
kër Yàlla gi? Gannaaw Xel mu Sell maa
ngi ci yéen, te Yàllaa leen ko may, kon
moomuleen seen bopp,
20 ndaxte Yàlla jot na leen ak njég lu réy.
Kon nag màggal-leen Yàlla ci seen yaram.

7

Li jëm ci mbirum séy

1 Nanu jàll nag léegi ci laaj, yi ngeen ma
doon bind, ci baña ànd ak jigéen, ndax lu
baax la ci góor.
2 Lii mooy sama xalaat: moy gu bare gi
tax na ba, na góor gu nekk am jabaram,
jigéen ju nekk am jëkkëram.
3 Jëkkër war na def warugaru jëkkër ci
jabaram; jabar it def warugaru jabar ci
jëkkëram.
4 Jigéen ji amul sañ-sañ ci yaramam
moom kenn; jëkkëram moo ko moom.
Niki noonu it jëkkër ji amul sañ-sañ ci
yaramam; jabaram moo ko moom.
5 Bu kenn tere boppam moroomam, su
dul ne dangeena mànkoo ci def noonu
ab diir, ngir gëna mana wéetal Yàlla ci
ñaan. Waaye su loolu weesoo, nangeen
doxal yoonu séy; lu ko moy, Seytaane dina
leen fiir ndax seen ñàkk maandute.
6 Li ma leen di wax fii du ndigal, waaye
dama leen di xamal li ñu leen may, ngeen
def ko.
7 Ndaxte dëgg-dëgg su ma sañoon, kon
ñépp mel ni man; waaye ku nekk ak li la
Yàlla jagleel, kii ak may gii, kee ak may
gale.
8 Lii laay yégal ñi séyul ak it ñi seen
jëkkër dee: baax na ci yéen, su fekkee
dangeena toog rekk ni man, baña séy.

9 Waaye su ngeen manula téye seen
bopp, nangeen séy, ndaxte séy moo gën
xemmem di leen gaañ.

10 Ñi séy nag, maa ngi leen di jox
ndigal lii —Boroom bi moo ko waxoon, du
man— jigéen ju séy warula teqalikoo ak
jëkkëram.
11 Te bu teqalikoo ak moom, bumu
séyaat, mbaa boog na juboo ak jëkkëram.
Te bu jëkkër ji fase jabaram.

12 Ñi ci des nag, lii laa leen di wax —
Boroom bi waxu ko woon— su nit ku gëm
Kirist amee jabar ju gëmul, te mu nangoo
séy ak moom, waru koo fase.
13 Naka noonu it su jigéen ju gëm Kirist
amee jëkkër ju gëmul, te mu nangoo nekk
ak moom, warula tas.
14 Li tax ma wax ko moo di, jëkkër ji
gëmul, Yàlla sellal na ko, ndax li mu ànd ak
jabaram. Te it jigéen ji gëmul, Yàlla sellal
na ko, ndax li mu ànd ak jëkkëram ji gëm;
lu ko moy, seeni doom dinañu am sobe, te
fekk dañoo sell.

15 Waaye nag, su fekkee ki gëmul bëgg
na dem, na dem. Ci wàll woowu nag, ki
gëm Kirist, muy jëkkër ji walla jabar ji,
amul benn tënk, ndaxte Yàlla moo leen
woo ngir ngeen dund ci jàmm.
16 Loo ci xam, yaw jigéen ji, ndax dinga
gëmloo sa jëkkër Musalkat bi walla déet?
Loo ci xam yaw jëkkër ji it, ndax dinga
gëmloo sa jabar Musalkat bi walla déet?

17 Ku nekk nag na dund, ni ko ko Boroom
bi jagleele, mu méngoo ak ni mu meloon,
bi ko Yàlla wooyee. Moom laay tëral ci
mboolooy ñi gëm yépp.
18 Ki xaraf, bi ko Yàlla wooyee, warula
jéema far màndargam xaraf bi. Ki xara-
ful, bi ko Yàlla wooyee, aajowul mu xaraf.
19 Xaraf ak ñàkka xaraf lépp a yem; li
am solo moo di topp ndigali Yàlla.
20 Na kenn ku nekk jàpp ci li mu
nekkoon, bi ko Yàlla wooyee.
21 Ndax jaam nga woon, bi la Yàlla
wooyee? Na ci sa xel dal. Waaye soo amee
bunt, ba yiwiku, nanga ci jaar.
22 Ku nekkoon jaam, bi la Boroom bi
wooyee, Boroom bi goreel na la. Ba tey
it ku nekkoon gor, bi ñu la wooyee, jaamu
Kirist nga.
23 Gannaaw Yàlla jot na leen ak njég lu
réy, buleen doon jaamub nit.
24 Bokk yi, fàww ku nekk wéy ca kanam
Yàlla ci fànn ga mu nekkoon, bi ko Yàlla
wooyee.

25 Ci li jëm ci janq yi, awma ndigalu
Boroom bi, waaye maa ngi joxe sama
xalaat, ni ku ñu wóolu ndax li ma jot
yërmandey Boroom bi.

26 Bu nu seetee tiis wii fi teew nag, defe
naa ne li baax ci nit, moo di mu sax ci li
mu nekk.
27 Ndax takk nga jabar? Bul wuta
tàggook moom. Ndax takkuloo jabar? Bul
wut jabar.
28 Waaye nag boo séyee, defoo bàkkaar,
te bu janq séyee, deful bàkkaar. Waaye ñi
séy dinañu am naqar ci àddina, te naqar
woowu dama leen ko bëggoona fanqal,
yéen ñi séyagul.
29 Lii laa bëgga wax, bokk yi: diir bu gàtt
rekk a fi des. Lu weesu tey, na góor ñi am
jabar di def, ni bu ñu ko amul woon;
30 ñiy jooy, mel ni ñu jooyul; ñiy bég, mel
ni ñu bégul; ñiy jënd, ni ñu moomul li ñu
jënd;
31 ñiy jariñoo àddina, bañ cee xér.
Ndaxte àddina sii, ci ni mu mel, dootul
yàggati.
32 Bëggoon naa, ngeen baña am benn
xalaat. Góor gu takkul jabar dafay bàyyi
xel ci mbiri Boroom bi, di wuta neex
Boroom bi.
33 Waaye ku takk jabar, fàww mu bàyyi
xel ci mbiri àddina si, ak nu mu mana
neexe jabaram,
34 te noonu dafay daldi bare soxla.
Jigéen ju séyul, walla janq, dafay bàyyi
xel ci mbiri Boroom bi— bëgg koo jox
yaramam ak xelam. Waaye jigéen ji séy
dafay bàyyi xel ci mbiri àddina, ak nu mu
mana neexe jëkkëram.
35 Seen njariñ a tax ma wax lii, du
ngir teg leen yen bu ngeen àttanul,
waaye ngeen mana jàppandil Boroom bi ci
njaamu gu rafet gu àndul ak genn njaaxle.
36 Nanu jàll nag ci mbiri kiy takk ngoro
te amul pastéefu takk ndaw si. Su fekkee
ne waxambaane wi xalaat na ne jëfewul
nu jekk ak janq bi, fekk muy wees ag
ndawam, te mu xalaat ne dafa koo wara
takk, kon na ko takk, ni mu ko bëgge; deful
bàkkaar.
37 Waaye nag su dogoo dëgg ci baña
takk, fekk sagoom rekk a tax te kenn tegu
ko ko, kon ba tey def na lu baax.
38 Noonu ku takk as ndawam def na lu
baax, rawatina nag ku takkul.
39 Jigéen ji séy dina ànd ak jëkkëram
giiru dundam. Waaye su jëkkër ji faatoo,
man na séy ak ku ko neex, su fekkee ne
góor gu gëm la.
40 Moona nag dina gëna bég, bu toogee
noonu rekk. Loolu mooy sama xalaat, te
defe naa ne man it am naa Xelum Yàlla.

8

Mbir yi jëm ci lekk yàpp, wi ñu jagleel xërëm yi

1 Léegi nag, ci li jëm ci yàpp wi ñu jébbal
xërëm yi: nun ñépp am nanu xam-xam,
loolu dëgg la. Xam-xam day tax ba nit
yég boppam, waaye mbëggeel day yékkati
ngëm.
2 Ku xalaat ne xam nga dara, sa xam-xam
bënnagul.
3 Waaye ku bëgg Yàlla, Yàlla xam la.
4 Kon nag ci li jëm ci lekk yàpp wu ñu
jébbal xërëm yi, xam nanu ne xërëm du
dara ci àddina; xam nanu itam ne Yàlla
kenn rekk la.
5 Su fekkee ne am na sax yu ñuy teg
Yàlla, muy ci asamaan mbaa ci suuf —
ndaxte am na yu bare yu ñu faral di
bokkaaleel Yàlla ak Boroom bi—
6 ba tey ci nun, jenn Yàlla rekk a am, muy
Baay bi; lépp a ngi jóge ci moom te moom
lanu nekkal. Te it benn Boroom rekk a am,
muy Yeesu Kirist; lépp a ngi jaare ci moom,
te nun it nu ngi dund jaare ci moom.
7 Waaye ñépp xamuñu loolu. Am na
ñu tàmmoon xërëm yi, te léegi, bu ñu
lekkatee yàppu sarax yi, dañuy xalaat ne
xërëm lañu ko jagleel. Seen xel dafa leen
di yedd, ndaxte ci seen ñàkka xam dañuy
foog ne taq nañu sobe ndax ñam woowu.
8 Waaye ñam manula tax nu neex Yàlla.
Su nu ci lekkee, du yokk dara ci nun. Su
nu ci lekkul, du nu wàññi dara.
9 Waaye moytuleen, ba sañ-sañ bi ngeen
am, baña yóbbe bàkkaar ñi seen ngëm
néew.
10 Su amee ku ngëmam néew, mu gis la,
yaw mi bare xam-xam, nga toog di lekk ca
màggalukaayu xërëm ya, ndax du ko xiir
mu lekk yàppu sarax?
11 Noonu sa xam-xam dina lor kooku
ngëmam néew, fekk sa mbokk moomu,
Kirist dee na ngir moom!
12 Su ngeen bàkkaaree, ba tooñ bokk yi
néew ngëm, di nëxal seen xel, bàkkaar
ngeen ba tooñ Kirist.
13 Kon bu sama mbokk sóoboo ci
bàkkaar ndax ñam wi ma lekk, doo-
tuma lekk mukk yàpp, ngir baña sóob ci
bàkkaar sama mbokk mi.

9

Dëddu naa peyu ndawal Kirist te lew na ma

1 Ndax awma ndogal ci li may def? Ndax
duma ndawul Kirist? Ndax gisuma Yeesu
sunu Boroom? Xanaa du yéena soqikoo ci
liggéey bi ma Boroom bi sant?
2 Su ma ñenn ñi tegul ndaw, moom laa
ci yéen, ndaxte yéenay firnde jiy wone ne
ndawul Boroom bi dëgg laa.
3 Nii laay tontoo ñi may àtte:
4 Xanaa sañunoo lekk ak a naan?
5 Xanaa sañunoo indaale soxna su gëm
Kirist, ni yeneen ndawul Kirist ak doomi
ndeyu Boroom bi ak Sefas sax?
6 Walla boog man ak Barnabas rekk noo
wara daan sunu doole?
7 Kan moo masa solu soldaar ci pexey
boppam? Kan mooy bey tool te du ci
jariñu? Walla kan mooy sàmm jur te du
naan ca soow ma?
8 Lii may wax, du ci yëfi doom Aadama
rekk laa ko jukkee; xanaa du yoon wi it
moo ko santaane?
9 Ndaxte bind nañu ci yoonu Musaa ne:
«Bul sunjuñ gémmiñu nag wu ñu takk ci
bojjukaay.» Ndax mooy tekki nag ne, Yàlla
dafa bàyyi xel nag yi?
10 Walla boog xanaa nun noo moom
wax jooju? Waaw, noo tax ñu bind loolu.
Noonu kuy bey war na am yaakaar, te kuy
bojj di yaakaara jot wàllam.
11 Nu ji ci yéen yëfi Xelum Yàlla, ba
noppi góobe ci yéen yëfi àddina, ndax
loolu dafa ëpp li nu wara séentu?
12 Ndegam ñeneen a am sañ-sañ boobu
ci yéen, nun kon waxi-noppi.

Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ boobu.
Danuy far muñ lépp, ngir baña indi ndog
ci yoonu xibaaru jàmm bu Kirist bi.
13 Xanaa xamuleen ne, ñiy liggéeyal yëf
yu sell yi, dañuy lekk ñam, wi ci kër Yàlla
gi, te ñiy liggéey ci sarxalukaay bi, dañuy
jot seen wàll ci sarax yi?
14 Naka noonu it Boroom bi digle na ne,
ñiy yégle xibaaru jàmm bi, nanu ci dund.
15 Waaye man jariñoowuma benn ci sañ-
sañ yooyu, te binduma yëf yooyu, ngir
ngeen di ma defal yu ni mel. Dee sax moo
ma ko gënal— kenn du jële ci man mbir
moomu may kañoo!
16 Su may yégle xibaaru jàmm bi,
manuma cee kañu. Sas la, wu ñu ma
sas. Dinaa torox, su ma yéglewul xibaaru
jàmm bi!
17 Su doon ci sama coobare laa yégle
xibaaru jàmm bi, man naa ci séentu yool.
Waaye defuma ko ci sama coobare, ndaxte
sas la, wu ñu ma sas.
18 Kon nag lan mooy sama yool? Xanaa
di yégle xibaaru jàmm bi ci dara, te baña
jariñoo sañ-sañ boobu ma ci yelloo.
19 Gor laa te kenn moomu ma; teewul
def naa sama bopp jaamu ñépp, ngir mana
gindi nit ñu bare ci Kirist.
20 Ci biir Yawut yi, sol naa melow Yawut
yi, ngir gindi leen. Man ci sama bopp
yoonu Musaa jiitalu ma, terewul bi ma
nekkee ci biir ñiy sàmm yoonu Musaa,
sàmm naa yoon wa, ngir gindi leen.
21 Ci biir ñi nekkul ci yoonu Musaa,
faalewuma woon yoon wi, ngir gindi
leen; waxuma ne ànduma ak yoonu Yàlla,

waaye topp naa yoon ci sama bokk ak
Kirist.
22 Ci biir ñi néew ngëm, meloon naa ni
ku néew ngëm, ngir gindi leen. Doon naa
lépp ci ñépp, ngir def lépp lu ma man, ba
ñenn mucc ci.
23 Damaa def loolu lépp ndax xibaaru
jàmm bi, ngir man it ma am wàll ci
barkeem.
24 Xanaa xamuleen ne, ñépp ñooy daw
cib rawante, waaye kenn rekk ay jël ndam
li? Dawleen nag ngir jël ko.
25 Ñiy joŋante ci po muy waral tàggat
yaram, dañuy xañ seen bopp lu bare.
Dañu koy def, ngir am kaalag ndam gu dul
yàgg; waaye nun danu koy def, ngir am
kaalag ndam gu sax ba fàww.
26 Man nag noonu laay dawe, te duma
dawantu. Noonu laay bëree, waaye duma
def ni nit kuy dóor ci jaww ji.
27 Waaye damay not sama yaram, ba
moom ko, ngir ragala yégal ñi ci des
xibaaru jàmm bi, ba noppi Yàlla xañ ma
ndam li.

10

Mbirum bànni Israyil misaal la, ma nuy artu

1 Bokk yi, bëgguma ngeen umple li
daloon sunu maam ya. Ñoom ñépp niir
wa* tiimoon na leen, te ñoom ñépp jàll
nañu géej.
2 Sóobu nañu ca ndoxu géej ga ak ca niir
wa, ba bokk noonu ci Musaa.
3 Ñoom ñépp bokk nañoo lekk ñam wa
Yàlla joxe,
4 naan naan ga mu joxe, ndaxte ñu ngi
doon naan ca xeer, wa leen doon gunge, te
xeer woowa Kirist la woon.
5 Teewul ñi ëpp ci ñoom neexuñu woon
Yàlla, ba mu fàddoon leen ca màndiŋ ma.
6 Mbir yooyu ay misaal lañu, yu nuy
artu, ngir benn bëgg-bëgg bu bon bañ noo
jiital, na mu leen jiitale woon.
7 Buleen jaamu ay xërëm, ni ko ñenn ñi
ci ñoom defe woon. Ndaxte Mbind mi nee
na: «Mbooloo mi dafa toog, di lekk ak di
naan, ba noppi ñu jóg di mbumbaay.»
8 Bunu njaaloo, ni ko ñenn ñi ci ñoom
defe woon, ba tax ñaar fukki junni ak ñett
ci ñoom dee ci benn bés.
9 Bunu diiŋat Kirist, ni ko ñenn ñi ci
ñoom defe, ba ay jaan màtt leen, ñu dee.
10 Buleen xultu, ni ko ñenn ñi ci ñoom
defe woon, ba tax Malaakam bóomkat bi
rey leen.
11 Mbir yooyu leen daloon misaal la ci
nun, te bind nañu ko ngir artu nu, nun ñiy
dund ci jamono jii lépp mat.
12 Kon nag kiy naw sa doole, ba yaakaar
ne taxaw nga, moytula daanu ci bàkkaar!
13 Benn nattu dabu leen bu wuute ak
yi dal nit ñépp. Te sax Yàlla kuy sàmm
kóllëre la, te du nangu nattu bi wees seen
kàttan, waaye cib nattu dina leen ubbil
bunt bu ngeen mana rëcce, ba ngeen man
koo dékku.

Buleen booloo ak rab yu bon yi

14 Looloo tax, sama soppe yi, nangeen
daw xërëm yi.
15 Maa ngi wax ak yéen ñi am xel. Kon
seetleen li ma leen wax.
16 Kaas bu yiw bi tax nuy gërëm Yàlla,
ndax du wone sunu booloo ak deretu
Kirist? Mburu mi nuy damm, xanaa du
dafay wone sunu booloo ak yaramu Kirist?
17 Ndegam benn mburu rekk a am, kon
nun ñépp lu nu baree bare, menn mbooloo
lanu, ndaxte bokk nanu menn mburu mi.
18 Seetleen ci bànni Israyil. Ñiy lekk
sarax si ñu rendi, ndax booloowuñu ak
Yàlla ji ñu jagleel sarxalukaay ba? Ahakay!
19 Li may wax, lu muy tekki? Ndax yàpp
wi ñu jagleel xërëm yi dafay dara? Walla
xërëm yi dañuy dara?
20 Déedéet! Waaye sarax yi xërëmkat yi
di rendi, ay rab lañu ko jagleel; jagleeluñu
ko Yàlla. Te man bëgguma, ngeen booloo
ak rab yi.
21 Manuleena naan ci kaasu Boroom bi,
naan ci kaasu rab yi. Manuleena sukk ci
reerub Boroom bi, sukk ci reerub rab yi.
22 Walla boog ndax danuy jéema gillil
meru Boroom bi? Xanaa noo ko ëpp doole?

Na mbëggeel laal seeni jëf, te ngeen wottu seen sañ-sañ

23 Dafa am ñu naan: «Lépp lanu sañ.»
Waaw, waaye du lépp a baax ci nun.
«Lépp lanu sañ,» waaye it lépp du yékkati
ngëm.
24 Bu kenn seet njariñam rekk, waaye
nay seet njariñul moroomam.
25 Man ngeena lekk lépp lu ñuy jaay ca
ja ba, bañ cee boole ay laaj ngir dalal seen
xel.
26 Ndaxte Mbind mi nee na: «Àddina
ak li ci biiram lépp, Boroom bi moo ko
moom.»
27 Ku xamul Yàlla nag, bu leen wooyee
aw ñam këram, te ngeen nangoo dem,
lekkleen lépp lu ñu leen dëj, baña laajte
dara ngir dalal seen xel.

* **10:1** Ba bànni Israyil nekkee ca màndiŋ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni niir ci bëccëg bi, ngir gindi leen, su guddee mu doon jumu sawara, ngir niital leen.

28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii sarax la,
bu ñu jagleel xërëm yi,» suurleen ko ndax
ki leen ko xamal, ngir xel mu dal.
29 Waxuma sa xel yaw, waaye xelu ke-
neen laay wax.
Waaye nga ne: «Li ma saña def, lu tax
nit ku xelam dalul di am dara lu mu ciy
wax?
30 Su ma lekkee dara di ci sant Yàlla, lu
tax ñu may wax lu ñaaw, fekk sant naa ci
Yàlla?»
31 Kon su ngeen di lekk walla ngeen di
naan, walla lu ngeen mana def, defleen
lépp ngir màggal Yàlla.
32 Buleen def dara lu mana fanq ngëmu
Yawut yi walla ñi dul Yawut walla
mbooloom Yàlla.
33 Noonu laay def man ci sama bopp:
damay wuta neex ñépp ci lépp. Wutuma
lu may jariñ, waaye luy jariñ ñu bare laay
wut, ngir ñu mucc.

11

1 Royleen ma nag, ni may roye Kirist.

Li jekk ci góor ak ci jigéen, bu mbooloo miy màggal Yàlla

2 Maa ngi leen di sant ci li ngeen may
fàttaliku ci lépp, ak ci li ngeen di topp
dénkaane yi ma leen dénk.
3 Waaye nag bëgg naa ngeen xam lii:
Kirist mooy kilifag bépp góor, góor di
kilifag jigéen, te Yàlla di kilifag Kirist.
4 Kon nag góor guy ñaan Yàlla, walla
muy wax ci kàddug Yàlla, fekk mu teg
dara ci boppam, day suufeel Kirist, kili-
faam.
5 Waaye bu jigéen musóoruwul, buy
ñaan walla buy wax ci kàddug Yàlla,
kooku day suufeel jëkkëram jiy kilifaam,
ndaxte day mel ni jigéen ju ñu wat.
6 Jigéen ju dul musóoru, bu yaboo, mu
watu. Waaye su fekkee ne jigéen dafay
am kersa, su wàññee kawaram walla mu
watu, fàww kon mu musóoru.
7 Góor nag moom warula teg dara ci
boppam, ndaxte mooy melokaanu Yàlla te
dafay wone ndamu Yàlla. Jigéen moom
dafay wone ndamu góor.
8 Ndaxte jëlewuñu góor ci jigéen, waaye
jigéen lañu jële ci góor.
9 Te sàkkuñu góor ngir jigéen, waaye
jigéen lañu sàkk ngir góor.
10 Looloo tax jigéen wara teg ci kaw
boppam luy màndargaal kilifteef ga, ndax
malaaka yi.
11 Teewul nag ci sunu booloo ak Boroom
bi, jigéen a ngi wéeru ci góor, te góor a ngi
wéeru ci jigéen.
12 Ni ñu sàkke jigéen ci góor, noonu la
góor juddoo ci jigéen, te lépp a ngi jóge ca
Yàlla.
13 Seetleen mbir mii: ndax jekk na jigéen
baña musóoru, buy ñaan Yàlla?
14 Xanaa du àddina ci boppam dafa leen
di won ne gàcce la ci góor, ngir muy yar
kawar gu bare?
15 Waaye loolu nag ab taar la ci jigéen.
Dañoo jagleel jigéen kawar gu gudd, muy
muuraay ci moom.
16 Waaye su kenn bëggee werante ci
mbir moomu, na xam lii: amunu beneen
aada ci njàng mi, du nun walla mbooloo
Yàlla.

Reerub Boroom bi

17 Bi may tollu ci ndigal yi, manuma
leena sant, ndaxte seeni ndaje loraange
lañuy jur, waaye du njariñ.
18 Ci bu jëkk dégg naa lii: bu ngeen di
daje, am na ci yéen ñuy féewaloo, te xaw
naa koo gëm.
19 Fàww mu am ay féewaloo ci seen biir,
ngir ñu mana xàmmi ñi neex Yàlla ci yéen.
20 Bu ngeen dajee, manuleena wax ne
reerub Boroom bi ngeen di lekk.
21 Ndaxte bu ngeen dee lekk, ku nekk
dafay gaawantu di lekk reeram, ba tax
ñenn ñaa ngi xiif, fekk ñeneen di màndi.
22 Xanaa amuleen kër yu ngeen di lekke
ak di naane? Walla ndax dangeena xeeb
mbooloom Yàlla? Walla ngeen bëgga
rusloo ñi amul dara? Lu ma leen ci wara
wax nag? Ma gërëm leen ci loolu? Mukk!
Gërëmuma leen.
23 Li ma jële ci Boroom bi, moom laa leen
jottali: Boroom bi Yeesu, ci guddi gi ñu ko
woree, dafa jël mburu,
24 sant Yàlla, damm ko ne: «Lii sama
yaram la, wi ma joxe ngir yéen. Defleen
lii, ngir fàttaliku ma.»
25 Noonu itam bi ñu lekkee ba noppi, mu
jël kaas bi ne leen: «Kaas bii mooy misaal
kóllëre gu bees, gi Yàlla fas jaarale ko ci
sama deret. Defleen lii ngir fàttaliku ma.»
26 Ndaxte saa su ngeen di lekk mburu
mii, walla ngeen di naan ci kaas bii, yéena
ngi yégle deewu Boroom bi, ba kera muy
ñëw.
27 Kon nag képp ku jekkadi ni mu lekke
ci mburu mi te naane ni ci kaasu Boroom
bi, tooñ nga yaramu Boroom bi ak dere-
tam.
28 Na ku nekk seetlu boppam nag, sooga
lekk ci mburu mi te naan ci kaas bi.
29 Ku lekk mburu mi, naan ci kaas bi,
fekk faalewuloo solos yaramu Kirist wi, sa
lekk ak sa naan dina xëcc àtteb Yàlla ci sa
kaw.
30 Looloo tax ñu bare ci yéen wopp te
ñàkk doole, ba ñenn ñi faatu.
31 Su nu doon seetlu sunu bopp ni mu
ware, kon àtte du nu dal.

32 Waaye bu nu Boroom bi dee àtte, da
nuy yar ngir bañ noo boole ci mbugalu
àddina.
33 Noonu nag bokk yi, bu ngeen dajee, di
lekk reerub Boroom bi, nangeen xaarante.
34 Ku xiif, na lekke këram, ngir baña indi
ci yéen àtteb Yàlla ndax seen ndaje yi.
Yeneen fànn yi ci des nag, bu ma ñëwee
ci yéen, dinaa ko seet.

12

May yi jóge ci Xelu Yàlla mi

1 Léegi nag bokk yi, ci li jëm ci mayi
Xelum Yàlla, bëgguma ngeen umple ci
dara.
2 Xam ngeen ne bi ngeen xamagul woon
Yàlla, xërëm yi manula wax ñoo leen
jiitaloon, di leen wommat.
3 Moo tax ma leen di xamal lii: ku
Xelum Yàlla solu du wax ne: «Yeesu
dafa araam.» Te it kenn manula wax ne:
«Yeesu mooy Boroom bi,» su ko ko Xelum
Yàlla waxloowul.
4 Am na fànni may yu bare yu jóge ci
Xelum Yàlla, waaye menn Xel moomu moo
koy séddale.
5 Am na ay sas yu bare, waaye benn
Boroom bi la.
6 Am na ay fànn yu bare yu Yàllay
feeñale dooleem, waaye jenn Yàlla ji mooy
jëfe doole yooyu yépp ci ñépp.
7 Noonu Yàlla jox na ku nekk fànn
gu muy feeñale Xelam mu Sell mi ngir
njariñul ñépp.
8 Am na ku Yàlla sédde, jaarale ko ci
Xelam, mayu wax ak xel mu leer, keneen
am mayu xam-xam, te mu bawoo ci menn
Xel mi.
9 Keneen it menn Xel mi jox ko ngëm,
keneen di wéral ay jàngoro ci kàttanu Xel
moomu,
10 keneen di def ay kéemaan, am kuy
wax ci kàddug Yàlla, am keneen kuy
ràññee li jóge ci Xelum Yàlla ak li jóge ci
yeneen xel yi, keneen it di wax ay xeeti
làkk, ak kuy firi làkk yooyu.
11 Loolu lépp, menn Xel moomu moo koy
def, ku nekk mu sédd la ci, ni mu ko soobe.

Wenn yaram ak cér yu bare

12 Noona la ci yaramu nit. Yaram wenn
la, teewul am na cér yu bare. Waaye céri
yaram yépp, ak li ñuy baree bare, ñoo
bokk, doon wenn yaram. Te noonu la
Kirist mel.
13 Yàlla sóob na nu ci menn Xelam mi,
ngir nu doon wenn yaram: nuy Yawut
walla nu dul Yawut, nuy jaam mbaa gor,
nun ñépp Yàlla may na nu, nu naan ci
menn Xel mi.
14 Yaram du benn cér, waaye cér yu bare
la.
15 Kon bu tànk nee: «Man duma loxo,
kon bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk
ci céri yaram yi.
16 Te bu nopp nee: «Duma bët, kon
bokkuma ci yaram,» du ko teree bokk ci
céri yaram yi.
17 Bu yaram wépp doon bët, kon nan lay
dégge? Walla bu yaram wépp doon nopp,
kon nan lay xeeñtoo?
18 Waaye Yàlla dafa riime céri yaram wi,
def bu ci nekk fa mu ko soobe.
19 Bu lépp doon benn cér, kon fu yaram
di nekk?
20 Cér yi daal bare nañu, waaye wenn
yaram rekk a am.
21 Bët nag manul ne loxo: «Soxlawuma
la!» Te bopp it manul ne tànk yi:
«Soxlawuma leen!»
22 Loolu sax manula am, ndaxte céri
yaram, yi gëna néew doole, ñoo gëna am
njariñ.
23 Te cér yi gëna ñàkk maana, ñoom
lanuy gëna topptoo. Cér yi ci rafetula tudd,
ñoom lanuy gëna suturaal,
24 fekk yi gëna rafet, soxlawul nu leen di
suturaale noonu. Waaye Yàlla dafa boole
sunu céri yaram yi, ngir gëna teral cér yi
ko soxla.
25 Noonu yaram du séddaloo, waaye cér
bu ci nekk dina dimbali yi ci des.
26 Bu sa benn céru yaram dee metti,
yeneen yi ci des yépp dañuy bokk, yég
metit wi. Te bu dee dangaa fonk sa benn
céru yaram it, ndax du sa yaram wépp a
ciy bànneexu?
27 Léegi benn yaram ngeen, muy
yaramu Kirist, te kenn ku nekk ci yéen cér
nga ci.
28 Te Yàlla teg na ci mbooloom ñi gëm,
ku nekk ak sa may: ci bu jëkk ay ndawi
Kirist, teg ca ñiy wax ci kàddug Yàlla, teg
ca ñiy jàngle, ñiy def ay kéemaan, ñi am
mayu wéral ay jàngoro, ñiy dimbalee, ñiy
jiite, ñiy wax ay xeeti làkk.
29 Ndax ñépp ay ndawi Kirist lañu?
Ndax ñépp dañuy wax ci kàddug Yàlla?
Ndax ñépp ay jàngle? Ndax ñépp ay def
kéemaan?
30 Ndax ñépp a am mayu wéral ay
jàngoro? Ndax ñépp ay wax ay làkk?
Ndax ñépp a leen di firi?
31 Waaye fonkleen may yi gën.

Mbëggeel moo gëna màgg lépp

Léegi nag ma won leen yoon wu gën
lépp.

13

1 Su fekkee ne damay wax làkki nit ñi
ak yu malaaka yi sax, te boolewuma ci
mbëggeel, duma dara lu dul ndënd muy
riir, walla jóolóoli buy kandaŋ-kandaŋi.

2 Su ma yéglee wax ju tukkee ci Yàlla,
ma xam lépp luy kumpa, ma yor xam-xam
bépp te gëm Yàlla ba mana randal ay tund,
fekk boolewuma ci mbëggeel, duma dara.
3 Te it su ma doon sarxe li ma am lépp,
di bàyyi ñu lakk sama yaram, ba rey ma,
su ma ci boolewul mbëggeel, du ma jariñ
dara.
4 Ku bëgg dafay muñ te laabiir. Ku bëgg
du iñaan, du kañu, du tiitaru,
5 du def lu jekkadi, du wut njariñu
boppam, du naqari deret, du ñaaw njort.
6 Du bég ci lu awul yoon, waaye dina bég
ci lépp luy jollil dëgg.
7 Mbëggeel day baale lépp, am gëm ci
lépp, yaakaar lépp, muñ lépp.
8 Mbëggeel amul àpp. Ñiy wax ci
kàddug Yàlla dinañu noppi, ñiy wax ay
làkk dinañu ko bàyyi, ñiy xamle xam-
xamu Yàlla wàcc.
9 Xam-xam bi nu am des na, te ni nu
jottalee xibaar bi nu Yàlla dénk des na.
10 Waaye li mat, bu dikkee, li matul jóge
fi.
11 Bi ma dee xale, dama doon wax ni
xale, di dégge ni xale, di xalaate ni xale.
Waaye bi ma doonee mag, bàyyi naa lu
bokkoon cig ndaw.
12 Tey jii gis bu lëndëm lanuy gis, ni
takkandeer ci seetu bu lëndëm; bu ëllëgee
dinanu gis jaxran. Tey jii sama xam-xam
des na; bu ëllëgee dinaa xam ba mat sëkk,
ni ma Yàlla xame.
13 Léegi nag ñett yii ñooy sax: ngëm,
yaakaar, mbëggeel; te mbëggeel moo ci
raw.

14

Farluleen ci di jottali kàddug Yàlla

1 Xëntewooleen mbëggeel te fonk mayi
Xelum Yàlla, rawatina mayu wax ci
kàddug Yàlla,
2 ndaxte kiy wax aw làkk, waxul ak nit
ñi, waaye Yàlla lay waxal, ndaxte kenn
déggul li muy wax. Dafay wax ay mbóot
ci xelam.
3 Waaye kiy jottali kàddug Yàlla, nit ñi
lay waxal ngir yékkati seen ngëm, di leen
dénk ak a dëfal.
4 Kiy wax aw làkk dafay yokk boppam,
waaye kiy wax ci kàddug Yàlla, dafay yokk
ngëmu mbooloo mi.
5 Léegi nag bëgg naa yéen ñépp, ngeen
di wax ay làkk, waaye li ma gënal mooy
ngeen di wax ci kàddug Yàlla. Kiy wax ci
kàddug Yàlla moo gën kiy wax ay làkk, su
firiwul li muy wax, ngir ngëmu mbooloo
mi yokku.
6 Kon nag bokk yi, su ma ñëwee ci yéen,
di wax ay làkk, lu ma leen di jariñ? Dara,
su ma leen indilul dëgg gu Yàlla feeñal,
walla xam-xam walla kàddu gu tukkee ca
Yàlla, walla am njàngle.
7 Noonu la mel itam ci yëf yi dundul tey
riir, ni toxoro walla xalam. Su li ci jibe
leerul, naka la nit mana ràññee li mbiibi
toxoro walla buumi xalam di wax?
8 Rax-ca-dolli su liit gi jibul bu leer, kuy
mana waajal xare ba?
9 Noonu itam bu ngeen génnewul ay wax
yu leer ci seen gémmiñ, nan lañuy mana
xame li ngeen di wax? Dingeen wax cig
neen!
10 Xawma ñaata xeeti làkk a am ci
àddina, te wu ci nekk am na lu muy tekki.
11 Su ma xamul nag làkk wi ñu may làkk,
doxandéem laay doon ci ki koy wax, te ki
koy wax it doxandéem la ci man.
12 Yéen itam, gannaaw dangeena fonk
mayi Xelum Yàlla, jéemleena ëpple ci liy
yokk ngëmu mbooloo mi.
13 Looloo tax kiy wax aw làkk, na ñaan
ngir mu mana firi li looluy tekki.
14 Su may ñaan Yàlla ci aw làkk, sama
xol day ñaan, waaye sama xel amalul kenn
njariñ.
15 Kon nag lu muy indi? Bu may ñaan,
dinaa ànd ak sama xol, àndaale ak sama
xel. Bu may woy, dinaa ànd ak sama xol,
àndaale ak sama xel.
16 Walla, boo dee gërëm Yàlla, ànd ci
ak sa xol rekk, kon ku masula jàng mbir
yooyu, nan la mana waxe: «Amiin,» ci sa
cant Yàlla googu? Ndaxte xamul li ngay
wax.
17 Dëgg la, dangay sant Yàlla bu baax,
waaye ki ci des, ngëmam yokkuwul.
18 Maa ngi sant Yàlla ci li may wax ay
làkk, ba raw leen yéen ñépp.
19 Waaye ci ndajem mbooloom ñi gëm,
wax juróomi baat yu am njariñ, ngir
jàngal ñi ci des, moo ma gënal wax fukki
junniy baat ciw làkk.
20 Bokk yi, buleen melati ni ay xale, ci
ni ngeen di xalaate. Ci lu jëm ci lu bon,
mel-leen ni ay xale, waaye ci seeni xalaat,
mel-leen ni ay mag.
21 Bind nañu ci téereb yoon wi:
«Dinaa wax ak mbooloo mii,
jaare ko ci ay nit, ñuy wax yeneen làkk,
ak ay gémmiñi doxandéem,
waaye ba tey duñu ma déglu.»
Moom la Boroom bi wax.
22 Ci noonu wax ay làkk, firnde la ci ñi
gëmul, te du firnde ci ñi gëm. Te it wax ci
kàddug Yàlla, du firnde ci ñi gëmul, waaye
firnde la ci ñi gëm.
23 Kon nag su fekkee ku jàngul mbiri
Kirist walla ku gëmul dugg ca mbooloo ma,
fekk ñépp di wax ay làkk, ndax du wax ne
dangeena dof?
24 Waaye bu ñépp dee wax ci kàddug
Yàlla, te ku gëmul dugg fa, walla ku jàngul

mbiri Kirist, wax yi ñépp wax dafay wone
bàkkaaram te àtte ko,
25 ba kumpay xolam feeñ. Bu ko defee
dina dëpp jëëm ci suuf, di màggal Yàlla te
naan: «Dëgg-dëgg Yàllaa ngi ci seen biir.»

Seetleen bu baax seen nekkin ci seen ndaje

26 Kon nag bokk yi, lu muy indi? Bu
ngeen dajee, kii am aw taalif, kii am
njàngle, kii dëgg gu Yàlla feeñal, kii di
wax aw làkk, kee di ko firi. Na loolu lépp
aw ci yoonu yokk ngëmu mbooloo mi.
27 Su amee kuy wax aw làkk, na ñaar
wax walla gën gaa bare ñett. Nañu ko
toppante, te kenn di firi.
28 Su amul kuy firi, kooku di wax aw
làkk, na noppi ci ndajem mbooloo mi. Na
waxanteek Yàlla ci xolam.
29 Ci ñiy wax ci kàddug Yàlla nag, na
ñaar walla ñett wax, te ñi ci des ràññee
li ñuy wax.
30 Su amee ku toog te Yàlla feeñal ko
dëgg, na ki doon wax noppi.
31 Yéen ñépp man ngeena kenn-kennoo
wax ci kàddug Yàlla, ngir ñépp jàng te
dégg li ñu leen di dénk.
32 Ñiy jottali kàddug Yàlla dañoo moom
seen xel,
33 ndaxte Yàlla du Yàllay lëj-lëj waaye
Yàllay jàmm la.
Ci mboolooy gaayi Yàlla yépp,
34 na jigéen ñi noppi ci ndaje mi, ndaxte
sañuñu faa wax. Nañu doon jigéen ñu
nangu, ni ko yoon wi tërale.
35 Te su ñu bëggee laaj dara, nañu ko
laaj seen jëkkër ca kër ga, ndaxte jigéen di
wax ci ndajem mbooloom ñi gëm, gàcce
la.
36 Ndax ci yéen la kàddug Yàlla sosoo?
Walla ndax ci yéen rekk la agsi?
37 Su kenn xalaatee ne mooy wax ci
kàddug Yàlla, walla mu xalaat ne Xelum
Yàlla jagleel na may, na nangu ne lii ma
leen bind ndigalu Boroom bi la.
38 Te su ko xeebee it, ñu xeeb ko.
39 Kon nag bokk yi, farluleen ci di wax
ci kàddug Yàlla, te buleen tere kenn muy
wax ay làkk.
40 Waaye nag, na lépp di dox ciy teggin
te aw yoon.

15

Ci li jëm ci ndekkitel Kirist

1 Léegi nag bokk yi, maa ngi leen di
fàttali xibaaru jàmm bi ma leen yégal.
Xibaaru jàmm boobu, nangu ngeen ko te
yéena ngi ciy sax.
2 Ci moom ngeen jaare, ba mucc, bu
ngeen téyee bu dëgër njàngle mi, ni ma
leen ko yégale. Walla xanaa boog gëm
ngeen ko cig neen?
3 Li ma jotoon, jottali naa leen ko, te moo
jëkk ci maana yi: Kirist dee na ngir dindi
sunuy bàkkaar, ni ko Mbind mi tërale,
4 suul nañu ko, mu dekki ca ñetteelu fan
ba, ni ko Mbind mi tërale.
5 Feeñu na Sefas, teg ca fukki taalibe ya
ak ñaar.
6 Gannaaw ga feeñu na lu ëpp juróomi
téeméeri bokki taalibe ci benn yoon. Te ñu
bare ci ñoom ñu ngi dund ba léegi, waaye
am na ci ñu nelaw.
7 Ba noppi feeñu na Saag ak ndawi Kirist
yépp.
8 Man nag la mujja feeñu, ma mel ni liir
bu judduwul ci jamonoom.
9 Ndaxte maa gëna ñàkk solo ci ndawi
Kirist yi, te yeyoowuma sax, ñu may wooye
ndaw, man mi doon fitnaal mbooloom
Yàlla.
10 Waaye nag yiwu Yàlla moo tax ma
doon li ma doon, te yiw, wi mu wone ci
man, du cig neen. Waaye sax maa gëna
liggéey ñi ci des ñépp: du ci man, waaye
yiwu Yàlla, wiy jëf ci man, moo tax.
11 Noonu nag muy man muy ñoom,
dénkaane boobu lanuy yégle, te moom
ngeen gëm.

Nan lañu mana waxe ne, néew yi duñu dekki?

12 Waaye su nu yéglee ne, Kirist dekki
na, nan la ñenn ñi ci yéen mana waxe ne,
néew yi duñu dekki?
13 Su fekkee ne ñi dee duñu dekki, kon
Kirist it dekkiwul.
14 Te su Kirist dekkiwul, sunu waare day
neen, te it seen ngëm day neen.
15 Rax-ca-dolli gis nañu ne seedeel nanu
Yàlla ay fen, ndaxte seede nanu ci mbiram
ne dekkal na Yeesu, te fekk dekkalu ko, su
néew yi dul dekki.
16 Su néew yi dul dekki, Kirist moom it
dekkiwul.
17 Te su Kirist dekkiwul, seen ngëm du
am solo, ba tey yéena ngi ci seeni bàkkaar.
18 Te it ñi dee ba noppi ci Kirist sànku
nañu.
19 Su fekkee ci giiru dund gii rekk la sunu
yaakaar ci Kirist ame solo, kon noo gëna
mata yërëm ñépp.
20 Waaye léegi Kirist dekki na, di ku
jëkka dekki, ni gub yi ñu jëkka tànne ci
ngóob mi, jagleel leen Yàlla.
21 Gannaaw ci nit la dee jaar, dugg
àddina, kon it ci nit la ndekkite jaar.
22 Kon ni ñépp deeye ci seen bokk ci
Aadama, noonu la ñépp di dundaate ci
seen bokk ci Kirist.
23 Waaye ku nekk ak ayam. Kirist moo
jëkk, mel ni gub yi ñu jëkka tànne ci ngóob
mi, ba noppi, bu Kirist délsee, ñi bokk ci
moom jël seen ay.

24 Gannaaw ga, mujug jamono taxaw, te
Kirist dina not gépp kilifa ak bépp sañ-sañ
ak doole, ba noppi delloo nguur gi kiy Yàlla
di Baayam.
25 Ndaxte fàww Kirist nguuru, ba kera
Yàlla di daaneel noonam yépp ciy tànkam.
26 Noon bu mujj, bi mu fiy jële, mooy
dee.
27 Ndaxte Mbind mi nee na: «Yàlla notal
na ko lépp, mu teg ci tànk.» Waaye bu
Mbind mi nee, «not na lépp,» wóor na
ne moom mi ko notal lépp, génne na ci
boppam.
28 Léegi bu ñu ko notalee lépp nag,
moom Kirist muy Doom ji dina delloo
kilifteef gi Yàlla, mi ko notal lépp, ngir
Yàlla nekk buur ci lépp.
29 Su ndekkite amul, kon ñi ñu sóob ci
ndox ngir ñi dee, lu mu leen di jariñ? Su
dekki amul, kon lu tax ñu leen di sóob ngir
ñi dee?
30 Te nun it lu tax fu nu tollu nu jaay
sunu bakkan?
31 Bokk yi, ni ma damoo ci yéen ndax
Yeesu Kirist, ni la ma wóore ne bés bu
nekk ma riisu dee.
32 Su fekkee ne ci ni ñu ko waxe, xeex
naa ca dëkku Efes ak rabi àll, kon ban
njariñ la may amal? Su néew yi dul woon
dekki, am na lu ci léeb wax:
«Nanu lekk di naan, ndaxte ëllëg dinanu
dee.»
33 Bu leen ko réere mbir: «Ànd bu bon
dina yàq nit ku baax.»
34 Delloosileen xel yi te bàyyi bàkkaar,
ndaxte am na ci yéen, ñu umple Yàlla. Kon
war ngeena rus!

Nan la yaramu ñi dekki mel?

35 Waaye dina am kuy naan: «Nan la
néew yi di dekkee? Wan yaram lañuy
délsee?»
36 Yaa gàtt xel! Li ngay ji, du jebbi dund
gu bees, fi ak deewul ba noppi.
37 Te li ngay ji du jëmmi gàncax giy ñëwi,
waaye pepp kese la, maanaam dugub,
walla weneen jiwu.
38 Noonu Yàlla jox ko jëmm ju ko neex,
jiwu wu nekk ak jëmmam.
39 Jëmmi mbindeef yépp a wuute: nit ak
jëmmam, mala, picc, jën— yu ci nekk ak
sa jëmmi bopp.
40 Am na itam ay jëmm ca asamaan ak
i jëmm ci suuf. Leeru jëmm ca asamaan
wuute na ak gi ci suuf.
41 Jant bi, weer wi ak biddiiw, lu nekk ak
sag leer. Te it leeru biddiiw bu nekk dina
wuute ak moroomam.
42 Noonu la ndekkitel néew yi di deme.
Bu ñu suulee néew bi, dañoo ji lu yàqu.
Bu dekkee, du yàqooti ba abadan.
43 Lu ñàkk solo lañuy suul; mu dekki
ak ndam. Lu néew doole lañuy suul, mu
dekki ak kàttan.
44 Bu ñu koy suul, yaram lay doon wu
soloo woon ruu. Bu dekkee, doon yaram
wu soloo ndamu Xelum Yàlla.
Ndegam am na yaram wu soloo ruu, kon
dina am yaram wu soloo ndamu Xelum
Yàlla.
45 Mbind mi nee na: «Nit ku jëkk ka,
Aadama, doon na boroom ruu,» waaye
Aadama mu mujj mi doon na Xel muy joxe
dund.
46 Yaram wi soloo ndamu Xelum Yàlla
jiituwul; yaramu doom Aadama moo jiitu;
yaramu ndam li moo ci topp.
47 Nit ku jëkk ka pëndu suuf la woon;
ñaareelu nit ki di Kirist, mi ngi jóge
asamaan.
48 Waa àddina yor nañu jëmmi nit, ki ñu
sàkke ci suuf; noonu it ñi bokk ci asamaan
dinañu yor melokaanu ki jóge ci asamaan.
49 Te ni nu yore melokaanu ki ñu sàkke
ci suuf, noonu lanuy yoreji melokaanu ki
jóge ca asamaan.
50 Li may wax nag bokk yi, moo di ne,
sunu yaram wii manula am wàll ci nguuru
Yàlla, te lu yàqu manula am wàll ci liy sax
abadan.
51 Lii ma leen di xamal, mbóotu Yàlla
la. Dégluleen, dunu jaar ci dee nun ñépp,
waaye nun ñépp dinanu soppiku,
52 ci saa su gàtt, ci xef ak xippi, bu liit
gu mujj gi jibee. Ndax liit gi dina jib, néew
yi dekki, di dund abadan, te nun dinanu
soppiku.
53 Yaram wu yàqu war na sol jëmm ja
dul yàqooti, te yaram wiy dee sol dund gu
sax abadan.
54 Bu li yàqu solee melokaanu li dul
yàqu, te liy dee sol melokaanu liy sax
abadan, kon lii ñu wax ci Mbind mi mat:
«Yàlla not na dee, ba labal ko ci ndamam.
55 Céy yaw dee! Ana sa ndam?
Céy yaw dee! Ana sa daŋar ji ngay fitte?»
56 Daŋaru dee mooy bàkkaar, te dooley
bàkkaar mooy Yoon wi.
57 Waaye jërëjëf yaw Yàlla, ji nu jox ndam
li jaarale ko ci sunu Boroom Yeesu Kirist!
58 Kon nag sama bokk yi ma sopp,
nangeen takku, sampu ba dëgër, te gëna
sawar ci liggéeyu Boroom bi, xam ne seen
liggéey, bi jëm ci Boroom bi, du neen.

16

Ci mbirum laajum xaalis mi jëm ci mbooloom Yàlla mi

1 Léegi nag ci li jëm ci ndimbal, li ñuy
sàkkal gaayi Yàlla yi, defleen li ma tëral
ci mboolooy ñi gëm te nekk ci diiwaanu
Galasi.

2 Bés bu jëkk ci ayu-bés yi, na ku nekk
ber lu mu àttan, denc ko, ngir saa yu ma
dikkee, ñu bañ di wër di laaj xaalis.
3 Su ma dikkee, dinaa dénk seen xaalis ñi
ngeen tànn, yónni leen Yerusalem, boole
ko ak bataaxal.
4 Su aajoo ma demal sama bopp, kon
dinañu ànd ak man.

Ndigal yu mujj yi

5 Gannaaw bu ma jàllee diiwaanu Mase-
duwan, dinaa ñëw ci yéen, ndaxte fas naa
ko yéenee jàll.
6 Man na am ma yàgg ci yéen, jombul
sax ma lollikoo fi yéen. Noonu dingeen
taxawu sama yoon, fu ma mana jëm.
7 Ndaxte fi mu ne bëgguma leena gis
rekk, jàll, waaye yaakaar naa ne dinaa
toog ci yéen ab diir, bu neexee Boroom bi.
8 Ba tey dinaa toog fii ci dëkku Efes ba
màggalu Pàntakot,
9 ndaxte Yàlla ubbil na ma bunt, ba mu
ne làññ, ngir may def liggéey bu mana
am muj gu rafet, te noon yu bare bëgga
gàllankoor liggéey bi.
10 Bu leen Timote ganesee, fexeleen ba
bumu am njàqare ci seen biir, ndaxte
dafay liggéeyal Boroom bi ni man.
11 Kon bu ko kenn xeeb. Nangeen
taxawu yoonam, ba mu délsi ci man ci
jàmm, ndaxte maa ngi koy xaar ak bokk
yi.
12 Naka Apolos sunu mbokk mi nag
moom, xiir naa ko ay yooni yoon, mu ñëw
ci yéen, ànd ak bokk yi. Waaye fi mu ne
dëppoowul ak coobareem. Dina ñëw saa
su ko manee.
13 Farluleen te dëgër ci ngëm, di góor-
góorlu te am pastéef.
14 Lépp li ngeen di def, defleen ko ak
mbëggeel.
15 Xam ngeen ne, Estefanas ak nja-
bootam ñoo jëkka nangu xibaaru jàmm bi
ci diiwaanu Akayi, te ñoo joxe seen bopp,
ngir liggéeyal gaayi Yàlla yi. Kon nag bokk
yi, maa ngi leen di ñaan,
16 ngeen nangul nit ñu mel noonu, ñoom
ak képp ku ànd ak ñoom ci liggéey bi.
17 Bi ma Estefanas ak Fortunatus ak
Akaykus seetsee, bég naa ci lool. Taxawal
nañu leen ci topptoo, bi ngeen yéene woon
ci man te tële ko.
18 Seral nañu sama xol ak seen yos itam.
Kon fonkleen nit ñu mel noonu.

Tàggoo

19 Mbooloy ñi gëm te nekk diiwaanu Asi
ñu ngi leen di nuyu. Akilas ak Pirsil, ñu ngi
leen di nuyu bu baax ci Boroom bi, ñoom
ak mbooloom ñi gëm tey daje seen kër.
20 Bokk yépp ñu ngi leen di nuyu.
Saafoonteleen ak xol bu laab.
21 Man Pool maa bind nuyoo bii ci sama
loxob bopp.
22 Képp ku bañ Boroom bi, yal na ko
Yàlla alag. Boroom bi, ñëwal!
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak
yéen.
24 Bëgg naa leen yéen ñépp ndax sunu
booloo ak Yeesu Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KORENT

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coobarey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk,
noo leen di bind, yéen mbooloom Yàlla mi
nekk dëkku Korent, ak gaayi Yàlla yu sell,
yi nekk ci diiwaanu Akayi gépp.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Yàlla, Boroom lépp luy dëfal xol yi

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu boroom
Yeesu Kirist, di Baay biy Aji Yërëm tey
Boroom lépp luy dëfal xol yi.
4 Mooy dëfal sunu xol ci sunu tiis yépp,
ngir nun ci sunu bopp nu mana dëfal xolu
ñépp ñi nekk ci tiis, di leen sédd ci noflaay,
bi Yàlla def ci sunu xol.
5 Ndaxte ni coonoy Kirist di baawaane ci
nun, noonu it la Kirist nekke buntu noflaay
bu yaa, biy dëfal sunu xol.
6 Su nuy jaar ci tiis, seen noflaay a tax ak
seen mucc. Bu dee Yàlla dëfal na sunu xol,
seen noflaay a tax, ngir ngeen mana dékku
naqar yu mel ni yu nuy am, nun itam.
7 Sunu yaakaar ci seen mbir dëgër na,
xam ne ni ngeen bokke ak nun naqar,
noonu ngeen di bokke ak nun noflaayu xol.
8 Ndaxte bokk yi, bëggunu ngeen umple
tiis, wi nu daj ci diiwaanu Asi. Yen bi
diisoon na lool ba weesu sunu kàttan, ba
amatunu yaakaar sax ci dund.
9 Demoon nanu ba defe ne dogalees na
sunug dee. Loolu amoon na, ngir nu baña
wéer sunu yaakaar ci sunu bopp, waaye
nu wéer ko ci Yàlla, miy dekkal néew yi.
10 Moo nu musal ci dee gu metti googu
te dina nu musalaat. Ci moom lanu wékk
sunu yaakaar ne dina nu musalati,
11 bu ngeen nu jàpplee di ci boole seeni
ñaan. Noonu ñu bare dinañu gërëm Yàlla
ci yiw, wi mu nu may te muy tontul ñaanu
ñu bare.

Pool setal na boppam

12 Li nuy tiitaroo moo di sunu xel day
seede ne ci kanam àddina si, rawatina sax
ci seen kanam, aw nanu ci tànk yu jub, ànd
ak xol bu laab fa kanam Yàlla. Jëfewunu ci
pexem nit, waaye ci yiwu Yàlla lanu jëfe.
13-14 Bindunu leen nag leneen lu dul li
ngeen jàng te xam ko. Fi mu ne seen xam-
xam ci nun matagul, waaye yaakaar naa
ne bu matee, dingeen mana tiitaru ci nun,
ni nu koy defe ci yéen, bu bésu Boroom bi
Yeesu ñëwee.
15 Kon ni ma ame woon kóolute googu,
naroon naa jëkka jaar ci yéen, ngir ganesi
leen ñaari yoon.
16 Bëggoon naa jaar ci yéen, dem dii-
waanu Maseduwan, te bu ma jógee Mase-
duwan, dikkaat ci yéen, ngir ngeen waajal
sama tukki ca Yude.
17 Ba may mébét loolu nag, ndax dama
cee boolewul pastéef? Te ndax samay
yéene yéeney nit kese la, ba may xel ñaar,
naan «waaw» ak «déet»?
18 Wóor na Yàlla ne li nu leen di wax, du
«waaw» ju ànd ak «déedéet».
19 Ndaxte Doomu Yàlla ji, Yeesu Kirist,
mi nu doon yégle ci seen biir, man ak
Silwan ak Timote, nekkul woon «waaw» ak
«déedéet;» «waawi» Yàlla la masa nekk.
20 Te lépp lu Yàlla dige woon fekk na
«waawam» ci moom. Noonu kon ci Kirist
lanuy waxe: «Amiin», ngir yékkati ndamu
Yàlla.
21 Te Yàlla moo nuy dëgëral ci Kirist, nun
ak yéen, te sol nu Xelam.
22 Moo nu màndargaal ni ay gaayam, def
Xelam ci sunu xol, muy dawal ci cér, bi mu
nu dencal.
23 Man nag Yàlla seede na ma, te giñ naa
ci sama bakkan ne yërëm leen rekk moo
tax délseeguma Korent.
24 Du caageen nag noo leen bëgga not
ci lu jëm ci seen ngëm, waaye nu ngi
liggéeyandoo ak yéen ngir seen mbég,
ndaxte ci ngëm ngeen sax.

2

1 Man nag fas yéene naa lii: duma délsi
ci yéen ci naqar.
2 Ndaxte su ma leen tegee naqar, kuy
seral sama xol ku dul yéen ñi ma teg aw
naqar?
3 Looloo tax ma binde noonu, ngir baña
agsi, am naqar ci ñi ma waroona bégal.
Am naa kóolute ci yéen ñépp ne sama
mbég mooy seen mbég.
4 Ci biir tiis ak xol bu jeex laa leen bind,
samay bët taa ak ay rongooñ. Binduma
leen ngir teg leen naqar, waaye ngir ngeen
xam xóotaayu mbëggeel gi ma am ci
yéen.

Pool baal na ki tooñoon

5 Su kenn tegee moroomam naqar, du
man la ko teg, waaye man nanu ne yéen
ñépp la ko teg —matul may réyal mbir mi.
6 Àtte bi ko mbooloo mi teg, doy na.
7 Léegi nag baal-leen ko te dëfal xolam,
ngir bañ mu sóobu ci naqar wu ëpp.
8 Kon maa ngi leen di ñaan, ngeen
feddali seen mbëggeel ci moom.
9 Nattu leen moo tax ma bind leen it, ngir
seet ba xam ndax dingeen dégg ndigal ci
lépp.

10 Ku ngeen baal, ma baal ko itam. Man
nag, su ma baalee —fekk am lu ma wara
baale— yéena tax ma def ko ci kanam
Kirist,
11 ngir Seytaane baña am bunt bu mu
jaar ba nax nu, ndaxte réerewunu mbir
ay pexeem.

Ndawi Yàlla ci xamle kóllëre gu bees, gi Yàlla fas ak nit

12 Ba ma àggee Torowas nag, ngir yégle
fa xibaaru jàmm bi ci Kirist, Boroom bi
ubbil na ma ci bunt.
13 Waaye sama xel dalul benn yoon, ndax
li ma fa fekkul sama mbokk, Tit. Noonu
nag ma tàggu leen, daldi dem diiwaanu
Maseduwan.
14 Waaye cant ñeel na Yàlla! Ci sunu
booloo ak Kirist, daf nuy yóbbaale saa
su nekk ci gawari ndamam, tey jaar ci
nun ngir turu Kirist jolli fu nekk, ni xetu
latkoloñ di tasaaroo.
15 Ndaxte ci Yàlla, xetu Kirist gu neex
lanu, di gilli jëm ci ñiy mucc ak ñiy sànku;
16 ci ñu mujj ñii, xet gu sedd lanu, guy
jëme ci dee; ci ñu jëkk ñi, xetu dund lanu,
guy jëme ci dund. Ku mana àttan yen
boobu!
17 Nun nag melunu ni ñu bare, ñiy
baana-baana ci kàddug Yàlla, waaye ci
sunu booloo ak Kirist, nu ngi waare ak xol
bu laab fa kanam Yàlla, ni yonenti Yàlla.

3

1 Mbaa du danoo tàmbalee tëgguwaat
nag? Mbaa du danoo soxla ni ñenn ñi
ay dénkaane yu ñu nuy gërëme, te ñuy
bataaxal yu jóge ci yéen walla yu jëm ci
yéen?
2 Déedéet, yéenay sunu bataaxal; ci
sunu xol lañu ko bind, di bataaxal bu nit
ñépp mana xam te jàng ko;
3 ndaxte leer na ne bataaxal bu jóge
ci Kirist ngeen, bu mu jaarale ci nun.
Bindeesu ko daa, waaye ci Xelum Yàlla miy
dund lees ko binde; du ci àlluway doj lañu
ko rëdd, waaye ci xolu doom Aadama.
4 Googu kóolute lanu am fa kanam Yàlla
ndax Kirist.
5 Du caageen nag ne àttan nanu dara
ci sunu man-man, ba nu yaakaar dara ci
sunu bopp, waaye sunu kàttan ci Yàlla lay
jóge.
6 Moo nu jox kàttan, nu nekk ndaw yuy
xamle kóllëre gu bees gi. Kóllëre googu
ajuwul ci ay sàrti diine, waaye mi ngi aju
ci jëfu Xelum Yàlla. Ndaxte sàrti kese day
jëme ci dee, waaye Xelum Yàlla dafay joxe
dund.

Ndamu kóllëre gu bees gi

7 Ba ñu bindee arafi sàrt yi ciy àlluway
doj, leeraayu ndamu Yàlla nekk fa. Xar
kanamu Musaa di leer, ba bànni Israyil
duñu ko mana xool, fekk leer ga di wéy.
Ndegam sàrti yoon yooyuy jëme ci dee,
ñoo ànd ak ndam,
8 rawatina nag ne jëfu Xelum Yàlla dina
gëna ànd ak ndam.
9 Su fekkee ne tëralin, wiy teg nit tooñ,
àndoon na ak ndam, rawatina ci tëralin
wiy àtte nit jub.
10 Ndaxte ndam li amoon keroog suux na
ci ndam li ko raw léegi.
11 Te it ndegam li wéy dafa amoon ndam,
astamaak li fi sax.
12 Kon nag gannaaw wékku nanu ci
yaakaar ju mel noonu, danuy waare ak
kóolute gu mag.
13 Dunu def ni Musaa, mi daan muur
xar kanamam, ngir bànni Israyil baña gis
jeexug leer googu saxul.
14 Waaye seen xel dafa daldi gumba. Ba
tey jii sax, bu ñuy jàng téereb kóllëre gu
jëkk gi, muuraay googu dafay des; deñul,
ndaxte ci Kirist rekk la mana deñe.
15 Waaw, ba tey jii, su ñuy jàng yoonu
Musaa, seen xol dafay muuru.
16 Waaye saa su kenn walbatikoo ci
Boroom bi, muuraay gi daldi muriku.
17 Fekk nag Boroom, bi ñuy wax foofu,
moo di Xelum Yàlla, te fu Xelu Boroom bi
nekk, foofa yaatu gu mat am na fa.
18 Nun ñépp nag, danuy lerxat ndamu
Boroom bi ak xar kanam bu muuruwul,
bay soppiku ci melokaanam, ànd ak ndam
luy yokku te sax ci dooley Boroom biy
Xelum Yàlla.

4

Xibaaru Kirist leeral na sunu xol yi lëndëmoon

1 Kon nag ndegam Yàlla ci yërmandeem
sas na nu liggéey boobu, dunu bayliku.
2 Lànk nanoo ànd ci mbir, yi ñuy nëbb
te ñu gàccelu. Sunuy tànk du yu njublaŋ
te dunu dëngal kàddug Yàlla. Waaye nu
ngi biral dëgg, di sàkku kóoluteg ñépp fa
kanam Yàlla.
3 Su fekkee ne sax, xibaaru jàmm bi dafa
muuru ci ñenn ñi, dafa fekk ñoom ñu aw
yoon wu jëm ci sànkute.
4 Ñoom la yàllay jamono ji gëlëmal seen
xel, ngir ñu baña gis leeru xibaaru jàmm,
biy wone ndamu Kirist, mi di melokaanu
Yàlla.
5 Ndaxte Yeesu Kirist Boroom bi lanuy
waare, waaye waarewunu lu jëm ci sunu
bopp. Nun seeni jaam lanu ndax Yeesu.
6 Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer leer ci biir
lëndëm,» moo leer ci sunu xol, ngir leeral
nu ak xam-xamu ndamu Yàlla, liy feeñ ci
xar kanamu Kirist.

Xibaaru Kirist dafa mel ni alal ju ñu yeb ciy njaq

7 Leer googu ci sunu xol mi ngi mel ni
alal, waaye ñu ngi ko def ci nun ñi néew
doole niy njaq kese, ngir kàttan gu ëpp xel
gi, bawoo ci Yàlla te du ci nun.
8 Dañu nuy sonal fu nekk, waaye kenn
tancu nu. Dañu nuy dugal ci ruq yi, waaye
dinanu ci génn.
9 Dañu nuy fitnaal, waaye Yàlla du nu
wacc mukk. Tër nañu nu, waaye kenn
doggaliwu nu.
10 Fu nu tollu noo ngi gàddu ci sunu
yaram dee gi Yeesu dee woon, ngir dundu
Yeesu moom it feeñ ci sunu yaram.
11 Bés bu nekk, nun ñiy dund, ñu ngi nuy
jébbal dee ndax Kirist, ngir dundu Kirist
moom itam feeñ ci sunu yaram wiy dee.
12 Noonu dee mu ngi jëf ci nun, dund di
jëf ci yéen.
13 Mbind mi nee na: «Damaa gëm, moo
tax ma wax.» Nun it nag, ndegam am nanu
menn xelu ngëm moomu, danoo gëm, ba
tax nuy wax.
14 Ndaxte xam nanu ne Yàlla, mi dekkal
Boroom bi Yeesu, dina nu dekkal nun
itam ak Yeesu, te dina nu yóbbu ak yéen,
taxawal nun ñépp ci jataayam.
15 Ndaxte lépp li nuy daj, seen njariñ
a tax, ngir yiwu Yàlla, wiy yokku ci nit
ñu gëna takku, yokkaale ngërëm lu jëm ci
Yàlla, ngir jollil ndamam.
16 Loolu moo tax sunu yaakaar du tas.
Bu fekkee sax sunu yaram day yàqu jëm
cig mag, sunu ruu moom, bés ak bés muy
gëna yeesaat.
17 Ndaxte sunu coono bu woyof bi dul
yàgg, dafa nuy jural ndam lu bare, ba suul
coono bi, tey sax abadan.
18 Kon diirunu li ñuy gis waaye li ñu dul
gis. Ndaxte li ñuy gis day wéy, waaye li ñu
dul gis day sax ba fàww.

5

Sunu màkkaan ci wetu Boroom bi

1 Yaram wi nu soloo ci kaw suuf dafa
mel ni ab xayma. Su daanoo, xam nanu
ne Yàlla jagleel na nu am taax ci asamaan,
mu loxol nit defarul, di taax muy sax ba
fàww.
2 Fi mu ne nu ngi wonk, di yàkkamtee
féete ak sunu dëkkukaayu asamaan, sol
ko ni koddaay, xam ne
3 bu nu ko solee, dunu def yaramu neen.
4 Nun ñi nekk ci xayma bii, nu ngi wonk
ndax coono. Du caageen ne danoo bëgga
summi sunu yaramu àddina, waaye danoo
bëgga sol sunu yaramu asamaan, ngir liy
dee sóobu ci biir dund.
5 Ki nu waajal ngir loolu moo di Yàlla,
moom mi nu jox Xelam, di dawal ci cér bi
mu nu dencal.
6 Noonu kon nu ngi fees ak kóolute fu
nu tollu; te xam nanu ne fi ak nu ngi dëkk
ci yaram wii, àggagunu sunu màkkaan ci
wetu Boroom bi—
7 ndaxte doxewunu ab gis, waaye ngëm
lanuy doxe.
8 Kon fees nanu ak kóolute, te yéenee
jóge ci dëkkukaayu yaram wii, dem dëkk
ci wetu Boroom bi.
9 Kon nag des fi walla jóge fi, li nuy
faaydaal moo di neex Boroom bi.
10 Ndaxte nun ñépp fàww nu teew ci
kanam Kirist, mu àtte nu, ngir ku nekk jot
peyu li mu def ci yaramam, muy lu baax
walla lu bon.

Nanguleena juboo ak Yàlla

11 Gannaaw xam nanu ragal Yàlla nag,
nu ngi fexee gëmloo nit ñi, waaye li nu
nekk leer na Yàlla, te yaakaar naa ne leer
na leen it, ba ne fàŋŋ.
12 Jéemunoo waxati lu ngeen nuy nawe,
waaye danu leena bëgga may yoonu ti-
itaru ci nun, ba am lu ngeen tontoo
ñooñuy tiitaroo col gu àndul ak xol.
13 Su fekkee danoo tàggalikoo ak sunu
sago, ngir Yàlla la. Su nu àndee ak sunu
sago, ngir yéen la.
14 Ndaxte mbëggeelu Kirist moo nuy
jiite, ndax wóor na nu ne ndegam kenn
rekk a dee ngir ñépp, kon ñépp a dee.
15 Te dee na ngir ñépp, ngir ñiy dund
dootuñu dund ngir seen bopp, waaye ngir
ki dee ci seen wàll te dekki.
16 Kon nag gannaaw-si-tey xoolatunu
kenn ci gis-gisu àddina. Su fekkee mas
nanoo xool Kirist ci gis-gisu àddina, léegi
xooleetunu ko noonu.
17 Kon bu nit bokkee ci Kirist, mbindeef
mu bees la. Li jëkk wéy na, lu bees a fi
teew.
18 Te loolu lépp a ngi sosoo ci Yàlla, mi nu
jubale ak boppam jaare ko ci Yeesu Kirist,
te sas nu nuy waare juboo googu:
19 maanaam, Yàlla jaar na ci Kirist, di
jubale waa àddina ak boppam te sëfu leen
seeni tooñ. Kàddug juboo googu, Yàlla
dénk na nu ko.
20 Ay ndaw lanu, yu Kirist yónni, te
Yàllaa ngi woo nit ñi jaare ko ci nun. Kon
nag ci turu Kirist, nu ngi leen koy ñaan:
nanguleena juboo ak Yàlla.
21 Kirist mi masula def bàkkaar, Yàlla def
na ko bàkkaar ci sunu wàll, ngir ci sunu
bokk ci moom, nu mana doon njubteg
Yàlla.

6

1 Nun nag ñiy liggéeyandoo ak Yàlla,
nu ngi leen di ñaan: jariñooleen yiw, wi
ngeen jote ci Yàlla, ngir mu baña neen ci
yéen.
2 Ndaxte Yàlla nee na:
«Ca jamono ja mu jekke, nangu naa sa
ñaan;
ci bésu mucc gi laa la wallu.»
Tey jii la jamono ju jekk ji; tey la bésub
mucc gi.

Tiis yi nu daj ci liggéeyal Yàlla

3 Bëggunoo lëmbaaje xelu kenn ci dara,
ngir kenn baña sikk sunu liggéey.
4 Li nu bëgg moo di rafetal sunu tur ni
jawriñi Yàlla ci fànn gu nekk; danuy muñ
coono yi, tiis yi, njàqare yi;
5 ñu nuy dóor, di nu tëj ci kaso, dëkk yi
di yëngu ndax sunu mbir; nuy liggéey ba
sonn, di fanaane xool, di woor.
6 Nu ngi rafetal sunu yen ci dund gu sell,
ci xam-xam, muñ ak laabiir, ci Xel mu Sell
mi ak ci mbëggeel gu raxul njublaŋ,
7 ci kàddug dëgg ak ci kàttanu Yàlla, nu
ngi yor gànnaayi njubte ci loxol ndijoor ak
lu càmmoñ.
8 Ñu bàkk nu, jéppi nu, sant nu, xas nu.
Ñu di nu jiiñ réeral, moona niti dëgg lanu.
9 Ñuy xeeb sunu tur, moona tur yi siiw
nañu. Nu mel ni ñu loof, moona nu ngi
dund. Ñu yar nu, teewul nu rëcc ci dee.
10 Danuy dékku tiis, waaye di bég fu nu
tollu. Nu tumuránke, waaye di woomal ñu
bare; amunu dara, fekk noo moom lépp.
11 Yéen bokki Korent, wax nanu leen
sunu biir ak sunu biti, di leen ubbil sunu
xol.
12 Ubbiku nanu ci yéen, waaye yéen
ubbikuwuleen ci nun.
13 Maa ngi wax ak yéen ni samay doom;
feyleen nu bor bi, yéen itam; ubbileen
seen xol!

Bàyyileen bokkaale

14 Buleen likkoo ak ñi gëmul. Gan
àndandoo moo mana am diggante njubte
ak ndëngte? Gan booloo moo mana am
diggante leer ak lëndëm?
15 Gan déggoo moo mana am diggante
Kirist ak Beliyar? Gan jaxasoo moo mana
am diggante ki gëm ak ki gëmul?
16 Nan la kër Yàlla mana mànkoo ak
xërëm yi? Ndaxte nun nooy kër Yàlla Aji
Dund ji, ni ko Yàlla waxe:
«Dinaa dëkk ci seen biir,
tey dox ànd ak ñoom,
ma nekk seen Yàlla,
ñuy samay gaay.»
17 Kon nag Boroom bi nee na:
«Génnleen biir ñooñu te beru.
Buleen laal dara lu am sobe,
kon dinaa leen teeru.
18 Dinaa nekk baay ci yéen,
ngeen di doom ci man, muy góor, di jigéen.
Moom la Aji Man ji wax.»

7

1 Ndegam nag jot nanu ci dige yu mel
nii, samay soppe, nanu sellal sunu bopp
ci bépp sobeb yaram walla bu xel, dund
dund gu sell, ba mat ci ragal Yàlla.

Mbégu Pool ci ñëwug Tit

2 Yaatal-leen nu ci seen xol. Tooñunu
kenn; lorunu kenn; naxunu kenn, jël
alalam.
3 Teg leen tooñ taxul may wax lii, ndaxte
wax naa ba noppi ne yéena ngi ci sunu xol
ci dund ak ci dee.
4 Kóolute gi ma am ci yéen réy na. Tiitar
bi may jële ci yéen réy na. Sama xol sedd
na guyy. Damaa fees ak mbég ci bépp
coono bu nuy daj!
5 Ba nu àggee diiwaanu Maseduwan,
noppaluwunu, waaye coono bu ne daj
nanu ko: xeex ci biti, njàqare ci biir.
6 Waaye Yàlla miy dëfal xolu ñiy yo-
ggoorlu ndax tiis, dëfal na sunu xol ci
ñëwug Tit,
7 te du ci ñëwam rekk sax waaye ci
li ngeen dëfal xolam. Yégal na nu seen
nammeel ci nun, seen réccu ak seen farlu
jëm ci man, ba sama mbég gën cee yokku.
8 Su fekkee ne sax, bataaxal bi ma leen
bind dafa leen naqare, réccootuma ko. Ci
lu jëkk réccu naa ko, ndaxte gis naa ne
bataaxal boobu teg na leen tiis, doonte sax
ci diir bu néew.
9 Waaye sama xol sedd na léegi, du ndax
seen tiis, waaye ci li mu tax ngeen réccu.
Tiis wu jóge ci Yàlla ngeen tegoo, te àndul
ak benn loraange bu bawoo ci nun.
10 Ndaxte tiis wu jóge ci Yàlla dina jur
réccu guy jëme ci mucc, te réccu googu
laajul gëstu. Waaye tiisu àddina day jëme
ci dee.
11 Seen tiis wi jóge ci Yàlla, gisleen nag
li mu jur: ndaw njaxlaf ak lay ak mer ak
ragal ak nammeel ak farlu, ak bëgga yar
ki tooñ! Ci seen jëf yépp wone ngeen ne
set ngeen wecc ci mbir moomu.
12 Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ
taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama
leena bind, ngir ngeen mana gis ci kanam
Yàlla cawarte, gi ngeen am ci nun.
13 Te loolu seral na sunu xol.
Sunu xel dal na, rawati ci li nu ànd ak Tit
ci mbégam, ci li ngeen seral xolam, yéen
ñépp.
14 Su fekkee ne tiitaru woon naa ci seen
mbir ci kanam Tit, rusuma ci. Dëgg rekk
lanu leen masa wax; noonu it la Tit gise ne
li nu leen doon seede lépp, dëgg la.

15 Te mbëggeelam ci yéen gën na yokku,
buy fàttaliku ni ngeen ko déggale yéen
ñépp, ci li ngeen ko teeru, ànd ak ragal ak
weg.
16 Bég naa, ndaxte xam naa ne man naa
leena wóolu ci lu nekk!

8

Mayeleen ak xol yu yéwén

1 Gannaaw loolu bokk yi, danu leena
bëgga xamal li yiwu Yàlla jur ci biir
mbooloy ñi gën te nekk ci diiwaanu
Maseduwan.
2 Nattu yi ñu jaar ëmb nañu coono yu
réy; waaye seen mbég mu tar ak seen ñàkk
gu metti ñoo jur ci ñoom yéwén gu jéggi
dayo.
3 Seede naa ne ñoom ci seen bopp joxe
nañu ba fa seen man-man yem, ba weesu
ko sax.
4 Sarxu nañu nu lool, ngir bokk ci ñiy
yónnee ndimbal gaayi Yàlla yi.
5 Te yemuñu sax ci li nu séentu woon
ci ñoom, waaye dañoo jébbal seen bopp
Boroom bi jëkk, gannaaw loolu ñu jébbal
nu seen bopp ci coobarey Yàlla.
6 Looloo tax nag nu sant Tit, mu ñëw
àggale ci yéen, ni mu tàmbalee woon,
seen jëfu ndimbal.
7 Gannaaw nag wone ngeen cawarte gu
tollu noonu, ci ngëm, ci wax, ci xam-xam,
ci farlu gu mat, ak ci seen mbëggeel ci
nun, sawareleen noonu it ci jëfu ndimbal
lii.
8 Du ndigal lu ma leen di jox, waaye
dama leen di yégal cawarteg ñi ci des, ngir
natt fu seen mbëggeel tollu.
9 Ndaxte yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
umpu leen, ni mu futtee am-amam, ba
ñàkk ngir yéen, ndax ngeen woomle cig
ñàkkam.
10 Kon lii laa xalaat ci lu baax ci yéen:
yéen ñi nga xam ne tàmbaliwuleena jëf
rekk, waaye yéena jëkka am yéene jii
daaw,
11 yeggaleleen ko léegi. Noonu li ngeen
mottali ci seen man-man tolloo ak yéene,
ji ngeen amoon ci seen mébét.
12 Ndaxte joxe, bu àndee ak yéene, Yàlla
dina ko nangu, di seet li nu am te baña seet
li nu amul.
13 Bëgguma leena teg soxla, ngir woyofal
ñi ci des, waaye na ñépp tolloole.
14 Tey jii nag man ngeen sàkk ci li ngeen
barele, faj soxlay ñeneen, ngir ëllëg it
bareleg ñooña faj seen soxla. Noonu ñépp
tolloole.
15 Moom la Mbind mi tëral ne: «Ki dajale
lu bare ëpplewul dara, te ki dajale tuuti
ñàkkul.»

Li tax ñu yónni Tit ak i àndandoom

16 Cant ñeel na Yàlla, moom mi def ci
xolu Tit cawarte gu mel ni sunu gos ci
yéen!
17 Bi nu ko laajee, mu ñëw ci yéen, nangu
na, te rax-ca-dolli cawarteem tollu na, ba
nu mana wax ne ci coobarey boppam la
jóge, jëm ci yéen.
18 Yónniwaale nanu ak moom mbokk, mi
am tur wu rafet ci mbooloy ñi gëm ñépp
ndax li muy waare xibaaru Kirist.
19 Te sax mbooloo yi ñoo ko tànn, ngir
mu ànd ak nun, bu nuy yóbbu ndimbal
li ngir ndamu Boroom bi, te mu firndeel
sunu yéene ju rafet.
20 Def nanu noonu nag, ndax kenn bañ
noo ŋàññ ci ni nuy topptoo ndimbal lu
yaatu loolu.
21 Danuy fexee def li jub, du ci kanam
Yàlla rekk, waaye it ci kanam nit ñi.
22 Yónniwaale nanu it sunu mbokk, mi
nu seetlu cawarteem ay yooni yoon ci fànn
yu bare, te mu gën koo fésal bii yoon ndax
kóolute gu réy, gi mu am ci yéen.
23 Noonu kon ci lu jëm ci Tit, sama nawle
la ci liggéey, bi ci seen biir. Ci lu jëm ci
sunu bokk, yi ànd ak moom nag, ndawi
mbooloom ñi gëm lañu, ñuy wone ndamu
Kirist.
24 Na seen teeru firndeel nag seen
mbëggeel ci kanam mbooloy ñi gëm, te
dëggal leen ne noo yey wóolu leen.

9

1 Ci mbirum ndimbal loolu jëm ci gaayi
Yàlla yi, matul ma leen di bindaat,
2 ndaxte xam naa seen yéene ju rafet,
te maa ngi ciy damu ci kanam waa Mase-
duwan, naan leen: «Daaw fekk na waa
Akayi* jekk.» Te seen cawarte xamb na ñu
bare ci ñoom.
3 Maa ngi yónni nag bokk yooyu, ngir
damu gi nu doon damu ci yéen ci mbir mii
baña neen, te ngeen jekk, ni ma ko waxe
woon.
4 Danoo bañ rekk waa Maseduwan, ñiy
ànd ak man, fekk jekkaguleen; te kon
kóolute googu nu am ci yéen dina nekk
sunu gàcce, waxaalewuma nag seen bos.
5 Moo tax ma xalaat ne li gën mooy yónni
bokk yooyu, ñu jiitu ma ci yéen, topptoo
mbiri ndimbal lu yaatu loolu ngeen dige
woon. Loolu di may gu tàlli, te baña nekk
yëfi nay.

Ku ji lu bare, góob lu bare

6 Li am mooy: ku ji tuuti, góob tuuti; ku
ji lu bare, góob lu bare.

* **9:2** ***waa Akayi:*** Korent mooy péeyu diiwaanu Akayi.

7 Kon na ku nekk joxe, ni mu ko nase ci
xolam, te bañ cee am réccu walla sañul-
bañ, ndaxte kiy joxe ak mbég moo neex
Boroom bi.
8 Yàlla man na leena woomal ci bépp
yiwam ba ci fépp ak ci lépp, ngeen faj seen
soxla yépp te sakkanle it ngir bépp jëf bu
baax.
9 Moom la Mbind mi wax ne:
«Tabe na, ba may baadoolo yi;
njubteem day sax ba fàww.»
10 Yàlla miy jox beykat bi jiwu ak nit ab
dund, dina leen jox jiwu wu ne gàññ, te
sakkanal li seen njub meññ.
11 Noonu dingeen woomle ci lépp, ba
yéwén ci bépp anam, ba tax ñu bare gërëm
Yàlla ndax li ngeen maye jaarale ko ci nun.
12 Ndaxte njaamu, gi ngeen di jaamu,
yemul rekk ci faj soxlay gaayi Yàlla yi,
waaye dina tax it ngërëmu ñu bare
baawaan, jëm ci Yàlla.
13 Ci li ngeen firndeel seen mbëggeel
ci joxe ndimbal lii, dinañu màggal Yàlla,
ndaxte wone ngeen ni ngeen déggale
xibaaru jàmm bu Kirist bi, ak ni ngeen
yéwéne ci seen ndimbal jëme ci ñoom ak
ñépp.
14 Rax-ca-dolli dinañu sant Yàlla ak xol
bu fees ak cofeel ci yéen ndax yiw wu mag,
wi Yàlla def ci yéen.
15 Jërëjëfati yaw Yàlla ndax sa may
googu weesu dayo!

10

Pool ñaan na, ñu nangu sañ-sañam

1-2 Ci lu jëm ci samay mbir nag, maa ngi
leen di ñaan — man Pool, mi ñu ne, ci
seen biir «ragal» laa, bu ma leen soree,
«ñeme»— maa ngi leen di ñaan ndax
woyof ak lewetaayu Kirist, ngir bu ma
ñëwee, ma baña àn ak ñeme gi may
dencal ñenn ñiy xalaat ne gis-gisu nit lanu
topp.
3 Dëgg la ne nit rekk lanu, waaye dunu
xeexe ni nit.
4 Ndaxte gànnaay, yi nuy xaree,
jógewuñu ci nit, waaye ca Yàlla lañu jóge,
te àn ak kàttan, ngir daaneel ay tata.
Danuy daaneel xalaat yi dul dëgg
5 ak bépp tiitar buy jànkoonteek xam-
xamu Yàlla, te danuy not bépp xalaat, ba
mu déggal Kirist.
6 Te fas yéene nanoo jubbanti képp ku
déggadi, bés bu seen dégg ndigal matee.
7 Xool-leen mbir mi ne fàŋŋ. Bu amee
ku mu wóor ne ci Kirist la bokk, na jàpp
it ne su bokkee ci Kirist, nun itam ci Kirist
lanu bokk.
8 Awma lu may rus, su may damu lu ëpp
ci sañ-sañ bi nu Boroom bi jox, di sañ-sañu
yokk seen ngëm, te du ngir seen kasara.
9 Ba tey bëgguma ngeen xalaat ne maa
ngi leen di xëbal ci samay bataaxal.
10 Ndaxte am na ku naan: «Ay bataax-
alam dañoo ñagas te am doole, waaye bu
teewee dafay ñàkk fulla, di wax waxi picc.»
11 Kiy wax loolu na xam lii: ni sunuy
kàddu mel ci sunuy bataaxal, bu nu fa
nekkul, noonu it lanuy mel ci sunuy jëf,
bu nu teewee.
12 Ñemewunoo féetale walla méngale
sunu bopp ak ñooñu naw seen bopp. Ci
li ñuy sàkk ab natt ngir natt ak méngale
seen bopp ak seen bopp, ñàkk xel a tax.
13 Nun nag dunu damu ci lu weesu dayo.
Nu ngi damu ci liggéey bi nu Yàlla sas, ba
may nu, nu agsi ci yéen.
14 Bu sunu sas agsiwul woon ba ci yéen,
kon man nanoo ne génn nanu sas wi nu
Yàlla sas. Waaye agsi na ba ci yéen, te indil
nanu leen xibaaru jàmm bi jëm ci Kirist.
15 Kon nag dunu jéggi dig yi Yàlla rëdd,
bay damu ci liggéeyu ñeneen. Waaye am
nanu yaakaar ne su seen ngëm yokkoo,
dinanu gëna màgg ci seen biir, des ba tey
ci dig yi nu Yàlla rëddal.
16 Noonu dinanu mana yégle xibaaru
jàmm bi ci bérab, yi leen féete gannaaw,
te baña damu ci li ñeneen ñi def ci seen
sas.
17 Waaye ni ko Mbind mi waxe: «Kuy
damu, na damu ci Boroom bi.»
18 Ndaxte ki neex Yàlla, du ki naw
boppam, waaye ki Yàlla gërëm.

11

Pool ak ndawi naaféq yi

1 Céy bu ngeen ma manoona muñal, ma
wax leen tuuti waxi dof! Waaw, muñal-
leen ma sax.
2 Dama leen di fiire ak fiiraange gu jóge
ca Yàlla, ndaxte dama leena bëgga jébbal
jenn jëkkër kepp, muy Kirist, ngeen set ni
janq.
3 Waaye ni jaan ja naxe woon Awa ci
pexeem, ragal naa yéen itam ñu lëmbaaje
ni seen xel, ba ngeen dëddu xol bu laab, bi
ngeen amoon ci seen diggante ak Kirist.
4 Ndaxte bu kenn ñëwee, di leen waar
ci Yeesu ci lu juuyoo ak li nu leen yégal,
walla ngeen jot meneen xel mu wuute
ak Xel mi ngeen jot, walla ngeen nangu
beneen xibaar bu wuute ak bi ngeen dégg,
dingeen ko dékku bu baax.
5 Moona foog naa ne seen ndaw yooyu
ngeen yékkati, ba ñu ëpp ndaw sax,
ëpplewuñu ma dara.
6 Bu ma dul jàmbaari wax it, néewuma
xam-xam, te won nanu leen ko ci bépp
mbir ak ci bépp fànn.
7 Walla boog ndax dama leena tooñ ci li
ma suufeel sama bopp ngir yékkati leen,

ba ma leen di yégal xibaaru jàmm bi te
laajuma leen genn pey?
8 Xanaa kay damaa tooñ ci li ma dunde
alalu yeneen mboolooy ñi gëm, ba futti
leen, ngir dimbali leen, yéen.
9 Te ba ma nekkee ci yéen te soxla dab
ma, wéeruwuma ci kenn ci yéen, ndaxte
bokk ya jóge Maseduwan ñoo ma indil li
ma soxla woon. Ci lépp moytu naa nekk
yen ci yéen, te dinaa ko gëna def.
10 Ni mu wóore ne dëggug Kirist nekk
na ci man, ni la wóore ne loolii may
damoo, kenn du ko teggi ci diiwaanu Akayi
gépp.
11 Lu tax? Ndax dama leena bëggul?
Yàlla xam na ne bëgg naa leen!
12 Noonu may doxale nag dinaa ci sax,
ngir ñiy damu, di wut yoon wu ñu aw ba
yemale seen bopp ak nun, duñu ko am.
13 Ay ndawi naaféq lañu, di ay
liggéeykat yu njublaŋ yuy mbubboo turu
ndawi Kirist.
14 Te loolu jaaxalu nu, ndaxte Seytaane
moom ci boppam day mbubboo malaakam
leer.
15 Kon nag ay ndawam mbubboo ndawi
njub, loolu du nu jaaxal. Dees na leen fey
seeni jëf.

Nattuy Pool ci matal yónnentam

16 Maa ngi leen koy waxaat: bu ma kenn
jàpp nib dof. Walla boog bu ngeen ma
ko jàppee, séddleen ma céru dof, ngir ma
damu tuuti, man itam.
17 Loolu may wax nag, waxuma ko ci
turu Boroom bi. Bu ma ñemee damoo nii,
maa ngi wax ni dof.
18 Ndegam ñu bare dañuy damu ni nit
kese, man itam kon dinaa damu.
19 Yéen boroom xel yi, aka ngeena mana
muñal ñi dof,
20 nde yéena ngi muñ ñi leen di jaamloo,
di lekk seen alal, di leen nax, di leen xeeb,
di leen talaata!
21 Sunu néew doole mayu nu, nu dem ba
jëfe noonu; rus naa ci lool de!

Ma wax waxi dof; moona lépp lu waay
ñemee damoo, ñeme naa ko, man it.
22 Ndax Ebrë lañu? Man it Ebrë laa.
Ndax bànni Israyil lañu? Man itam ci
laa. Ndax sëti Ibraayma lañu? Man itam
moom laa.
23 Ndax surgay Kirist lañu? —maa ngi
wax waxi ku tàggoo ak sagoom nag— maa
leen ko gëna doon. Bu dee ci liggéey, maa
leen ci man. Bu dee ci li ñu nu tëj ci kaso,
maa leen ko gëna miin. Bu dee ci li ñu nu
dóor ay yar, maa leen ëpple. Leru naa dee
ba tàyyi.
24 Juróomi yoon Yawut yi dóor nañu ma
fanweeri yar ak juróom ñeent.
25 Ñetti yoon dóorees na ma ay yet, te
mas nañu maa sànni ay xeer, bëgg maa
rey. Ñetti yoon dugg naa gaal, mu suux.
Mas naa yendu ci ndox, fanaan ci.
26 Ci sama tukki yu bare yi daan naa faral
di daje ak musiba ci dex yi, ak musiba ci
sàcc yi, musiba mu jóge ci sama xeet walla
ci ñi dul Yawut, musiba ci biir dëkk yi, ci
màndiŋ yi, ci géej gi, ci biir bokki taalibe
yu naaféq yi.
27 Sonn naa, di ñaq, di fanaane xool, di
xiif ak a mar tey fande, di dékku liw te
rafle,
28 waxaalewuma li ci des nag: bés bu
nekk maa ngi xalaat mboolooy ñi gëm.
29 Ana ku ci néew doole, te wàlluma ko?
Ana ku ci bàkkaar, te awma naqar wu tiis?
30 Su ma damu waree kon, ci sama néew
doole laay damoo.
31 Yàlla Baayu sunu Boroom Yeesu,
moom mi màgg ba fàww, xam na ne du
ay fen ci man.
32 Ba ma nekkee dëkku Damaas, boroom
dëkk ba, di jawriñu buur ba Aretas, dafa
santaane woon ñuy wottu dëkk ba, ngir
man maa jàpp.
33 Waaye dugalees na ma ci dàmba,
jaarale ma ci palanteeru miiri dëkk ba,
yoor ma ci suuf. Noonu ma rëcc ko.

12

Peeñub Pool ak nattu bi ko dal

1 Damu amul njariñ, ba tey war na ma.
Kon ma jàll ci nettali gis-gisi Boroom bi ak
i peeñu.
2 Xam naa taalibeb Kirist boo xam ne
yékkati nañu ko ba ca asamaan, si gëna
kawe, booba ak léegi mat na fukki at ak
ñeent. Xawma ndax ànd na ak jëmmam
walla déet. Yàlla rekk a xam.
3-4 Xam naa ne, nit kooku yékkati nañu
ko ba fa Yàlla nekk. Bu dee ci jëmmam
mbaa ci xelam, xawma; Yàllaa xam. Mu
dégg fa baat yu ñu manula nettali te yu
ñu mayul doom Aadama, mu ŋaaŋ ko.
5 Dinaa damu ci nit ku mel noonu.
Waaye duma damu ci sama bopp, lu dul
liy wone sama néew doole.
6 Su ma bëggoona damu, du doon yëfi
dof, ndaxte dëgg laay wax. Waaye damay
moytoo damu, ngir kenn baña foog ci man
lu weesu li mu gis, may def, te muy dégg,
ma di ko wax.
7 Te it ngir ma baña yég sama bopp ndax
peeñu yooyu wees xel, mayees na mbir dal
ma ci sama yaram, di ma mitital ni dég,
muy malaakam Seytaane mu may sonal,
ngir ma baña yég sama bopp.
8 Ñaan naa Boroom bi ñetti yoon ci mbir
moomu, ngir mu teqale ma ak moom.

9 Mu ne ma: «Sama yiw doy na la; sama
kàttan a ngi mate cig néew doole.» Kon
nag dëgg-dëgg, gën na maa bég ci damu
ndax sama néew doole, ngir kàttanu Kirist
dëkk ci man.
10 Looloo tax may bég ci néew doole,
yi may wéye ngir turu Kirist, ciy tiis, ciy
njàqare, mbaa ñu saaga ma, mbaa ñu
fitnaal ma. Ndaxte bu ma néewee doole,
booba laay am kàttan.

Pool bëgg na leen

11 Ci dëgg-dëgg wax naa waxi dof te
yéena ma ci dugal, fekk yéen ci seen bopp
sax yéena ma waroona sargal, ndaxte su
ma dul dara sax, seen ndaw yooyu ngeen
naw ëpplewuñu ma dara.
12 Kéemaan yi, jaloore yi ak jëf yu màgg,
yiy firndeel ndawul Kirist, feeñ nañu ci
seen biir, ma ànd ci ak muñ gu mat.
13 Lan laa defal yeneen mboolooy ñi gëm
te defaluma leen ko, xanaa rekk li ma
wéeru ci ñoom te wéeruwuma ci yéen?
Baal-leen ma googu tooñ!
14 Maa ngi leen di waaja ganesi ñetteel
bi yoon, te duma wéeru ci yéen. Wutsi-
wuma seen alal, yéen laa soxla. Ndaxte
du gone moo wara yor waajuram, waaye
waajur moo wara yor gone yi.
15 Man nag nangu naa joxe li ma am lépp
ak xol bu sedd, ba joxe sama bopp sax, ngir
dimbali leen. Gannaaw bëgg naa leen nii,
xanaa kay seen mbëggeel ci man warula
wàññiku?
16 Kon noonu la, nekkuma woon yen ci
yéen. Waaye man na am ñu naan, dama
leena nax, ba réeral leen ci sama njublaŋ.
17 Ndax damaa lekk seen alal, jaare ko ci
kenn ci ñi ma yónni woon?
18 Sant naa Tit, mu ñëw ci yéen, te yebal
naa sunu mbokk moomu ak moom. Ndax
Tit dafa lekk seen alal? Man ak moom,
ndax bokkunu woon xel mu nu yékkati ak
tànk yu nuy dox?
19 Xanaa diirub li ngeen di jàng lii, defe
ngeen ne nu ngi wut aw lay ci seen kanam.
Samay xarit, nu ngi leen di wax ci kanam
Yàlla ak ci turu Kirist; te lépp ngir seen
njariñ la.
20 Ragal naa, bu ma ñëwee ci yéen, fekk
leen nu ma neexul, te yéen it ngeen fekk
ma nu leen neexul. Ragal naa fekk ay
xuloo ci seen biir, ak ñeetaane, xadar
ak diiroo mbagg, xas ak jëw, réy-réylu ak
yëngu-yëngu.
21 Ragal naa, bu ma leen ganesiwaatee,
Yàlla sama Boroom suufeel ma ci seen biir,
ma naqarlu ci ñu bare ñu bàkkaaroon te
dëdduwuñu seen yàqute, seen njaaloo ak
seen ñaawteef, gi ñu doon def.

13

Artu yu mujj yi

1 Bii mooy ñetteel bi yoon, ma di leen
ganesi. «Bépp àtte dina aju ci seedes ñaar
walla ñetti nit.»
2 Li ma waxoon ci sama ñaareelu ngan,
ci ñi bàkkaaroon bu yàgg ak ñi ci des, maa
ngi koy waxaat léegi, bala maa dikkaat: su
ma délsee, duma yërëm kenn.
3 Bu fekkee ne dangeena bëgg firnde juy
wone ne Kirist mooy wax jaarale ko ci
man, dingeen ko am. Digganteem ak yéen
du ànd ak néew doole, waaye dafay feeñal
kàttan ci seen biir.
4 Néewoon na doole, ba ñu koy daaj ca
bant ngir rey ko, waaye mi ngi dund ci
kàttanu Yàlla. Nun itam néew nanu doole
ci sunu bokk ci moom, waaye dinanu dund
ak moom ci kàttanu Yàlla, bu nuy jëfante
ak yéen.
5 Xool-leen seen bopp bu baax, ba xam
ndax ngëm a ngi ci yéen. Seetluleen seen
bopp. Xanaa xamuleen ne Yeesoo ngi ci
yéen? Walla boog ngeen gis ne ay naaféq
ngeen.
6 Waaye yaakaar naa ne dingeen gis ne
man nanoo wone nun, firndeg ngëm.
7 Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen baña def dara
lu bon. Waxuma ne danoo bëgga wone
noonu sunu firndeg ngëm, waaye sunu
yéene mooy ngeen jëf lu baax, boo yaboo
sax ñu jiiñ nu ag naaféq.
8 Ndaxte manalunu dara dëggu Yàlla gi;
manunu lu dul taxawal ko.
9 Bu nu néewee doole, fekk am ngeen
doole, bég nanu ci. Te sax nu ngi ñaan,
ngeen jublu cig mat.
10 Looloo tax ma leen di binde nii, bala
maa ñëw; bëgguma leena duma ci sañ-sañ
bi ma Boroom bi jox. Jox na ma ko, ngir
ma yokk seen ngëm, waaye du ngir seen
kasara.

Tàggtoo

11 Kon nag bokk yi, bégleen, jublu cig
mat, di déglu soññante bi ma leen di dénk,
am benn xalaat te dëkk ci jàmm; noonu
Yàlla miy mbëggeel te di Yàllay jàmm dina
ànd ak yéen.
12 Saafoonteleen ak xol bu laab. Mboolem gaayi Yàlla yépp ñu ngi leen
di nuyu.
13 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist,
ak mbëggeelu Yàlla ak booloo, gi nu am ak
Xel mu Sell mi, ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA GALASI

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist —nit
falu ma ko, te jaarewul it ci nit, mi ngi jaare
ci Yeesu Kirist ak Yàlla Baay, bi ko dekkal—
2 man ak bokk yiy ànd ak man yépp, nu
ngi leen di bind, yéen mboolooy ñi gëm te
dëkk ci diiwaanu Galasi.
3 Na yiw ak jàmm féete ak yéen, jóge ci
Yàlla sunu Baay ak Yeesu Kirist Boroom bi,
4 moom mi joxe bakkanam ngir dindi
sunuy bàkkaar, te musal nu ci àddina su
bon, si nu nekk, dëppook coobarey Yàlla
sunu Baay,
5 bi yelloo ndam ba fàww. Amiin.

Benn xibaaru jàmm bi rekk moo am

6 Man de jaaxle naa! Yàlla woo na leen
ci boppam jaarale ko ci yiw, wi nu Kirist
defal, waaye yéena ngi gaawantu di ko
bàyyi, ngir topp beneen xibaar,
7 fekk du xibaaru jàmm bi. Dafa am rekk
ci seen biir ay nit ñiy nëxal xel yi te bëgga
dàndal xibaaru jàmm bu Kirist.
8 Waaye su fekkee kenn ci nun ñëw,
walla malaaka sax mu jóge asamaan, di
yégle beneen xibaar bu méngoowul ak bi
nu leen yégal, kooku yal na alku!
9 Wax nanu ko, maa ngi koy waxaat: bu
leen kenn yégalee beneen xibaar bu dul bi
ngeen nangu, kooku yal na alku!
10 Ndax kon nit laay wuta gëmloo, am
damay fexee yey Yàlla? Mbaa damay wuta
neex nit ñi? Su ma doon wuta neex nit ñi
ba tey, kon duma nekkati jaamu Kirist.

Yeesu Kirist moo won Pool xibaaru jàmm bi

11 Bokk yi, maa ngi leen di xamal ne
xibaaru jàmm bi ma yégle, jógewul ci nit.
12 Jëlewuma ko ci nit, te kenn jàngalu
ma ko, waaye Yeesu Kirist moo ma ko won.
13 Dégg ngeen ni ma doon jëfe, bi ma
nekkee ci diiney Yawut yi, di fitnaal bu
metti mbooloom Yàlla, di ko jéema tas.
14 Bokkoon naa ci ñi gëna farlu ci diiney
Yawut yi, te sawar it ci sàrti yoon, yi fi
samay maam bàyyi, ba raw sama maas, gi
ma bokkal askan.
15-16 Waaye Yàlla mi ma tànn lu jiitu
sama juddu te woo ma ci boppam ci kaw
yiwam, bi mu ko soobee, xamal na ma
kan mooy Doomam, ngir ma yégal ñi dul
Yawut xibaaru jàmm bi ci mbirum Kirist;
booba nag diisoowuma ci ak kenn.
17 Demuma sax Yerusalem seeti ñi ma
jëkka nekk ay ndawi Kirist, waaye réewu
Arabi laa dem, te gannaaw loolu ma
délsiwaat Damaas.
18 Ba ñu ca tegee ñetti at, ma sooga dem
Yerusalem, ngir xamanteek Sefas, dal fa
moom lu mat ñaari ayu-bés.
19 Waaye gisuma keneen ci ndaw yi ku
dul Saag, doomu ndeyu Boroom bi.
20 Lii ma leen di bind nag, Yàllaa may
seede ci ne du ay fen.
21 Bi loolu wéyee dem naa réewu Siri ak
réewu Silisi.
22 Waaye ba tey mboolooy ñi gëm Kirist
ci diiwaanu Yude xamuñu ma woon.
23 Dañu déggoon ñu naan rekk ne: «Ki
nu daan fitnaal bu jëkk te daan jéema far
yoonu ngëm wi, léegi mi ngi koy yégle!»
24 Te ñuy sant Yàlla ci man.

2

Yeneen ndawi Kirist nangu nañu Pool

1 Ba ñu ca tegee fukki at ak ñeent,
ànd naa ak Barnabas, dellu Yerusalem,
yóbbaale Tit.
2 Dem naa fa, ndaxte Yàllaa ma fa yebal
ci kaw peeñu. Ba ma demee, daje naa ak ñi
ñu gëna fonk ca mbooloo ma, ma wéetoo
ak ñoom, won leen xibaaru jàmm, bi may
yégal ñi dul Yawut, ngir ragal sama coonob
démb mbaa tey neen.
3 Te Tit mi ma gunge woon sax de, li mu
bokk ci xeetu Gereg, taxul ñu sonal nu ci
xarafal ko.
4 Fekk na mbir moomu nekk coow ndax
naaféq, yi yoxoosu ci sunu biir ak mébét
mu bon, ngir seet yaatu gi nu am ci Yeesu
Kirist, ba fexe noo defaat ay jaam.
5 Waaye yaatalunu leen benn yoon, ngir
dëggug xibaaru jàmm bi mana sax ci
yéen.
6 Waaye ñi ñu gëna fonk —ak lu mana
doon seen sag xooluma ko, ñépp a yem fa
kanam Yàlla— waaye ñooñu ñu teg njiit
boog, bi ma dajee ak ñoom, yokkuñu dara
ci sama sas.
7 Gis nañu ne Yàllaa nu yebal, muy man
di Piyeer, ngir nu yégle xibaaru jàmm
bi: ma féetewoo ñi dul Yawut, Piyeer
féetewoo Yawut yi.
8 Ndaxte ni Yàlla jëfe ci Piyeer, miy
ndawam ci Yawut yi, noonu it la jëfe ci
man, may ndawam ci ñi dul Yawut.
9 Saag ak Sefas ak Yowaana nag, ñi ñu
teg kenuy mbooloo mi, bi ñu ràññee yen
bi ma Yàlla jagleel ci yiwam, ñu fekksi nu
ci, ba jox nu loxo, man ak Barnabas, nu
liggéey ca ña dul Yawut, ñoom ñu liggéey
ca Yawut ya.
10 Li ñu doon laaj rekk moo di, nuy
fàttaliku seen aji néew doole yi, fekk sax
laxasu woon naa ci def ko.

Pool yedd na Sefas ca Ancos

11 Waaye bi Sefas ñëwee dëkku Ancos,
yedd naa ko ci kanam ñépp, ndaxte li mu
def jaaduwul.
12 Ndaxte laata ndaw yi Saag yónni di
ñëw, da daan bokk di lekk ak ñi dul Yawut.
Waaye bi ñu agsee, te mu ragal kureel
googu faaydaal xaraf, mu dellu gannaaw,
di sore ñi dul Yawut.
13 Yeneen Yawut yi it daldi ànd ak Sefas
ci naaféqam, ba yóbbaale sax Barnabas.
14 Bi ma seetee nag ne awuñu woon ci
dëgg, gi xibaaru jàmm bi di jàngle, ma
yedd Sefas ci kanam ñépp ne ko: «Yaw miy
Yawut, gannaaw dëddu nga aaday Yawut
yi, ba dund ni ku dul Yawut, lu tax nga
bëgga sëf diiney Yawut ci ñi dul Yawut?»
15 Nun danoo cosaanoo ci xeetu Yawut,
te bokkunu ci xeet, yi xamul Yàlla tey
bàkkaar.
16 Teewul nu xam ne Yàlla du àtte kenn
ni ku jub ci kaw sàmm yoon, waaye ci
gëm Yeesu Kirist. Kon nun itam gëm nanu
Kirist Yeesu, ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
gëm Kirist, te du ci sàmm yoon. Ndaxte du
caageenug sàmm yoon mooy tax Yàlla àtte
kenn ni ku jub.
17 Waaye ba tey su fekkee ne nu ngi wuta
jub ci kaw gëm Kirist, fekk nu ne fàŋŋ di
ay bàkkaarkat, ndax nag Kirist moo sas
bàkkaar? Mukk!
18 Waaye su ma delloo di sàmm ndigali
yoon, yi ma bàyyi, dëgg-dëgg dinaa wone
noonu ne moykatu yoon wi laa.
19 Ci li jëm ci yoonu Musaa, dee naa, fekk
yoon wi ci boppam moo ko waral, ngir ma
mana dund, ba amal njariñ Yàlla.
20 Daajaale nañu ma ak Kirist ca bant
ba, te noonu du man may dundati,
waaye Kirist mooy dund ci man. Dundu
mbindeef, gi may dund nag, maa ngi koy
dund ci gëm Doomu Yàlla ji, moom mi ma
bëgg, ba joxe bakkanam ngir man.
21 Duma neenal yiwu Yàlla, ndaxte su
sàmm yoon doon taxa jub fa kanam Yàlla,
kon Kirist dee na cig neen.

3

Buleen dëddu xibaaru jàmm bi ngir wéeruwaat ci yoon wi

1 Yéen waa Galasi, yéena ñàkk xel! Ku
leen fàbbi, gannaaw bi ma leen yégalee ci
lu leer ni ñu daaje Yeesu Kirist ca bant ba?
2 Lenn rekk laa bëgg, ngeen wax ma ko:
ndax sàmm yoon wee tax, ngeen jot Xelum
Yàlla? Déedéet! Dangeena dégg xibaaru
jàmm bi te gëm ko.
3 Mbaa du nii ngeen ñàkke xel, ba
tàmbalee ci Xelum Yàlla, ba noppi
yaakaara mate ci seen jëfi bopp?
4 Mbaa du fitna, yi ngeen daj yépp, dafa
nara neen? Manuma koo gëm!
5 Bu leen Yàlla di may Xelam, di leen won
jalooreem, ndax li ngeen sàmm yoon a tax,
mu def ko, mbaa li ngeen dégg xibaaru
jàmm bi te gëm ko?
6 Xool-leen ci Ibraayma; Mbind mi wax
na ne: «Ibraayma gëm na Yàlla, te Yàlla
jàppe ngëmam ni njub.»
7 Xamleen boog ne boroom ngëm yi rekk
ñooy doomi Ibraayma.
8 Mbind mi tëral na lu jiitu ne Yàlla dina
àtte jub ñi dul Yawut ci kaw ngëm. Kon
looloo tax mu yégal Ibraayma lu jiitu
xibaaru jàmm bi ne ko: «Xeeti àddina
yépp dinañu barkeel ci yaw.»
9 Kon ñi gëm, Yàlla dina leen barkeel,
sukkandikoo ko ci seen ngëm, ni mu defal
Ibraayma, boroom ngëm.
10 Ñiy wékku ñépp ci jëfi yoon wi, ñu
alku lañu, ndaxte bind nañu ne: «Képp ku
dul topp lépp lu ndigali yoon wi santaane,
yal na alku.»
11 Bir na sax ne sàmm yoon du tax kenn
jub fa kanam Yàlla, ndaxte Mbind mi tëral
na ne: «Ku jub ci kaw ngëm dinga dund.»
12 Waaye yoon wi laajul ngëm. Mbind
mi nee na: «Ku manoona matal li yoon wi
wax, kon dinga dund ba fàww.»
13 Waaye Kirist jot na nu ci alkànde, ji
yoon wi indi; mu gàddul nu ko, ba far alku
moom ci boppam, ndaxte Mbind mi nee
na: «Képp ku ñu rey, wékk ko ci bant, alku
nga.»
14 Noonu barke bi Yàlla dig Ibraayma
baawaan na, ba daj ñi dul Yawut te gëm
Kirist Yeesu, te nu jot ci kaw ngëm Xel mu
Sell, mi Yàlla dige.

Yoonu Musaa du fecci kóllëre gi Yàlla fas ak Ibraayma

15 Bokk yi, maa ngi misaal wax ji ci jëfi
doom Aadama. Xam ngeen ne kóllëre gu
ñu fas ba noppi, waruñu koo fecci, walla
ñu ciy rax dara.
16 Léegi nag Yàlla am na lu mu dig
Ibraayma ak askanam. Mbind mi waxul:
«Ak i sëtam», mu mel ni ñu bare, waaye
kenn la wax: «Ak sa askan», maanaam
Kirist.
17 Li ma ci bëgga wax mooy lii: ndegam
Yàlla fas na kóllëreem, yoonu Musaa,
wi feeñ ñeenti téeméeri at ak fanweer
gannaaw ga, du ko mana fecci, ba tebbi
digeb Yàlla.
18 Ndaxte xéewal, yi Yàllay dige, bu ñu
doon jóge ci yoon wi, kon ajootuñu ci
dige bi, fekk ci kaw dige la ko Yàlla maye
Ibraayma.
19 Waaw kon yoonu Musaa, luy
njariñam? Dañu koo wàcceel nit ñi, ngir
seen jàdd yoon ne fàŋŋ. Looloo doon
wàllu yoon wi, ba kera Sët biy ñëw, moom
mi ñu digoon dige bi. Yoon wi nag, Yàlla

tëral na ko jaare ci ay malaaka, te am na
ku ko jottali.
20 Waaye aajowul jottalikat, su fi kenn
rekk teewee, te Yàlla kenn la.

Bu ngeen bokkee ci Kirist, nekkatuleen ci yoonu Musaa

21 Ndax kon yoonu Musaa wi dafa juuyoo
ak li Yàlla dige? Mukk! Su amoon yoon
wu nit mana sàmm, ba mu jural ko dund
gu sax, kon sàmm yoon dina tax nit jub fa
kanam Yàlla.
22 Waaye yoon wi tëj na ñépp ci dooley
bàkkaar, ngir ñi gëm Yeesu Kirist jot li
Yàlla dige woon ci seen kaw ngëm.
23 Bi ngëm Yeesu Kirist feeñagul nag,
yoon wi da noo tëjoon ràpp, ba kera ngëm
di feeñ.
24 Ci noonu la nu yoon wi doon note, ba
Kirist di ñëw, ngir Yàlla àtte nu jub ci kaw
ngëm.
25 Waaye léegi, bi jamonoy ngëm ji
ñëwee, nekkatunu ci kilifteefu yoon wi.

Doomi Yàlla ngeen

26 Yéen ñépp doomi Yàlla ngeen ndax li
ngeen bokk ci Kirist Yeesu ci kaw ngëm.
27 Yéen ñépp, ñi ñu sóob ci ndox ngir
wone seen bokk ci Kirist, soloo ngeen
Kirist.
28 Kon nag amul xàjjale ci diggante
Yawut ak ki dul Yawut, ci diggante jaam
ak gor, ci diggante góor ak jigéen. Yéen
ñépp benn ngeen ci seen bokk ci Kirist.
29 Bu ngeen bokkee ci Kirist, kon bokk
ngeen ci askanu Ibraayma, te jot ngeen
xéewal, yi ko Yàlla dig.

4

1 Li ma leen di wax, mooy lii: doom ji
wara donni baayam, fi ak mu ngi cig ndaw,
ak lu ko alal jiy lew lépp, du wuute dara
ak jaam.
2 Ñi ko yore tey sàmm alalam ñoo koy
yilif, ba jamono ji ko baayam àppaloon
mat.
3 Nun itam naka noonu, laata nuy mat,
aaday àddina ñoo nu notoon, ba def nu ni
ay jaam.
4 Waaye bi àpp bi Yàlla ëteraloon matee,
yónni na Doomam, mu juddoo ci jigéen, ci
biir yoonu Musaa,
5 ngir jot ñi yoon wi notoon, ndax Yàlla
jàpp nu ni ay doomam.
6 Gannaaw doomi Yàlla ngeen nag, Yàlla
yónni na Xelu Doomam ci sunu xol, mu koy
wooye nii: «Abba», maanaam «Baay.»
7 Noonu dootuloo jaam, doom nga. Te
ndegam doom nga, Yàlla jagleel na la cér
ci xéewal, yi mu dencal ay doomam.

Njàqarey Pool ci waa Galasi

8 Bu jëkk, bi ngeen xamagul Yàlla,
yéena ngi doon jaamu yeneen yu ñu daan
bokkaaleel Yàlla.
9 Waaye léegi nag bi ngeen xamee Yàlla,
walla boog bi leen Yàlla xàmmee, nan
ngeen mana def, bay delluwaat ca aaday
àddina? Aada yooyee ñàkk doole te ñàkk
njariñ, lu tax ngeen bëgg, ñu notaat leen?
10 Yéena ngi fonk bés yi, weer yi, màggal
yi ak at yi!
11 Sama xel dalul ci yéen, ngir ragal
sama coono ci yéen neen.
12 Bokk yi, dama leen di ñaan, ngeen mel
ni man, ndaxte man itam fekksi naa leen
ci seen xalaat. Tooñuleen ma.
13 Xam ngeen ne sama wopp moo tax-
oon, ma yégal leen xibaaru jàmm bi.
14 Coono, gi leen sama wopp tegoon,
taxul ngeen bañ ma, taxul ngeen séexlu
ma. Waaye teeru ngeen ma, ni bu ngeen
doon teeru malaakam Yàlla walla Yeesu
Kirist.
15 Waaw, fan la seen mbég jaar? Ndaxte
seedeel naa leen ne su ngeen ko manoon,
kon luqi ngeen seeni bët, jox ma.
16 Ndax dëgg, gi ma leen wax, moo tax
ngeen def ma ab noon?
17 Nit ñooñu leen di farle, seen mébét
baaxul. Dañu leena bëgga tàggale ak nun,
ngir ngeen far ak ñoom.
18 Farle baax na, bu àndee ak mébét
mu baax. Waaye bu sama jëmm rekk tax
ngeen koy def.
19 Sama doom yi! Yéena tax may dellu ci
metit ni kuy matu, ba kera jikkoy Kirist di
mat ci yéen.
20 Léegi bëggoon naa nekk ci seen biir,
ngir mana jubbanti sama kàddu, ndaxte
xamatuma nu may doxale ak yéen!

Mbirum Ajara ak Saarata

21 Yéen ñi bëgga topp yoon wi, xanaa
xamuleen li yoonu Musaa wi wax?
22 Mbind mi nee na: Ibraayma am na
ñaari doom; ki jaam bi jur ak ki gor si jur.
23 Doomu jaam bi juddu na ni bépp
doom, waaye doom, ji mu am ak soxnaam,
juddu na ci kaw digeb Yàlla.
24 Loolu nag am na lu muy misaal. Ñaari
jigéen ñi dañoo bijji ñaari kóllëre. Benn
bi di Ajara, mooy wone kóllëre, gi Yàlla
fasoon ca tundu Sinayi. Ay jaam lay jur.
25 Ajara moomu mooy tundu Sinayi, wi
nekk ca réewu Arabi. Te it mooy misaalu
dëkku Yerusalem, bi fi nekk tey. Ndaxte
moom ak i doomam yépp ay jaam lañu.
26 Waaye Yerusalem, ga ca kaw, mooy
gor si. Moom mooy sunu ndey.
27 Ndaxte Mbind mi nee na:
«Bégal, yaw jigéen ji dul jur
te masula am doom.
Reeyal te bànneexu,

yaw mi masula xam coonob mat,
ndaxte jigéen ji ñu faalewul
moo gëna jaboot ki nekk ak jëkkëram.»
28 Yéen bokk yi, yéenay doom yi ñu dige
woon, niki Isaaxa.
29 Waaye doom ji juddoo ni bépp doom,
dafa daan sonal doom ji juddoo ci dooley
Xelum Yàlla. Te loolu mooy law ba léegi.
30 Lu ci Mbind mi wax nag? Nee na:
«Dàqal jaam bi ak doomam, ndaxte doomu
jaam bi warula bokk cér ak doomu gor si
ci ndono.»
31 Kon nag bokk yi, nun dunu doomi
jaam, ay doomi gor lanu.

5

Buleen delluwaat ci njaam

1 Kirist a nu daggal sunu buumi njaam,
ngir goreel nu. Kon dëgërleen ci seen ngor
te baña delluwaat ci njaam.
2 Dégluleen! Man Pool maa leen koy
wax: bu ngeen itteelee xaraf, kon Kirist
dootu leen jariñ dara.
3 Te maa ngi dellu di waxaat ne, képp
kuy farataal xaraf, fàww nga sàmm lépp
lu yoon wi santaane.
4 Yéen ñiy fexee jub fa kanam Yàlla
ci kaw sàmm yoon, tàggalikoo ngeen ak
Kirist; dëddu ngeen yiwu Yàlla.
5 Waaye njub, gi nu Yàlla dencal ëllëg,
nu ngi koy séentu ci kaw ngëm ak ci
ndimbalu Xelum Yàlla.
6 Ndaxte bu nu bokkee ci Kirist Yeesu,
xaraf ak baña xaraf, dara amu ci solo; li
am solo mooy ngëm, giy jëf ci mbëggeel.
7 Ni ngeen jógtee woon de baax na!
Waaw, ku leen dog, ba ngeen baña déggal
dëgg?
8 Li ñu leen xiir jógewul ci Yàlla mi leen
woo.
9 Dees na ne: «Tuuti lawiir day tax
tooyalu fariñ bépp funki.»
10 Waaye teewul Boroom bi jox na ma
kóolute ci yéen. Biral na ma ne dingeen
bokk ak man xalaat. Léegi nag, kiy nëxal
seen xel, ku mu mana doon, Yàlla dina ko
mbugal.
11 Man nag bokk yi, bu ma doon faaydaal
xaraf ci sama waare, kon duñu ma fitnaale
nii; te it li may yégle ci deewu Kirist ca
bant ba dootul naqari kenn.
12 Ñi farataal xaraf te di leen dëpp, nañu
gëna sore ci seen réer: bu yaboo sax ñu
dagg seen ngóora, ba dara du ci des!

Buleen topp seen nafsu, waaye na leen Xelum Yàlla jiite

13 Yéen nag bokk yi, Yàlla woo na leen,
ngeen nekk i gor. Waaye nag buleen ci
sukkandiku, bay topp seen nafsu, waaye
dimbaleenteleen ci kaw mbëggeel.
14 Ndaxte yoon wépp, ndigal lii a ko
tënk: «Nanga bëgg sa moroom, ni nga
bëgge sa bopp.»
15 Waaye moytuleen! Bu ngeen dee
màttante ak a lekkante, dingeen yàqante.
16 Li ma leen di wax mooy lii: dundleen
ci Xelum Yàlla, kon dungeen topp seen
nafsu.
17 Ndaxte sunu nafsu am na ay bëgg-
bëgg yu méngoowul ak yu Xelum Yàlla.
Te Xelum Yàlla itam am na ay bëgg-bëgg
yu méngoowul ak yu sunu nafsu. Ñoom
ñaar dañoo juuyoo ci bépp fànn, ba tax
lépp lu ngeen bëggoona def, dungeen ko
man.
18 Waaye bu ngeen toppee Xelum Yàlla,
nekkatuleen ci kilifteefu yoon wi.
19 Kuy topp sa nafsu, nii ngay jëfe:
njaaloo, xalaat yu bon, def i ñaawteef ak
say cér,
20 xërëm, luxus, noonoo ak xuloo,
ñeetaane, xadar, diiroo mbagg, féewaloo
ak xàjjaloo,
21 kiñaan, màndite ak xawaare ak ye-
neen yu ni mel. Léegi nag maa ngi leen di
artu, ni ma ko defe woon: ñiy jëfe noonu
duñu am cér ci nguuru Yàlla.
22 Waaye li Xelu Yàlla mi di meññ mooy:
mbëggeel, mbég, jàmm, muñ, laabiir,
mbaax, kóllëre,
23 lewetaay ak maandute. Yoon wi
terewul yu ni mel.
24 Léegi ñi bokk nag ci Yeesu Kirist,
daaj nañu seen nafsu ca bant ba, wacc
ko fa, moom ak i xemmemam ak i bëgg-
bëggam.
25 Gannaaw nag nu ngi dund léegi ci
Xelum Yàlla, kon nanu ko topp.
26 Bu nu tiitaru di dëkkante, di
iñaanante.

6

Deeleen dimbaleente

1 Bokk yi, ku ñu fekk muy def lu
Yàlla bëggul, yéen ñi topp Xelum Yàlla,
nangeen ko jubbanti ak xol bu lewet.
Waaye nanga sàmm sa bopp, ngir bàkkaar
bañ laa fiir, yaw itam.
2 Jàpplanteleen, noonu dingeen sàmm
yoon wi Kirist tëral.
3 Ndaxte kuy naagu te fekk doo dara,
dangay nax sa bopp.
4 Na ku nekk seetlu ni muy beye sasam.
Bu ko defee dina mana naw boppam, tey
bañ di diirante mbagg ak ñi ci des.
5 Ndaxte ku ci nekk dangaa wara yenu
sab yen.
6 Kiy jàng kàddug Yàlla war na sédd ki
koy jàngal ci alalam jépp.
7 Bu leen ci dara nax; kenn du foontoo
Yàlla, ndaxte lu waay ji, moom ngay góob.

8 Ku ji ngir sa nafsu, dinga góob li sa
nafsu meññ, maanaam ag yàqute. Waaye
ku ji lu soloo ak Xelum Yàlla, li Xel mi
meññ ngay góob, maanaam dund gu dul
jeex.
9 Bunu tàyyi ci def lu baax, ndaxte bu
nu ci sawaree, bu waxtu wi jotee dinanu
jariñu.
10 Noonu fi ak nu koy man, nanuy defal
ñépp lu baax, rawatina nag sunu bokk yi
gëm.

Mbindeef mu bees

11 Seetleen araf yu mag yii ma leen bind
ci sama loxob bopp!
12 Ñiy gistal ci seen yaram, ñooñoo bëgg
ngeen xaraf, ngir ragala daj fitna ci yégle
deewu Kirist ca bant ba.
13 Kureel gi faaydaal xaraf, ñoom ci seen
bopp sax, duñu topp yoon wi. Dañoo
bëgga ngeen xaraf, ba ñu mana bàkku ci
seen yaram, yéen.
14 Man ci sama wàllu bopp, duma bàkku
mukk su dul ci deewu sunu Boroom Yeesu
Kirist, ba ñu ko daajee ca bant ba. Deeyam
moo tax ma mel ni ku dee ci yëfi àddina;
yëfi àddina dee ci man.
15 Xaraf ak baña xaraf dara amu ci solo.
Li am solo mooy nekk mbindeef mu bees.
16 Ñiy topp ndigal lii nag, yal na Yàlla
wàcce jàmm ak yërmande ci ñoom, ak ci
Israyilu Yàlla.
17 Léegi nag, bu ma kenn lëjalati, ndaxte
yor naa ci sama yaram ay leget yuy
màndargaal ne jaamu Yeesu laa.
18 Bokk yi, yal na yiwu Yeesu Kirist sunu
Boroom ànd ak seen xel. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA EFES

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coo-
barey Yàlla, maa leen di bind, yéen gaayi
Yàlla yu sell yi te gëm Kirist Yeesu ci dëkku
Efes.
2 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.
3 Cant ñeel na Yàlla Baayu sunu Boroom
Yeesu Kirist, mi nu sotti ci sunu bokk ci
Kirist lépp luy barkeel ci baatin te nekk ca
bérab yu kawe ya.
4 Ndaxte ba àddina sosoogul, tànn na nu
ci Kirist, ngir nu mana teew fa kanamam,
sell te ñàkk sikk. Ci kaw mbëggeelam*
5 séddoo na nu lu jiitu, def nu ay
doomam jaarale ko ci Yeesu Kirist, ndaxte
looloo doon yéene ju rafet, ji mu tëral ci
coobareem.
6 Na ndamam jolli ndax yiw wu réy, wi
mu nu sotti ci Soppeem bi.
7 Moom jot na nu ak deretam ji ñu tuur,
maanaam baal nu sunuy bàkkaar, ci kaw
yiw wu yaatu,
8 wi mu nu baawaanal. Yàlla sol na nu
xel mu mat ak dégg,
9 ci feeñal nu mbóoti coobareem,
dëppook yéeneem ju rafet, ji mu jaarale
ci Kirist.
10 Mu tëral ne, bu jamono yi wéyee ba
lépp mat, dina dajale lépp ci kilifteefu
Kirist, muy ci kaw, muy ci suuf.
11 Am nanu cér ci moom bu nu Yàlla
sédd lu jiitu ci dogalam, moom miy doxal
lépp ci ni mu ko àttee ci coobareem.
12 Noonu nuy jollil ndamam, nun ñi
jëkka wékk sunu yaakaar ci Kirist.
13 Yéen itam, bi ngeen déggee kàddug
dëgg gi, di xibaaru jàmm, bi leen tegtal
yoonu mucc, te ngeen gëm ko, Yàlla tàmpe
na leen ni ñoñam ak Xel mu Sell, mi mu
dige woon.
14 Te Xel mi mooy dawal gi nu Yàlla jox ci
cér, bi mu nu dencal, ba kera muy goreel ñi
mu jotal boppam, te ñépp jollil ndamam.

Pool sant na Yàlla, di ñaanal ñi gëm

15 Bi ma déggee nag seen ngëm ci Bo-
room bi Yeesu ak seen mbëggeel ci gaayi
Yàlla yu sell yépp,
16 duma noppee sant Yàlla, di leen boole
ci samay ñaan.
17 Li may ñaan Yàllay sunu Boroom
Yeesu Kirist, di Baay bi yelloo ndam, mooy
lii: mu sol leen xel mu xóot, te xamal leen
boppam
18 ci leeral seeni xol. Noonu dingeen
xam yaakaaru ëllëg, ji leen Yàlla wooye,
di ndam lu xel manta daj, li nekk ci cér, bi
mu dencal gaayam yu sell yi.
19 Ngeen xam it, ni kàttanam màgge ba
jéggi dayo, jëm ci nun ñi gëm, dëppook
dooleem ju ràññiku,
20 ji mu jëfe ci Kirist, ci li mu ko dekkal,
dëël ko ci ndijooram ca bérab yu kawe ya,
21 mu tiim lu sore malaaka yépp, muy
kilifa, boroom sañ-sañ, boroom doole
mbaa buur, te gëna màgg wépp tur wu ñu
mana tudd, muy tey, muy ëllëg.
22 Yàlla suufeel na lépp fi kanamam, def
ko kilifag lépp ci mbooloom ñi gëm,
23 miy jëmmam, di matug Kirist, mi fees
mbindeef mu ne ci fànn gu ne.

2

Ku gëm Kirist dina nekk nit ku bees

1 Yéen itam Yàlla dekkal na leen, yéen
ñi doon ndee fa kanamam ci seeni moy ak
seeni bàkkaar.
2 Ci biir yooyu ngeen doon dund démb,
topp doxalinu àddina, tey déggal kilifag
boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, di xel mu
bon miy jëf ci kureelu ñi déggadil Yàlla.
3 Nun it booba àndoon nanu ak ñoom ca
seen dund ga, di topp sunu bakkan ciy wut
bànneexi yaram ak coobarey xel. Noonu ci
sunu bindu nit yeyoo nanu meru Yàlla, ni
ña ca des.
4 Waaye Yàlla mi bare yërmande, ci kaw
mbëggeel gu réy, gi mu am ci nun,
5 dundalaat na nu ak Kirist, fekk ndee
lanu woon fa kanamam ci sunuy bàkkaar
— ci kaw yiwu Yàlla ngeen mucce.
6 Te dekkal na nu ak Kirist Yeesu, dëël
nu ak moom ca bérab yu kawe ya.
7 Noonu ba fu jamono yem, dina lañal fi
sunu kanam yiwam wu réy wi xel manta
takk, jaar ci baaxaay gi mu nu won ci Kirist
Yeesu.
8 Ndaxte ci yiwu Yàlla ngeen mucce ci
kaw ngëm, te loolu jógewul ci yéen, mayu
Yàlla la;
9 du peyu jëf, ba kenn di ci kañu.
10 Ndaxte jëfu Yàlla lanu; moo nu bind ci
Kirist Yeesu, ngir nu wéy ci jëf yu rafet, yi
mu nu fàgguloon ca njàlbéen ga.

Ñi gëm Kirist, benn lañu

11 Kon nag yéen ñi dul Yawut cib
juddu, yéen ñi xaraful, te ñi xaraf ci seen
yaram ci loxol nit ñoo leen teg ay yéefar,
fàttalikuleen lii:
12 booba amuleen woon benn cér ci
Kirist, mbaa benn baat ci kureelu bànni
Israyil. Bokkuleen woon ci kóllëre, gi Yàlla
fas ak ñoom, te ëmb dige ya. Amuleen

* **1:4** Manees na ko tekki nii it: *ñàkk sikk ci biir mbëggeel. Séddoo na...*

woon benn yaakaar mbaa benn xam-xamu
Yàlla ci àddina.
13 Waaye léegi ci seen bokk ci Kirist
Yeesu, yéen ñi sore woon jege ngeen ndax
deretu Kirist ji ñu tuur.
14 Ndaxte mooy sunu jàmm, moom mi
jël Yawut ak ki dul Yawut, def nu benn.
Ñag bi doxoon sunu diggante te sosoon
sunu dëngoo, moo ko màbb ci li mu joxe
yaramam,
15 far noonu yoonu Musaa, muy ndigal
ya ak dogal ya. Noonu la nu jële, Yawut
ak ki dul Yawut, def nu benn ci moom, ba
nu jàmmoo.
16 Nun ñaar, ñi def benn jëmm, jubale na
nu ak Yàlla ci dee, gi mu dee ca bant ba ñu
ko daajoon, dindee noonu sunu tongoonte.
17 Bi mu ko defee mu ñëw, yégalsi nu
xibaaru jàmm fa kanam Yàlla, yéen ñi sore
woon ak nun ñi jege.
18 Ndaxte nun ñaar ñépp am nanu bunt
ci Yàlla Baay bi, jaar ci Kirist, ci ndimbalu
menn Xel mu Sell mi.
19 Noonu dootuleen ay doxandéem mbaa
ay gan, waaye am ngeen baat ci kureelu
gaayi Yàlla yu sell yi, te waa këram ngeen.
20 Yéena ngi sukkandikoo ci fondamaa,
bi ndawi Kirist yi ak yonent yi tabax, te
Kirist Yeesu ci boppam di doju dalil wa.
21 Ci moom la doj yépp ràbbloo, ba
tabax bi jóg, di màggalukaay bu sell ngir
Boroom bi.
22 Ci seen bokk ci Kirist, Yàlla boole
na leen tabax yéen itam, ba ngeen nekk
dëkkukaayam, jaar ci Xel mu Sell mi.

3

Sasu Pool ci xamle xibaaru Kirist ci xeet yi dul Yawut

1 Kon nag maa ngi leen di ñaanal, man
Pool mi ñu tëj kaso ci turu Kirist ndax sas
wi may bey ci yéen, xeet yi dul Yawut.
2 Wóor na ma ne dégg ngeen yenub
xamle yiwu Yàlla, bi mu ma jagleel jëm ci
yéen.
3 Yàlla feeñu na ma, xamal ma mbóoti
mbir mi mu tëral, ni ma leen ko binde ci
kàddu yu néew.
4 Bu ngeen jàngee loolu, dingeen mana
xam bu wér dégg, gi ma am ci mbóoti
mbiri Kirist.
5 Ci jamono yu weesu, loolu kumpa la
woon ci doom Aadama, waaye léegi Yàlla
feeñalal na ko ay ndawam ak yonentam yu
sell yi, jaarale ko ci Xel mu Sell mi.
6 Mbir mi nii la tëdde: léegi xeet yi dul
Yawut dañoo bokksi cér ak Yawut yi, bokk
ak ñoom jenn jëmm, bokk wàll ci xéewal
yi Yàlla dige ci Kirist Yeesu, te xibaaru
jàmm bi xamle ko.
7 Xamle xibaaru jàmm boobu nag, Yàlla
fal na ma ci jawriñ ci kaw yiwam, te di ma
dooleel ci kàttanam.
8 May na ma, man mi gëna tuuti ci gaayi
Yàlla yu sell yi, may xibaar xeeti àddina
barkeel yu xel dajul yi ci Kirist;
9 te it may sulli melokaanu mbir mu
xóot, mi Yàlla tëral te doon kumpa
njàlbéen ga ba tey ci moom mi sos lépp.
10 Waaye léegi nee na fàŋŋ, ngir kilifa yi
ak boroom sañ-sañ yi ca bérab yu kawe ya
mana xam ni Xelum Yàlla xóote, jaar ci li
ñu gis ci mbooloom ñi gëm Kirist.
11 Mooy dogal bi sax dàkk, te Yàlla tëral
ko ci Kirist Yeesu sunu Boroom.
12 Ci turam am nanu kóolute fa kanam
Yàlla, ak bunt bu yaatu ci moom ci kaw
ngëm.
13 Maa ngi leen di ñaan nag, ngeen baña
yoqi ndax coono, yi may jële ci bey sama
sas ci yéen, xam ne coono yooyu ñoo leen
di jural ndam.

Pool ñaanal na ñi gëm, ñu sax ci Kirist

14 Moo tax maa ngi sukk, jublu ci Yàlla
Baay
15 biy cosaanul njaboot gépp, muy ci
kaw, muy ci suuf.
16 Ma di ko ñaan, mu may leen, ci kaw
ndamam lu amul kem, Xel mu Sell mi
feddali seen baatin ak kàttan gu mag,
17 ba Kirist dëkk ci seeni xol ci kaw
ngëm. Te ngeen sax noonu te sampu ci
mbëggeelu Yàlla,
18 ba jagoo, yéen ak gaayi Yàlla yu sell
yépp, guddaay ba, yaatuwaay ba, kawe ga
ak xóotaay ba,
19 te xam mbëggeelu Kirist, gi raw mépp
xel. Noonu dingeen fees dell ak matug
Yàlla.
20 Léegi nag, na ndam li féete ak Yàlla,
mi mana yeggale lépp luy ñaan mbaa
yéene, ba weesu ko fuuf, dëppook kàttan
giy jëf ci nun;
21 moo yelloo ndamul mbooloom ñi gëm
jamonoy jamono ba fàww, jaar ci Kirist
Yeesu. Amiin.

4

Mbooloom ñi gëm, jenn jëmm la, ni céri yaram

1 Man mi ñu tëj kaso ngir Boroom bi nag,
maa ngi leen di dénk, ngeen dund dundin
wu yellook wooteb Yàlla.
2 Ngeen woyof toyy te lewet, di
muñalante tey baalante ci mbëggeel,
3 te dem ba fu seen kàttan yem, ngeen
likkoo ci jàmm, bay sàmm booloo gi leen
Xelum Yàlla may.
4 Jenn jëmm moo am, menn Xel, ak jenn
yaakaaru ëllëg ju wooteb Yàlla ëmb.

5 Benn Boroom it a am, genn ngëm, ak
benn seedeb ngëm ci li ñu leen sóob ci
ndox.
6 Te jenn Yàllaa am, di Baayu ñépp, mu
tiim ñépp, fees ñépp te dëkk ci ñépp.
7 Waaye ku nekk ci nun ak mayam, ni nu
ko Kirist séddalee.
8 Looloo tax Mbind mi ne:
«Yéeg na ba ca fa gëna kawe,
yóbbaale mbooloom noon mu bare, mi mu
not,
tey séddale nit ñi ay may.»
9 Su nu waxee ne «yéeg na,» li moo ci génn:
daa jëkka wàcc ba ca bérab ya gëna suufe.
10 Ki wàccoon moo yéegaat, ba tiim
asamaan yépp, ngir fees lépp.
11 Moo may ñii di ay ndawam, ñii ay
yonent, ñii ay taskati xibaaru jàmm bi, ak
ñeneen ñuy sàmm mbooloom ñi gëm te di
ko jàngal.
12 Maye na leen, ngir ñu waajal gaayi Yàlla
yu sell yi, ñu mana bey seen sas ci taxawal
mbooloom Kirist, di jëmmam.
13 Noonu nu mànkoo ci sunu ngëm ak ci
xam Doomu Yàlla ji, ba kera nuy egg ci
nekk nit ku sotti te taxaw taxawaay bu
dëppook matug Kirist.
14 Noonu dootunu ay gone yu njànglem
nit ku ñëw di fàbbi ci seeni làqarci ak
seeni pexe, nu mel ni ay gaal yu duus yi
ak ngelaw li di baaje.
15 Waaye dinanu wax dëgg, ëmb ko ci
mbëggeel, bay màgg ci fànn gu ne ci sunu
bokk ci Kirist. Mooy bopp,
16 te jëmm jépp ci moom lay dunde,
di jëmm ju ràbboo te déggoo ci bépp
tenqo, te cér bu nekk di def warugaram.
Noonu jëmm ji di yokku ak a màgg ci biir
mbëggeel.

Sunu jikko ju jëkk ak sunu jikkoy tey

17 Maa ngi leen di wax lii nag, te di
ko dëggal ci kanam Boroom bi: buleen
dundeeti ni xeeti àddina yi, ci seeni xalaati
neen
18 ak seen xel mu lëndëm. Dañoo génn
ci dundu Yàlla, ndax umple gi ñu am ci
moom, ak li ñu ko tëjal seen xol.
19 Seen xol dafa dërkiis, ba ñu bayliku
ciy topp seen nafsu, di sóobu ci bépp sobe
te xér ci.
20 Waaye du dundin woowu ngeen jàng
ci Kirist.
21 Ndax yaakaar naa ne dégg ngeen
Kirist te jàng ngeen ci moom, ba xam dëgg
gi Yeesu ëmb.
22 Maanaam ngeen yulli seen jikkoy jud-
duwaale ju bon ji daan fés ci seeni jëf, di
gëna yées, te ànd ak i bëgg-bëggam yu di
naxi kese.
23 Te ngeen yeeslu ci seen biir xel,
24 te soloo jikko ju bees, ji Yàlla sàkk ci
njubte lu dëggu ak sellaay gu dëggu.

Melow dund gu bees

25 Kon nag bàyyileen di fen, tey wax
dëgg kenn ku nekk ci moroomam, ndax
ku nekk sa genn-wàllu moroom nga.
26 Ku mer, bu mu jàll aw kaañ; bu jant
bi sowaale seen mer,
27 ba ngeen may Seytaane bunt.
28 Ku daan sàcc, na ko dëddu te jublu
ci liggéey lu baax ci ay loxoom, ngir mu
mana dimbali ñi néew doole.
29 Bu genn kàddu gu ñaaw génn ci seen
gémmiñ, waaye su wax yegsee, nangeen
wax lu rafet, ba faj soxlay seeni moroom,
te teg ñi leen di déglu ci yoonu yiw.
30 Buleen yóbbe tiis Xelu Yàlla mu Sell,
mi leen tàmpe ngir bésu goreel ba.
31 Dëdduleen lépp luy wex mbaa tàng
bopp, luy mer mbaa coow, lépp luy xaste
mbaa coxor.
32 Te ngeen baax ci seen diggante, di
laayante biir tey baalante, ni leen Yàlla
baale ci turu Kirist.

5

1 Yéen nag ñiy goney Yàlla, yi mu bëgg
ci xolam, royleen ko ci loolu.
2 Ngeen wéer seen dund ci mbëggeel,
mel ni Kirist mi nu bëgg, ba joxe
bakkanam ngir nun, di sarax su ñu jébbal
Yàlla te neex ko ni xetu latkoloñ.
3 Waaye naka njaaloo ak bépp sobe
mbaa bëgge, jéllale naa jëf ji sax, waaye
bu ko làmmiñ tudd, ni mu jekke ci gaayi
Yàlla yu sell yi.
4 Dawleen it lu jekkadee, ni wax ju ñaaw
mbaa waxi caaxaan ak kaf yu bon, te
ngeen sax ci sant Yàlla.
5 Na leen wóor ne kenn ku jikkowoo
ndoxaan, sobe mbaa bëgge, maanaam
bokkaale Yàlla, kooku du am cér ci nguuru
Kirist ak Yàlla.
6 Bu leen kenn nax ci ay waxi neen,
ndaxte jëf yooyooy tax meru Yàlla di wàcc
ci kureelu ñi ko déggadil.
7 Kon nag buleen séq ak ñoom dara.
8 Lëndëm ngeen woon, waaye léegi leer
ngeen ndax seen bokk ci Boroom bi.

Dundeleen ni ay goney leer

Dundeleen nag ni ay goney leer.
9 Leer, mbaax lay meññ, njub ak dëgg.
10 Dëggal-leen ci seeni jëf li neex Bo-
room bi,
11 te daw lépp luy jëfi lëndëm yu amul
njariñ, bay weer sax ku koy def.
12 Ndaxte waxtaane sax li ñuy def ci
nëbbu, lu ruslu la;
13 waaye leer, lu mu ëmb, fésal ko.
14 Ndaxte lu jaxasoo ak leer di leer.
Looloo tax ñu ne:

«Yewwul, yaw mi nelaw,
te jóge ci biir néew yi,
kon Kirist dina ne ràññ ci yaw,
ni leeru jant buy fenk.»
15 Noonu sàmmleen seen dundin, waxuma ni ñu amul xel, waaye ni ñu am xel,
16 tey jariñoo jot gi, ndaxte nu ngi ci jamono ju bon.
17 Buleen ñàkk bopp nag, waaye xamleen liy coobarey Boroom bi.
18 Buleen màndi it ci sàngara, liy ndeyi ñaawteef, waaye feesleen ak Xel mu Sell mi;
19 di waxante ci seen biir ci ay taalifi Sabóor, ciy woy ak i cant yu tukkee ci Xelum Yàlla, di woy ak a kañ Boroom bi ci seen xol.
20 Gërëmleen Yàlla Baay bi ci turu Yeesu Kirist Boroom bi, fu ngeen mana tollu, ci lu mu mana doon;
21 teg ca nangul sa moroom ci biir wegeelu Kirist.

Diggante góor ak soxnaam

22 Naka yéen jigéen ñi, nangeen nangul seeni jëkkër, ni su doon Boroom bi.
23 Ndaxte góor mooy kilifag soxnaam, ni Kirist nekke kilifag mbooloom ñi gëm, muy jëmmam ji muy sàmm.
24 Ni mbooloo mi nag jiitale Kirist, noonu la jigéen ji wara jiitale jëkkëram ci lépp.
25 Yéen nag góor ñi, na ku nekk bëgg soxnaam, ni Kirist bëgge mbooloo mi, ba joxe bakkanam ndax moom,
26 ngir sellal ko ak kàddoom, ba mu laab ni ku sangu set.
27 Noonu dina ko jël, mu mel ni séet bu ñu waajal, di mbooloom mu soloo ndam, te gàkkul, rasul, taqul leneen, waaye mu sell te amul sikk.
28 Na góor bëgg soxnaam, ni mu bëgge boppam. Bëgg sa soxna, bëgg sa bopp la.
29 Ndaxte kenn masula bañ sa yaram. Waaye danga koy dundal, di ko fonk. Noonu it la Kirist fonke mbooloo mi;
30 ndaxte noo di céri jëmmam.
31 Mbind mi nee na: «Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, ànd ak soxnaam, ñoom ñaar doon kenn.»
32 Loolu ëmb na mbóot mu xóot; man maa ngi wax ci lu jëm ci Kirist ak mbooloo mi.
33 Waaye li teew, na góor gu nekk bëgg soxnaam, ni mu bëgge boppam, te jigéen ji weg jëkkëram.

6

Diggante waajur yi ak seen njaboot

1 Naka yéen xale yi, nangeen déggal seeni waajur, ci li ngeen bokk ci Boroom bi, ndaxte looloo rafet.
2 «Teralal sa ndey ak sa baay,» mooy ndigal li jëkka ëmb dige,
3 maanaa: «ngir nga am gudd fan gu ànd ak jàmm.»
4 Yéen baay yi it, buleen bundxataal xale yi, waaye ngeen yar leen, di leen yemale ak a yee ci Boroom bi.

Diggante jaam ak sangam

5 Yéen jaam yi, nangeen déggal seeni sang yu àddina, boole ci ragal ak wegeel, di ko def ak xol bu laab, ni su doon ngir Kirist.
6 Buleen ko def rekk ci ngistal, ngir sàkku ngërëmu nit, waaye ni ay jaami Kirist, di jëfe coobarey Yàlla ak seen xol bépp.
7 Beyleen seen sas nag ak xol bu tàlli, ni su doon ngir Boroom bi te du nit,
8 xam ne ku def lu baax, Boroom bi delloo la ko, muy jaam, muy gor.
9 Yéen it sang yi, jëfeleen noonu seen diggante ak seeni jaam, te dëddu gépp raglu, xam ne yéena bokk benn Boroom ci asamaan, te ñépp a yem fi moom.

Xeex ak Seytaane

10 Léegi nag doolewuleen ci Boroom bi te soloo kàttanam gu mag gi.
11 Gànnaayooleen yérey xarey Yàlla yépp, ngir mana jànkoonte ak pexey Seytaane.
12 Ndaxte ndëndu xare jib na, waxuma sunu diggante ak nit ñi, waaye ak kilifa yiy nëxal àddina si, ñuy kilifa yi ak ay boroom sañ-sañ, di gaayi Seytaane yi ci bérab yu kawe yi.
13 Kon nag gànnaayooleen yérey xarey Yàlla yépp, ba mana jànkoonte jamono ju xeex bi taree, not lépp te taxaw temm.
14 Taxawleen kon temm, geñoo dëgg te sàngoo njub, muy seen kiiraayu dënn.
15 Solooleen jàmm, ji xibaaru jàmm biy joxe, ni ay dàll ci seeni tànk, ba jekk ci lépp.
16 Defleen it ngëm, muy seen pakk, ba mana fél jum yi leen Seytaane di fitt.
17 Defleen mucc, muy seen mbaxanam xare, ak kàddug Yàlla, muy jaasi ji leen Xel mu Sell mi tëggal.
18 Deeleen ñaan ci xeeti ñaan yépp ci kàttanu Xel mu Sell mi, te sax ci ak farlu gu mat sëkk, di ñaanal gaayi Yàlla yu sell yi yépp.
19 Te buleen ma ci fàtte, ngir waxtu wu ma ubbee sama gémmiñ, ma am lu ma wax, ba mana xamle ak fit wu dëgër mbóoti xibaaru jàmm bi.
20 Ndaw laa ci, lu ñu jéng; yal na ma Yàlla may fit wu ma waxe, ni mu ma ware.

Tàggoo

21 Yónnee naa leen Tisig sama mbokk,
mi ma sopp, te muy jawriñ ju takku ci
liggéeyu Boroom bi, ngir mu xamal leen
lépp li aju ci man ak li may def.
22 Maa leen ko yónneel sama bopp, ngir
ngeen xam li nu nekke, te mu dëfal seeni
xol.
23 Yéen bokk yi, yal na leen Yàlla Baay
bi ak Yeesu Kirist Boroom bi may jàmm ak
mbëggeel gu ànd ak ngëm.
24 Yal na yiwu Yàlla ànd ak ñépp, ñi bëgg
Boroom bi Yeesu Kirist ak mbëggeel gu
sax.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA FILIB

1 Nun Pool ak Timote, jaami Kirist Yeesu,
noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu sell
yépp ci dëkku Filib, yi bokk ci Kirist Yeesu,
yéen ak seeni njiit ak ñiy topptoo yëfi
mbooloo mi.
2 Na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom bi
Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Li leen Pool di ñaanal

3 Yoon wu ma leen di xalaat, maa ngi
sant Yàlla sama Boroom;
4 te saa su ma leen di ñaanal yéen yépp,
duma noppee bég,
5 ndax seen ànd ak man ci tas xibaaru
jàmm bi, ca ndoorte la ba tey.
6 Wóor na ma ne Yàlla mi tàmbali jëf ju
baax jii ci yéen, dina ci sax, ba bésu Kirist
Yeesu ñëw.
7 Te juumuma ci li ma xalaat loolu ci
yéen ñépp, ndaxte def naa leen ci sama
xol; ba tax fii ci kaso bi, ci taxawal xibaaru
jàmm bi ak lawal ko, yéen ñépp am ngeen
wàll ak man ci yiwu Yàlla.
8 Ndaxte Yàllaa seede ne sama xol seey
na ci yéen ñépp ci biir cofeelu Kirist Yeesu.
9 Li ma leen di ñaanal nag mooy lii: yal
na seen mbëggeel di yokku tey gëna tar,
jaar ci xam ak xàmmi gu wér;
10 yal nangeen sax noonu ci li gëna rafet,
ngeen am xol bu laab te baña am benn
sikk, ba bésu Kirist ñëw;
11 yal na seen xol meññ njub, ba ne
gàññ, jaar ci Yeesu Kirist ci ndamul Yàlla
ak cantam.

Kàddug Yàlla gaa ngi law, fekk Pool a ngi ci kaso

12 Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam lii:
li ma dal taxul xibaaru jàmm bi dellu
gannaaw, waaye da koo jëmale kanam.
13 Noonu ñiy wottu buur bi ak ñépp gis
nañu bu leer ne turu Kirist rekk a tax ñu
jàpp ma.
14 Te it bokk yu bare takk nañu seeni fit
ci li ñu gis samay buum, ba tax ñu gëna
ñeme ci wax kàddug Yàlla ci lu àndul ak
genn tiit.
15-16 Am na ñuy waare ci turu Kirist ci
kaw kiñaan ak xëccoo, waaye ñi ci des
ci kaw cofeel ak xol bu laab, ndaxte xam
nañu ne Yàlla moo ma teg fii, ngir ma
taxawal xibaaru jàmm bi.
17 Waaye ñale amuñu xol bu laab, te
seen njariñu bopp rekk a tax ñuy yégle
turu Kirist, di wuta feddali samay buum
ak coono.
18 Lu ci génn nag? Xanaa lii rekk: turu
Kirist jolli na ci nii mbaa naa, muy ci
naaféq, muy ci dëgg; bég naa ci te dinaa
ci bégati.
19 Ndaxte xam naa ne loolu lépp mu ngi
jëm ci sama mucc, jaar ci seeni ñaan ak
ndimbalu Xelum Yeesu Kirist, mi ma Yàllay
yéwénal.
20 Ndaxte sama xënte ak sama yaakaar
mooy ma baña rus ci lenn, waaye sama
yaram feeñal ndamu Kirist, ma ànd ci ak
kóolute gu mat, su may dund mbaa may
dee; moom laa daan def démb, te moom
laay def tey.
21 Ndaxte su ma dundee, Kirist laay
noyyee; su ma deeyee, xéewal lay doon ci
man.
22-23 Su ma Yàlla bàyyee ci àddina, sas
wu am njariñ la ci man. Am naa xel ñaar,
xawma bi ci gën. Am naa yéeney jóge fi,
fekki Kirist, te looloo gën fuuf,
24 waaye ma des fi ci àddina moo gën ci
yéen.
25 Loolu wóor na ma; kon xam naa ne
dinaa fi des, di leen taxawu yéen ñépp,
ngir seen ngëm yokku, ànd ak mbég.
26 Noonu dinaa délsi ci yéen, ngir sama
taxawaay gëna lawal seen mbég ci Kirist
Yeesu.
27 Waaye dénk naa leen lii: na seeni jëf
yelloo ak li Kirist digle ci xibaaru jàmm
bi. Noonu su ma leen seetsee, mbaa ma
dégg seen mbir rekk, dinaa xam ne yéena
ngi dëgër ci menn xel, bokk benn xalaat ci
bëre luy saxal dëggu xibaaru jàmm bi,
28 te baña tiit dara ndax noon, yi leen
di xëbal. Màndarga la muy wone ne aji
sànku lañu, di màndarga it ne aji mucc
ngeen, di mucc gu jóge ci Yàlla.
29 Ndaxte Yàlla may na leen, ngeen gëm
Kirist, rax-ca-dolli ngeen sonn ndax turam,
30 di wéy ci bëre, bi ngeen gisoon ci man
te dégg léegi sama mbir.

2

Suufeg Kirist ak ndamam

1 Su nu Kirist mayee fit nag ak mbëggeel
guy dëfal sunu xol, su nu amee cér ci Xel
mu Sell mi, su amee cofeel ak yërmande ci
sunu bokk ci moom,
2 kon mottalileen sama mbég, ci bokk
benn xalaat ak genn mbëggeel, benn
bakkan ak menn xel.
3 Buleen def dara ci kaw wut aw tur
walla wonu, waaye jiital-leen seeni mo-
room cig woyof.
4 Buleen yem ci topptoo seen bopp rekk,
waaye booleleen ci seeni moroom.
5 Te ngeen soloo xel mi nekkoon ci Kirist
Yeesu:

6 Njàlbéen ga fekk na Kirist yor melow Yàlla,
waaye aakimoowul taxawaayam ci li mu méngoo ak Yàlla.
7 Waaye daa wàcce boppam,
ba tollook nit ñi,
def boppam surga.
Te bi mu yoree bindu nit,
8 daa suufeel boppam,
di dégg ndigal, ba joxe boppam,
ñu daaj ko sax ci bant.
9 Moo tax Yàlla kaweel ko lool,
jox ko tur wi tiim yépp,
10 ngir turu Yeesoo tax ñépp sukk,
ci asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf;
11 te ñépp bokk genn kàddu naan: Yeesu Kirist mooy Boroom bi;
ci màggug Yàlla Baay bi.

Nekkleen ni ay leer ci àddina si

12 Noonu samay soppe, xam naa ne masuleena jóg ci dégg ndigal, waxuma sax bi ma nekkee ak yéen rekk, waaye rawatina bi ma leen soree. Kon nag maa ngi leen di ñaan, ngeen biral seen mucc ci seeni jëf, te def ko ci ragal Yàlla gu dëggu.
13 Ndaxte Yàlla ci boppam mooy jëf ci yéen, ngir ngeen fonk coobareem te di ko jëfe.
14 Lépp lu ngeen di def nag, buleen ci boole xultu mbaa xuloo.
15 Noonu dingeen am xol bu laab bu àndul ak ŋàññ, di goney Yàlla yu amul sikk ci biir jamono ju yàqu te rëb. Dangeen di leer ci seen biir ni weer ci àddina si,
16 di jottali kàddug dund gi. Noonu bu bésu Kirist ñëwee, dinaa mana bég, xam ne dawuma lu amul njariñ te sonnuma cig neen.
17 Bu sama deret waree tuuru sax, ngir seen ngëm mat sëkk, ma mel ni naan gu ñu boole ak sarax su jëm ci Yàlla, ba tey bég naa ci, te dinaa ci bégati.
18 Yéen itam nag bégleen, waaw, fekksileen ma ci sama mbég.

Timote ak Epafrodit, ñiy jàpple Pool ci liggéey bi

19 Gannaaw loolu, bu soobee Boroom bi Yeesu, yaakaar naa ne dinaa leen yónnee Timote balaa yàgg, ngir sama xel dal ci xam nan ngeen def.
20 Ndaxte amu fi kenn gannaaw Timote, ku bokk ak man xalaat te fonk leen bu wér.
21 Ñi ci des ñépp, seen bopp lañuy xalaat, waaye du mbiri Yeesu Kirist.
22 Waaye xam ngeen takkuteg Timote, ci ni mu ànde ak man ci tas xibaaru jàmm bi, ni doom di taxawoo baayam.
23 Moom laa yaakaara yónni fi yéen nag, waxtu wu ma yégee, nu sama mbir di tëdde.
24 Waaye wóor na ma ne Boroom bi dina ma may, man ci sama bopp, ma seetsi leen balaa yàgg.
25 Ci lu jëm ci sama mbokk Epafrodit nag, miy sama nawle ci liggéey bi ak ci xeex bi, te di seen ndaw ci faj samay soxla, jàpp naa ne war naa leen koo delloo.
26 Ndaxte namm na leen lool, te tiisoo na li ngeen yég jagadeem.
27 Ci dëgg-dëgg woppoon na ba xawa dee, waaye Yàlla yërëm na ko, ba fëgg boppam, rax-ca-dolli siggil na ma man itam, ngir ma baña am tiis ci kaw tiis.
28 Noonu delloo naa leen ko ci lu gaaw, ngir ñëwam bégal seeni xol, te man itam sama xol féex.
29 Teeruleen ko teeru bu rafet nag ngir Boroom bi, te teral ñi mel ni moom.
30 Ndaxte liggéeyal na Kirist, ba riisu dee, te gar na bakkanam ci taxawal leen ci topptoo, bi ngeen yéene woon ci man.

3

Njub gu wóor

1 Kon nag samay bokk, bégleen ci Boroom bi. Duma sonn mukk ci di leen ko wax, ndax seen mucc moo ci aju.
2 Moytuleen xaj yi, waaw, moytuleen ñiy jëfe lu bon, ñoom ñi seen xarafal weesul wàññi yaramu nit.
3 Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun ñiy màggal Yàlla ci Xel mu Sell mi, di damu ci Kirist Yeesu, te amunu benn yaakaar ci matug nit.
4 Ba tey manoon naa am yaakaar ci sama bopp; su nit doon damu, maa ciy raw.
5 Xarafoon naa ca ayu-bés ga, bokk ci bànni Israyil ci giiru Beñamin, di Ebrë ci deret ak ci meen. Bu dee ci yoonu Musaa ngeen bëgga wax, ci tariixab Farisen laa bokkoon;
6 bu dee it ci mbirum farlu, daan naa fitnaal mbooloom ñi gëm Kirist; bu dee ci njub ci sàmm yoon, awma benn gàkk.
7 Waaye loolu lépp lu ma tegoon ay njariñ fa kanam Yàlla, dëddu naa ko ngir Kirist.
8 Rax-ca-dolli dëddu naa lépp ngir xéewali xam Kirist Yeesu sama Boroom, di xam-xam bu xóot, ba xel manu koo takk. Moo tax ñàkk naa sama lépp, te def ko ni mbalit, ngir am cér ci Kirist.
9 Na ma Yàlla fekk ci moom, waxuma ci njub gu aju ci sàmm yoon, waaye gu aju ci gëm Kirist, maanaam njub gi nu Yàlla sol ci kaw ngëm.
10 Moom laay ittewoo xam, ak doole ji ànd ak ndekkiteem, ma bokk ci ay coonoom, ba fekki ko ci deeyam,
11 ngir mana séddu ci ndekkiteem, su ma ko manee am.

Farlu ci jëm kanam

12 Waxuma ne jagoo naa ko ba noppi,
waxuma it ne aji mat laa, waaye maa ngi
daw, ngir jot li tax Kirist jël ma.
13 Bokk yi, gëmuma ne jot naa ko ba
noppi, waaye lenn lii laay def: fàtte li ma
weesu, jublu ci li féete kanam,
14 di daw yen muj ga, ngir jot li ma
Yàlla taxa woo, di cér bi ma Yàlla wooye te
dencal ma ko ci asamaan ci darajay Kirist
Yeesu.
15 Nun ñi mat nag, nanu xalaat loolu.
Su ngeen ci amee werantey xol, Yàlla dina
leen ko leeralal.
16 Li am daal, fa seen ngëm tolloo, na fa
seen jëf àgg.
17 Kon nag bokk yi, toppleen ma te xool
ñiy roy ci li nu tëral diirub sunu ngan ci
yéen.
18 Ndaxte jëfi ñu bare juuyoo na ak dee gi
Kirist dee; loolu wax naa leen ko ba tàyyi,
maa ngi koy waxaat léegi ak i jooy.
19 Alku lañuy mujje, ñoom ñiy jaami
seen biir, di wonoo lu ruslu, tey wut yëfi
àddina rekk.
20 Waaye nun waa asamaan lanu, te noo
ngi xaar Boroom bi Yeesu Kirist jóge fa,
musalsi nu.
21 Noonu dina soppi sunu yaram wu
toroxlu, def ko ni yaramam wi ànd ak
ndam dëppook kàttanam, gi ko mana
notal mbindeef yépp.

4

1 Kon nag yéen samay bokk, ñi ma bëgg
te namm leen, di sama mbég ak sama
kaalag ndam, jàppleen bu dëgër noonu ci
Boroom bi, soppe yi!

Dénkaane yi

2 Ci lu jëm ci Ewodi ak Santis, maa
ngi leen di ñaan, ñu bokk benn xalaat ci
Boroom bi.
3 Te yaw sama nawle bu wér, nanga
dimbali jigéen ñooñu xeexoon ci sama wet
ci tas xibaaru jàmm bi, boole ci Këlemaŋ
ak samay yeneen nawle, ñoom ñi Yàlla
bind seeni tur ci téereb dund ba.
4 Deeleen bég ci Boroom bi; maa ngi koy
waxati: bégleen!
5 Na seen lewet leer ñépp. Boroom bi
jege na.
6 Buleen jaaxle ci dara, waaye ci lépp
wéetal-leen Yàlla, diis ko seeni soxla ci
ñaan gu ànd ak cant.
7 Noonu jàmmu Yàlla, ji xel manta takk,
dina aar seeni xol ak seeni xalaat ci dara-
jay Kirist Yeesu.
8 Léegi nag bokk yi, na seen xalaat jublu
ci lii: lu dëggu, lu jekk, lu jub, lu sell, lu
rafet ak lu faaydawu; su fi amee lu baax
mbaa lu mata naw, xalaatleen ko.
9 Li ngeen jànge ci man te nangu ko, li
ngeen dégge ci man te gis ko, jëfeleen ko;
kon Yàllay jàmm dina ànd ak yéen.

Pool gërëm na leen ci seen ndimbal

10 Sama xol sedd na guyy ci Boroom bi,
ci ni ngeen yeesale seen ndimbal ci man.
Xam naa ne amoon ngeen yéene ji, waaye
man gi moo fi nekkul woon.
11 Ba tey soxla taxul ma waxe nii, ndaxte
jàng naa doylu ci mbir mu ma mana dab.
12 Miin naa ñàkk, man naa naataange.
Ci fépp ak ci lépp, Yàlla def na ba sama
xol toj ci suur ak xiif, barele ak néewle.
13 Man naa lépp ci ndimbalu Aji Dooleel
ji.
14 Waaye teewul taxawu, bi ngeen ma
taxawu ci sama tiis, jëf ju rafet la.
15 Yéen waa Filib xam ngeen ne bi
ngeen jëkkee xam xibaaru jàmm bi, te ma
jóge diiwaanu Maseduwan, benn mbooloo
àndul woon ak man ci mbirum joqleente
ndimbal, mu dul yéen doŋŋ.
16 Ba ma nekkee dëkku Tesalonig sax,
yónnee ngeen ay yooni yoon, ngir faj
samay soxla.
17 Loolu tekkiwul ne damay sàkku ay
ndimbal ci yéen, waaye damaa bëgg rekk
seen denc yokku fa Yàlla.
18 Fi mu ne jot naa li ma aajowoo lépp,
ba maa ngi ci naataange; li ngeen ma
yónnee ci loxoy Epafrodit doy na sëkk; ni
xetu latkoloñ la mel ci man, di sarax su
neex Yàlla te mu nangu ko.
19 Te Yàlla sama Boroom, mi denc ci
Kirist Yeesu xéewal yu dul jeex, dina ci faj
seeni soxla yépp.
20 Yal na Yàlla sunu Baay yelloo ndam ba
fàww. Amiin.

Tàggoo bi

21 Nuyul-leen ma gaayi Kirist Yeesu yu
sell yépp. Bokk yi ànd ak man, ñu ngi leen
di nuyu.
22 Te it gaayi Yàlla yu sell yépp ñu ngi
leen di nuyu, rawatina nag ñi nekk kër
buur bi Sesaar.
23 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu Kirist
ànd ak seen xel.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA KOLOS

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci coo-
barey Yàlla, man ak Timote sunu mbokk,
2 noo leen di bind, yéen gaayi Yàlla yu
sell, yi dëkk Kolos te di ay bokk ci gëm
Kirist. Yal na leen Yàlla sunu Baay may
yiw ak jàmm.

Nu ngi leen di ñaanal ca Yàlla

3 Dunu noppee sant Yàlla, Baayu sunu
Boroom Yeesu Kirist, saa su nu leen di
ñaanal,
4 ndaxte yég nanu seen ngëm ci Kirist
Yeesu ak seen mbëggeel ci gaayi Yàlla
yépp.
5 Ngëm googu ak mbëggeel googu ñu
ngi sosoo ci yaakaaru ëllëg, jiy cér bi leen
Yàlla dencal ca asamaan. Mas ngeena
dégg yaakaar jooju ci kàddug dëgg gi, di
xibaaru jàmm bi.
6 Ni xibaaru jàmm bi wàcce ci yéen,
noonu lay wàcce ci àddina sépp, di meññ
te di law. Te noonu lay doxale ci yéen, li
dale ci bés, ba ngeen dégge xibaaru yiwu
Yàlla, te xam dëggam gi mu ëmb;
7 moom ngeen jànge ci Epafras, miy
sunu nawle ci liggéey bi te nu sopp ko, di
jawriñu Kirist bu takku ngir seen njariñ.
8 Te moo nu yégal it mbëggeel, gi Xelu
Yàlla mi sol ci yéen.
9 Looloo tax ci sunu wàllu bopp, ba nu
ko yégee ba tey, jógunu ci di leen ñaanal.
Nu ngi ñaan Yàlla, ngeen xam bu baax
coobareem ci xel mu mat ak ràññee gu aju
ci dooley Xelam.
10 Noonu dingeen dund dund gu dëppoo
ak seen bokk ci Boroom bi, ba neex ko ci
fànn gu nekk, di def bépp jëf yu baax, te
yokk seen xam-xam ci Yàlla.
11 Te Yàlla dina leen dooleel ak bépp
doole, mu méngoo ak kàttanu ndamam,
ngir ngeen mana tegoo coono te muñ, ba
fa muñ di yem.
12 Dingeen gërëm Yàlla Baay bi, ànd ci ak
mbég, moom mi leen jagleel, ngeen bokk
ci cér, bi mu dencal gaayam yu sell yi ci
leer.

Deewu Kirist jubale na nu ak Yàlla

13 Yàlla musal na nu ci dooley lëndëm,
yóbbu nu ci nguuru Doomam ji mu bëgg,
14 moom mi nu jot, maanaam baal nu
sunuy bàkkaar.
15 Doom jooju moo di melokaanu Yàlla,
ji kenn gisul. Mooy taaw bi, ki gëna màgg
lépp luy mbindeef.
16 Ndaxte ci moom la Yàlla sàkke lépp
lu nekk ci asamaan ak suuf, li ñuy gis ak
li ñu manula gis, muy buur, njiit, kilifa
mbaa boroom sañ-sañ. Lépp lu ñu sàkk,
ci moom lañu ko jaarale, ci moom lañu ko
jëme.
17 Laata dara di am, fekkoon na moom
mu nekk, te lépp a ngi jàppoo ci moom.
18 Mooy bopp bi yilif jëmm ji, di
mbooloom ñi ko gëm, ndaxte moom mooy
njàlbéen gi, di taaw bi, maanaam ki jëkka
dekki, ngir muy kilifa ci bépp fànn.
19 Ndaxte soob na Yàlla mu dëkkal
matam gépp ci moom
20 te jaar ci moom, jubale lépp ak bop-
pam, muy ci kaw asamaan yi mbaa ci suuf,
ba mu wàccee jàmm jaarale ko ci deret ji
tuuru, bi Doom ji deeyee ca bant ba.
21 Te yéen ñi sore woon Yàlla te doon ay
noonam ci seen xel ak seen jëf yu bon,
22 léegi nag Yàlla jubale na leen ak
boppam jaare ko ci deewu Kirist ci yaramu
nitam, ngir taxawal leen ca kanamam,
ngeen sell te ñàkk sikk, ñàkk i ŋàññ.
23 Loolu nag na fekk ngeen wéy ci ngëm,
sampu ci ba dëgër ci, tey séentu cér, bi
leen xibaaru jàmm bi jox. Te xibaaru
jàmm, boobu ngeen dégg te ñu yégal waa
àddina sépp, man Pool moom laay yégle.

Maa ngi leen di topptoo te di leen xalaat

24 Léegi nag maa ngi am bànneex ci
coono, yi may daj ngir seen njariñ; te
li des sax ci fitnay Kirist, noonu laa koy
àggalee ngir njariñu mbooloom ñi gëm, di
jëmmam.
25 Jawriñu mbooloo moomu laa, ndaxte
Yàlla sas na ma ngir yéen, may yégle fu
nekk kàddoom,
26 maanaam ma yégle kumpa, gi nëbbu
woon ay jamonoy jamono, waaye léegi
Yàlla xamal na ko ay gaayam
27 ci xeeti àddina sépp. Ñoom nag la
Yàlla bëgga xamal ni ndamu kumpa googu
màgge, maanaam Kirist a ngi dëkk ci
yéen, di yaakaar ju wér ci ndamu ëllëg.
28 Moom Kirist lanuy yégle, di artu te di
jàngal ku nekk, ànd ak xel mu mat, ngir
jébbal Yàlla ku nekk ni ku mat ci Kirist.
29 Ci loolu laay jëmale sama liggéey, di
bëree dooley Kirist, jiy yëngu ci man ak
kàttan.

2

1 Bëgg naa nag, ngeen xam bëre bu
metti, bi may bëre ngir yéen, ngir waa
Lawdise ak ñépp ñi ma masula teg bët.
Damay def sama kem kàttan,
2 ngir ngeen am fit te nekk benn ci
mbëggeel, ngir dajal noonu xam-xam bu
mat, ba xam kumpag Yàlla, di Kirist.
3 Ci moom lañu denc lépp lu ñuy sàkku
ci xel ak ci xam-xam.

4 Maa ngi wax lii, ngir kenn bañ leena
nax ci ay wax yu neex.
5 Jëmm ji ñëwul waaye sama xel a ngi ci
yéen, di bég ci seen doxalin ak ngëm gu
dëgër, gi ngeen am ci Kirist.

Dundeleen ni ñi booloo ak Kirist

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Kirist Yeesu
ni Boroom bi, dundeleen noonu ci moom.
7 Saxleen ci moom, di màgg ci moom, tey
gëna dëgër ci ngëm, gi ñu leen jàngal, ba
seen xol di baawaan ci gërëm Yàlla.
8 Moytuleen ba kenn bañ leena fàbbi
ci ay xam-xami nit yuy naxi neen. Xam-
xam yu mel noonu, ñu ngi soqikoo ci
aada yu nit tëral, ci aaday àddina, waaye
soqikoowul ci Kirist.
9 Ndaxte ci Kirist, maanaam ci yaramu
nitam, la matug Yàlla gépp dëkk,
10 te mat ngeen ci moom, miy buuru
kilifa yépp ak boroom sañ-sañ yépp.
11 Ndax seen ngëm ci moom xaraf
ngeen xaraf bu loxol nit deful, maanaam
Kirist summil na leen dooley bàkkaar, ji
moomoon seen yaram. Loolu mooy xaraf,
bi Kirist def.
12 Bi ñu leen sóobee ci ndox, suulaale
nañu leen ak moom, te it dekki ngeen ak
moom, ndaxte gëm ngeen ci dooley Yàlla,
ji ko dekkal ca néew ya.
13 Te yéen ñi doon ndee fa kanam Yàlla
ndax seeni moy ak seen ñàkka xaraf, Yàlla
dundalaat na leen ak Kirist, baal nu sunuy
bàkkaar yépp.
14 Mbind mi nu doon tiiñal, te daa nu
yey ndax ay sàrtam, Yàlla far na ko, dindi
ko, daajaale ko ca bant ba Kirist deeye.
15 Futti na kilifa yi ak boroom sañ-sañ yi,
weer leen ci kanam ñépp, sëkktal leen niy
jaam ndax ndam la Kirist jële ca bant ba.
16 Kon nag bu leen kenn teg tooñ ci li jëm
ciy ñam mbaa naan, ci màggal mbaa xewu
weer wu feeñ, mbaa ci bésub noflaay.
17 Loolu lépp nag takkandeer la woon
buy misaal li waroona ñëw, waaye lu
dëggu li mi ngi ci Kirist.
18 Kuy bég ci di toroxlu ci ngistal, di
jaamu ay malaaka, buleen ko may, mu àtte
leen. Kooku dafay jeneer, di seet li koy
feeñu, bay tiitaroo xalaatam, fekk xalaatu
nit kese la, te neen.
19 Taqul ci Kirist, miy bopp bi yilif jëmm
ji. Bopp bee tax ba jëmm jépp, ji siddit
yi ak tenqo yi téye te taqale ko, di màgg
màgg gi ko Yàlla di jox.
20-21 Ndegam deeyandoo ngeen ak Kirist,
ba génne noonu ci aaday àddina, lu tax
ngeen di nangu, ñu di leen teg ay sàrt yu
mel nii: «Bul fab, bul ñam, bul laal,» ni bu
seenug dund aju woon ci àddina si?
22 Sàrt yooyu ñu ngi aju ci ndigali nit ñi
ak seen njàngle. Yëf yi ñu tudd yépp, dees
na leen jariñoo, ba ñu jeex.
23 Dëgg la, seeni sàrt dañuy dénkaane
pastéef ci jaamu Yàlla, di toroxlu ak di
fitnaal seen yaram. Waaye sàrt yooyu nag
amuñu benn njariñ, ngir nit ñi not seen
nafsu.

3

Fonkleen dund gu bees gi ci Kirist

1 Kon nag ndegam dekkeendoo ngeen ak
Kirist, wutleen yëf, ya nekk ca kaw, fa
Kirist toog ca ndijooru Yàlla.
2 Fonkleen yëf ya ca kaw, te ngeen baña
faale yi ci suuf,
3 ndaxte dee ngeen, te seen dund boole
nañu ko ak Kirist, denc ca Yàlla.
4 Te bés bu Kirist miy seen dund feeñee,
yéen itam dingeen feeñ ak moom ci biir
ndam.
5 Kon nag li nekk ci yéen te bokk ci
mbiri àddina, jébbal-leen ko dee, yu deme
ni ndoxaanu yàqute, sobe, xemmem,
bëgg-bëgg yu bon, ak bëgge, maanaam
bokkaale Yàlla.
6 Yooyooy xëcc merum Yàlla.
7 Yéen itam noonu ngeen daan doxale bu
jëkk, ba ngeen daan dunde noonu.
8 Waaye léegi bàyyileen yii yépp: mer,
xadar, kiñaan ak di génne ci seen gémmiñ
sos ak wax ju ñaaw.
9 Bàyyileen di fen seeni moroom, ndaxte
summi ngeen jikko ju bon, ji ngeen jud-
duwaale, moom ak ay jëfam;
10 te sol ngeen dund gu bees, gi Yàlla
sàkk te di ko yeesal ba mu mel ni moom,
ngir ngeen man koo xam bu wér.
11 Ci dund gu bees googu, amul Yawut ak
ku dul Yawut, ku xaraf walla ku xaraful,
jaam walla gor, ku jàngul ni Baarbaar yi,
ak ku yewwuwul ni waa Sit, waaye Kirist
ay lépp te dëkk ci ñépp.
12 Kon nag ndegam Yàlla tànn na leen,
sellal leen, sopp leen, solooleen boog
yërmande, laabiir, woyof, lewet ak muñ.
13 Muñalanteleen, di baalante, su amee
kuy tawat moroomam. Baalanteleen, ni
leen Boroom bi baale.
14 Ci kaw loolu lépp amleen mbëggeel,
giy jokkale lépp, ba mu mat.
15 Na jàmm ji Kirist di joxe not seeni xol,
ndaxte Yàlla woo na leen ci loolu, mel ni
ay cér yu bokk benn yaram; te gërëmleen
Yàlla.
16 Na kàddug Kirist dëkk ci yéen, bay
baawaan, ngeen di jànglante ak a artoonte
ci seen biir ak xel mu mat sëkk, di woy ak
a gërëm Yàlla ak seen xol bépp, ay taalifi
Sabóor, ay kañ Yàlla ak ay cant yu tukkee
ci Xelum Yàlla.

17 Lu ngeen mana def, muy ci wax mbaa
ci jëf, wéerleen ko ci turu Boroom bi
Yeesu, jaare ci moom gërëm Yàlla Baay bi.

Àndleen bu rafet ci seen biir

18 Jigéen ñi, na ku nekk nangul
jëkkëram, ndaxte looloo jekk ci ñi bokk
ci Boroom bi.
19 Góor ñi, na ku nekk bëgg soxnaam te
muñal ko.
20 Xale yi, déggal-leen seeni waajur ci
lépp, ndaxte looloo rafet ci ñi bokk ci
Boroom bi.
21 Baay yi, buleen bundxataal seeni
doom, ngir baña jeexal seen xol.
22 Jaam yi, nangul-leen ci lépp seen sang,
yi ci àddina. Buleen ko def rekk ci seen
kanam, di sàkku ngërëm, waaye na nekk
lu dëggu ci yéen, ndax seen ragal Boroom
bi.
23 Lu ngeen mana def, na ci seen xol tàlli;
ngeen def ko ngir Boroom bi, te du ngir nit,
24 xam ne Boroom bi dina fey seeni jëf,
mu di cér bi mu leen dencal. Kirist mooy
Boroom, bi ngeen di liggéeyal.
25 Waaye ku def lu bon, Boroom bi dina
la delloo sa jëf, te du gënale.

4

1 Sang yi, yorleen seeni jaam ci nu jub te
aw yoon, xam ne am ngeen yéen itam ab
Sang ca asamaan.

Yeneen warugar

2 Dëkkleen ci ñaan Yàlla, farlu ci, boole
ci ngërëm.
3 Te ngeen ñaanaale nu ci itam, ngir
Yàlla ubbil nu bunt, nu mana xamle
kàddoom, di yégle kumpa gi di Kirist, muy
kumpa gi waral ñu jéng ma.
4 Ñaanleen ngir ma xamle ko ni mu
ware.
5 Jëfeleen ak xel ci seen diggante ak waa
àddina, te fu ngeen ame jot, fexeleen ba
jariñoo ko.
6 Na seen wax jépp fees ak yiw te am
xorom, ngir ngeen xam nan ngeen wara
tontoo ku nekk.

Tàggoo

7 Tisig, sama mbokk mi ma sopp, di
jawriñ ju takku ak sama nawle ci liggéeyu
Boroom bi, dina leen yégal lépp lu jëm ci
samay mbir.
8 Lii moo tax ma yebal ko ci yéen: ngeen
xam xibaar bi jóge ci nun, te it mu dëfal
seen xol.
9 Onesim lay àndal, sunu mbokk mu
takku, mi nu sopp, te mu bokk ci yéen.
Dinañu leen xamal lépp lu xew fii.
10 Aristàrk mi nekk ak man ci kaso bi,
mu ngi leen di nuyu, moom ak Màrk rakku
Barnabas. Jot ngeen ay ndigal ci mbirum
Màrk: bu ñëwee ci yéen, teral-leen ko.
11 Yeesu mi ñuy dàkkentale Yustus,
moom it mu ngi leen di nuyu. Ñoom rekk
ñooy Yawut yiy liggéeyandook man ngir
nguuru Yàlla, te ñoo féexal sama xol.
12 Jaamu Kirist, Epafras, mi bokk ci yéen,
mu ngi leen di nuyu. Du jóg ci di leen
ñaanal, farlu ci ni kuy bëre, ngir ngeen
taxaw temm ci coobarey Yàlla gépp, ànd
ak ngëm gu mat ak kóolute gu wóor.
13 Maa ngi koy seedeel ne mu ngi sonn
bu baax ngir yéen, ngir waa Lawdise ak
waa Yerapolis.
14 Luug, doktoor bi ñu sopp, mu ngi leen
di nuyu, moom ak Demas.
15 Nuyul-leen nu mbokk, yi nekk
Lawdise. Nuyul-leen nu itam Nimfa ak
mbooloom ñi gëm, miy daje ci këram.
16 Bu ñu jàngee bataaxal bii ci yéen,
fexeleen ba ñu jàng ko it ci mbooloom ñi
gëm mi nekk Lawdise, te yéen it ngeen
jàng bi ma yónnee waa Lawdise.
17 Neleen Arkib: «Farlul ci sas, wi la
Boroom bi sédde, ba matal ko.»
18 Man Pool maa leen di bind nuyoo bii
ci sama loxob bopp. Fàttalikuleen ne dañu
maa jéng. Yal na yiwu Boroom bi ànd ak
yéen!

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko
WAA TESALONIG

1 Nun Pool, Silwan ak Timote noo ngi
leen di bind, yéen mbooloom ñi gëm ci
dëkku Tesalonig te nekk ci Yàlla Baay bi
ak Boroom bi Yeesu Kirist. Yal na yiw ak
jàmm ànd ak yéen.

Li xibaaru jàmm bi jur ci dëkku Tesalonig

2 Bët bu set nu ngi sant Yàlla ndax yéen,
di leen boole ci sunuy ñaan.
3 Dunu noppee fàttaliku ci kanam Yàlla
sunu Baay jëf ji juddu ci seen ngëm,
liggéey bi tukkee ci seen mbëggeel, ak
muñ gi sosoo ci seen yaakaar ci sunu
Boroom Yeesu Kirist.
4 Bokk yi, yéen ñi Yàlla bëgg, xam nanu
ne Yàlla tànn na leen;
5 ndaxte xibaaru jàmm, bi nu leen doon
yégal, yemul woon ci ay wax rekk, waaye
àndoon na ak kàttan ak Xel mu Sell mi
ak kóolute gu mag. Xam ngeen sunu
taxawaay ci seen biir ngir seen njariñ.
6 Aw ngeen sunuy tànk ak yu Boroom bi,
ci li ngeen nangu xibaar bi ci biir fitna yu
metti, ànd ak mbég ci dooley Xel mu Sell
mi.
7 Noonu ngeen daldi nekk royukaay ngir
ñi gëm ñépp ci diiwaani Maseduwan ak
Akayi.
8 Ndaxte kàddug Boroom bi jollee na ci
seen biir, te yemul ci Maseduwan ak Akayi
rekk, waaye seen gëm Yàlla siiw na fépp.
Matul sax nu di ci wax dara,
9 ndaxte ñoom ci seen bopp ñooy seede
li sunu ngan def ci seen biir. Maanaam, ni
ngeen dëddoo xërëm yi, jublu ci Yàlla te
di ko jaamu, moom miy Yàlla Aji Dund ju
dëggu ji,
10 te ngeen di séentu Doomam bàyyikoo
asamaan, moom Yeesu mi mu dekkal te di
nu musal ci merum Yàlla mi nara ñëw.

2

Ni leen Pool ganee

1 Waaw, bokk yi, xam ngeen ne ngan gi
nu leen ganesi woon du nganug neen.
2 Laata nuy ñëw, jaar nanu ci fitna ak
toroxte ca dëkku Filib, ni ngeen ko xame;
waaye Yàlla sunu Boroom may na nu fit,
ba li tongoonte bi metti lépp it, yégal nanu
leen xibaaru jàmm bu Yàlla bi.
3 Ndaxte sunu waaraate wéeruwul cig
réer walla ci njublaŋ walla ciy nax.
4 Waaye gannaaw Yàlla moo nu seet, ba
wóolu nu te dénk nu xibaaru jàmm bi, kon
noonu lanuy waaree, du ngir neex nit ñi,
waaye ngir neex Yàlla miy seet xol yi.
5 Masunoo jay kenn, yéen xam ngeen
ko; sunu waare masula ëmb bëgge, Yàlla
seede na ko;
6 masunoo sàkku ngërëmu nit, muy ci
yéen, muy ci ñeneen.
7 Manoon nanoo diis ci seen kaw sax,
nun ñiy ndawi Kirist, waaye woyofoon
nanu ci seen biir, te lewet ni jaboot buy
uuf doomam.
8 Cofeel gi nu am ci yéen tax na,
bëggunu woona yem ci xamal leen
xibaaru jàmm bu Yàlla bi, waaye jox leen
it sunu bakkan, ndaxte sunu xol seeyoon
na ci yéen.
9 Bokk yi, yéena ngi fàttaliku sunu coono
ak sunu ñaq; xam ngeen ni nu liggéeye
guddi ak bëccëg, ngir baña diis ci seen
kaw, ci di leen yégal xibaaru Yàlla.
10 Naka sunu diggante ak yéen ñi gëm,
doxal nanu ko doxalin wu sell te jub te
amul sikk: seede ngeen ko, te Yàlla it seede
na ko.
11-12 Xam ngeen ne dénk nanu leen kenn-
kenn, ni baay di def ak doomam, dëfalal
leen seen xol te dëggal ci yéen, ngeen
dund dund gu neex Yàlla, moom mi leen di
woo, ngeen séddu ci nguuram ak ndamam.
13 Te it dunu noppee sant Yàlla ci
lii: ba ngeen jotee kàddug Yàlla, gi nu
doon waare, nangu ngeen ko, waxuma ni
kàddug nit waaye ni kàddug Yàlla, ndaxte
moom la ci dëgg-dëgg, te mu ngi jëf ci
yéen ñi gëm.
14 Ndaxte bokk yi, aw ngeen ci tànki
mboolooy Yàlla, yi nekk ca réewu Yawut
ya tey daje ci turu Kirist Yeesu; fitna ya ñu
daj ca Yawut ya, yéen it seen waa réew teg
nañu leen ko.
15 Ñoom Yawut yi rey nañu Boroom bi
Yeesu, ni ñu reye woon yonent yi; teg nañu
nu fitna yu metti; neexuñu Yàlla, ànduñu
ak kenn,
16 di nu teree wax ak ñi dul Yawut, ngir
bañ ñu mucc. Duñu noppee xuus ci biir
bàkkaar, waaye merum Yàlla xëppu na ci
seen kaw.

Yéeneb Pool ngir gis leen

17 Nun nag bokk yi, ba ñu ma leen xañee
ab diir —xol yi taxul may wax, waaye
jëmm yi rekk— jéem nanu leena gis ak
sunu kem kàttan, ndax namm nanu leen,
ba sunu xol seey ci gis leen.
18 Kon jàppoon nanu leena seetsi— man
Pool sax ay yooni yoon, waaye Seytaane
téq na ma.
19 Ndaxte bés bu Yeesu sunu Boroom
délsee, te nu fekke ko, kan mooy sunu
yaakaar? Kan mooy sunu mbég? Kan
mooy sunu kaala, gi nuy tiitaroo?

20 Xanaa du yéen? Waaw, yéenay sunu
ndam, yéenay sunu mbég.

3

1 Kon nag, ba nu ko manatula dékku,
nangu nanu ñu bàyyi nu, nun doŋŋ, ca
dëkku Aten,
2 te yónni nanu Timote, sunu mbokk ak
sunu nawle ci liggéeyu Yàlla ak ci waareb
xibaaru Kirist. Yónni nanu ko, ngir mu
dénk leen, tey feddali seen ngëm,
3 ngir kenn baña raf ndax nattu, yi ngeen
di jaar. Yéen ci seen bopp xam ngeen ne
nattu mooy sunu cér.
4 Ba nu nekkee ak yéen sax, waxoon
nanu leen, waxati ko ne fàww nu sonn; te
noonu la ame, yéen xam ngeen ko.
5 Noonu ba ma ko manatula dékku,
yónnee naa, ngir xam fu seen ngëm tollu,
ngir ragal Seytaane* fiir leen, ba sunu ñaq
neen.
6 Waaye léegi Timote bawoo na ci yéen,
indaale xibaar yu neex ci seen ngëm ak
seen mbëggeel; xamal na nu ne yéena ngi
am pàttaliku yu rafet ci nun te namm nu
lool, ni nu leen namme, yéen itam.
7 Noonu bokk yi, ci biir tiis ak coono yi
nu nekk, seen ngëm dëfal na sunu xol.
8 Ndaxte noo ngi dund dëgg-dëgg,
ndegam yéena ngi sax ci Boroom bi.
9 Ndaw cant yu bare yu nu wara sant
Yàlla ndax yéen! Ndaw mbég mu bare, mi
nu am ci kanamam ndax yéen!
10 Guddi ak bëccëg nu ngi wàkkirlu ci
ñaan Yàlla may nu nu gis leen, ba mana
mottali seen ngëm.
11 Yal na Yàlla sunu Baay moom ci
boppam ak Yeesu sunu Boroom jubal sunu
yoon ci yéen.
12 Yal na leen Boroom bi dolli mbëggeel
gu tar, ngeen bëggante te bëgg ñépp, ni
nu leen bëgge nun.
13 Yal na Boroom bi samp seeni xol
noonu ci sellaay gu amul sikk fa kanam
Yàlla sunu Baay, ba bés bu Yeesu sunu
Boroom délsee, ànd ak gaayam yu sell
yépp.

4

Pool xiir na leen cig sell

1 Léegi nag bokk yi, jot ngeen ci nun, nan
ngeen wara dunde ba neex Yàlla, te moom
ngeen di def. Waaye ci turu Boroom bi
Yeesu nu ngi leen di ñaan ak a dénk, ngeen
gën koo feddali.
2 Ndaxte xam ngeen ndigal, yi nu leen
jox ci wàllu Yeesu Boroom bi.
3 Lii nag mooy coobarey Yàlla: ngeen
sell, maanaam ngeen moytu njaaloo;
4 ngeen not seeni cér ci cell ak tedd,
5 te xemmem bañ leena jiital, ni xeeti
àddina yi xamul Yàlla.
6 Ci mbir mii nag, bu kenn ci yéen laal
yëfi jaambur, ngir bañ koo tooñ. Ndaxte
waxoon nanu leen bu yàgg te artu leen ne,
ñiy def loolu, Boroom bi dina leen mbugal.
7 Ndaxte Yàlla woo na nu, nu dund ci cell,
waaye du ci sobe.
8 Ku tanqamlu wax jii nag, defoo ko nit,
Yàlla nga ko def, moom mi leen di jox Xel
mu Sell mi.
9 Ci lu jëm ci bëggante ci seen biir, matul
nu leen di bind dara, ndaxte Yàlla def na
ci seen xol, ngeen bëggante.
10 Te moom ngeen di def ci bokk yépp, yi
ci diiwaanu Maseduwan. Waaye bokk yi,
maa ngi leen di xiirtal, ngeen gën cee sax.
11 Fullawooleena dund ci jàmm, di topp-
too seen mbiri bopp tey lekk seen ñaq, ni
nu leen ko sante woon.
12 Noonu dingeen dund dund gu jekk ci
kanam waa àddina, te it dungeen soxlaal
kenn dara.

Ndekkitel ñi dee ak bésu Boroom bi

13 Ci mbirum ñi nelaw nag bokk yi,
bëgguñu ngeen réere mbir, ba tiis ni aji
gëmul, yi amul benn yaakaar.
14 Ndegam gëm nanu ne Yeesu dee na te
dekki, noonu it Yàlla dina indaale ak Yeesu
ñépp ñi ko gëm te nelaw.
15 Nu ngi leen di wax lii tukkee ci
Boroom bi: nun ñiy dund te des fi, ba kera
Boroom biy délsi, dunu jiitu ñi nelaw.
16 Ndaxte ndigal lu jamp dina jib, baatu
kilifa ci malaaka yi dégtu, liitu Yàlla jolli,
te Boroom bi moom ci boppam dina wàcce
ca asamaan. Booba ñi gëm Kirist te dee
dinañu jëkka dekki;
17 gannaaw loolu nun ñiy dund te des
fi, dinañu ne fëyy ak ñoom jëm ci niir yi,
taseji ak Boroom bi ci jaww ji. Te noonu
dinanu nekk ak Boroom bi ba fàww.
18 Kon nag na ku nekk di dëfal sa xolu
moroom ak kàddu yooyu.

5

1 Waaye bokk yi, ci li jëm ci jamono yi
ak waxtu, yi loolu di am, matul nu leen ciy
bind dara.
2 Ndaxte xam ngeen bu wér ne ni sàcc
di ñëwe guddi, noonu la bésu Boroom bi
di ñëwe.
3 Fekk nit ñiy naan: «Lépp a ngi ci jàmm,
ba ne leww,» booba musiba bett leen, ni
aw mat di bette jigéenu biir, te kenn du ci
mucc.
4 Waaye yéen bokk yi, nekkuleen cig
lëndëm, ba tax bés boobu bett leen ni sàcc.
5 Ndaxte yéen ñépp ci leer ak bëccëg
ngeen bokk; bokkunu ci guddi ak lëndëm.

* **3:5** ***Seytaane:*** maanaam fiirkat bi.

6 Kon nag bunu nelaw ni ñeneen ñi,
waaye nanu xool te maandu.
7 Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy nelaw,
te ñiy màndi, guddi lañuy màndi.
8 Waaye nun ñiy waa bëccëg, nanu
maandu te ràngoo ngir xare bi: ngëm
ak mbëggeel, muy kiiraayu dënn, ak
kóoluteg mucc, muy mbaxanam xare.
9 Ndaxte Yàlla jaglewu nu meram, waaye
mucc la nu jagleel ndax darajay sunu
Boroom Yeesu Kirist.
10 Deeyal na nu, ngir nu mana dund ak
moom, bu nu nelawee ak bu nu nelawagul.
11 Kon nag nangeen dëgëralante te
yokkante seen ngëm, ni ngeen koy defe.

Dénkaane yu mujj yi

12 Gannaaw loolu bokk yi, ci lu jëm ci
njiit, yi Boroom bi teg ci seen kanam te ñuy
liggéey ci seen biir, di leen artu, maa ngi
leen di ñaan ngeen déglu leen;
13 rax-ca-dolli ngeen naw leen seen kem
kàttan te bëgg leen ndax seen liggéey. Na
jàmm am ci seen biir.
14 Bokk yi, nu ngi leen di dénk, ngeen
yedd ñi feñaag, dëfal ñi seen yasara
yàcciku, dimbali ñi néew doole, tey muñal
ñépp.
15 Saxleen ci baax ci seen biir ak ci ñépp,
te baña feyantoo.
16 Deeleen bég
17 te sax ciy ñaan Yàlla,
18 di ko gërëm ci lépp, ndaxte loolu mooy
coobarey Yàlla ci yéen ci seen bokk ci
Kirist Yeesu.
19 Buleen fey taalu Xelum Yàlla,
20 di xeeb waxu yonent yi.
21 Waaye seetleen mbir yépp, jàpp ci li
baax,
22 dëddu lépp lu ci bon.
23 Yal na leen Yàlla miy Boroom jàmm
sellal, ba ngeen mat sëkk; yal na sàmm
seen xel mépp, seen xol bépp ak seen
yaram wépp, ngir dara bañ cee am sikk, ba
bés bu sunu Boroom Yeesu Kirist délsee.
24 Yàlla, mi leen woo ci loolu, kuy sàmm
kóllëre la, te dina ko def.

Tàggoo

25 Bokk yi, buleen nu fàtte ci seeni ñaan.
26 Nuyul-leen nu bokk yépp ak saafoonte
bu laab.
27 Maa ngi leen di dénk ci kanam Bo-
room bi, ngeen jàngal bataaxal bii bokk
yépp.
28 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko WAA TESALONIG

1 Nun Pool ak Silwan ak Timote noo leen
di bind, yéen mbooloom ñi gëm ci dëkku
Tesalonig te nekk ci Yàlla sunu Baay ak
Boroom bi Yeesu Kirist.
2 Yal na leen Yàlla Baay bi ak Boroom bi
Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Àtte biy ñëw, bu Kirist délsee

3 Bokk yi, manunu lu dul sax ci sant Yàlla
ndax yéen. Loolu jaadu na, ndax seen
ngëm di gëna sax, te mbëggeel gi ngeen
am ci seen biir, ku nekk ci sa moroom, di
yokku lu bare.
4 Noonu nu ngi damu ci yéen ci kanam
mboolooy Yàlla yi, ndax seen muñ ak seen
ngëm ci biir mboolem fitnay noon, ak
coono, yi ngeen di dékku.
5 Loolu mooy firndeel àtteb Yàlla bu jub
bi, di wone ne yelloo ngeen nguuru Yàlla,
gi tax ngeen di sonn.
6 Ndaxte jub na ci Yàlla, mu delloo coono
ñi leen di sonal,
7 te it yéen ñiy dékku coono, mu boole
leen ak nun, tàbbal nu ci noflaay, bés bu
sunu Boroom Yeesu Kirist jógee asamaan,
feeñ fi. Keroog dina ànd ak malaakaam yu
am kàttan,
8 sawara su yànj wër ko, mu feeñ ngir
mbugal ñi xamul Yàlla te baña déggal
xibaaru jàmm bi jëm ci sunu Boroom
Yeesu.
9 Seen pey mooy alku ba fàww, ñu dàq
leen fu sore Boroom bi ak ndamam lu réy.
10 Dina ñëw bés booba, ngir ndamam
jolli ci biir gaayam yu sell yi, te ñépp ñi ko
gëm yéemu ci moom— te ci ngeen bokk,
ndaxte gëm ngeen li nu leen seede.
11 Moo tax dunu noppeek di leen ñaanal,
ngir Yàlla sunu Boroom def leen, ngeen
yeyoo li tax mu woo leen, te yeggali ak
doole ci yéen bépp yéene ju baax ak bépp
jëfu ngëm.
12 Noonu turu Yeesu sunu Boroom dina
màgg ci yéen, te yéen it dingeen màgg ci
moom, aju ci yiwu sunu Yàlla ak Boroom
bi Yeesu Kirist.

2

Aji ñaawteef ji

1 Ci lu jëm ci ñëwug Boroom bi Yeesu
Kirist nag, bokk yi, ak sunu daje ak moom,
am na lu ma leen di ñaan:
2 bu leen kenn gaawa tàggale ak seen
sago, mbaa di leen jaaxal, muy yonent buy
wax, muy kàddu mbaa bataaxal bu ñu nu
moomaleel, ci ne leen bésu Boroom bi ñëw
na xaat.
3 Bu leen kenn nax ci benn fànn, ndaxte
balaa booba, fàww Xiiroo bu mag bi ak
Yàlla am, te Nitu ñaawteef ki feeñ, moom
aji alku ji.
4 Day weddi lépp lu ñu teg Yàlla walla
ñu koy jaamu, di yékkati boppam, ba toog
sax ca kër Yàlla ga, tudde boppam Yàlla.
5 Xanaa fàttalikuwuleen ne waxoon naa
leen ko, ba ma nekkee ak yéen.
6 Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du
mana feeñ lu dul ci waxtoom.
7 Ndaxte fi mu ne ñaawteef gaa ngi jax-
jaxi xaat ci kumpa, waaye ki ko téye mi ngi
fi ba tey. Bu fi jógee nag,
8 Nitu ñaawteef ki dina feeñ, te Bo-
room bi Yeesu dina ko rey ak ngelawul
gémmiñam, tas ko ak leer giy ànd ak
ñëwam.
9 Bu Nitu ñaawteef kooku feeñee, dina
ànd ak kàttanu Seytaane ak doole ju bare,
di wone ay firnde ak kéemaan yu dul
dëgg;
10 te dina nas bépp naxe buy sànke, ba
yéem ñi nara alku, ndaxte ubbiluñu seeni
xol dëgg, gi leen manoona musal.
11 Looloo tax Yàlla yónnee leen xelum
réer, ba ñu gëm fen.
12 Noonu Yàlla dina mbugal ñépp ñi
gëmul woon dëgg te doon bànneexu ci
njubadi.

Taxawleen bu dëgër

13 Kon nag bokk yi, yéen ñi Boroom bi
bëgg, manunu lu dul sax ci sant Yàlla ci li
mu leen tànn ca njàlbéen ga, ngir musal
leen, mu sédde leen boppam jaarale ko ci
jëfu Xel mu Sell mi ak seen gëm dëgg gi.
14 Te Yàlla woo na leen ci loolu jaarale ko
ci xibaaru jàmm, bi nu leen doon yégal,
ngir ngeen bokk ci ndamu sunu Boroom
Yeesu Kirist.
15 Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgër
te jàpp ci dénkaane yi nu leen jottali, muy
ci li nu wax, muy ci li nu bind.
16 Sunu Boroom Yeesu Kirist moom ci
boppam ak Yàlla sunu Baay, mi nu bëgg
te wone yiwam ci nun, ba ubbil nu buntu
jàmm ju sax ak yaakaar ju wér,
17 yal na dëfal seeni xol te saxal leen ci
jépp jëf ju rafet ak gépp kàddu gu baax.

3

Ñaanleen ci Yàlla

1 Léegi nag bokk yi, ñaanal-leen nu, ngir
kàddug Boroom bi law te ànd ak ndam, ni
mu ko ame woon ci yéen.
2 Ngeen ñaanal nu it, ngir nu mucc ci ñi
bon te soxor, ndaxte du ñépp a gëm.
3 Waaye Boroom bi kuy sàmm kóllëre la;
dina leen dëgëral te musal leen ci Ibliis.

4 Te wóor nanu ci kanam Boroom bi
ne yéena ngi def li nu leen santoon, te
dingeen ci sax.
5 Na Boroom bi gindi seeni xol ci
mbëggeelu Yàlla ak muñu Kirist.

Liggéey

6 Nu ngi leen di sant it bokk yi, ci turu
sunu Boroom Yeesu Kirist, ngeen dëddu
bépp mbokk buy wéy ci tayel te baña topp
dénkaane, yi nu leen jottali.
7 Xam ngeen bu baax, yéen ci seen bopp,
ni ngeen wara awe ci sunuy tànk. Ba nu
nekkee ca yéen, wéyunu woon ci tayel
8 te masunoo lekk ñaqu kenn. Waaye
guddi ak bëccëg danu daan ñaq, di sonn,
ngir baña wéeru ci kenn ci yéen.
9 Waxuma ne amunu sañ-sañu def ko,
waaye danoo bëggoona nekk ay royukaay
ci yéen, ngir ngeen aw ci sunuy tànk.
10 Ndaxte ba nu nekkee ca yéen, lii lanu
tëraloon: «Ku liggéeyul, du lekk.»
11 Léegi nag dégg nanu ne am na ci yéen
ñuy wéy ci tayel; liggéeyuñu dara, lu dul
di dugg ci lu seen yoon nekkul.
12 Ñu deme noonu nag, nu ngi leen
di sant te di leen dénk ci turu Boroom
bi Yeesu Kirist, ñuy liggéey ci jàmm tey
dunde seen ñaq.
13 Yéen nag bokk yi, buleen tàyyi ci def
lu rafet.
14 Su kenn bañee topp li nu bind ci
bataaxal bii, ràññeeleen ko te sore ko, ngir
mu rus ci.
15 Waxuma ngeen def ko noon, waaye
ngeen yedd ko ni seen mbokk.

Tàggoo

16 Yal na leen kiy Boroom jàmm may
jàmm fépp ak ci lépp. Yal na Boroom bi
ànd ak yéen ñépp.
17 Tàggoo bii maa ko bind ci sama
loxo, man Pool. Nii laay binde, te di
màndargaale nii sama bataaxal yépp.
18 Yal na yiwu sunu Boroom Yeesu Kirist
ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Kirist Yeesu ci ndi-
galu Yàlla sunu Musalkat ak Kirist Yeesu
sunu yaakaar,
2 maa ngi lay bind, Timote, yaw miy
sama doomu diine ju wér. Na la Yàlla Baay
bi ak Kirist Yeesu sunu Boroom may yiw,
yërmande ak jàmm.

Ñiy jàngle luy sànke

3 Xam nga ne ba may dem diiwaanu
Maseduwan, ñaanoon naa la, nga des
dëkku Efes, ngir dénk ña fa doon jàngle
luy sànke, ñu bàyyi ko.
4 Te it nga dénk leen, ñu baña topp léebi
diiney neen ak limi maam yu dul jeex
mukk. Loolu werante rekk lay jur, waaye
du jëme kanam mbir mi Yàlla tëral, wéer
ko ci ngëm.
5 Waaye li sunuy dénkaane di jur mooy
mbëggeel gu jóge ci xol bu laab, ci xel mu
dal ak ci ngëm gu wér.
6 Am na ñu moy loolu, ba jeng jëm ciy
waxi neen.
7 Dañoo sababloo nekk ay jànglekat ci
yoonu Musaa, fekk xamuñu dara sax ci li
ñuy wax ak a dëggal.
8 Ci li aju ci yoonu Musaa nag, xam nanu
ne baax na, ci ku koy jëfe ni ko Yàlla tërale.
9 Xam nanu it ne tëddul ngir ñi jub
waaye ngir ñi jubadi ak ñi déggadi, ñi
weddi tey bàkkaar, ñi selladi te fonkadi
Yàlla, ñiy dóor ndey walla baay, ak ñiy
bóome;
10 ngir ñiy doxaan, ñi góor-jigéenu ak
ñiy def nit jaam, ñiy fen tey wann seen
kàddu, ak lépp luy juuyoo ak njàngle mu
wér
11 mu xibaaru jàmm bi indaale. Te xam-
leb xibaar, boobuy feeñal ndamu Yàlla Aji
Tedd ji, dénk nañu ma ko.

Cant ndax yërmandey Yàlla

12 Maa ngi gërëm sunu Boroom Kirist
Yeesu, mi ma dooleel, ci kóolute gi mu am
ci man, ba fal ma jawriñ.
13 Moona daa naa suufeel turam, di
fitnaal ak a toroxal ñi ko gëm. Waaye Yàlla
yërëm na ma, ndaxte ñàkka xam ak ñàkka
gëm rekk a taxoon ma def ko.
14 Te yiwu sunu Boroom baawaan na ci
man, ànd ak ngëm ak mbëggeel, yi bawoo
ci Kirist Yeesu.
15 Wax ju wóor a ngii te yelloo gépp
kóolute: Kirist Yeesu ganesi na àddina,
ngir musal bàkkaarkat yi, te maa ci raw!
16 Waaye Yàlla yërëm na ma, ngir Kirist
Yeesu jëkka feeñal ci man muñam gu
yaatu gi, ma nekk royukaay ci ñi ko nara
gëm te am dund gu dul jeex.
17 Yaw Buur bi fiy sax ba abadan, yaw
mi bët manta gis, yaw Yàlla miy kenn, yaa
yelloo teraanga ak ndam ba fàww. Amiin!
18 Kon nag Timote sama doom, loolu
mooy sas wi ma lay dénk, te mu dëppook
waxi yonent, yi jëmoon ci yaw. Doolewool
wax yooyu, ba xeex xeex bu baax bi,
19 di sàmm sa ngëm ak xel mu dal. Am
na ñu seen xel nëx, ba labal seen ngëm,
20 naka Imene ak Alegsàndar; jébbal naa
leen Seytaane, ngir ñu réccu li ñu doon
sosal Yàlla.

2

Dénkaaney màggal Yàlla ci mbooloo mi

1 Fii laay tàmbalee nag: maa ngi leen di
dénk, ngeen yóbbu ñépp fa kanam Yàlla
ciy ñaan, ay tinu ak i ngërëm.
2 Ñaanal-leen buur yi ak kilifa yépp,
ngir nu mana am dund gu dal te jàmmu,
ànd ak ragal Yàlla ak faayda yu mat.
3 Loolu mooy li rafet te neex Yàlla sunu
Musalkat,
4 bi bëgg ñépp mucc te xam dëgg gi.
5 Ndaxte jenn Yàlla kepp moo am, ak
benn Rammukat kepp diggante Yàlla ak nit
ñi, di nit ki Kirist Yeesu,
6 mi joxe bakkanam ngir jot ñépp. Loolu
mooy seede si Yàlla joxe, bi waxtu wi jotee.
7 Fal na ma ci ndaw ak jànglekat, may
yégal xeeti àddina yoonu ngëm ak dëgg;
fenuma, dëgg rekk laay wax.
8 Li ma bëgg kon mooy lii: na góor ñi
ñaan ci Yàlla fu nekk, tàllal ko loxo yu sell,
te bañ cee boole mer mbaa werante.
9 Naka noonu itam, na jigéen ñi di sol col
gu faaydawu, cig woyof ak maandu. Buñu
def seen xel ciy létt ak ci takkaayu wurus,
mbaa ciy per ak col gu jafe.
10 Waaye na seen col di jëf yu rafet,
ndaxte looloo jekk ci jigéen juy woote ag
ragal Yàlla.
11 Te it na jigéen jàng cig noppi, ànd ak
déggal gu mat.
12 Mayuma jigéen, muy jàngle mbaa
muy jiite góor, waaye na noppi.
13 Ndaxte Aadama la Yàlla jëkka sàkk,
door caa teg Awa.
14 Te it du Aadama la Seytaane nax,
waaye jigéen ja la nax, ba mu jàdd.

* **2:15** Mbaa: *su ñu saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ñu sell te maandu.*

15 Teewul jigéen dina mucc ci wasin, su
saxee ci ngëm ak mbëggeel, di ku sell te
maandu*.

3

Meloy njiit ci mbooloom ñi gëm

1 Wax ju wóor a ngii: kuy sabablu yenub
sàmm mbooloo mi, mu ngi yóotu liggéey
bu rafet.
2 Sàmm bi nag, nii la wara mel: war
na ñàkk ŋàññ, yem ci benn soxna, moom
boppam te maandu; war na am faayda,
man gan te am mayu jàngle;
3 warul di ab màndikat mbaa xeexkat,
waaye na lewet te jàmmu, baña bëgge ci
xaalis.
4 Na yor këram yorin wu rafet, te ay
doomam déggal ko ak teggin yu mat.
5 Ndaxte ku manta yor njabootam, naka
lay mana yore njabootu Yàlla?
6 Te it bumu nekk kuy doora gëm, ngir
mu baña yég boppam, bay dajeek mbugalu
Yàlla, ni ko Seytaane defe woon.
7 Te it war na am seede su rafet ci waa
àddina, ngir ñu bañ koo diiŋat, ba muy
daanu ci fiirug Seytaane.

Meloy kiy topptoo yëfi mbooloo mi

8 Kiy topptoo li mbooloo miy jëfandikoo
itam na am faayda te fonk kàddoom;
bumu di ku yàqu ci sàngara, mbaa ku alal
jiital.
9 Na sàmm mbóoti ngëm gi ak xel mu
dal.
10 Moom itam nañu ko jëkka seetlu, ba
mu leer ne amul ŋàññ, ñu door koo fal.
11 Naka noonu, na jigéen ñi* am faayda,
baña jëw mbaa xér ci dara, waaye nañu
takku ci lépp.
12 Ku ñu dénk sasu topptoo yëfi mbooloo
mi nag, nay ku yem ci benn soxna, jiite bu
baax këram ak i doomam.
13 Ndaxte ku ci rafetal sasam dina am tur
wu tedd ak kóolute gu mat sëkk ci yoonu
ngëm, gi ci Kirist Yeesu.

Màggug mbooloom Yàlla

14 Bëgg naa laa seetsi balaa yàgg,
15 waaye amaana mu yéex. Moo tax ma
lay bind bataaxal bii, ngir xamal la, ni ñu
wara nekke ci kër Yàlla gi, maanaam ci
mbooloom Yàlla Aji Dund ji, miy kenug
dëgg te di sëslaayam.
16 Ci dëgg-dëgg ragal Yàlla ëmb na
mbóot yu xóot:
Ki wàcc, yor bindu nit,
mu bir ne xelam jub na,
te malaaka ya gis ko;
xamlees na ko ci xeet yi,
ñu gëm ko ci kaw suuf,
te Yàlla teeru ko ci ndamam.

4

Ñiy jàngle luy réeral

1 Xelum Yàlla mi wax na bu leer ne ci
mujug jamono dina am ñu bàyyi yoonu
ngëm wi, di topp ay xel yuy fàbbee ak
xalaati Seytaane.
2 Ñooñu ay naaféq yuy naxe lañu, te
seen xol dërkiis.
3 Dinañu tere séy, di araamal ay ñam,
waaye Yàlla daa sàkk yooyu, ngir ñi gëm
te xam dëgg man ciy jëfandiku te di ko ci
sant.
4 Ndaxte li Yàlla sàkk lépp baax na, kon
wenn ñam araamul ci ku koy jëfandikoo
te di ko ci sant.
5 Ndaxte kàddug Yàlla ak ñaan ñoo koy
sellal.

Jawriñu Kirist Yeesu ju baax

6 Saxal ci digal bokk yi loolu nag, kon
dinga nekk jawriñu Kirist Yeesu ju baax ju
regg ci kàdduy yoonu ngëm wi ak njàngle
mu rafet, mi nga xam bu wér.
7 Tanqamlul ay léebi diiney neen, di ay
wax yu amul bopp yu àddina kese; waaye
tàggatal sa bopp ci ragal Yàlla.
8 Ndaxte tàggat yaram am na fu
njariñam yem, waaye njariñu ragal Yàlla
dafa daj lépp, ëmb digey àddina ak
àllaaxira.
9 Wax ju wóor a ngii, te mata nangu ak
gépp kóolute.
10 Danuy ñaq tey bëre, ndaxte wékk
nanu sunu yaakaar ci Yàlla Aji Dund ji, di
Musalkatu ñépp, rawatina nag ci ñi gëm.
11 Digal leen yëf yooyu nag ci sa njàngle.
12 Bu la kenn xeeb ndax say at, waaye
defal sa bopp royukaayu ñi gëm ci say wax
ak say jëf, ci sa mbëggeel, sa ngëm ak sa
cell.
13 Li feek may dikk, saxal ci jàng di biral
Mbind mi ci mbooloo mi, di leen dénk ak
a jàngal.
14 Bul sàggane may gi nekk ci yaw, gi la
Yàlla jox jaarale ko ci waxu yonent, keroog
bi la njiit yi tegee loxo.
15 Faaydaalal yëf yooyu te sóobu ci, ba sa
jëm kanam bir ñépp.
16 Sàmmal sa bopp, sàmm sa njàngle, te
sax ci; kon dinga musal sa bopp, yaw ak ñi
lay déglu.

5

Ay ndigal ci mbirum jigéen ñi seen jëkkër faatu

1 Bul gëdd mag, waaye waxtaanal ak
moom ni sa baay. Ndaw it, nga digal ko
ni sa rakk,
2 jigéen ju mag, def ko ni sa yaay; ju
ndaw, ni sa jigéen ak cell gu mat sëkk.

* **3:11** ***jigéen ñi:*** manees na ko tekki nii it: *seeni soxna*

3 Ci wàllu ñi seen jëkkër faatu nag, ku ci
sësul ci kenn, teral ko ngir Yàlla.
4 Waaye ku ci am ay doom mbaa ay sët,
na njaboot googu jëkka wone seen ragal
Yàlla ci seen biir kër, ci delloo njukkal seen
waajur, ndaxte loolu lu rafet la fa kanam
Yàlla.
5 Jigéen ju sësul ci kenn day wékk
yaakaaram jépp ci Yàlla, sax ci di ko
wéetal te di ko ñaan guddi ak bëccëg.
6 Waaye ki bànneex jiital, ndee luy dox
la.
7 Dénk leen loolu, ngir ñu baña am benn
gàkk.
8 Ndaxte ki defalul ay bokkam dara,
rawatina ay waajuram, weddi na yoonu
ngëm wi, ba yées ku gëmadi.
9 Ku bëgga bindu ci ñi seen jëkkër faatu,
nii la wara mel: war na wees juróom benn
fukki at, di jigéen ju yemoon ci jëkkëram,
10 te mu ràññiku ci jëf yu rafet yu deme
ni yar ay goneem, man gan, geestu gaayi
Yàlla yu sell yi*, dimbali ñi nekk ci tiis;
maanaa di ku takku ci mboolem jëf yu
rafet yi.
11 Waaye bul bind jigéen ju ndaw, ndaxte
bu ko ay bëgg-bëggam xiiree ci sore Kirist,
dina bëgga séyaat,
12 te dina daje ak mbugal ndaxte fecci na
kóllëre.
13 Te du yem ci bëgga séyaat rekk,
waaye ku tayel lay doon; di ku wër kër ak
kër, rax-ca-dolli réy làmmiñ te deñ kumpa,
di wax lu yoonam nekkul.
14 Looloo tax ma bëgg, jigéen yu ndaw
yi séyaat, am ay doom, yor seeni kër, ba
seen benn noon du leen mana gàkkal.
15 Ndaxte fi mu ne sax am na ñu jeng
xaat, ba topp Seytaane.
16 Kon nag jigéen ju gëm te am mbokk
mu jëkkëram faatu, na ko dimbali te bañ
koo bàyyeek mbooloom ñi gëm. Noonu
mbooloo mi dina mana dimbali jigéen ñi
sësul ci kenn.

Ay ndigal ci mbirum njiit yi ak jaam yi

17 Li jëm ci njiiti mbooloo mi nag, joxal
teraanga ju mat sëkk ñi ciy rafetal seen
liggéey, rawatina ñi sax dàkk ci waare bi
ak njàngle mi.
18 Ndaxte Mbind mi nee na: «Bul sunjuñ
gémmiñu nag wu ñu takk ci bojjukaay,»
nee na it: «Ku ñaq, jariñu.»
19 Kuy tuumaal njiit fi yaw, bu ko gëm, li
feek ñaar walla ñetti seede dëggaluñu ko.
20 Waaye ñiy bàkkaar, yedd leen fa
kanam ñépp, ngir artu ñi ci des.
21 Léegi nag maa ngi lay dénk fa kanam
Yàlla ak Kirist Yeesu ak malaaka yu tedd
ya, nga sàmm loolu ma wax te bañ cee
gënale walla di ci parlàqu.
22 Bul gaawa teg loxo kenn, ba fal ko, di
séddu noonu ci bàkkaari jaambur, waaye
dëkkal ci sellaay.
23 Ba tey bul yemati ci ndox mu ñuul
rekk, waaye nangay naan tuuti biiñ, ngir
faj say metiti biir ak say jagadi yu bare.
24 Am na, ñu seeni bàkkaar fés ci kanam
ñépp, ba jiitu leen ca àtte ba; ñi seeni
bàkkaar nëbbu nag, bés baa ngi leen di
xaar.
25 Naka noonu it am na, ñu seen jëf
yu rafet leer, te yi feeñul manuñoo nekk
kumpa ba fàww.

6

1 Ñi nekk ci buumu njaam nag, nañu
weg seeni sang wegeel gu mat sëkk; noonu
kenn du am lu muy werante ci turu Yàlla
mbaa ci sunu njàngle.
2 Ku am sang boo bokkal ngëm, bu looloo
tax nga yab ko, waaye nga sax ci itteem,
ndax kiy jariñu ci sa ñaq, aji gëm la, ku
mata bëgg.

Alal ju wóor ji

Jàngleel loolu nag, di ko dénkaane.
3 Waaye su fi amee kuy jàngle leneen,
ba jàppul ci kàddu yu wér yu Yeesu Kirist
Boroom bi, te fonkul waaraate buy jur
ragal Yàlla,
4 kooku boroom tiitar la, bu xamul dara.
Dafa wéradi, ba sóobu ci gëstuy neen ak i
werante ciy araf yu jurul lu moy ñeetaane,
xuloo, xaste, ñaaw njort
5 ak ŋaayoo; ñiy jëfee noonu nit ñu
ñaaw xel lañu, ñu xamul genn dëgg te
yaakaar ne ragal Yàlla buntu wërsëg la.
6 Ba tey ragal Yàlla gu ànd ak doylu,
wërsëg la.
7 Ndaxte indaalewunu fi dara, te dunu
yóbbaale dara.
8 Kon su nu amee lekk ak koddaay, nanu
ko doyloo.
9 Waaye ñiy sàkkoo barele, dinañu
jànkoonte ak i nattu, ba dugg ci fiir, di
xuus ci bëgg-bëggi neen yuy yóbbe ayib,
tey sóob nit cig réer ak sànkute.
10 Ndaxte bëgge ci xaalis mooy ndeyu
ñaawteef yu bare; am na ñu ko wut, ba
moy ci yoonu ngëm, te seen xol di dagg
ndax tiis yu bare.

Làmbi ngëm

11 Kon nag yaw waayu Yàlla ji, dawal
loolu, te topp njub, ragal Yàlla, ngëm,
mbëggeel, muñ ak lewet.
12 Góor-góorlul ci bëre bu baax bi, ba ub
làmbi ngëm, te feddali sag téye ci dund gu
dul jeex gi; ndaxte ci loolu la la Yàlla woo,

* **5:10** Mbaa: *raxas tànki gaayi Yàlla yu sell yi,*

te looloo waraloon it sa seede su rafet fa
kanam mbooloo mu bare.
13 Noonu fi kanam Yàlla mi jagleel dund
ci lépp, ak fi kanam Kirist Yeesu, mi seede
woon seede su rafet fa kanam Poñsë Pilaat,
maa ngi lay dénk lii:
14 sàmmal ndigal li, baña am gàkk mbaa
ŋàññ, ba kera Yeesu Kirist sunu Boroom di
feeñ ci ndamam, ca waxtu wa Yàlla dogal.
15 Moom kenn mooy Boroom bu tedd, di
Buuru buur yi ak Kilifag kilifa yi.
16 Moom kenn a jagoo dund gu sax, dëkk
ci biir leer gu kenn manta jege; moom mi
nit masula gis te nit manu koo gis. Moom
kenn a yelloo teraanga ak màggaay ba
fàww. Amiin.
17 Ñi barele alalu àddina nag, dénk leen
ñu baña réy te baña wékk seen yaakaar ci
koom-koom yi saxul fenn, waaye ñu wékk
ko ci Yàlla, mi nuy may naataange ju mat,
ngir nu man ciy bànneexu.
18 Dénk leen ñu def lu baax, te bare jëf
yu rafet, ñu yéwén, bay sédd ñi amul,
19 di fàggu dencu ëllëg bu wér. Noonu
dinañu feddali seen téye ci dund gu wóor
gi.
20 Céy yaw Timote, sàmmal li la Yàlla
dénk! Tanqamlul waxi neen yu àddina
kese, te dëddu werantey ñi mbubboo xam-
xam, fekk dañoo réer.
21 Am na ñu topp xam-xam boobu,
waaye moy nañu ci yoonu ngëm.
Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIMOTE

1 Man Pool, ndawul Yeesu Kirist ci coo-
barey Yàlla, ngir xamle dund gi nu Yàlla
dig te féete ci Kirist Yeesu,
2 maa ngi lay bind, Timote, sama doomu
diine ji ma bëgg. Na la Yàlla Baay bi
ak Kirist Yeesu sunu Boroom may yiw,
yërmande ak jàmm.

Feddalil sa ngëm

3 Fu ma tollu maa ngi lay boole ci samay
ñaan, di ci sant Yàlla, mi may jaamu ci
xel mu dal, ni ko samay maam daan defe.
Guddi ak bëccëg, bu sama xel demee ci say
rongooñ,
4 ma bëgg laa gis, ba am mbég mu réy.
5 Maa ngi fàttaliku sa ngëm gu dëggu,
gi nekkoon ci sa maam Lowis ak sa yaay
Ënis, te mu wóor ma ne sax na ci yaw it.
6 Looloo tax maa ngi lay fàttali, nga
xambaat taal bi Yàlla taal ci yaw, di may
gi mu la jagleel, bi ma la tegee samay loxo.
7 Ndaxte Xel mi nu Yàlla sol du ànd ak
ragal, waaye day ànd ak kàttan, mbëggeel
ak moom sa bopp.
8 Bul rus ci seedeel sunu Boroom, mbaa
ci li ñu ma tëj ndax turam, waaye bokkal
ak man tiis ci xamle xibaaru jàmm bi,
wéeru ci kàttanu Yàlla.
9 Moo nu musal te woo nu ci dund gu
sell, ci lu ajuwul ci sunuy jëf, waaye ci
dogalu boppam ak yiwam, wi nu Yàlla may
ci Kirist Yeesu, ba àddina sosoogul.
10 Te léegi biral na ko ci feeñug sunu
Musalkat Kirist Yeesu, mi nasaxal dee te
feeñal dund ci xibaaru jàmm bi, te muy
dund gu sax.
11 Te Yàlla fal na ma ndaw ak jànglekat,
ngir may yégle xibaar bi;
12 looloo tax ma jànkoonte ak tiis yu mel
nii. Waaye rusuma ci, ndaxte xam naa ki
ma wékk sama yaakaar, te wóor na ma ne
li ma ko dénk, man na koo denc ba bés ba.
13 Toppal ci tànki wax yu wér yi nga
dégge ci man, jàpp ci ak ngëm ak
mbëggeel, yi nu am ci sunu bokk ci Kirist
Yeesu.
14 Te nga sàmm bu baax li la Yàlla dénk,
wéeru ci Xel mu Sell, mi dëkk ci nun.
15 Xam nga ne waa diiwaanu Asi gépp
won nañu ma gannaaw, ñu deme niki
Fusel ak Ermosen.
16 Waaye Onesifor daa na faral di dëfal
sama xol; na Boroom bi sotti yërmandeem
ci këram. Rusul woon sax ci samay jéng,
17 waaye bi mu ñëwee dëkku Room, wut
na ma fu ne, ba gis ma.
18 Na ko Boroom bi teeru ak
yërmandeem ca bés ba. Umplewoo it
coono yi mu daj, ngir dimbali ma ca dëkku
Efes.

2

Beyal sa sas

1 Kon nag yaw sama doomu diine, doole-
wool yiw, wi ci Kirist Yeesu.
2 Te wax yi nga dégge ci man fi kanam
seede yu bare, nanga leen jottali nit ñu
takku, ngir ñoom it ñu mana jàngal
ñeneen.
3 Bokkal ak man tiis, di jàmbaar ci toolu
xareb Kirist Yeesu,
4 xam ne xarekat bu bëgga neex ka ko
solal, du dugg ci yëfi àddina.
5 Te it ku tàggat yaramam ngir rawante,
duñu ko jagleel kaalag ndam mukk, su
toppul sàrt ya.
6 Noonu it beykat bi sonn mooy jëkka
ñam toolam.
7 Xalaatal bu baax sama wax jii, ndax
Boroom bi dina leeral sa xel ci lépp.
8 Fàttalikul Yeesu Kirist mi dekki, so-
qikoo ci Daawuda, tukkee ci xibaaru jàmm
bi may waare.
9 Xibaar booboo tax may jànkoonte ak
i tiis, ba ñu jéng ma ni defkatu lu bon;
waaye kàddug Yàlla moom, kenn du ko
jéng.
10 Te lii tax may muñ lépp, ngir ñi Yàlla
tànn it am mucc gi ci Kirist Yeesu, gu ànd
ak ndam lu sax.
11 Kàddu gu wóor a ngii:
Su nu deeyaalee ak Kirist,
dinanu dundaat ak moom;
12 su nu takkoo,
dinanu nguuru ak moom.
13 Su nu ko weddee,
kon mu weddi nu;
su nu ko ñàkkee kóllëre,
moom dina sax ci kóllëreem,
ndax manula weddi boppam.

Liggéeykat bu neex Yàlla

14 Saxal ci di leen fàttali mbir yooyu,
di leen dénk fa kanam Yàlla, ñu moytoo
werante ciy araf, ndax loolu jëmul fu dul
ci yàq ngëmu ñiy déglu.
15 Góor-góorlul ba teew fa kanam Yàlla,
nekk liggéeykat bu mu nangul te rusoo ci
dara, di faramfàcce bu jub kàddug dëgg
gi.
16 Moytul bépp jataayu waxi neen yu
àddina kese, ndax ña fa toog dinañu gëna
xuus cig weddi,
17 te seen kàddu day burux ni ngal.
Imene ak Filet, ci ñoom lañu bokk;

18 dañoo moy dëgg, di wax ne ndekkite
wees na, ba yàq ngëmu ñenn ñi.
19 Waaye teewul fondamaa bu dëgër, bi
Yàlla tabax, nee na kekk, te lii lañu ci
tàmpe: «Boroom bi xam na ñi bokk ci
moom,» te it: «Ki tudd turu Boroom bi, na
daw lu bon.»
20 Ci kër gu mag nag, du ndabi wurus
walla xaalis rekk a fa am, waaye itam yoy
dénk walla ban; yii tedd nañu, yee ñàkk
solo.
21 Kon nag ku laabal sa bopp ci yooyu
yépp, dinga nekk ndab lu tedd te sell, nga
am njariñ ci Boroom bi te jekk ci bépp jëf
ju rafet.
22 Dawal bépp bëgg-bëggu ngone, te
sóobu ci njub, ngëm, mbëggeel, jàmm,
ànd ak ñépp ñiy tudd turu Boroom bi ak
xol bu sell.
23 Tanqamlul bépp weranteb neen bu
amul njariñ, xam ne xuloo rekk lay jur.
24 Te jaamu Boroom bi warula xuloo,
waaye na lewet ci ñépp, jekk ngir jàngle
tey muñ fitnay noon.
25 Na jubbanti cig suufe ñi koy diiŋat, tey
yéene Yàlla xiir leen ci réccu, ba ñu xam
dëgg;
26 ñu rëcc ci fiirug Seytaane, mi leen
jàpp niy jaam, te ñu délsi ci seen xel yu
rafet, ba sóobuwaat ci coobarey Yàlla.

3

Yàqute gi daj mujug jamono

1 Nanga xam lii: bési tiis yu tar ñu ngi
nuy tëru ci mujug jamono.
2 Ndaxte nit ñi dinañu siis te fonk xaalis,
di ñu réy tey yég seen bopp, ñuy xaste
tey xëtt ndigalu waajur; duñu am kóllëre,
sellaay
3 mbaa cofeel; dañuy jàpp mer ak a sos;
ñu xér lañuy doon, ñu soxor te bañ lu
baax;
4 ay workat lañuy doon, di ñu ëppal
te bare tiitar; seen bànneex a leen gënal
Yàlla.
5 Dañuy mbubboo diine waaye nan-
guwuñu koo dugal seen xol. Ñu deme
noonu, dëddu leen.
6 Nit ñu mel noonu ñooy yoxoosu ci biir
kër yi, ba fàbbi jigéen ñu ñàkk pastéef, ñi
seeni bàkkaar ub seen bopp, te bëgg-bëgg
yu wuute jiital leen.
7 Duñu noppee gëstu, waaye duñu mana
yegg ci xam-xamu dëgg mukk.
8 Nit ñooñu dañuy bëreek dëgg, ni
Sànnes ak Sàmbares bëree woon ak
Musaa; ay boroom xel yu gumba lañu, yu
seen ngëm tekkiwul dara.
9 Waaye duñu dem fu sore, ndax seen
ñàkk xel dina bir ñépp, ni mu dale woon
Sànnes ak Sàmbares.

Li Pool dénk Timote

10 Waaye yaw nag xam nga bu baax
sama njàngle, sama dund, sama takkute,
sama ngëm, sama muñ, sama mbëggeel
ak sama dékku tiis.
11 Xam nga li ma daj ciy fitna ak i coono
ci dëkki Ancos, Ikoñum ak Listar*. Céy li
ma jànkoonteel ciy fitna! Waaye Boroom
bi musal na ma ci lépp.
12 Te ku bokk ci Kirist Yeesu, te bëgg
dund dund gu ànd ak ragal Yàlla, alamikk
ñu fitnaal la.
13 Waaye nit ñu bon ñi ak naaféq yi
dinañu fi yées, di naxe ak a nax seen bopp.
14 Yaw nag saxal ci li nga jàng te mu
wóor la, xam fi nga tibbe.
15 Li dale ci sa ngone xam nga Mbind mu
sell, mi la mana yee ci yoonu mucc, jaar ci
gëm Kirist Yeesu.
16 Mbind mu sell mépp, ci gémmiñu
Yàlla la jóge, te am na njariñ ngir jàngal
nit ñi, yedd leen, jubbanti leen te yee leen
ci njub.
17 Noonu waayu Yàlla ji dina mat, ba jekk
ci bépp jëf ju rafet.

4

1 Kon nag maa ngi lay dénk fa kanam
Yàlla ak Kirist Yeesu, miy àtte ñiy dund ak
ñi dee, di la dénk ci feeñam ci biir ndam
ak ci nguuram, nga def lii:
2 xamleel kàddug Yàlla, sax ci, su neexee
ak su naqaree; yeyal ñi tooñ, di yedd ak
a dénk ñépp, def ko ci muñ gu yaatu ak
njàngle mu mat.
3 Ndaxte jamono dina ñëw, joo xam ne
nit ñi dootuñu xajoo njàngle mu wér mi,
waaye dinañu jublu ci seeni bëgg-bëgg, di
fortaatu jànglekat yu leen di jay.
4 Dinañu tanqamlu dëgg, jeng jëm ci
léebi diiney neen.
5 Waaye yaw nanga foog ci lépp, dékku
tiis, tey tas xibaaru jàmm bi, ba matal sag
yónnent.
6 Ndaxte maa ngi ci tànki joxe sama
bakkan ni sarax, te sama waxtuw dem jot
na.
7 Bëre naa ba ub làmbi ngëm, daw naa
ba àkk, sàmm naa mboolem dëgg, gi ñu
ma dénk.
8 Fi mu ne Yàllaa ngi may xaare añu ku
jub, di kaalag ndam gi ma Boroom, biy
Àttekat bu jub, di jox ca bés ba, te jéllale
naa sama bopp, waaye képp ku def sa xol
cig feeñam.

* **3:11** Ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Pool tàmbalee yenam, biy waare xibaaru Kirist.

Dénkaaney Pool yu mujj ya

9 Defal sa kem kàttan, ba fekksi ma ci ni
mu gëna gaawe.
10 Ndaxte Demas topp na àddina, ba
bàyyi ma, dem dëkku Tesalonig; Kereseñsë
dem na diiwaanu Galasi, Tit dem diiwaanu
Dalmasi.
11 Luug rekk a des fi man. Indaaleel
Màrk, ndaxte amal na ma njariñ ci liggéey
bi.
12 Tisig moom yebal naa ko dëkku Efes.
13 Te sooy ñëw, indaaleel mbubb, ma ma
dénkoon Karpus ca dëkku Torowas, te it
bul fàtte téere yi, rawatina téere yu am
maana, yi ñu bind ci der.
14 Alegsàndar tëgg bi def na ma
ñaawteef yu ne, waaye Boroom bi dina ko
fey ay jëfam.
15 Moytu ko bu baax, ndaxte bëre na ak
sunuy wax ba tàyyi.
16 Keroog bi ma jëkkee taxaw, di làyyil
sama bopp, awma woon kenn ku ma
taxawu, ñépp dañu maa daw— bu leen ko
Yàlla jàppe nag.
17 Waaye Boroom bi moo ma taxawu te
dooleel ma, ma jollil kàddu gi, ba xeet
yépp dégg ko. Te Boroom bi musal na ma
ci selli gaynde.
18 Rax-ca-dolli dina ma musal ci bépp jëf
ju ñaaw, tette ma ci jàmm, ba tàbbal ma ci
nguuram gu kawe ga. Yal na yelloo ndam
ba fàww. Amiin.

Tàggoo

19 Nuyul ma Piriska ak Akilas ak waa kër
Onesifor.
20 Erast des na dëkku Korent. Torofim
dafa woppoon, ma bàyyi ko dëkku Mile.
21 Gaawala ñëw, bala lolli di gàllankoor
sa yoon. Ëbulus, Pudeñsë, Linus, Këlójaa
ak yeneen bokk yépp ñu ngi lay nuyu.
22 Yal na Boroom bi aar sa xel. Na yiwu
Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko TIT

1 Man Pool maa lay bind, man miy jaamu
Yàlla ak ndaw li Yeesu Kirist yónni, ngir
xamle ngëm, gi lal yoonu ñi Yàlla tànn,
tey yokk xam-xamu dëgg, giy meññ ragal
Yàlla;
2 mu sukkandiku ci yaakaar ju dëggu, ji
nu am ci dund gu dul jeex, gi Yàlla dige ba
dara sosoogul, moom mi dul tebbi waxam.
3 Te léegi, ci jamono ji ko soob, feeñal na
xibaaram boobu ci waaraate, bi ma Yàlla
sunu Musalkat dénk te digal ma, ma xamle
ko.
4 Maa ngi lay bind, Tit, yaw sama doomu
diine ju wér ci ngëm, gi nu bokk nun ñépp.
Yal na la Yàlla Baay bi ak Kirist Yeesu sunu
Musalkat may yiw ak jàmm.

Sasu Tit ca réewu Keret

5 Bàyyi naa la ca réewu Keret, ngir nga
mottali la desoon ci liggéey bi, te samp ay
njiiti mbooloo ca dëkk bu nekk, ni ma la
ko sante woon.
6 Njiit nag nii la wara mel: war na ñàkk
ŋàññ, yem ci benn soxna, am ay doom yu
gëm yu amul baatu gannaaw cig yàqute
mbaa déggadi.
7 Ndaxte kuy sàmm mbooloo mi mooy
jawriñu Yàlla, kon warul am ŋàññ, walla
di ku dëgër bopp mbaa ku tàng bopp;
warul dib màndikat walla xeexkat mbaa
ku bëgge ci alal ju lewul.
8 Waaye war na man gan te bëgg lu baax,
di ku maandu te jub, ku sell te not boppam.
9 War na jàpp ci xibaar bu dëggu, bi lal
sunu yoon, ba mana dénkaane ci njàngle
mu wér mi, tey yey ñi weddi.
10 Loolu war na, ndaxte am na ñu bare
ñu déggul lenn ndigal, rawatina ci Yawut
yi, ñuy yàq xeli nit ñi ak seen waxi neen.
11 Fàww nga wedamloo leen, ndax
dañuy tas këri lëmm, ciy jàngle li warul,
ngir sàkku alal ju lewul.
12 Am na nitu Keret, di yonent ci ñoom,
mu ne: «Waa Keret, ay fenkat lañu masa
doon, ñu soxor ni ay rabi àll, fuqle te
tayel.»
13 Te li mu wax dëgg la. Looloo tax nga
war leena yey bu wóor ci seeni bàkkaar,
ngir ñu am ngëm gu wér
14 te baña topp léebi diiney neen yu
Yawut yi, mbaa tegtali nit, ñi dëddu dëgg.
15 Ñi sell seen lépp a sell, waaye ñi selladi
te gëmadi seen dara sellul, du seeni xalaat,
du seeni xel.
16 Dañoo mbubboo xam-xamu Yàlla,
waaye seeni jëf weddi na ko; ñu sikk lañu
te déggadi, ba tële ci jëf lenn lu baax.

2

Ndigal yu sell

1 Yaw nag nangay waare li dëppook
njàngle mu wér mi.
2 Maanaa, na góor ñu mag ñi foog, am
faayda te maandu, di ñu wér ci seen ngëm,
seen mbëggeel ak seen muñ.
3 Jigéen ñu mag ñi itam, na seen doxalin
ànd ak faayda; buñuy jëw mbaa ñuy xér
ci sàngara. Waaye nañuy jàngle lu baax,
4 bay xiir jeeg ju ndaw ji, ñu bëgg seen
jëkkër ak seeni doom,
5 di ñu maandu, sell te fonk seen kër,
ñu neex deret te déggal seeni jëkkër, ngir
kenn bañ cee gàkkal kàddug Yàlla.
6 Naka noonu itam nanga xiir waxam-
baane yi cig maandu.
7 Te yaw, ci lépp lu mu mana doon,
nekkal ab royukaay ci jëf yu baax. Na sa
njàngle wér te am faayda,
8 ànd ak wax yu wér yu kenn manta
diiŋat, ngir sunuy noon rus ba wedam, ci
li ñu amul dara lu ñu nu tuumaal.
9 Waxal it jaam ñi, ñu déggal seeni sang
ci lépp, te liggéeyal leen ba seral seen xol,
bañ cee boole werante
10 mbaa sàcc. Waaye nañu wone takkute
gu mat, ba rafetal ci lépp njànglem Yàlla
sunu Musalkat.
11 Ndaxte yiwu Yàlla feeñ na te ubbil na
ñépp buntu mucc.
12 Moo nu digal, nu dëddu weddi ak
bëgg-bëggi jamono, tey dund ci àddina cig
maandu, njub ak ragal Yàlla,
13 di séentu bés bu tedd bi nu yaakaar,
maanaa Yàlla ju màgg ji, di sunu Musalkat
Yeesu Kirist, feeñ ci biir ndamam.
14 Joxe na bakkanam ngir nun, ba jot nu
ci lépp lu bon, te beral nu boppam, di xeet
wu sell te ràññiku ci jëf yu baax.
15 Jàngleel loolu, di leen dénk ak a yedd
ak fulla ju mat. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm dina jëf lu rafet

1 Fàttali leen ñuy déggal kilifa, yi yore
nguur gi, tey jëfe seeni ndigal, ñu taxaw
temm ci lépp luy jëf ju baax.
2 Buñu jëw kenn mbaa ñuy ŋaayoo,
waaye nañu yiwe te won ñépp lewet gu
mat sëkk.
3 Ndaxte nun itam ñu ñàkk xel lanu
woon te déggadi, nu réer bay jaamu ay
bëgg-bëgg ak i bànneex yu wuute, nu
dëkk ci coxorte ak ñeetaane, ñu bañ nu
te nu bañante ci sunu biir.

4 Waaye naka noona Yàlla sunu Musalkat
feeñal na mbaaxam ak cofeelam,
5 ba musal nu; ajuwul ci jëf yu jub
yu nu def, waaye ci yërmandeem rekk.
Mu juddulaat nu ci laabal sunu xol, te
yeesalaat nu ci dooley Xel mu Sell,
6 mi mu nu sotti ba mu baawaan, ci
darajay Yeesu Kirist sunu Musalkat.
7 Ci noonu Yàlla àtte na nu jub ci kaw
yiwam, te sédd nu ci dund gu dul jeex, gi
nuy séentu.
8 Wax jooju ju wóor la, te damaa bëgg
nga dëggal loolu, ngir ñi gëm Yàlla sax ci
jëf lu rafet. Loolu moo baax te am njariñ
ci nit.
9 Waaye moytul yu deme ni werantey
neen ak limi maam, ay xuloo ak i xëccoo
ci doxalinu yoonu Musaa, ndax loolu waxi
neen la, te amul benn njariñ.
10 Kuy féewale, nanga ko yedd, yeddaat
ko; bu tëwee, nga dàq ko,
11 xam ne nit ku ñaaw xel la te ay
bàkkaaram fés ci ñépp.

Muj gi

12 Bu ma la yónnee Artemas walla Tisig,
gaawantul fekksi ma ci dëkku Nikopolis,
ndax fa laa bëgga lollikooji.
13 Naka Senas àttekat bi nag ak Apolos,
waajal leen bu jekk ci seen tukki, ba seen
aajo yépp faju.
14 Na sunuy bokk it takku ci jëf yu rafet,
ba mana faj aajo yépp, te bañu yaafus.
15 Ñiy ànd ak man ñépp ñu ngi lay nuyu.
Nuyul nu sunuy soppey ngëm. Yal na yiwu
Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Pool, mu bind ko FILEMON

1 Man Pool, mi ñu tëj kaso ngir Kirist
Yeesu, ak sunu mbokk Timote, noo lay
bind, yaw Filemon sunu soppe ak sunu
nawle ci xeex bi;
2 te fàttewunu sunu jigéen Afiya, ak
sunu àndandoo ci xeex bi Arkib, yéen ak
mbooloom ñi gëm, miy dajee sa kër.
3 Yal na leen Yàlla sunu Baay ak Boroom
bi Yeesu Kirist may yiw ak jàmm.

Cant ak ñaan ci Yàlla

4 Duma la noppee boole ci samay ñaan,
di ci sant Yàlla sama Boroom,
5 ndaxte dégg naa sa ngëm ci Boroom bi
Yeesu, ak sa mbëggeel ci gaayam yu sell
yépp.
6 Li may ñaan nag a ngi nii: nga xam bu
wér ngëneel, yi nu am yépp ci sunu bokk
ci Kirist, ba tax bokk gi nga am ci Yàlla ci
kaw ngëm meññ i njariñ.
7 Ci dëgg-dëgg sa mbëggeel bégal na
ma bu baax, ba dëfal sama xol; ndaxte
xam naa, sama mbokk, ni nga féexale xoli
gaayi Yàlla yu sell yi.

Pool làyyil na Onesim

8 Am na lu ma la bëgga ñaan; teguma
ko ci sañ-sañ bu mat bi ma Kirist may, ci
teg la ndigalu def sa warugar,
9 waaye dama lay ñaan ci mbëggeel gi
nu séq, man Pool màggat, mi ñu tëj kaso
ci turu Kirist.
10 Maa ngi tinul sama doomu diine
Onesim, mi ma jur ci Kirist fii ci kaso bi.
11 Amul woon sa njariñ* démb, waaye
tey amal na nu njariñ, yaw ak man.
12 Maa koy yebal fi yaw, waaye xamal ne
mooy sama reeni xol.
13 Dama koo bëggoona téye fi sama wet,
ngir mu taxawal la, di ma dimbali, li feek
maa ngi ci kaso bi ngir xibaaru jàmm bi.
14 Waaye bëggumaa def dara loo àndul;
noonu ndimbal li nga may defal du nekk
sañul-bañ, waaye mu ànd ak xol bu tàlli.
15 Xëy na sax dafa tàggoo woon ak yaw
diir bu gàtt, ngir nga jotaat ci ba fàww;
16 waxuma léegi ni jaam rekk, waaye lu
ko sut, xanaa mbokk mu dëggu ci xol, fekk
looloo raw ag njaam. Mbokk la ci man,
rawatina ci yaw, muy sa jaam ci aada, di
sa mbokk léegi ci Boroom bi.
17 Soo ma jàppee ni nawle nag, teeru ko,
ni su ma la doon ganesi.
18 Soo ko naree topp genn tooñ mbaa
benn bor, topp ma ko.
19 Man Pool maa ngi lay bind ak sama
loxob bopp ne dinaa la ko fey; bëggumaa
yegg ci ne sag dund sax ci man la jaar!
20 Waaw, yaw sama mbokk, dimbali ma
ci Boroom bi, te seral sama xol ci sunu
bokk ci Kirist.
21 Noonu bind naa la, ndax wóor na ma
ne dinga ma déggal, ba weesu sax li ma la
sant.
22 Te itam nanga ma waajal néeg, ndaxte
yaakaar naa ne Yàlla dina nangu seeni
ñaan, ba delloosi ma leen.
23 Sama mbokk Epafras, mi ma nekkal fi
ci kaso bi ci turu Kirist, mu ngi lay nuyu.
24 Samay àndandoo ci liggéey bi, Màrk,
Aristàrk, Demas ak Luug, ñu ngi lay nuyu.
25 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu Kirist
ànd ak seen xel.

* **1:11** ***njariñ:*** ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

Bataaxal bi jëm ca YAWUT YA

Yàlla wax na jaarale ko ci Doom ji

1 Li jiitu tey Yàlla waxoon na ak maam
ya ci wàll yu bare ak ci tëralin yu wuute
jaarale ko ca yonent ya.
2 Waaye ci mujug jamono jii nu tollu,
Yàlla wax na ak nun jaarale ko ci Doom
ji. Doomam jooju la Yàlla jagleel lépp, te
ci moom la Yàlla jaar, sàkk àddina.
3 Doom ji moo di leer giy jollee ci ndamu
Yàlla, di ki dippeekoo ci Yàlla. Moo téye
àddina ci kàddoom gu am doole gi. Te
bi mu ubbee bunt ba nit di selle ci ay
bàkkaaram, dafa toog fa ñu koy terale ca
ndijooru Aji Màgg ji ca kaw,
4 wone noonu ne moo gëna màgg
malaaka yi. Te it Yàlla jox na ko tur wu
sut seen tur.

Doom jee gëna màgg malaaka yi

5 Ndaxte Yàlla masula wax kenn ci
malaaka yi ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
Masul ne ci mbirum kenn ci ñoom it:
«Man Yàlla, dinaa doon Baay ci moom,
mu nekk Doom ci man.»
6 Waaye bi muy yónni Doom jooju di taaw
bi ci àddina, da ne:
«Na ko malaakay Yàlla yépp jaamu.»
7 Ci wàllu malaaka yi, lii la ci Yàlla wax:
«Def na malaakaam yi, ñu mel ni ay
ngelaw,
ñooñu koy liggéeyal, mu def leen niki
sawara.»
8 Waaye ci wàllu Doom ji, lii la ko Yàlla
wax:
«Yaw Yàlla, dinga toog ci jal bi ba fàww,
ci njubte ngay nguuru.
9 Sopp nga njub te bañ lu bon.
Looloo tax yaw Yàlla,
sa Yàlla sol la mbég mu gëna réy
mi mu jagleel say àndandoo.»
10 Newaat na it:
«Yaw Boroom bi, yaa sàkk àddina ca
njàlbéen ga,
defar asamaan yi ci sa loxoy bopp.
11 Yëf yooyu dinañu wéy,
waaye yaw dinga sax,
dinañu màggat ñoom ñépp ni ay yére.
12 Dinga leen taxañ ni malaan,
ñu furi ni ay yére,
waaye yaw doo soppiku,
te sa dund amul àpp.»
13 Waaye Yàlla masula teral kenn ci
malaaka yi, ba di ko wax:
«Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel say noon ci sa
kanam.»
14 Malaaka yépp ay xel lañu rekk yuy
liggéeyal Yàlla, mu di leen yónni ñuy
dimbali nit, ñi nara jot mucc gi.

2

Nanu faaydaal li Boroom bi wax ci mbirum mucc gi

1 Moo tax kon nu wara gëna faaydaal
wax yi nu dégg, ngir baña bayliku.
2 Xam nanu ne kàddug yoon, wi Yàlla
yégle jaarale ko ci malaaka yi, wareef la
woon, te képp ku ko masa moy, walla mu
mas koo tanqamlu, jot na mbugal gi mu
yelloo.
3 Kon nun ñi dégg mucc gu mag gi,
bu nu ko sàgganee, nan lanuy mana
rëcce mbugalu Yàlla? Boroom bi moo
xamle woon mucc googu ca njàlbéen ga,
te gannaaw gi, ñi ko dégg ñoo nu ko
wóoralal.
4 Te it Yàlla dëggal na seen seede ci ay
firnde ak ay kéemaan, ay jaloore yu bare
ak ci ay may yu jóge ci Xelam mu Sell, te
mu séddale leen ni mu ko bëgge.

Yeesu nekk na nit, ngir rammu nu ci kanam Yàlla

5 Yàlla jébbalul malaaka yi benn sañ-sañ
bu jëm ci jamonoy ëllëg ji nuy wax; keneen
la ko jébbal,
6 ndaxte am na fu ñu wax ci Mbind mi
ne:
«Lan mooy nit, yaw Yàlla, ba nga di ko
xalaat?
Lan mooy doomu nit, ba nga koy topptoo?
7 Wàcce nga ko, def ko mu gëna suufe tuuti
malaaka yi.
Kaalaa nga ko teraanga ak ndam,
8 notal ko lépp, mu teg ci tànk.»
Bi ko Yàlla notalee lépp nag, bàyyiwul
dara. Fi mu nekk gisagunu ne lépp a ngi
ci sañ-sañam;
9 Waaye gis nanu Yeesu. Wàcce nañu ko,
def ko mu gëna suufe tuuti malaaka yi,
ngir mu dee ci wàllu ñépp, ndaxte loolu
la Yàlla dogal ci yiwam. Waaye léegi
Yàlla kaalaa na ko teraanga ak ndam ndax
coono bi mu daj ba dee.
10 Ndaxte Yàlla mi yelloo lépp te sàkk
lépp, dogal na def ñu bare ay doomam,
boole leen ci ndamam. Jekk na nag mu
matal Yeesu ci coono bi mu daj, moom mi
leen xàllal yoonu mucc gi.
11 Moom Yeesu miy sellal, ak ñi muy
sellal, ñoom ñépp genn njaboot lañu. Moo
tax Yeesu rusu leena wooye ay doomi
baayam.
12 Nee na:
«Yaw Yàlla, dinaa xamle sa tur ci samay
doomi baay,

dinaa la tagg ci biir mbooloo mi.»
13 Newaat na:
«Dinaa am ci Yàlla kóolute.»
Dellu na waxaat ne:
«Maa ngi nii, man ak doom yi ma Yàlla jox.»
14 Doomam yooyu muy wax, nit kese lañu. Looloo tax Yeesu it moom ci boppam, wàcc na, jëmmoo ni ñoom, ngir dee, ba man caa daaneel Ibliis, mi yore dooley dee.
15 Noonu mu yiwi nit, ñi meloon ni ay jaam seen giiru dund gépp ndax ragala dee.
16 Leer na ne Yeesu xettalisiwul malaaka yi, waaye askanu Ibraayma lay xettalisi.
17 Looloo taxoon mu wara mel niy doomi baayam ci bépp fànn, ngir doon seen sarxalkat bu mag fa kanam Yàlla, bi leen yërëm te di sàmm kóllëre, te ci liggéeyu sarxaleem joxe na bakkanam ngir dindi bàkkaari nit ñi, ba Yàlla baal leen.
18 Gannaaw sonn na ci nattu yi mu daj, man na dimbali ñiy jaar ciy nattu.

3

Kirist, Doom ji, moo gëna màgg Musaa, jawriñ bi

1 Kon nag yéen bokk yu sell yi, yéen ñi Yàlla woo, ngeen bokk ci nguuram gu kawe ga, seetleen ci Yeesu, moom miy ndawu Yàlla li, di sarxalkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm.
2 Ku takku la ci liggéey bi ko Yàlla sas, ni ko Musaa nekke woon ci lépp lu jëm ci waa kër Yàlla.
3 Waaye Yeesu yelloo na ndam lu sut lu Musaa, ni kiy tabax kër ëppe maana kër ga muy tabax.
4 Ndaxte kër gu nekk am na ku ko sos, waaye ki sos lépp mooy Yàlla.
5 Musaa moom ku takku la woon ci lépp lu jëm ci waa kër Yàlla. Waaye jawriñ rekk la woon, ngir seede li Yàlla waroona yégle.
6 Yeesu nag ku takku la it, waaye Doom la, juy yilif kër Baayam. Nun nooy këram googu, bu nu saxee ci sunu kóolute te di bég ci li nuy séentu.

Buleen dëgër bopp ndax seen ñàkk ngëm

7 Moo tax Xel mu Sell mi wax lii ci Mbind mi:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
8 buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon ca màndiŋ ma,
keroog ba ñu dëddoo Yàlla, di ko diiŋat.»
9 Yàlla ne:
«Foofa seeni maam diiŋat nañu ma fa, di ma fexee fiir,
te gis nañu samay jëf
10 diirub ñeent fukki at.
Looloo tax ñu génnliku ma, ma daldi ne:
“Seeni xalaat a leen di réeral saa su nekk, xamuñu yoon yi ma neex.”
11 Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay*.”»
12 Bokk yi, wottuleen ba kenn ci yéen baña am xol bu bon te gëmadi, bay dëddu Yàlla jiy dund.
13 Waaye bés bu nekk, deeleen soññante ci lu jëm ci Yàlla, fi ak bés boobu ñu wax wéyul, ngir ragal bàkkaar nax kenn, ba xolam tëju.
14 Am nanu wàll ci Kirist, su nu wéyee fii ba muj ga ci sunu kóolute, gi nu amoon ca njàlbéen ga.
15 Lii la Mbind mi wax:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp,
ni seeni maam defoon, ba ñu dëddoo Yàlla.»
16 Ñan ñoo dégg baatu Yàlla bi nag te di ko dëddu? Xanaa ña Musaa génne woon Misra ñépp.
17 Te ñan la Yàlla mere lu mat ñeent fukki at? Xanaa ñi daan bàkkaar te seeni néew tëdd ca màndiŋ ma.
18 Te it bi Yàlla defee ngiñ lii: «Duñu dugg mukk ci sama noflaay,» booba ñan ñoo ko taxoon di wax? Xanaa ña ko déggadil.
19 Noonu gis nanu sax ne jotuñoo dugg ci noflaay boobu ndax seen gëmadi.

4

Nanu gëm li Yàlla wax, ba dugg ci noflaayam

1 Yàlla dige na ne dina am ñu dugg ca noflaayam. Kon ndegam dige boobu mi ngi taxaw ba tey, moytuleen ba kenn ci yéen réer ba du dugg ci noflaay boobu.
2 Nun jot nanu xibaaru jàmm bi ni ñoom, waaye kàddu, ga ñu déggoon, jariñu leen dara, ndaxte boolewuñu ci ngëm, ba ñu koy déglu.
3 Nun ñi gëm nag nooy dugg ci noflaayam, ni ko Mbind mi waxe:
«Giñ naa kon ci sama mer ne:
“Duñu dugg mukk ci sama noflaay,”»
doonte sax liggéeyam bépp matoon na, ca ba mu sàkkee àddina ak léegi. Ci lu jëm ci juróom ñaareelu fan ba,
4 am na fu ñu wax ci Mbind mi ne:
«Yàlla noppalu na ci liggéeyam bépp
ca juróom ñaareelu fan ba.»
5 Te it waxoon na ci baat yi nu jota lim ba noppi:

* **3:11** ***noflaay:*** Yàlla digoon na noflaay bànni Israyil, maanaam ñu dugg réewu Kanaan, dëkk fa ci jàmm. Waaye ñi déggal Yeesu Kirist, seen noflaay moo di dugg ci jataayu Yàlla ci asamaan.

«Duñu dugg mukk ci sama noflaay.»
6 Kon am na ñu ci wara dugg ba tey. Te ñi
jëkkoona jot xibaaru jàmm bi, dugguñu ci
ndax seen déggadi.
7 Noonu ay ati at gannaaw ga, Yàlla àppaat
na beneen bés, def ko «tey jii», bi mu
waxee ci gémmiñu Daawuda ci baat yii ñu
jota lim:
«Bu ngeen déggee tey jii baatu Yàlla bi,
buleen dëgër bopp.»
8 Su Yosuwe dugaloon sunu maam ya ca
noflaayu Yàlla ba, kon gannaaw gi Yàlla du
wax dara ci lu jëm ci beneen bés.
9 Kon ba tey Yàllaa ngi dencal ay gaayam
noflaay bu nirook noflaayu Yàlla ca
juróom ñaareelu fan ba.
10 Ndaxte képp ku masa dugg ca noflaayu
Yàlla, noppalu na ci ay jëfam ni Yàlla.
11 Nanu farlu boog, ngir dugg ci noflaay
boobu, ba kenn baña déggadi, ba daanu
ni maam ya ca mànduŋ ma.
12 Xam nanu ne kàddug Yàlla mi ngi
dund te am na doole. Moo gëna ñaw jaasiy
ñaari boor. Day dagg ba fa xol ak xel
digaloo, ba fa yax yi ak yuq gi di teqalikoo,
te man na àtte xalaat yi ak mébéti xol.
13 Te itam amul mbindeef mu mana
nëbbu Yàlla, waaye lépp a ubbiku, ba ne
fàŋŋ ci bëti ki nu wara àtte.

Yeesu, sarxalkat bu mag bi

14 Gannaaw am nanu sarxalkat bu maga
mag bu àgg ba ca kanam Yàlla, di Yeesu
Doomu Yàlla ji, nanu jàpp bu dëgër yoon
wi nu gëm.
15 Sarxalkat bu mag bi nu am, du ku
manula bokk ak nun sunuy naqar; moom
sax far jaar na ci nattu ni nun ci bépp fànn,
waaye deful bàkkaar.
16 Kon nag nanu am kóolute ci jege jalu
Yàlla bu yiw ba, ngir jot yërmandeem ak
yiwam, ngir mu wallu nu fu soxla taxawe.

5

1 Sarxalkat bu mag bu nekk nag, ci biir
nit ñi lañu ko jële, te fal ko muy dox seen
diggante ak Yàlla. Noonu dina jébbal Yàlla
ay sarax, tey rendi ay mala ngir dindi seeni
bàkkaar.
2 Te ndegam moom ci boppam nit kese la,
man na muñal ñiy moy ndax seen ñàkka
xam.
3 Li mu ñàkk doole moo tax mu wara def
ay sarax ngir mbaalug bàkkaaram, ni mu
ko tàmmee defal mbooloo mi.
4 Kenn manula teral sa bopp ba doon ab
sarxalkat, su dul ne Yàllaa la woo, ni mu
ko defe woon Aaróona.
5 Kirist itam yékkatiwul boppam, ba
doon sarxalkat bu mag, waaye Yàlla moo
ko woo, bi muy wax ne:
«Yaa di sama Doom,
maa di sa Baay tey.»
6 Am na feneen fu mu wax ne:
«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»
7 Giiru dundam gépp ci àddina, Kirist da
daan ñaan wall ci Yàlla, di ko dénku, boole
ko ak i jooy ak i rongooñ. Da doon ñaan
ci Yàlla, mi ko mana musal ci dee. Te
ñaanam nangu na, ndax ni mu jébbale
boppam Yàlla.
8 Waaye li muy nekk nekk doom, teewul
mu jàng déggal Yàlla, jaare ko ci coono bi
mu daj.
9 Noonu la àgge cig mat, ñu def ko ki waral
mucc gi dul jeex, ngir ñi ko déggal ñépp.
10 Fekk na Yàlla tudde ko sarxalkat bu mag
ni ko Melkisedeg nekke.

Nanu jëm kanam, baña walbatiku

11 Ci fànn googu, am na lu bare lu nu ci
bëgga wax, waaye tekkil leen ko dina jafe,
ndaxte dangeena naqari xel.
12 Bu yàgg ngeen waroona jàngal
ñeneen ñi, waaye soxla ngeen ba tey ku
leen di tette ci kàddug Yàlla. Léegi nag
yéena ngi tollu fi ñu leen wara nàmpale,
ndaxte àttanuleen ñam wu dëgër.
13 Képp kuy nàmp, ab xale nga ba tey.
Jëfeegoo njàngle mi jëm ci wàllu njubte.
14 Waaye ñam wu dëgër, ñi mat a ko
yelloo, maanaam ñiy jëfandikoo seen xel
ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

1 Kon nag léegi nanu jóge ci liifantu gi
jëm ci Kirist, te jàll cig mat. Nanu baña
dalaat njàngle mu jëkk moomu, ci ne nit
ñi dañoo wara tuub jëf, yi jëm ci dee, te
gëm Yàlla,
2 di leen jàngalaat ci mbirum sangu
set ci ay fànn yu bare, ak teg loxo ak ci
mbirum ndekkite ak lu jëm ci àtte biy sax
dàkk.
3 Te noonu lanuy def, bu soobee Yàlla.
4 Li nu wara jëme kanam mooy lii: su
amee ay nit ñu Yàlla xasa leeral ba noppi,
ñu mos mayu Yàlla gi, am wàll ci Xelam
mu Sell,
5 te xam mbaax, gi ci kàddug Yàlla, ak
kéemaani jamono jiy ñëw,
6 te loolu lépp teewul ñu walbatiku,
ñooñu kenn dootu leen mana yeesalaat,
ba ñu tuub seeni bàkkaar. Li ko waral
moo di, dañoo bëgga daajaat Doomu Yàlla
ji ci bant, di ko toroxal, te fekk muy seen
ngaañ.
7 Maanaam suuf suy naan taw bi ciy
dal, tey jox ñi ñu koy beyal gàncax gu am
njariñ, day jot barke bi jóge ci Yàlla.
8 Waaye su meññee ay dég ak ay xaax-
aam, du am benn njariñ; repp na ñu alag
ko, te lakk lay mujje.

9 Waaye nag yéen samay soppe, su fek-
kee ne sax nii lanuy waxe, nu ngi yaakaar
li gën ci yéen te ànd ak mucc.
10 Yàlla ñàkkul worma bay fàtte seen
liggéey ak mbëggeel, gi ngeen wone ci
turam, ci li ngeen dimbali ay gaayam, te
yéena ngi koy def ba tey.
11 Waaye danoo bëgg kenn ku nekk ci
yéen wone cawarte gu mel ni ga ngeen
amoon, ba kera ngeen di am mat, gi ngeen
di séentu.
12 Bëggunu ngeen tayel, waaye royleen
ñi gëm te muñ, ndaxte ñooñu ñooy jot li
leen Yàlla dig.

Li Yàlla dige lu wóor la

13 Ibraayma bokk na ci ñoom. Bi Yàlla
di dige ak moom, manul woona giñ ci
keneen ku ko gëna màgg, ba tax mu giñ
ci boppam,
14 ne ko: «Sàllaaw dinaa la barkeel, yokk
saw askan.»
15 Noonu Ibraayma di xaar tey muñ, ba
jot li ko Yàlla digoon.
16 Nit kuy giñ nag, daf koy wékk ci ku ko
sut. Ngiñ lu mel noonu moo wóoral mbir
te mooy jeexal lépp lu ñuy werante.
17 Ñi wara jot li mu dige, Yàlla dafa leen
bëggoona won ne dogalam du tebbiku
mukk; looloo tax mu dige, boole ci ngiñ.
18 Noonu ñaari jëf yooyu nga xam ne
duñu tebbiku te Yàlla manu cee dellu
gannaaw, dañu nuy gëna sóob ci muñ,
nun ñi daw ba am kiiraay, ngir nu mana
téye bu dëgër yaakaar, ji mu nu dig.
19 Ci yaakaar jooju lanu sës sunu xol, ba
mana sampu bu dëgër. Yaakaar la juy jàll
ba fa Yàlla nekk, ca gannaaw ridob bérab
bu sell baa sell.
20 Yeesu ci boppam moo fa jëkka dugg,
muy ndaw li nu jiitu, ñu def ko sarxalkat
bu mag ba fàww, mel ni Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo gëna màgg Ibraayma

1 Melkisedeg moomu doon buuru Salem,
moo nekkoon sarxalkat ca Yàlla Aji Kawe
ji. Gannaaw ba Ibraayma dàqee buur ya,
ba délsi, Melkisedeg gatandu woon na ko,
di ko barkeel.
2 Noonu Ibraayma fab fukkeelu cér bi,
maanaam asaka, ci li mu jële woon ci xare
ba lépp, jox ko. Ci lu jëkk turu Melkisedeg
mi ngi tekki «buur bu jub bi». Gannaaw
loolu mooy buuru Salem, tur woowu mooy
tekki «buuru jàmm».
3 Melkisedeg nag xamaluñu ko baay,
xamaluñu ko yaay walla menn maam.
Amul fenn fu ñu wax ag juddoom walla
ag deeyam. Moo tax nu di ko méngale
ak Doomu Yàlla ji, ndaxte sarxalkat la bu
kenn dul wuutu.
4 Seetleen ni mu màgge, moom
Melkisedeg! Ibraayma sax, maamu cosaan
mi, fab na li mu jële woon lépp ca xare ba,
jox Melkisedeg asaka ja.
5 Yoonu Musaa digle na ne ñi bokk ci
giiru Lewi te di ay sarxalkat, nañu jot
asaka ci alalu bànni Israyil, doonte sax ñuy
seeni bokk te soqikoo ci Ibraayma.
6 Waaye Melkisedeg mi bokkul woon
ci giiru Lewi, jotoon na asaka ci alali
Ibraayma. Te rax-ca-dolli barkeel na ko,
moom mi Yàlla sédde woon dige yi.
7 Kiy barkeel a gëna màgg ki ñuy bar-
keel, loolu amu ci benn werante.
8 Sarxalkat yi soqikoo ci Lewi, ñu ngi jot
asaka, ni ko Melkisedeg jote woon. Waaye
ñoom ñu nara dee lañu. Melkisedeg nag
moom, Mbind mi wóoral na ne dafay
dund.
9 Léegi nag ci ni ñu ko mana waxe, Lewi
miy jot asaka ci bànni Israyil, moom ci
boppam jox na ko Melkisedeg, jaare ko ci
Ibraayma.
10 Ndaxte mi ngi nekkoon ci geñog maa-
mam Ibraayma, bi ko Melkisedeg gatan-
doo.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag, bi mel ni Melkisedeg

11 Jox nañu bànni Israyil yoon wu
sukkandiku ci liggéeyu sarxalkat yi so-
qikoo ci Lewi. Su fekkoonte ne nag
liggéeyu sarxalkat yooyu manoon na yeg-
gale nit cig mat, kon du soxlaati ab sarx-
alkat ni ko Melkisedeg nekke, ci fànn gu
wuute ak gu Aaróona.
12 Te bu ñu fi jëlee sarxalkat yi ak seen
liggéey, dañoo wara toxal itam yoon, wi ñu
fi tëraloon.
13 Noonu Yeesu mi nuy wax, mi ngi
soqikoo ci geneen giir gu bokkul ak giiru
Lewi. Giir googu nag, amu ci kenn ku ci
masa def liggéeyu sarxale ca sarxalukaay
ba.
14 Li wóor moo di, sunu Boroom mi ngi
soqikoo ci giiru Yuda. Te bi Musaa bindee
ci mbirum sarxalkat yi, limaalewul woon
giir googu.
15 Li waral mbir mi gëna leer moo di
ne beneen sarxalkat bu mel ni Melkisedeg
dafa ñëw.
16 Te defuñu ko sarxalkat jaarale ko ci
yoonu ndono, waaye fal nañu ko ci dooley
dund gu amul àpp.
17 Ndaxte seedeel nañu Yeesu lii:

«Doon nga sarxalkat ba fàww,
mel ni Melkisedeg.»

18 Noonu tebbi nañu yoon wu jëkk, wa
néewoon doole te meññul dara
19 —ndax yoonu Musaa yeggalewul dara
cig mat— waaye dugalal nañu nu fii

yaakaar ju gën ju nu mana jaare ngir jege
Yàlla.
20 Te rax-ca-dolli ngiñ ànd na ci. Ndaxte
ñi soqikoo ci Lewi doon nañu ay sarxalkat
te kenn giñul.
21 Waaye nag Yeesu moom doon na
sarxalkat, bi Yàlla giñee ne ko:
«Boroom bi giñ na
te du dellu gannaaw mukk:
“Doon nga sarxalkat ba fàww.”»
22 Ngiñ loolu moo tax Yeesu nekk tayle, giy
wóoral kóllëre gi gën.
23 Te it yeneen sarxalkat yi dañoo bare
woon, ndaxte dee moo daan tax duñu
mana sax ci seen liggéey.
24 Waaye Yeesu miy dund ba fàww, sasoo
na liggéeyu sarxale bu sax fàww.
25 Loolu moo tax it mu mana musal tey
yeggale cig mat ñiy jaar ci moom te bëgg
jege Yàlla, ndaxte mi ngi dund ba fàww
ngir di leen rammu.
26 Kon nag Yeesu mooy sarxalkat bu mag,
bi nu soxla; dafa sell, du def lu bon, du taq
bàkkaar, bokkul dara ak bàkkaarkat yi, te
yéege nañu ko fa Yàlla.
27 Niroowul ak yeneen sarxalkat yu mag
yi; soxlawul di def bés bu set ay saraxi
mala ngir bàkkaari boppam jëkk, teg ca
yoy mbooloo mi. Yeesu def na sarax benn
yoon ba fàww ngir dindi bàkkaar yi, bi
muy joxe bakkanam.
28 Naka yoonu Musaa, aji néew doole yi
lay fal sarxalkat yu mag. Waaye ngiñu
Yàlla gi ñëw gannaaw yoon wi, Doom ji la
fal sarxalkat bu mag bu mat ba fàww.

8

Yeesu, sarxalkat bu mag bi ci kaw, ci kóllëre gu bees gi

1 Lii mooy li ëpp solo ci li nuy wax:
am nanu sarxalkat bu mag bu mel noonu,
moom mi toog ci ndijooru Aji Màgg ja ca
nguuram ca kaw.
2 Mu ngi liggéey ca bérab bu sell baa sell,
di màggalukaay bu dëggu. Nit defaru ko;
Boroom bee ko sos.
3 Bépp sarxalkat bu mag fal nañu ko,
ngir muy def ay sarax ak ay saraxi mala
yu jëm ca Yàlla. Kon nag fàww Yeesu am
lu mu joxe.
4 Bu nekkoon ci àddina, du nekk sax
sarxalkat, ndaxte am na fi ba noppi ay
sarxalkat yuy def ay sarax, ni ko yoonu
Musaa santaanee.
5 Sarxalkat yooyu ñu ngi liggéeyal Yàlla
ca màggalukaay, ba nekk misaal tey
takkandeeru yëf yu dëggu, ya féete kaw.
Moo tax ba Musaa naree defar xaymab
màggalukaay ba, Yàlla artu na ko ne ko:
«Teeylul ba def lépp, roye ko ci bi ma la
won ca tund wa.»
6 Waaye léegi nag liggéeyu sarxale, bi
ñu jox Yeesu, moo gëna màgg liggéeyu
sarxalkat yooyu, mel ni it kóllëre, gi Yeesu
fas diggante Yàlla ak nit, moo sut kóllëre
gu jëkk ga te mu tëdd ci ay dige yu ëpp yu
jëkk ya.
7 Bu fekkoonte ne kóllëre gu jëkk ga dafa
amul woon benn sikk, kon du aajo ñu koy
weccee ak geneen.
8 Waaye nag Yàlla sikk na bànni Israyil,
bi mu naan:
Boroom bi nee na:
«Ay fan a ngi ñëw yu may fasi kóllëre gu
bees
ak bànni Israyil ak waa Yude.
Kóllëre googu nag bokkul ak gi ma fasoon
ak seeni maam,
9 ba ma leen jàppee ci loxo, génne leen
réewu Misra.
Boroom bi nee na:
Beddeeku naa leen ndaxte sàmmuñu sama
kóllëre.
10 Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak
bànni Israyil,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xel,
bind ko ci seen xol.
Dinaa nekk seen Yàlla,
ñu doon samay gaay.
11 Kenn dootul wara jàngal moroomam
walla mbokkam, di wax naan: “Xamal
Boroom bi!”
Ndaxte ñépp dinañu ma xam,
li dale ci ki gëna ndaw ba ci ki gëna mag.
12 Ndaxte dinaa leen baal seeni tooñ,
te dootuma fàttaliku seeni bàkkaar.»
13 Kon nag bi Yàllay wax ci kóllëre gu
bees gi, dafa fekk mu màggatal gu jëkk ga.
Te lu xewwi te màggat mi ngi ci tànki wéy.

9

Ni ñu doon jaamoo Yàlla ca bési kóllëre gu jëkk ga

1 Kóllëre gu jëkk ga ëmboon na ay
ndigal ci mbirum ni ñu wara jaamoo Yàlla.
Amoon na itam kër Yàlla gu nekkoon
àddina.
2 Nekkoon na ab xaymab màggalukaay
bu ñu séddale ñaari néeg. Ca ba jiitu la
tegukaayu làmp ba nekkoon, ak taabal, ja
ñu daan teg mburu, ya ñu teewal ca kanam
Yàlla. Foofaa nga tuddoon bérab bu sell
ba.
3 Néeg ba ñu tudde bérab bu sell baa sell
a nga nekkoon ca gannaaw ñaareelu rido
ba.
4 Sarxalukaayu wurus, ba ñuy taal cuu-
raay ca kawam, a nga fa woon, ak gaalu
kóllëre, ga ñu taf wurus ba mu daj. Ca biir
gaal ga amoon na fa benn njaqu wurus bu

defoon ñam, wi ñuy wax mànn, ak it yetu
Aaróona wi jebbi woon, ak àlluway doj, ya
ñu bindoon wax yi kóllëre gi ëmb.
5 Ca kaw gaal ga teg nañu fa ñaari
nataali mbindeef yu ñuy wax serub, yu
doon wone ndamu Yàlla. Seeni laaf ñoo
doon yiir kubéeru saraxu njotlaay ga.
Waaye loolu lépp léegi manunu koo tekki
benn-benn.
6 Ba ñu defaree lépp, sarxalkat ya dañu
daan dugg bés bu set ca néeg bu jëkk ba,
ngir mottali seen liggéeyu sarxale ca Yàlla.
7 Waaye ca néeg ba ca topp, sarxalkat
bu mag ba rekk moo fa daan dugg benn
yoon ci at mi. Te daawu fa dugg mukk
te yóbbaalewul deretu mala, yi muy ja-
gleel Yàlla, ngir bàkkaari boppam ak yu
mbooloo mi daan def ci seen ñàkka xam.
8 Ci noonu nag Xel mu Sell mi wone na
ne yoon wi ñuy jaar, ba dem ca bérab bu
sell baa sell, ubbikoogul woon, fi ak xayma
ba jëkk baa ngi doon taxaw.
9 Misaal la ci jamonoy tey; dafay wone
ne sarax yi ak saraxi mala yi ñu daan ja-
gleel Yàlla, manuñoo dalal xelu jaamukatu
Yàlla bi.
10 Sarax yooyu ñu ngi jëmoon ci lekk ak
ci naan ak ci fànn yu bare ci mbirum sangu
set. Ay sàrt yu jëm ci yaram lañu, yu ñu
waroona farataal, ba kera jamono ji Yàllay
tëral kóllëre gu bees.

Saraxu Kirist bi gën dindi na bàkkaar yi

11 Waaye Kirist ñëw na, doon sarxalkat
bu mag, bi joxe xéewal yi teew. Jaar na ca
màggalukaay ba gëna màgg te gëna mat,
te màggalukaay booba loxol nit defaru ko,
maanaam bokkul ci àddina sii.
12 Noonu Kirist dugg na benn yoon ba
fàww ca bérab bu sell baa sell. Duggu fa
ak deretu sikket yi ak yu yëkk yi. Waaye
mi ngi duggaale ak deretu boppam te indil
na nu noonu njot gu amul àpp.
13 Deretu sikket yi ak ju yëkk yi, ak
wëllu, wi ñu lakk te di suy dóom bi ñi taq
sobe, ñooy sellal yaram.
14 Su fekkee ne noonu la deme nag, du
kon deretu Kirist moo ëpp doole? Jox na
bakkanam Yàlla, def ko sarax su amul sikk
jaarale ko ci dooley Xel miy sax abadan.
Kon deretam moo mana sellal sunu xel, mi
nu doon yedd ndax jëf yu jëm ci dee, ngir
nu mana jaamu Yàlla jiy dund.
15 Looloo tax mu nekk Rammukat bi ci
wàllu kóllëre gu bees ci diggante Yàlla ak
nit, ngir ñi Yàlla woo am cér bu sax ci kaw,
te mu digoon leen ko, ndaxte Kirist dee na,
ngir jot ñi jàdd yoon ca kóllëre gu jëkk ga.
16 Ci li jëm ci dénkaane* bu ñu bind,
jëme ci miraas, fàww ñu wone firndeg
deewu ka ko bind,
17 ndaxte bala dénkaaneb miraas di
taxaw, dee am; te taxawul, fi ak ki ko bind
a ngi dund.
18 Looloo waral kóllëre gu jëkk ga, ñu
fasoon ko ak deret.
19 Keroog Musaa jàng na ndigali yoon
wépp ci kanam bànni Israyil gépp. Gan-
naaw loolu jël na deretu wëllu, jëlaale
ndox, ak caru garab gu ñuy wax isob, laxas
ci kawaru xar mu xonq. Noonu mu capp
ko ca deret ja, daldi ko wis ca téereb yoon
wa ak ca mbooloo mépp
20 te naan: «Lii mooy deretu kóllëre gi
leen Yàlla tëralal.»
21 Noonu mu daldi wis it deret ja ca
xayma ba ak ca jumtukaay, ya ñu daan
jaamoo.
22 Ndaxte ci yoonu Musaa, daanaka deret
lañuy sellale lépp, te bu deret tuuruwul,
mbaalug bàkkaar du am.
23 Yëfi àddina yi misaal yu dëggu yi ci
asamaan, war nañu leena sellale noonu.
Waaye yëf yu dëggu yooyu ci asamaan,
laaj na sarax yu gëna baax, ngir ñu sell.
24 Ndaxte Kirist duggul ci bérab bu sell
bu nit tabax, muy doon nataal ci bu dëggu
bi. Waaye dugg na ca biir asamaan sax,
ngir taxawal nu ca kanam Yàlla léegi.
25 Sarxalkat bu mag bi dafay dugg at mu
jot ca bérab bu sell baa sell ak deret ju dul
josam. Waaye Kirist joxewul bakkanam ay
yooni yoon.
26 Bu demee woon noonu, kon dina sonn
ba tàyyi ca njàlbéenug àddina ba tey.
Waaye nag benn yoon rekk la feeñu ci
mujjeelu jamono yi, joxe boppam ni sarax
ngir far bàkkaar yi.
27 Kon ni nit ñi deeye benn yoon rekk, ba
noppi jaar ca àtte ba, ni ko Yàlla dogale,
28 noonu it la Kirist joxee boppam benn
yoon, ngir gàddu bàkkaaru nit ñu bare, te
dina feeñaat, waxuma ci mbiri bàkkaar,
waaye ngir indil ñi koy séentu mucc gi.

10

1 Yoonu Musaa dafa misaal xéewal yi
waroona ñëw; takkandeer la ci yëf yu
dëggu yi, waaye du ñoom ci seen bopp.
Looloo tax manula yeggale cig mat ñi ñëw
ci Yàlla, ndaxte at mu nekk duñu jóg ci
jébbal Yàlla sarax yooyu.
2 Sarax yi ñuy def, bu ñu manoona sellal
ñiy jaamu benn yoon ba fàww, kon dinañu
leen bàyyi, ndaxte dootuñu am yeraange
ci seeni bàkkaar.
3 Waaye dañuy fàttaliku bàkkaar yi ci
sarax yi ñuy def at mu jot.

* **9:16** ***dénkaane:*** ci aaya bii ak bi ci topp, benn baat mooy tekki «dénkaane» ak «kóllëre».

4 Ndaxte deretu yëkk ak ju sikket manula
dindi bàkkaar.
5 Looloo tax bi muy wàcc àddina, Kirist
nee na:
«Bëggoo saraxu mala walla beneen sarax,
waaye aw yaram nga ma defaral.
6 Sarax yu ñuy lakk walla sarax yiy dindi
bàkkaar,
benn neexu la ci.
7 Moo tax ma ne: “Damaa wàcc ngir def sa
coobare, yaw Yàlla,
mu dëppoo ak li ñu bind ci sama mbir ci
téereb yoon wi.”»
8 Wax na bu jëkk: «Saraxi mala walla
yeneen sarax, sarax yu ñuy lakk walla
sarax yiy dindi bàkkaar, bëgguloo leen te
benn neexu la ci.» Teewul yoon wi moo
leen santaane.
9 Noonu mu tegaat ca ne: «Damaa wàcc
ngir def sa coobare.» Noonu toxal na jëfin
wu jëkk wa, ngir wuutal fi weneen wu
bees.
10 Te ci li Kirist def coobarey Yàlla, bi mu
joxee yaramam sarax benn yoon ba fàww,
moo tax nu sell ci bàkkaar.
11 Bés bu nekk sarxalkat yi dañuy taxaw
di liggéeyal Yàlla, di sax ci def sarax yu
manula dindi bàkkaar yi mukk.
12 Waaye nag sarxalkat bii di Kirist, bi
mu sarxee sarax bu am doole ngir dindi
bàkkaar yi benn yoon ba fàww, dafa toog
ca ndijooru Yàlla,
13 di xaar ba kera mu daaneel ko ay
noonam ci kanamam.
14 Noonu ñi ñuy sellal, ci benn sarax rekk
la leen yeggali cig mat ba fàww.
15 Te it Xel mu Sell mi seedeel na nu ko;
16 dafa jëkka wax ne:
«Boroom bi nee na:
Kóllëre gaa ngii, kóllëre gi may fas ak
ñoom,
bu bés yooyule weesoo.
Dinaa def samay ndigal ci seen xol,
bind ko ci seen xel.»
17 Noonu mu tegaat ca ne:
«Dootuma fàttaliku seeni bàkkaar
walla seeni tooñ.»
18 Kon nag fu ñuy baale bàkkaar, aajootul
sarax su koy dindi.

Nanu jege Yàlla

19 Bokk yi, gannaaw nag deretu Yeesu
may na nu sañ-sañu dugg ca bérab bu sell
baa sell,
20 nuy jaar ci rido bi, ci yoon wi mu nu
ubbil, di yoon wu bees tey dund, maanaam
ndax li mu joxe yaramam sarax te mi ngi
dund,
21 te gannaaw am nanu sarxalkat bu
mag, biy yilif waa kër Yàlla,
22 kon nanu jege Yàlla ak xol bu laab, ak
ngëm gu ànd ak kóolute, am xel mu dal ci
bépp yeraange, ak yaram wu ñu raxas ci
ndox mu sell.
23 Nanu jàpp ci yaakaar, ji nu am, te
baña toqi, ndaxte ki nu dig, lu mu wax def
ko.
24 Nanu seet ni nu mana xiirtalante cig
mbëggeel ak ci jëf yu baax.
25 Te bunu bàyyi sunu ndaje yi, ni ko
ñenn ñi di defe, waaye nanuy nàddante
ci ngëm, di ko feddali, fi ak yéena ngi gis
bésu Boroom biy jubsi.
26 Gannaaw ba nu nangoo xam dëgg ba
noppi, bu nu teyee di def bàkkaar, kon
sarax dootul am ngir bàkkaar yooyu.
27 Déedéet, bu nu defee noonu, dinanu
tiit di xaar àtte ba, muy taal bu yànj, biy
wara lakk nooni Yàlla yi.
28 Ku weddi ndigali yoonu Musaa wi, te
ñaar walla ñetti nit seede ko, dina dee ci
lu amul benn yërmande.
29 Ku xeeb Doomu Yàlla ji te fonkadi
deretu kóllëre, ji ñu ko sellale, te muy
toroxal Xelum Yàlla, mi indi yiw, naka la
mbugalam wara gëna yéese?
30 Xam nanu ki wax ne: «Man maay
àtte, maay fey jëf.» Te newaat na: «Bo-
room bi dina àtte ay gaayam.»
31 Ndaw tiitaange ci ku sàggan, ba tàbbi
ci loxoy Yàlla jiy dund!
32 Fàttalikuleen bés yu jëkk ya, ba leeru
Yàlla tàbbee ci yéen; dékku ngeen xeex bu
mag ciy fitna.
33 Léeg-léeg ñu saaga leen ak di leen
sonal ci kanam nit ñi; léeg-léeg it ngeen
taxawu ñi ñuy def noonu.
34 Ndaxte bokk ngeen naqar ak ñi ñu tëj,
te nangu ngeen ak xol bu sedd, ñu foqarñi
seen alal, xam ne am ngeen alal ju gën te
di sax ba fàww.
35 Kon nag buleen sàggane kóolute gi
ngeen am, ndaxte ëmb na yool bu mag.
36 Dangeena wara muñ, ba def coobarey
Yàlla, sooga jot li mu leen digoon.
37 Ndaxte lii la Mbind mi wax:
«Ci kanam tuuti, ki wara ñëw dina ñëw
te léegi mu agsi.
38 Ku jub ci sama kanam dina dund ci kaw
ngëm,
waaye bu delloo gannaaw,
sama xol du sedd ci moom.»
39 Nun nag bokkunu ci ñiy dellu gannaaw
bay réer, waaye nu ngi bokk ci ñi am ngëm
tey mucc.

11

Ngëm

1 Am ngëm lii lay tekki: dafa nuy wóor
ne li nuy yaakaar dina am, te it li nu dul
gis nekk na.
2 Maam ya, seen ngëm a tax ba Yàlla
seedeel leen lu baax.

3 Ngëm a tax ba nu xam ne Yàlla sàkk na
àddina jaarale ko ci kàddoom, ngir li bët
di gis, defarees ko ak lu bët manula gis.
4 Ngëm moo tax ba Abel jébbal Yàlla
sarax su gën saraxu Kayin. Ngëmu Abel
moo tax ba Yàlla àtte ko ni ku jub, bi mu
ko seedeelee ne saraxam baax na. Te ci
kaw ngëm lay wax ba tey, moom mi dee
ba noppi.
5 Ngëm moo tax ba Enog jaarul ci dee.
Yàllaa ko yóbbu ca moom, te kenn gisatu
ko, ndaxte Yàllaa ko toxal. Ndaxte Mbind
mi seedeel na ko ne laata muy toxu, neex
na Yàlla.
6 Waaye ku amul ngëm doo mana neex
Yàlla, ndaxte ku bëgga jegeñ Yàlla war
ngaa gëm ne Yàlla am na te dina neexal
ñi koy wut.
7 Ngëm moo tax ba, bi Yàlla yégalee
Nóoyin lu jiitu ci mbir yi dikkagul, mu
ragal ba defar gaal ngir musal njabootam.
Ngëmam moo tax mu yey niti àddina,
ba noppi jot njubte, li Yàllay joxe ci kaw
ngëm.
8 Ngëm moo tax ba Ibraayma déggal
Yàlla. Bi ko Yàlla wooyee, mu dem toxu
ci menn réew, ma mu waroona jote ca
Yàlla. Noonu la gàddaaye dëkkam te
xamul woon fan la jëm.
9 Ngëm a tax ba Ibraayma sanc ci réew,
mi ko Yàlla digoon, dëkk ci ay xayma ni
doxandéem, moom ak doomam Isaaxa ak
sëtam Yanqóoba, fekk sax Yàlla digoon na
leen réew mi.
10 Waaye nag Ibraaymaa ngi doon
séentu dëkk bi sax, bi Yàlla tabax te sanc
ko.
11 Ngëm moo tax ba Ibraayma, li muy
màggat lépp te Saarata manul woona am
doom, Yàlla def ba mu jur doom, ndaxte
dafa gëmoon ne Yàlla lu mu dige def ko.
12 Looloo tax ba, Ibraayma mi màggat
lool, aw xeet jóge ci moom, baree ni
biddiiwi asamaan, te sakkan ni suufu tefes,
ba kenn manu koo xayma.
13 Ñoom ñépp dee nañu ci ngëm. Jotuñu
li ñu leen digoon, waaye tollu nañu fu sore,
séen ko, di ko gatandoo xol, te nangu ne ay
doxandéem ak i gan lañu woon ci àddina.
14 Ñiy waxe noonu nag dañuy wone ne
ñoo ngi wut réew mu ñu moomal seen
bopp.
15 Bu ñu nammoon réew mi ñu jóge, kon
dinañu am jotu dellu fa.
16 Waaye ñu ngi doon séentu réew
mu gën, maanaam mi nekk ci asamaan.
Looloo tax Yàlla rusul ñu koy wooye seen
Yàlla, ndaxte defaral na leen ab dëkk.
17 Ngëm moo tax Ibraayma naroona rey
Isaaxa ni sarax, bi ko Yàlla nattoo. Moom
mi jotoon dige yi, moo demoon bay sarxe
jenn doom ji mu am kepp,
18 fekk sax Yàlla nee woon na ko: «Saw
askan ci Isaaxa lay jaar.»
19 Waaye xelu Ibraayma jàppoon na ne
Yàlla am na dooley dekkal néew yi. Te
dëgg-dëgg ci misaal dafa mel ni, Isaaxa
dafa dee te dekki.
20 Te it ngëm moo tax ba Isaaxa barkeel
Yanqóoba ak Esawu, di wax ci mbirum yëf
yiy ñëw.
21 Ngëm moo tax ba, bi Yanqóoba nekkee
ci sukkuraat, mu barkeel kenn ku nekk ci
doomi Yuusufa yi. Moo tax it mu màggal
Yàlla, jafandu ci yetam.
22 Ngëm moo tax ba, bi Yuusufa nekkee
ci sukkuraat, mu waxoon ci gàddaay gi
bànni Israyil waroona gàddaaye Misra, di
joxe ndigal jëme ci mbirum néewam.
23 Ngëm moo tax ba, bi Musaa juddoo,
ay waajuram nëbb ko lu mat ñetti weer,
ndaxte gisoon nañu ne xale bu taaru la
woon, te ragaluñu woon ndigalu buur bi.
24 Ngëm a tax ba bi Musaa màggee, muy
bañ ñu koy wooye sëtu Firawna*.
25 Bokk coono ak gaayi Yàlla yi moo
ko gënaloon muy bànneexu ab diir ci
bàkkaar.
26 Ñu toroxal ko ngir Almasi bi, mi ngi
mel ci moom ni alal ju ëpp alali Misra
yépp, ndaxte yool bi la doon séentu.
27 Ngëm moo tax mu jóge Misra te
ragalul merum buur bi. Dafa muñ, mel ni
nit kuy gis Yàlla, mi kenn manula teg bët.
28 Ngëm moo tax mu sos màggalu bésu
Mucc ba, di wis deret ci bunt yi, ngir
Malaakam bóomkat bi baña laal taawi
bànni Israyil.
29 Ngëm moo tax ba bànni Israyil jaar ci
géeju Barax yi, mel ni kuy jaar ci yoonu
suuf su wow. Waaye bi ci waa Misra yi
doon jéema jaar, ñoom ñu daldi lab.
30 Ngëm moo tax miir yi wëroon dëkku
Yeriko màbb, gannaaw ba ko bànni Israyil
wëree lu mat juróom ñaari fan.
31 Ngëm moo tax ba Raxab jigéenu
moykat bi mucc, keroog ba ñuy bóom ñi
déggadiloon Yàlla, ndax li mu teeru woon
yëddukat ya teeru bu ànd ak jàmm.
32 Lu ma ci wara tegaat? Ndaxte awma
jotu wax ci mbirum Sedeyon, Barag, Sam-
son, Yefte, Daawuda, Samiyel ak yonent yi.
33 Seen ngëm a tax ñu not ay buur, di
doxal yoon tey jot li Yàlla dige. Ngëm moo
tax ba tey, ñu tëj gémmiñu gaynde yi,
34 fey dooley sawara, rëcc ci jaasi, ñu
génn ci néew doole, dugg ci kàttan, doon
ay jàmbaar, dàq xarekat, ya jóge bitim
réew.

* **11:24** Maanaam doomu doom ju jigéen ju Firawna.

35 Ngëm moo tax ba ay jigéen gis ñu
dekkal seeni néew, delloo leen ko; ñeneen
ñi ñu mitital leen, te bañ ku leen musal,
ngir jot ndekkite lu gën.
36 Ñeneen ñi dékku nañu ay xas ak ay
yar, ay jéng ak kaso yi.
37 Ñii, sànni nañu leen ay xeer ba ñu dee;
ñii, ñu xar leen ñaar; ñii, ñu reye leen
jaasi. Ñu ngi doon wëndeelu, sol ay deri
xar ak yu bëy, di ay walaakaana; ñu di leen
sonal, di leen fitnaal.
38 Ñu ngi leen doon def noonu, fekk
àddina sax yelloowul leen. Ñu ngi doon
wëreelu ci àll yi ak ci tund yi, dal ci xunti
yi ak ci kàmb yi.
39 Nit ñooñu ñépp, seen ngëm a tax ba
Yàlla seedeeloon leen lu baax. Moona de,
jotuñu li Yàlla dige woon,
40 ndaxte Yàlla dafa tëral lu gën ci nun te
bëggu leena yeggale cig mat, fi ak ànduñu
ci ak nun.

12

Buleen fonkadi yarub Boroom bi

1 Kon nag gannaaw mbooloo mu bare
moo nu yéew, di nu seedeel seen ngëm,
nanu yenniku bépp yen ak bàkkaar bu
nuy téqtal ci lu yomb, tey daw xél wi nekk
sunu kanam, ànd ci ak muñ.
2 Nanu ne jàkk Yeesu, moom mi samp
ngëm, ba ub làmbi ngëm. Mbég mi mu
dëgmël moo tax mu dékku dee ca bant ba
te faalewul toroxte, ji ko fa fekk, ba noppi
toog ca ndijooru jal, ba Yàlla nekk.
3 Defleen seen xel ci moom, moom mi
muñ noonu ko bàkkaarkat yi bañe woon,
ngir bañ seen kàttan jeex, ngeen xàddi.
4 Yéen demaguleen ba tuur seen deret ci
seen bëre ak bàkkaar.
5 Te fàtte ngeen li leen Yàlla dénk ni baay
ak ay doomam naan:
«Sama doom, bul fonkadi yarub Boroom
bi
mbaa ngay xàddi, bu lay yedd,
6 ndaxte ku Boroom bi sopp, yar la,
tey duma bépp doom bu mu nangu.»
7 Li ngeen di wara muñ, ab yar la. Yàlla
dafay jëf ak yéen ni ay doomam, ndaxte
ana doom ju baayam dul yar?
8 Bu ngeen bokkul woon ci yar, bi ñépp
am wàll, kon dungeen ay doomi yoon; ay
doom yu daganul ngeen.
9 Waaye sax far, sunuy baay ci àddina
yaroon nañu nu, te wegoon nanu leen.
Baay bi yore ruu yi kon, xanaa warunu koo
gëna déggal ngir mana dund?
10 Sunuy baay yar nañu nu diir bu gàtt
ci seen coobare. Waaye Yàlla dafa nuy
yar ngir sunu njariñ, ngir nu bokk ci
sellaayam.
11 Li am moo di ne, yar bu nuy dal, du ànd
ak bànneex, day naqari, waaye gannaaw
ga dafay meññ jub ak jàmm, ci ñi ko
jariñoo.
12 Kon nag mayleen doole loxo yi toqi, ak
óom yi bañ,
13 te fàkkal seeni tànk ay yoon yu jub,
ngir cér bi làggi bañ cee jekkalikoo waaye
mu wére ci.

Buleen tanqamlu Yàlla

14 Wutleen ak ñépp jàmm te fonk dund
gu sell, ndaxte ku sellul doo gis Boroom bi.
15 Moytuleen ba kenn du ñàkk yiwu
Yàlla mbaa kenn mel ni reen bu wex buy
jebbi, ba di leen lëjal tey gaañ ñu bare ci
wextanam.
16 Moytuleen it ba kenn du njaaloo walla
muy fonkadi yëfi Yàlla, ni Esawu, mi
weccee woon céru taawam ngir ag lekk.
17 Xam ngeen ne ba ñu ca tegee tuuti,
gàntu nañu ko, ba mu bëggee jot barke bi.
Amul fenn fu mu jaar ba defar njuumteem,
te jooy, yi mu doon jooy, manu ci dara.
18 Ndaxte meluleen ni bànni Israyil
ñoom ñi jege woon tund wu ñu mana laal,
wu doon tàkk jeppit te ànd ak xiin ak
lëndëm ak ngelaw.
19 Jegewuleen liit guy jib ak baat buy wax
ay wax yoo xam ne ñi ko doon dégg, ñaan
ñu bañ leen cee tegal benn baat,
20 ndaxte manuñu woona dékku ndigal
lii: «Su mala sax laalee tund wa, nangeen
ko sànni ay xeer, ba mu dee.»
21 Te mbir moomu ñu doon seetaan dafa
raglu, ba Musaa naan: «Damaa tiit bay
lox.»
22 Waaye yéen jege ngeen tund wi ñuy
wax Siyoŋ, di dëkku Yàlla jiy dund, muy
Yerusalem ba ca asamaan. Jege ngeen it
junniy junniy malaaka yu béga bég, ba
daje di màggal;
23 jege mbooloom taawi Yàlla, yu ñu
bind seen tur ca asamaan. Jege ngeen
Yàlla, jiy àtte ñépp; jege ruuwi nit ñu jub,
ñi àgg cig mat;
24 jege Yeesu, Rammukat bi sàmm
kóllëre gu bees gi; jege deretam, ji ñu wis.
Te deret jooju, li muy yégle moo gëna neex
li deretu Abel doon yéene.
25 Moytuleena tanqamlu nag kiy wax ak
yéen. Ndegam ñiy tanqamlu ki leen di artu
ci àddina, ñoo manula rëcc ci àtte bi, aste
ku dummóoyu kiy wax ci asamaan.
26 Bu jëkk baatam yëngaloon na suuf,
waaye léegi dafa dige ne: «Beneen yoon
laay yëngalaat suuf, yëngal asamaan
itam.»
27 Ci li mu wax: «Beneen yoon», dafay
xamle ne Yàlla dina dindi yi ñu mana
yëngal, maanaam li ñu sàkk, ngir li ñu
manula yëngal sax ba fàww.

28 Kon nag gannaaw dinañu jot nguur gu
kenn manula yëngal, nanu ci sant Yàlla, di
ko jaamu, ni mu ko bëgge, boole ci wegeel
ak ragal,
29 ndaxte sunu Yàlla, sawara la suy
lakke.

13

Sarax yi neex Yàlla

1 Saxleen ci bëggante ni ay bokk.
2 Buleen fàttee teral ñiy ñëw ci yéen,
ndaxte ñenn ñi, bi ñu ko defee, teral nañu
ay malaaka te xamuñu ko.
3 Fàttalikuleen ñi ñu tëj, mel ni su
ñu leen boole woon ak ñoom tëjaale.
Fàttalikuleen ñi ñuy sonal, ni su ngeen
bokkoon ak ñoom coono.
4 Na ñépp fullaal séy, te lalu séy bi baña
taq sobe, ndaxte Yàlla dina àtte ñu yàqu
ñi ak njaalookat yi.
5 Buleen bëgge; deeleen doylu, ndaxte
Yàlla ci boppam nee na:
«Duma la wacc mukk,
duma la wor mukk,»
6 ba tax nu am kóoluteg wax ne:
«Boroom bi moo di sama ndimbal; duma
ragal dara.
Lu ma nit manal?»
7 Fàttalikuleen seen njiit, yi leen yégal
kàddug Yàlla. Nemmikuleen li seen dund
meññ te roy seen ngëm.
8 Yeesu Kirist du soppiku mukk; ni mu
mel démb ak tey lay mel ba fàww.
9 Buleen nangu mukk ñu fàbbi leen ak
njàngle yu bare yu wuute ak yu jëkk ya.
Li gën moo di xol yi jële seen doole ci yiwu
Yàlla, te bañ koo jële ci sàrt yi jëm ci ñam,
yi jariñul dara ñi koy sàmm.
10 Am nanu sarax boo xam ne ñiy jaamu
Yàlla ci xaymab màggalukaayu bànni Is-
rayil sañuñu koo lekk.
11 Ndaxte sarxalkat bu mag bi dafay
yóbbu deretu mala yi ca bérab bu sell baa
sell ni sarax ngir dindi bàkkaar yi, waaye
yàpp wi dees na ko lakk ca gannaaw dal
ba.
12 Looloo tax Yeesu sonn ca gannaaw
dëkk ba, ngir sellal mbooloo mi ak dere-
tam.
13 Nanu ko fekki nag ca gannaaw dal ba,
bokk ak moom toroxte ga.
14 Amunu fii ci àddina dëkk bu sax ba
fàww, waaye nu ngi wut dëkk biy ñëw.
15 Kon nag nanu jaare ci Yeesu, tey
dëkk ci jébbal Yàlla sarax bu koy màggal,
maanaam sant turam.
16 Buleen fàtte di def lu baax ak di sédde
ci seen alal, ndaxte sarax yu mel noonu
ñoo neex Yàlla.
17 Déggal-leen seeni njiit te topp seen
ndigal, ndaxte ñoo leen di sàmm te ñooy
layoo seen liggéey. Kon nangeen leen
déggal, ngir ñu mana def seen liggéey ak
xol bu sedd, bañ cee am naqar, ndaxte
loolu du leen amal njariñ.
18 Deeleen nu ñaanal. Wóor nanu ne
sunu xel dal na, ndaxte danoo bëgga rafet
ci lépp lu nuy def.
19 Maa ngi leen di xiir, ngeen ñaanal nu,
ba tuur ci seen ñaq, ngir ma yiwiku, ba
délsi ci yéen ci ni mu gëna gaawe.
20 Yàlla miy Boroom jàmm te dekkal
sunu Boroom Yeesu, Sàmm bu mag bi, ci
darajay deret, ji fas kóllëre gu sax,
21 yal na leen matal ci lépp lu baax, ba
ngeen mana def coobareem, di jëfe ci nun
li neex ci moom, mu jaarale lépp ci Yeesu
Kirist, moom mi yelloo ndam ba fàww.
Amiin.
22 Kon nag bokk yi, maa ngi leen di ñaan,
ngeen tegoo baatu yedd yooyu, ndaxte
dama leena bind ci lu gàtt.
23 Xamleen ne, Timote sunu mbokk,
génn na kaso. Su dikkee léegi, dinaa ànd
ak moom, seetsi leen.
24 Nuyul-leen ma seen njiit yépp ak gaayi
Yàlla yépp. Waa Itali ñu ngi leen di nuyu.
25 Yal na yiwu Yàlla ànd ak yéen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may SAAG, mu bind ko

1 Man Saag, jaamu Yàlla ak Boroom bi
Yeesu Kirist, maa leen di nuyu, yéen fukki
giir ak ñaar, yi tasaaroo ci biir àddina si.

Xel mu mat

2 Yéen samay bokk, waxtu wu nattu yi
dalee ci seen kaw, ak nu ñu mana mel,
defleen ko ni mbég mu réy,
3 xam ne nattub ngëm mooy ndeyu muñ.
4 Kon na seen muñ dem ba mat, ngir
ngeen baña fell fenn, waaye ngeen mat
sëkk.
5 Ku xelam des ci benn fànn ci yéen
nag, na ko ñaan Yàlla, te dina ko ko may,
ndaxte Yàlla mooy Aji Yéwén, jiy may ñépp
ci lu àndul ak genn ŋàññ.
6 Waaye na ko ñaan ci ngëm te bañ cee
werante; ndaxte kiy werante mi ngi mel ni
ndoxum géej, mi ngelaw liy lëmbaaje wet
gu ne.
7 Bu kooku yaakaar dara ci Boroom bi.
8 Ku am xel ñaar la, te ñàkk pastéef ci
lépp lu mu mana def.

Barele ak néewle

9 Naka mbokk mi néew doole, na sant ci
teraangaam fa kanam Yàlla;
10 te boroom alal it sant cig suufeem,
ndax ni tóor-tóor di ruuse, noonu lay
wéye.
11 Su jant fenkee, ba naaj wi tàng, kon
gàncax lax, tóor-tóor ruus, te rafetaayam
naaw. Noonu la boroom alal di nasaxe,
moom ak i jëfam.

Nattu yi ak fiir yi

12 Ku dékku nattu, ku barkeel nga, ndax
boo ci génnee ak ndam, dees na la jagleel
kaalag dund, gi Yàlla dig ñi ko bëgg.
13 Bu la fiir galanee, bul ne: «Yàllaa ko
dogal,» ndaxte Yàlla jegewul ak mbon fenn
te du fiir kenn.
14 Waaye ku sa bakkan nax, ba man la,
looloo lay dugal ci fiir.
15 Kon bu bëgg-bëgg ëmbee, bàkkaar
lay wasin, te bu bàkkaar màggee, jur dee.
16 Yéen sama bokk yi ma bëgg, buleen
juum ci lii:
17 gépp may gu baax ak gépp jagle gu
mat, ci Yàlla la jóge, di Baay bi sàkk leeri
asamaan, fekk moom du soppiku, mbaa
muy leer ak di lëndëm.
18 Ci coobareem la nu sole kàddug dëgg
gi, ba nu judduwaat, di tànneefu lépp lu
mu bind.

Jëfeleen kàddug Yàlla

19 Yéen sama bokk yi ma bëgg, nangeen
xam lii: ku nekk war ngaa farlu ci déglu,
di yéexa wax tey yéexa mer.
20 Ndaxte meru nit du jur njub gi neex
Yàlla.
21 Moo tax nanguleen ci woyof kàddu, gi
leen Yàlla sol te man leena musal, di dëddu
bépp sobe ak coxor gi daj àddina.
22 Buleen yem ci déglu kàddu gi rekk, di
nax seen bopp; waaye jëfeleen ko.
23 Ndaxte ku déglu kàddu gi te bañ koo
jëfe, moom ak kuy seetu ñoo yem:
24 day gis xar kanamam, te su nee wërëñ,
daldi fàtte meloom.
25 Waaye kuy gëstu yoonu Yàlla, wi
mat tey goreel —waxuma ki dégg, ba
noppi fàtte, waaye kiy jëfe ndigal— kooku
barkeel na ci kaw jëfam.
26 Ku yaakaar ne am na diine, waaye
moomul làmmiñam, xanaa di nax boppam
rekk, diineem jooju du diiney dara.
27 Ku diineem sell te amul benn gàkk fa
kanam Yàlla mooy kii: ki nemmiku jirim
yi ak jigéen, ñi seen jëkkër faatu, ci seeni
tiis, tey waggar sobey àddina.

2

Buleen gënale

1 Yéen samay bokk, bu benn gënale laal
seen ngëm ci sunu Boroom Yeesu Kirist, mi
soloo ndam.
2 Ndaxte su ñaari nit duggee ci seen
mbooloo, kii takk jaaroy wurus te sol yére
yu taaru, ka ca des ñàkk te limboo ay
sagar,
3 ngeen teral boroom daraja ji ne ko:
«Àggal ci jataay bu yiw bi,» ba noppi
ngeen ne aji néew doole ji: «Taxawal fale,
mbaa nga toog fi ci samay tànk,»
4 kon gënale ngeen ci seen biir, ba àtte
ci col, bàyyi xol.
5 Dégluleen yéen sama bokk yi ma bëgg,
ndax Yàlla tànnul ñi néewle ci àddina,
ngir ñu barele ci ngëm, tey am i cér ci
nguur, gi Yàlla dig ñi ko bëgg?
6 Fekk dangeen leen di toroxal! Xanaa
du boroom alal yi ñoo leen di not te di leen
yóbbu fa kanam àttekat yi?
7 Ndax duñu tilimal tur wu tedd, wi
ngeen di wuyoo?
8 Su ngeen sàmmee yoonu Buur Yàlla, ni
ko Mbind mi tërale naan: «Nanga bëgg sa
moroom, ni nga bëgge sa bopp,» kon def
ngeen lu baax.
9 Waaye su ngeen gënalee, bàkkaar
ngeen, te yoonu Yàlla dina leen dab ni ñu
moy.
10 Ndaxte ku sàmm yoon wépp, waaye
xëtt ci lenn ndigal rekk, jàdd nga yoon
wépp.

11 Ndaxte Yàlla mi ne: «Bul njaaloo», teg
na ca ne: «Bul bóome.» Ku njaaloowul
nag, waaye nga bóome, jàdd nga yoon
wépp.
12 Gannaaw dingeen nara jaar ci àtteb
yoon, wiy goreel, na loolu lal seen wax ak
seen jëf.
13 Ndaxte ku yërëmul, yoon du la yërëm.
Te yërmande mooy not àtte.

Ku gëm dina ko feeñal ciy jëfam

14 Te lii itam samay bokk: ku ne gëm nga,
te jëfewoo ko, loolu lu muy jariñ? Ndax
googu ngëm man na laa musal?
15 Su amee mbokk ci seen biir, mu rafle
te amul dund, muy góor walla jigéen,
16 te kenn ci yéen ne ko: «Demal ak
jàmm, nga solu te lekk,» te fekk fajuleen
aajoom, loolu lu muy jariñ?
17 Noonu ngëm gu àndul ak jëf, amul
benn njariñ.
18 Waaye xanaa dina am ku ne: «Yaw am
nga ngëm, man am naa ay jëf.» Yaw nag
won ma sa ngëm gu àndul ak jëf; man, ma
feeñal la sama ngëm ci samay jëf.
19 Gëm nga ne Yàlla kenn la; loolu lu
baax la, waaye xamal ne, jinne yi it gëm
nañu loolu, ba dañoo tiit bay lox.
20 Yaw mi gàtt xel, kaay ma won la ne
ngëm gu àndul ak jëf, amul njariñ.
21 Sunu maam Ibraayma, ndax du ci kaw
jëf la ko Yàlla àttee ni ku jub, ci li mu joxe
doomam Isaaxa ni sarax?
22 Kon gis nga ne ngëm dafa lëngoo ak
ay jëfam, te ngëmam mat ci kaw jëf jooju.
23 Noonu li ñu wax ci Mbind mi am na,
bi mu naan: «Ibraayma gëm na Yàlla, te
Yàlla jàppe ngëmam ni njub,» ba ñu ko
wooye xaritu Yàlla.
24 Kon nag gis nga ne Yàlla ci jëf lay àtte
nit ni ku jub, waaye du ci kaw ngëm kese.
25 Naka Raxab jigéenu moykat bi itam,
ndax du ci noonu la ko Yàlla àttee ni ku
jub, ci li mu teeru ndawi Yawut yi, te
jaarale leen ca poot ba?
26 Kon nag ni jëmm ju amul ruu nekke
ndee, noonu la ngëm gu àndul ak jëf
nasaxe.

3

Moom sa làmmiñ

1 Samay bokk, bu ñépp di sababloo
nekk jànglekatu mbooloo mi, xam ne nun
jànglekat yi, àtte bi nuy jaar mooy gëna
diis.
2 Ndaxte nun ñépp sikk nanu ci fànn yu
bare. Ki sikkul ci kàddoom, ku mat nga te
mana not sa yaram wépp.
3 Noonu ku laab fas, ngir mu déggal la,
not nga jëmmam jépp.
4 Gaal yi it yu réy lañu, te ngelaw lu am
doole di leen jañax, waaye dawalkat bi,
weñ gu tuuti la leen di jëme fu ko neex.
5 Ci noonu làmmiñ, cér su tuuti la, waaye
day bàkkoo jëf yu réy.
Seetleen ni ferñent tuutee te mana lakk
àll bu yaatu.
6 Noonu it làmmiñ sawara la, di bon-
bonu àddina ci biir cér yi, tey musibaal
jëmm jépp. Jum la, bu Seytaane taal, muy
lakk àddina.
7 Nit man na not xeeti rab yépp: rabi àll
yi, picc yi, yiy raam ak yi ci géej gi— not
na lépp.
8 Waaye làmmiñ kenn manu koo not;
musiba la mu dul dal mukk, fees dell ak
daŋar juy rey.
9 Làmmiñ lanuy sante Boroom bi, di
sunu Baay, ba noppi móoloo ko nit, ñi Yàlla
sàkk ci meloom.
10 Gémmiñ gi sante mooy móoloo. Yéen
samay bokk, loolu warula am.
11 Ndax ndox mu lewet ak mu wex
dinañu ballandoo ci genn mbënn?
12 Samay bokk, ndax mas ngeena gis
garabu figg gu meññ oliw, walla garabu
reseñ gu meññ ay figg? Mukk! Mbënnu
xorom manta nàcc mukk ndox mu neex.
13 Ana ku neex xel ci yéen, ana kuy
boroom xam-xam? Na ko wone ciy jëfam
ak dundam gu sell, te feeñal xelam ci
jikkoom ju lewet.
14 Waaye ku am ci sa xol farlu gu laloo
wextan ak wut aw tur, bul bàkku, di weddi
dëgg.
15 Xel moomu jógewul ci kaw; jëfu
àddina la, di jikkoy niti kese, te jóge ci
Seytaane.
16 Ndaxte fu wextan ak wut aw tur dugg,
indi fa xëccoo ak bépp ñaawteef.
17 Waaye xel mi jóge ci kaw daa sell, ba
noppi ànd ak jàmm te lewet, nooy, fees dell
ak yërmande ak jëf yu rafet; àndul ak genn
parlàqu, amul genn naaféq.
18 Te nitu jàmm dina bey toolu jàmm,
góob njub.

4

Wàkkirluleen ci Yàlla

1 Xeex yi ak xuloo yi ci seen biir nag, lu
leen waral? Xanaa du ci seeni bëgg-bëgg,
yiy xeex ci seeni cér?
2 Dangeen di mébét waaye dungeen am;
dangeen di bóome, boole ci kiñaan, waaye
li ngeen di yóotu, dungeen ko jot; dangeen
di xuloo ak a xeex waaye dungeen am
dara, ndaxte ñaanuleen Yàlla.
3 Bu ngeen ñaanee sax, dungeen jot
dara, ndax yéena ngi ñaan ci naaféq, ngir
gëna topp seen nafsu.

4 Yéen ñi fecci seen kóllëre ak Yàlla,
xanaa xamuleen ne mbëggeelu àddina,
mbañeel la fa Yàlla? Ku bëgga xaritoo ak
àddina nag, noonoo nga ak Yàlla.
5 Xanaa yaakaar ngeen ne Mbind mi day
wax cig neen, ci li mu ne: «Yàlla am na
mbëggeel gu fiir ci Xel mi mu def ci nun.»
6 Waaye yiwu Yàllaa ko ëpp. Moom la
Mbind mi wax ne:
«Yàlla dàq na ñi réy,
waaye yiwal na ñi woyof.»
7 Kon nag wàkkirluleen ci Yàlla, waaye
dàqleen Seytaane, te dina daw, ba sore
leen.
8 Jegeleen Yàlla, mu jege leen. Yéen
bàkkaarkat yi, sellal-leen seeni loxo; yéen
ñi am xel ñaar, laabal-leen seeni xol.
9 Toroxluleen te naqarlu, bay jooy; de-
fleen seeni ree aw naqar, te seen mbég
nekk tiis.
10 Suufeel-leen seen bopp fa kanam Bo-
room bi, kon dina leen yékkati.

Buleen sikkal seeni moroom

11 Yéen bokk yi, buleen ŋàññante. Ku
ŋàññ sa moroom mbaa nga ñaaw njort, ba
àtte ko, diiŋat nga yoonu Yàlla te àtte ko.
Ku àtte yoon wi nag sàmmoo ko, waaye
danga koo àtte.
12 Kenn rekk mooy tëral yoon, kooku
rekk mooy àtte; moo mana musle, moo
mana alage. Te sax yaw miy àtte sa bokk
yaay kan?

Buleen damu

13 Léegi nag dégluleen, yéen ñiy wax
ne: «Tey walla ëllëg dinanu dem ca dëkk
sàngam, def fa at, di fa sàkku xaalis ci
jula.»
14 Ndax dangeena xam seen ëllëg? Luy
seen dund? Xanaa cóola doŋŋ luy naaw ci
diir bu gàtt, daldi naaxsaay.
15 Lii kay ngeen waroona wax: «Bu
soobee Boroom bi, dinanu dund, tey def
nàngam ak nàngam.»
16 Waaye fi mu ne, naagu ngeen bay
damu, te damoo noonu baaxul.
17 Kon nag ku xam def lu baax te defoo
ko, bàkkaar nga.

5

Boroom alal, yiy not néew-ji-doole

1 Dégluleen yéen boroom alal yi,
jooyleen te naqarlu ndax mbugal, gi leen
di xaar.
2 Seen alal seey na, seen yére yi maxe na,
3 seen wurus ak seen xaalis xomaag na.
Xomaag jooju seede lay doon, su leen di
daanlu, ba lakk leen ni sawara. Dajale
ngeen alal ju ne gàññ, te fekk yéena ngi
ci mujug jamono.
4 Dégluleen! Jooyi xaalis bi ngeen sàcce
ci gubkat, yi leen doon liggéeyal, ak yuuxi
góobkat yi, dugg nañu ci noppi Boroom
gàngoori xare yi.
5 Ci barele ak bànneex ngeen dunde ci
kaw suuf, di yafal seen bopp, fekk bésu
rendi baa ngii.
6 Daan ngeen ku jub, ba rey ko sax, te
bañul.

Muñleen ci biir tiis

7 Yéen samay bokk, muñleen, ba Bo-
room bi délsi ci ndamam. Seetleen
ci beykat bi, ni muy xaare njariñ ci
meññeefu suuf, tey muñ, céebo ba bët
wàcc.
8 Yéen itam nag muñleen te dëgëral seen
xol, xam ne ñëwug Boroom bi ci ndamam
jege na.
9 Buleen jàmbatante, samay bokk, ngir
ragal Yàlla àtte leen. Àttekat baa ngi ci
bunt bi sax!
10 Bokk yi, defleen yonent, yi wax ci turu
Boroom bi, seeni royukaay ci muñ tiis ak
ci góor-góorlu.
11 Xam ngeen ne ñiy góor-góorlu, ñu
barkeel lañu. Dégg ngeen muñ ga Ayóoba
amoon, te gis muj gu rafet, ga ko Boroom
bi jagleel, ndax Boroom bi kuy ñeewante
la te bare yërmande.
12 Te li fi raw samay bokk, buleen
waat mukk, bu muy ci asamaan mbaa ci
suuf mbaa ci leneen lu mu mana doon.
Nangeen yem ci: «waaw» ak «déedéet»,
ngir bañ cee layoo fa kanam Yàlla.

Dooley ñaan gu ànd ak ngëm

13 Su amee ci yéen ku nekk ci tiis, na
ñaan ci Yàlla. Ku nekk ci mbég, na sant
Yàlla ciy woy.
14 Su amee ci yéen ku wopp, na woo njiiti
mbooloo mi, ñu ñaanal ko te diw boppam
ci turu Boroom bi.
15 Ñaan gu ànd ak ngëm dina musal ki
wopp, ba Boroom bi yékkati ko. Su ko
fekkoon ak i bàkkaar sax, Yàlla dina ko
baal.
16 Kon nag waxanteleen seeni bàkkaar
tey ñaanalante, ngir ngeen wér. Ñaanu
aji jub gu dëggu, dooleem amul kem.
17 Naka noonu Ilyaas nit la woon ku
bindoo ni nun, waaye bi mu saxee ci ñaan
Yàlla, ngir mu baña taw, ndox laalul suuf
diirub ñetti at ak genn-wàll.
18 Gannaaw ga mu dellu ñaan, asamaan
daldi taw, te suuf si saxal meññeef.
19 Samay bokk, su amee ci yéen ku réere
dëgg, te am ku ko gindi,
20 na xam lii: ku gindi bàkkaarkat ci
réeram, musal nga nit ci dee te faral ko
bàkkaar yu bare.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Piyeer, ndawul Yeesu Kirist, maa
leen di bind, yéen doxandéem yi tasaaroo*
ci diiwaani Pont, Galasi, Kapados, Asi ak
Bitini. Yàlla Baay bi tànn na leen,
2 ci li mu leen xam bu jiitu, te sédde leen
boppam ci jëfu Xel mu Sell mi, ngir ngeen
déggal ko, te seen xol laab ndax deretu
Yeesu Kirist. Na leen Yàlla dollil yiw ak
jàmm.

Yaakaar ju sax

3 Cant ñeel na Yàlla, Baayu sunu Boroom
Yeesu Kirist! Moo nu judduwaatal ci
yërmandeem ju bare, ba may nu yaakaar
ju sax ndax ndekkitel Yeesu Kirist.
4 Sédd na leen cér bu dul yàqu, du
gàkk te du seey mukk, dencal leen ko ci
asamaan,
5 yéen ñi muy aar ci dooleem,
sukkandikoo ci ngëm, di leen nége mucc,
gi mu nara feeñal bés bu mujj ba.
6 Yéena ngi bég bu baax ci biir yaakaar
jooju, doonte sax, su waree am, yéena ngi
dékku tiis ab diir, ci seen jànkoonte ak
nattu yu wuute.
7 Xam ne nattu yooyu dinañu sellal seen
ngëm, ni sawara di setale wurus, fekk
wurus luy wéy la, te ngëm a ko gën fuuf.
Noonu seen ngëm dina yelloo cant, ndam
ak màgg, bés bu Yeesu Kirist feeñee.
8 Masuleen koo gis waaye bëgg ngeen
ko, gisuleen ko waaye gëm ngeen ko te am
mbég mu xel dajul, mu fees dell ak ndam,
9 di jot muj gi ngëm séentu, maanaam
muccu xol.
10 Naka mucc googu nag, yonent yi
xamle yiw, wi ngeen naroona joti, seet
nañu ko te gëstu ko.
11 Bi Xelum Kirist, mi nekkoon ci ñoom,
seedee lu jiitu coonoy Kirist ak ndam la
cay topp, jéem nañoo takk, kañ ak nan lay
ame.
12 Waaye Yàlla xamal na leen ne
moomuñu woon kàddu googu ñu wax,
waaye yéena ko moom. Te mooy kàddu
gi ngeen dégg ci gémmiñu ñi leen doon
jottali xibaaru jàmm bi, ci dooley Xel mu
Sell, mi Yàlla yónnee asamaan; malaaka yi
sax bëgg nañoo gëstu yëf yii.

Sell

13 Kon fagaruleen ci seeni xalaat te
maandu, di wékk seen yaakaar jépp ci yiw,
wi leen Yàlla di jagleel bés bu Yeesu Kirist
di feeñ.
14 Gannaaw gaayi Yàlla yu koy déggal
ngeen, buleen toppati bëgg-bëgg, yi ngeen
toppoon, bi ngeen xamagul Yàlla.
15 Waaye na seen dund gépp sell, ni Yàlla
mi leen woo selle.
16 Ndaxte Mbind mi nee na: «Sell-leen,
ndaxte ku sell laa.»
17 Gannaaw nag Yàlla, mi ngeen di
wooye Baay, mooy àtte jëfi ñépp te du
gënale kenn, saxleen ci ragal ko diirub
seen ngan ci àddina.
18 Xam ngeen ne, Yàlla jot na leen ci
seen dund gu tekkiwul dara, gi maam ya
nekkoon; te jotuleen ak yu deme ni xaalis
mbaa wurus yuy wéy,
19 waaye ci deretu Kirist ju tedd ji, mel
ni gàttub sarax bu sikkul te wàññikuwul.
20 Yàlla xamoon na ko, ba àddina
sosoogul, waaye léegi ci mujug jamono
feeñal na ko ndax yéen
21 ñi jaar ci moom gëm Yàlla. Te Yàlla
dekkal na ko, sol ko ndam, ngir ngeen
wékk seen ngëm ak seen yaakaar ci Yàlla.
22 Kon nag gannaaw déggal ngeen dëgg
gi, ba sellal seeni xol te am mbëggeel gu
dëggu, bëgganteleen mbëggeel gu tar ak
seen xol bépp.
23 Ndaxte du ci jiwu wuy yàqu ngeen jud-
duwaate, waaye ci jiwu wu sax, maanaam
kàddug Yàlla giy dund tey sax.
24 Ndaxte:
«Nit ñax la,
ndamam di tóor-tóor kese;
ñax day wow, tóor-tóor ruus,
waaye kàddug Boroom bi day sax ba
fàww.»
25 Te kàddu googu mooy xibaaru jàmm, bi
ñu leen doon yégal.

2

1 Kon nag dëdduleen gépp coxor, gépp
njublaŋ, naaféq, kiñaan ak jëw.
2-3 Gannaaw ay liir ngeen yuy doora
juddu te mos ci mbaaxug Boroom bi,
nàmpleen ci meew mu sell, miy dundal
seen xol, ba màgg ci biir muccu Yàlla.

Mbooloom Yàlla dafa mel ni tabax, Kirist mooy fondamaa ba

4 Kon nag ñëwleen ci moom; nit ñi bañ
nañu ko, waaye Yàlla fal na ko te teral ko.
Mi ngi mel ni doju tabax, waaye doj wuy
dund la,
5 te yéena ngi mel niy doj yuy dund yu
Yàllay defare dëkkukaayam. Noonu ay
sarxalkat yu sell ngeen, ngir jébbal ko ay
sarax yu ngeen tibbe ci seen xol te neex ko
ndax Yeesu Kirist.

* **1:1** Dafa mel ni, ñi gëm Kirist ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu.

6 Looloo tax bind nañu:
«Maa ngi samp fi ci Siyoŋ doju koñ. Doj wu tedd la, wu ma tànn;
ku gëm ci moom, sa yaakaar du tas mukk.»
7 Kon nag yéen ñi gëm am ngeen cér ci teraangaam. Waaye naka ñi gëmul:
«Doj wa tabaxkat ya sànni,
mujj na di doju koñ.»
8 Te it:
«Doj la wuy fél nit,
di xeer wu koy fakktal.»
Dañu cee fakktalu, ndaxte gëmuñu kàddug Yàlla, te loolu la Yàlla dogal ci ñoom.
9 Waaye yéen xeet wu Yàlla tànn ngeen, di askanu sarxalkati Buur Yàlla, askan wu sell ngeen, di mbooloom Yàlla, ngir ngeen yégle ngëneelam, moom mi leen woo, ba génne leen lëndëm gi, tàbbal leen ci leeram gu yéeme gi.
10 Démb nekkuleen woon ci dara, waaye tey mbooloom Yàlla ngeen; booba jotuleen woon yërmandeem, waaye léegi jot ngeen ko.
11 Samay xarit, yéen ñiy ay gan ak i doxandéem ci àddina si, maa ngi leen di dénk lii: dëdduleen bànneexi bakkan yiy xeex ak xol.
12 Na seen dundin rafet ci biir xeeti àddina, kon doonte ñu di leen sosal ay ñaawteef, dinañu gis seeni jëf yu rafet bay màggal Yàlla, bés bu leen feeñoo.

Déggal-leen njiit yi

13 Na seen nangub Boroom bi tax, ngeen déggal képp kuy kilifa, muy buur ba gëna kawe,
14 mbaa jawriñ yu mu yebal, ngir ñu yar ñiy def lu bon, te teral ñiy def lu baax.
15 Ndaxte noonu la coobarey Yàlla tëdde, maanaam ngeen sax ci def lu baax, ba wedamloo jayil yi xamul dara.
16 Li leen Yàlla goreel nag, bu mu tax ngeen mbubboo ko, bay def lu bon, waaye ngeen gëna feddali seen jaamu Yàlla.
17 Teral-leen ñépp, bëgg kureelu bokk yi, ngeen ragal Yàlla te teral buur bi.

Kirist sunu royukaay ci dékku coono

18 Yéen jaam yi, déggal-leen seeni sang ak wegeel gu mat sëkk, waxuma ñi baax te lewet rekk, waaye sax ñu wex ñi.
19 Ndaxte su ngeen dékkoo tiis, di sonn ci lu dul yoon ndax seen ànd ak Yàlla, loolu lu rafet la.
20 Su ngeen tooñee te muñ i pes, luy pey gi? Waaye su ñu leen fitnaalee ci def lu baax te ngeen muñ ko, jëf ju rafet la fa kanam Yàlla.
21 Ndaxte ci loolu la leen Yàlla woo, ndaxte Kirist itam sonn na ngir yéen, teg fi seen kanam royukaay, ngir ngeen jaar ciy tànkam.
22 «Masula def bàkkaar,
te jenn waxu njublaŋ masula génn ci gémmiñam.»
23 Saaga nañu ko te feyuwul, fitnaal nañu ko te tëkkuwul, waaye mu dénk boppam ki yor àtte bu dëgg bi.
24 Gàddu na moom ci boppam sunuy bàkkaar ca bant, ba ñu ko daajoon, ngir nu tàggook bàkkaar, sóobu ci dund gu jub; ndax ay gaañu-gaañoom may na nu ag wér.
25 Ndaxte yéena ngi réeroon niy xar, waaye léegi délsi ngeen ci sàmm, biy aar seeni xol.

3

Jigéen ak jëkkëram

1-2 Yéen itam jigéen ñi, na ku nekk nangul sa jëkkër. Noonu su amee góor gu gëmul kàddug Yàlla, te gis soxnaam di dund dund gu sell, boole ci weg ko, loolu dina ko gindi ci lu àndul ak wax.
3 Bu seen taar aju ci col, maanaam ay létt, wurus mbaa yére yu rafet,
4 waaye nay taar bu sax bu nekk ci biir, di xol bu nooy te dal, ndax loolu lu takku la fa Yàlla.
5 Ndaxte jigéeni démb yu sell, ya gëmoon Yàlla, loolu moo doon seen taar; nanguloon nañu seen jëkkër,
6 ni Saarata déggale woon Ibraayma, ba daan ko wooye «Sang bi». Yéen nag, su ngeen dee def lu baax te bañ cee boole genn njàqare, kon mel na ni Saarataa leen jaboote.
7 Te yéen itam góor ñi, na ku nekk ci yéen am xel, ci ni ngay ànde ak sa soxna, xam ne àndandoo ju la gëna néew doole la. Joxleen ko teraanga ju mat, ndax yéena yem cér ci yiwu Yàlla, wi nu ubbil buntu dund gu dul jeex. Noonu dara du mana yàq seeni ñaan.

Ku ñu fitnaal ndax njub

8 Kon nag bokkleen xalaat, bokkleen i tiis, bëgganteleen, yërëmante te woyof.
9 Ku la def lu bon mbaa mu saaga la, bul feyu, waaye ñaanal ko lu baax; ndaxte ci loolu la leen Yàlla woo, ngir barkeel leen.
10 Ndaxte:
«Ku bëgga am dund gu naat
te fekke bés yu rafet,
na jàpp làmmiñam ci lu bon,
sàmm gémmiñam ci fen.
11 Na dëddu lu bon, tey def lu baax,
na xënte jàmm te sax ci.
12 Ndax Boroom baa ngi xool ñi jub bëti yërmande,
di dékk noppam seeni ñaan,
waaye day dàq ñiy def lu bon.»
13 Te it kan moo leen di sonal, su ngeen góor-góorloo ci def lu baax?

14 Doonte ñu di leen fitnaal sax ci def lu
jub, ñu barkeel ngeen. Buleen tiit nag ndax
seeni xëbal, mbaa ngeen di ci am njàqare.
15 Waaye màggal-leen Kirist Boroom bi
ci seeni xol, te jekk ngir tontu ku lay laaj
ci seen yaakaar ji ngeen am;
16 waaye na tont li lewet te ànd ak
wegeel. Àndleen ak xel mu dal; noonu ñi
leen di sikkal ndax seen dund gu rafet ci
gëm Kirist, dinañu rus ci seeni sos.
17 Ñu fitnaal la ndax jëf ju baax, su dee
mooy coobarey Yàlla, moo gën ñu fitnaal
la ndax jëf ju bon.
18 Ndaxte Kirist ci boppam dee na benn
yoon ba fàww, ngir dindi bàkkaar yi,
moom mi jub ngir ñi jubadi, ngir yóbbu
leen fa Yàlla; dee na ci jëmm, waaye
dundaat na ci xel.
19 Ci biir xel moomu la yégleji ndamam
ca ruu ya Yàlla tëj kaso;
20 maanaam ña weddi woon ca jamonoy
Nóoyin, fekk Yàlla muñaloon na leen diir
bu yàgg, dajeek Nóoyin doon yett gaal ga.
Ñu néew, maanaam limub juróom ñett,
dugg nañu ca gaal ga, jaar ca ndox ma, ba
mucc.
21 Loolu misaal la tey, ci li ñu nuy sóob
ci ndox, te nu mucc; waxuma laabal sobe
si taq ci yaram, waaye wuyu Yàlla ak xel
mu dal. Li nu may mucc googu, mooy
ndekkitel Yeesu Kirist,
22 mi yéeg asamaan, toog fa ndijooru
Yàlla, mu tiim malaaka yi ak boroom sañ-
sañ yi ak boroom doole yépp.

4

Nekkal-leen Yàlla

1 Gannaaw Kirist nag sonn na ci
yaramam, gànnaayooleen xelam moomu,
ndaxte ku sonn ci yaramam, tàggoo na ak
bàkkaar.
2 Noonu diir bi ko dese ci kaw suuf,
dëddu na bànneexi bakkan, jublu ci coo-
barey Yàlla.
3 Ndaxte àndoon ngeen démb ci xalaati
ñi xamul Yàlla, di dund ciy ñaawteef ak
topp seen bakkan, di màndi ak a xawaare,
di xér ci biiñ ak a jaamu ay xërëm yu
araam, waaye na fi yem nag.
4 Ñiy jëfe noonu waaru nañu, ba di leen
sosal, ci li ngeen àndul ak ñoom, sóobu ci
seeni moy yu dul jeex,
5 waaye dinañu masa teew fa kanam ki
nara àtte ñiy dund ak ñi dee.
6 Looloo waral it ñi dee sax, ñu jottali
leen xibaaru jàmm bi, ngir ñu dunde Yàlla
ci seen xel, doonte sax nit ñaa ngi leen
daan fitnaal ci àddina.
7 Te itam muju lépp jegesi na; nangeen
maandu te foog, ba mana ñaan ci Yàlla.
8 Li gëna am solo mooy, ngeen bëggante
mbëggeel gu tar, ndax mbëggeel day suul
bàkkaar yu bare.
9 Ganalanteleen ci lu àndul ak njàmbat.
10 Te lu la Yàlla jagleel kenn ku nekk ci
yéen, nanga ko bokk ak ñépp ni jawriñ ju
jub, ci séddale yiwu Yàlla wu yaatu.
11 Kuy jottali kàddug Yàlla, na mel ni
Yàllaay wax. Kuy jëf it, na jëfe dooley
Yàlla, ngir turu Yàlla màgg ci lépp jaar ci
Yeesu Kirist, mi yelloo ndam ak kàttan ba
fàww. Amiin.

Ñiy tegoo fitna ngir turu Kirist

12 Yéen samay xarit, ci mbirum nattu bu
tànge ni daay, bi dal ci seen kaw, bumu
leen jaaxal, ba ngeen teg ko ni lu xel dajul.
13 Waaye bégleen ci cér, boobu ngeen
am ci coonoy Kirist, ngir bés bu ndamam
di feeñ, ngeen bég ak mbég mu ëpp xel.
14 Su ñu leen jànnee sax ci turu Kirist,
xamleen ne ñu barkeel ngeen, ndax Xelum
Yàllaa ngi ci yéen, di firndeel seen ndamu
ëllëg.
15 Buñu sonal kenn ci yéen ci li mu rey
nit walla mu sàcc, mbaa def lu bon, walla
dugg ci lu yoonam nekkul.
16 Waaye ku ñu sonal ndax waayu Kirist
nga, bu ci rus, waaye nga màggal Yàlla ci
tur woowu.
17 Ndaxte àpp bi jot na, àtte baa ngi
tàmbalee ci nun waa kër Yàlla. Su
tàmbalee ci nun nag, luy muju ñi weddi
xibaaru Yàlla?
18 Te:
«Su muccu ki jub jafee,
luy doon muju ki weddi te dëng?»
19 Kon nag ñi tegoo fitna ci coobarey
Yàlla, nañu sax ci def lu baax, dénk seen
bopp Yàlla, miy Bindkat biy sàmm kóllëre.

5

Ñiy sàmm mbooloom Yàlla

1 Kon yéen njiit yi, maa ngi leen di
dénk, man miy njiit ni yéen, man mi seede
coonoy Kirist te am cér ci ndam li nara
feeñ.
2 Lii laa leen di ñaan: sàmmleen géttug
Yàlla, gi mu leen dénk, di ko wottu,
waxuma ci sañul-bañ, waaye di surgay
Yàlla ci xol bu tàlli; ngeen def ko ak xol
bu laab te bañ cee séentu alal.
3 Buleen not ñi leen Yàlla dénk, waaye
ngeen nekk ay royukaay fi kanam jur gi.
4 Noonu waxtu wu Boroom gétt gi
feeñee, dina leen jagleel kaalag ndam guy
sax ba fàww.
5 Noonu itam yéen ndaw ñi, nangeen
déggal mag ñi. Te yéen ñépp, solooleen
woyof ci seen biir, ndaxte:
«Yàlla day dàq ñi réy,
di yiwal ñi woyof.»

6 Suufeel-leen seen bopp kon ci ron loxob
Yàlla bu am kàttan, ngir mu yékkati leen
ci jamono ju ko soob.
7 Te ngeen yenniku ci kawam seen njàqare
jépp, ndax ku leen ñeewante la.
8 Maanduleen te foog, ndax seen noon
Seytaane mu ngi wër, ni gaynde guy
yëmmu, di rëbb ku mu yàpp.
9 Jànkoonteleen ak moom ci biir ngëm
gu takku, xam ne kureelu bokk yi ci àddina
yépp, ñu ngi daj ay fitna ni yéen.
10 Te Yàlla mi jagoo yiw wépp te woo
leen ci darajay Kirist, ngir ngeen bokk ci
ndamam li sax, gannaaw bi ngeen yendoo
bëccëgu tiis, dina leen yeesalaat, di leen
dëgëral ak a dooleel, ba ngeen sampu.
11 Yal na Yàlla yelloo màgg ba fàww.
Amiin.

Tàggoo

12 Bind naa leen ci lu gàtt ci ndimbalu
Silwan, mi ma jàpp ni sama mbokk mu
takku. Dénk naa leen, di leen seedeel ne
lii mooy yiwu Yàlla dëgg; kon nag saxleen
ci.
13 Mbooloo mi nekk ci dëkk bi ñuy wax
Babilon te Yàlla tànn ko ni yéen, moo di
leen nuyu, ñoom ak Màrk sama doomu
diine.
14 Nuyoonteleen ak saafoonte yu sell. Yal
na jàmm ñeel képp ku gëm Kirist.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may PIYEER, mu bind ko

1 Man Simoŋ Piyeer, jaamu Yeesu Kirist ak ndawam, maa leen di bind, yéen ñi
Yàlla jagleel ngëm gu rafet ni nun, aju ci
njubu sunu Yàlla ak Musalkat, Yeesu Kirist.
2 Na leen Yàlla dollil yiw ak jàmm, jaar
ci xam ko ak Yeesu sunu Boroom.

Dëggal sa bokk ci Yàlla

3 Dooley Yàlla moo nu may lépp lu aju
ci dund gu sax ak ragal Yàlla, jaarale ko
ci xam gi nu ko xam, moom mi nu woo ci
kaw ndamam ak dooleem.
4 Noonu la nu dige ay dige yu rafet te réy
ba ëpp xel, ngir nu gëm leen, te Yàlla sol nu
jikkoom, nu mucc ci yàqute, gi bànneexu
bakkan samp ci àddina si.
5 Na loolu tax ngeen góor-góorlu, ba
yokk ci seen ngëm njàmbaar, ci njàmbaar
googu ngeen yokk ci xam-xam, yokk ci not
sa bopp.
6 Not sa bopp googu, ngeen yokk ci muñ,
yokk ci ragal Yàlla,
7 yokk ci sopp mbokk, yokk ci bëgg
ñépp.
8 Ndaxte bu leen jikko yooyu soloo, ba
sax ci yéen, dina tax seen xam Yeesu Kirist
Boroom bi am njariñ te jur mbaax.
9 Waaye ku ñàkk jikko yooyu, ay bëtam
dañoo lëndëm ba gumba, te fàtte na, ni ko
Yàlla fóotale bàkkaari démb.
10 Kon nag samay bokk, gannaaw
Yàlla da leena tànn te woo leen, góor-
góorluleen ci feddali ko ak seen kem
kàttan. Ndaxte su ngeen ko defee,
dungeen jeng mukk.
11 Te noonu dingeen tàbbi ak ndam ci
nguur gu sax gu sunu Boroom, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist.

Kàddu gi Yàlla jaarale ci yonent yi

12 Wóor na ma ne xam ngeen loolu, ba
sampu ci dëgg gi leen Yàlla jagleel, waaye
fas naa yéene, may sax ci di leen ko fàttali.
13 Te jàpp naa ko, muy sama warugar,
feek maa ngi noyyi, ma di leen fàttali loolu,
ba yee leen.
14 Ndaxte xam naa ne léegi ma jóge fi,
ni ma ko Yeesu Kirist Boroom bi leerale
woon.
15 Te dinaa góor-góorlu, ngir sama gan-
naaw ngeen di fàttaliku li ma leen doon
wax.
16 Bi nu leen yégalee dooley Yeesu Kirist
sunu Boroom ak ñëwam ci biir ndam,
sukkandikuwunu woon ciy léeb yu sësul
fenn, waaye danoo teewe ag màggam.
17 Ndaxte Yàlla Baay bi sol na ko ter-
aanga ak ndam, te baatub Aji Màgg ju tedd
ji jib na ne: «Sama Doom a ngii, di sama
Soppe; ci moom laa ame bànneex.»
18 Te nun dégg nanu baat boobu jóge
asamaan, bi nu nekkee ak moom ca tund
wu tedd wa.
19 Noonu bir na ne waxu yonent yi wér
na, te war ngeen koo fonk; mi ngi mel ni
làmp buy leer ci bérab bu lëndëm, ba kera
fajar di xar, te biddiiwu njël bi feq, leeral
seeni xol.
20 Waaye jëkkleena xam ne amul jenn
waxu yonent ci Mbind mi, ju balle ci xelu
boppam.
21 Ndaxte kenn ci yonent yi masula wax
ci coobarey boppam, waaye Xel mu Sell mi
daa na xiir nit ñi, ñu yégle kàddug Yàlla.

2

Jànglekat yu réer yi ak seen muj

1 Waaye ci bànni Israyil, amoon na
naaféq yu mbubboo turu yonent, ni
muy ame seen biir ñuy mbubboo turu
jànglekat. Ci seeni pexe dinañu dugal ci
yéen xalaat yu sànke, di weddi Boroom bi
leen jot, tey yóbbe seen bopp alkànde ju
teew.
2 Ñu bare dinañu leen fekki ci seeni
ñaawteef, ba gàkkal yoonu dëgg ci bëti
nit ñi.
3 Seen bëgge dina tax, ñu dabb-daaxe ay
wax, ngir nax leen, ba lekk seenus tuut.
Waaye àtte baa ngi leen di xaar, te seen
alkànde di leen teeru.
4 Ndaxte Yàlla jéggalul malaaka ya
bàkkaaroon, waaye tàbbal na leen
sawara, tëj leen ca kàmb yu lëndëm, di
leen nége àtte ba.
5 Te it jéggalul àddina su jëkk sa weddi
woon, ba xooj ko ci ndoxu mbënn ma,
waaye musal na Nóoyin rekk, mi daan
waare ci njub, moom ak juróom ñaari nit.
6 Te it Yàlla daan na dëkki Sodom ak
Gomor, raafal leen cig lakk, ñuy misaalu
ñiy weddi ëllëg.
7 Waaye musal na Lóot mi jub, mi
sonnoon ndax ñaawteefi ñu dëng, ñooñu
mu nekkaloon.
8 Ndaxte Lóot, mi dëkkoon ci seen biir,
dafa dëkke woon tiisu xol, ndax ñaawteef
yi mu gis ak a dégg guddi ak bëccëg.
9 Gannaaw loolu lépp am na nag, nanu
bir ne Boroom bi man na musal aji gëm ji
nekk ci nattu, te denc ñi jubadi, ngir alag
leen bésu àtte ba.
10 Rawatina ñiy topp seen bakkan ciy
bëgg-bëgg yu ruslu, te faalewuñu genn
kilifteef. Ñu ñeme Yàlla lañu, te dëgër

bopp, ba ragaluñoo xas kilifa ya gëna
kawe.
11 Fekk sax malaaka, yi leen ëpp doole
ak kàttan, tey sax ca jataayu Boroom bi,
ñemewuñoo xas kilifa yooyu.
12 Waaye ñoom dañuy xas ci biir yi ñu
xamul. Ñoom ak bàyyima ñoo yem, di ay
mbindeef yuy tañaxu, te tër rendi rekk a
jekk ci ñoom; dees na leen rey ni bàyyima,
13 muy seen peyug njubadi.
Xawaare bëccëg ndarakàmm mooy seen
bànneex. Su ñuy lekkandoo ak yéen,
dañuy bànneexu ci seeni bëgg-bëgg, di ay
gàkk ak i sikk ci seen biir.
14 Jigéen ju seen bët tegu, ñu xédd ko, ba
duñu tàggook moy mukk. Ku ñàkk pastéef
ñu fàbbi la. Ñu xelu lañu jëme cig bëgge.
Ñu alku lañu!
15 Réer nañu ba wàcc yoon wu jub wi,
topp yoonu Balaam, doomu Bosor*, mi
bëgge xiiroon ci njubadi.
16 Waaye déggadeem yóbbe na ko yer-
aange; xam ngeen ne mbaam-sëf du wax,
waaye mbaam wax na ak moom ci làmmiñ
wu bir, ngir mu génn ci ndofam googu.
17 Ñooñule ay teen yu dëy lañu, di xiini
lay yu ngelaw liy naawal, te seen pey mooy
lëndëm gu ne taraj.
18 Dañuy fàbbi ñu naroona mucc ci
àddina ju réer, dig leen ak làmmiñ yu neex
bànneexi bakkan yu jéggi dayo.
19 Dañu leen di dig ngoreel, te fekk ñoom
ci seen bopp jaami yàqute lañu, ndaxte lu
la not, jaamam nga.
20 Su ñu xamee Boroom bi, di sunu
Musalkat Yeesu Kirist, ba mucc ci sobes
àddina, ba noppi sóobuwaat ca, ba mu not
leen, seen muj moo yées seen njàlbéen.
21 Ndaxte ñu xam yoon wu jub wi, ba
noppi dëddu ndigal lu sell li ñu déggoon,
bañoon koo xam moo gënoon ci ñoom.
22 Noonu seen mbir dëggal na li ñuy wax
ne: «Xaj mooy waccu, di ko lekkaat,» te
it: «Mbaam-xuux, loo ko sang sang, mu
xalangu ci ban.»

3

Bésu Boroom bi

1 Yéen samay xarit, sama ñaareelu
bataaxal a ngi nii. Bind naa leen, ngir xiir
leen ci xalaat yu sell.
2 Maa ngi leen di fàttali kàdduy yonent
yu sell, yi fi jiitu woon, ak ndigalu Boroom
bi sunu Musalkat, li ngeen déggoon ci
ndaw, yi Yàlla yebaloon fi yéen.
3 Nangeen jëkka xam lii: mujug jamono
dingeen gis ay tiiñalkat, di topp seen
bakkan; dinañu leen tiiñal
4 ci di leen ne: «Ki dige woon ne dina
ñëw, ana mu? Ndaxte baay ya nelaw nañu,
waaye lépp a ngi dox ca njàlbéen ga ba
tey.»
5 Fekk bëgguñoo xam lii: kàddug Yàllaa
tax, asamaan ak àddina yu jëkk ya juddoo
ca ndox te dunde ko.
6 Te ndox it moo labal àddina sa, raafal
ko.
7 Te kàddug Yàlla googu moo denc
asamaan yii fi nekk ak suuf si, ngir lakk
leen; Yàllaa ngi leen di nége bésub àtte,
ba muy alag ñi weddi.
8 Yéen samay xarit, buleen umple ne
benn bés ak junniy at ñoo yem fi Boroom
bi.
9 Li Yàlla dige, dina ko def, lu mu yéex
yéex ci xalaatu nit. Xanaa kay da leena
muñal, ndax bëggul kenn alku, waaye
ñépp tuub seeni bàkkaar.
10 Waaye bésu Boroom bi dina ñëw, bett
àddina ni sàcc. Su boobaa asamaan yi
dinañu ne rajax toj, lu ne ci àddina lakk ba
seey, te suuf ak lu mu ëmb dina ne fàŋŋ fa
kanam Yàlla.
11 Gannaaw loolu lépp dina seeye noonu
nag, nangeen góor-góorlu ci gëna sellal
seen nekkin te feddali seen ragal Yàlla.
12 Te it ngeen taxaw temm ci séentu bésu
Yàlla bi, te waajal ñëwam. Su boobaa
asamaan yi dinañu lakk, ba naaw ni pënd,
te lu nekk ci àddina dina lakk, ba seey nib
dóom.
13 Waaye nu ngi séentu asamaan su bees
ak suuf su bees, fa njub dëkk, ci ni ko Yàlla
dige.
14 Kon nag samay soppe, gannaaw yéena
ngi séentu loolu, góor-góorluleen, ngir bu
Kirist ñëwee, mu fekk leen ci jàmm, ngeen
baña am benn gàkk mbaa sikk.
15 Te jàppleen ne muñug sunu Boroom
muccu nit la. Sunu mbokk mi nu bëgg,
Pool, bind na leen ko, ci xel mi ko Yàlla
sol.
16 Noonu lay waxe ciy bataaxalam yépp
di ci biral lii. Am na ci sax yu jafee xam,
te ñi amul xam-xam te seen ngëm dëgërul
di ko walbati, ba alag seen bopp, te loolu
lañuy def ci Mbind yi ci des.
17 Noonu yéen samay xarit, gannaaw
xam ngeen loolu ba noppi, moytuleen ñi
weddi fàbbi leen ci seen réer, ba yolomal
seen wàkkirlu ci Yàlla.
18 Waaye màggleen ci yiwu sunu Bo-
room ak Musalkat Yeesu Kirist, te sax ci
xam ko; moo yelloo ndam fii ba fàww.

* **2:15** ***Bosor*** mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

Kàddug dund gi

1 Nu ngi leen di bind ci mbirum ki ñuy
wax Kàddug dund, moom mi amoon ca
njàlbéen ga; mi nu dégg te gis ko ak sunuy
bët, mi nu xool te laal ko ak sunuy loxo.
2 Dund feeñ na, te gis nanu ko; te moom
lanuy seedeel, di leen yégal dund gu dul
jeex, googu nekkoon ci wetu Yàlla Baay bi
te feeñu nu.
3 Li nu gis te dégg ko, nu ngi leen koy
yégal, ngir yéen itam ngeen bokk ak nun.
Te dëgg-dëgg bokk nanu ci Baay bi ak
Doomam, Yeesu Kirist.
4 Nu ngi leen di bind yëf yii, ngir sunu
mbég mat sëkk, nun ñépp.

Yàlla Aji Leer ji

5 Xibaar bi nu dégg ci Yeesu Kirist, di
leen ko yégal, mooy lii: Yàlla Leer la, te
genn lëndëm nekkul ci moom.
6 Su nu waxee ne bokk nanu ci moom,
tey dox ci lëndëm, danuy fen ci sunuy wax
ak sunuy jëf.
7 Waaye bu nuy dox ci leer, ni mu nekke
moom ci boppam ci leer, kon bokk nanu
ci sunu biir, te deretu Yeesu Doomam dina
nu sellal ci bépp bàkkaar.
8 Su nu waxee ne amunu bàkkaar, kon
nax nanu sunu bopp, te dëgg nekkul ci
nun.
9 Su nu nangoo sunuy bàkkaar ci kana-
mam, fekk kuy sàmm kóllëre la te jub, ngir
baal nu sunuy bàkkaar te sellal nu ci lépp
lu jubadi.
10 Su nu waxee ne defunu bàkkaar, teg
nanu ko kuy tebbi waxam, te kàddoom
duggagul ci sunu xol.

2

1 Samay doom, maa ngi leen di bind yëf
yii, ngir ngeen baña def bàkkaar. Waaye
su kenn defee bàkkaar, ba tey am nanu ku
nuy rammu ci Baay bi, mooy Yeesu Kirist
mu jub mi.
2 Te moo joxe bakkanam, ngir dindi
sunuy bàkkaar, te du sax sunuy bàkkaar
rekk, waaye yu àddina sépp.

Ndigal lu bees li

3 Ci lii lanu xame ne xam nanu ko: sàmm
ay ndigalam.
4 Ku wax ne xam nga ko, te sàmmoo ay
ndigalam, dangay fen, te dëgg nekkul ci
yaw.
5 Kuy sàmm kàddug Yàlla, dëgg-dëgg sa
mbëggeel ci Yàlla mat na sëkk. Ci loolu
lanu xame ne nekk nanu ci moom.
6 Ku wax ne ci Yàlla nga sax, fàww nga
dund, ni Yeesu Kirist daan dunde moom ci
boppam.
7 Samay soppe, li ma leen di bind du
ndigal lu bees, waaye ndigal lu yàgg la;
la ngeen jotoon ca ndoorte la. Te ndi-
gal lu yàgg loolu, mooy kàddu gi ngeen
déggoon.
8 Teewul ndigal lu bees laa leen di bind,
lu amoon ci dundu Yeesu, te am it ci seen
dund; ndaxte lëndëm gaa ngi wéy, te leer
gu wóor gi fenk na xaat.
9 Ku wax ne yaa ngi ci leer, tey bañ sa
mbokk, yaa ngi ci lëndëm ba tey.
10 Kuy sopp sa mbokk, yaa ngi dëkk ci
leer, te luy yóbbe nit bàkkaar du nekk ci
yaw.
11 Waaye kuy bañ sa mbokk, ci lëndëm
nga nekk, di ci dox, te xamoo foo jëm, ndax
lëndëm muur na say bët.
12 Samay doom, maa ngi leen di bind,
ndax baalees na leen seeni bàkkaar ci turu
Kirist.
13 Maa ngi leen di bind, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen
ga ba tey.
Maa ngi leen di bind, yéen waxambaane
yi,
ndax daaneel ngeen Ibliis.
14 Bind naa leen, samay doom,
ndax xam ngeen Yàlla Baay bi.
Bind naa leen, yéen baay yi,
ndax xam ngeen ki nekkoon ca njàlbéen
ga ba tey.
Bind naa leen, yéen waxambaane yi,
ndax yéena ngi dëgër,
ndax kàddug Yàllaa ngi dëkk ci yéen,
te daaneel ngeen Ibliis.

Buleen sopp àddina

15 Buleen sopp àddina ak li ci biiram. Ku
sopp àddina, mbëggeelu Baay bi nekkul ci
moom.
16 Ndaxte lépp lu nekk ci àddina,
maanaam bëgg-bëggu yaram ak xem-
memu bët ak réyug àddina, loolu du jóge
ci Baay bi waaye ci àddina.
17 Te àddina day wéy, waaye kuy def
coobarey Yàlla dinga sax ba fàww.

Bañaaleb Kirist

18 Samay doom, waxtu wu mujj wi jot na!
Dégg ngeen ne benn Bañaaleb Kirist dina
ñëw; te dëgg la, bañaaley Kirist yu bare
feeñ nañu. Ci loolu lanu xame ne waxtu
wu mujj wi jot na.
19 Ci sunu biir lañu jóge, waaye bokkuñu
woon ci nun; ndaxte su ñu bokkoon ci nun,
kon dinañu des ci nun. Waaye dàggeeku

nañu nu, ngir mu leer ne kenn ci ñoom
bokkul woon ci nun.
20 Yéen nag, Aji Sell ji sol na leen Xelam,
te yéen ñépp am ngeen xam-xam.
21 Bind naa leen, du ndax xamuleen
dëgg, waaye ndax xam ngeen ko, xam it
ne wenn fen du jóge ci dëgg.
22 Kan mooy fenkat bi? Mooy kiy weddi
ne Yeesu mooy Kirist, Almasi bi. Kooka
mooy Bañaaleb Kirist, biy weddi Baay bi
ak Doom ji.
23 Ku weddi Doom ji, amuloo itam Baay
bi; ku seedeel Doom ji, am nga it Baay bi.
24 Yéen nag, la ngeen déggoon ca
ndoorte la, na sax ci yéen. Loolu ngeen
déggoon ca ndoorte la, su saxee ci yéen,
dingeen sax yéen itam ci Doom ji ak ci
Baay bi.
25 Te li mu nu digoon mooy lii: dund gu
dul jeex.
26 Bind naa leen lii ci mbirum ñi leen di
bëgga réeral.
27 Yéen nag, Xel mi leen Kirist sol a ngi
dëkk ci yéen, te soxlawuleen kenn jàngal
leen dara. Waaye Xel mi mu leen sol,
mi ngi leen di jàngal lépp, te li mu leen
di jàngal mooy dëgg; kon nag saxleen ci
moom, ni mu leen ko jàngle.

Doomi Yàlla yi

28 Gannaaw loolu nag yéen samay doom,
saxleen ci Kirist, ngir bés bu feeñee, nu
am kóolute ci kanamam te baña rus ba
sëngéem cig dikkam.
29 Gannaaw xam ngeen ne ku jub la,
dingeen xam it ne, képp kuy def lu jub
juddu nga ci moom.

3

1 Xool-leen mbëggeel gi nu Baay bi jox,
ni mu réye, ba nu mana tudd doomi Yàlla.
Te moom lanu. Moo tax àddina xamu nu,
ndaxte xamu ko woon, moom itam.
2 Samay soppe, léegi doomi Yàlla lanu,
te li nu nara nekki feeñagul, waaye xam
nanu ne bés bu Almasi bi feeñee, dinanu
nirook moom, ndaxte dinanu ko gis, na mu
mel.
3 Te képp ku am yaakaar jooju ci moom,
dinga sellal sa bopp, ni mu selle moom.
4 Ku def bàkkaar, jàdd nga yoon; ndaxte
bàkkaar mooy jàdd yoon.
5 Te xam ngeen ne Yeesu Kirist feeñ na,
ngir dindi bàkkaar yi, te moom amul benn
bàkkaar.
6 Képp ku sax ci moom, doo sax ci
bàkkaar; kuy def bàkkaar, gisuloo ko te
xamuloo ko.
7 Samay doom, bu leen kenn nax! Kuy
def lu jub, ku jub nga, ni Kirist jube moom
ci boppam.
8 Kuy def bàkkaar, ci Seytaane nga bokk,
ndax Seytaane ca njàlbéen ga ba tey day
bàkkaar. Te Doomu Yàlla ji ñëw na, ngir
nasaxal jëfi Seytaane.
9 Ku juddu ci Yàlla doo def bàkkaar,
ndax Yàlla sol na la jikkoom, te doo mana
sax ci bàkkaar, ndax juddu nga ci Yàlla.
10 Lii mooy ràññale doomi Yàlla ak
doomi Seytaane: képp ku dul def lu jub
bokkoo ci Yàlla; naka noonu itam ku
soppul sa mbokk bokkoo ci Yàlla.

Bëgganteleen

11 Ndaxte xibaar, bi ngeen déggoon ca
ndoorte la, mooy lii: nanu bëggante,
12 te baña mel ni Kayin, mi bokkoon ci
Ibliis, ba rey rakkam. Lu tax mu rey ko
nag? Ndaxte ay jëfam dañoo bon, te yu
rakkam jub.
13 Bokk yi, bu leen àddina bañee, buleen
ci jaaxle.
14 Mbëggeel gi nu bëgg sunuy bokk,
moo nuy xamal ne jóge nanu ci dee, tàbbi
ci dund. Ku bëggul sa mbokk, yaa ngi ci
dee ba tey.
15 Képp ku bañ sa mbokk, reykat nga; te
xam ngeen ne, ku rey nit amuloo dund gu
dul jeex.
16 Ci lii lanuy xàmmee luy mbëggeel:
Kirist joxe na bakkanam ngir nun; te nun
itam war nanoo joxe sunu bakkan ngir
sunuy bokk.
17 Waaye ku am alalu àddina te gis sa
mbokk nekk ci soxla, nga dummóoyu ko,
nan la mbëggeelu Yàlla dëkke ci yaw?
18 Samay doom, bunu bëggante ci wax
mbaa ci làmmiñ rekk, waaye ci jëf ak ci
dëgg.

Kóolute ci kanam Yàlla

19-20 Ci loolu lanu xame ne nu ngi ci
dëgg; te waxtu wu sunu xol di xeex ak
nun, dinanu ko dalal ci kanamam, ndaxte
Yàllaa ëpp sunu xol te xam na lépp.
21 Samay soppe, bu nu sunu xol daanul,
kon man nanoo jege Yàlla ak kóolute.
22 Te lépp lu nu koy ñaan, dinanu ko
jot ci moom, ndaxte nu ngi sàmm ay
ndigalam, di def lu ko neex.
23 Ndigalam mooy lii: nu gëm turu
Doomam, Yeesu Kirist, tey bëggante, ni
mu nu ko digale.
24 Kuy sàmm ndigalu Yàlla, dinga sax ci
moom, mu dëkk ci yaw. Te Xel mi mu nu
jox, moo nuy xamal ne dëkk na ci nun.

4

Xel miy dëgg ak xelu Bañaaleb Kirist

1 Samay soppe, buleen gëm xel mu nekk,
waaye nattuleen xel yi, ba xam ndax ci
Yàlla lañu jóge walla déet, ndaxte naaféq

yu bare yu mbubboo turu yonent jóg
nañu, tasaaroo ci àddina si.
2 Ci lii lanu xàmmee Xelum Yàlla: mépp
xel mu nangu ne, Yeesu Kirist ñëw na,
nekk nit, ci Yàlla la bokk.
3 Waaye mépp xel mu nanguwul Yeesu,
bokkul ci Yàlla. Xel moomu mooy xelum
Bañaaleb Kirist, mi ngeen déggoon ne
dina ñëw, te léegi sax mu ngi ci biir
àddina.
4 Yéen samay doom, ci Yàlla ngeen bokk,
te daan ngeen yonent yu naaféq yooyu,
ndaxte ki nekk ci yéen moo ëpp doole ki
nekk ci àddina.
5 Ñoom ci àddina lañu bokk; moo tax
ñuy wax waxi àddina, te àddina di leen
déglu.
6 Nun nag ci Yàlla lanu bokk. Ku xam
Yàlla dinga nu déglu; ku bokkul ci Yàlla
doo nu déglu. Ci loolu lanuy xàmmee Xel
miy dëgg ak xel mi dul dëgg.

Yàlla mbëggeel la

7 Samay soppe, nanu bëggante, ndax
mbëggeel ci Yàlla la bawoo; képp ku bëgg
sa mbokk nag, ci Yàlla nga juddoo, te xam
nga Yàlla.
8 Ku bëggul sa mbokk, xamuloo Yàlla,
ndax Yàlla mbëggeel la.
9 Nii la Yàlla wonee mbëggeelam ci nun;
yónni na ci àddina jenn Doomam ji mu am
kepp, ngir nu am dund ci moom.
10 Lii mooy mbëggeel, du sunu
mbëggeel ci Yàlla, waaye mbëggeelam
ci nun, ba mu yónni Doomam, mu joxe
bakkanam, ngir dindi sunuy bàkkaar.
11 Samay soppe, bu nu Yàlla bëggee nii,
nun itam war nanoo bëggante.
12 Kenn masula gis Yàlla, waaye bu nu
bëggantee, Yàllaa ngi dëkk ci nun te
mbëggeelam mat na sëkk ci nun.
13 Ci lii lanuy xame ne sax nanu ci Yàlla,
te moom itam dëkk na ci nun: sol na nu
Xelam.
14 Te nun gis nanu te seede ne, Baay
bi yónni na Doom ji, mu nekk Musalkatu
àddina.
15 Képp ku nangu ne, Yeesu Doomu Yàlla
la, Yàlla dëkk na ci yaw, te yaw it sax nga
ci Yàlla.
16 Mbëggeel gi Yàlla am ci nun, xam
nanu ko te gëm ko.
Yàlla mbëggeel la, te képp ku sax ci
mbëggeel, yaa ngi sax ci Yàlla, mu dëkk
ci yaw.
17 Ni Kirist mel, noonu lanu mel nun
itam ci àddina. Ci loolu la mbëggeel mate
sëkk ci nun, ngir nu am kóolute bésu àtte
ba.
18 Genn ragal amul ci mbëggeel, waaye
mbëggeel gu mat sëkk day dàq ragal.
Ndaxte ragal day ànd ak mbugal; te ku
ragal, mbëggeel matul sëkk ci yaw.
19 Danuy wéy ci mbëggeel, ndax moo nu
jëkka bëgg.
20 Su kenn nee: «Bëgg naa Yàlla,» te
bëgguloo sa mbokk, dangay fen; ndaxte ku
bëggul sa mbokk mi ngay gis, doo mana
bëgg Yàlla mi nga gisul.
21 Te jox na nu ndigal lii: ku bëgg Yàlla,
nga bëgg sa mbokk.

5

Ku gëm day not àddina

1 Képp ku gëm ne Yeesu mooy Almasi
bi, juddu nga ci Yàlla; te ku bëgg waajur,
dinga bëgg itam ki mu jur.
2 Xam nanu ne bëgg nanu doomi Yàlla
yi ci lii: bëgg Yàlla tey sàmm ay ndigalam.
3 Ndaxte mbëggeel ci Yàlla mooy sàmm
ay ndigalam; te ay ndigalam diisuñu.
4 Ndaxte képp ku juddu ci Yàlla day not
àddina; te li nuy note àddina mooy sunu
ngëm.
5 Ku not àddina mooy kan? Mooy ki gëm
ne Yeesu mooy Doomu Yàlla.

Li ñu seede ci Yeesu Kirist

6 Yeesu Kirist mooy ki ñëw, jaar ci ndox
ak deret; du ci ndox rekk, waaye ndox ak
deret. Te Xelu Yàlla mi moo koy seedeel,
ndax Xel mi mooy dëgg.
7 Ndaxte am na ñetti seede:
8 Xel mi, ndox ak deret, te ñoom ñett
ñépp, ñoo bokk benn baat.
9 Seedes nit, dinanu ko nangu, waaye
seedes Yàlla moo gëna wóor, ndax boobu
seede mooy li Yàlla seede ci Doomam.
10 Ku gëm Doomu Yàlla ji, am nga seede
boobu ci sa xol. Ku gëmul Yàlla, teg nga ko
kuy tebbi waxam ndaxte gëmuloo li Yàlla
seede ci Doomam.
11 Te seede si mooy lii: Yàlla jox na nu
dund gu dul jeex, te dund googoo ngi ci
Doomam.
12 Ku am Doom ji, am nga dund; ku amul
Doomu Yàlla, amuloo dund.

Dund gu dul jeex

13 Maa ngi leen di bind yëf yii, yéen ñi
gëm turu Doomu Yàlla ji, ngir ngeen xam
ne am ngeen dund gu dul jeex.
14 Kóolute gi nu am ci kanam Yàlla mooy
lii: su nu ko ñaanee dara ci coobareem,
dina nu nangul.
15 Gannaaw xam nañu ne dina nangu
lépp lu nu koy ñaan, xam nanu it ne li nu
ko ñaan, jox na nu ko.
16 Ku gis mbokkam, muy def bàkkaar bu
jarul dee, na ko ñaanal, te Yàlla dina ko
may dund. Ku def bàkkaar bu jarul dee
laa wax. Ndaxte am na bàkkaar bu jar dee;
boobu taxul may wax, mu ñaanal ko.

17 Gépp jubadi bàkkaar la, waaye am na
bàkkaar bu jarul dee.
18 Xam nanu ne képp ku juddu ci Yàlla
doo sax ci bàkkaar, waaye Doomu Yàlla
ji mooy wottu sa bakkan, ba Ibliis du la
manal dara.
19 Nun nag xam nanu ne nu ngi ci Yàlla,
te àddina sépp a ngi tëdd ci loxoy Ibliis.
20 Xam nanu ne Doomu Yàlla ji ñëw na te
may na nu xel, ba nu mana xam Aji Wóor
ji. Te nu ngi ci Aji Wóor ji ak ci Doomam
Yeesu Kirist. Kooku mooy Yàlla ju wóor, ji
yor dund gu dul jeex.
21 Samay doom, wottuleen seen bopp ciy
xërëm.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li maa leen di bind, yaw soxna
su tedd si, yaw ak say doom. Bëgg naa leen
bu wér ci sama xol, jéllale naa sama bopp
sax, waaye itam képp ku xam dëgg gi.
2 Te dëgg gee tax nuy def noonu, dëgg
gi dëkk ci nun, tey ànd ak nun ba fàww.
3 Yàlla Baay bi ak Yeesu Kirist, Doomu
Baay bi, dinañu nu may yiw, yërmande ak
jàmm, ànd ak dëgg ak mbëggeel.

Dund ci dëgg ak mbëggeel

4 Gis naa ci say doom, ñuy jaar ci tànki
dëgg, ni nu ko Baay bi digale, te bég naa
ci lool.
5 Léegi nag soxna si, maa ngi lay dénk
lii: nun ñépp nanu bëggante, te loolu
du dénkaane bu bees, waaye moom lanu
jotoon ca njàlbéen ga.
6 Lii mooy mbëggeel: nu wéer sunug
dund ci ndigali Yàlla; loolu mooy ndi-
galam, la nu jotoon ca njàlbéen ga, te ci
lanu wara jaar.
7 Maa ngi wax loolu nag, ndaxte am na
ñuy sànke ñu bare, ñu tasaaroo ci àddina,
te nanguwuñu ne Yeesu Kirist wàcc na,
nekk nit. Kooku aji sànke la, di Bañaaleb
Kirist.
8 Kon moytuleen, ngir baña ñàkk seen
añub coono, waaye ngeen am yool bu mat
sëkk.
9 Képp ku saxul ci dénkaaney Kirist,
xanaa di ko weesu, bokkul ci Yàlla; ku sax
ci dénkaane yi, bokk nga ak Baay bi ak
Doom ji.
10 Ku ñëw fi yaw, te indaalewul
dénkaane yooyu, waxuma nga bañ koo
teeru rekk, waaye bu ko nuyu sax.
11 Ku ko nuyu, bokk nga ciy
ñaawteefam.
12 Bëggoon naa leena wax lu bare ci
bataaxal bii, waaye lépp xajul ci kayit. Kon
nag fas naa yéenee ñëw, ba jàkkaarlook
yéen, nu waxtaan ci, ngir sunu mbég mat
sëkk.
13 Say doomi rakk, ji Yàlla tànn, ñu ngi
lay nuyu.

Ñetteelu bataaxal bi Yàlla may YOWAANA, mu bind ko

1 Man njiit li, maa ngi lay bind, yaw sama
xarit Gayus, mi ma bëgg ci sama xol.
2 Sama soppe, maa ngi ñaan, Yàlla may
la jàmm ci lépp, ànd ak wér-gi-yaram, ju
mel ni sa naataangeg xol.
3 Sunuy bokk ñëw nañu te seede ni nga
fonke dëgg gi, ba wéer ci sa dund gépp, te
bég naa ci lool.
4 Awma mbég mu ëpp lii: ma dégg ne
samay doomi diine ñu ngiy jaar ci tànki
dëgg.

Ñi ànd ci liggéey bi ak ñi ci àndul

5 Yaw sama xarit, sa takkute fés na ci
teeru bi ngay teeru bokk yi, te fekk xamoo
leen.
6 Seedeel nañu sa mbëggeel fi kanam
mbooloom ñi gëm. Taxawu leen nag ci
seen yoon taxawu gu neex Yàlla.
7 Ndaxte turu Kirist la leen taxa jóg, te
sàkkuwuñu daray ku gëmul.
8 Nun nag fàww nu teeru ñu mel ni
ñoom, ngir nu ànd ak ñoom liggéeyal
dëgg.
9 Bind naa mbooloo mi bataaxal, waaye
Joteref, mi bëgg not ñépp, du dégg sunu
ndigal.
10 Kon nag su ma ñëwee, dinaa fàttali
li mu def lépp, ci di nu sosal ci kàdduy
neen yu ñaaw. Yemu foofu sax, waaye
nanguwula teeru bokk yi, rax-ca-dolli ku
leen bëgga teeru, mu gàllankoor ko, dàq
ko ci mbooloo mi.
11 Sama xarit, bul roy lu bon, waaye lu
baax rekk. Kuy def lu baax, ci Yàlla nga
bokk; kuy def lu bon, xamoo dara ci Yàlla.
12 Naka Demetirus nag, ñépp seedeel
nañu ko lu baax, te dëgg gi ci moom sax
seedeel na ko ko. Nun itam seedeel nanu
ko te wóor na ma ne sunu seede dëgg la.
13 Am na lu bare lu ma la bëggoona wax,
waaye lépp xajul ci kayit.
14 Kon yaakaar naa laa seetsi balaa yàgg,
jàkkaarlook yaw, nu waxtaan ci.
15 Yal na jàmm ànd ak yaw. Xarit yi yépp
ñu ngi lay nuyu. Nuyul nu sunuy xarit,
kenn ku nekk ci turam.

Bataaxal bi Yàlla may YUDD, mu bind ko

1 Man Yudd, jaamu Yeesu Kirist, mi bokk
ak Saag ndey ak baay, maa leen di bind,
yéen ñi Yàlla Baay bi woo te bëgg leen, te
Yeesu Kirist aar leen.
2 Na leen Yàlla may yërmande, jàmm ak
mbëggeel.

Bàkkaaru ñi weddi Yàlla ak seen muj

3 Samay bokk, bëggoon naa leena bind
lool ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye lii
moo gëna jamp: ma xiir leen, ngeen taxaw
ci aar mboolem dëgg, gi Yàlla xasa dénk
gaayam yu sell yi ba fàww.
4 Ndaxte am na ay nit ñu ñeme Yàlla, ñu
yoxoosu ci seen biir; dañuy mbubboo yiwu
Yàlla, ngir topp seen bakkan, di ci weddi
Buur Yàlla miy kenn ak sunu Boroom
Yeesu Kirist. Fekk Mbind mi tëral na seen
àtte bu yàgg.
5 Xam ngeen loolu lépp ba noppi sax,
waaye dama leen koy fàttali rekk. Xam
ngeen ne Boroom bi musal na xeetam, ba
génne leen réewu Misra, waaye gannaaw
ba raafal na ñi gëmul woon.
6 Te it malaaka ya jàppul woon ca daraja
ja ñu amoon, xanaa toxoo fa ñu leen
dëëloon, Yàlla yeew na leen buum yu sax,
tëj leen ci biir lëndëm, di leen nége àtteb
bés bu mag ba.
7 Noonu itam dëkki Sodom ak Gomor
ak dëkk ya leen wëroon, dañoo sóobu ci
njaaloo ak di def ay góor-jigéen, waaye
àtte bi dal na ci seen kaw, ba ñuy ay tegtal
ci ñiy yelloo sawara ba fàww.
8 Naka noonu itam géntkat yooyu may
wax ñu ngi sobeel seen yaram, di weddi
gépp kilifteef, di xas doole yi ci asamaan.
9 Waaye bi Mikayel, miy kilifa ci malaaka
yi, di xëccook Seytaane néewu Musaa, bay
xuloo ak moom, ñemewu koo àtte, boole
ciy xas; mu yem ci wax ko ne: «Na la
Boroom bi mbugal!»
10 Waaye nit ñii may wax, dañuy saaga
li ñu xamul. Te li ñu xam ci tañaxu sax,
ni bàyyima yu amul xel, dañu ci yàq seen
bopp.
11 Ñookay torox! Dañoo jaar ci yoonu
Kayin, sóobu ci réerug Balaam ngir xaalis,
di bañ kilifteef ni Kore, te dinañu dee ni
moom.
12 Su ñu bokkee ak yéen reeru mbooloo
mi, dañu ciy indi ay, niy xeer yu nëbbu
ci biir géej; amuñu genn gàcce, waaye
dañuy giiroo te fonk seen biir rekk. Ñu ngi
mel ni xiin yu amul ndox, yuy naaxsaay
ci ngelaw; ni garab yu meññul ci jamonoy
meññeef, te buddeeku, dee ba wow koŋŋ;
13 mel ni duusi géej gu mer, yuy gëq
jëf yu ruslu; niy biddiiw yuy fàq, te Yàlla
dencal na leen lëndëm ga gëna tar ba
fàww.
14 Enog, di juróom ñaareelu maam
gannaaw Aadama, waxoon na ci kàddug
Yàlla, ba weer leen ne: «Boroom bi wàcce
na ca asamaan, ànd ak ay junniy junniy
malaakaam,
15 ngir àtte ñépp, te mbugal ñi weddi
ñépp ndax ñaawteef, yi ñu jëf ci ñeme
Yàlla; di leen fàttali it kàddu yu ñaaw,
yi ñu ko tifaar ci seeni bàkkaar ak seen
weddi.»
16 Duñu noppee xultu, di jàmbat seen
nekkin, tey topp seen nafsu; ay wax yu réy
a ngi ball ci seen làmmiñ, waaye dañuy jay
ñi ñuy yaakaare njariñ.

Góor-góorluleen

17 Waaye yéen samay xarit,
fàttalikuleen la leen ndawi sunu Boroom
Yeesu Kirist waxoon lu jiitu,
18 ne leen: «Mujug jamono ay tiiñalkat
dinañu feeñ, ñuy weddi Yàlla, ngir topp
seen bakkan.»
19 Ñooy féewale, te Xelum Yàlla nekkul
ci ñoom; nit kese lañu.
20 Waaye yéen samay xarit, doolewuleen
ci seen yoonu ngëm wu sell, tey ñaan ci
dooley Xel mu Sell mi,
21 ba saxoo mbëggeelu Yàlla, tey séentu
yërmandey sunu Boroom Yeesu Kirist, mu
tàbbal leen ci dund gu dul jeex.
22 Jubbantileen ñi am werantey xel,
23 ngeen musal ñale, jële leen ci sawara,
te yërëm ñeneen ñi, waaye boole ci moytu,
ba sib sax seen yére yi taq sobe.

Yàlla moo yelloo ndam

24 Yàlla mi leen mana aar ci gépp jeng
te teewal leen fa kanam ndamam, ngeen
ñàkk sikk te fees dell ak mbég;
25 Yàlla miy kenn, di sunu Musalkat, yal
na yelloo ndam ak màgg, kàttan ak nguur,
jaar ci Yeesu Kirist sunu Boroom, démb,
tey, ëllëg ba fàww! Amiin.

Mbir yi wara ñëw, te Yeesu Kirist won ko Yowaana ci biir PEEÑU

Ubbite gi

1 Lii mooy li Yeesu Kirist feeñal, te
mu tukkee ca Yàlla, ngir mu won ay
jaamam mbir, yi dëgmël di ñëw. Yónni
na malaakaam, ngir xamal ko ab jaamam
Yowaana.
2 Kooku mi ngi seede fii li mu gis lépp,
maanaam kàddug Yàlla ak seede, si ñu
seedeel Yeesu Kirist.
3 Barkeel ngeen, yaw miy jàng ak yéen
ñiy déglu wax yii jóge ca Yàlla, te di sàmm
li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Nuyoo bi jëm ci juróom ñaari mboolooy ñi gëm

4 Man Yowaana maa leen di bind, yéen
juróom ñaari mboolooy ñi gëm te nekk
ci diiwaanu Asi. Na yiw ak jàmm féete
ci yéen, jóge ci Yàlla, moom ki nekk,
ki nekkoon démb te di ñëw ëllëg. Yiw
woowu ak jàmm jooju ñoo ngi tukkee it ci
juróom ñaari Xeli Yàlla, yi nekk ci kanam
gàngunem Yàlla*,
5-6 tukkee it ci Yeesu Kirist, seede bu
takku bi, moom taaw bi, maanaam ki
jëkka dekki, di buuru buur yi ci kaw suuf
yépp.
Na ndam ak nguur féete ak Yeesu Kirist
ba fàww, moom mi nu bëgg te yiwi nu ci
sunuy bàkkaar ak deretam ji tuuru, te def
nu askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam,
nu di ko jaamu. Amiin.
7 Gisleen, mi ngi ñëw ci niir yi,
te ñépp dinañu teg seeni bët ci moom,
ba ci ñi ko jam sax.
Te xeet yi nekk ci kaw suuf yépp dinañu
jooy ndax moom.
Waaw. Amiin.
8 Boroom bi Yàlla nee na: «Man Yàlla
maay Alfa di Omega, Maay ki Nekk, di ki
nekkoon démb, di kiy ñëw ëllëg, man Aji
Man ji.»

Yowaana am na peeñu ca dunu Patmos

9 Man Yowaana seen mbokk, di seen
nawle ci fitna, ci nguur ak ci muñ, yi
nu am ndax sunu booloo ak Yeesu, maa
nga nekkoon ca dun bu ñuy wax Patmos.
Wacce woon nañu ma fa, ndax li ma doon
waare kàddug Yàlla tey seedeel Yeesu.
10 Xelum Yàlla solu ma ci bésu Boroom
bi, te noonu ma dégg ci sama gannaaw
baat bu xumb nig liit,
11 naan: «Bindal ci téere li ngay gis
te yónnee ko juróom ñaari mboolooy ñi
gëm, ca dëkki Efes, Samirin, Pergam, Catir,
Sàrd, Filadelfi ak Lawdise.»
12 Noonu ma geestu, ngir seet ku doon
wax ak man. Ba ma geestoo, yem ci
juróom ñaari tegukaayu làmp yu wurus,
13 gis ku taxaw ci biir tegukaayu ya,
niroo ak doomu nit. Mu sol mbubb mu
gudd, takk ngañaayu wurus ci ndiggam.
14 Boppam ak kawaram weex tàll ni
perkaal, ay bëtam di xuyy ni sawara.
15 Ay tànkam mel ni xànjar bu yànj bu
ñu xelli, baatam di riir ni duusi géej.
16 Mu yor ci loxol ndijooram juróom
ñaari biddiiw, jaasiy ñaari boor yu ñaw
di génn ci gémmiñam, xar kanamam leer
nàññ ni jantub njolloor.
17 Naka laa ko gis, di daanu ci ay tànkam
ni ku dee. Waaye mu teg loxol ndijooram
ci sama kaw ne ma: «Bul ragal dara. Maay
ki jëkk te maay mujj.
18 Maay Kiy Dund. Dee woon naa, waaye
maa ngii di dund ba fàww, yor caabiy dee
ak ju barsàq.
19 Kon nag bindal li nga gis, li am léegi
ak li nara ami gannaaw gi.
20 Juróom ñaari biddiiw yi nga gis
ci sama loxol ndijoor, ak juróom ñaari
tegukaayu làmp yu wurus yi, ay mbóoti
Yàlla lañu te lii lañuy tekki: biddiiw yi ñoo
di malaakay† juróom ñaari mboolooy ñi
gëm; juróom ñaari tegukaayu làmp yi ñoo
di juróom ñaari mbooloo yi.

2

Bataaxal bi ñu yónnee waa Efes

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Efes, ne ko:
Ki téye juróom ñaari biddiiw yi ci
loxol ndijooram, tey dox ci diggu juróom
ñaari tegukaayu làmp yu wurus yi nee
na:
2 Xam naa say jëf, sa liggéey ak sag
muñ. Xam naa ne manuloo dékku ñiy def
lu bon. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw,
ba gis ne ay naaféq lañu.
3 Xam naa it ne muñ nga, ba dékku
coono ndax sama tur, te xàddiwoo.
4 Waaye li ma naqari ci yaw moo di sa
mbëggeel wàññiku na.
5 Deel fàttaliku kon fa nga daanoo.
Réccul te def, na nga daan def bu jëkk.
Soo réccuwul, dinaa dikk ci yaw, jële sa
tegukaayu làmp ca bérab ba mu nekk.
6 Waaye lii neex na ma ci yaw: sib nga
ni man li ñoom Nikolas di jëf.
7 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan,

* **1:4** ***gàngune ma*** mooy fa buur biy toog. † **1:20** ***malaaka*** man na tekki it «ndaw li».

dinaa la may, nga lekk ci garabu dund,
gi nekk ci jataayu Yàlla.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Samirin

8 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Samirin, ne ko:
Ki jëkk te mujj, ki dee woon te dekki
nee na:
9 Xam naa sa coono, xam it sa néew
doole, moona yaaka duunle. Ñooñu tud-
doo Yawut, xam naa ñaawteef yi ñu teg ci
sa der: ndajem Seytaane la.
10 Bul ragal li nga nara daj. Seytaane
dina dugal kaso ñenn ci yéen, ngir wut
leena fiir. Diirub fukki fan dingeen am
coono. Nanga takku ba àttan cee dee, ma
jox la kaalag dund gi.
11 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan,
doo loru ci ñaareelu dee.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Pergam

12 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Pergam, ne ko:
Boroom jaasi ju ñaw, ji am ñaari boor
nee na:
13 Xam naa fa nga dëkk, di fa Seytaane
samp nguuram. Moona jébbalu nga ci
sama tur te weddiwoo sa ngëm ci man, ba
ca fan ya ñu reye Antipas, sama seede bu
takku ba, ci seen dëkk, di dëkku Seytaane.
14 Waaye am na lu ma naqari ci yaw,
moo di uuf nga foofu gaa yuy sàmm
njànglem Balaam, moom mi jàngaloon
Balag, mu sóob bànni Israyil ci bàkkaar,
xiir leen ci lekk ñam wu ñu tuuroo
xërëm yi, xiir leen ci njaaloo.
15 Te am nga noonu itam ay nit ñuy
sàmm njànglem ñoom Nikolas.
16 Réccul kon; lu ko moy dinaa dikk ci
yaw léegi te xeex ak nit ñooñu ak jaasi, jiy
génn ci sama gémmiñ.
17 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm. Ku daan,
dinaa la jox, nga lekk dund bi ñuy wax
mànn te mu nëbbu, te dinaa la jox xeer
wu weex. Ci kaw xeer woowu bindees
na ci tur wu bees wu kenn xamul, ku
dul ki ko jot.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Catir

18 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Catir, ne ko:
Doomu Yàlla ji, ki ay bëtam di xuyy ni
sawara, tey tànkam di lerax ni xànjar,
nee na:
19 Xam naa say jëf, sa mbëggeel, sa
ngëm, sag muñ ak ni nga farloo ci sa jaamu
Yàlla. Xam naa say jëf yu mujj, ni ñu ëppe
yu jëkk ya.
20 Waaye li ma naqari ci yaw moo
di dangaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuy
tuddoo yonent, di jàngle ak a réeral
sama jaam yi, ngir ñuy sóobu ci njaaloo
te di lekk ñam wu ñu tuuroo xërëm yi.
21 May naa ko ab diir, ngir mu tuub
njaaloom, waaye bañ na.
22 Kon nag dinaa ko tëral ci lalu metit,
te ñiy ànd ak moom di njaaloo, su ñu
tuubul jëfi jigéen jooju, dinaa leen teg
naqar wu mag.
23 Dinaa rey ay doomam, te mboolooy
ñi gëm yépp dinañu xam ne man maa di
kiy nattu xol ak xalaat, te dinaa fey ku
nekk ay jëfam.
24 Waaye yéen ñépp ñi des ci Catir te
toppuleen njàngle moomu te gëstuwuleen
loolu ñu naan mbiri Seytaane yu xóot yi,
maa ngi leen di wax ne duma leen yen
beneen yen
25 bu dul bii: jàppleen ci li ngeen jàpp,
ba kera may ñëw.
26 Ku daan tey sax ci samay jëf ba ca
muj ga, dinaa ko jox sañ-sañ ci xeet yi:
27 Dina leen jiite ak yetu weñ,
tojat leen ni ñuy toje ndaal kew—
28 ni ma jële sañ-sañ ci sama Baay.
Dinaa ko jox it biddiiwu njël.
29 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

3

Bataaxal bi ñu yónnee waa Sàrd

1 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Sàrd, ne ko:
Ki yor juróom ñaari Xeli Yàlla yi ak
juróom ñaari biddiiw yi nee na: Xam
naa say jëf. Dañu laa teg kuy dund, fekk
dee nga.
2 Yewwul te dëgëral li des ci yaw
tey waaja dee, ndaxte gis naa ne say jëf
matuñu ca sama kanam Yàlla.
3 Fàttalikul kon kàddug Yàlla gi nga
jot, te dégg ko, sàmm ko te réccu. Soo
wéyee ciy nelaw nag, dinaa ñëw nib sàcc,
te doo xam wan waxtu lay doon.
4 Moona am nga foofu ci Sàrd nit
ñu néew ñoo xam ne tilimaluñu seen
mbubb. Ñooñu dinañu ànd ak man, sol
lu weex, ndaxte yeyoo nañu ko.
5 Ku daan, dinga sol mbubb mu weex
ni ñoom. Duma far sa tur ci téereb dund
bi, waaye dinaa nangu ci sama kanam
Baay ak ay malaakaam ne bokk nga ci
man.
6 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Filadelfi

7 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Filadelfi, ne ko:
Aji Sell ji, di Aji Dëgg ji nee na, moom
mi yor caabiy Daawuda ji, moom miy
tijji te kenn du ko mana tëj, muy tëj te
kenn du ko tijji nee ne:

8 Xam naa say jëf. Ubbil naa la bunt,
te kenn du ko mana tëj. Xam naa ne
barewuloo doole, waaye sàmm nga sama
kàddu te weddiwoo ma.
9 Dinaa def ba ñenn ci ñi bokk ci
ndajem Seytaane —te tuddoo Yawut, fekk
dañuy fen— dinaa leen ñëwloo, ñu sukk ci
sa kanam, nangu ne bëgg naa la.
10 Gannaaw muñ nga, ni ma la ko
dénke woon, man itam dinaa la yiir ci
jamono, ji musiba mi di wàcc ci dunyaa
bépp ngir nattu waa àddina.
11 Léegi ma ñëw. Sàmmal li nga yor,
ngir kenn bañ laa xañ sa kaalag ndam.
12 Ku daan, dinaa la samp ni aw jënu
néeg ci sama kër Yàlla te doo fa génn
mukk. Dinaa bind ci yaw turu sama
Yàlla ak turu dëkku sama Yàlla, mu di
Yerusalem gu bees, giy jóge ca asamaan
ca wetu sama Yàlla, di wàcc. Dinaa bind
it ci yaw sama tur wu bees.
13 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.

Bataaxal bi ñu yónnee waa Lawdise

14 «Bindal malaakam mbooloom ñi gëm
ci dëkku Lawdise, ne ko:
Ki ñuy wax Amiin ji, di seede bu takku
bi te dëggu, ki di ndeyi bindu mbindeefi
Yàlla yi, nee na:
15 Xam naa say jëf, xam ne seddoo,
tàngoo. Manoon ngaa sedd mbaa nga
tàng,
16 waaye ndax li nga nugg, tàngoo
seddoo, dinaa la yàbbi.
17 Yaa ngi damu naan: “Am naa alal,
duunle naa, soxlaatuma dara.” Fekk xam-
uloo ne torox nga, miskin, ñàkk, gumba te
rafle.
18 Moo tax maa ngi lay xiirtal, nga jënd
ci man wurus wu ñu xellee ci sawara, ngir
nga duunle, te nga jënd yére yu weex ngir
nga solu, ba sa gàcceg rafle baña feeñ, ak
tuufaay booy diw ci say bët, ngir mana gis.
19 Man maay yedd, di yar ñépp ñi ma
bëgg. Farlul kon te tuub say bàkkaar.
20 Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di fëgg.
Ku dégg sama baat te ubbi bunt bi, dinaa
dugg, reerandoo ak moom, moom it mu
reerandoo ak man.
21 Ku daan, dinaa la toogloo ci sama
wet ci sama gàngune, ni ma xeexe ba
daan, man ci sama bopp, te toogandoo
ak sama Baay ci gànguneem.
22 Yaw mi am ay nopp, déglul li Xelum
Yàlla di wax mboolooy ñi gëm.»

4

Buur Yàlla toog na ca gànguneem

1 Gannaaw loolu ma xool, gis bunt ub-
biku ci asamaan. Baat booba ma déggoon,
muy wax ak man mel nig liit, ne ma:
«Yéegal fii, ma won la li wara ñëw gan-
naaw gi.»
2 Ca saa sa Xelum Yàlla solu ma, noonu
ma gis gàngune ca asamaan, te am ku ca
toog.
3 Leeraayam mel ni jamaa ak per bu
xonq, te xon gu leer ni per bu wert wër
gàngune ma.
4 Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent
wër ko, te ci kaw gàngune ya ñaar fukki
mag ak ñeent toog, sol mbubb yu weex ak
kaalay wurus ci seen bopp.
5 Ay melax ak i riir ak i dënnu di jibe
ca gàngune ma. Ca kanam gàngune ma
amoon na fa juróom ñaari jum yu yànj, di
juróom ñaari Xeli Yàlla yi.
6 Amoon na it ca kanam gàngune ma lu
mel ni géej gu leer ni weer bu set, ba mel
ni seetu.
Ci li wër gàngune ma, sës rëkk, amoon
na fa ñeenti mbindeef yu fees ak ay bët ci
kanam ak ci gannaaw.
7 Mbindeef mu jëkk maa nga meloon
ni gaynde, ñaareelu mbindeef mel ni
yëkk, ñetteelu mbindeef yor kanamu nit,
ñeenteel ba di nirook jaxaay juy naaw.
8 Ñeenti mbindeef ya am nañu ku nekk
juróom benni laaf te ñu nga fees ak ay bët
li leen wër lépp, ba ci seen roni laaf. Guddi
ak bëccëg duñu noppeek naan:
«Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
moo sell, sell, sell,
moom ki nekkoon démb, di ki nekk tey, di
kiy ñëw ëllëg.»
9 Saa su mbindeef ya di màggal ki toog ca
gàngune ma tey dund ba fàww, te di ko
kañ ak a gërëm,
10 ñaar fukki mag ña ak ñeent di dëpp
seen jë ca kanam ka toog ca kaw gàngune
ma. Ñu di ko jaamu, moom mi dund
ba fàww, di sànni seen kaalay ndam ca
kanam gàngune ma, naan:
11 «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo ndam,
teraanga ak kàttan,
ndaxte yaa sàkk lépp
te ci sa coobare la lépp nekke,
te ci lañu leen sàkke.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

1 Noonu ma gis ca loxol ndijooru ka toog
ca gàngune ma téere bu ñu bind biir ak
biti, tay ko juróom ñaari yoon ak sondeel.
2 Noonu ma gis malaaka mu am doole,
muy xaacu naan: «Ku yeyoo dindi tayu yi
te ubbi téere bi?»
3 Te amul kenn, muy ci asamaan, muy
ci kaw suuf, muy ci biir suuf, ku manoona
ubbi téere bi, mbaa mu xool ci biir.

4 Ma jooy jooy yu metti ndax li kenn
yeyoowul woona ubbi téere bi mbaa mu
xool ko.
5 Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Bul
jooy. Xoolal, Gayndeg giiru Yuda, ki
soqikoo ci Daawuda, daan na, ba am sañ-
sañu dindi tayu yi te ubbi téere bi.»
6 Noonu ma gis Gàtt bu mel ni dañu koo
rendi woon, mu taxaw ca digg gàngune
ma, ñeenti mbindeef ya séq ko, mag ña
wër ko. Gàtt ba amoon na juróom ñaari
béjjén ak juróom ñaari bët, ñu di juróom
ñaari Xeli Yàlla, yi ñu yónni ci àddina
sépp.
7 Gàtt ba ñëw, jël téere, ba nekkoon ca
loxol ndijooru ka toog ca gàngune ma.
8 Ba mu jëlee téere ba, ñeenti mbindeef
ya ak ñaar fukki mag ña ak ñeent daldi
dëpp seen jë ca kanam Gàtt ba, ku nekk
yor xalam. Ñu yor it andi wurus yu fees ak
cuuraay, yu doon misaal ñaani gaayi Yàlla
ya.
9 Ñu daldi woy woy wu bees naan:
«Yeyoo ngaa jël téere bi
te dindi tayu yi,
ndaxte reyees na la,
te jotal nga Yàlla ak sa deret
ay nit ñu bokk ci bépp giir ak kàllaama ak
réew ak xeet.
10 Def nga leen askanu sarxalkati Buur
Yàlla sunu Boroom, di ko jaamu,
te dinañu nguuru ci àddina.»
11 Ma xool noonu, dégg baatu malaaka
yu bare yu ëppoon alfunniy alfunniy jun-
niy junni. Malaaka ya wër gàngune ma ak
mbindeef ya ak mag ña.
12 Ñuy xaacu naan:
«Gàtt ba ñu rendi woon yeyoo na kàttan,
alal, xel,
doole, teraanga, ndam ak cant.»
13 Ma dégg itam mbindeef, yi nekk ci
asamaan, ci kaw suuf, ci biir suuf, ci géej
gi,— mbindeef yépp naan:
«Yal na cant, teraanga, ndam ak nguur
féete ak ki toog ci gàngune mi, ak Gàtt bi,
ba fàww.»
14 Ñeenti mbindeef ya naan: «Amiin.»
Mag ña sukk di màggal.

6

Gàtt ba dindi na juróom benni tayu ya

1 Noonu ma gis Gàtt ba dindi tayu gu
jëkk ga, te ma daldi dégg kenn ca ñeenti
mbindeef ya, di wax ak baat buy riir ni
dënnu naan: «Ñëwal!»
2 Ma xool noonu, gis fas wu weex, gawar
ba yor ag fitt. Ñu jox ko kaalag ndam, mu
daldi dem moom jàmbaar ngir daani.
3 Gàtt ba dindi na ñaareelu tayu ga,
ma dégg ñaareelu mbindeef ma naan:
«Ñëwal!»
4 Noonu weneen fas génn, di wu xonq,
gawar ba jot sañ-sañu jële jàmm ci kaw
suuf, ngir nit ñi di reyante ci seen biir. Ñu
jox ko jaasi ju mag.
5 Mu dindi ñetteelu tayu ga, ma dégg
ñetteelu mbindeef ma ne: «Ñëwal!» Ma
xool, gis fas wu ñuul, gawar ba yor ab
peesekaay.
6 Ma dégg baat bu jollee ca dig-
gante ñeenti mbindeef ya, naan: «Peyug
bëccëgu lëmm ngir benn kilob ceeb, peyug
bëccëgu lëmm ngir ñetti kiloy dugub,
waaye bul yàq diw ak biiñ.»
7 Mu dindi ñeenteelu tayu ga, ma dégg
ñeenteelu mbindeef ma naan: «Ñëwal!»
8 Ma xool noonu, gis fas wu wert, gawar
baa nga tuddoon Dee te barsàq a nga
toppoon ci moom. Ñu jox ko sañ-sañ ci
ñeenteelu xaaju àddina sépp, ngir mu
faat ak jaasi, xiif, mbas ak rabi àll yi.
9 Mu dindi juróomeelu tayu ga, ma gis
ca suufu sarxalukaay, ba ñuy taal cuuraay
ca kawam, ruuwi ñi ñu bóom ndax seede
si ñu doon sàmm ak li ñu gëmoon kàddug
Yàlla.
10 Ñuy xaacu naan: «Boroom bu sell bi
te dëggu, ba kañ ngay nég àtte bi te feyul
nu sunu deret ci waa àddina?»
11 Ñu jox leen ku nekk mbubb mu weex,
daldi leen ne, ñu muñ tuuti, ba kera seeni
nawle ñëw, te lim bi mat— seeni nawle ci
liggéey bi, di seeni bokk yu waa àddina
waroona bóom ni ñoom.
12 Ma xool, ba muy dindi juróom ben-
neelu tayu ga. Noonu mu am yëngu-
yëngub suuf bu mag, jant bi ñuul ni kërïñ,
weer wi xonq curr ni deret.
13 Biddiiw yi fàqe asamaan, di daanu
ci kaw suuf, ni doomi garab yu yolox di
wadd, bu ko ngelaw lu metti dee yëngal.
14 Asamaan si dellu ni basaŋ gu ñuy
taxañ, tund yépp ak dun yépp randoo fa
ñu nekkoon.
15 Noonu buuri àddina si ak kilifa yi
ak njiiti xare yi ak boroom alal yi ak
boroom kàttan yi ak jaam yi ak gor yi,
ñépp làqatuji ci xunti yi ak ci ron doji tund
yi.
16 Ñu naan tund yi ak doj yi: «Daan-
uleen ci sunu kaw te nëbb nu bëti ki toog
ci gàngune mi ak meru Gàtt bi,
17 ndaxte bés bu mag, bi seen mer di
feeñ, agsi na! Ku ci mana rëcc?»

7

Ñi jóge ci metit wu réy wa

1 Gannaaw loolu ma gis ñeenti malaaka
yu taxaw ci ñeenti xéblay àddina si. Ñu
téye ñeenti ngelawi àddina, ngir ngelaw

du wol ci kaw suuf, ci géej mbaa ci genn garab.
2 Ma gis it meneen malaaka, muy yéeg, jóge penku, yor màndargaalu Yàlla jiy dund. Mu daldi wax ak baat bu xumb ñeenti malaaka ya ñu joxoon sañ-sañ, ñu yàq suuf ak géej,
3 ne leen: «Buleen yàqagun suuf si ak géej gi ak garab yi. Négleen, ba ñu def màndarga ci jëwu ñiy jaamu Yàlla sunu Boroom.»
4 Noonu ma dégg limub ñi ñu màndargaal; ñu tollu ci téeméer ak ñeent fukk ak ñeent ci ay junni. Ñu jóge ci giiri bànni Israyil yépp:
5 Fukki junni ak ñaar lañu màndargaal ci biir giiru Yuda,
fukki junni ak ñaar ci giiru Ruben,
fukki junni ak ñaar ci giiru Gàdd,
6 fukki junni ak ñaar ci giiru Aser,
fukki junni ak ñaar ci giiru Neftali,
fukki junni ak ñaar ci giiru Manase,
7 fukki junni ak ñaar ci giiru Simeyon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Lewi,
fukki junni ak ñaar ci giiru Isakaar,
8 fukki junni ak ñaar ci giiru Sabulon,
fukki junni ak ñaar ci giiru Yuusufa,
fukki junni ak ñaar ci giiru Beñamin.

Mbooloo mu réy mi sol mbubb yu weex

9 Gannaaw loolu ma xool, gis mbooloo mu réy, ba kenn manu koo waññ, ñu bokk ci xeet yépp ak giir yépp ak réew yépp ak kàllaama yépp. Ñu taxaw ca kanam gàngune ma ak Gàtt ba. Ñu sol ay mbubb yu weex, di màggal te di yëngal ay cari garab ci seeni loxo,
10 naan:
«Mucc gaa ngi ci Yàlla sunu Boroom, bi toog ci gàngune mi,
ak ci Gàtt bi!»
11 Noonu malaaka yépp taxaw, wër gàngune ma ak mag ña ak ñeenti mbindeef ya. Ñu dëpp seen jë ca kanam gàngune ma, di jaamu Yàlla,
12 naan:
«Amiin! Yal na cant ak ndam, xel ak ngërëm, teraanga, kàttan ak doole
féete ak Yàlla sunu Boroom ba fàww. Amiin!»
13 Noonu kenn ca mag ña ne ma: «Ñi sol mbubb yu weex yi, ñooy ñan ak fan lañu jóge?»
14 Ma ne ko: «Sang bi, xanaa yaa ko xam.» Mu ne ma: «Ñoo di ñi jóge ca metit wu réy wa. Fóot nañu seeni mbubb, ba weexal ko ci deretu Gàtt ba.
15 Loolu moo tax
ñu nekk ci kanam gàngunem Yàlla,
di ko jaamu guddi ak bëccëg ci këram,
te ki toog ci gàngune mi dina leen yiir.
16 Dootuñu xiif, dootuñu mar.
Jant mbaa weneen tàngaay du leen lakk,
17 ndaxte Gàtt bi nekk ci diggu gàngune mi dina leen sàmm,
yóbbu leen ca bëti ndoxum dund ma,
te Yàlla dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët.»

8

Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga

1 Gàtt ba dindi na juróom ñaareelu tayu ga, asamaan ne selaw lu mat genn-wàllu waxtu.
2 Noonu ma gis juróom ñaari malaaka, yi taxaw ca kanam Yàlla, ñu daldi leen jox juróom ñaari liit.
3 Ba loolu amee meneen malaaka ñëw, taxaw ca wetu sarxalukaayu wurus, ba ñuy taal cuuraay ca kawam, yor andu cuuraayu wurus. Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu boole ko ak ñaani gaayi Yàlla yépp, joxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus ba nekk ci kanam gàngune mi.
4 Noonu saxarus cuuraay li gillee ca loxob malaaka ma, ànd ak ñaani gaayi Yàlla ya, jëm ca kanam Yàlla.
5 Malaaka ma jël andu cuuraay ba, duy ko ak ay xal ca sarxalukaay ba, daldi koy sànni ci kaw àddina. Noonu mu am i dënnu ak i riir ak i melax ak yëngu-yëngub suuf.

Liit ya

6 Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka, ya yoroon juróom ñaari liit ya, daldi defaru di waaja liit.
7 Malaaka mu jëkk ma wol liitam. Noonu ñu sànni ci àddina yuur ak sawara yu ñu boole ak deret, ba tax benn ci ñetti xaaju suuf si lakk, benn ci ñetti xaaju garab yi it lakk, te ñax mu naat mépp lakk.
8 Ñaareelu malaaka ma wol liitam. Noonu ñu sànni lu mel ni tundu sawara wu réy, mu daanu ci géej gi, benn ci ñetti xaaju géej gi soppiku deret,
9 benn ci ñetti xaaju mbindeef yi nekk ci géej gi dee, te benn ci ñetti xaaju gaal yi yàqu.
10 Ñetteelu malaaka ma wol liitam. Noonu biddiiw bu réy, yànj ni jum, xawee asamaan, daanu ci benn ci ñetti xaaju dex yi ak ci bëti ndox yi.
11 Biddiiw boobu mi ngi tuddoon Wex-tan. Nit ñu bare naan ci ndox mi daldi dee, ndaxte ndox mi dafa daldi wex.
12 Ñeenteelu malaaka ma wol liitam. Noonu dóorees benn ci ñetti xaaju jant bi, ak benn ci ñetti xaaju weer wi, ak benn ci ñetti xaaju biddiiw yi, ba tax benn ci ñetti xaaju leer gi lëndëm. Bëccëg bi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam, guddi gi ñàkk leer diirub benn ci ñetti xaajam.

13 Ma xool noonu, dégg jaxaay juy naaw
ci digg asamaan, naan ak baat bu xumb:
«Musiba, musiba! Musibaa ngi ci kaw waa
àddina, ndax liit yi yeneen ñetti malaaka
yi di wol.»

9

1 Juróomeelu malaaka ma wol liitam.
Noonu ma gis, ñu jox caabiy kàmb gu xóot
gi benn biddiiw bu xawee woon asamaan,
daanu ci kaw suuf.
2 Biddiiw ba ubbi buntu kàmb gu xóot
ga. Noonu saxar jollee ca, su mel ni
saxarus puur bu mag, jant bi ak jaww ji
lépp lëndëm ndax saxarus kàmb ga.
3 Ay njéeréer génn ca saxar sa, tasaaroo
ci biir àddina. Ñu jox leen kàttan gu mel
ni kàttanu jànkalaar.
4 Ñu sant leen, ñu baña laal ñax mi ci
kaw suuf, mbaa genn gàncax walla genn
meññeef, waaye ñu jublu rekk ci nit ñu
amul màndargam Yàlla ci seen jë.
5 Santuñu leen ñu rey leen, waaye ñu
mitital leen diirub juróomi weer. Te metit
woowu ñuy indi, témboo na ak metit wiy
dal nit, bu ko jànkalaar fittee.
6 Ca jamono yooya nit ñi dinañu sàkku
dee, waaye duñu daje ak moom. Dinañu
bëgga dee, waaye dee da leen di daw.
7 Njéeréer ya nag dañuy niroo ak fas yu
ñu waajal ngir xare. Am nañu ci seen bopp
lu mel ni kaalay wurus, te seen xar kanam
mel ni gu nit.
8 Seeni kawar mel ni yu jigéen, seeni bëñ
mel ni bëñi gaynde.
9 Takk nañu ci seen dënn lu mel ni
kiiraayu weñ, te coow la seeni laaf di def
mel ni coowu sareeti xare yu bare yu ñu
takk fas, di xeexi.
10 Am nañu ay geen yu am ay fitt ni
jànkalaar, te ca la seen kàttan nekk, ngir
mitital nit ñi diirub juróomi weer.
11 Buuru njéeréer yi mooy malaakam
kàmb gu xóot gi, moom lañu tudde ci
làkku ebrë, Abadon, ak ci làkku gereg,
Apolyon, liy tekki «Yàqkat».
12 Musiba mu jëkk mi jàll na, yeneen
ñaari musiba yaa ngi ñëw.
13 Juróom benneelu malaaka ma wol
liitam. Noonu ma dégg baat bu jóge
ci ñeenti béjjén, yi nekk ci koñi sarx-
alukaayu wurus, ba nekk ci kanam Yàlla,
14 mu ne juróom benneelu malaaka, ma
yoroon liit: «Yiwil ñeenti malaaka, ya
yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»
15 Noonu ñu daldi yiwi ñeenti malaaka,
ya ñu waajaloon ngir at moomu, weer
woowu, bés boobu ak waxtu woowu, ngir
ñu rey benn ci ñetti xaaju nit ñi.
16 Limub gawar ga doon xareji mat na
ñaari alfunniy alfunni. Dégg naa lim ba.
17 Nii laa gise ci peeñu mi fas ya ak
ña leen war: ñu sol kiiraay yu xonq
ni sawara, bulo ni saxar, ak mboq ni
tamarax. Boppi fas yaa nga doon nirook
boppi gaynde; sawara ak saxar ak tamarax
di génn ci seeni gémmiñ.
18 Benn ci ñetti xaaju nit ñi dee ci ñetti
musiba ya: ci sawara ak saxar ak tamarax
yi génn ci seeni gémmiñ.
19 Ndaxte kàttanu fas yaa ngi ci seeni
gémmiñ ak ci seeni geen. Geen yaa nga
mel ni ay jaan, am ay bopp, te ñoom lañuy
mititale nit ñi.
20 Nit ñi rëcc ci musiba yooyu taxul
sax ñu tuub seeni jëfi loxo. Noppiwuñu
di jaamu rab yi ak nataali xërëm yu
ñu defare wurus ak xaalis ak xànjar ak
xeer ak dénk, yoo xam ne manuñoo gis,
manuñoo dégg mbaa ñu dox.
21 Te nit ñooñu tuubuñu seen bóom,
seen xërëm, seen njaaloo mbaa seen càcc.

10

Malaaka yégle na ne àtte bu mujj ba agsi na

1 Noonu ma gis meneen malaaka mu am
doole, muy wàcce asamaan, làmboo niir.
Xon tiim ko, xar kanamam mel ni jant, ay
tànkam mel ni jumi sawara.
2 Yor na benn téere bu ndaw bu ñu ubbi.
Mu teg tànku ndijooram ci géej gi, tànku
càmmoñam ci suuf si,
3 di xaacu, mel ni gaynde guy yëmmu.
Naka la xaacu, juróom ñaari dënnu yi jib.
4 Naka la juróom ñaari dënnu yi di jib,
may waaja bind, waaye ma dégg baat bu
jóge asamaan, naan ma: «Li juróom ñaari
dënnu yi wax, na nekk kumpa, bu ko
bind.»
5 Noonu malaaka, ma ma gis, mu taxaw
ci géej gi ak suuf si, yékkati loxol ndi-
jooram, mu jëm asamaan,
6 daldi waat ci kiy dund ba fàww, ki sàkk
asamaan ak suuf ak géej ak li ci nekk lépp;
mu ne: «Négandiku wees na,
7 waaye jamono ju juróom ñaareelu
malaaka ma wolee ci liitam, ndogalu Yàlla
dina mat, ni mu ko waxe woon ay jaamam,
yonent yi.»
8 Ci kaw loolu baat, ba ma déggoon ca
asamaan waxaat ak man, ne ma: «Demal
jël téere bi ñu ubbi ci loxob malaaka, mi
taxaw ci géej gi ak suuf si.»
9 Ma dem ca malaaka ma, laaj ko téere
bu ndaw boobu. Mu ne ma: «Jël ko te lekk
ko. Dina wex ci sa biir, waaye dina neex
ni lem ci sa gémmiñ.»
10 Noonu ma jël téere bi ci loxob
malaaka mi, daldi ko lekk, mu neex ci
sama gémmiñ ni lem, waaye bi ma ko
wannee, mu wex xat ci sama biir.

11 Gannaaw loolu ñu ne ma: «Fàww nga
wax ci kàddug Yàlla lu jëm ci réew yu bare
ak xeet yu bare ak kàllaama yu bare ak
buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi

1 Bi loolu amee ñu jox ma nattukaay bu
mel ni yet, ne ma: «Jógal, natt kër Yàlla gi
ak sarxalukaay bi, te wañ ñ ña fay jaamu
Yàlla.
2 Waaye bàyyil ëttu bitib kër Yàlla gi;
bu ko natt, ndaxte jébbalees na ko ñi dul
Yawut, te dinañu nappaaje dëkk bu sell bi
diirub ñeent fukki weer ak ñaar.
3 Dinaa may sama ñaari seede yi, ñuy
wax ci kàddug Yàlla, sol ay saaku, di
toroxlu diirub junni ak ñaar téeméeri fan
ak juróom benn fukk.»
4 Ñaari seede ya nag ñoo di ñaari garabu
oliw yeek ñaari tegukaayu làmp, yi taxaw
ci kanam Boroom suuf si.
5 Su leen kenn bëggee def lu bon,
sawaraay génn ci seen gémmiñ, daldi lakk
seeni bañaale; te ku leen bëgga def lu bon,
noonu lay wara deeye.
6 Am nañu sañ-sañu téye taw diirub fan,
yi ñuy wax ci kàddug Yàlla. Am nañu it
sañ-sañu soppi ndox yi deret te wàcce ci
kaw suuf musiba yu nekk, saa su ñu ko
bëggee.
7 Bu ñu noppee seen seede, rab wiy jóge
ci kàmb gi dina leen xeex, daan leen, rey
leen.
8 Seeni néew dinañu nekk ci péncum
dëkk bu mag, boobu ñuy wooye ci misaal
Sodom ak it Misra, fa ñu reyoon seen
Boroom ci bant.
9 Diirub ñetti fan ak genn-wàll bépp
réew ak giir ak kàllaama ak xeet dinañu
seetaan seeni néew, te duñu bàyyi kenn
suul leen.
10 Waa àddina dinañu bég ci seen dee,
di ndokkeelante ak di joqleente ay may,
ndaxte ñaari yonent ya lakkaloon nañu
waa àddina.
11 Waaye bi ñetti fan ya ak genn-wàll
wéyee, xelum dund, jóge ca Yàlla, solu
leen, ñu jóg taxaw. Noonu tiitaange gu réy
jàpp ñi leen doon seetaan.
12 Ñaari seede ya dégg baat bu xumb
ca asamaan naan leen: «Yéegleen fii.»
Noonu ñu yéeg asamaan ci aw niir, seeni
bañaale di seetaan.
13 Ca saa sa am yëngu-yëngub suuf bu
mag, te benn ci fukki xaaju dëkk ba daldi
màbb. Juróom ñaari junniy nit dee ci
yëngu-yëngub suuf ba, te ña ca des tiit,
daldi màggal Yàllay asamaan.
14 Ñaareelu musiba mi wéy na, ñetteel
baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit gi

15 Juróom ñaareelu malaaka ma wol
liitam, noonu baat yu xumb jib ca asamaan
naan:
«Nguuru àddina, jébbalaat nañu ko sunu
Boroom ak Almaseem,
te dina nguuru ba fàww.»
16 Ñaar fukki mag ak ñeent, ña toogoon ca
seen gàngune ca kanam Yàlla, daldi dëpp
seen jë ca suuf, jaamu Yàlla,
17 naan:
«Nu ngi lay gërëm, Boroom bi Yàlla, yaw
Aji Man ji,
ki nekk te nekkoon,
ndax gànjoo nga sa kàttan gu réy gi,
ngir taxawal sa nguur.
18 Xeet yi meroon nañu,
waaye sa mer wàcc na,
te jamono ji jot na,
ji ngay àttee ñi dee,
neexal say jaam yonent yi,
ak sa gaa ñi ak ñi ragal saw tur,
muy mag di ndaw,
te nga rey ñiy yàq àddina.»
19 Noonu kër Yàlla gi ci asamaan daldi
ubbiku, gaalu kóllëreg Yàlla ga daldi feeñ
ca biir kër Yàlla ga, te mu daldi am ay
melax, ay coow, ay dënnu, yëngu-yëngub
suuf ak tawu yuur bu metti.

12

Jigéen ja ak ninkinànka ja

1 Amoon na firnde ju rààñiku ju feeñ
ca asamaan, di jigéen ju làmboo jant bi,
kaalawoo fukki biddiiw ak ñaar, weer wi
nekk ci suufu tànkam.
2 Jigéenu biir la, di yuuxu ndax metitu
mat wu tar.
3 Noonu beneen firnde feeñ ca asamaan,
di ninkinànka ju réy, xonq curr te am
juróom ñaari bopp ak fukki béjjén. Ca
bopp ya am na juróom ñaari mbaxanay
buur.
4 Geenam di laawaale ñetti cér yu ne
benn ca biddiiwi asamaan, di leen sànni
ci suuf. Ninkinànka ja taxaw ca kanam
jigéen jay matu, ngir lekk liir ba, bu
juddoo.
5 Noonu mu jur doom ju góor, muy ki
wara jiite xeeti àddina yépp ak yetu weñ.
Waaye ñu daldi fëkk doom ja, mu dem ca
Yàlla ak gànguneem.
6 Gannaaw loolu jigéen ja daw, dem
ca màndiŋ ma, ca dalukaay ba ko Yàlla
waajaloon ngir mu nekk fa, ñu dundal ko
fa diirub junni ak ñaar téeméeri fan ak
juróom benn fukk.
7 Noonu xare am ca asamaan ya.
Mikayel ak malaaka, ya ànd ak moom,
xeex ak ninkinànka ja, ninkinànka ja it ak
ay malaakaam feyu.

8 Waaye ninkinànka jaa gëna néew
doole; noonu ñu dàqe ko ak toppam
asamaan.
9 Daaneel nañu ko, moom ninkinànka ju
réy ji, di jaani cosaan ji, te ñu di ko wax
Tuumaalkat bi mbaa Seytaane, moom miy
nax waa àddina sépp— daaneel nañu ko
ci kaw suuf, moom ak i malaakaam.
10 Noonu ma dégg baat bu xumb jóge
asamaan naan:
«Léegi mucc agsi na, moom ak kàttan
ak nguuru Yàlla sunu Boroom,
ak sañ-sañu Almaseem,
ndaxte ki daan tuumaal sunuy bokk,
di leen sosal guddi ak bëccëg ci kanam
Yàlla sunu Boroom,
kooka daaneel nañu ko.
11 Fekk not nañu ko jaarale ko ci deretu
Gàtt ba
ak seen seedes ngëm,
te soppuñu seen bakkan ba ragala dee.
12 Looloo tax, na asamaan ak ñi ci dëkk
bànneexu!
Musiba ci kaw suuf ak ci biir géej!
Ndaxte Seytaane wàcc na ci yéen,
ànd ak mer mu tàng,
ndaxte xam na ne jot gi ko dese barewul.»
13 Ba ninkinànka ja gisee ne daaneel
nañu ko ci kaw suuf, mu dàq jigéen, ja
juroon doom ju góor ja.
14 Noonu ñu jox jigéen ja ñaari laafi jax-
aay ja, ngir mu naaw, ba sore ninkinànka
ja, dem ca màndiŋ ma ca bérabam, ñu
dundal ko fa ab diir, ay diir ak genn-wàllu
diir*.
15 Ninkinànka ja buusu ndox mu bare ni
dex ca gannaaw jigéen ja, ngir yóbbaale
ko ca.
16 Waaye suuf wallu jigéen ja, naan dex,
ga ninkinànka ja buusu woon.
17 Ninkinànka ja mere jigéen ja, daldi
xeexi ak ñi des ciy doomam, di ñiy sàmm
ndigali Yàlla tey sax ci di seedeel Yeesu.
18 Noonu mu taxaw ca tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yi

1 Noonu ma gis génn ca géej ga, rab wu
am fukki béjjén ak juróom ñaari bopp. Ci
kaw béjjénam ya amoon na fukki mbax-
anay buur; ca bopp ya turi xarab Yàlla.
2 Rab wa ma gis ma nga mel ni segg, tànk
ya mel ni yu rab wu ñuy wax urs, gémmiñ
ga mel ni gu gaynde. Ninkinànka ja jox ko
kàttanam ak nguuram ak sañ-sañam bu
réy.
3 Benn ca bopp ya mel ni dafa gaañu ba
dee. Waaye gaañu-gaañu ba daldi wér.
Waa àddina sépp yéemu, daldi topp rab
wa.
4 Ñu jaamu ninkinànka ja ndax li mu
joxoon sañ-sañ rab wa, di jaamu it rab
wa, naan: «Rab wi amul moroom, kenn
manula xeex ak moom.»
5 Noonu mayees ko mu am gémmiñ, muy
jay boppam te di xarab turu Yàlla. Mayees
ko it sañ-sañu jëf ci kaw suuf diirub ñeent
fukki weer ak ñaar.
6 Noonu mu tàmbalee xarab Yàlla, di
xarab aw turam, dalam, ak ñi dëkk ci
asamaan.
7 Mayees ko, mu xare ak gaayi Yàlla yi
te not leen. Mayees ko it sañ-sañ ci kaw
bépp giir ak réew ak kàllaama ak xeet.
8 Waa àddina sépp dinañu ko jaamu,
ñooñu ñu bindul seeni tur, li dale ci
njàlbéenu àddina, ci téereb dund bu Gàtt
bi ñu rendi.
9 Yaw mi am ay nopp, déglul.
10 Ku Yàlla dogal, ñu war laa jàpp njaam,
dinañu la jàpp njaam.
Ku Yàlla dogal, ñu war laa rey ak jaasi,
dinañu la rey ak jaasi.
Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ te
takku.

Rab wi génn ci suuf, di naaféq, bi mbubboo yonent

11 Noonu ma gis weneen rab di génn ci
suuf. Am na ñaari béjjén yu mel ni yu gàtt,
waaye di wax ni ninkinànka.
12 Muy jëf ak sañ-sañu rab wu jëkk wa ci
turam, di sant waa àddina sépp, ñu jaamu
rab wu jëkk, woowu am gaañu-gaañu ba
ko rey, waaye daldi wér.
13 Muy def kéemaan yu réy, ba dem sax
bay wàcce ci kaw suuf sawara su jóge
asamaan, nit ñi di gis.
14 Noonu mu nax waa àddina ci
kéemaan, yi mu am sañ-sañu def ci turu
rab wu jëkk wa. Mu sant waa àddina, ñu
def nataalu rab, wi am gaañu-gaañub jaasi
tey dund.
15 Mayees ko it, mu dundloo nataalu
rab wa, waxloo ko, ba képp ku jaamuwul
nataalu rab wa rekk ñu rey la.
16 Mu def it ba ñépp, mag ak ndaw,
buur ak baadoolo, gor ak jaam, ñépp am
màndarga ci seen loxol ndijoor walla ci
seen jë,
17 ba kenn du mana jënd mbaa mu jaay
te amul màndargam rab wi, maanaam
turam walla siifar bu méngoo ak turam.
18 Lii nag mooy laaj xel: ku am xel dina
mana waññ siifaru rab wi, ndaxte siifar
boobu méngoo na ak bu nit, di juróom
benni téeméer ak juróom benn fukk ak
juróom benn.

* **12:14** Maanaam ñetti at ak genn-wàll.

14

Gàtt ba ak ñi jébbalu ci Yàlla

1 Ma xool noonu, gis Gàtt ba taxaw ci
tundu Siyoŋ, ànd ak téeméer ak ñeent
fukk ak ñeenti junniy nit, te ñu bind ci
seen jë turu Gàtt ba ak turu Baayam.
2 Ma dégg baat bu jóge asamaan, buy
riir ni duusi géej, ni riiru dënnu gu réy.
Baat ba ma dégg mel ni baati xalamkat
yuy xalam.
3 Nit ñu bare ñooñu taxaw ca kanam
gàngune ma ak ñeenti mbindeef ya ak
mag ña, di woy woy wu bees. Kenn
manula jàng woy wa, ku dul téeméer ak
ñeent fukk ak ñeenti junniy nit, ñooñu ñu
jote àddina.
4 Ñoo di ñi taqul sobey jigéen, ndaxte
saxal nañu seen bopp ci sellaay. Ñu nga
topp Gàtt ba fépp fu mu jëm. Yàlla jot na
leen ci biir nit ñi, ñu jébbalu ci Yàlla ak
ci Gàtt bi, mel ni tànneefu ngóob mi ñuy
sédde Yàlla,
5 te fen masula génn ci seen gémmiñ.
Amuñu benn sikk.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

6 Noonu ma gis meneen malaaka naaw
ca digg asamaan, yor xibaar bi sax, di ko
yégal waa àddina— xeet yépp ak giir yépp
ak kàllaama yépp ak réew yépp.
7 Ma nga doon xaacu naan: «Ragal-leen
Yàlla te jox ko ndam li, ndaxte waxtuw
àtteem jot na. Jaamuleen ki sàkk asamaan
ak suuf ak géej ak bëti ndox yi.»
8 Meneen malaaka, di ñaareel bi, topp
ca naan: «Daanu na! Babilon, dëkk bu
mag, bi daan màndil réew yépp ak biiñu
njaaloom, daanu na.»
9 Meneen malaaka, di ñetteel bi, topp
ca, di xaacu naan: «Ku jaamu rab wi ak
nataalam te nangoo am màndargaam ci
jëëm walla ci loxoom,
10 dina naan moom itam biiñu xadarub
Yàlla bi kenn raxul, ñu sotti ko ci koppu
meram. Te dees na ko mbugal ci sawara
ak tamarax ci kanam malaaka yu sell yi
ak Gàtt bi,
11 te saxar siy jóge ci seen mbugal
dina gilli ba fàww. Ñooñu di jaamu rab
wi ak nataalam, ak képp ku nangoo jot
màndargam turam, duñu noppalu guddi
ak bëccëg.»
12 Looloo tax gaayi Yàlla yi wara muñ,
ñooñuy sàmm ndigali Yàlla yi ak ngëm ci
Yeesu.
13 Noonu ma dégg baat ci asamaan naan:
«Bindal: “Bés ni tey, ñi nekk ci Boroom
bi te dee, barkeel nañu.”» Xelum Yàlla
nee na: «Waaw, dinañu noppalu ci seeni
coono, ndaxte seeni jëf a nga leen di xaar.»

Góob nañu àddina si

14 Ma xool noonu, gis niir wu weex ak ku
ca toog, niroo ak doomu nit, takk kaalag
wurus ca bopp ba, yor sàrt bu ñaw.
15 Te meneen malaaka génn ca kër Yàlla
ga, di wax ak baat bu xumb ak ka toogoon
ca niir wa, ne ko: «Dawalal sa sàrt te góob,
ndaxte ngóob jot na, te lépp ñor na ci kaw
suuf.»
16 Noonu ka toogoon ca kaw niir wa
dawal sàrtam ci kaw suuf, góob àddina
sépp.
17 Bi loolu amee meneen malaaka génn
ca kër Yàlla ga nekk ca asamaan, yor
moom itam sàrt bu ñaw.
18 Noonu meneen malaaka, ma am sañ-
sañ ca sawara sa, jóge ca sarxalukaayu
cuuraay ba, daldi wax ak baat bu xumb
ak malaaka, ma yor sàrt bu ñaw ba, ne ko:
«Dawalal sa sàrt bu ñaw bi te dagg cëggu
reseñ yu àddina, ndaxte ñor nañu.»
19 Noonu malaaka ma daldi dawal
sàrtam ci àddina, dagg reseñ yi, sànni leen
ci biir segalukaay bu réy bu merum Yàlla.
20 Ñu nal reseñ ya ca segalukaay, ba ca
gannaaw dëkk ba, deret génn ca, ba agsi
ci laabi fas yi, te wal ba ëmb lu mat ñetti
téeméeri kilomet.

15

Malaaka ya taawu musiba yu mujj yi

1 Noonu ma gis ca asamaan beneen
firnde ju réy tey yéeme: juróom ñaari
malaaka yu taawu juróom ñaari musiba,
ñuy yu mujj ya, ndaxte ñoom ñooy matal
merum Yàlla.
2 Noonu ma gis lu mel ni géej gu leer ni
weer bu set buy ray-rayi ak sawara. Ña
notoon rab wa ak nataalam ak siifar bu
méngoo ak turam, ñoo taxaw ca géej gu
leer ga, yor xalam yu leen Yàlla jox.
3 Ñuy woy woyu Musaa jaamu Yàlla bi,
ak woyu Gàtt ba, naan:
«Say jëf réy nañu te yéeme,
yaw Boroom bi Yàlla, Aji Man ji.
Say yoon jub nañu te dëggu,
yaw Buur bi fiy sax ba abadan.
4 Ku la ragalul, Boroom bi?
Ku dul màggal saw tur?
Kenn, ndaxte yaw rekk yaa sell.
Xeet yépp dinañu dikk, jaamu la,
ndax say àtte bir na ñépp.»
5 Gannaaw loolu ma xool, noonu kër
Yàlla ubbiku ca asamaan, muy xaymab
màggalukaay, bi ëmb li Yàlla seede.
6 Juróom ñaari malaaka, ya taawu
juróom ñaari musiba ya, daldi génn ca kër
Yàlla ga. Ñu sol mbubb* yu set te weex

* **15:6** ***mbubb yi:*** ràbbe nañu ko wëñ gu weex gu ñu tudde *lë*.

bay lerax, laxasaayoo ngañaayi wurus ba
ci seen dënn.
7 Noonu kenn ci ñeenti mbindeef ya jox
juróom ñaari malaaka ya juróom ñaari
ndabi wurus yu fees ak merum Yàlla jiy
dund ba fàww.
8 Kër Yàlla ga fees ak saxar ndax leer-
aayu ndamu Yàlla ak kàttanam. Te kenn
manatula dugg ca kër Yàlla ga, ba kera
juróom ñaari musiba, ya juróom ñaari
malaaka ya taawu, di mat.

16

Ndab ya def merum Yàlla

1 Noonu ma dégg baat bu xumb bu
jóge ca kër Yàlla ga, naan juróom ñaari
malaaka ya: «Demleen sotti ci àddina
juróom ñaari ndabi merum Yàlla yi.»
2 Noonu malaaka mu jëkk ma dem, sotti
ndabam ci àddina, ba woppi taab ju bon
te metti dal nit, ña am màndargam rab wa
tey jaamu nataalam.
3 Ñaareelu malaaka ma sotti ndabam ci
géej gi. Mu soppiku deret ni deretu néew,
ba lépp luy dund te nekkoon ci géej gi dee.
4 Ñetteelu malaaka ma sotti ndabam ci
dex yi ak ci bëti ndox yi. Ñu daldi nekk
deret.
5 Noonu ma dégg malaaka mi am sañ-
sañ ci ndox yi naan:
«Ku jub nga, yaw ki nekk te nekkoon,
yaw Aji Sell ji, ci li nga dogal àtte yooyu.
6 Ndaxte tuur nañu deretu sa gaa ñi ak ju
yonent yi,
yaw it fey nga leen seen bor,
jox leen deret, ñu naan.»
7 Ma dégge baat jibe ca sarxalukaayu
cuuraay ba naan:
«Waaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji,
say àtte dëggu nañu te jub.»
8 Ñeenteelu malaaka ma tuur ndabam
ci jant bi. Noonu ñu jox ko sañ-sañu lakk
nit ñi ak tàngaayam.
9 Naaj wu metti di lakk nit ñi, ñu daldi
xarab turu Yàlla, ji am sañ-sañ ci kaw
musiba yooyu. Waaye tuubuñu sax seeni
bàkkaar, ngir jox ko ndam li.
10 Juróomeelu malaaka ma tuur ndabam
ci kaw gàngunem rab wa. Noonu lëndëm
muur nguuram. Nit ñi di màtt seeni
làmmiñ ndax metit,
11 ñuy xarab Yàllay asamaan ndax seeni
metit ak seeni taab. Waaye tuubuñu seeni
jëf.
12 Juróom benneelu malaaka ma sotti
ndabam ci dex gu mag, gi ñuy wax Efraat,
ndox ma daldi ŋiis, ngir waajal yoonu
buuri penku, yiy ñëw.
13 Noonu ma gis ñetti rab yu bon yu mel
niy mbott, génn ci gémmiñi ninkinànka ja
ak rab wa ak naaféq, ba mbubboo yonent.
14 Ay rabi Seytaane lañu woon, yuy def
ay kéemaan te di dem ci buuri àddina
sépp, di leen dajale, ngir xeex biy am ci
bés bu mag, bi Yàlla Aji Man ji jagleele
boppam.
15 «Maa ngi ñëw nib sàcc. Bég nga, yaw
mi nelawul te di wottu say yére, ngir baña
dox yaramu neen, ñuy gis sa gàcce.»
16 Noonu rab ya dajale buuri àddina si ci
bérab bu tudd ci làkku ebrë Armagedon.
17 Ci kaw loolu juróom ñaareelu
malaaka ma sotti ndabam ci ngelaw.
Noonu baat bu xumb jóge ca gàngune
ma ca kër Yàlla ga, naan: «Lépp mat na.»
18 Noonu mu am ay melax ay riir ay
dënnu ak yëngu-yëngub suuf bu mag, boo
xam ne bési cosaan ba léegi, masu faa am.
Yëngu-yëngub suuf si réye na noonu.
19 Dëkk bu mag ba xàjjalikoo ñetti cér,
te dëkki xeet yi màbb. Noonu Yàlla daldi
fàttaliku Babilon bu mag ba, ngir jox ko
koppu meram mu tàng ma, ba mu màndi.
20 Dun yépp daldi ne mes, te kenn gisatul
tund ya.
21 Tawu yuur, donj wu nekk tollu ci
ñeent fukki kilo, daldi daanoo asamaan ci
kaw nit ñi, ñuy xarab Yàlla ndax musibam
yuur ga, ndaxte musiba ma dafa metti
woon lool.

17

Jigéenu moykat bu mag ba

1 Gannaaw loolu benn ci juróom ñaari
malaaka, ya taawu juróom ñaari ndab ya,
ñëw ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu
jigéenu moykat bu mag, bi toog ci dex yu
bare.
2 Moom la buuri àddina si àndal ci seen
njaaloo. Ci biiñu moy Yàllaam la waa
àddina màndee.»
3 Noonu Xelum Yàlla solu ma, malaaka
ma yóbbu ma ca màndiŋ ma. Foofa ma gis
fa jigéen ju war rab wu xonq te am juróom
ñaari bopp ak fukki béjjén, yaram wa fees
ak turi xarab Yàlla.
4 Jigéen ja sol lu yolet te xonq, takk
wurus ak jamaa ak ay per. Yoroon na
koppu wurus bu fees ak ñaawteef ak
sobeem.
5 Bindoon nañu ci jëëm tur wii ëmb
kumpa, mu di: Babilon mu mag mi, ndeyi
jigéeni moykat yi ak ñaawteefi àddina yi.
6 Ma gis jigéen ja màndi ci deretu gaayi
Yàlla yi, ci deretu ñi doon seedeel Yeesu.
Naka laa ko gis, ma daldi jaaxle lool.
7 Malaaka ma ne ma: «Lu tax nga jaaxle?
Dinaa la leeralal kumpag jigéen ji ak rab,
wi mu war te am juróom ñaari bopp ak
fukki béjjén.
8 Rab wi nga gis nekkoon na waaye
nekkatul. Dina génn ca kàmb gu xóot ga,

ba noppi sànku. Noonu waa àddina, ñi
ñu bindul seeni tur, li dale ci njàlbéenu
àddina, ci téereb dund bi, dinañu yéemu,
bu ñu gisee rab wi, ndaxte nekkoon na
waaye nekkatul te dina nekkaat.
9 «Xam lii nag moo laaj xel. Juróom
ñaari bopp ya ñooy juróom ñaari tund, yi
jigéen ji toog ci seen kaw. Juróom ñaari
buur lañu itam:
10 juróom daanu nañu, kenn kaa ngi fi, ki
ci des ñëwagul, te bu ñëwee, dina fi wara
nekk ab diir.
11 Rab wi nekkoon te nekkatul nag,
moom ci boppam moo di juróom ñetteelu
buur bi, te ci juróom ñaar yi la bokk. Ma
nga jëm sànkute.
12 «Fukki béjjén yi nga gis, fukki buur
lañu yu jotagul nguur. Waaye dinañu jot
sañ-sañ diirub waxtu, ñuy nguuru ak rab
wi.
13 Ñoo bokk mébét, di jox seen kàttan ak
seen sañ-sañ rab wi.
14 Dinañu xare ak Gàtt bi, waaye Gàtt bi
dina leen daan, ndaxte mooy Kilifag kilifa
yi, di Buuru buur yi. Te am toppam, di ñi
mu woo te tànn leen, te ñu takku ci moom,
dinañu daanandoo ak moom.»
15 Mu neeti ma: «Dex yi nga gis jigéenu
moykat ja toog ca kaw, mooy réew yi ak
mbooloo yi ak xeet yi ak kàllaama yi.
16 Fukki béjjén yi nga gis, ñoom ak rab
wa, dinañu bañ jigéenu moykat ja, futti ko
ci lépp, def ko yaramu neen. Dinañu lekk
suuxam, ba noppi lakk ko ci sawara.
17 Ndaxte Yàlla def na ci seen xol, ñu
matal la mu naroon. Noonu dinañu ànd,
jébbal seen nguur rab wi, ba kera li Yàlla
wax di mat.
18 Te jigéen ji nga gis, moo di dëkk bu
mag, biy nguuru ci kaw buuri àddina si.»

18

Babilon daanu na

1 Gannaaw loolu ma gis meneen
malaaka mu wàcce ca asamaan, yor sañ-
sañ bu réy, te leeraayam daj na àddina
sépp.
2 Mu daldi xaacu naan: «Daanu na!
Babilon mu mag ma daanu na! Léegi
dëkkukaayu jinne la, ak bépp rab wu bon
ak bépp picc mu daganul te araam.
3 Ndaxte jox na xeeti àddina yépp, ñu
naan ci koppu nafsoom ak njaaloom, ba
ñu màndi. Buuri àddina ànd nañu ak
moom ci njaaloo, te baana-baanay àddina
woomle nañu ndax li mu bëgg mbuux.»
4 Noonu ma dégg beneen baat bu jóge
asamaan naan: «Génnleen ci biiram, yéen
samay gaay, ngir ngeen baña bokk ci ay
bàkkaaram te baña am cér ci musiba yi
koy dal.
5 Ndaxte ay bàkkaaram dajaloo nañu ba
ci asamaan, te Yàlla fàttaliku na ay jëfam
yu bon.
6 Dellooleen ko li mu defoon, feyleen ko
ñaar ci li mu lebaloon, feesal-leen koppam
ak naan gu gëna wex ñaari yoon naan ga
mu joxe woon.
7 Joxleen ko ci coono ak naqar, lu tollu
ni tiitar ak mbuux, ba mu dencaloon
boppam. Gannaaw nee woon na ci xelam:
"Maa ngi toog fii ni buur, duma ab jëtun
te duma ténj mukk,"
8 looloo tax ba musiba, yii ñu ko sédd,
dinañu ñëw ci benn bés, ñu di mbas, ténj
ak xiif, ñu di ko lakk ba mu jeex, ndaxte
Yàlla Boroom bi ko àtte, ku am kàttan la.»
9 Buuri àddina yépp, yi àndoon ak
moom ci njaaloo ak mbuux, bu ñu séenee
saxar siy jollee ci taal bi ñu koy lakke,
dinañu yuuxu, di ko jooy.
10 Dinañu tiit ndax coonoom, ba dàndu
lu sore, naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag bi,
Babilon mi am kàttan!
Benn waxtu rekk doy na, ngir sab àtte
mat!»
11 Baana-baana yi ci kaw suuf di jooy, di
ko naqarlu, ndaxte kenn dootul jënd seen
njaay:
12 seen wurus ak seen xaalis ak seeni
jamaa ak yeneen per; seeni piis yu rafet
ak piis yu yolet, yu ray-ray, yu xonq; seen
dénk wu xeeñ ak seen yëf yi ñu defare bëñi
ñay walla dénk wu jafe walla xànjar walla
weñ walla marbë;
13 ak bant yuy safal ak gàncax gu xeeñ ak
xeeti cuuraay yu bare ak latkoloñ ak biiñ
ak diw ak sungufu lay-layaat ak pepp ak i
nag ak i xar ak i fas ak i sareeti xare ak i
jaam, ba ci bakkani nit.
14 Dinañu wax naan: «Yëf yi nga
bëggoona am raw nañu la, te lépp luy
yafal walla col gu rafet ñàkk nga ko, te
kenn du ko gisaat!»
15 Baana-baana, yi daan jaay yëf yooyu
ba woomle, dinañu sore ndax ragal
coonoom. Dinañu jooy di naqarlu,
16 naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag,
bi soloon yére yu rafet, yu yolet te xonq,
daan takk wurus ak jamaa ak per,
17 sa alal ju bare jépp naaw na ci waxtu!»
Noonu ñépp ñiy dawal gaal ak ñi ciy
tukki ak ñi ciy liggéey ak ñi ciy baana-
baana, ñépp di sore bérab boobu,
18 te bu ñu séenee saxar sa cay jollee,
naan: «Ndax dëkk bu niroo woon ak dëkk
bu mag bii mas na am?»
19 Ñuy xëpp suuf ci seen bopp, di jooy,
di naqarlu te naan:
«Ngalla yaw! Ngalla yaw, dëkk bu mag bi
nga xam ne

ci la boroom gaal yépp woomle ndax sa barele,
ci waxtu nga gental.
20 Yaw asamaan, bégal ci li ñu ko yàq!
Yéen itam gaayi Yàlla yi, ndaw yi ak yonent yi, bégleen,
ndaxte Yàlla àtte na ko, ba feyul leen.»
21 Noonu malaaka mu am doole jël doj
wu réy, sànni ko ci géej gi, naan:
«Nii lañuy sànnee ak doole Babilon dëkk bu mag bi,
mu ne meŋŋ.
22 Buumi xalam yi ak baati woykat yi ak toxoro yi ak liit yi,
kenn dootu ko dégg ci yaw.
Liggéeykat bu xareñ bu mu mana doon,
kenn dootu ko gis ci yaw.
Kandaŋu gënn,
kenn du ko déggati ci yaw.
23 Niitug làmp du tàkkati,
te baatu boroom séet ak séetam dootul jib ci yaw ba fàww.
Ndaxte say baana-baana ñoo yilifoon àddina,
te xeet yépp réer nañu ndax say luxus.»
24 Deretu yonent yi ak gaayi Yàlla yi ak ñépp ñi ñu rey ci kaw suuf, ci moom Babilon lañu ko fa fekk.

19

Aleluya!

1 Gannaaw loolu ma dégg lu mel ni baat bu xumb bu jollee ca mbooloo mu bare ca asamaan, naan:
«Aleluya!
Mucc, ndam ak kàttan, Yàlla sunu Boroom moo ko moom.
2 Ay àtteem dañoo dëggu te jub!
Ndaxte àtte na jigéenu moykat bu mag,
bi daan yàq àddina si ak njaaloom,
te feyul na noonu jaami Yàlla, yi mu daan rey.»
3 Ñu tegaat ca ne:
«Aleluya!
Saxarus lakku dëkk baa ngi jolli ba fàww!»
4 Noonu ñaar fukki mag ña ak ñeent, ak ñeenti mbindeef ya, daldi sukk di jaamu Yàlla, moom mi toog ca gàngune ma. Ñu naan:
«Amiin! Aleluya!»
5 Noonu baat jibe ca gàngune ma naan:
«Màggal-leen Yàlla sunu Boroom,
yéen ñépp ñi di ay jaamam,
yéen ñi ko ragal, mag ak ndaw.»
6 Ma dégg lu mel ni baatu mbooloo mu bare, mel ni riiru duusi géej, ni yënguy dënnu yu réy, naan:
«Aleluya!
Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji dugg na ci nguuram!
7 Nanu bég te bànneexu te jox ko ndam li, ndaxte céetu Gàtt bi agsi na, séet bi waaj na!
8 May nañu ko, mu sol mbubb mu set te weex bay lerax.»
Mbubb mu weex moomu day misaal njubtey gaayi Yàlla yi.
9 Gannaaw loolu malaaka ma ne ma: «Bindal lii: "Yéen ñi ñu woo ci reeri céetu Gàtt ba, barkeel ngeen."» Mu teg ca ne ma: «Kàddu yii ñooy kàdduy Yàlla, di kàddu yu dëggu.»
10 Noonu ma daanu ci ay tànkam, bëgg koo jaamu. Mu ne ma: «Moytu koo def; sa nawle laa ci liggéey bi, di kenn ci say bokk, yiy sax ci seedeel Yeesu. Jaamul Yàlla. Ndaxte seedes Yeesu mooy xel miy solu yonent yi.»

Ki war fas wu weex

11 Bi loolu wéyee ma gis asamaan ub-biku. Noonu fas wu weex feeñ. Ki ko war ma nga tudd Ku Takku te Dëggu, te ci njub lay àtte ak a xare.
12 Ay bëtam di xuyy ni sawara, te mu am mbaxanay buur yu bare ca boppam. Bind nañu ci moom tur wu kenn xamul ku dul moom.
13 Sol na mbubb mu ñu sóob ci deret, te Kàddug Yàlla mooy turam.
14 Xarekat yi nekk ci asamaan topp ci moom, war ay fas yu weex, sol mbubb yu weex te set.
15 Am na jaasi ju ñaw juy génn ci gémmiñam, ngir dóor xeet yi, mu di leen jiitee yetu weñ, te mooy nappaaje reseñ yi ci segalukaayu mer mu tàng mu Yàlla Aji Man ji.
16 Ci mbubbam ak ci poojam bind nañu ci tur wii: Buuru buur yi, Kilifag kilifa yi.
17 Noonu ma gis malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu wax ak baat bu xumb ak picc, yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Ñëwleen teewesi reer bu mag bu Yàlla,
18 ngeen lekk suuxi buur yi, njiiti xare yi ak boroom kàttan yi, suuxi fas yi ak seeni gawar, suuxi ñépp: gor ak jaam, mag ak ndaw.»
19 Noonu ma gis rab wa, buuri àddina si ak seeni xarekat dajaloo ngir xareji ak ki war fas wa ak ay xarekatam.
20 Ñu jàpp rab wa, moom ak naaféq ba mbubboo yonent, ba daan def ca turu rab wa ay kéemaan yu mu naxe ñi nangu woona am màndargam rab wa te jaamu nataalam. Ñoom ñaar ñépp sànni nañu leen ñuy dund ca déegu sawara ak tamarax buy tàkk.
21 Ña ca des, jaasi, jay génn ca gémmiñu ka toog ca fas wa, rey leen; picc yépp lekk, ba regg ci seeni suux.

20

Nguuru Kirist diirub junniy at

1 Noonu ma gis malaaka mu wàcce ca
asamaan, yor caabiy kàmb ga ak càllala
gu réy.
2 Mu jàpp ninkinànka ja, di jaani cosaan
ja, muy Tuumaalkat bi, maanaam Sey-
taane. Malaaka ma yeew ko diirub junniy
at,
3 sànni ko ci kàmb gi, tëj ko, sakk bunt bi
ko tiim ci kaw. Noonu du nax xeet yi, ba
kera junniy at yi di mat. Gannaaw loolu
fàww ñu yiwi ko diir bu gàtt.
4 Noonu ma gis ay gàngune, ñu jox ña
ca toog sañ-sañu àtte. Noonu ma gis
ruuwi ñi ñu bóomoon ndax li ñu doon
seedeel Yeesu te gëm kàddug Yàlla. Ñooñu
jaamuwuñu rab wa mbaa nataalam, te
nanguwuñoo am màndargam rab wa ca
seen jë mbaa seen loxo. Ñu daldi dekki, di
nguuru ak Kirist diirub junniy at.
5 Yeneen néew yi duñu dekki, fi ak
junniy at yi matul. Loolu moo di ndekkite
lu jëkk li.
6 Ñi bokk ci ndekkite lu jëkk li, barkeel
nañu te sell! Ñaareelu dee gi du leen
manal dara. Waaye dinañu doon sarx-
alkati Yàlla ak Kirist, tey nguuru ak moom
junniy at.

Seytaane ci déegu sawara sa ba fàww

7 Bu junniy at ya matee, dinañu yiwi
Seytaane ca kasoom,
8 te dina dem naxi xeet yi ci ñeenti
xéblay àddina, maanaam ñoom Gog ak
Magog*. Dina leen dajale ngir xare, te
dinañu bare ni peppi suuf cig tefes.
9 Dinañu sam suuf sépp, di wër dalu
gaayi Yàlla yi ak dëkk, bi Yàlla bëgg.
Waaye sawara daldi jóge asamaan, lakk
leen.
10 Dees na jàpp Seytaane, mi leen daan
nax, sànni ko ci déegu sawara ak tamarax
bi, mu fekki rab wa ak naaféq ba mbubboo
yonent. Foofa dinañu leen mbugal guddi
ak bëccëg ba fàww.

Bés pénc ba

11 Noonu ma gis gàngune mu mag te
weex, ak ka ca toog. Asamaan ak suuf daw,
sore ko, ba ne mes.
12 Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu
taxaw ca kanam gàngune ma. Ñu daldi
ubbi ay téere, ubbi itam beneen téere,
téereb dund bi. Ñu àtte néew ya, ku nekk
ci say jëf, ni ñu ko binde woon ca téere ya.
13 Noonu géej gëq néew, yi nekkoon ci
moom; dee ak barsàq delloo néew, ya ñu
yoroon. Ñu àtte ñépp ci seeni jëf.
14 Ñu jàpp dee ak barsàq, sànni ca déegu
sawara sa. Déegu sawara soosu moo di
ñaareelu dee.
15 Képp ku ñu bindul sa tur ci téereb
dund bi, dees na la sànni ci déegu sawara
si.

21

Asamaan ak suuf yu bees yi

1 Noonu ma gis asamaan su bees ak suuf
su bees, ndaxte asamaan su jëkk sa ak suuf
su jëkk sa wéyoon nañu, te géej gi amatul.
2 Ma gis, wàcce ca asamaan, jóge ca
wetu Yàlla, Yerusalem gu bees gi, dëkk bu
sell, bi ñu waajal ba mu jekk ni séet buy
nég jëkkëram.
3 Ma dégg baat bu xumb jibe ca gàngune
ma naan: «Dalub Yàllaa ngi ci biir nit ñi.
Dina dëkk ak ñoom, nit ñi dinañu nekk
ay gaayam, te moom Yàlla ci boppam dina
ànd ak ñoom, nekk Yàlla seen Boroom.
4 Dina fomp bépp rongooñ ci seeni bët;
te dee dootul am walla naqar walla jooy
walla metit, ndaxte yëf yu jëkk ya wéy
nañu.»
5 Noonu ki toog ca gàngune ma ne:
«Maa ngi yeesal lépp!» Mu ne ma:
«Bindal, ndaxte kàddu yii yu wóor lañu
te dëggu.»
6 Mu teg ca ne ma: «Lépp mat na! Maay
Alfa di Omega, di njàlbéen gi, di muj gi. Ku
mar, dinaa la may ci bëtu ndoxum dund
mi, te doo fey dara.
7 Ku daan, dinga am cér ci mbir yii.
Dinaa nekk Yàlla sa Boroom, te dinga nekk
doom ci man.
8 Waaye ñi ragal ak ñi gëmul ak ñiy def
lu ñaaw ak ñiy bóome ak ñiy njaaloo ak
luxuskat yi ak xërëmkat yi ak fenkat yépp,
seen añ moo di déegu sawara bi ànd ak
tamarax. Loolu mooy ñaareelu dee gi.»
9 Gannaaw loolu benn malaaka ñëw, mi
bokk ca juróom ñaari malaaka, ya yoroon
juróom ñaari ndabi musiba yu mujj ya, ne
ma: «Ñëwal, ma won la séet bi, soxnas
Gàtt bi.»
10 Noonu Xelum Yàlla solu ma, malaaka
ma yóbbu ma ci kaw tund wu réya réy.
Noonu mu won ma Yerusalem, dëkk bu
sell bi, muy wàcce ci asamaan, jóge ca
wetu Yàlla,
11 ànd ak ndamu Yàlla. Leeraayam mel
ni leeraayu per bu jafe lool, ni jamaa buy
ray-rayi.
12 Miir bu réy te kawe moo ko wër te am
fukki bunt ak ñaar, bu ca nekk malaaka
taxaw ca wet ga. Ca bunt ya bind nañu ca
fukki tur ak ñaar, yu giiri bànni Israyil.

* **20:8** ***Gog ak Magog*** ñooy misaal bañaaley Yàlla ak yu gaayi Yàlla yi, ni ko yonent Yàlla Esekiyel waxe woon.

13 Ca penku am na fa ñetti bunt; ca nor
ñett; ca sudd ñett ak ñett ca sowu.
14 Samp nañu miiru dëkk ba ci fukki
fondamaa ak ñaar, yu ñu bind turi fukki
ndawi Gàtt ba ak ñaar.
15 Ki doon wax ak man amoon na nat-
tukaay, di bantu wurus bu mu doon natte
dëkk ba ak miir ba ko wër, ak bunt ya.
16 Dëkk ba dafa kaare, guddaay ba ak
yaatuwaay ba ñoo tolloo. Mu natt dëkk
ba ak bant ba mu yor. Guddaay ba ak
yaatuwaay ba ak taxawaay ba lépp tolloo,
di fukki junni ak ñaar ciy estat*.
17 Malaaka ma natt miir ba nattub nit,
fekk miir ba di téeméer ak ñeent fukk ak
ñeenti xasab†.
18 Miir ba, jamaa lañu ko liggéeye, te
dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni weer
bu set.
19 Fondamaay miiru dëkk ba rafetale
nañu leen xeeti per yu nekk.
Fondamaa bu jëkk ba jamaa la;
ñaareel ba, per bu bulo bu ñuy wax safiir;
ñetteel ba, per bu wert bu ñuy wax
kalseduwan;
ñeenteel ba, per bu wert te lerax, bu ñuy
wax emëróot;
20 juróomeel ba, per bu xonq bu ñuy wax
sardonigsë;
juróom benneel ba, per bu xonq curr bu
ñuy wax sarduwan;
juróom ñaareel ba, per bu mboq bu ñuy
wax kirisolit;
juróom ñetteel ba, per bu wert ni géej bu
ñuy wax beril;
juróom ñeenteel ba, per bu mboq bu ñuy
wax topaas;
fukkeel ba, per bu wert bu ñuy wax
kirisoparas;
fukkeel ba ak benn, per bu bulo bu ñuy
wax yasent;
fukkeel ba ak ñaar, per bu yolet bu ñuy
wax ametistë.
21 Fukki bunt ya ak ñaar, ay per yu weex
lañu. Bunt bu nekk di benn per kepp.
Péncu dëkk ba di wurusu ngalam, leer ni
weer bu set.
22 Gisuma ca dëkk ba kër Yàlla, ndaxte
Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Gàtt ba ñooy
màggalukaay ba.
23 Dëkk ba soxlawul jant walla weer ngir
leeral ko, ndaxte ndamu Yàlla moo koy
leeral, te Gàtt ba moo nekk làmpam.
24 Xeeti àddina dinañu dox cig leeram, te
buuri àddina dinañu ca indi seen ndam.
25 Bunti dëkk ba duñu tëju bëccëg, te
guddi du fa am.
26 Dinañu fa indi ndamu xeet yi ak seen
alal.
27 Dara du fa dugg lu am sobe, mbaa
kenn kuy sóobu ci ñaawteef walla fen. Ñi
ñu bind ci téereb dund bu Gàtt bi rekk ñoo
fay dugg.

22

Dexu ndoxum dund mi

1 Noonu malaaka ma won ma dexu
ndoxum dund, mu leer ni weer bu set, di
génn ca gàngune mu Yàlla ak Gàtt ba,
2 xellee ca digg péncu dëkk ba. Ca weti
dex ga amoon na ca garabu dund, guy
meññ fukki yoon ak ñaar, di meññ weer
wu nekk, te xob ya di faj xeet yi.
3 Musiba dootul am. Gàngune mu Yàlla
ak Gàtt bi mu ngi ci dëkk bi, te ay jaamam
dinañu ko jaamu.
4 Dinañu gis xar kanamam, te turam
dina nekk ci seen jë.
5 Guddi dootul am, te kenn dootul soxla
leeru làmp walla naaju jant, ndaxte Bo-
room bi Yàlla moo leen di leeral. Te dinañu
nguuru ba fàww.
6 Noonu malaaka ma ne ma: «Wax
jii ju wóor la te dëggu. Boroom bi,
Yàlla jiy leeral xeli yonent yi, moo yónni
malaakaam, ngir mu won ay jaamam mbir
yi dëgmël di ñëw.»

Yeesu Kirist dina délsi

7 «Maa ngi ñëw léegi. Yaw miy sàmm
waxi Yàlla, yi ci téere bii, barkeel nga.»
8 Man Yowaana maa dégg mbir yii te gis
ko. Ba ma ko déggee te gis ko, damaa
daanu ca tànki malaaka, ma ma ko doon
won, bëgg koo jaamu.
9 Mu ne ma: «Moytu koo def. Sa nawle
laa ci liggéey bi, yaw ak say bokki yonent
ak ñiy sàmm waxi téere bii. Jaamul Yàlla.»
10 Mu ne ma it: «Bul tëj téere bii ak waxi
Yàlla yi mu ëmb, ndaxte waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na sax ci jubadeem; ku taq
sobe, na sigiñu ci sobeem; ku jub, na wéy
ci jëf yu jub; ku sell, na ci ŋoy.»
12 Yeesu nee na: «Maa ngi ñëw léegi,
indaale pey gi, ngir delloo ku nekk lu
méngoo ak lu mu def.
13 Man maay Alfa di Omega, ki jëkk tey
mujj, maay njàlbéen gi, di muj gi.
14 «Yéen ñi fóot seeni mbubb, ngir saña
lekk ci garabu dund gi te dugg ci bunti
dëkk bi, barkeel ngeen.
15 Waaye ñi ci biti ñooy xaj yi ak luxuskat
yi ak njaalookat yi ak bóomkat yi ak
xërëmkat yi ak ñépp ñiy sopp fen te wéye
ko.
16 «Man Yeesu maa yónni sama malaaka,
ngir mu seede leen mbir yii ci digg
mboolooy ñi gëm. Man maay car, bi

* **21:16** Maanaam ñaari junni ak ñaar téeméeri kilomet.

† **21:17** Maanaam juróom benn fukki meetar ak juróom.

soqikoo ci Daawuda, di biddiiwu njël bu leer bi.»

17 Te Xelum Yàlla ak séetu Gàtt bi ñu ngi naan: «Ñëwal!»

Képp ku dégg wax jii, na ne: «Ñëwal!»

Na képp ku mar, ñëw; ku bëgg, duyal ci ndoxum dund mi te doo fey dara.

18 Man Yowaana maa ngi koy wax képp ku dégg waxi Yàlla, yi nekk ci téere bii: ku ci yokk dara, Yàlla dina dolli ci sa mbugal musiba, yi ñu wax ci téere bii.

19 Ku dindi dara ci waxi Yàlla, yi nekk ci téere bii, Yàlla dina dindi sa wàll ca garabu dund ga ak dëkk bu sell ba, ñaar yooyu ñu bind ci téere bii.

20 Kiy seede mbir yii nee na: «Waaw, maa ngi ñëw léegi.»

Amiin. Boroom bi Yeesu, ñëwal!

21 Yal na yiwu Boroom bi Yeesu ànd ak yéen ñépp.